

శ్రీరఘు.

శ్రీహయవదనపరబ్రహ్మణానమః
శ్రీమన్మహామహాపాద్యామ శ్రీరఘునాథ
భట్టాచార్యవిరచితా
న్యాయరత్నాభిధానయంగదాభరీయ
పంజ్చవాదటిప్పణి

త్రిమత్పరమహంసేత్యాది విరుదాఙ్గిత శ్రీమద్వృ
ష్ణతంత్రపరకాల మహాస్థాన మూర్ధాభిషిక్త సర్వత
త్త్రస్వతత్త్రశ్రీమతావికథకఠిరవచరణనలినయగ
ళ విష్యస్తనమస్తాత్మభర శ్రీశ్రీకృష్ణబ్రహ్మతత్త్ర పర
కాలనంయమి సార్వభౌమ చరణారవింద చంపూరీకా
యమాణ మానసేన,

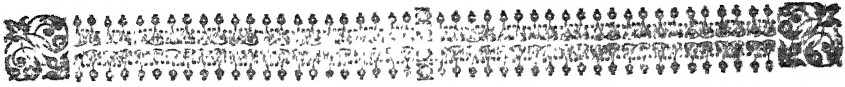
శ్రీమత్తరుణీర్థపండిత రత్నా పాఖ్య కస్తూరీరంగాచా
ర్య కరుణాకటాక్షవీక్షానమాసాదిత పాండిత్యేన
త్రిమన్మహాశూరపురీ మధ్యవిద్యోతమాన దివ్యరత్న
సింహాసనారూఢ త్రిమచ్ఛమరాజ్యేన సరస్వతి
ప్రాసాదమహాస్థానలబ్ధ తరుణిద్యానితి విరుదోల్ల
సితేన

త్రిమద్ధద్వాల సంస్థాన నివాసి నా కొణ్డాపురం
కృష్ణార్యేణ పరిశోధ్యపరిష్కృతా
మహాశూరమహాస్థాన శ్రీమచ్ఛమరాజ్యేనాశ్రితేన
జ్ఞాన ధర్మాధికారిశ్రీచక్రవర్త్యయ్యంగార్యేణ
మహాశూరపురీ మధ్యవర్తిన్యాం విద్యాతరంగిత్యాఖ్య
స్వీయముద్రాక్షరశాలాయాం ముద్రాపితానతి
విజయతేతమామ్

ఇదానీమేతన్మూల్యం సపాదరూప్యద్వయం

సకలార్థ

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవానమః.

అథగదాధరీయవాన్భాన్సనన్యాయరత్నైవజ్జలక్షణీప్రారభ్యతే.

*నసంభవతినోత్పత్తు మహాతీతి * అత్రసంపూర్వకధాధాతౌ దుత్పత్తి
యోగ్యత్వరూప మథామభిసంధాయో క్రమత్పత్త్యహాత్వంనాస్తీతి || వ్యాప్తి
నిశ్చయశ్చ నిచ్ఛేదమశక్యః సిద్ధ్యసిద్ధిభ్యాం వ్యాపూతాత్ || సహత్పత్తియో
గ్యత్వాభావోపి వక్తు మశక్యశ్చార్వాకమతే ధర్మప్రసిద్ధిరితివాచ్యమ్||వ్యా
ప్తివిషయకత్వ సంశయాన్యత్వజ్ఞానత్వానాం ప్రత్యేకంప్రసిద్ధానామేకజన్యతా
వచ్ఛేదకత్వాభావస్తేవ వివక్షితత్వాత్||వ్యాప్తివిషయకత్వసంశయాన్యత్వజ్ఞాన
త్వవృత్తిసముదాయత్వం జన్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకమితి పరమా
ధాః || సచ సామాన్యతోజన్యతావచ్ఛేదకే సంశయాన్యత్వస్య వక్తుమశక్యత్వా
దావ్యవస్థ్యంశై సంశయాన్యత్వం వక్తవ్యం తచ్చ వ్యాప్త్యభావ నిష్ఠప్రకారత్వా
నిరూపితవ్యాప్తినిష్ఠప్రకారతా నిరూపితవిశేష్యతాకత్వ రూపంచార్వాక మ
తైప్రసిద్ధమేవేతి వాచ్యమ్|| వ్యాప్త్యభావాప్రకారకత్వస్తేవతదధాత్వాత్||
అథవా పక్షతాగ్రన్థో క్రత్రితయ సంబంధేనవ్యాప్తి విషయితావిశిష్ట విషయితా
శూన్యత్వం వివక్షణీయం తచ్చ ఘటజ్ఞానాదా ప్రసిద్ధమితి నకశ్చిద్దోషః *ప్ర
తీక్షాంవిధాయేతి * ప్రతీక్షా*భవిష్యత్కాలక రన్యత్వప్రకారకజ్ఞానానుకూల
వ్యాపారః||సచ వ్యాప్తిగ్రహోపాయశ్చ వక్ష్యతేఇత్యేవంరూపః * తత్ప్రార్థ
మ్యధితి * తస్యవ్యాప్తిస్వరూప నిరూపణస్య ప్రార్థమేప్రథమతఃకర్తవ్య
త్వే ఇత్యర్థః *తస్య*వ్యాప్తిస్వరూపనిరూపణస్య*వ్యాప్తిగ్రహోపాయప్ర
తిపాదనాపయికత్వమితి *దేవయికత్వంవ్యాప్తిగ్రహోపాయ ప్రతిపాదనఘట
నోపాయ విషయకప్రతిపత్తిప్రయోజకత్వమ్ || ప్రతిపత్తిశ్చ వ్యాప్తిగ్రహజనక
వ్యభిచార జ్ఞానాభావసహచారజ్ఞానయోవ్యాప్తిగ్రహజనకత్వ ప్రకారికా ||
ప్రయోజకత్వంచజనకజ్ఞానేజనకతాఘటకీభూత జన్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టజ్ఞానస్య
చేతుతయా జన్యతావచ్ఛేదకీభూతావ్యభిచారనిశ్చయత్వసహచారజ్ఞానత్వయో

జ్ఞానైఘటకీభూతాన్యభిచారసహచారజ్ఞానయోపాంతతయా పరంపరయాజన
కత్వరూపంబోధ్యమ్ || నను ప్రామాణ్యస్యసస్థాపనస్యా ప్రమాణసాధమ్యే
తాత్పర్యదిగ్రంథేన సమాప్తతయా సమారబ్ధేతికథం యజ్యతే ఆసమాప్తైరేవ స
మారబ్ధత్వే వ్యవహారాదతతహా * అనిష్ ఎన్నుత్వాదితి * అపరిసమాప్తైరత్యర్థః
అప్రమాణ సాధమ్యేణేత్యాదేః పరమతనిరాకరణ పరతాత్పర్యమారబ్ధేతియజ్య
తఇతిశేషః || అనిష్ ఎన్నుత్వాదిత్యస్యానంతరం తన్నిష్ ఎత్తిరవశ్యం సంపాద
నీయేతి సూచనాయేతి శేషఇతికెచిత్ || అనిష్ ఎన్నుత్వాదిత్యత్ర పంచవ్యర్థి
జ్ఞాన జ్ఞాప్యత్వం తస్య సమారబ్ధత్వేనన్వయః || నిష్ ఎన్నుత్వమతీతకృతివిషయ
త్వం కృతావతీతత్వంచసౌప్త్యత్వస్థిరక్షణ వృత్తికృతిజన్యక్రియాజన్య ఫలాను
కూలవ్యాపారాననుకూలత్వప్రతియోగిత్వాభయసంబంధేన వత్సమానధ్వంస
విశిష్టత్వమ్ || ద్వితీయాదివిషయీ కాద్యస్యాద్యసిద్ధత్వవ్యవహారవారణాయ ప్రతి
యోగిత్వనివేశః || అనేకకృతిసాధ్యకాద్యస్య కతిపయకృతిక్షణాసిద్ధత్వ వ్యవ
హారవారణాయ ద్వితీయసంబంధనివేశః || ఏతేన పరిత్రాయాం సమారబ్ధత్వవిశే
షణ ప్రయోజనం సూచితమ్ || తచ్చ ప్రామాణ్యపరిత్రాయాః ప్రామాణ్యసా
ధకయ్యక్తిప్రదేశనై సద్ధత్వజ్ఞానవతః ప్రవృత్త్యనుదయేన తత్ప్రతిబంధకసిద్ధ
త్వజ్ఞాననివతానం తన్నిష్ ఎత్తిశ్చ సిద్ధత్వఘటకాతీతత్వ గ్రహనివతానదావరా,
తన్నిష్ వత్సమానంచ పరిత్రావిషయకకృతిధ్వంసా సమానకాలీన పరిత్రావిషయక కృ
తివిషయత్వదూపసమారబ్ధత్వ ఘటకపరిత్రావిషయకకృతి ధ్వంసాసమానకాలీన
త్వజ్ఞానస్యోక్తసంబంధదవయేన వత్సమానధ్వంస వత్సరూపాతీతత్వజ్ఞానేప్ర
తిబంధకతయా || సహోక్తసంబంధేనోక్తధ్వంసవత్సజ్ఞానే ఆద్యత్వనిశ్చయస్య
కథంప్రతిబంధకత్వ మితిశంభ్యమ్ || ఆద్యత్వస్యోక్తసంబంధేనోక్తధ్వంసవత్సా
భావవ్యాప్యతయా తదభావవ్యాప్యవత్సజ్ఞాన విధయైవప్రతిబంధకత్వాత్ || స
చైకమాత్ర కృతిజన్యఫలానుకూలకృతా పుక్తౌభయసంబంధేన తాదృశధ్వంస వ
త్సాద్యత్వయోః సమావేశేన సామాన్యవ్యాప్తిభంగఇతివాచ్యమ్ || తథాపిప్రా
మాణ్యపరిత్రాద్యకృతిత్వస్య తాదృశకృతావభావేన విశేషవ్యాప్తై రవ్యాహత
త్వాత్ || ఇత్థంచ సమారబ్ధత్వ విశేషణాదీన కృతివిశేషకాద్యత్వజ్ఞానేజాత
ఏవనిరుక్త సంబంధేన తాదృశధ్వంసవత్స జ్ఞానానుత్పాదేన తద్ధటితసిద్ధత్వజ్ఞా
నానుత్పాదః సంభవతినాన్యథేతి || వ్యాప్తిగ్రహణాపాయ ప్రతిపాదనస్యానుమా

సప్రామాణ్య వ్యవస్థాప్రయోజకత్వజ్ఞానాధాం కారణీభూతై విశేషణం వక్త
 వ్యం తచ్చాన్యథాసిద్ధమితి శతతే * యద్యపీతి * ప్రామాణ్యస్యవస్థాపకత్వ
 కథనమితి * వ్యవస్థానిశ్చయః సచానుమాన ధర్మకర్తృతః స్యవస్థాపకత్వం
 ప్రామాణ్యనుమితిప్రతిబంధకస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానవిఘటకత్వమ్ ॥ అవశ్యకత్వం
 సఫలత్వమ్ ॥ ప్రామాణ్యస్యవస్థాపకత్వవిశిష్టవ్యాప్తిగ్రహోపాయప్రతిపాదననిదా
 నత్వలాభాయతద్విశేషణమ్ ॥ నచతల్లాభః కిమథామితి శత్యమ్ ॥ తల్లాభస్యవ్యాప్తి
 నిరూపణస్యాత్వంతావశ్యకత్వ లాభాథాత్వాదిత్యాశయేన సమాధానమాహ త
 థాపీతి శతీత్ ॥ కారణీభూతాంతోపాదానవినా కరీత్యాంబుస్యాపి ప్రామా
 ణ్యస్యవస్థాపన జనకత్వస్య ధర్మపారతంత్య్రేణ వ్యాప్తిగ్రహోపాయ ప్రతి
 పాదననకే వ్యాప్తినిరూపణేలాభోభవతినాన్యథేతి పునఃకారణీభూతాంత విశే
 షణ మిత్యాశయేనాహ తథాపీతి త్వపరే ॥ పరేతు ॥ స్యాదవసయవిఘాతాంతేన
 గ్రంథేనవ్యాప్తిగ్రహోపాయ ప్రతిపాదనస్యావశ్యకత్వ సూచనం గ్రంథకర్తు
 రభిప్రేతం తదేవనకింతు తస్యేదానీంకర్తుమర్హత్వే వివాదాధావసూచనా
 య స్యానుమతిసూచనమేవాభిప్రేతం తచ్చ సపూర్వగ్రంథతాత్పర్యవిషయ
 ఇత్యాహ * తథాపీతి * భవత్సిత్వాదినాఽకాంక్షితత్వమిత్వంఽన్యథూతాంతో
 త్కీర్తన ఫలంస్యానుమతి సూచనం స్పష్టికృతమిత్యాహః * ప్రథమతస్తదే
 వచితమితి * విశేషణవిశిష్ట విశేష్యజనకత్వ గ్రహేధర్మపారతంత్య్రేణ విశే
 షణ జనకత్వస్యాపి గ్రహోపాయజనకే నిరూపణీయేవిశేష్యమాత్రజనకవ్యాప్తి
 స్వరూప నిరూపణస్య ప్రాథమ్యముచితమిత్యాశంకా విరహోద్వేగిన్వీతి నన్
 రూపనిరూపణస్తేన ప్రాథమ్యముచితమితిభావః ॥ నను వ్యాప్తి స్వరూపని
 రూపయతీత్యేవ వక్తవ్యేవ్యాప్తి స్వరూప నిరూపణమారభత ఇతికిమథాముక్త
 మర్థాబాధేవ్యధికలేఖనస్యా య క్తత్వాదిత్యతాపా * ప్రథమత ఇతి * నిరూ
 పయతీత్యసంగతమితి * నిరూపయతీత్యత్రాఖ్యాతాథాకృతానిరూపణస్యసా
 ధ్యత్వావఖ్య విషయత్వాసంబంధేనాన్వయస్యశబ్దపరిచ్ఛేదేమిశ్రేయస్వస్థాపిత
 త్వాత్ పూర్వపక్షాభిధానజనకకృతేః సిద్ధాంతకథనపర్యవసితనిరూపణ సాధ్యక
 త్వా భావాదితిభావ ఇతికేదిత్ ॥ అపరేతు వ్యాప్తిస్వరూపం నిరూపయతీత్య
 త్రవ్యాప్తిస్వరూప విషయకజ్ఞానానుకూలవ్యాపారానుకూల వర్తమానకృత
 రేవ వాక్యాథాతయా అత్యవసరేత్యత్యాదిగా ప్రతిపాదితస్తేనన్యమతేవ్యా

ప్రిస్వరూపత్వాత్తద్విషయక నిరూపణానుకూలకృతైర్వర్తమానకాలీనత్వాభావ
 న నిరూపయతీతివాక్యాథా బాధాదితి భావఇత్యాహుః * ఆరభతఇత్యుక్తమితి *
 వ్యాప్తిస్వరూపనిరూపణ మిత్యాదిః ॥ పరమతనిరాకరణపూర్వకవ్యాప్తి స్వ
 రూపవిషయకజ్ఞానానుకూలవ్యాపారోవ్యాప్తిస్వరూపనిరూపణపదార్థః ద్వితీ
 యార్థావిషయత్వం ఆజ్ఞా పూర్వకరభధాతాశ్చాద్యకృతిరథః ఆఖ్యాతార్థశ్చ
 శ్రేయత్వం వర్తమానకాలశ్చ, కాలస్యధాత్వధైన్వయస్తథాచ పరమతనిరాకర
 ణ పూర్వకస్వమత సిద్ధవ్యాప్తిస్వరూప విషయకజ్ఞానానుకూల వ్యాపారాను
 కూల వర్తమానాద్యకృతిమాన్తానికారణివాక్యాథః ॥ ఆద్యకృతేష్వ స్వరూ
 పనిరూపణవిషయకత్వనియమాత్సిద్ధాంతసిద్ధవ్యాప్తి నిరూపణస్యాద్యకృతి విష
 యత్వం తథాచాక్రం పూర్వపక్షాభిధానతత్త్వం యోస్తదారంభకత్వమితి ॥
 ఆరంభకత్వమాద్యకృతివిషయత్వమితిభావః ॥ తెదిత్తు ॥ వ్యాప్తిస్వరూప నిరూ
 పణమాభరతఇత్యత్రనిరూపణ పదార్థః పూర్వపక్షే, ద్వితీయార్థః ద్వైశ్యత్వం సా
 మగ్రిమేళన సాధ్యకకృతికళామామపి ఘటమారభతఇతి వ్యవహారాత్ ॥ తచ్చ
 సిద్ధాంతకథన సాధ్యకత్వాభావవత్త్వామపి పూర్వపక్షాభిధాన కృతాసిద్ధాంత
 సాధ్యకతతాధన జనకకృతాచావ్యాహతం పరమతనిరాకరణ పూర్వకత్వ విశిష్ట
 సిద్ధాంతకథన ముద్దిశ్యేన పూర్వపక్షాభిధాన తత్త్వం యోరారబ్ధత్వాత్ * త
 దారంభణరూపతేతి * వ్యాప్తినిరూపణాద్వైశ్యక కృతివిషయతేత్యథా ఇత్యా
 హుః ॥ అథపరమతనిరాకరణ పూర్వకసిద్ధాంతకథనం యదినిరూపణం తదాన
 నివృత్త్యాది పూర్వపక్షాభిధానస్వనిరూపణత్వానువపత్త్యావ్యాప్తిస్వరూపనిరూప
 ణమారభతేననివృత్త్యాదినేత్యత్రతృతీయార్థాభేదాన్వయస్య క్లేశేనైవాపపాద్యతా
 వత్తి ॥ ఏవంపక్షతాధ ర్థతానిరూప్యతఇత్యత్రాపి పక్షధ ర్థతానిరూపణమారభ్య
 త ఇత్యస్తేనైవ వక్తవ్యతాపత్తిః పక్షతాగ్రంభేషి పృథమతః పూర్వపక్షస్తేనైవా
 భిధానాత్ ॥ యదిచ నిరూపణత్వం పూర్వపక్షనిరూపణసిద్ధాంత నిరూపణ
 సాధారణం కథంచిన్నిరుచ్య పక్షతామణిః సంగమ్యతే, తదాప్రకృతేపి నిరూ
 పయతీతి కథంనాక్రం దీధితికృతేతిచన్న ॥ అపరితపూర్వగ్రంథానామేకమపి స
 మగ్రం పఠనీయమితిచ్ఛావతాం ఝటితి ననివృత్త్యాది గ్రంథాధ్యయనే ప్రవృత్త్య
 ర్థం నిరూపణమారభత ఇత్యుక్తం నిరూపయతీత్యుక్త్యానునారంభోలభ్యతే కతి
 పయలక్షణ విచారోత్తరమపి నిరూపయతీతి వ్యవహారసంభవాత్ ॥ పక్షతాగ్రం

ధైర్యం వ్యాప్తినిరూపణానంతరమిత్యభిధానాదేవ పక్షతానిరూపణారంభ లాభా
 దారభ్యత ఇతి నొక్తమితి విభావనీయం సూక్ష్మబుద్ధిభిః || నన్విత్వాదిమూలెవ్యా
 ప్తిజ్ఞాన ఇత్యత్రసప్తమ్యభోవిషయత్వం తత్రానుమితి జనకతావిశిష్టజ్ఞాన
 స్యాన్వయే జనకతాయాఅప్యవచ్ఛేదకతయాఽన్వయః || వ్యాప్తిపదార్థశ్చపక్ష
 తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకార
 తానిరూపితప్రకారతారూపవిలక్షణవిషయతాశ్శ్రయః || వ్యాప్తిపదంచవ్యాప్తిప
 దార్థశ్చాన్వయవచ్ఛిన్నైలాక్షణికం తత్రసప్తమ్యభోవిషయతాయాఅన్వయఃకింశ
 ద్దాఢ్యః సమభివ్యాహృతపదార్థవిశేషణధర్మవ్యాప్య ధర్మప్రకారకజ్ఞా
 నా విషయః, తథాదానుమితిజనకతావచ్ఛేదక నిరుక్తవిషయతాశ్శ్రయ జ్ఞానీయవి
 షయతాశ్శ్రయవ్యాప్తిపదార్థత్వవ్యాప్యధర్మప్రకారకజ్ఞానావిషయాభిన్న
 వ్యాప్తిపదార్థఇతిబోధోజ్ఞేయః || సతావదిత్యత్రభేదబోధోపయుక్తప్రయో
 గివాదక పదార్థావాదాహా * గాదాధర్మాన్వ్యాప్తిరితి * తథాచ వ్యాప్తి
 పదావ్యభిచరితత్వపదయోః సత్త్వాన్న కాచిత్త్యతిః || అత్రవ్యాప్తిపదార్థస్య
 పక్షత్వేఽవ్యభిచరితత్వభేదస్యసాధ్యత్వైకాటరూపహేతుఽక్రవ్యవృత్తచ కేవ
 లాన్వయిన్యధావాదిత్యభిహితకేవలాన్వయిన్యవృత్త్యభావ ప్రతియోగిత్వరూపహే
 తురసిద్ధః స్యాత్, అపిచ వ్యాప్తిపదస్యాన్వేనివిష్టత్వాన్తదధర్మస్యపక్షత్వమనుప
 పన్న ముద్దేశ్యవాచకపదస్య పూర్వవృత్తిత్వ నియమాచ్యోజనాయాశ్చాయక్ర
 త్వాదిత్యాశంక్యా వ్యభిచరిత్యపదార్థస్య పక్షత్వమాహా * తథాచైతి * అ
 వ్యభిచరితత్వపదార్థశ్చైతి * ఆత్రవ్యభిచరితత్వత్వస్యా ననుగతత్వేన పక్ష
 తావచ్ఛేదకత్వా సంభవాదవ్యభిచరితత్వ పదస్య తత్ప్రతిపాద్యత్వరూపాను
 గత ధర్మావచ్ఛిన్నపరత్వమంగీకృత్యావ్యభిచరితత్వపదార్థస్య పక్షత్వానుసర
 ణం || సచాననుగతమేవ పక్షతావచ్ఛేదక మస్తితివాచ్యమ్ || ఏకధర్మావచ్ఛి
 న్నస్య వ్యాప్తిత్వ నిరాకరణేప్యన్యధర్మావచ్ఛిన్నస్య వ్యాప్తిత్వశంకాఽని
 రాకరణాత్తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్న రూపార్థపంచకపరతాయాస్తత్పదస్య వక్రప్య
 తయా సకృదుచ్చరితఇతిన్యాయాతిక్రమాపత్తైరాన్యకభేదాపత్తైశ్చ || నన్విత్రా
 చ్యతఇత్యాదినాపక్ష్యమాణవాప్తిభేదసాధనేసిద్ధసాధనసంభావ్యభావ వచన్మత్తి
 త్వాదిభేదసాధనైవాద్యత్యతఆహా * నానుమితిజనకజ్ఞానవిషయఇతి * తథా
 చానుమితి జనకజ్ఞానవిషయత్వస్యావ్యభిచరితత్వ పదార్థేఽన్వేనైవీకారాన్న

సిద్ధసాధనబాధావిభావః ॥ అదైవమపి వహ్నుభావవదవృత్తిత్వకాలీన పర్య
తా వహ్నిమానిత్యాదావనుమితి జనకజ్ఞానవిషయత్వస్యానుమితి జనకతావ
చ్ఛేదక విషయత్వస్యచావ్యభిచరితత్వ పదార్థేనత్వాద్బాహ్యోదుర్వారః ॥
నచ ధర్మితావచ్ఛేదకతానాత్మకత్వస్య విషయితావిశేషణత్వాన్న బాధఇతివా
చ్యం ॥ తథాపి సాధ్యాభావవదవృత్తిహేతుకేననుమితిజనకజ్ఞానీయ ధర్మితావ
చ్ఛేదకతానాత్మక విషయితాయాఅపి తత్సంలైప్సిన బాధస్యదుర్వారత్వాత్ ॥
నచ తత్రాపి వ్యాప్తిపదార్థధర్మితావచ్ఛేదకతయైన సాధ్యాభావవదవృత్తి
త్వస్యభావాన్నబాధఇతివాచ్యం ॥ ఏవమపి సామానాధికరణ్యలైప్సిన తాదృశవృ
త్తిత్వాభావావగాహిజ్ఞాన మాదాయబాధస్య దుర్వారత్వాత్ ॥ అథ భూమా
న్యవృత్తిత్వస్య తాదృశవిషయితాయాంనివేశాన్నదోషఇతిచేత్సత్యమ్ ॥ తథాపి
సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వ కాలీనపక్షస్థల ధర్మితావచ్ఛేదక ప్రకారకజ్ఞానవిధ
యానుమితి జనకజ్ఞానీయతాదృశ విషయత్వస్య తత్సంలైప్సద్బాధస్యా నిరాకర
ణాత్ ॥ నన్వనుమితిత్వావచ్ఛిన్న జన్యతానిరూపిత జనకతావచ్ఛేదనివేశాన్న
దోషఇతిచేత్తథాసతి సిద్ధసాధనావలైః, తథాపి, అనుమితింప్రతిపరామశానా
మనెకలింగకానాం హేతులైప్సపరస్పరజన్యానుమితౌ వ్యభిచారావప్రత్యేతత్త
ల్లింగకపరామర్శవిజిహ్వానుమితిం ప్రతితస్య తస్యహేతుతాయావక్రవ్య తయాత
త్ప్రచానుమితిత్వస్య జన్యతావచ్ఛేదక నివేశస్య నిష్ప్రయోజనకతయాననుమి
తిత్వావచ్ఛిన్న జన్యతానిరూపిత జనక తావచ్ఛేదక విషయత్వస్య మతద్వయే
వ్యవ్యభిచరితత్వపదార్థైస్సంలైప్సాత్ ॥ నచైవమనుమితిత్వావచ్ఛిన్న జన్యతాయా
అప్రసిద్ధత్వాదేవ ససిద్ధసాధనావకాశఇతివాచ్యం ॥ తథాసత్యనుమితిత్వావచ్ఛి
న్నసాన్యక స్థితత్వావలైః ॥ నచై తద్దోషవారణాయానుమితిత్వస్య జన్యతావ
చ్ఛేదకైవవేశఇతిశంక్యం ॥ ఏతద్దోషవారణాయానుమితిగ్రంథేజ్ఞానలైప్సిన కార
ణతాయాగ్రంథకృతాభ్యుపేతత్వాత్ ॥ అస్తువాసిద్ధసాధనాభావస్తథాపిబాధో
ద్యేవానుమితిత్వావచ్ఛిన్న జనకతావచ్ఛేదకవిషయత్వాప్రసిద్ధైః ॥ నచజ్ఞాన
త్వవిషయత్వయోరవచ్ఛేదకత్వే వినిగమకాభావః ॥ జ్ఞానత్వస్య స్వరూపతో
నవచ్ఛేదకతాయాం లాఘవద్యేవతత్వాత్ ॥ అత్యవ్యతే ॥ కార్యతావచ్ఛేదక
కొటావనుమితిత్వ నివేశ ఆవశ్యకోన్యథాపరామర్శ కాలీనానామసంతానామ
నుమిత్యనాత్మకానామేవ పరామర్శజన్యత్వకల్పనావలైః ॥ నచానుమితిత్వస్య

జన్మతావచ్ఛేదకర్తృ కల్పన యాతౌల్యమితివాచ్యమ్ || అనంతానుమితి భిన్న
జ్ఞానేషు జన్మస్వరూపంభకల్పనాపెక్షయానుమితిత్వస్య తదవచ్ఛేదకత్వకల్ప
నాయాం లాఘవాత్ || అథానుమితిత్వం సకార్యతావచ్ఛేదకకోటా నివేశయ
తుం శక్యంతథాసర్వనుమితిత్వై తదవచ్ఛేదకత్వస్యసమవాయేతదవచ్ఛేదకతా
వచ్ఛేదకత్వస్యేవ కల్పనాప్రసంగాత్ || సచానంతజ్ఞానేషు జన్మత్వకల్పనం త
దపెక్షయాపి గురుభూతమితివాచ్యం || అనుమితిత్వాప్యవహితో త్తదత్వయోగ్య
మథమితావచ్ఛేదకభావేనినిగమనావిరహేణ గురుతరకార్య కారణభావద్వ
యకల్పనావలైః || మైవమ్ || ఫలముఖగౌరవస్యాదోషత్వాత్ || యద్యా అ
నుమితిత్వావచ్ఛిన్నత్వస్థానెజ్ఞానత్వానవచ్ఛిన్నత్వస్థైవ నివేశనీయతయా న
పూర్వాక్రమోఽపి || ధమితా వచ్ఛేదకప్రకారక జ్ఞానీయజన్మతాయా జ్ఞానత్వై
నైవావచ్ఛేదాత్ || అధైవమపి శాత్రుధికరణవృత్త్యభావత్వేన తాదృశవృ
త్తిత్వాభావస్యభావసంభవేనా క్రియేషయతాయామతద్వియవీవతత్రసత్త్వేనబాధ
ఇతి నేన్న || పక్షవిషయతానిరూపిత హేతువిషయతానిరూపితత్వస్యాపితత్వని
వేశాత్ || సన్యేవమపి యత్రావృత్తిభేదః సాధ్యతేఅధైవత్వం హేతుస్తత్రవ
క్ష విషయతానిరూపితహేతువిషయతానిరూపిత విషయతాయాఅపిసత్త్వేన
బాహ్యతాతత్వేన || సచావ్యభిచారవదాథాత్వ సామాన్యకరణ్యనేవ సాధ్య
సిద్ధిరుద్దేశ్యేతి సాంప్రతిం || తథాసతి సాధ్యవృత్తిస్సైత్యాచ్యవ్యాప్తిత్వానిరా
కరణావలైః || యాదృశాంతురవిశేషానుమితః కస్యాపినాథూ తదభావవదవృత్తి
త్వస్యావ్యవ్యభిచరితత్వ పదాథాతయా తత్రసాధ్యస్య మతద్వియసిద్ధేః సిద్ధ
సాధనావలైశ్చ || మైవమ్ || పక్షవిషయతానిరూపిత హేతుతావచ్ఛేదక సం
బంధావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితానుమితి జనకతావచ్ఛేదక విషయతానాశ్ర
యత్వస్య సాధ్యత్వాత్ || సచహేతువదవృత్తిత్వస్య స్వరూపసంబంధేనాభా
వాంశే భానాదవృత్తిత్వ విషయతా హేతుతావచ్ఛేదకస్వరూప సంబంధావ
చ్ఛిన్నైతి సాంప్రతిం పక్షవిషయతానిరూపితత్వావచ్ఛేదక హేతుతావచ్ఛేదక
సంబంధావచ్ఛిన్న విషయతాత్వేనద్వియతానిరూపితత్వ వ్యంతస్య వివక్షణీ
యతయా పక్షస్యాత్రప్రకారత్వేన హేతుశ్చతదశై విశేష్యత్వేన హేతువి
షయతాయాంతాదృశసంబంధావచ్ఛిన్న విషయతాత్వేనపక్షవిషయతానిరూపిత
త్వవిరహాత్ || అథవాచరమవిషయతాయా స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ ని

చేతేన సర్వోప్యయంబోపావారణీయః॥ అద్వైతమపి వహ్నిభావవదవృత్తిహేతుకైనుమితి జనకజ్ఞానీయతాదృశవిషయతాయాఅపి తత్ర సత్త్వాద్బాధభగతిః చేన్న ॥ హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితత్వస్యాపి విషయతాయాం విశేషణదానాత్ ॥ అద్వైతమపి సాధ్యసమానాధికరణ వృత్తిహేతుతావచ్ఛేదకస్య వ్యాప్తిత్వమతే హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపిత విషయతాయాఅపి తత్ర సత్త్వాద్బాధభగతిఃచేన్న ॥ తాదృశవిషయత్వపర్యాప్త్యప్రభావస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ ఇత్థంచానుమితి నిష్కజ్ఞానత్వానవచ్ఛిన్నజన్యతానిరూపిత జనకతావచ్ఛేదకీహూత ధర్మితావచ్ఛేదకతానాత్తక పక్షవిషయతానిరూపిత హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపిత స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న విషయతాశ్రయభేదసాధ్యభగతిః ఫలశ్చిద్విషయనిత్యతా ॥ నిరుక్తపక్షే నిరుక్తసాధ్యస్య సాధ్యతాయంతర్ధానే త్యాదినా ప్రతిపాదితసాధ్యాభావవదవృత్తిత్వాదిభేద పంచకస్య హేతురణ్ణిధితో పర్యవసితమాహ * అనుమితిజనకత్వమితి * అవ్యభిచారపదార్థావచ్ఛిన్న హేతువిషయతా * అవ్యభిచారపదజన్య ప్రతితివిషయత్వేన ముతత విషయధర్మావచ్ఛిన్న హేతువిషయతైత్యర్థః॥ అత్రోకచిత్ ॥ క్షేయత్వవాచ్యత్వాన్యభిచారీతి వ్యవహారానురోధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకనిష్ఠ హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యావ్యవ్యభిచారపదార్థత్వావశ్యకత్వాద్ధేతుపదానుపాదానైవ్యభిచారపదార్థావచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదక నిష్ఠవిషయతాఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్న తావ్యావస్య సిద్ధాంతమైనుమితిజనకతాయా మభావాద్బాధభగతి తదుపాత్తమిత్యాహుః ॥ అద్వైతమపి హేతుత్వస్య సామాన్యతః కేవలసన్యత్యైవ సాధ్యతావచ్ఛేదకవిషయతావ్యాప్తి ర్దుఃఖుకటాక్షిష్యధూమత్వాదిసాహేతునివేతేపి ధూమసాధ్యతావచ్ఛేదకకానుమితి జనకతాయాం బాధోదుర్వారవీవ ॥ అనుమితి జనకతాత్వ సామానాధికరణ్యేన సాధ్యసిద్ధౌద్ధౌద్ధ్యేత్వైవలూకాది లింగకానుమితి జన్యతాయాం ధూమవిషయతా ఘటిత సాధ్యస్య మతద్వయేపి సత్త్వాత్సిద్ధసాధనం లింగభేదేపి కారణత్వైక్యమతే వ్యాపక సామానాధికరణ్యజ్ఞానస్య పృథక్స్వేతుతామాదాయాథాంతరం పక్షతానివజనకతాయాం నిరుక్తసాధ్యపర్యవసాన మాదాయాథాంతరం చేతిచేన్న హేతువిషయతైత్యనేన ముఖ్యవిశేష్యవిశేషణతావన్న ధర్మప్రకారత్వస్య వి

వక్షితత్వాత్ ॥ అవచ్ఛేదకావచ్ఛేదేన సాధ్యసిద్ధేదృష్ట్యాత్వాచ్చ స చక్షితదో
 షావకాశః ॥ తచ్చప్రకారకత్వం ధర్మితావచ్ఛేదకతానాపన్నపదార్థీయత్వేన స
 సామానాధికరణ్య విశేషణతాపన్న పదార్థీయత్వేనచ విశేషణీయం తేన వ
 హ్మ్యభావవదవృత్తిధర్మత్వావచ్ఛిన్నపక్షకానుమితి జనకతాయాం వహ్మ్యభా
 వవదవృత్తిధూమత్వావచ్ఛిన్నపేతుకానుమితి జనకతాయాంచ సబాధః ॥ స
 పైవమపి సామానాధికరణ్యత్వేన సాధ్యభావవదవృత్తిత్వా భావావగాహిజ్ఞా
 న నిష్కజనకతాయాంబాధఇతివాచ్యమ్ ॥ అవ్యభిచారపదార్థావచ్ఛిన్నపేతువిష
 యతాయా భ్రమాన్యవృత్తిత్వేన విశేషణీయత్వాత్ ॥ యద్వా ॥ అవ్యభిచారమ
 దార్థతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాయా అవ్యభిచారపదార్థమాత్రవృత్తివిషయతా త
 స్మిరూపితత్వంపేతువిషయతాయాం నివేశ్యం మాత్రపదార్థాంతర్భానాచ్చ
 ససాధ్య సమానాధికరణ వృత్తిపేతుతావచ్ఛేదకవన్యంతస్య వ్యాపితత్వమత్రై
 వహ్మ్యభావవదవృత్తిపేతుకానుమితి జనకతాయాంబాధః ॥ అథ నిరుక్తపక్ష
 సాధ్యరూపాధః కథంమూలవాక్యాల్లభ్యతగ్నిచేల్లక్షణయైవేతిబ్యూమః ॥ స
 ను తద్ధి నైతిమూలమపాధకంతత్పదేనసన్నిహితపూర్వావ్యభిచరతత్వబోధనా
 త్తత్రైవ సాధ్యభావవదవృత్తిత్వాదిభేదస్య బాధాదిత్యాశంక్యాహః ॥ తల్ అవ్య
 భిదరతత్వమిత్యాదిసాతథాచసాధ్యభావవదవృత్తిత్వస్య తత్పదార్థోవిశేష
 ణమతా స బాధఇతిభావః ॥ నచైవమపి తత్పదంవ్యధామితిశంక్యమ్ ॥ తథాన
 తి సాధ్యభావవదవృత్తిత్వత్వాదీనాం విశేషధర్మత్వాలాభేన తదవచ్ఛిన్నభేదకూ
 టస్యపేతురప్రయోజకతాలాభాన్నూనతాపతైరితిడిక్ ॥ స్యాదేతల్ భేదాను
 యోగివాచకంపదాంతర ముపలభ్యేతతదేవనతథాచ తత్పదస్తేన తథాత్వం వ
 క్తవ్యం తథాచ కథంసమూర్థ్వ కదోషానవకాశఇత్యతపహః ॥ వ్యాప్తిరితి ॥
 తథాచ తాదృశవ్యాప్తిపదసత్త్వాన్నదోషఇతిభావః ॥ అనుషంగేనైతి ॥ అను
 షంగోవాక్యాంతరే సప్రస్తాత్పూర్వపరితే శ్చుతస్యపదస్య స్వఘటకత్వేనానుస
 థానమ్ ॥ అతాదృశపదానుసంధానమధ్యాహరణివిచేకః ॥ నన్వత్రసాధ్యభా
 వవదవృత్తిత్వాదిభేదకూటస్య పేతుత్వైవ్యభిచారవిశిష్ట వైశిష్ట్యానగాహి
 బోధజనకతాయాం తాదృశపేతుమత్వాంనిరుక్తసాధ్యసత్త్వాదవ్యభిచారఇత్య
 తః పర్యవసితపేతుమాహ ॥ తథాచేతి ॥ అత్రాపిపేతుపదప్రయోజనం పూ
 ర్ణవదేవఅన్యదపి పూర్వవద్బోధ్యమ్ ॥ ఘటితేతి ॥ ఏతచ్చ పర్యావృన్యనివేశ

సూదనాయ తన్నివేశే సాధ్యచాత్మోపసద్ధ్యావత్రైః ॥ * విశేషేత్యాది *
 నను సంయోగవిశేషాధావకూటస్య తత్సామాన్యభావ సాధకత్వంసంసర్వాను
 మతం ప్రాచీనమతదభావాత్ ॥ మేషమ్ ॥ వ్యాప్యన్మత్తిప్రతియోగికాభావ
 కూటస్యతత్త్వనివాదాధావాత్ ॥ నను కూటరూపపాతురసిద్ధజత్యాశంకాన్య
 హ * తలైతి * కేవలాన్వయిత్యాదిమూలే కేవలాన్వయిపదం నవాస్తవకేవ
 లాన్వయి పరమభానాదిత్యస్య సాధ్యాభావపదవృత్తిత్వా భావపరతయా తత్ర
 తాదృశాభావాన్వయసంభవాత్ ॥ యదితత్త్వేన జ్ఞాతపరంతదాతాదృశకేవలాన్వ
 యిత్యాకాంక్షేధూమాదౌ తాదృశాభావానంత్యాజ్ఞేయత్వాదావసత్త్వాచ్చవ్యా
 హత్విత్తరామితీకేవలాన్వయిపదస్య కేవలాన్వయిత్వ గ్రహకాలీనానుమితిజన
 కజ్ఞాన పరత్వ మభావపదస్యచ సాధ్యాభావపదవృత్తిత్వ విషయత్వాభావపరత్వం
 చావలంబ్యవ్యాసత్తై * సాధ్యేతి * ఇత్తంచ కేవలాన్వయిని నిరూప్యనిరూపక
 భావావన్నతాదృశ విషయస్యగ్రహసంభవాన్నవ్యాహతిరితిభావః ॥ అత్ర
 త్యంతాన్యోన్యభావఘటిత ద్వివిధవ్యాప్తిభిప్రాప్తేనాత్మంతాన్యోన్యభా
 వఘటిత ద్వివిధకేవలాన్వయిత్వ గ్రహకోపన్యాసః ॥ ఇదాత్మంతాభావావృత్తి
 యోగిత్యాన్వయోపసాధ్యావ ప్రతియోగిరాసవచ్ఛేదకత్వ రూపకేవలాన్వయిత్వ
 గ్రహకాలాత్మంతాన్యోన్యభావఘటిత వ్యాప్తిగ్రహేప్రతిబంధకాభవతుమర్హ
 తస్తత్సంసర్గకవిశిష్టబుద్ధౌతదభావ ప్రకారకజ్ఞానస్యా ప్రతిబంధకత్వాత్ ॥
 సాధ్యప్రతియోగిత్య తదవచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్య సంసర్గకవ్యాప్తి జ్ఞానస్తేన
 లాఘవేనానుమితి పాతురయా తాదృశ ప్రతియోగితాసంసర్గకవ్యాప్తిజ్ఞానే
 నిరుక్తకేవలాన్వయిత్వ గ్రహయోరప్రతిబంధకత్వాదితిచెన్న ॥ సాధ్యేత్యంతా
 భావావృత్తియోగిత్యజ్ఞానైకావేపి ప్రతియోగితాయా సాధ్యాభావావగాహన
 స్యతుల్యవిత్తివేద్యతామతసిద్ధత్వాత్తదనగాహిజ్ఞానస్య వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధక
 త్యాన్వయిత్యమిత్యభిప్రాప్త్యాత్ ॥ యదాప్రతియోగితా సంసర్గకవచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగితాక సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాభావప్రకారకాభావత్వా వచ్ఛి
 న్నవిశేష్యక గ్రహదశాయాం స్యావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వ సంబంధావచ్ఛి
 న్నప్రతియోగితాక సాధ్యతావచ్ఛేదకాభావ ప్రకారకాభావత్వావచ్ఛిన్న విశే
 ష్యకగ్రహదశాయాం వేద్యస్తేన వివక్షితత్వాత్తయోశ్చ తాదృశవ్యాప్తి గ్ర
 హప్రతిబంధకత్వాత్ ॥ నచ దశైతగ్రహయోరభావత్వ సామానాధికరణ్యేన

తాదృశాధావప్రకారకౌ తాదృశగృహయో ధ్వజ్యాప్తిగృహవిరోధిభవం సా
మానాధికరణైస్సగ్రాహ్య బుద్ధౌసామానాధికరణైస్స తదభావగృహస్యా విరో
ధితావత్ || అభావతాపరచ్చేదేన తాదృశాధావప్రకారకౌ తేషామధ్యరాష్ట్రవత్తిర
భావాంశే సాధ్యస్త్యేవభావాదిలివాద్యమ్ || సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛి
న్న సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాయా ఏవచ్ఛియోగితావచ్ఛేదక
సంబంధతయా తేన సంబంధేనాభావాంశే సాధ్యసాధ్యభావేనా వ్యాప్తితావ్
కాశాత్ || సేనా కేవలాస్వయ్యభావాదిత్యనేన కేవల్యాప్తియ్య గృహకారీనా
నుమితి జనకజ్ఞానవృత్తిర్వ మభావెలబ్ధం తల్పిన్విప్తస్యాపలక్షితస్యవా హేతు
త్వం విశిష్టస్య హేతుత్వేస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానవృత్తిన్వివిష్టస్యానుమితి జనకతా
యా మభావాత్ ఉపలక్షితవ్యహేతుత్వేసాధ్యాభావవదవృత్తిర్వ విశిష్టకాశిష్ట
బోధ జనకతాయా తాదృశజ్ఞానవృత్తిన్విపలక్షిత సాధ్యాభావవదవృత్తిన్వివిష్ట
యతావభావసత్త్వేన సాధ్యస్యచానత్త్వేన వ్యభిచారఇత్యుతః పర్యవసితహేతు
మాహ * ఏవంచెతి * ఆదిపదేన వ్యభిచారపరిగ్రహః * దీధితావవాన్వయ
త్రిసాధ్యక సద్ధేతావితి*అథాత్మసత్త్వదలస్వధామ్ || సచ తదనుసాహసే సం
యోగసాధ్యక గగనహేతోరవ్యవ్యాప్య వృత్తిసాధ్యకహేతుత్వాక్రాంతతయా
ఉత్పగ్గసిద్ధస్యతదవచ్ఛేదేనావ్యాప్తిరూపవిధేయాన్వయస్య బాధాస్యానతోవృ
త్తిమదధాకం తదుపాత్రమితివాద్యమ్ || ద్రవ్యత్వాదీనాంసంయోగేన వృద్ధివి
త్వాది వ్యాప్యతావారణాయ హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్తిమత్త్వస్య సవి
తంత్రస్య నివేశనీయతయా తదభావాదేవాన్వయాదాధాత్ || మైవమ్ || ద్వితి
యలక్షణే హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్తిమత్త్వస్య క్షయక్రాయవశ్యకత
యా తద్ధటితలక్షణావ్యాపైరపరిహారం తదఘటిత లక్షణావ్యాపైరేవ వివక్షిత
త్వాత్ సంయోగీనత్వాదిత్యాదావవ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకత్వరూపాద్దేశ్యతావచ్ఛే
దకాక్రాంత ద్వితీయలక్షణేనావ్యాప్తైరవారణాత్ సత్త్వదస్య వ్యాప్తిమదధాక
స్యావశ్యకత్వాచ్చ || సచ తథాపి సంయోగాభావసాధ్యక గుణత్వహేతావుద్దే
శ్యతావచ్ఛేదకాక్రాంతే లక్షణసత్త్వవిచూడసంగతిరితివాచ్యమ్ || అవ్యాప్య
వృత్తిసాధ్యకేత్యస్య అవ్యాప్యవృత్తి, సాధ్యం, యస్మిన్ తదవ్యాప్యవృత్తిసాధ్య
కమ్, తస్మిన్నస్మత్రిమాన్యాహేతురిత్యధాకరణాత్ గుణత్వాదేశ్వసాధ్యనిష్ఠా
వ్యాప్యవృత్తితా నిరూపాధికరణ వృత్తిత్వవిరోధాత్ || అద్వైతమపి సంయోగాభా

మనాధ్యక ద్రవ్యత్వమేతాతాదృశే ద్వితీయలక్షణాసత్త్వాద్విదనంగతిమూర్తానై
 వేతి చేత్ ॥ అత్రకేచిత్ ॥ అవ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకేత్వస్య స వ్యాప్యవృత్తిర
 వ్యాప్యవృత్తిరితి త్వత్వత్వా నిరవచ్ఛిన్నవృత్తికాన్యసాధ్యకమేతావిత్వధాం,
 తథాచ సంయోగాభావస్య గుణాదా నిరవచ్ఛిన్నవృత్తికత్వేన తదన్యత్వవిర
 హేత్ సతత్సాధ్యకమేతోరుద్దేశ్యతావచ్ఛేదకాకాగ్రాంతత్వమితి వదంతి ॥ తదన
 త్ ॥ జన్యజ్ఞానవిషయత్వస్య విషయతాసంబంధేన జన్యజ్ఞానస్యేవా సాధ్యతా
 యాం మేతా నిరుక్తావ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకే ద్వితీయలక్షణాసత్త్వేన అనంగతే
 స్తథాపి దుర్వారత్వాత్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ అవ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకేత్వత్ర అవ్యాప్య
 వృత్తిత్వం స్వసమానాధికరణత్వ- స్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేద
 కత్వ- స్వప్రతియోగితత్వ- ఏతత్ప్రతియసంబంధేన కించిదభావవిశిష్టత్వరూపంవివ
 ష్ఠితమ్, సంయోగాభావస్య స్వసమానాధికరణత్వ స్వప్రతియోగితత్వ ఏతదుభ
 య సంబంధేన సంయోగరూపాభావవిశిష్టత్వాత్ తత్సాధ్యకమేతోరవ్యాప్య
 వృత్తేస్వసమానాధికరణ భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ నివేశః ॥ తచ్ఛావచ్ఛే
 దకత్వం సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నంగాహ్యం తేన సంయోగాభావా
 దేరపి సంయోగసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితానిరూపిత కాలికసంబంధా
 వచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వేపి నక్షతిః ॥ స్వప్రతియోగితానివేశే ఆకాశాభావ విశి
 ష్టద్రవ్యత్వసాధ్యక పృథివీత్వమేతో స్సంగ్రహసాన్యదత్తస్థినివేశః ॥ స్వసమా
 నాధికరణత్వానివేశే ద్రవ్యజ్వాభావమాదాయ తద్విశిష్ట ద్రవ్యత్వసాధ్యకపృథి
 వీత్వమేతోస్సంగ్రహసాన్యత్ తత్రచావ్యాప్తివిరహాదత స్థినివేశః ॥ ఉక్తావ్యా
 ప్యవృత్తిత్వ విశిష్టాధికరణ వృత్తిత్వమేవావ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకత్వం అతానూప
 మాజలపరమాణుత్వాదిత్యాదాయధాశ్రయే అవ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకత్వరూపా
 ద్దేశ్యతావచ్ఛేదకాకాగ్రాంతే అవ్యాప్తేరసత్త్వేపి నక్షతిః ॥ తల్లాభశ్చ అవ్యా
 ప్యవృత్తిసాధ్యం యస్మిన్ తదవ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకం తస్మిన్ సన్నిత్యాది విగ్ర
 హజ్ఞేయః ఉక్తావ్యాప్యవృత్తిత్వశరీరఘటక సామానాధికరణ్య సంబంధేన స్వవి
 శిష్టస్య సాధికరణమీవసత్త్వేన తత్ర జలపరమాణుత్వాదే రసత్త్వాన్నక్షతిః ॥ అథ
 వాదివాక్యాథా వికల్పస్థలే యథాకామమేవ వికల్పితార్థోపన్యాసః సంభవతి
 సచ తత్పరావ్రోహసన్యాసే నియోగవర్తనయోగోస్తి తథాచ దీధితీకృ
 తాం పూర్వపూర్వలక్షణ పరిత్యాగవీజకథనం కిమితిచేత్ ॥ అత్రవదంతి ॥ దీధి

తిక్యతాం పౌర్వాపర్యలక్షణానాం నిజకథనేన తాత్పర్యం యేన భవదీయశం
 కావకాశస్సన్యోత్ కింతు ప్రభుమాదిలక్షణై ఆవ్యాప్యపృథ్విసాధ్యకాదిభుత పవ
 వ్యాప్త్యాది హోమానభిధానేన మణికారీయన్యూనతాయా అవతరణ వ్యాజేన ప
 రిహరపవేతి । తేనచ ప్రభమలక్షణవివా వ్యాప్యపృథ్విసాధ్యకావాప్తిర్న ద్వితి
 యాది లక్షణపీత్యపి సూచితంభవతి ॥ కెచిరు ॥ లక్షణపంచకస్తే న్వికకర్తృకత్వా
 భావేన లక్షణపంచకస్యావతరణాసంగతి మాశంక్య మణిక్యతాపున్యక్రమేణ
 లక్షణోపన్యాసః కిమభం సకృత ఇతి శంకాయామభురేణ సమావదేదిత్యా
 యేన పరిజహిషయా లక్షణచతుష్టయేదోషం ప్రదర్శయ సాధ్యవదన్యావృత్తిత్వ
 లక్షణస్యమధురత్వమేవ దశితం స లక్షణపంచకం పూర్వపూర్వమాషణేనావ
 తారితమితి సమాధానమాహుః ॥ తదనన్త ॥ ఏవంసతి తృతీయలక్షణస్య ప్రభ
 మత ఉపన్యాసే బీజాధాన సదవస్థపవ ॥ * ఆవ్యాప్తిమితి * అథ వ్యాప్యపృ
 థ్విసాధ్యకద్రవ్యం పృథివీతాపైవిత్యాదావపివిత్తిష్టాధావమాదాయా వ్యాప్తిసంభ
 వేనాసంభవపవ వత్తుముచితోనావ్యాప్తిః ॥ సచ ఘటవన్నిత్యజ్ఞానత్వాదిత్యా
 దా లక్షణసమన్వయాన్నాసంభవ ఇతివాచ్యమ్ ॥ తత్కాపినిత్యజ్ఞానాన్యత్వవిశిష్ట
 ఘటాధావమాదాయావ్యాప్తిః ॥ యదిచనిత్యజ్ఞానాన్యత్వవిశిష్టఘటాపినిత్యజ్ఞా
 నేస్వీక్రియతే ॥ తథాపివ్యాప్యపృథ్వి సాధ్యకేపి కన్విచిదవ్యాప్తిసంభవేన తదుపే
 షానిర్బీజా ॥ సచ సాధ్యాభావపదస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నా భావపర
 తయా సవిశిష్టాధావ మాదాయదోష ఇతివాచ్యమ్ ॥ తథాసతి సాధ్యాభావవత్ప
 దస్య సాధ్యాభావీయ నిరవచ్ఛిన్నాధికరణ పరతాంస్వీకృత్యా వ్యాప్తిరపి శక్య
 వారణత్వాత్ ॥ సచ యథాశృతాభిప్రాయకతా శక్యతే వత్తుమసంభవస్తేనైవ
 ప్రసంగాత్ ॥ అశ్లేషంసమాధానం ॥ ప్రతియోగితాసంసగ్గకవాప్తిజ్ఞానస్యై
 వానుమితి హేతుతయాఽధావాంశే సాధ్యస్యప్రతియోగితా సంసగ్గకవివనివేశ
 నీయ స్తత్రచ స్వలక్షణోక్తిరీత్యా సాధ్యవిశేషణీభూత సాధ్యతావచ్ఛేదకావ
 చ్ఛిన్న ప్రతియోగితాత్వేనైవ ప్రతియోగితాభానత ఇతి కించిద్ధర్మవిశిష్టసాధ్య
 స్యాభావమాదాయనదోషః ॥ ఏతేనాథాత్రనావ్యాప్తిసంభవోగురుధర్మావచ్ఛి
 న్న సాధ్యకావాప్తివారణాయ సాధ్యాభావపదేన సాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదక
 రూపావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకస్తేనైవాధావస్య వివక్షణీయతయా తత్రవ్యాప
 కతాయాం ప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యానివేశేన సంయోగాభావస్య లక్షణాఘట

కత్యాస్తాదృశ ద్రవ్యతావభావ మాదాయలక్షణసంగమనాదిత్యాశంక్య తాదృశస్థ
 లస్యపాతుతా వచ్చేదకసంబంధానుయోగినిష్ఠాభావసక్రియోగితానవచ్చేదక
 సాధ్యతావచ్చేదకకత్వ రూపకేవలన్వయిసాధ్యకత్వేన తత్రావ్యాప్తిరిష్టత్వా
 త్యాధ్యాభావవదేన తాదృశాభావ వివక్షాయానిష్ప్రియోజనకత్వాత్తథా వివ
 క్షణేపి మిశ్రలక్షణోక్తదిశా వ్యాపకతాశరీరే ప్రతియోగివైయ్యధికరణ్య నివేశా
 వశ్యకతయా సంయోగాభావస్య లక్షణఘటకత్వాదవ్యాప్తిరస్త్యేవేతి సమాధా
 నం హేయం॥యథాశ్రుతలక్షణవాక్య లభ్యవీవాథే దూషణదానాత్ *అశం
 క్యేతి * సాధ్యవత్తాగ్రహ విరోధితానియామకసంబంధేనైవ సాధ్యాభావవత్తా
 యానివేశనీయతయానిరవచ్చిన్నదైశికవిశేషణతాయా స్తథాత్వేనైవ్యాప్తివిరహా
 దవ్యాప్తిరాపాత్యక్త్యానైవ్యాప్తిమాశంక్యేత్వక్తిరితికెచిత్ *గాదాధర్యాం
 కపిసంయోగీతి * సంయోగసామాన్యాభావస్య ద్రవ్యేనవివాదతయాకపిపదమ్
 నను దీధిత్వక్తతత్పురుషపక్షోన్యంగతః కర్మాధారయవత్తే లాఘవాదధికరణ
 భేదనాభావ భేదానన్యవగమాచ్యుత్యాశంకాయామాహ * సాధ్యవద్భిన్నో
 యస్సాధ్యాభావవానిత్యాది * అభేదేతి * ఏతచ్చ గురుధర్మసాధ్యాభావ ప్ర
 తియోగితావచ్చేదకత్వ మంగీకృత్య తేన సాధ్యవద్భిన్నవృత్తిత్వత్వాపేక్షయా
 అభేదేన సాధ్యవద్భిన్న విశిష్టసాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వత్వస్యగురుత్వేనానవచ్చే
 దకతయా సతదవచ్చిన్నాభావ రూపలక్షణ వాక్యాథావప్రసిద్ధిః * సాధ్యాభా
 వాంశ వైయ్యధ్యక్షమితి * తద్వైయ్యధ్యక్షేచ తద్ధటితధర్మస్యవ్యాప్యతావ
 చ్చేదకత్వా సంభవాదితరభేదానుమానాసంభవేనానుమితి లక్షణఘటకత్వాసం
 భవాత్తదుపాధ్వాతసంగత్యాతన్నిరూపణాసంభవాదితిభావః ॥ అథాత్ర వ్యా
 ప్యతానవచ్చేదకత్వ ప్రయోజకవ్యధావిశేషణ ఘటితత్వం నసంభవతి న్నసమా
 నాధికరణ వ్యాప్యతావచ్చేదక ధర్మాంతరఘటితస్యేవ తస్యనీలధూమత్వాదా
 దృష్టత్వాత్ప్రకృతేన సాధ్యవద్భిన్నాధికరణవృత్తిత్వత్వవర్యాప్తావచ్చేదకతాకా
 భావాదన్యవీవసాధ్యాభావ స్థితితరూపవర్యాప్తావచ్చేదకతాకాభావఇతి త
 చ్చరీరే సాధ్యాభావాఘటిత రూపావచ్చిన్నాభావస్యానివేశాదెతల్లక్షణగురుధ
 మ్మాసాధ్యాభావప్రతియోగితావచ్చేదకత్వావశ్యకత్వాత్ ॥ నచ న్విసమానాధి
 కరణేత్యాదినియమస్య నిరీక్షితత్వంశంక్యం ప్రాచీనమతే సాధ్యసామానాధిక
 రణ్యావచ్చేదక హేతుతావచ్చేదక స్తేన వ్యాప్తిత్వాద్గురోస్తాదృశసామానాధిక

తానావచ్చేదకత్వాభావాత్ || సమీపమతేచ సౌతుసమానాధికరణాభావప్రతి
యోగితానవచ్చేదకత్వే ఘటితవ్యాప్తైగురుభమఃఘటితతాదృశావచ్చేదకత్వే
తానవచ్చినాభావా ప్రసిద్ధిరేవమీత్యాదిత్యన్తు || సాధ్యాభావాంశస్యావ్యా
ప్తివారకత్వే రూపసాధకత్వాభావ ఏవవైయ్యధ్యక్షఃపదేన వివక్షితః || యదస్య
వ్యాప్త్యాద్యవారకస్యాపిలక్షణఘటకతాభ్యుపేయితే తదాభావాధికరణవిశేష
ణతయాప్రమేయత్వాదినివేశేపి వైయ్యధ్యాభావఃప్రసక్తేత || యదపిసాధ్యసా
మానాధికరణ్యావచ్చేదకరూపస్యన్యాప్రిత్యా సంభవరూపం స్వసమానాధికర
ణత్వాది నియమేవీజమునస్య స్త్రోత్రపవనసంభవతితత్త్ర స్వరూపసంబంధరూ
పావచ్చేదకత్వే నివేశస్యరూప్యత్వాత్ || గురుత్వమేన తాదృశావచ్చేదకత్వా
భావే బీజునకు స్వసమానాధికరణే గ్యానిన్యథావిశేషణఘటితత్వే మిత్యస్త్యేన
వక్రముచిరత్వాచ్చ || తస్యభాకంబుగ్రివాది మత్స్వస్యాపి వ్యాప్యతావచ్చేదక
త్వా పత్రైమఃరస్వరూపరూపావచ్చేదకత్వేయోజకస్వసమానాధికరణత్వాది వ్యధావి
శేషణ ఘటితత్వస్య తత్త్రాభావాత్ || స్వసమానాధికరణవ్యాప్యతావచ్చేదక
థమాఘటితస్త్యేన వ్యాప్యతావచ్చేదకత్వాక్రిస్తు తస్యసాధకవ్యాపకతాభి
ప్రాయా || యచ్చ సమీపమతేవీజము క్కలతపవనవిచార సహంతన్తతేహేతు సా
మానాధికరణాభావప్రతియోగితాయా ముభయాభావస్త్యేన నివేశనియతయా అ
ప్రసిద్ధి సంపాదకస్య గురుభమః ఘటితరూపావచ్చినాభావస్య వ్యాప్తిశరీర
ఽనివేశాత్ || కేచిత్తు || వ్యభిచారస్యాభావో వ్యాప్యభిచరితత్వే శబ్దప్రతిపా
ద్య స్తథావావ్యావతేక సాధ్యాభావఘటితస్య వ్యభిచారపదార్థత్వే సంభవ
ఏవతదభావస్యా వ్యభిచారపదార్థత్వం సంభవతి తదేవతున,వ్యభిచార శరీర
సాధ్యాభావాంశస్య వ్యధాత్వేన తద్ఘటితస్య వ్యభిచారపదార్థత్వాసంభవా
త్ || సచ సాకల్యలక్షణమివైతస్యాపి పరిభాషయాఽవ్యభిచరితత్వే పదప్రతి
పాద్యత్వే మాస్తాంకృతం తత్పురుషాశ్రయజ్ఞనేతివాద్యమ్ || యాగికత్వే సంభ
వపరిభాషానుసరణస్యాన్యాయీత్వాదివదంతి || తదవరేనక్షమంతే || తద్ఘటి
స్తు సిద్ధాంతేపి కన్విచితాస్సాధ్యాభావపద్యృత్తిత్వస్య వ్యభిచార పదార్థ
త్వే సంభవతాదృశస్థల సాధ్యవచ్చినాభావ వైయ్యధ్యక్షం దురాగత
కన్విచితాస్సాధ్యాభావపత్త్యామిత వైయ్యధ్యక్షం యథా ఘటత్యాభావాచ
క్షేప్యకన్విచితాస్సాధ్యాభావాంతవైయ్యధ్యక్షం యథా ఘటత్యేదాదాసాధ్య

వీవంచసతి వ్యాప్తైరపిస్థలభదేన నానాత్వాపత్తిః || నచేష్టాపత్తిః కేవలా
 న్వయిని సాధ్యసామానాధికరణ్యస్య వ్యాప్తిత్వసంభవేన కేవలాన్వయస్య
 భావాదితిగ్రంథాసంగతే || అపిచ ద్రివ్యం విశిష్టసత్త్వాన్వితావాః జాలై రి
 త్యాదావవ్యాప్తి వారణాయ సాధ్యవద్భిన్న వృత్తిసాధ్యాభావవన్నిరూపితాభే
 యతా సామాన్యైరన్వయసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ యద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వోభయాభావ
 నివేశస్యావశ్యకతయా తాదృశోభయనత్తాదృశాభేయతా సామాన్యమేవ వ్యభి
 చారపదార్థోవాచ్య స్తత్రేవృత్తిసాధ్యాభావవత్త్వాన్విత వైయ్యక్త్యాండుర్వాద
 ముక్తోభయరూపవత్సాధ్యవద్భిన్న నిరూపితాభేయత్వ సామాన్యస్తేవవ్యభి
 చారపదార్థాత్వసంభవాత్ || అత్రకచిత్ || సాధ్యవద్భిన్నస్మాదృశా సాధ్యాభా
 వశ్చ సాధ్యవద్భిన్న సాధ్యాభావశ్చితి కర్మధారయవచితస్తత్రచ సాధ్యవ
 త్త్వం స్వప్రతియోగికత్వస్వసామానాధికరణ్యోభయసంబంధేన || కేవలసామా
 నాధికరణ్య సంబంధేనసాధ్యవత్త్వనివేశే ఘటాభావాదీనాం సాధ్యవదన్యత్వ విర
 హేణైవ లక్షణా ఘటకతయా సాధ్యవదం వ్యభాంస్యాదితిస్వప్రతియోగికత్వని
 వేశః | అథ ప్రక్షాళనాద్భితి న్యాయగ్రాసాతన్న దేయమేవేతచెన్న || స్వసామా
 నాధికరణ్య మాత్రస్యపరంపరాత్వేన సంబంధత్వవిరహాత్స్వాస్వసామానాధికరణ్య
 విశిష్ట ప్రతియోగిత్వస్తేవ సంబంధతయా తత్సాధ్యకార్యాత్ || సచాసమవాయి
 కారణతాద్వైవిధ్యానరూఢేనసామానాధికరణ్యస్య సంబంధతాయాతనశ్యకత్వ
 మితివాచ్యమ్ || స్వసమవాయిసమవేతత్వాత్తక్ సామానాధికరణ్యస్య తదనరూ
 ఢేన సంబంధత్వస్వీకారేపి సకలసామానాధికరణ్యానాంతథాత్వేమానాభావాత్
 అథవాఅభావభిన్నంభావత్వాదిత్యాదావభావమాత్రాధికరణ కాభావస్యాధికరణ
 స్వరూపత్వ పక్షేసర్వస్తేవవాభావస్య సామానాధికరణ్యసంబంధేనసాధ్యవత్త్వా
 త్తదన్యాభావాప్రసిద్ధేః స్వప్రతియోగికత్వనివేశః || తన్నివేశేవ్యప్రసిద్ధిరితితనశం
 క్యమ్ || తన్నివేశస్య సాధ్యసామానాధికరణ్యావచ్ఛేదకస్వప్రతియోగికత్వస్య
 సంసర్గతయా నివేశఫలకత్వాత్ || అభావ భేదాభావస్యాభావస్వరూపత్వే
 వ్యభావ భేదప్రతియోగికత్వావచ్ఛేదేన తత్సామానాధికరణ్యానభ్యుపగమాత్త
 స్య నిరుక్తసంబంధేన సాధ్యవద్భిన్నత్వాత్కలైః || ఏతేనసాధ్యసామానాధికరణ్య
 ఘటకవృత్తిత్వం యదియేనకేనచిత్సంబంధేన నివేశ్యతే తదావహ్నిమాణ ధూ
 మాచిత్యాదౌ తద్భూత్యాభావాదేర్భూతాలికసంబంధేన సాధ్యవద్వృత్తితయా సా

ధ్యవదన్యాభావాప్రసిద్ధిరతః స్వయావసంబంధేనైవ తస్మిన్వేద్యం తథాచ చ్యవిత-
 త్వాత్తకాధావ మాదాయసాధ్యపద సాధకక్యసంభవే సప్రతియోగికత్వస్య
 ధామ ॥ నచ స్వప్రతియోగి మత్తాగ్రహవిరోధితానియామకసంబంధేనైవ సా-
 ధ్యవదన్వృత్తిత్వం వక్రస్యమితివాచ్యం ॥ కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
 కాకాశాభావాభావవాసార్థత్వాదిత్యాదౌ తాదృశేన కాలికేనసాధ్యవదన్వృత్తి-
 త్వాప్రసిద్ధిరినిస్తమ ॥ అఖండాధానఘటకతయా సాధకక్యసంభవాచ్చ ॥
 సాధ్యసామానాధికరణ్యంచ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్యంతే-
 ష విశిష్టసత్రావాణ్ జాత్యధికరణత్వాదిత్యాదౌ సత్తాభావస్తేన సాధ్యవదన్య-
 త్వేపి నక్షతిః ॥ సంయోగీద్రవ్యత్వాదిత్యాదౌ ద్రవ్యవృత్తిత్వ విశిష్టాభావమా-
 దాయైవ లక్షణసంగమనీయమ్ ॥ యత్ప్రస్వప్రతియోగికత్వస్వసామానాధికర-
 ణ్యోభయసంబంధేనసాధ్యవదన్యాభావనివేశే మహానసీయవహ్నౌభావస్యయా-
 దృశసాధ్యప్రతియోగికత్వం నతత్సామానాధికరణ్యం యాదృశసాధ్యసామానాధి-
 కరణ్యం నతత్ప్రతియోగికత్వ మిత్యక్తోభయసంబంధేన సాధ్యవచ్ఛిన్న త్వేన ల-
 క్షణఘటకతాపత్తిః ॥ నచ స్వాశ్రయప్రతియోగికత్వ సాప్రవచ్ఛిన్నసామానాధి-
 కరణ్యోభయసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదక వదన్యత్వస్తేన నివేశనీయతయానా-
 తస్యలక్షణఘటకతేతివాచ్యమ్ ॥ తథాసతి సాధ్యవదన్యాభావస్య లక్షణఘటకత-
 యా మూలాస్వరస్యం స్యాదితి॥తన్న॥ సాధ్యసామానాధికరణ్యవచ్ఛేదక స్వ-
 ప్రతియోగికత్వస్య సంసర్గతీయా నివేశే ఉక్తదోషాభావాదిత్యాహుః॥ తదన-
 త్ ॥ సంయోగేనద్రవ్యస్వావ్యాప్యవృత్తితాపత్తే నిరుక్తసంబంధేన సాధ్యవద-
 న్యాభావాప్రసిద్ధావప్రతిః * విరుద్ధధర్మాధ్యాసేనేతి * అధ్యాసోపతేమాన-
 తా ॥ అయంభావః॥కపిసంయోగాభావత్వం స్వసమానాధికరణభేద ప్రతియోగి-
 తావచ్ఛేదకావ్యాసజ్యవృత్తి ధర్మసమానాధికరణం వ్యాప్యవృత్తిత్వా వ్యాప్య-
 వృత్తిత్వసమానాధికరణత్వాదన్వేనైవంతన్నైవమిద్యైవంవృత్తిరెక్యసమానేనభే-
 దసిద్ధిరితి ॥ యదాప్రతియోగికత్వవృత్తితావచ్ఛేదకవ్యాప్యవృత్తితా వచ్ఛేదకయద్ధర్మ-
 వాణ్ స స్వప్రతిభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదక ధర్మసమానాధికరణ తద్ధర్మ-
 వాణ్ యథారూపాదిర్యైవ మనుమానంద్రష్టవ్యమ్ ॥ యద్యపి వ్యాప్యవృత్తి-
 తావ్యాప్యవృత్తితావచ్ఛేదక సత్తాత్వవత్త్వం సత్తాయామస్తి తత్రసాధ్యస్యా-
 భ్తానాదవ్యభిచారస్తథాపి యద్ధర్మేభావావృత్తిత్వస్య వివక్షితత్వాన్నదో-

పః * ధేదకాభావేనేతి * ఉక్తహేతూ రాకాశాభావత్వవృత్తిత్వాన్విధావేనేత్యర్థః
 సహజహేతుః పక్షభర్తృతావిలక్షణం నైవధేదసిద్ధిరితిభావః || ననూక్తహేతుః ప
 క్షవృత్తిత్వాన్విధావేతి గవాభావత్వం వ్యక్తిదన్వయవృత్తి, ఘటవృత్తిస్పృతిత్వేనతి,
 ఘటాన్వయవృత్తి, భావావృత్తి, భావత్వాన్విధావేతి ఘటత్వాభావాన్వయత
 రత్వవచ్చనుమానేనాకాశాభావస్యావ్యసకరణభేదేన ధేదసిద్ధిత్వాశంక్యాహ
 * అతపివేతి * అభావసాధ్యీయత్వం న యేనకేనచిత్తుంబంధేన, అతిప్రసంగా
 త్, కేత్వసుయోగితాఖ్యవిలక్షణ సంబంధేన తథాచాభావత్వనివేహివ్యర్థ-ఇత్య
 గత్యాఽభావపదమేవ తాదృశానుయోగితాఖ్య సంబంధలాభాయేతి వక్తవ్యం త
 థావ విలక్షణానుయోగితాసంబంధేనసాధ్యీయత్వనివేత వ్యావృత్తిరభావమాత్ర
 స్యాధికరణ భేదేనధేద పక్షేపిసు ఘటేపేత్యాకయేనాహ * అథవేతి * సాద్ధీ
 యపరమ్ * లక్షణయాసాధ్యవిశిష్టబోధకమ్ || యద్యప్యనుయోగితా విశేషరూ
 పాభావత్వస్య భావాభావసాధారణత్వ మవశ్యంవక్తవ్య మన్యథాఘటాభావా
 భావాఘటఇతిఘటేభావాన్వ వ్యవహారోససాధిద్భిందాభావపదస్యానుయోగి
 తావిశేషవిశిష్టైరక్తత్వాన్వయభావశ్రుతాథాకత్వేపి సాధ్యపదసాధాకర్య సంభవా
 ల్లాక్షణికత్వ మనుచితమ్ || తథాపి సాధ్యాభావత్వత్ర తత్పురుషత్వాత్పూర్వప
 దేలక్షణాయా అవశ్యకత్వా త్సాధ్యపదస్య విలక్షణానుయోగితాసంబంధేన సా
 ధ్య విశిష్టేలక్షణాయా అవశ్యకత్వై, తేనైవ నిర్వాహేభావపదాథా వివక్షా
 యా అనుసయోగఇతిభావః * అభావీయవిలక్షణానుయోగితేతి * కేవలానుయో
 గితా సంబంధేన సాద్ధీయ పరత్వేహిమాన్ భూమాదిత్యాదౌ తాదృశన
 మవాయవదన్వృత్తిత్వస్య భూమేసత్త్వాదవ్యాప్తిసాన్నిధితోవిలక్షణాతి || సాధ్య
 తావచ్చేనక సంబంధానచ్చిన్న సాధ్యతావచ్చేదకావచ్చిన్న ప్రతియోగితాని
 రూపితేతి తదభావః || అభావావపదాత్రాథం తాదృశవిలక్షణానుయోగితాలాభ
 ఇతిచేతి || అభావపదసమభివ్యాహృతపదాంతరస్యవిలక్షణానుయోగితయాసాన్విర్థ
 విశిష్ట బోధకత్వస్య త్రుత్పత్తిసిద్ధత్వాదన్యథానుయోగోఘటాభావఇతి వ్యవహా
 రాపత్తైః || నద భావవాచకపద సమభివ్యాహృతాభావపదస్య భావభిన్నార్థక
 త్వాన్నియమతిప్రసంగ ఇతివాచ్యమ్ || తథాపి విషయతాఘటత్వాభావాభా
 వఇతి వ్యవహారాపత్తైరుపరావృత్యాత్ * హృదాదివృత్తిప్రమేయత్వాదిమతీతి *
 అథాన్వి లక్షణసాధ్యవత్తాగ్రహవిరోధితా నియామకసంబంధేనైవ సాధ్యవ

ద్విన్నవృత్తిసాధ్యభావవత్తాయా అగ్రనివేశనీయతయా వహ్నిసాధ్యకే తాదృశేన దైవికవిశేషణతా సంబంధేన ప్రమేయత్వేన న తదాదాయా సంభవశ్చిచ్ఛేన్న ॥ దైవికవిశేషణతాయా స్వరూపత్వేనైవ సంసర్గత్వా త్వరూపసంబంధేన తాదృశేన ప్రమేయత్వవత్త్వమాదాయా సంభవసంగతేః ॥ నచ తథాపి నాసంభవ స్సంభవతివిషయితా సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితా కే ఘటాభావాదౌ సాధ్యేషటత్వాదౌ తాదృశేన విషయితాసంబంధేన సాధ్యవచ్ఛిన్నవృత్తినః కస్యాపి హేత్యధికరణైరసత్త్వైర్లక్షణ నమన్వయసంభవాదితి వాచ్యమ్ ॥ విషయితాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య విషయితాయా వృత్తనియామకతయాఽభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకశ్వేనా ప్రసిద్ధ్యాతత్సాధ్యకానుమానాసంభవాదిత్యభిప్రాయాత్ ॥ నచ తథాపి కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక ఘటాభావసాధ్యే ఆత్మత్వాదౌ లక్షణనమన్వయస్తాదృశేన కాలికేన సాధ్యవచ్ఛిన్నవృత్తేః కస్యాపి హేత్యధికరణైరభావాదితి కథమసంభవశ్చిచ్ఛేన్న ॥ విషయితాకాలికాదిసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావస్య తత్సంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణత్వా భావరూపత్వా త్వరూపసంబంధేనైవ సాధ్యవత్తాగ్రహణిరోధిజ్ఞాన విషయతయా ప్రమేయత్వాదికమాదాయా సంభవసంగమాత్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ అభావవత్తాగ్రహేఽభావాభావవత్తాజ్ఞానస్య న్వరూపసంబంధేనైవ విరోధిత్యమితి కూటఘటిలైర్గ్రంథకృదుక్త మతాభిప్రాయేణైదమితి తత్త్వమ్ * అన్యథేతి * అథ ప్రతియోగితయాఽనుయోగితయా వా సాధ్యవిశిష్టస్తేనైవాభావస్య లక్షణ నివేశనీయతయా కేవలప్రతియోగితాయా స్తన్నిరూపితానుయోగితాయా వా సంసర్గత్వేనైవహ్నివతి మహానసీయ వహ్నిభావవిషయిణ్యావహ్ని ర్నాస్తీతి ప్రతిత్యాపత్యైర్వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాయా స్తన్నిరూపితానుయోగితాయా వా సంసర్గతయా భావ మావశ్యకమితి ప్రయోజనాంతరాన్వేషణంకుతశ్చిచ్ఛేత్ ॥ ఆత్మకేచిత్ ॥ సాధ్యత్వస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వే సంభవాత్సాధ్యతా వచ్ఛేదకనివేశన మనుచితమిత్యభిప్రేత్య తన్నివేశస్య ప్రయోజనాంతరాన్వేషణమిత్యాహుః ॥ తదసత్ ॥ సాధ్యత్వస్య ప్రకృతానుమితివిధేయత్వరూపస్యానువృత్తిదశాయా మప్యనుమితేరానుభావికతయా సాధ్యత్వనివేశా సంభవాత్ మహానసీయ వహ్నిభావమాదాయలక్షణాన త్వప్రసంగాచ్చ ॥ నచ సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వే నివేశపిష్టా

ర్యవోషతాదప్యన్తః కర్మమ్ ॥ తత్పురివిశవహ్నిత్వాదీనాం విశిష్టైః పనిచేశాల్
 అపిచ విశిష్టసత్త్వాః జ్యోతికరణత్వాదిత్యాదౌ సాధ్యత్వావచ్చిన్నాభా
 సస్య జాత్యాదాదేవ వర్తమానతయాఽతిహ్యపైః ॥ నచ ప్రమాత్తకానుమి
 తి విధేయత్వమేవ సాధ్యత్వమితివాచ్యమ్ ॥ ఏవంసతి సాధ్యతావచ్చిదకావచ్చి
 న్నుత్పి నివేశాపక్షయా గౌరవాపత్తైః ॥ వస్తుతస్తు ॥ ప్రతియోగితాయాః ప్ర
 కారతయా నివేశేపి సాధ్యతావచ్చిదకావచ్చిన్నత్వం నివేశ్య మిత్యభిప్రేత్యా
 వ్యాప్తి వారకతయాపి తస్యసాధ్యక్య ప్రకాశనమభిప్రేత్యవాప్రయోజనాంత
 రాభిధానమితిధ్యేయమ్ ॥ అధికరణభేదేనాధావభదెత్వాహ * పృథివీతాపిభా
 వద్రవ్యత్వాభావాన్యతరేతి * ఏవముత్తరత్రాపి స్థలాంతరానుసరణేబీజంబో
 ధ్యమ్ * అవ్యాప్త్యాపత్తైరితి * ఆధాత్రాభావాభేదపక్షైః సంభవవీవక్తవ్యః
 కత్రాపి లక్షణగమనాధావాల్ ॥ నచైత్యూపవానేతత్త్వాదిత్యాదౌ తద్గమ
 నశోక్యమ్ ॥ తత్రాపి విశిష్టాభావాభిప్రాయాభావమాదాయా వ్యాప్తేః సత్త్వాల్
 నచ విషయితయా ఘటసాధ్యకే నిత్యజ్ఞానత్వపేతౌలక్షణసమన్వయస్సంభవతీ
 తివాచ్యమ్ ॥ తత్రాపి నిత్యజ్ఞానాన్యత్వవిశిష్టఘటాభావమాదాయా వ్యాప్తేః ॥
 నచ నిత్యజ్ఞానాన్యత్వ విశిష్టఘటాపినిత్యజ్ఞానవర్తతే ఘటాంశేనిత్యజ్ఞానాన్య
 త్వవైశిష్ట్యప్రకారకత్వస్యేవ తత్ప్రయోజకత్వాదితివాచ్యమ్ ॥ తథాపిపటపద
 జన్యబోధ విషయతావిశిష్టఘటాభావస్య హేత్యధికరణేఽబాధాన్నహి తాదృ
 కౌపిఘట స్తత్రవర్తతే ఇతి శక్యం వదితుంతథానతి ఘటస్య పటపదవాద్యతాప్ర
 సంగాల్ ॥ నచేచ్ఛాయాస్తాదృశ ఘటవత్త్వవిషయమాపత్తిర్జ్ఞానస్యేతివా
 చ్యమ్ ॥ జ్ఞానేచ్ఛయోస్సమానవిషయకత్వ నియమాజ్ఞానస్యతద్వత్వైశిచ్ఛా
 మాస్తద్వత్వనియమాల్ ॥ జ్ఞానత్వేనకృతిత్వేనవా జ్ఞానకృత్యాః శక్తిత్వస్యే
 చ్ఛానద్వివిగమనావిరచాణ వక్తవ్యత్వావచ్చేతిచెన్న ॥ సంకేతస్యలొకే పదా
 థోఽపక్తితి ప్రయోజకతయా దృష్టత్వేన తత్ప్రజాతీయేచ్ఛేవశక్తిపదాథో
 నకుజ్ఞానమితి జ్ఞానస్య తాదృశఘటవత్త్వేపి బాధకాభావాదిత్యభిప్రాయాల్ ॥
 వైశిష్ట్యవ్యాసజ్యవృత్తిధర్మానవచ్చిన్నత్వేన ప్రతియోగితావిశేషణత్వే ఏకవ్య
 క్తి సాధ్యకే లక్షణసమన్వయా న్నాసంభవఇతికెచిల్ ॥ అథసాధ్యతావచ్చిదకా
 వచ్చిన్నాభావనివేశేపి మహాససీయవహ్నిభావవారణమశక్యం తస్యసాధ్య
 తావచ్చేతక మహ్నిత్వావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వాల్ ॥ నచ సాధ్యతావచ్చే

దక పర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకత్వ నివేశాత్తాదృశాభావ వారణసంభవణతివాచ్యమ్
తథాపి మహానసీయత్వవిశిష్ట మహ్నిత్వవతాభావమాదాయదోషావారణాత్ ॥
నచ తాదృశాభావో గురుభర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వావశ్యకత్వాత్, అస్య
థా సాధ్యవచ్ఛిన్నప్రతి సాధ్యాభావవద్వృత్తివత్ప్రతి సాధ్యవచ్ఛిన్నప్రతివృత్తి
త్వాపేక్షయా గురుతయాతదవచ్ఛిన్నాభావ రూపలక్షణవాక్యాధాప్రసిద్ధ్యాప
తైరితిచెత్ ॥ అత్యవదంతి ॥ ఉపలక్షితభర్మావచ్ఛిన్నాభావ, విశిష్టభర్మావచ్ఛిన్నా
భావయోరైవలక్షణ్యాయ విశిష్ట భర్మావచ్ఛిన్నాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛే
దకతా, విశిష్టప్రతియోగిక సంబంధావచ్ఛిన్నా విశేషణవిశేష్యాభయపర్యాప్తా
వా ఉపలక్షితభర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా కేవలసంబంధావచ్ఛి
న్నా విశేష్యమాత్రే పర్యాప్తావేత్సవశ్యముపగంతవ్యం తథాచ ప్రకృతే మహా
నసీయత్వపలక్షిత భర్మావచ్ఛిన్నాభావస్య హేతుమత్సవత్సవత్వేన తద్విశిష్టావ
చ్ఛిన్నాభావస్య హేతుమతీనత్వేనాపి తస్యవివక్షణీయ సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘ
టకసంబంధావచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదక పర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకత్వవిరహేణాను
పపత్త్యభావాదితి దిక్ * కాలికసంబంధేనద్రవ్యత్వాభావేతి * అత్యద్రవ్యత్వవ
దంతదధికరణత్వపరంతేన కాలికసంబంధేన ద్రవ్యత్వాభావవత్తాబుద్ధౌస్వరూప
సంబంధేనైవ తదభావవత్తాజ్ఞానస్య విరోధితయా లేనసంబంధేన ద్రవ్యత్వవ
తోఽప్రసిద్ధత్వేనాపి నక్షతిః ॥ అథవా భావాభావసాధారణదైశికవిశేషణత్వాభి
ప్రాయకమిదమ్ ॥ నచైవంసాధ్యవత్తాగ్రహవిరోధితా నియామకసంబంధేనసా
ధ్యాభావవత్త్వనివేశోవ్యభిచారివాచ్యమ్ ॥ మతద్వయసాధారణ్యానురోధేన త
న్నివేశాత్ ॥ * సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేన సాధ్యవత్తాజ్ఞానం ప్రతీత్యాది *
సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదకభర్మావచ్ఛిన్న ప్రకా
రతాశాస్త్రనాసాధ్యజ్ఞానసామాన్యం ప్రతియాదృశసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకభ
ర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావత్వావ
చ్ఛిన్నవత్తావగాహ్యనాహార్యాప్రామాణ్యజ్ఞానానాస్కండితనిశ్చయసామాన్యం
ప్రతిబంధకం తాదృశసంబంధేనైత్యభిచారి వర్షతః సంయోగేన మహ్నిమాన్కా
లికసంబంధావచ్ఛిన్న మహ్నిభావతావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావవాం
శ్చైతి సమాహంబనాత్తక పాధ్యవత్తాజ్ఞాన విశేషం ప్రతికాలికసంబంధైశ్చ త

హ్నుభావవత్తాజ్ఞానస్య కాలికసంబంధేనప్రతిబంధకత్వేపి వహ్నిమాన్ ధూ
 మాదిత్యాదౌనావ్యాప్తిః ॥ ఏవంచ సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధనివేశస్యాపిసా
 ధృకస్యంతస్యభాస్వరూప సంబంధైస సంగ్రహ సంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నుభా
 వవత్తాజ్ఞానస్య సాధ్యవత్తాజ్ఞాన సామాన్యంతగతం యత్సమవాయేన సా
 ధ్యవత్తాజ్ఞానం తంతప్రత్యప్రతిబంధకతయా దైశికవిశేషణతాయా అపిసంగ్రహ
 నుపపత్తైః॥నచైవమపినానాధమితావచ్ఛేదకక సాధ్యవత్తాజ్ఞాన సాధారణైకప్ర
 తిబధ్యతాయాలభావేనదైశిక విశేషణతాయాలసంగ్రహ స్తదవస్థపేతేవాచ్యం
 నర్వంపహ్నుభావవతినిశ్చయాయప్రతిబధ్యతాయా ఏవతథావిధాయాః ప్రసి
 ధ్ధైః॥ప్రకృతలక్షణసర్వతావవచ్ఛిన్నవిశేష్యక త్వేనేవనిశ్చయస్యవిశేషణీయత్వా
 త్॥యదాప్య సస్సమానధమితావచ్ఛేదకక త్వేనసాధ్యవత్తాజ్ఞానం విశేషణీయం
 స్వంప్రతిబంధకనిశ్చయ ఇతిదిక్ ॥యత్తు సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్న
 సాధ్యతావచ్ఛేదక ధర్మావచ్ఛిన్న ప్రకారతాఘటిత ధర్తావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్య
 తానివేశేనైవోక్త సమూహాలంబనమాదాయ దోషవారణసంభవాత్సాధ్యవత్తా
 జ్ఞానసామాన్యనివేశోగారవగ్నిస్తః ప్రకారతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబం
 ధావచ్ఛిన్నత్వానివేశే వర్వతోహ్నుభావతావచ్ఛిన్న కాలికసంబంధావచ్ఛి
 న్ను ప్రతియోగితాకాభావవానితిజ్ఞాన నిష్ఠాయాః కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న వ
 హ్నుభావతావచ్ఛిన్న ప్రకారతాశాలినిశ్చయ నిరూపితప్రతిబధ్యతాయాఃప్ర
 తియోగిత్యసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారతా ఘటితధర్తావచ్ఛి
 న్ను తయా కాలికసంబంధస్యాపి సంగ్రహపత్త్యావహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ
 వహ్నిప్రాయవత్తిరత స్తదుపాత్తమ్ ॥ సాధ్యతావచ్ఛేదక ధర్మావచ్ఛిన్నత్వస్యప్ర
 కారతాయా మనివేశే వహ్నిమత్వప్రకారక ప్రమాదిషయో ధూమాదిత్యాదౌ
 సాధ్యభావతావచ్ఛిన్న కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావత్వేన
 సాధ్యవత్తాజ్ఞానం ప్రతికాలికసంబంధేన సాధ్యభావవత్తాజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకత
 యా కాలికసంబంధసంగ్రహపత్తిరత స్తన్నివేశః ॥ నచైవమపి సంయోగేన వ
 హ్నిమానసర్వతోహ్నుభావతావచ్ఛిన్న కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియో
 గితాకాభావవానిత్యాకారకజ్ఞానం ప్రతిసంయోగేన వహ్నివిశిష్టేపర్వతేకాలిక
 సంబంధైక వహ్నుభావవత్తాజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకతయా కాలికసంబంధ సంగ్ర
 హోదుర్వారపవతాద్యశజ్ఞానీయ ప్రతిబధ్యతాయాం ధమితావచ్ఛేదక విషయః

తావిధయా సంయోగసంబద్ధావచ్ఛిన్న మహితావచ్ఛిన్న ప్రకారితాయామన
 చ్ఛేదకత్వాదితీవాచ్యమ్ ॥ సర్వతావచ్ఛిన్న విశేష్యకవహ్నయభావ ప్రకార
 తాశాలిజ్ఞాన నిరూపితప్రతిబద్ధతావచ్ఛేదక కొటాధమితావచ్ఛేదక విషయ
 తాయా అనిచేశేనా క్ర మోషాధావాత్, నిచేశేపిహన మహితావచ్ఛిన్న ప్ర
 కారతాత్వేన కింతు ధమితావచ్ఛేదకతాత్వేనైవ నివితాంనా విశిష్టైవ ఫల
 చ్ఛానామత్రైజకత్వవత్తే గ్రాహ్యసమితావచ్ఛేదక భేదేన ప్రతిబద్ధప్రతిబ
 ద్ధక భావభేదస్యావశ్యకత్వాత్ తథాపిసక్షతిః ధమితావచ్ఛేదకతానా త్తకత్వేన
 ప్రకారతాయావిశేషణీయత్వాదితి ॥ తదసత్ ॥ ఏవంనతి వృత్త్యనియామకసం
 సంబంధస్యాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వే ప్రతియోగితాసంబంధేన వహ్నః
 సాధ్యతాయాం మహితావచ్ఛేదకత్వే హేతావహ్యపై దుర్వారతాపత్రై సత్రసా
 ధ్యాభావతావచ్ఛిన్నకాలికసంబద్ధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావతావచ్ఛి
 న్న వత్తాబుద్ధిం ప్రతికాలిక సంబంధేన సాధ్యాభావవత్తాజ్ఞానస్య ప్రతిబంధక
 తయా కాలికసంబంధసంగ్రహస్యదుర్వారతావత్తాదృశజ్ఞానీయ ప్రతిబద్ధతా
 యాం ప్రతియోగితాసంబద్ధావచ్ఛిన్న మహితావచ్ఛిన్న ప్రకారతాయా అవ
 చ్ఛేదకత్వాత్ ॥ యదిచ సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధతా యాదృశరూపావచ్ఛిన్నై
 పర్యాప్తా తాదృశరూపవిశిష్ట సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధపర్యాప్తావచ్ఛేదక
 తాకత్వం ప్రకారతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబద్ధావచ్ఛిన్నత్వం దక్షిణతప్ర
 తిబద్ధతా వచ్ఛేదకకొటిప్రవిష్టప్రకారతావచ్ఛేదక సాధ్యతావచ్ఛేదక ఘట్టప్రతియో
 గితాత్వ విశిష్టప్రతియోగిత్య సంబద్ధావచ్ఛిన్నాఅపితు ప్రతియోగిత్యసంబద్ధా
 వచ్ఛిన్నత్వ విశిష్టప్రతియోగితావచ్ఛిన్నైతి నోక్తహోషః ॥ ఏతేన నిరవచ్ఛిన్న
 విశేషణతాయాపవ కపిసంయోగవత్తాక్షివిరోధజ్ఞానవిషయతయా లక్షణసాధ్య
 వచ్ఛిన్నవృత్తిత్వ విశేషణంస్యభూమితి నచేత్వగ్రిమశంకాయా అనన్తశ్చిమూలా
 లావచ్ఛిన్నత్వవిశిష్ట సమవాయసంబంధేన కపిసంయోగవత్తాజ్ఞానం ప్రతిమూలా
 వచ్ఛిన్న విశేషణతాసంబంధేన కపిసంయోగభావవత్తాజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకత
 యా తాదృశసంబంధేన కపిసంయోగభావవత్తాయా సృజ్యై సత్తావత్తద్విశేష
 ణవైయథాన్యోనసకాశాదితి పరాస్తమితివిధావ్యైతథాపి వివరీతజ్ఞానానుత్తర
 త్యస్య ప్రతిబద్ధతావచ్ఛేదకత్వే ప్రతిబద్ధతావచ్ఛేదకకొటా ప్రకారకత్వ
 నివేశే ప్రయోజన విరహాదక్షిణతప్రకారకత్వావచ్ఛిన్నత్వస్య ప్రతిబద్ధతా

యాం నివేశాసంధవాత్ || కాలికవిశేషణతయా వహ్నిభావవాక్ దైశిక వి
 శేషణతయా వహ్నిభావవానితి జ్ఞానవిశిష్టస్య పర్వతః కాలికసంబంధేన వ
 హ్నిభావవానితి జ్ఞానస్యవహ్నిమత్తాజ్ఞానం ప్రతివచ్ఛేదక ధర్మదశాన
 విధయా ప్రతిబంధకత్వాత్కాలిక సంబంధసంగ్రహోపహ్నిసాధ్యకస్థలయరావర
 ఇతి ప్రతిబంధకదశి నిశ్చయసామాన్యపాదానమ్ || ఏవంచ స్వప్రకారకత్వ ని
 శ్చయత్వాదీనామపి సాధకస్య మిత్యలంబహునా || * కచిత్ప్రతి * సాధ్యాత్మక
 సాధ్యావ నిరూపితేష్వస్యసాధ్యనిరూపితే త్యేవాధాః సాధ్యేసాధ్యావశ్య కథ
 నమసంభావనా వారణాయేతి భృమేణశంకతే * నచేతి * భృమంనిరాకరోతి ||
 * తప్రేత్యాదినా * లాఘవమనురుధ్యపూర్వకత్వేవక్ష్యమాణదోషంచాపేక్ష్య
 హ * సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్తిమత్సాధ్యనిరూపితేతి * తాదృశప్రతి
 యోగితావచ్ఛేదక యత్సంబంధేన సాధ్యవద్భిన్నవృత్తిత్వమభావస్యేతి * తథా
 చ సాధ్యనిరూపితస్వనిష్ఠప్రతియోగితావచ్ఛేదకయత్సంబంధేన సాధ్యవద్భిన్న
 వృత్తిర్యః సాధ్యాభావస్తస్యతేన సంబంధేన యదధికరణం తదవృత్తిత్వాభావా
 వ్యాప్తిరితి సముచితాధాః పర్యవసీతః || అదైనమపి కాలికసంబంధేన సర్వవా
 నాగ్రత్యాదిత్యాదౌ సాధ్యాభావస్యయః కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాభావస్తస్యస
 ర్వాంతః పాతితయా సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధేన వృత్తిమత్సాధ్యస్వరూప త
 యా కాలికసంబంధస్యాపి తథాత్వేన తాదృశసంబంధేన సాధ్యవద్భిన్నే జప్యకా
 లేవతమానస్య సాధ్యాభావస్యాధికరణ మహాకాలహేతాః సత్త్వావవాప్తిః
 ఏవం దిక్కుతవిశేషణతయా సర్వసాధ్యక మహాదిక్ష్వవేతౌ విషయితాసంబ
 ధేన సర్వసాధ్యక నిత్యజ్ఞానత్వహేతౌ దిక్కుతవిశేషణతాం విషయితాంచా
 దాయావ్యాప్తిమూర్తానా || నచ తాదృశ యద్యత్సంబంధేనేతి వక్తవ్యం ప్ర
 కృతేతాదృశయావదంతగత దైశికవిశేషణతాసంబంధేన హేతుమతిసాధ్యాభా
 వాసత్త్వాన్నావ్యాప్తిరితశంక్యమ్ || తథాసతిగ్రంథకృదభిహితవక్ష్యమాణస్వనిష్ఠ
 త్వ విశేషణప్రయోజనా సంగతేరితిచెన్న || జన్యానాం మహాకాలమహాదిగ్వి
 త్రితాయామవచ్ఛేదకత్వం నతు కాలదిక్ష్వే || విషయితాసంబంధోనాభావ
 ప్రతియోగితా వచ్ఛేదకో నవాతేన సాధ్యత్వమితి మతేనేవైతత్పరిష్కారక
 తాత్ || అదైనమపి గగనాధానత్వావచ్ఛిన్న కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియో
 గితాకాభావ విశేషణతావిశేషణసాధ్యే ఆత్మత్వ హేతావవాప్తిస్తాదృశసాధ్య

వ్య కాలవృత్తిత్వవిశిష్ట గగనాభావాభావసమనియతతయా తదభిన్నత్వేన తద
భావస్య కాలవృత్తివిశిష్ట గగనాభావరూపతయా దైశికవిశేషణతాయా ఆపిసా
ధ్యనిరూపిత సాధ్యాభావనిష్ఠ ప్రతియోగితావచ్ఛేదక సంబంధతయా లేన సం
బంధేన గగనాభావాత్తక సాధ్యాభావస్య సాధ్యవద్భిన్నైవతః మానస్యాత్మని స
త్వాత్ || సచ సాధ్యనిరూపితసాధ్యాభావనిష్ఠప్రతియోగితావ్యక్తిర్యేనరూపే
ణ యేనసంబంధేనావద్భిన్నా లేనరూపేణ లేనసంబంధేన సాధ్యవద్భిన్నైవత్వైకి
సాధ్యాభావస్య లేనరూపేణలేనసంబంధేన యదధికరణం తదవృత్తిత్వాభావో
వ్యాప్తిరితి వివక్షితంకాలవృత్తిత్వవిశిష్ట గగనాభావత్వావద్భిన్నాయాసాధ్యని
రూపిత ప్రతియోగితాయా అవచ్ఛేదకీధూత దైశికవిశేషణతా సంబంధేన కాల
వృత్తిత్వ విశిష్టగగనాభావత్వావద్భిన్నాధికరణత్వస్యాత్మస్య సత్త్వావ్యాప్తి
ప్తిరితివాచ్యమ్ || ఏవంసతి ప్రతియోగితాయాంస్వనిష్ఠత్వే విశేషణత్వయన్తర్హ్య
పత్రిః || దశైతన్మతకాలికసంబంధావద్భిన్న ప్రతియోగితాక సాధ్యాభావనిష్ఠప్ర
తియోగితాయాం దైశికవిశేషణతాసంబంధస్యావచ్ఛేదకత్వేపి తాదృశప్రతియో
గితావచ్ఛేదక రూపేణ తాదృశప్రతియోగితాశ్రయీభూతాభావస్య సాధ్యవద్భి
న్నైవత్వైర్వ్యతిరేకిమాత్రస్యకాలికసంబంధావద్భిన్నాభావోఽవ్యాప్త్యవృత్తిరితిమ
తేప్రసిద్ధావపి తస్యాధికరణభేదేనభిన్నత్వావశ్యకతయా ఆత్మస్యత్వైర్వ్యాప్త్య
సవకాశాదితి చేన్న || స్వావచ్ఛేదకావద్భిన్నాసంబంధనిరూపిత స్వావచ్ఛేదక
సంబంధావద్భిన్నాభేయతావచ్ఛేదికాయాం ప్రతియోగితా తత్తదవృత్త్యన్యసా
ధ్యాభావనిష్ఠప్రతియోగితాయాం నివేశేన సంవిసామంజస్యాత్ || విశిష్టసత్త్వా
భావ సాధ్యక విశిష్టసత్త్వావద్భిన్న ప్రతియోగితాయా విశేష్యమాత్రవృత్తిత
యా స్వావచ్ఛేదకావద్భిన్నాసంబంధ నిరూపితస్వావచ్ఛేదక సమవాయసం
బంధావద్భిన్నాభేయతా వచ్ఛేదకత్వేపి విశిష్టసత్త్వాధికరణత్వరూప సాధ్యాభా
వనిష్ఠప్రతియోగితైవ తాదృశీతితాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదక స్వరూపసంబంధే
న విశిష్టసత్త్వాధికరణత్వ రూపసాధ్యాభావవదవృత్తిత్వమాదాయైవ తత్సాధ్యక
గుణత్వ హేతౌలక్షణ సమన్వయఇతి చిత్ || అదైవమపి కాలికసంబంధావద్భి
న్న ప్రతియోగితాకాశాభావాభావేసాధ్య ఆత్మత్వాదా వ్యాప్తిర్యేనైవ
తాదృశసాధ్యస్యయోగ్యసంబంధసంయోగ సంబంధావద్భిన్న ప్రతియోగితాకాభా
వోయశ్చ తాదృశసాధ్యగగనాభావయత్వావద్భిన్నాభావ ప్రయోగగగనాభా

వాత్సక సాధ్యాభావసమనియతత్వేన తదభిన్నతయా దైశికవిశేషణతా సంబ
 ధస్యలక్షణ ఘటకత్వాత్ || నచ తాదృశాభావయోసాసాధ్యాభావ సమనియతత్వే
 పితయోః కెవలాస్వయితయా దైశికవిశేషణతాసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగి
 తాక తదభావసాసాధ్యాసాధ్యాసాత్తకత్వాన్నదైశిక విశేషణతాయాః సా
 ధ్యనిరూపిత ప్రతియోగి తావచ్ఛేదక త్వమితివాచ్యమ్ || సాధ్యేతత్ప్రతియోగి
 త్వ నిర్వాహాయ గగనె గగనాభావాభావత్వమివ తదభావత్వస్యాపి య క్రిసిద్ధ
 త్వాత్ || మైనమ్ || అభావవిరహ తత్వం వస్తుసంప్రతియోగి త్తిమితిత చావశ్యక
 త్వేపి ప్రతియోగిత్వస్య స్వరూపసంబంధరూప త్వేతదనావశ్యకత్వాత్సమవాయ
 సంబంధావచ్ఛిన్నప్రమేయాభావాభావస్య సత్తాస్వరూపత్వం వదతాగ్రంథక్య
 తావ్యతియోగిత్వస్య ప్రకృతలక్షణ స్వరూపసంబంధస్యేవాదరణీయత్వాత్ ||
 అత్రైవమవ్యభావతావచ్ఛిన్న కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభా
 వే దైశికవిశేషణతయా సాధ్యేతత్త్వాదా వవాప్తిస్తత్ర సాధ్యస్యయః కాలి
 కసంబంధావచ్ఛిన్నాభావ స్తస్యయోదైశిక విశేషణతాసంబంధావచ్ఛిన్నాభావ
 స్తస్య సాధ్యరూపతయా దైశికవిశేషణతాయా అపిలక్షణఘటకత్వాత్ || నచ
 వశీతాభావస్య సాధ్యరూపత్వేపి తదీయప్రతియోగితానన్వనిష్ఠాసాధ్యతావ
 చ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్న సాధ్యాభావస్యేవ స్వవదాథతావదితి వాచ్యమ్ ||
 సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నప్రకృత సాధ్యాభావస్య నిఖలాభావరూప
 తయా కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావనిష్ఠప్రతియోగితాయా
 అపి సన్వనిష్ఠత్వాత్తేః || నచ కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రకృతసాధ్యాభావస్య
 దైశికవిశేషణతయా నిత్యమాతృవృత్తితయా సర్వదేశాసంగ్రాహకత్వేన నతస్య
 సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్న సాధ్యాభావత్వం కల్ప్యతే కింతు సర్వ
 దేశసంగ్రాహక గగనాభావాదీనామ్ || వ్యతిరేకిణ స్తథాత్వే నిరుక్తసాధ్యాభా
 వస్య కాలికావ్యాప్యవృత్తితావత్తైరితివాచ్యమ్ || వ్యతిరేకిణః కాలికసంబంధా
 వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య కెవలాస్వయితయానిత్యమాతృవృత్తితాయాఅ
 సిద్ధైగగనాభావాదివత్తస్యాపిసర్వదేశసంగ్రాహకత్వావిశేషాత్సాధ్యతావచ్ఛే
 దకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావత్వావశ్యకత్వాదితిచెన్నవ్యాప్యవృత్తితాన్విష్యా
 వ్యవృత్తిత్వరూపవిరుద్ధభర్తాధ్యాసాదభావభేదవాదినాంమత్వేవ్యతిరేకిప్రతియోగిక
 కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాభావసాధ్యధికరణభేదేనభేదాత్సర్వదేశసంగ్రాహకత్వా

సిద్ధిరితి బహుతరమూహసియమ్ ॥ అథా స్థిత్ లక్షణ తాదా త్యసంబంధైస్థుట
సాధ్యకే ఘటత్వ మేతావన్యాప్తిః తత్రసాధ్యభూతఘటనిరూః తఘటభేదా త్తక
సాధ్యాభావనిష్ఠప్రతియోగితావప్రసిద్ధైః ॥ ఘటభేదాధావన్య ఘటత్వస్వరూప
త్వాత్ ॥ యదిద ఘటభేదాధావన్య ఘటత్వ రూపత్వ వట్టటస్వరూపత్వమ
పి స్వీక్రియతే తాదా త్యసంబంధైస్థుటవత్తాయా ఘటభేదాధావన్యబీతినియా
మకత్వాచ్చ నాతిప్రసంగఇత్సవ్యతే॥తదాఘటభిన్నం ఘటత్వాభావాదిత్యా
దా వన్యాప్తిర్ఘటత్వాత్తక సాధ్యాభావ నిష్ఠప్రతియోగితావచ్ఛేదక సమవా
యసంబంధైస్థుటత్వాత్తక సాధ్యాభావన్య సాధ్యవద్భిన్నవృత్తిత్వాత్తేన సంబ
ంధైస్థుటాత్తక సాధ్యాభావాధికరణై కపాలేపేత్యావృత్తైః ॥యదిద సాధ్యని
రూపిత యాదృశసాధ్యాభావ నిష్ఠప్రతియోగితావచ్ఛేదక యత్సంబంధైస్థుట
వద్భిన్నవృత్తిత్వం యాదృశసాధ్యాభావన్య వత్తేన సంబంధైస్థుట తాదృశసా
ధ్యాభావవత్త్వం నివేశనీయం సమవాయన్య ఘటాత్తకసాధ్యాభావ నిష్ఠప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకత్వాభావాన్నతమాదాయాన్యాప్తిరితువ్యతే తదాఘటభేద
న్య ఘటత్వాభావ సమనియతత్వైస్థుటభిన్నత్వావగమేన ఘటత్వన్య తత్ప్ర
తియోగిత్య వ్యవస్థాపనన్య నిష్ఫలత్వావత్తిఘటత్వన్య ఘటభేదప్రతియోగ
త్వాభావేపి ఘటాత్తకసాధ్యాభావ మాదాయఘటభేద సాధ్యకే పటత్వాదౌ
లక్షణగమనసంభవాదితిచెత్ ॥అత్యబ్రూమః॥తాదా త్యసంబంధైస్థుటన్య సా
ధ్యతాస్థలే ఘటతాదా త్యస్థేవ సాధ్యత్వావగమకర్తృప్రాచీనమతేస్తేవైత
త్పరిష్కారకరణాద్ఘటభేదాధావన్య ఘటత్వమాత్రస్వరూపత్వేపి క్షతివిరహాత్
అస్తువాతాదా త్యసంబంధైస్థుటాదేః సాధ్యత్వం తథాపి నక్షతిః సాధ్యనిరూ
పిత స్వనిష్ఠప్రతియోగిత్యతదవచ్ఛేదకత్వాన్యతరావచ్ఛేదకసంబంధస్థేవవివక్ష
ణాదిత్యలంపల్లవితేన॥ననుసాధ్యనిరూపిత స్వనిష్ఠప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధై
స్థుట సాధ్యాభావవత్త్వనివేశే లక్షణసాధ్యాభావ పదవైయ్యభ్యం తదనివేశే స్వ
పదన్య సాధ్యవద్భిన్నవృత్తిత్వరూపేణ గగనాభావపరిచాయకత్వ ప్రసక్తావపి
గగనాభావాది నిష్ఠప్రతియోగితాయాం సాధ్యనిరూపితత్వాభావేపాధ్యనిరూ
పితప్రతియోగితాయాం గగనాభావవృత్తిత్వాభావన స్వనిష్ఠసాధ్యీయప్రతియో
గితావచ్ఛేదక సంబంధరూపపరంపరా సంబంధఘటక వృత్తిత్వావంతే గగనాభా
వప్రతియోగికత్వాభావేన తాదృశపరంపరాయాః సాధ్యాభావాతిరిక్త వస్తున్న

బంధకాయా అసంభవాదితిస్వసదవ్యయోగ మూలకపరంపరాసంబంధ వివక్షా
 భిమానైవ శంకతే * సచేతి * దశి-తవశిష్టస్య సాక్ష్యాన్నిబంధత్వమేవ వివ
 క్షితుం నతు పరంపరాత్వమితి స్పష్టతయా దశాయతుం సాధ్యనిరూపిత స్వని
 ష్టప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన సాధ్యాభావవత్ప్రతినిష్ఠా ద్విధా నివిష్టసా
 ధ్యాభావ ఘటితవాక్యాధాన శబ్దాంతరేణాభిధాయ సాధ్యాభావవత్ప్ర నివేశ
 సాధాకస్యం స్పష్టయతి * స్వపదార్థాన్య నివిధానివేశేనేతి * సాధ్యనిరూపితే
 త్యాది సంబంధఘటకతయా సాధ్యవచ్చిన్న వృత్తిసాధ్యాభావవదవృత్తిత్వరూప
 లక్షణఘటకతయాచైత్యధాని || నివేశేనేత్యంతం నివేశ ధ్యాన్యేషేతు స్తభావ
 సాధ్యనిరూపిత స్వనిష్టప్రతియోగితా వచ్ఛేదకసంబంధరూపవిశిష్టఘటక వృత్తి
 త్వంతేగగనాభావప్రతియోగికత్వా భావపి విశిష్ట ఘటకవిశేష్యాంశే దైశిక
 విశేషణతాయాపే గగనాభావప్రతియోగికత్వస్యాక్షతతయా సాధ్యాభావవత్సా
 నివేశే గగనాభావమాదాయావ్యాప్తిః స్యాదేవేతిభావః || వస్తుతస్తు || పరంప
 రాసంబంధనివేశేపి సమవాయసంబంధావచ్చిన్న మహాసనీయత్వావచ్చిన్నా
 భావ మాదాయవస్మిమాన్ భూమాదిత్యాదావవ్యాప్తివారణాయ సాధ్యతావ
 చ్ఛేదక సంబంధావచ్చిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నాభావ నివేశఆవశ్యక ఏవే
 తి ససాధ్యాభావపదవైయ్యధ్యక్షమ్ || కేచిత్తు * సాధ్యనిరూపితేత్యాది * సా
 త్కాత్సంబంధనివేశేపి సాధ్యాభావపదవైయ్యధ్యక్షం, తథాపి || సాధ్యాభావ
 వత్ప్రమనివేశ్య సాధ్యనిరూపిత స్వనిష్టప్రతియోగితావచ్ఛేదక సంబంధేన సాధ్య
 వచ్చిన్న వృత్తిపదార్థావత్ప్రమేన నివేశ్యం స్వసదస్య విశేష్య వ్యక్తిపరత్వ ని
 మమేన యత్పదార్థాన్య క్రిమత్సముపపాదనీయం సేవవ్యక్తిః స్వపదేనోపపా
 దేయా, తథాచ గగనాభావవ్యక్తే స్తన్నిష్టప్రతియోగితావ్యక్తేః సాధ్యనిరూపిత
 త్వ విరహేణస్వపదేనోపపాదానా సంభవాదగగనాభావమాదాయావ్యాప్త్యప్ర
 సక్తైత్యాశంకతేనసచేతి * లక్షణవాక్యే స్వపదం పరిశ్రజ్య సాధ్యాభావవద
 మేవ నివేశ్యం సాధ్యాభావపదస్యతు విశేష్యవ్యక్తిపరత్వ నియమాభావాదభా
 వాంతర వారణాయ సాధ్యాభావవత్ప్ర నివేశ ఆవశ్యకఇత్యాశయేన సమాధాన
 మాహ * స్వపదార్థాన్యేతి * స్వపదార్థాన్యేన స్వపదార్థాన్యేత్యధా ఇ
 త్యాహుః || * యాదృశసంబంధేన పరకృతసాధ్యవతిలబ్ధిన్నవృత్తిసాధ్యాభా
 వోనవతాతభితి * అథ యాదృశసంబంధేనైత్యన్య సాధ్యవన్నిరూపిత యత్సం

బద్ధావచ్ఛిన్న సృతిత్వాభావవాక్ తాదృశాభావ ఇత్యథేక సత్రాభావసాధ్యకే
 సమవాయాసంగ్రహః ॥ సాధ్యవన్నిరూపిత తత్సంబద్ధావచ్ఛిన్నవృత్తి రప్రసి
 డైః ॥ యదిచ తాదృశసాధ్యాభావ నిష్ఠసాధ్యవన్నిరూపిత వృత్తిత్వం యత్సం
 బద్ధావచ్ఛిన్నమిత్యేక ప్రహతియమాత్తాజ్ఞానాదిత్యాదౌ సాధ్యాభావే సా
 ధ్యవచ్ఛిన్నత్రైత్వివృద్ధిః ॥ యదిచ సాధ్యాభావనిష్ఠ యత్సంబద్ధావచ్ఛిన్నవృత్తి
 త్వం సాధ్యవచ్ఛిన్నరూపిత మిత్యేక ప్రహతిష్ఠ సత్రాభావసాధ్యకే సమవాయా
 సంగ్రహఇతిచేన్న ॥ యత్సంబద్ధావచ్ఛిన్న తాదృశసాధ్యాభావత్వ విశిష్టాధికర
 ణత్వాభావః సాధ్యవచ్ఛిన్నత్రైత్విత్వాదృశాథావ్య వివక్షణాన్నపూర్వోక్తబోధా
 తా మవకాశః సాధ్యాభావత్వ విశిష్టాధికరణత్వా భావనివేశాన్న విశిష్టసత్రా
 భావసాధ్యకే సమవాయాసంగ్రహః ॥ సచైవం వివక్షణేపి శబ్దజ్ఞానాన్యతర
 త్వ సాధ్యకే నిత్యజ్ఞానత్వహేతౌ విషయతాసంబద్ధావచ్ఛిన్న తాదృశసాధ్యాభా
 వత్వ విశిష్టాధికరణత్వాభావస్యసాధ్యవత్తిశ్చేవృత్తి ర్విషయతాసంబద్ధసంగ్ర
 హదవ్యాప్తిరితి వాచ్యమ్ ॥ సాధ్యవచ్ఛిన్నత్రైత్వినేన సాధ్యవ్యాపకఇతి వివక్ష
 తాత్ ॥ సచ తథాప్యయ మాత్తాశబ్దజ్ఞానాన్యతరస్సాదిత్యాదౌ కాలికసంబద్ధా
 వచ్ఛిన్న తాదృశసాధ్యాభావాధికరణత్వాభావస్య సాధ్యవ్యాపకత్వాత్ కాలిక
 సంబద్ధమహదాయాతి వ్యాప్తిః ॥ ఏతేన శబ్దజ్ఞానాన్యతరత్వ సాధ్యకేనిత్యజ్ఞానత్వ
 హేతౌ విషయతా సంబద్ధవ్యాపకతనాయయత్సంబద్ధావచ్ఛిన్నాధేయతా సంబద్ధా
 వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకః పర్యవసాధ్యవత్ ౨త్వినాభావః సాధ్యవచ్ఛిన్నవృత్తి
 సాధ్యాభావే వత్తే ॥ యదావ్యవక్రతసాధ్యవత్త్వవచ్ఛిన్నానుయోగితాకభేద
 ప్రతియోగితాయాం యేనసంబద్ధేన తాదృశసాధ్యాభావో ౨వచ్ఛేదకః ॥ య
 దావ్యయత్సంబద్ధావచ్ఛిన్న తాదృశసాధ్యాభావ నిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితా
 సాధ్యవత్తిదేశికవిశేషణతయా స వత్తే ॥ తేనసంబద్ధేనైతివివక్షణమవ్యపాస్తం ॥
 ఉక్తస్థత తాదృశకాలికసంబద్ధమహదాయాతివ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ సాధ్యవచ్ఛి
 త్రైత్వినేన సాధ్యవ్యాపకత్వేనైతి సాధ్యవ్యాపకత్వస్య వివక్షణాత్ ॥ సాధ్య
 వ్యాపకత్వ వివక్షణేనైవ శబ్దజ్ఞానాన్యతరత్వ సాధ్యకేవిషయతా సంబంధవ్యాప
 తేననేపి నిత్యత్వసాధ్యకే మహాకాలమాత్రవృత్తిహేతౌ కాలికసంబంధవ్యాపక
 నాయ సాధ్యవ్యాపకత్వ నివేశో ౨వశ్యకః ॥ అత్యేదంబోధ్యమ్ ॥ నిదుక్తసంబంధ
 పరిచాయక రూపస్యాపి వ్యాపకత్వవ్యాపకత్వభుతితత్వేన పూర్వనిదుక్తముద్ధ

ధపరిచాయక రూపాపేక్షయా లాఘవాభావాదలంబాగ్జాలనైత్యుక్తిరివచారణే
 యైవేతి || * ఇత్యనేనేతి * తదంత వాక్యై నైత్యధః || * అనవచ్ఛిన్నవృత్తి
 కత్వరూపేతి * తథావ తాదృశవృత్తిత్వ లాభాయైవ సాధ్యవచ్ఛిన్నీయత్వం స
 తులక్షణఘటకమగ్రసాధ్యవచ్ఛిన్నై ఈశ్వరైతితు స్వరూపకీర్తనమాత్రిం స
 తు తదంతస్య లక్షణఘటకత్వాభిప్రా యేణ, తాదృశవృత్తిత్వనివేశే తదంతస్యస్య
 ధఃత్వాపితి ధ్యేయమ్ * తథాసత్తితి * స్వమ తేతాదృశజ్ఞానత్వాభావాభావస్యవి
 రుద్ధధర్మాభ్యాసభియాఽతిరి క్తత్వస్వీకారణాధికరణభేదేన భేదాన్నావ్యాప్తి
 రితిభావః || ఈశ్వరేనైత్యనుభూంగీకారే నిరు క్తజ్ఞానత్వా భావసాధ్యేనుభం వ్య
 భిచారీతి సత్రాభావసాధ్యకస్థలాంతరానుసరణమ్ * దీధితాకర్మాదావితి *
 గుణాదావితి వక్తవ్యేకర్మాదావితి దృవ్యకమేతి సూత్రానుసారి విభా
 గాపేక్షమితిధ్యేయమ్ || * గదాధర్యాంవినిగమనావిరహేపీతి* అదైవం కపి
 సంయోగాభావాలధికరణభేదాద్భిన్నోఽధికరణభేదేవ్యభిన్నైతి సిద్ధాంతవ
 తాకపిసంయోగ్య తద్వృక్షత్వాదిత్యాదావవ్యాప్తిమూర్త్యైవైవ || సచా వ్యా
 ప్తిభండనై, సతాత్వర్యుకింతు మానాభావాదితి పశ్యన్ముఖం దూషణవపేతి
 వాచ్యమ్ || యతస్తాదృశపశ్యన్ముఖైరైధికరణభేదేనాభావభేదవన మానాభావ
 స్తత్యరూపణంచాశక్యమితిచేన్న || యథాశృతగ్రంథాథోనవివక్షితః కింతవ
 ధారణాగర్భవీవేతి సూచయితు మధికరణభేదేనాభావభేదో వ్యవస్థాపితః ||
 వస్తుతస్తు || సాధ్యవచ్ఛిన్నవృత్తిత్వస్థానేఽవ్యాప్యవృత్త్యనేకవృత్తిర్యోఽభావ
 స్తచ్ఛిన్నత్వ రూప విశేషణప్రత్యేపేఽవ్యాప్తివారణమపి సుకరమిత్యభిప్రే
 త్యాధికరణ భేదేనాభావభేదోవ్యవస్థాపిత ఇతిహృదయమ్ || అత్రైదంచింత్యమ్
 ప్రతియోగితాసంసగ్ధకకపిసంయోగత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారప్రమాంప్రతిగుణవిధ
 యా స్వవిషయకలౌకిక ప్రత్యక్షం ప్రతివిషయ విధయాచ కపిసంయోగత్వావ
 చ్ఛిన్నాభావస్య తాదా త్త్యసంబంధేన కారణత్వైకల్పనీయకారణతావచ్ఛేద
 కత్వం యదికపిసంయోగాభావత్వస్య తదాగౌరవంస్యాదితి కపిసంయోగాభా
 వ నిష్ఠతద్వ్యక్తిత్వమేవ కారణతావచ్ఛేదకంవాచ్యం తథాచాధికరణ భేదేనా
 భావ భేదే తద్వ్యక్తిత్వస్య కారణతావచ్ఛేదకత్వం ససంభవత్యధికరణభేదే
 వ్యభావాభేదవనస్వీకర్తుముచితైతి || సాకల్యంసాధ్యాభావవతి సాధ్యేచ బో
 ధ్యమిత్యత్య విధేయావిమూడాహ * బోధ్యమిత్యస్యేతి * వాస్తవతయేతి*

వాస్తవత్వ మవశ్యోపాదేయవిశేషణంతరా వారణీయప్రయోజనకత్వం॥ తథా
చ నహిమాన్ పరవ్రతాన్యతాద్విత్వాదౌ యత్కించి ద్వహ్నుభావసతిపర్య
తాదౌ హేత్వభావసత్త్వేపి సకలసాధ్యాభావసన్నిష్ఠత్వాభావాన్నేదంప్రయో
జనం వాస్తవమితిభావః * తత్ప్రచళనస్త్రేయోచితత్వాదితి * సన్వేతమూ
వగగనాభయవానే తద్రసాదిత్వాదౌ సాధ్యేసాకల్యవిశేషణ నివేశ్యవాస్తవ
ప్రయోజనసంభవతి ॥ తథాహి సాధ్యేసాకల్యానివేశే ప్రతియోగిచైయధికరణై
తద్రావత్వావచ్చిన్నాభావ మాదాయాతివ్యాప్తిః సాధ్యాభావసతి సాకల్యవిశే
షణణి దుఃఖుటాతన్నివేశిత ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రతియోగి వ్య
ధికరణ సకలసాధ్యాభావావప్రసిద్ధ్యేన నాతివ్యాప్తిరితిచేన్న ॥ సాధ్యేసాకల్యవి
శేషణదానేప్యేతద్రూప గగనాన్యతరత్వావచ్చిన్నాభావమాదాయాతివ్యాప్తే
దుర్వారాన్యతరయాసాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్ట సాధ్యసామానాధికరణ్యసహేతాన్వ
తుత్తరవివక్షయాన్వయైవతత్రాతివ్యాప్తే రావరణీయత్వాత్తత్ప్రయోజనస్య
వాస్తవత్వ విరహాత్ ॥ కించ నిరుక్తసాధ్యకేవతద్రసవదన్వత్రితావచ్చిన్నాభా
వస్యాపి సాధ్యేసాకల్యవిశేషణాసత్త్వ లక్షణ ఘటకతయా సాధ్యాభావసతిసా
కల్యదానేనాప్యతివ్యాప్తినారణసంభవాత్ * సాధ్యతావచ్ఛేదకాతిక్రయో
వ్యాసజ్యవృత్తిభమణితి * అథాత్ర సాధ్యతావచ్ఛేదకాతిక్రయోధమస్తద
సవచ్చిన్న ప్రతియోగితానివేశే నైవాపపత్తావ్యాసజ్యవృత్తిత్వ నివేశావ్యధా
ఇతిచేన్న ॥ వ్యాసజ్యవృత్తిత్వానివేశేసాధ్యతావచ్ఛేదకాతిక్రమేన బహూ
నాంధర్మాణాం నివేశేగౌరవాపత్తిరతా ధర్మసంకాచాధాం తన్నివేశే ॥ య
దిచ సాధ్యతావచ్ఛేదకాతిక్రమనిష్ఠావచ్ఛేదకత్వ నిరూపకత్వ సామాన్యా
భావ నివేశాన్న బహుధర్మనివేశాపత్తిరితి విభావ్యతే, తదాభిదాభావసం
పాదకత్వేన సవాసజ్యవృత్తిత్వ నివేశేవైయ్యధ్యేమ్ ॥ సచ వ్యాసజ్యవృత్తిత్వా
ఘటితస్య లక్షణస్య సంభవేత్తద్ధటితగురులక్షణారంభోన్యాన్యైతివాచ్యమ్॥
సాధ్యేసాకల్యస్య మూలౌక్తస్య సాధ్యత్వాదైవ తద్ధటితలక్షణాదరాత్ ॥ య
త్తు వ్యాసజ్యవృత్తిత్వం విహాయనిరుక్తాభావాన్యాభావ నివేశే ప్రమేయవహ్ని
మాన్ భూమాదిత్వాదావగతిస్తత్రప్రమేయ వహ్నిత్వస్య గురుతయాన్వవచ్ఛే
దకత్వేన వహ్నిసామాన్యాభావస్త్రేయ లక్షణఘటకత్వేన వక్తస్య తత్తునఘట
తే॥తదీయప్రతియోగితాయాసాధ్యతావచ్ఛేదకాతిక్రమస్మాత్సాక్షాదచ్చిన్నత్వా

దితి||తదనన్ ||గురుభూమౌ=వచ్చిన్న సాధ్యక హేతౌ వై తతావచ్ఛేదక సంబంధాను
యోగినిష్ఠాభావ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదక సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వే రూపకేవలా
న్వయి సాధ్యకత్వేన తత్రావ్యాపేరిష్టత్వస్యాసక్యహావేది తత్వాత్ || గురుభ
మౌ=స్యాభావ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వే తదవచ్చిన్న సాధ్యకానుమానమేవ
నాస్తీత్యభిప్రాయస్య వక్త్రం శక్యత్వాచ్చ || అతవేవ లాభువేన సాధ్యతావచ్ఛే
దకావచ్చిన్నాభావనివేశోచిత్యవణం సంగచ్ఛ తేఅస్యథాతథానివేశే గురుభ
మౌ=వచ్చిన్న సాధ్యకావ్యాపై రవరిహారా త్యాభ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నైత్య
నేన సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న వ్యాపకతావచ్ఛేదకరూపావచ్చిన్న త్వస్తేయః
వివక్షణీయతయా లాభువానవకాశాదితి దిక్ * తత్రలక్షణసంగతేరితి * అ
థ తత్రయావభూతయాభావస్య ప్రతియోగివ్యధికరణస్యసంభవాద్భవత్వేవా
వ్యాప్తిరితిచెన్న || ఘటత్వస్తేయ తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసంభ
వాత్తాదృశోభయత్వావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకాభావస్య గురుభమౌ=వచ్చిన్న ప్ర
తియోగితాకతయా=ప్రసిద్ధత్వాదిత్యాశయాత్ || యదాస్య సాధ్యవచ్చిన్న వృత్తి
తావచ్ఛేదకధమౌ=వచ్చిన్న తావభావస్య సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితాయాం నివేశిత
త్రలక్షణ సమన్వయసంభవాదిత్యభిప్రాయః * సాధ్యభావాధికరణయావన్నిష్ఠ
స్యప్రతియోగ్యసాధికరణతాకాభావ ప్రతియోగిత్వమితిఫలితార్థాఇతి * యద్య
ప్యక్తఫలితార్థా హేత్యభావే సకలసాధ్యాభావవన్నిష్ఠత్వే విశేషణాప్రవేశాన్ని
భూమత్వే వ్యాప్యవాన్నిగపిన్నాత్వాదిత్యాదౌ దీధితికృతావక్ష్యమాణావ్యా
ప్యసంగతి ప్రథాపి యథాపూతాభిప్రాయేణస్వప్రతియోగ్యసాధికరణతావద్యా
వత్సాధ్యాభావవన్నిష్ఠాభావ ప్రతియోగిత్వమితి కించిత్పురిష్కారాభిప్రాయే
ణవావక్ష్యమాణావ్యాప్తిః సంగమనీయా * ఆత్మమహాకాలేతి * అత్రమహ
త్పదానుపాదానేభూమసాధ్యకైతివ్యాప్తిఃఫలినాక్రేతిశంకాసాక్షిజన్యమాత్ర
స్యకాలాపాధితయా వ్యభిచారనిరూపకస్యాపి సాధ్యవత్త్వాత్ || మహత్పదదా
నేతు మహత్సాధ్యాభావవతికాలత్వాభావబోధనాజ్ఞన్యమాత్రస్య కాలత్వాభావజ్ఞా
నేనతాదృశశంకానుబయాత్ ,మతద్వయసాధారణాయప్రాగ్ధర్మలాపేక్షేతి బో
ధ్యమ్ || * అసంభవో=వ్యాప్తిరేతి * ఏకజ్ఞానవిషయత్వాదీనాం సంసగ
త్వానన్యవగమే ఆత్మభిన్నంజ్ఞానవదన్యత్వాదిత్యాదౌ లక్షణసంభవాదుక్తమ
వ్యాప్తిరేతి * అస్తదీయఫలితార్థా స్థేతి * యద్యప్యేతాదృశ ఫలితార్థానన్య

వ్యాప్తిత్యేవ్యాపేరివిశ్చే కాఘా రూపతానుపపత్తిరతః సకలసాధ్యాధానస
 నిస్తసావనచ్చేదకావచ్చిన్నా సధికరణమృత్తివి విశిష్టసరూపితాధికరణతాని
 రూపకాధాపీయ పౌతుతావచ్చేదకావచ్చిన్న ప్రతియోగిత్యం వ్యాప్తిరిశ్యేవస
 క్రవ్యం తథావ పౌతుతావచ్చేదకావచ్చిన్న వైయ్యధికరణనిశ్చేదనయోగో
 దుర్వారపవేతి ప్రతిభాతి॥ తథాపి సకలసాధ్యాధానసన్నిష్ఠేదప్రతియోగితావ
 చ్చేదకతావచ్చేదకపౌతుతావచ్చేదకావచ్చిన్నత్వ విశిష్టప్రతియోగిత్య రూప
 భుతార్థతాత్పర్యాన్నానుపపత్తిరిత్యనభేయమ్ * అనేకాశేషత్వరూపసాకల్య
 స్వేతి * అత్రానెకత్వం వ్యాపకవృత్తిధర్మపర్యావృత్తిసకరణత్వమ్ ॥ వ్యా
 సజ్యవృత్తిత్వంచైతన్య పర్యావృత్తివచ్చేదక ధర్మావచ్చిన్నావర్యాప్తికత్వ
 రూపమేకత్వ విరుద్ధత్వం స్వసమానాధికరణభేద ప్రతియోగితావచ్చేదకత్వతా
 దాత్మైవతదుభయసంబద్ధైన కించిద్ధర్మవిశిష్టత్వంవెత్యన్యదెతత్ ॥ అశేషత్వ
 జ్ఞానమభివ్యాహృత పదార్థతావచ్చేదక ధర్మ వ్యాపకీభూతయోనెక
 వృత్త్యవ్యాసజ్య వృత్తిధర్మభిన్నాధర్మస్తత్పర్యావృత్తిసకరణత్వంబోధ్యం॥
 * భేదపౌతుకేతి * గుణవాక్ ఘటభేదాదిత్యాదావిత్యర్థః * సన్ స్థిన్నై
 వేతి * ఘటభేదరూపపౌతుభేదత్వేన గగనాభావవీచ గగనాభావస్యవృత్తిమ
 త్వమిత్యర్థః ॥ యదిచ ఘటభేదభేదత్వేన గగనాభావస్య కేనాన్యత్వం త
 దాఘటభేదోనఘటభేదకేతి ప్రయోగావ త్రిలిఖ్యేయమ్ * కాలికసంబద్ధావ
 చ్చిన్న ప్రతియోగితావచ్చేదకావచ్చిన్నావర్యాప్తికత్వం వ
 హ్యభావాన్యత్వ విశిష్టవచ్చేదకావచ్చిన్నావరంతేనప్రతియోగితాయాం పౌతుతావ
 చ్చేదకావచ్చిన్నత్వ విశేషణసత్వేపి నక్షతి, తాదృశ విశిష్టవచ్చేదకావచ్చిన్నా
 వర్యాప్తికత్వం వచ్చేదకావచ్చిన్నేవావచ్చేదకత్వసంభవస్తు సకరణ్యః॥ర
 థాసతి తాదృశవిశిష్టాభావస్య వచ్చేదకావచ్చిన్నావర్యాప్తికత్వం కాలవృత్తి
 త్యానుపపత్తే ॥ ప్రతియోగితావచ్చేదకావచ్చిన్నాసధికరణ దేశస్వేత్వ కాలవృ
 త్తతావచ్చేదకత్వాదితిభ్యేయమ్ ॥ * సకలశబ్దస్య వ్యాపకత్వాధికతయేతి * స
 కలశబ్దస్య వ్యాపకత్వవరతయోజ్యధర్మస్తత్పరత్వం తచ్చాబ్జబోధాజనకస్యాపి
 మానసబోధమాదాయనిర్వహాతిబోధ్యమ్ ॥ యత్తువ్యాపకత్వం సకలశబ్దస్య
 శక్యంలక్ష్యంవేతియథాశృతమేవసమ్యగితి॥ తదసదిన ప్రతిభాతి ॥ తథాపి సక
 ల ఘటరూపవంతః సకలఘటనిష్ఠం పృథివీత్వమిత్యాదౌ ఘటేవ్యాపకత్వ ప్ర

తీత్యాపత్రైరితరథాసకలాశ్చ తే ఘటాశ్చైతి కర్మధారయవివరణానువచనైః ||
 వీతేన సకలశబ్దాథవ్యాపకత్వే ఉత్తరపదాథతా వచ్చేదకఘటత్వస్య నిరూ-
 పితత్వేనాన్వయోవ్యాపకత్వస్యతు రూపవృద్ధిసీత్వయోరన్వయ ఇతినిరస్తమ్ || ప-
 దాథతానాశ్చేదకఘటత్వస్య పటవిశేషణతయోపస్థితత్వాత్తస్య వ్యాపకత్వా-
 న్వయస్తేనక విశేషణతయేత్యాదిపుత్యత్తివిరుద్ధత్వాత్ || వ్యాపకత్వస్య రూ-
 పాన్వయిత్యే రూపవంతఇతి తద్ధితవృత్త్యనుపపత్తైశ్చ సవిశేషణానాం వృత్తిర్ను-
 వృత్తస్యచ విశేషణయోగోనేత్యభియుక్తవచనాదితి దిక్ * దేయమేవేతి * త-
 థాచ తద్విశిష్టపేత్వభావత్వస్తేన వ్యాపకతావచ్చేదకత్వం వివక్షణీయం నిరు-
 క్తస్థితే తాదృశసంయోగాభావత్వస్య స్వపదేనోపాదానసంభవాన్నాతివ్యా-
 ప్తిః || ననేవేన మేతద్వృక్షత్వవాక్ కపిసంయోగాభావాదిత్యాదావతివ్యాప్తి-
 స్తత్యస్వప్రతియోగ్యసంధికరణవృత్తిత్వ విశిష్టపేత్వభావసాగ్ని ప్రసిద్ధ్యా తాదృ-
 శపేత్వభావస్య పదేనోపాదానాసంభవాదతతహ * నదేయమేవేతి * త-
 దదానే ఏతద్వృక్షత్వవాక్ కపిసంయోగాదిత్యాదాపుక్తాతివ్యాప్తింవారయతి
 * అధిక రణత్వాభావస్తేనవేత్వాదినా * శాబ్దబోధసాగ్ని కథంచదితి * సాధ్యవ-
 త్పదార్థ సాధ్యవత్త్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకైభేదేనాన్వయపదార్థైక దేశే-
 భేదేనీవీయాయమానేధర్మిపారతంత్య్రేణ సాధ్యసాగ్నివచ్ఛిన్న ప్రతియోగితా-
 కత్వసంబంధేనాన్వయః స్వీక్రియతే ఏవమన్వయపదార్థే భేదపన్నిరూపితా త్త-
 కైభేదేనవృత్తిత్వేనీవీయమానే ధర్మిపారతంత్య్రేణాన్వయస్య నిరూపితత్వసం-
 బంధేనాన్వయః స్వీక్రియతే ఏవంవృత్తిత్వ వదాథేవృత్తిత్వప్రతియోగితాకా-
 త్తకైభేదేనవృత్తిత్వావృత్తకేవా సాక్షాత్ప్రతియోగితాసంతధేన సజ్జాత్తక-
 నిపాతార్థైవీవీయమానే సాధ్యవద్విశేషిత భేదవద్విశేషిత వృత్తిత్వత్వావచ్ఛి-
 న్నసాగ్ని తాదృశవృత్తిత్వత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వ సంబంధేనాన్వయః
 స్వీక్రియతే ఇతి వ్యాప్తైః శాబ్దబోధః || నచాభదనేకవిశేషితావరపదార్థముటిత-
 ధర్మావచ్ఛిన్నాభావాద్భేదేనైకపదార్థతావచ్చేదక విశేషితావరపదార్థముటితధ-
 ర్మావచ్ఛిన్నాభావోన్వయవప్రతియోగితావచ్చేదకభేదాదితికథం నిరుక్తాన్వ-
 యఇతివాచ్యమ్ || సమనియతాభావానా మైకోవ్యవగమన తాదృశధర్మావచ్ఛి-
 న్నాభావయో ర్భేదవిరహాత్ * అప్రమాణత్వాదితి * అయంభావః || తత్ప్ర-
 కమ్ముగ్గీనాదివత్ప్రతియోగికభేదభానాపగమేతస్యనీలఘటేపి సత్త్వేనతాదృ-

శ వాక్యస్య ప్రామాణ్యపత్తిరతోఽన్వయితా వచ్చేదకకమ్బుగ్గీవాదిమత్తావన
 చ్చిన్నత్వస్తేవ ప్రతియోగితాయాం భానమభ్యుపేయం తస్యచాప్రసిద్ధత్వా
 త్సంసగాఽంశే భృమత్సమాదాయ తాదృశవాక్యస్యాప్రామాణ్యంసంపాదనీ
 యం తథానతిపటః కమ్బుగ్గీవాదిమదస్యభిత్తాదేః ప్రామాణ్యనిర్వాహకతి॥
 * తద్విశిష్టసంబంధినిష్ఠాభావీయాయావప్రతియోగితేతి * కమ్బుగ్గీవాదిమ
 త్త్వ విశిష్టసంబంధి నిష్ఠాభావీయప్రతియోగితావచ్చేదకతాత్వాపేక్షయా ఘట
 త్వఘటిత తాదృశావచ్చేదకతాత్వస్యలఘుతయా తాదృశావచ్చేదకత్వ సామా
 న్యాభావావప్రసిద్ధిరతఃకూటనివేశః ॥ అథాత్ర యత్సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియో
 గితానిరూపితంపారిభాషికావచ్చేదకత్వంప్రత్యాయనీయంతేన సంబద్ధైశసంబం
 ధిత్యం ప్రతియోగిత్యంచ యదివివక్ష్యతే తదాసమవాయేన ప్రమేయగగనం
 నాస్తీత్యాదావగతిః ॥ సమవాయేన గగనత్వ విశిష్టసంబంధినోఽప్రసిద్ధైః॥ య
 దిద తాదాత్మ్యసంబంధేనైకైకసంబంధేనవా తదాగృహ్యేనత్రానాస్తీతిస్యాత్ ॥
 గుణాన్యత్వ విశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితానిరూపిత నిరుక్తపారిభాషి
 కావచ్చేదకత్వస్య సత్తాత్వేనత్వాదితీచేత్ ॥ అత్రకచిత్ ॥ యేనయేనసంబద్ధైశస్వ
 విశిష్టసంబంధిత్యం ప్రసిద్ధంప్రత్యేకం తత్తత్సంబంధావచ్ఛిన్నత్వం సంబంధిత్య
 ప్రతియోగిత్యయోర్నివేశ్యావచ్చేదకతాత్వాభావ కూటరూపమేవ వ్యాపకతావ
 చ్చేదకత్వం పారిభాషికావచ్చేద్యత్వ శరీరనివేశనీయం ॥ యదిద విషయతాసం
 బంధఘటితం వ్యాపకతావచ్చేదకత్వం కమ్బుగ్గీవాదిమత్త్వనిరూపితం ఘటత్వ
 దుర్ఘటం తదాతత్సంబంధాతిరిక్తావప్రసిద్ధసంబంధాగ్రాహ్యేతి వదంతి ॥ ప
 రేతు ॥ యత్సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితానిరూపిత పారిభాషికావచ్చేదక
 త్వం గ్రాహ్యం తెనేవసంబంధిత్యం ప్రతియోగిత్యంచగ్రాహ్యమ్ ॥ నచైవం స
 మవాయేన ప్రమేయగగనసంబంధిత్యాప్రసిద్ధిరితివాచ్యమ్ ॥ సమవాయేన తా
 దృశగగనసంబంధిత్యంహి, యదధికరణానుయోగికతత్సంబంధాప్రతియోగిత్య
 తత్సంబంధప్రతియోగిత్యాభిప్రాయభావః ప్రమేయత్వవిశిష్ట గగనేవతఃతే తత్త్వ
 మేవ తచ్చ ఘటాదా ప్రసిద్ధమ్ ॥ నచైవత తన్నిష్ఠాభావీయతత్సంబంధావచ్ఛి
 న్న ప్రతియోగితానవచ్చేదకత్వం గగనత్వే దుర్ఘటమితివాచ్యమ్ ॥ తన్నిష్ఠాభా
 వీయ తత్సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితానవచ్చేదకత్వంహితన్నిష్ఠాభావీయ ప్ర
 తియోగితానానూన్యే సమవాయావచ్ఛిన్నత్వ సుఖదేవనిష్ఠత్వ యథార్థమావచ్ఛి

న్నత్వై తత్ప్రతివాపచ్చిన్నాభావ స్తత్త్వమిత్యన్య వివక్షితత్వాదితి వదంతి ||
 సంబంధజ్ఞానస్యవిశిష్టబుద్ధావసంపెక్షితత్వాదితి తత్ప్రకాశక బుద్ధిప్రజ్ఞేవ
 రజ్జానస్య హేతుత్వాత్కూట సంసంగక బుద్ధౌ కూటజ్ఞానానపెక్షణాదితిభా
 వః || నను తాదృశప్రతియోగితాసంబంధావచ్చిన్న సాధ్యసంబంధవన్నిష్ఠ ప్ర
 కారతానిరూపితభేద నిష్ఠప్రకారతానిరూపిత విశేష్యతాశాలిబోధజనకత్వప్ర
 కారతానిరూపితాయా వాక్యనిష్టేచ్ఛీయవిశేష్యతాతచ్ఛా లేప్య తాదృశతాత్పర్య
 జ్ఞానస్తేన సాధ్యవదన్యతైత్యతాదృశవాక్య జన్యశాబ్దబోధం ప్రతిహేతుతయా
 తస్యచ తాదృశసంబంధ ప్రకారతాకత్వా త్తజ్ఞానాభావే తదనుపపత్తిరితిచేన్న
 సాధ్యసంబంధ విశిష్టసంబంధనిష్ఠాభావీయత తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావ
 కూటవద్ధమావచ్చిన్న ప్రతియోగితాసంబంధావచ్చిన్న సాధ్యసంబంధ విశిష్ట
 నిష్ఠప్రకారతా నిరూపితభేద నిష్ఠప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతాశాలిబోధజనక
 త్వ నిష్ఠప్రకారతానిరూపిత ఇచ్ఛీయవిశేష్యతా సంబంధేన సాధ్యసంబంధవిశి
 ష్ట ప్రకారకవాక్యవిశేష్యకజ్ఞానస్తేన తాదృశశాబ్దబోధహేతుతయా తస్యచ
 తాదృశసంబంధ ప్రకారకత్వాభావేన తాదృశసంబంధజ్ఞానాభావేపి సతదనుప
 పత్తిః || శాబ్దబోధే సంబంధతాత్పర్యజ్ఞానంసహేతుః కింతు ప్రకరణజ్ఞానమేవే
 తి మతాభిప్రాయేణైతి కేచిత్ || అనియతసంబంధ స్థలవీచసంబంధతాత్పర్యజ్ఞా
 నం హేతునిత్యభిప్రాయేణైదం ఉక్తసంబంధస్య నియతత్వాన్న తజ్ఞానాపెక్ష
 త్యపరే || యద్యపి ప్రతియోగితానాం తత్తదవ్యక్తిత్వేన నివశే తత్తత్ప్రతియో
 గితావ్యక్త్యవచ్ఛేదకత్వాభావ కూటవద్ధమావచ్చిన్నత్వమేవవదన్యవసితం తచ్చ
 న కమ్బుగ్రీవాది మత్స్యస్యసంబంధః కమ్బుగ్రీవాదిమత్స్యప్రతియోగిక పదార్థా
 ఘటితత్వాత్తథాపి స్వసమానాధికరణ తాదృశకూటవద్ధమావచ్చిన్నత్వ మేవ
 సంబంధతయా వివక్షితం సామానాధికరణ్య ఘటకాధికరణత్వాంశస్య కమ్బు
 గ్రీవాది మత్స్యప్రతియోగికతయా తద్ఘటితస్య నిరుక్తకూటవద్ధమావచ్చిన్నత్వ
 స్య కమ్బుగ్రీవాదిమత్స్య సంబంధత్వనిర్వాహః || యదాప్సవిశిష్ట సంబంధిని
 స్థాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ సమానాధికరణోభయావృత్తిధర్మావ
 చ్చిన్నప్రతియోగితాకభేద కూటవద్ధమావచ్చిన్నత్వమేవసంబంధః||ఉభయావృ
 త్తిత్వ పర్యంతమపలక్షణం తస్యకమ్బుగ్రీవాది మత్స్య ప్రతియోగిక పదార్థ
 ఘటితత్వాత్తత్సంబంధత్వనిర్వాహాశ్చతిత్వయమ్ ||

౧౦॥* తదధికరణావృత్తిత్వయాపమితి * తదన్వితాధికరణావృత్తిత్వాభావయాప
 మిత్యర్థః, తేన సాధ్యసామానాధికరణ్యపదార్థాః ఘటకత్వేపినక్షతిః ॥ ఇ
 దంచ సమానమధికరణం యస్య ససమానాధికరణ స్తస్యభావసామానాధికర
 ణ్యం సాధ్యస్యసామానాధికరణ్యం సాధ్యసామానాధికరణ్యం ససాధ్యసామానా
 ధికరణ్యం సాధ్యాసామానాధికరణ్యమితి పున్రవృత్తిమభిప్రేత్య ॥ తాదృశపున్రవృ
 త్తౌ సమానాధికరణం యస్యేత్యత్ర యత్పదోత్తరపక్ష్యాకథేయత్వమర్థః స
 మానపదస్యాధేయతా నిరూపకమర్థః అధికరణపదార్థః సువివసమానపదా
 ర్థైకదేశాధేయతాయాం పక్ష్యథాకథేయతాయాం అన్వయః సమానపదార్థా
 స్యాధికరణపదార్థేకైకేదేనాన్వయ స్తథాచ యన్నిష్ఠాధేయతా నిరూపకాభి
 న్నమధికరణమితి విగ్రహ వాక్యాదోద్భవసమానాధికరణాతినమానవాక్యే ఆధే
 యతానిరూపకాధికరణనిరూపితాధేయతావాల్పక్షణయాధికరణపదార్థః॥
 సమానపదం తాదృశాధై లక్షణాతాత్పర్యగ్రాహకమేవ సమానాధికరణపదోత్త
 రభావప్రత్యయేన తాదృశాధేయత్వం బోధ్యతే సాధ్యస్య సామానాధికరణ్య
 మిత్యత్ర సాధ్యపదోత్తర పక్ష్యథాకథేయత్వం తస్య సామానాధికరణ్య పదా
 ర్థః ఘటకాధేయతాయా మస్యయస్తాదృశ సాధ్యసమానాధికరణ్య పదార్థస్య
 నన్యైకైకభావేనన్వయఇతిసాధ్యనిష్ఠాధేయతానిరూపకాధికరణ నిరూపిత వృత్తి
 త్వాభావః సాధ్యాసామానాధికరణ్య పదార్థః ॥ * తదధికరణావృత్తిత్వస్యే
 తి * సమానమేవ సామానసాధ్యస్యసామానసంభవతీతి సాధ్యాసామానంతత్
 అధికరణంయస్యససాధ్యాసామానాధికరణ స్తస్యభావసాధ్యాసామానాధికరణ్య
 మితివిగ్రహే సమానపదార్థః ఆధేయతానిరూపకం తదైకదేశాధేయతాయాం
 సాధ్యపదోత్తరపక్ష్యథాకథేయతాయాం అన్వయః నన్యైకైకభావస్తదైకదేశా
 దప్రతియోగితయా సమానపదార్థాన్వయః॥ తథాచ సాధ్యనిష్ఠాధేయతానిరూప
 కభేదవాక్ సాధ్యాసామానపదార్థః ॥ సాధ్యాసామాన మధికరణం యస్యేతి
 సమానీకరణాధికరణపదార్థః ఆధేయతానిరూపకం తదైకదేశాధేయతాయాం
 యత్పదోత్తరపక్ష్యథాకథేయతాయాం అన్వయః॥ తథాచయన్నిష్ఠాధేయతానిరూ
 పకం సాధ్యనిష్ఠాధేయతా నిరూపకభిన్నమితి విగ్రహవాక్యాధ్యః సమానవా
 క్యే సాధ్యానధికరణావృత్తిలక్షణయాధికరణపదార్థః సాధ్యాసామానపదంతా
 దృశ లక్షణాతాత్పర్యగ్రాహకంభావప్రత్యయేనతాదృశవృత్తిత్వంబోధ్యతే ఇతి సా

ధ్యానధికరణ వృత్తిత్వం సాధ్యాసామానాధికరణ్య పదార్థజ్ఞతీకేచిత్ || పరే
 తు సాధ్యపదం సాధ్యాధికరణలక్షకం సమానపదస్యాభిన్నమర్థః భావప్రధానా
 నిదేశః యద్వాటిభిన్నత్వం తదర్థస్తథాచ సాధ్యసమానమిత్యన్య సాధ్యాధిక
 రణాభిన్నత్వమిత్యర్థస్తతశ్చ సాధ్యసమానసంభవతీతి వ్యుత్పత్త్యానభోఅభావవ
 తిలాక్షణికతయా సాధ్యాధికరణాభేదాభావమాసాధ్యాధికరణాభిన్నపర్యవసీతిః
 సాధ్యాసామానపదార్థః అధికరణతావదివద్భేదప్రతియోగికాభావరూపస్య స్వ
 వృత్తిభయావృత్తిధర్మవత్త్వాత్ తాదాత్మ్యరూపస్యవాఙ్భేదస్యాపి ససం
 బంధికేనభేదేనవృత్తిత్వేనవాఙ్మతితతయాససంబంధికత్వాన్నభోమధ్యనివేశస్యా
 పి సాధుత్వా విఘటకత్వాత్తాదృశార్థక సాధ్యాసామాన పదేనాధికరణ పద
 స్య బహువీహాభావప్రత్యయేచ సాధ్యానధికరణవృత్తిత్వం సాధ్యాసామానా
 ధికరణ్యపదాల్లభ్యతేజ్ఞతీవదంతి * వక్ష్యమాణలక్షణాభేదజ్ఞతీ * సాధ్యవైయ్య
 ధికరణ్యానధికరణత్వ రూపలక్షణార్థాభేదజ్ఞత్యర్థః || తత్రాపి సాధ్యస్యవిలధికర
 ణం యస్య ససాధ్యవృధికరణ స్తస్యభావః సాధ్యవైయ్యధికరణ్యమితి విగ్రహే
 విపదస్యాధికరణం భేదశ్చబంధశక్త్యాఽర్థః అవ్యయానామనేకార్థత్వాత్ షష్ఠ్యంత
 సాధ్యపదార్థాన్నితాధికరణస్య భేదతస్యచాధేయతానిరూపకరూపాధికరణ ప
 రాధైకధికరణపదార్థైకదేశాధేయతాయాం యత్పదోత్తరషష్ఠ్యర్థాధేయత్వ
 స్యాన్వయే యన్నిష్ఠాధేయతానిరూపకం సాధ్యాధికరణాభిన్నమితి విగ్రహవా
 క్యాన్నిధిః || సమాసేతుసాధ్యాధికరణాభిన్నవృత్తిర్లక్షణయాఽధికరణపదార్థః
 పూర్వపదే తాత్పర్యగ్రాహకే, భావప్రత్యయేనతాదృశవృత్తిత్వంబోధ్యతేజ్ఞతీ సా
 ధ్యానధికరణవృత్తిత్వం సాధ్యవైయ్యధికరణ్యపదార్థః || పౌనరుక్త్యాపత్తిరితి
 క్షవిత్ హః || భిన్నకర్తృకమప్యేకంలక్షణం వాక్యద్వయేనోపన్యస్యతామ
 ణిక్యతేజ్ఞతీకేషః * స్వానధికరణాధికరణార్థకత్యేజ్ఞతీ * అసమానాధికరణపదేన
 సమానమసమానమధికరణం యస్య తదసమానాధికరణమితి విగ్రహే సమాన
 పదార్థస్యాధేయతానిరూపకస్య భేదవిశిష్టరూప సజ్జ్ఞాదేశే భేదేన్వయః
 తథాచాధేయతానిరూపకభిన్న మసమానపదార్థః అధికరణ పదార్థః ఆధే
 యతానిరూపకం తదేకదేశాధేయతాయాం షష్ఠ్యంతయత్పదార్థస్యయన్నిష్ఠత్వ
 స్యాన్వయ స్తథాచ యన్నిష్ఠాధేయతా నిరూపకమాధేయతానిరూపకభిన్న
 మితి విగ్రహవాక్యార్థః || యద్యవ్య సమానపదేనాధేయతా నిరూపకసామాన్య

భేదోనవివక్షితం శంక్యః, అప్రసిద్ధత్వాత్తథాపిసమాన పదస్యాభేదతావిశేషని
 రూపక లక్షకత్వాదధికరణ విశేషభిన్నమైన తత్పదేన వివక్షితమేతల్లాభా దైవ
 స్వానధికరణత్యక్త స్వపదముపాత్తమ్ || సమాసేతు స్వాధికరణ రూపాధికర
 ణవిశేషభిన్నాధికరణకం లక్షణయాధికరణపదార్థః అత్ర సమానపదం తా
 త్పర్యగ్రాహకమితి స్వానధికరణాధికరణక మసమానాధికరణపదార్థః * తదధి
 కరణానధికరణకత్యవరతయేతి * అసమానాధికరణత్యక్త సర్వ వ్యత్యాసేన స
 మానానధికరణతే శబ్దకల్పనయః సమానం నలధికరణం యస్యేతి త్వత్ప్రత్యాయ
 దధికరణమధికరణవిశేషభిన్నమితి విగ్రహవాక్యార్థః సమానవాక్యేయదధిక
 రణనిష్ఠభేదప్రతియోగ్యధికరణవృత్తిలక్షణయోత్తరపదార్థః పూర్వశబ్దం తాత్ప
 ర్యగ్రాహకమితి తదధికరణానధికరణక మసమానాధికరణపదార్థః ఇతి కేచిత్ || అ
 సమానాధికరణమిత్యత్ర సమానమధికరణం యస్య సాధ్య స్యేతి త్వత్ప్రత్యాయ
 సమానపదార్థే శైవాలాద్యధికరణేయత్పదార్థసాధ్యాధికరణభేదోవిధేయోనతు
 సమానపదార్థభేదః సాధ్యాధికరణ విధేయఇతినర్థో వ్యత్యాసంవినా త్వక్తార్థ
 లాభత్యన్యైః పరేతు సమానమధికరణం యస్య సాధ్య స్యేతి త్వత్ప్రత్యాయత్ప
 దార్థసాధ్యస్య సమానపదార్థే ధికరణేనప్రయస్తాద్యధికరణ విశేషితసజ్జ
 ర్థభేదస్వాధికరణపదార్థే శైవాలాధికరణరూపేనప్రయఇతి స్యేకారాన్నర్థో వ్య
 త్యాసంవినేవ దశైతార్థాలాభః సంభవతీతి వదంతి * యదధికరణానధికరణకంసా
 ధ్యంతత్వానధికరణత్వస్య వ్యాప్తిత్వఇతి * యద్యప్రయమద్ధోనసాధ్యసామానాధి
 కరణానధికరణత్వమితి లక్షణవాక్యాలభ్యతేకింతు సాధ్యమసమానాధికరణం
 యస్య తత్వానధికరణత్వమితి విగ్రహవాక్య దేవ తథాపి తస్య తాదృశలక్షణ
 వాక్యతాత్పర్యవిషయత్వాన్నాసంగతిః, లక్షణవాక్యతాత్పర్య విషయాభూతార్థ
 స్వేన లక్షణత్వసాన్యత్యోక్తత్వాల్లక్షణవాక్యజన్యశాబ్దబోధవిషయాభూతా
 ర్థస్తూత్తర లక్షణార్థభిన్నఇతి హృదయమ్ * గౌరవంచేతి * ఇదముపలక్షణం
 అసర్వజ్ఞమర్థేయతాపిద్రష్టవ్య * సాధ్యనిష్ఠేతి * సాధ్యేన సమానాధికర
 ణ్యం స్వాధికరణమతిక్రందిత్యక్తివృత్తిత్వాదావో యస్య తత్సాధ్యాసామా
 నాధికరణ్యమితి త్వత్ప్రత్యాయావప్రధాన నిదేశాత్సాధ్యనిష్ఠాసామానాధికరణ్య
 లాభఇతి కేచిత్ || అసామానాధికరణ్య ప్రతియోగిత్యస్య సామానాధికరణ్యప
 సత్త్వాద్యభిధిదారిణి వహ్నీదీపౌతుకేతి వ్యాప్తిరతలహ * తత్ప్రతియోగి

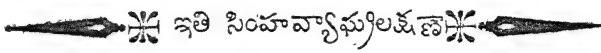
త్వత్ప్రేతి * సాధ్యతి * తాదృశావచ్ఛేదకత్వస్యాయోగోశక వృత్తిత్వత్వే మ
 .ర్యావత్సాదతివ్యాప్తిరతా వియాపితత్వ సంబంధైన యదవచ్ఛేదకమితి || సమ
 వాయిత్వం సమవాయానుయోగిత్వం స్వరూపసంబంధైన హేతుః || సాధ్యతావ
 చ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ వివక్షణపి నమవాయేన వృత్త్యప్రసిద్ధ్యాతి
 వ్యాప్తైదురావరత్యాత్సమవాయేన హేతుపేక్షా || సమవేతత్వానమ వేతత్వాభి
 యాభావ మాదాయతాదృశ ప్రతియోగిత్వప్రసిద్ధిరవచ్ఛేదకాధికరణాప్రసిద్ధ్య
 ద్భావనమ్ || ననుసాధ ప్రాభావ ప్రతియోగిత్వధికరణత్వమేవ వివక్షణీయంప్ర
 తియోగితావ సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నాదేయతా సంబంధావచ్ఛిన్న
 త్వేన విశేషణీయసత్తాయాం సమవాయావచ్ఛిన్నాదేయతయా వ్యధికరణసం
 బంధైన సామాన్యాభావసంభవాన్నదోషః || నచ వహ్నిదౌసంయోగావచ్ఛి
 న్నాదేయతాసంబంధైన పర్వతప్రాచోభయాభావమాదాయ తత్ప్రతియోగితా
 యాః పత్వతే సత్త్వాదవ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ || వ్యాసజ్యవృత్తిధర్మానవచ్ఛిన్న
 త్వేన ప్రతియోగితాయావివక్షణీయత్వాదతతహః * వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యా
 దావితి * అయోగోళకియేతి * అథమహాసీయ వహ్నిదౌపర్వతవృత్తిత్వాన్వి
 భావసత్త్వాదవ్యాప్తిసంభవేయోగోళకియవహ్నిపర్వతానుభావనే కింబీదమి
 తిచెత్ || ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌహ్రదాది వృత్తిత్వాభావమాదాయాతివ్యాప్తి
 ప్రైర్యావరణాయ యద్యదవ్యక్తిక్రివృత్తిత్వాభావవత్సాధ్యం తత్తదవృత్తిత్వాన
 ధికరణత్వం యదివివక్ష్యతే తదావహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ యావంతిహే
 తుమంతిత తదవ్యక్తిక్రివృత్తిత్వాభావకూటమపి సంభవతీతిజ్ఞాపయతు మిత్యవేహి
 * సాధ్యనిష్ఠాదేయత్వేతి * వైశిష్ట్యవ్యాసజ్యవృత్తిధర్మాతిరక్తధర్మావచ్ఛి
 న్నాదేయతాధికరణభేదేనభిన్నేననరుసావచ్ఛేదకధర్మైకేయధికరణభేదేవ్య
 భిన్నైతి మతానుసరణాద్వహ్నినిష్ఠ సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నాదేయత్వాని
 రూపకాధికరణే గుణాదౌ హేతుతావచ్ఛేదసంయోగ సంబంధైన వృత్త్యప్రసి
 ద్ధ్యావహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ వన్యాప్తిరితి పూర్వపక్షానవకాశఇతిభ్య
 యమ్ || దర్శితదిశాఅధేయత్వభేదేషియత్క్రిందిదాదేయతా నిరూపకత్వాభావ
 మాదాయ ప్రసక్తామవ్యాప్తిశంకాం సాధ్యనిష్ఠాదేయతాత్వరూపసామాన్య ధ
 ర్మపురసాగరణ సాధ్యనిష్ఠాదేయతాయా అనిరూపకత్వాంతవిశేషణఘటక
 తానత్యయత్క్రిందిదాదేయతాత్వేనైతి దీధిత్యాశయం వ్యకటయ న్వాసయతి ||

* అనిరూపకత్వమిహేతి * అనిరూపకత్వాంతవిశేషణ ఘటకాధేయత్వమిత్య
 ధాః * ఆధేయతాత్వావచ్ఛేదేనైతి * సాధ్యనిష్ఠాధేయతాత్వరూపసామాన్యధ
 త్తవిశేషితమిత్వధాః ఇతికేదీత్ || పరేతు యద్యాధేయతావచ్ఛేదకభేదేనైవాధే
 యత్వ తన్నిరూపకత్వయోగ్యేదస్తదాఅనిరూపకత్వం అనిరూపకత్వ ప్రతి
 యోగినిరూపకత్వమ్ * ఆధేయతాత్వావచ్ఛేదేన * ఆధేయతాత్వవ్యాపకమ్ ||
 తథాచ సాధ్యనిష్ఠాధేయతాత్వవ్యాపక నిరూపకత్వావచ్ఛిన్న భేదానివేశ్యంతి ప
 ర్యసంతమ్ || అత్రవ్యాప్యత్వం స్వాశ్రయాశ్రయత్వ సంబంధేన, వ్యాపకత్వంతు
 నన్వినిరూపితాధేయతావత్త్వసంబంధేన గ్రాహ్యం తెనాధేయతాత్వనిరూపకత్వ
 యోఃవైయ్యధికరణ్యాది సత్తతిః || సచ భూమవాక్ వహ్నివ్యధికరణత్వాదిత్యా
 దౌ ద్వివృత్త్యావచ్ఛిన్నాధేయతా సాధారణసాధ్య నిష్ఠాధేయతాత్వ వ్యాపక ని
 రూపకత్వావచ్ఛిన్నాధేయగుణాదాపేష సత్త్వాదివ్యాప్తి రితివాచ్యమ్ || తా
 దృశాధేయతాత్వవ్యాప్యత్వస్యాపి నిరూపకత్వవిశేషణత్వాత్తాదృశాధేయతాత్వ
 వ్యాప్యత్వంచ సాధ్యానయోగికత్వ విశిష్టస్వాశ్రయాశ్రయత్వసంబంధావచ్ఛి
 న్న ప్రతియోగితాక తాదృశాధేయతాత్వాధావవతీస్వనిరూపితవృత్తిత్వసంబంధ
 నావృత్తిత్వమ్ || యదిచావచ్ఛేదకేవ్యవ్యధికరణభేదేనైవాధేయతాధేదస్తదా
 సాధ్యనిష్ఠాధేయతానిరూపకం యద్యత్తత్తద్భేదకూటమేనవివేశ్యం సాధ్యనిష్ఠా
 త్యాది గ్రంథసాన్యత్రైవ తాత్పర్యమితివచంతి || అవ్యాప్యవృత్త్యధికరణతా
 యా అవ్యాప్యవృత్తిత్వమతే అవ్యాప్యవృత్తివ్యభిచారిణ్యుతివ్యాప్తి రభావప్రతి
 యోగివైయ్యధికరణ్యాది ప్రవేశగౌరవమిత్వాల్లాచ్యాహ * అథపతి * అప్రసి
 ధ్ధరతాపేత్వధికరణత్వాధావస్యతి * ఏతేన వృత్తనియామకేనవ్యధికరణాన
 మాసంబంధేనపేతుతాన్తలేవ్యాపైరతివ్యాపైరావారణమధికరణత్వ నివేశన
 ప్రయోజనమితివణయంతోజగదీశాః పరస్తాః || యత్త్వలీయావ్యాప్తివారణాయ
 వ్యాపకతాఘటిత పరిష్కారారంభస్తలైవసత్తావాక్ ద్వివృత్త్యాదిత్యాదావధిక
 రణత్వ నివేశప్రయోజనసంభవ తదుపేక్షాయానివీజత్వాదితి ధ్యేయమ్ * పూ
 ర్వనిపతితస్తేనవనాంతి * అత్రయద్యత్వంతాభావాధాఃకేననాంత త్తరవదా
 థాధావ విద్యమానం యదవ్యయం తత్ప్రమస్యతత్తత్సత్తత్తత్ అవ్యయంవిభక్తి
 త్యాదిసూక్తిం సిద్ధోవ్యయాధావః యదివాసుంబంకేననాంత సమస్యలై ఇత్య
 త్తకేన నాంతిసూక్తింసిద్ధస్తత్ప్రమవాశ్రియతేఉభయధావిభజి ఏవపూర్వ

పాత స్తస్త్రేవాప్యముమితి నభితిచ ప్రథమంత పదప్రతిపాద్యత్వేన సమాసశా
స్త్రేప్రథమాంతకర్తృప్రతిపాద్యముపసర్జన సంజ్ఞంస్యాదిత్యర్థకేన ప్రథమానిర్దిష్టం
సమాసఉష్ణసర్జనమితి నూత్రైకోవర్జనసంజ్ఞత్వాదుపసర్జనం పూర్వమితి పా
ణినీనాభిధానాదితిభావః * ప్రత్యయానుపపత్తైరితి * తథాచాగత్యాప్యమో
దరాది గణపాతకల్పనయాప్యమోదరాదీని యథోపదిష్టమిత్యనేనైవ నిరుక్తప్ర
యోగాణాం సాధుత్వముపపాదనీయ మితిభావః || కెచిత్తు || ఘటానధికరణత్వ
మిత్యాదానధికరణపదమేవ ఘటాధికరణలాక్షణికం ఘటపదంతు తాత్పర్యగ్రా
హకమాకాంత్యానిర్వాహకమ్ || అగమవికరణశబ్దాదివల్ || ఏవంసతి సప్రా
థమిక సమాసాసంభవః అసమానాధికరణ పదస్య యదధికరణా నధికరణత్వ
రూపార్థస్య దీధితిత్యుక్తస్య నసమాసమసమాసమిత్యాద్యధికరణవిశేషార్థ
క సమాసపదస్య నశాప్రాథమిక సమాసమధ్యస్థత్వైవ వక్తవ్యత్వాచ్చ ||
నచ ఘటపదమేవ ఘటాధికరణలాక్షణిక మధికరణపదంతాత్పర్యగ్రాహకమితికు
తోనస్యాదితివాచ్యమ్ || సజః ఉత్తరపదార్థభేదబోధకత్వవృత్తత్వత్రిభంగావ
త్తైరితి || న అధికరణమనధికరణమితి దశితత్వత్వత్వైవ వివక్షితార్థాలాభసంభ
వేనభోమధ్యనివేకోఽప్రామాణికవేతివదంతి * సాధ్యనిష్ఠాధ్యైత్వానిరూప
కాధికరణవృత్తిత్వాభావరూపేతి * ఇదముపలక్షణమ్ || సాధ్యనిష్ఠాసామానాధికర
ణ్యప్రతియోగిత్యరూపస్యాప్యర్థస్యలాభఃసంభవతి || తథాపి, సాధ్యేఽధికరణాన
ధికరణత్వం యదధికరణవృత్తిత్వాభావోయస్యతత్సాధ్యాధికరణానధికరణత్వం
భావప్రధానతయాతత్త్వలాభస్తదభావస్ససాధ్యపదోత్తరసభావోధ్యతత్సాధ్య
నిష్ఠా సామానాధికరణ్యసంబద్ధిత్వాభావలాభః సంబంధశ్చ ప్రతియోగిత్వమేవే
తి || పరేతు, సాధ్యనిష్ఠాధ్యైత్వానిరూపకత్వస్య సాధ్యవద్భిన్నత్వస్యవా వ్యా
పకీభూతాయోఽభావస్తప్రతియోగ్యధికరణతాసామాన్యకత్వ రూపోప్యర్థః
సాధ్యానధికరణానధికరణత్వశబ్దాత్ప్రతిపాదయితుంశక్యతే, తథాపి, సాధ్యానధి
కరణమధికరణంయస్యేతి వృత్తత్వత్వత్వ సాధ్యానధికరణమిత్యస్యసాధ్యనిష్ఠాధ్యై
యత్వా నిరూపకంసాధ్యవద్భిన్నంవాధః అనధికరణంయస్యేత్యత్రాధికరణప
దమస్యపదార్థమేత్వధికరణలాక్షణికంయస్యేతి తాత్పర్యగ్రాహకమ్ || అథవా
అధికరణపదమూధ్యైత్వానిశేషనిరూపకరూపాధికరణే లాక్షణికంతదేకదేశాదే
యత్వానిశేషేయస్యేతిషష్ఠ్యంతార్థమేతునిష్ఠత్వస్యాన్వయోభావప్రధాననిదే

శాచ్చానధికరణమిత్యనైన పాత్యధికరణత్వావలాభః ఇత్థంచోద్దేశ్యతావచ్చే
 దక వ్యాపకత్వ మనుతిబాధకే విధేయేభావత ఇతి త్వత్ప్రతిబలాద్దైత్యధికరణత్వా
 భావ రూప విధేయసాధ్యానధికరణత్వరూపాద్దైత్యతావచ్చేదకవ్యాపకత్వ లా
 భఇతివదంతి * యథాసంభవమితి * నానావ్యక్తిసాధ్యకపాతుత్వ సామానా
 ధికరణ్యేనేత్యథః ॥ అవచ్చేదకావచ్చేదేనాన్వయే బాధకమాహ * తేనైతి *
 యద్యపి శబ్దవాక్ గగనత్వాదిత్యాదావపి నావ్యాప్తిస్తథాప్యగ్రే వివక్షణీయ
 మిథోవ్యధికరణద్వయవృత్తిసాధ్యతావచ్చేదకకత్వ రూప నానావ్యక్తి సాధ్యక
 త్వ శరీరనిష్పత్తిమిథః పదప్రయోజనం నత్యైతి తత్యాగః * వక్ష్యమాణిత్వా *
 ఏకసాధ్య వ్యక్తిస్థాభేయత్వేత్యాదిరీత్యా * అతఏవాగ్రీనానాధికరణసాధ్యక
 సర్వత్యైతివక్ష్యతీతి * అత్యసర్వత్యైత్యస్యానుక్తాపూర్వవదేవ సామానాధికర
 ణ్యేనాన్వయభ్రమః స్యాదిత్యాశయఇతి కెచిత్ ॥ అగ్రీవ సర్వత్యైతి వక్ష్యతీ
 త్యేథాస్తథాచాగ్రీఇవేహాప్యవచ్చేదకావచ్చేదేనాన్వయస్య వివక్షితత్వేత్రాపి
 సర్వత్యైతివతేదిత్యపరే ॥ * మిథోవ్యధికరణద్వయవృత్తిసాధ్యతావచ్చేదకకఇ
 తి * యద్యపి మిథోవ్యధికరణత్వంనవరస్పరానధికరణవృత్తిత్వం ధూతత్వా
 భావమూలత్వా భావాన్యతరవాక్ గుణత్వాదిత్యాదే రవ్యుద్దేశ్యతావచ్చే
 దకాకాంతతయా తత్రావ్యాప్తిరూపవిధేయాభావేన బాధాపత్తేః ॥ నాపి ప
 రస్పరాధికరణవృత్తిత్వం, తాదృశాన్యతర సాధ్యకమనస్త వ్యపేతారసంగ్రహప
 త్తేః ॥ ఏతేన పరస్పరానధికరణపాత్యధికరణవృత్తిత్వమపినిరస్తమ్ ॥ తథాపియ
 త్కించిత్సాధ్యానధికరణ పాత్యధికరణవృత్తిత్వే తాత్పర్యాన్నిదోషః * అధిక
 రణనిరూపకతావచ్చేదకస్యేవైతి * అత్రజగదీశ మధురానాథో విశిష్టసత్తాగు
 ణవృత్తిరితిధీః ప్రమేవవిశిష్ట సత్తావాన్యతర ఇతి ధీరప్రమేవేతిస్యానుభవాను సా
 రేణకల్పయంతౌ విశిష్టసత్తాత్వం గుణనిష్ఠాధికరణతా నిరూపకతావచ్చేదక
 మపిగుణనిరూపితాభేయతావచ్చేదకంభవత్వేవైతిమన్యేతే ॥ గదాధరాస్తుఅవిశే
 షేణ దశితధీద్వయస్యాప్రమాత్వం మన్యమానాఃవిశిష్ట సత్తాత్వస్య గుణనిరూ
 పితాభేయతావచ్చేదకత్వం నక్షమంతఇతిధ్యేయమ్ * నానావ్యక్తికతినొక్తమి
 తి * అదైవమవ్యత్య సర్వత్యైతివదం కిమథంపూర్వవదేవయథాసంభవమవ్యా
 ప్త్యానిరావహాత్ ॥ అథసర్వత్యైత్యనుక్తాద్వితియస్యవైకల్యసాధ్యస్యకలలాన్వయ
 భిన్నవీవ నానాధికరణ సాధ్యకైవ్యాప్తిపిరితిభ్రమః స్యాదతః సర్వత్యైతివక్త

వ్యమితత్వచనాదైవ సర్వత్రేత్యస్య కెవలాన్వయిని వ్యతిరేకిణిచేతిభవానం
 దాదీనాం వ్యాఖ్యానమితిచేన్న ॥ ఏవంసతి నానావ్యక్తికఇతి పూర్వగ్రంథే
 పి సర్వత్రేతివక్తస్యసాన్యత్, అన్యథాప్రథమలక్షణీయద్వితీయవైకల్పికాధాన్యా
 వ్యాప్తిస్తత్ర సత్త్వేన తదకథనైవ న్యూనతాసామ్యాత్ ॥ మైవమ్ ॥ నానావ్య
 క్తిసాధ్యకేచేతిచకారణ కెవలాన్వయినాపి సముచ్చయాత్సర్వత్రేతితత్రాను
 శ్లాపపి న్యూనతావిరహాత్ ॥ సచాత్రాపి సర్వత్రేతిస్థానైవకారంపరిత్యా కేవ
 లాన్వయిసాధ్యకసముచ్చయః కుతానకృతః వైరూప్యసాన్యాన్యాన్యత్వాదితిశం
 క్యమ్॥ ఉపాయస్యపాయాంతరాదూషకత్వాత్ ॥ అథ నానావ్యక్తికేత్యుస్థానే
 నానాధికరణకేతి కుతానాక్తం ద్రవ్యంపృథివీతావదిత్యాదౌ పూర్వలక్షణసాన్యా
 వ్యాప్తివిరహేపి యథాసంభవ మవ్యాప్తౌ తాత్పర్యస్య వస్తుంశకృత్వాదితిచేన్న
 పూర్వలక్షణే సాధ్యాధికరణేనానాత్వంనావ్యాప్తిప్రయోజకం కేతు సాధ్యేనా
 నాత్వమిత్యాశయేన పూర్వంనానావ్యక్తి సాధ్యకేత్యక్తం తదపివతదవృత్తియా
 వద్ధమనాధ్యకే వ్యభిచారణ యథాశ్రుతం సప్రయోజకమితి మిధోఇత్యాదితీ
 త్యా పారిభాషికం తదనుస్మతమితి భేయమ్

❖ యద్దేతుమదితి ❖ యత్కించత్పదార్థః పదిత్యుక్తాత్పణాదిమత్సాన్యవ
 యవావచ్ఛదేన వహ్నిసామానాధికరణ్యా భావస్య ధూమాదావక్షతత్వాత్త
 ద్దోషతాదవస్థ్యమతౌ హేతునివేశః ॥ ధూమే పర్వతేనవహ్నిమత్సంయుక్త
 త్వమితి ప్రతీతిరధికరణభేదేన క్లృప్తధూమ నిష్ఠాతిరిక్తాధికరణతాయా మైవ
 పర్వతావచ్ఛిన్నత్వ భానముపగమ్య వారణసంభవాత్పర్వతావచ్ఛిన్నత్వవి
 శిష్ట తాదృశాభావ నిరూపిత విలక్షణాధికరణతా నీవీకారోవ్యథాఇత్యభి
 ప్రాయోగాహ ❖ అభావాధికరణతాయామైవవేతి ❖ యద్యపి పూర్వకత్వే
 విశిష్టాధికరణతా నివేశోవ్యథాః సార్వభౌమమలై విశిష్టాతిరిక్తత్వాద్వైత్య
 ధికరణావచ్ఛిన్నత్వ విశిష్టానధికరణత్వనివేశోదేహవ్యాప్తివారణ సంభవాత్
 తథాపి మతద్వయసాధారణ్యేన తన్నివేశోబాధ్యః ❖ పర్వన్నరేతి ❖ యథా
 రూపనిష్ఠాయాం తదధికరణతాయాం సాన్యవయవోనావచ్ఛేదక స్తథాభూమనిష్ఠ
 తదధికరణతాయాం పర్వతోనావచ్ఛేదకఇత్యథాః ❖ కాలోపాధితయేతి ❖ కా
 లత్వేనైత్యథాః ॥ ఏతేనపర్వతస్య తాదృశాభావావచ్ఛేదకత్వే ఇదాసీమిత్యాది

ప్రతితి చెననియూమి కానవిహవన్వలే ఇత్యాదిప్రతితిరినిసూచితమ్ * నైలక్షణ్య
మితి * అఖండోపాధిరూపమితి శేషః || పృథాకాంతరేణ నైలక్షణ్యమాశయ్య
నిరాపరుతే * నచైతి * వ్యభిచారిణీతి * మహాకాలభిన్నాఘటత్వాదిత్యా
దాదిత్యభావః || నచ మహాకాలవచ్ఛేదేన మహాకాలాన్యవృత్తిత్వాభావస్య మ
హాకాలవృత్తివృత్తితయా కాలికసంబంధానవచ్చిన్న తాదృశాధికరణత్వాప్రసి
ద్ధ్యేననాతివ్యాప్తిరితశంక్యమ్ || మహాకాలపరిమాణనిష్ఠతాదృశాధికరణతాయా
మహాకాలస్య కాలికసంబంధేనేవ సమవాదేనాప్యవచ్ఛేదకత్వ సంభవాత్సమ
వాయావచ్చిన్నాధికరణతాయాం కాలికసంబంధానవచ్చిన్నత్వప్రసిద్ధిసాలభ్యా
త్ * కాలికవ్యాప్యవృత్తావపీతి * ఆకాశత్వైషదానీ మాత్తత్వసామానాధి
కరణ్యం నతదానీమితి ప్రత్యయాభావాదితిభావః || యద్యపి వ్యాప్యవృత్తాదిత్య
స్య సామానాధికరణ్యైర్నిత్యీ బవిశేషణత్వాగ్ని బత్వమపి తమితివ్యాప్యవృత్తిని
త్యేచవక్రముచితంతథాపి వ్యాప్యవృత్తిపదేనవ్యాప్యనిరవచ్చిన్నావృత్తిస్యైవ
తి విగ్రహత్వతీయాదిదు భాషితపుంసంపుంశ్చాలపస్యేతిసూత్రేణత్వదిహ
ది విభక్తౌపరతః పురుషసాధారణవృత్తినిమిత్తక శబ్దస్య పుంసద్భావవిధానా
త్ప్రకృతేవ్యాప్యవృత్తిశబ్ద ప్రవృత్తినిమిత్తస్య నిరవచ్చిన్నవృత్తిత్వస్య పురుష
సాధారణ్యాన్నపుంసద్భావానుపపత్తిరితిధ్యాయమ్ * ద్వైశికసంబంధేనా త్తత్వానా
కరణీతి * ఏతేన కాలికసంబంధాతిరిక్త సంబంధేన తస్యవచ్చిదకత్వాభావః
సూచితః * కాలికావ్యాప్యవృత్తిత్వావత్రైరితి * తత్కాలావచ్చిన్నత్వస్య తత
స్యకాలావచ్ఛేదేన తదవృత్తిభావప్రతియోగిత్యవ్యాప్యత్వాత్తరుపగమే తాదృ
శప్రతియోగిత్యావత్రైరిత్యభావః శేచిత్ || వస్తుతస్మాదాకాశత్వమిహ తత్త్వ సమా
నాధికరణ మితిప్రతీతి వదాకాశాంతభావేనాకాశత్వ మాత్తత్వసమానాధిక
రణమిహనైతిప్రతీతి రప్యనుభవసిద్ధా, తత్ప్రప్రథమప్రతీతౌ కాలికసంబంధావ
చ్చిన్నత్వరూపంకాలవిధయావచ్ఛేదకత్వంయదిభాసతే తదానెదానీమితిప్ర
తీత్యావత్రైరితిభావః * ధూమాద్యంతరసంయుక్తైతి * యద్యపి సాన్వయవ సం
యుక్తధూమాదౌ తాదృశాభావాధికరణత్వ సంభవాన్న పేతుపదవ్యతద్ధేతు
పరత్వంయుక్తం || తథాపి ధూమవాక్ వన్నైరిత్యాదౌ పరస్మియపహ్నౌతాదృ
శాభావానధికరణత్వ మాదాయాతివ్యాప్తిర్యాగణాయ పేతుతావచ్ఛేదకావ
చ్ఛేదన తదనధికరణత్వ వివక్షణాభ్యుక్త్యాన్విద్యుక్తం తద్ధేతుపరత్వం పేతుపద

స్య ॥ ననుచేరుపదస్య తద్దేతుపరశ్చేవాప్యైస్తత్తద్వ్యక్తిరూపతాపత్త్యా సక
 స్యాపి తద్వ్యక్తిత్వస్యాసత్యసక్తం ధూమత్వమితీధూమత్వస్య వ్యాప్యతావ
 చ్ఛేదకత్వం సస్యాన్నచేప్తాపత్తిభూమత్యావచ్ఛిన్న హేతుకానుమిత్యపలా
 పాపత్తిభూమూదిత్యాది న్యాయప్రయోగాసంగత్యావలైశ్చేత్యతఃపా * ఏ
 మచేతి * కేనాపిరూపేణైతి * అన్యతమత్యాదినైత్యధాన్ * ధూమత్వాదికమవ
 చ్ఛేదకమితి * తావత్తద్వ్యక్తిత్వాన్యతమత్యావచ్ఛిన్నానతిప్రసక్తస్య ధూ
 మత్వాదెర్వాప్యతావచ్ఛేదకత్వం నిరాబాధంతావదావ్యప్తీనాం స్వప్రతియో
 గివృత్తిత్వస్యసామానాధికరణోభయసంబంధేనభేద విశిష్టాన్యత్వరూపానుగత
 తద్వ్యక్తిత్వత్వరూపసామాన్యప్రత్యాసత్త్యాజ్ఞాతుం శక్యత్వాన్నదుర్జ్ఞేయతాపీ
 తిధావః ॥ అధైవమపి సత్తావాక్ సమవాచేన ప్రమేయాదితి ప్రయోగానుప
 పత్తిరసమచేత ప్రమేయస్యనిరుక్తవాప్యై ఘటకత్వేన ప్రమేయత్వస్య నమవే
 తప్రమేయనిర్గుతద్వ్యక్తిత్వాన్యతమత్యావచ్ఛిన్నానతిప్రసక్తతయా తదవచ్ఛేద
 కత్వ విరహాదితిచెన్న ॥ తాదృశాన్యతమత్యావచ్ఛిన్నానతిప్రసక్తశబ్దేనతాదృ
 శాన్యతమత్వం హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధప్రతియోగినియద్ధర్మవిశిష్టే వర్తమా
 నాధావ ప్రతియోగితాయా మనవచ్ఛేదకం తత్త్వస్య చిన్మితత్వాత్ * అనుగ
 తవాప్తివదతాంమతమాహ * యత్త్వీతి * హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేనస్వా
 నుయోగినోయదధికరణమితి * స్వపదమధికరణతా సామాన్యవరం తథాచహే
 తుతావచ్ఛేదకసంబంధేన స్వానుయోగినోయదధికరణం తదనవచ్ఛిన్నాయాయా
 సాన్వత్తికాధికరణతాతత్తద్వ్యక్తిసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణ తావచ్ఛిన్న
 త్వమిత్యర్థస్తేన ధూమవాక్ వహ్నోరిత్యాదౌ స్వపదగ్రాహ్య ఘటాదినిష్ఠాధిక
 రణతాశ్రయానుయోగ్యసవచ్ఛిన్నాధికరణతాసామాన్యభేదస్య స్వస్థిన్నేన స
 త్త్వపినాతివాప్తిః ॥ అథోత్పత్తికాలేధూమేనవహ్నిమత్సంయుక్తత్వమితిప్ర
 తీతి సిద్ధాభావాధికరణతామదాయధూమాదావవ్యాప్తివారణాయస్వానుయో
 గ్యధికరణానవచ్ఛిన్నత్వమిత్యత్రసానుయోగ్యధికరణ నిష్ఠావచ్ఛేదక తాయాం
 హేతుతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్యావశ్యంనివేశ్యతయా హేతుతావ
 చ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకాన్యాఅధికరణతాతదన్యాసా సా
 ధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణతాతదవచ్ఛిన్నత్వమేవలక్షణమస్తు హేతుతా
 వచ్ఛేదకసంబంధేనస్వానుయోగ్యధికరణాంశస్య వైయ్యర్థ్యమితిచెన్న ॥ తథాను

[illegible]

వచ్చెదక. సంబంధైనసావనయోగ్యధికరణత్వ నివేషావ్యథాః సావనయవావచ్చి
 న్నాయాః సాధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణతాయా హేతుతావచ్చేదక
 సంబంధావచ్చిన్నావచ్చేదకతాకాన్యతైవనసావనయోగ్యధికరణానవచ్చిన్నత్వా
 నపాయేన తాదృశయత్సవంతదన్యత్వ విరహేణతామాదాయావ్యాప్త్యనవకా
 శాత్ || సచైవం రూపనిష్ఠసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణతాయా అపి
 సావనయోగ్యధికరణనిష్ఠహేతుతావచ్చేదకసంబంధావచ్చిన్నావచ్చేదక తాకా
 న్యతైవన తాదృశం యద్యత్సవంతదన్యసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణతా
 యా అప్రసిద్ధిలిపాద్యమ్ || సాధ్యహున్యహేతుతావచ్చేదకసంబంధేనయోవృత్తి
 మాణ తన్నిష్ఠసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణతాయాః సావనయోగ్యధి
 కరణ నిష్ఠహేతుతావచ్చేదకసంబంధావచ్చిన్నావచ్చేదకతాకతైవన స్వపదేనా
 పాదానా సంభవాత్తస్యానవ తాదృశం యద్యత్సవంతదన్యసాధ్యసామానాధి
 కరణ్యాభావాధికరణతాత్వాత్తామాదాయైవసర్వత్రలక్షణసమన్వయసంభవాత్ ||
 యత్తు సావనయోగినోయదధికరణమిత్యత్త్ర యద్యదధికరణమితివక్తవ్యమన్య
 థా ద్రవ్యం సత్త్వాదిత్యాదౌ సత్తానిష్ఠద్రవ్యత్వ సామానాధికరణ్యాభావాధికర
 ణతాయాః సావనయోగ్యధికరణం యద్ద్రవ్యం తదనవచ్చిన్నతైవ సతదన్యత్వా
 భావాదతివ్యాప్తైస్తథాచ హేతుతావచ్చేదకసంబంధైవ సావనయోగ్యధికరణ
 ణానివేషేవహ్నిమాణ ధూమాదిత్యాదౌ కాలికసంబంధైవసావనయోగ్యధికరణ
 త్వంసాదినిష్ఠహేతుతావచ్చేదక సంబంధావచ్చిన్నావచ్చేదకతాయా అప్రసిద్ధి
 భూమావయవావచ్చిన్నసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావాధికరణతాయాః స్వప
 దేనాపాదానాసంభవేన తాదృశయత్సవంతదన్యతైవనావ్యాప్తిప్రసంగఇతి
 తన్నివేశఇతి||తన్న || సావనయోగ్యధికరణతావన్నిష్ఠ హేతుతావచ్చేదకసంబం
 ధావచ్చిన్నావచ్చేదకతాకత్వ సామానాధ్యభావరూపసావనయోగ్యధికరణానవ
 చ్చిన్నత్వ నివేషేన ద్రవ్యంసత్త్వాదిత్యాదౌవతివ్యాప్తి వాణీణాద్యద్యదితి నివే
 శానావశ్యకత్వాత్ || యదపిహేతుతావచ్చేదక సంబంధేనేతి తృతీయాంతం
 సావనయోగ్యధికరణాంశేనాన్వేతికింతు సావనయోగ్యధికరణానవచ్చిన్నేత్య
 త్రావచ్చేదకతాయామేవేతి సతదైవ్యధ్యక్షమితి||తదపి|| తథాసతి “రూ
 పాదినిష్ఠరూపాధికరణతాయాం ధూమాదిప్రసిద్ధనిరుక్తాధికరణతానాం భేదస్యా
 త్తతయా తదవదన్యతైవన ధూమాదౌ లక్షణసమన్వయామితి || గ్రంథవిరూఢా

దితి || * సాంఖ్యవత్సంహితపల్లవవిభవేతి * తథాచ యదపల్లవనిరూపితస
మనానాదేనవచ్చేదకతాకుటక సమమధ్యస్థః || సాంఖ్యపల్లవనిరూపితసచ్చేదక
త్వమితి సిద్ధాంతలక్షణం వత్సమహర్షిగృహ సాంఖ్యపల్లవనిరూపితసచ్చేదక
త్వ వివక్షాయాం సాంఖ్యపల్లవతాధికరణ ప్రతియోగికనిరూపితగ్రన్థము తథాచ
చ్చిన్న సాంఖ్యధికరణనిష్ఠావచ్చేదకతాకన్య ప్రవృత్త్యానన్యత్వం ప్రతియోగితా
కాథావః సాంఖ్యసామాన్యతాధికరణ్యాధావపదేన వివక్షణీయః || యదాస్మాన్
చ్చిన్న నిరూపకతాకర్తవ్య సంబంధావచ్చిన్న సాంఖ్యనిష్ఠావచ్చేదకత్వానిరూపిత
ప్రవృత్త్య నిష్ఠప్రతియోగితాకాథాన ప్రవృత్తిన వివక్షణీయః సాంఖ్యవిష్టాధికర
ణ ప్రవృత్తిధావ ప్రవృత్తాచ సాంఖ్యసాంఖ్యిరదాంతే ధావమానస్య ధర్మకాపార
తంత్ర్యేణ ప్రవృత్త్యయాచ ప్రతియోగ్యంతే ధావ నియమాత్తద్యవప్రవృత్తినివక్షణీయః
ధావసాంఖ్యతావాన్మ తమాదాయోర్వత్తికాతిననుకూలగంధావా వృధిశీత్వా
దిత్యాదానవాన్మితి || నను గంధానిభికరణోర్వత్తికాలవిశిష్టవృద్ధివ్యాధిం వృద్ధి
వీత్వేన గంధవత్సమచేతవ్య మితి ప్రవృత్తిరభ్యంత్రత్తికాల విశిష్టవృద్ధివచ్చేద
న వృద్ధివీత్వే గంధవిశిష్టనిరూపిత నమచేతవాధావ మవగాహతేతథాధామ
నిష్ఠ వర్వతప్రవృత్తతానవచ్చేదకనితలం ధూమనమానకాలాది విశిష్టపర్వతే ధూ
మేనవహ్నిమత్సంయుక్తత్వమితి ప్రవృత్తిరసి తాదృశవిశిష్టపర్వతావచ్చేదన వ
హ్నిమత్సంయుక్తత్వాధావ మవగాహతంతి తద్విషయాధావ మాదాయాన్య
త్తితి || యదిచ విశేష్యస్య పర్వరాదే ప్రతియోగ్యవచ్చేదక తయా విశిష్టస్య
తస్యనాభావావచ్చేదకత్వమితి తాదృశాధావా ధూమాదావసిద్ధిగతున్యతే
తదాశుద్ధపృథివ్యా అపి ప్రతియోగ్యవచ్చేదక తయా విశిష్టపృథివ్యా అభావా
వచ్చేదకత్వా సంభవేన తాదృశాధావాపి పృథివీత్వాదావసిద్ధిగత్యధికరణాంతే
సాంఖ్యసోపలక్షణతయావచ్చేదకత్వనివేహ నిగ్రహక ఇత్యభిప్రాయోజకతే ||
* నచైవంధూమాదామితి * ఏవం * విశేష్యస్యప్రతియోగ్యవచ్చేదకత్వేపి కిం
చిమూహితాభావావచ్చేదకత్వే * అనవచ్చేదకత్వానితి * అనవచ్చేదక కుట
భూతవిశేషణవిశేష్యయోరవచ్చేదకతయాధాన తయోరవచ్చేదకాధికరణాధిక
రణత్వం నియామకమస్యభావ్యాదవిశిష్టపర్వతే ధూమేనవహ్నిమత్సంయుక్తత్వ
మితి ప్రవృత్త్యావత్తైరెవంచ ధూమవృత్తతానవచ్చేదకదేశ కాలయోరవచ్చేదకా
ధికరణధూమానధికరణత్వాద్ధూమాదా తాదృశాభావానిష్ఠ్యానతే మదాయా

వ్యాప్తియైత్రిక్షణవృత్తివ్యాః పృథువీర్వస్య నిత్యతయాఽవచ్ఛేద్యాధికరణత్వ
సంభవోత్పత్తిర్నాచ్యేత్ పృథువ్యాః పృథువీర్వస్య గంధవిశిష్టసమవేతత్వమితి
ప్రతీతిసంభవాదధికరణాశే సాధ్యసీర్వసలక్షణతయాఽవచ్ఛేదకత్వ వివక్షణం
సాధకమితిధావః * సచైవమితి * ఏనం*విశిష్టస్యావచ్ఛేదకత్వేవిశేషణవిశే
ష్యయోదభయోరేవావచ్ఛేద్యాధికరణాధికరణత్వస్యనియామకత్వైశిత్యధః
* ఇత్యాదిరవ్యభావతి * అవివచేన తాదృశప్రతీతేరవచ్ఛేద్యత్వాభావావగా
హిత్యమితిసంభవసంబంధితిమః * హేత్వధికరణమాత్రావచ్ఛిన్నేతి * అథహే
త్వధికరణమాత్రావచ్ఛిన్నత్వస్య హేత్వధికరణాన్యాసవచ్ఛిన్నత్వసహితహే
త్వధికరణావచ్ఛిన్నత్వరూపత్వే కేవలాన్వయినీదంవాచ్యం జ్ఞేయత్వాదిత్యాదా
వవ్యాప్తిర్హేత్వధికరణాన్యాసగ్రహణః || అతఏవ హేత్వధికరణనిష్ఠావచ్ఛేదకతా
భిన్నావచ్ఛేదకత్వా నిరూపకత్వసహిత హేత్వధికరణ నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూ
పకత్వం రక్షిష్యమితి || సర్వస్యావ్యవచ్ఛేదకతాయా హేత్వధికరణనిష్ఠత్వాత్త
దన్యావచ్ఛేదకతాయాస్త్రాప్రసిద్ధత్వాత్ || నచహేత్వధికరణ నిష్ఠాదేశవిధ
యా యాఽవచ్ఛేదకతా త దన్యావచ్ఛేదకత్వా నిరూపకత్వాదికమేవతదితినో
క్తస్థలఽవ్యాప్తిరితివాచ్యం || ఏనం* తథాసతీత్వాదినా వక్ష్యమాణాతివ్యా
ప్త్యసంభవః రూపనిష్ఠాధికరణతాయా మప్యయోగోశకేరూపేనధూమవత్సం
యక్తత్వ మిదానీం రూపేనధూమవత్సంయక్తత్వమితి ప్రతీతిభ్యా మయో
గోల్పార్థ్యై తి లాలోభయావచ్ఛిన్నత్వాసగాహనా తాదృశాధికరణతాయా
అప్రగ్రహణః || ఏతేన స్వావచ్ఛేదకతావాచక హేత్వధికరణతాకత్వమేవ తదితి
నిరస్తం || యనివ గగనాదినిష్ఠాధికరణవైవ తాదృశీమృచ్యతేతదావహ్నిమా
ధూమాదిత్యాదావపి తస్యావవప్రసిద్ధత్వాత్తత్రైవివసంబంధాంతరేణవత్కమాన
ఇతి గ్రంథవిరోధఇతిచెన్న || తాదృశగ్రంథస్య యథాశృతాభిప్రాయకత్వా
త్ || వస్తుతస్తు || హేత్వధికరణనిష్ఠాయా దేశవిధయాఽవచ్ఛేదకతా తదన్య
హేతుతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నస్వానుయోగినిరూపితాధికరణతానవచ్ఛే
దక నిష్ఠావచ్ఛేదకతాకం యద్యత్ప్రవంత త్రచ్ఛిన్నసాధ్య సామాన్యాధికరణ్యాధా
హాధికరణతావచ్ఛిన్నత్వ మితినిష్కర్షణవివక్షితః ఇత్థంచ రూపనిష్ఠాధికరణతా
యాః స్వానుయోగినిరూపిత హేతుతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణత్వా
ప్రసిద్ధత్వసదేనోపావానాద్యోగేన సంబంధాంతరేణైతిగ్రంథసంగతిః, ధూ

మహావ్యతిరేక నిష్కాధికరణతాయా హేతుతానచ్చేదకసంయోగ సంబంధావచ్ఛి
 న్ను సాన్వయోగి నిరూపితాధికరణతానవచ్ఛేదకౌత్పత్తికాలసాన్వయవాది ని
 స్థావచ్ఛేదకతానిరూపకతయా స్వపదేనాపాదాన సంభవాన్నావ్యాప్తివ
 త్త్యమాణాతివ్యాప్త్యభావోచితేభ్యోయం * అవచ్ఛేదకాంతరావచ్ఛిన్నేతి *
 కించిన్నిష్ఠావచ్ఛేదకత్వానిరూపిత హేతుభిరనిష్ఠావచ్ఛేదక తాంత్రీకభావః ॥
 అత్ర ఆహుతిస్యస్వరస ప్రప్రీశంతు యోగస్యసమ్మేషమన్వయ క్రతావధావాధి
 కరణతావచ్ఛేదకతాయాం పట్వితగస్థాయామపి పట్వితగస్థిసాన్వయచ్ఛేదకతాయాం
 వచ్ఛేదకాంతరావచ్ఛిన్న హేతుభిరనిష్ఠావచ్ఛేదకత్వాప్యన్వ్యాప్త్యాం సంభ
 వః ॥ అవచ్ఛేదకాంతర నిష్ఠనిలక్షణావచ్ఛేదకతానిచేతేపి తత్తదవాంతర కాలా
 వచ్ఛిన్నపర్యతాదై ప్రత్యక్షణవ్య కల్పనాపేక్షయా తత్తదవాంతర కాలస్తేన
 క్షణవ్య సంభవోత్పత్తిక్షణనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయా మవ్యవచ్ఛేదకాంతరావచ్ఛ
 చ్ఛిన్నత్వాత్తేవ్యాప్తిరేవేతి ॥ * యత్త్వేతి * అయోగోలకవృత్తిర్భూతినిష్ఠా
 ధికరణతాయా ముభయాభావసత్త్వాదతివ్యాప్తేసాన్వయసదమ్ * పృథివీరూ
 పాదిత్యాదావతి * యద్యపి భూమవా నహ్నరిత్యాదావవ్యయోగోళకీయ
 వహ్ని నిష్ఠతాదృశాధికరణతాయావ్యాప్యవృత్తితయాంతివ్యాప్తిసంభవ ప్రభావ
 భూమాధికరణతదనధికరణసాధారణైకవహ్నిసంభవమభిప్రాయైతాం ననాభావ
 నమ్ ॥ ననుచుద్ధసత్తాయాం తత్తదవ్యక్తిస్య త్రితావసలైవీవాన్వయవృత్తిధర్మ
 త్స్వీకారసంభవాగ్గనాదివచ్ఛేదకవృత్తితేవ్యవ్యక్తిత్వసంభవాదతతహ * ఏవమితి *
 నకవలమనుగతధర్మమాత్రాచ్ఛేదః కింత్యవ్యదవీత్యాచానమితీకేదీతి ॥ న
 ను విశిష్టసత్తానిష్ఠతదవ్యక్తితావసంభవితశాయాం నానుమితి రనుభవనిష్ఠాత్వత
 తహ * ఏవమితి * ద్రవ్యవృత్తితావధావవచ్ఛేదస్తేవేతి * తదోపధకసమానవిభక్తి
 కప్రతియోగ్యనుయోగివాదక పదనమభివ్యాహారసత్త్వాదితిభావః ॥ అతీంద్ర
 యసాధ్యకేతి దీధితావతీంద్రీయసాధ్యకచేకమపరచాతీంద్రీయహేతుకమితివ్య
 భిచారిదవ్యయం ప్రతీయత ఇత్యాశయేనాహ * ఇదంగుర్వేతి * నను గురుత్వవి
 శిష్టవృత్తితావధావసాన్వితీంద్రీయ తాదృశవృత్తిర్వప్రతియోగికతయా తీంద్రీయ
 త్వేపి గురుత్వోపలక్షిత వృత్తితావధావస్య జలపృథివ్యస్యతరవృత్తితావధావ
 కస్య సతథాత్వలక్షణసాధ్యోపలక్షితాధికరణవృత్తితావధావస్తేన నిష్ఠత్వా
 దతతహ * అభవేతి * కేచిదితి * విశేషరూపేణ సంసర్గతాస్వీకారోస్వర

సం * అత్యంత * పరిష్కారము పంథానాద్రష్టవానితనసానితం * సన్ని
 త్వాతి * భూమంబునందు క్తనావసయవెత్తాద్య కరిత్యావ్యాప్తిః సన్నిష్ట
 ర్వానితేః || గగనధిన్నం ఘటత్యాదిత్యాదౌ సన్నిష్టసాధ్యవద్వత్తిత్వసామా
 న్యాభావావ్యుద్భవైరుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నతాదృశ వృత్తిత్వనివేశః
 సమవాచన భూమాధికరణ సావ్యవసయసన్నిధికరణతావత్సామాన్యంతరగ
 తస్య సన్నిష్టతాదృశాభావానవచ్ఛేదకత్వ విహాదవ్యాప్తివారణాయ సాన్నిధి
 కరణతాయాం హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశః సతాధికరణద్ర
 వ్యస్య తన్నిష్టతాదృశవృత్తిత్వాభావానవచ్ఛేదకత్వాద్ద్రవ్యత్వ సాధ్యకేత్రత్రా
 తివ్యాప్తివారణాయ సామాన్యపదమ్ * హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేనయత్సాన్ని
 ధికరణమితి * అత్యసాధ్యవద్వత్తిత్వే హేతుతావచ్ఛేదక సంబంధనివేశోవ్య
 భాః || నచ సంయోగేన భూమవతిపర్యతరూపకాలేయోగోశక్తియవహ్నైః
 సాన్నిధికరణాయోగోలకావచ్ఛేదేనైవ కాలికెన వృత్తిః కాలేవృత్తాదౌతస్యాన
 వచ్ఛేదకత్వాత్తథాదాయోగోలకాద్యవచ్ఛేదేన భూమవద్వత్తిత్వ సామాన్యా
 భావస్య సహా వసత్వావతివ్యాప్తై రైరుతావచ్ఛేదక సంబంధనివేశాతి వా
 చ్యమ్ || సామాన్యాధికరణ నిరూపకమేన తదవచ్ఛేక మన్యత్తదభావావచ్ఛే
 దకమితిగ్రంథకృత్సంమతత్వాత్ తథాచసామాన్యాధికరణ్యానిరూపకస్యాయోగో
 లకస్యతదభావావచ్ఛేదకత్వమవ్యాహతం, అన్యథాహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధని
 వేశేపి సంయోగేన భూమసాధ్యకే కాలికెన వహ్నైర్వైరుతేవేతిప్రసంగస్య
 దుర్వాసత్వావత్రైః పరంతు హేతుతావచ్ఛేదక సంబంధేన హేత్వధికరణావచ్ఛే
 ద్యహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యవద్వత్తిత్వావచ్ఛిన్నత్వరూ
 ప లక్షణభుక్తపదార్థావతిత్యాగనైవ కతిపయపదార్థవిశేషణవిశేష్యభావ
 వ్యత్యయేనైవపదలక్షణం కృతమితిజ్ఞాపనాయైవ తదుపాదానమితిధ్యేయమ్ ||
 అత్య హేతుభేదేన వ్యాప్తిభేదాదుదక్షరత్వాచ్చ సాధ్యవద్వత్తిత్వాభావ ఘ
 తిరలక్షణంతరమాహ * హేతుతేతి * మహానసాయోగోలకసాధారణదిఘ
 దండాది రూపవస్తుహేతుభయాధికరణమహానసాదే సాధ్యవద్వత్తిత్వాభా
 వానవచ్ఛేదకత్వాద్ధూమవాక్ వహ్నైరిత్యాదావతివ్యాప్తిః సామాన్యపదమ్ ||
 కేవలాన్వయిన్యాత్తభిన్నంజ్ఞానవదన్యత్వాదిత్యాదౌఽ ఘటత్వప్రకారకప్రమా
 విషయత్వ ఘటత్వాభావాది రూపతదధికరణకత్వస్య హేతుతావభావాత్ప్రకృత్త

హేతునివేశః || తదన్వస్తుసావచ్చిన్నా భయాధిక రణకథమవత్త్వ నివేశాదాన్వీ
 పైకొన్వీపవత్త్వ || ఉభయాధిక నివత్త్వ నివేశాద్యయోజనంస్వయం వత్త్వతే || అధి
 క రణతాయాం హేతుతావచ్చేదక సంబంధావచ్చిన్నత్వ నివేశాద్ధామన త్క
 పాలనమచేత ఘోషేసాధ్యరద్యత్త్వ త్వాన్వ ధనత్త్వ త్రయభయాధిక రణకపాలన
 తదవచ్చేదకత్వేపి ధూమాదానావ్యాప్తిః || అర్చిత యన్నిష్ఠసాధ్యవద్యత్త్వ
 త్వాన్వ భావానవచ్చేదకత్వం తన్నిష్ఠహేతుతావచ్చేదక సంబంధావచ్చిన్న తన్ని
 స్థాభేయతా నిరూపకత్వసహిత తస్సంబంధావచ్చిన్న యద్ధర్తావచ్చిన్నాధికర
 ణతావ్యాపకం తద్ధమవత్త్వస్తేన్వ వ్యాప్తిన్వ సంభవాద్ధేతుతావచ్చేదకసంబద్ధై
 న యద్యత్త్వ త్రిమదిత్యేతావదనధిక హేతు పరతుహేతుతావచ్చేదకసంబద్ధై నయ
 ద్వస్తు ప్రకృతహేతుభయాధిక రణప్రసిద్ధిస్తద్వస్తేన్వ యత్పదేన గ్రాహ్యమితి
 సూచనాయైవ తదుక్తిరితిహేతుః || హేతువృద్ధిక రణావచ్చిన్న తదధిక రణతావ
 దన్వత్త్వ నివేశపీవదిధితికారోక్రదోషప్రసక్తినాతుతదవచ్చిన్న సవ్యత్త్వికాన్వ
 త్వ నివేశే ఇత్యాశయేనాహ * అథవేతి * హేతువృద్ధిక రణావచ్చిన్న సవ్యత్త్వ
 కాన్వత్వస్థానే హేతుతావచ్చేదక సంబంధావచ్చిన్న వృత్తినవచ్చిన్నత్వ నివేశా
 యోపకరమతే * వహ్నీదీతి * ||—|| విమహం కంఠభూషాయైరఘునాథేన
 నిమితే | సన్నాయోఃత్వైసంపూర్తిమగమత్పిఞ్చలక్షణే || ౫ || ౫ || ౫ || ౫ ||

ఇతి మిమాంసాన్యాయపశ్చాత్తస్య శ్రీమద్రాఘవాచార్య శిష్యసన్
 పర్వతే ఇత్యుపనామకస్య రఘునాథసన్దికృతా గదాధరీయ
 పఞ్చవాద టిప్పణ్యాం న్యాయరత్నాభిధాయాంసార్వ

భామగ్రంథాన్త పఞ్చలక్షణీసమాప్తా
 — శ్రీకథవతుర్దశలక్షణీ శ్రీ —
 —————

౫ || * సాధ్యప్రతియోగికాభావస్యేత్వాది * అశ్రేయబోధ్యమ్ || సాధ్యమత్య
 ప్రతియోగికాభావనివేశస్య శంకా బీజత్వే వ్యాసజ్యన్మత్తిధర్తా వచ్చిన్నాభా
 వో న లక్షణగుటకః గురుధర్మసాధ్య భావప్రతియోగితానవచ్చేదకత్వ విశిష్టా
 భావోపేతి || * సాధ్యతావచ్చేదకాపర్యాప్తైతి * సాధ్యతావచ్చేదకతాపర్యా
 వ్యవచ్చేదకధర్తావచ్చిన్నాపర్యాప్తికేత్యథాస్తేన తదవహ్నిత్వసావచ్చేదక
 తాయా ఉభయపర్యావృత్త్యైవీకపర్యావృత్త్యాన్వభావావత్త్వేన నక్షతి || ఇదం

చసమానాధికరణధర్మావచ్చిన్నాభావసంగ్రహాయ ॥ యత్తు తన్నదేయ
 మేవ సచ తదనివేశే సమానాధికరణధర్మావచ్చిన్నాభావస్య లక్షణాఘటక
 త్వేన వ్యధికరణధర్మావచ్చిన్నాభావ మాదాయాసంభవోఽతివ్యాప్తిశ్చేతివా
 చ్యమ్ ॥ తస్యలక్షణఘటక త్వేవ్యసంభవాతివ్యాప్త్యైః(ప్రా)గమోక్తత్వాదితి॥ త
 న్ను ॥ వ్యధికరణధర్మావచ్చిన్నాభావమస్వీకృత్య పృథమతోమహానసీయ వ
 హ్నుభావమాదాయలక్షణావ్యాప్తివారణార్థం సాధ్యతావచ్ఛేదకా పర్యా
 ప్రైత్యాదిపరిష్కృతేతతః అప్రసిద్ధాశుద్ధావితాయాం వ్యధికరణధర్మావచ్చి
 న్నాభావం స్వీకృత్యశంకాయాః కృతత్వాత్తాదృశాశంకాయామేవాసంభవాతి
 వ్యాప్త్యైః పూర్వముక్తత్వాత్ ॥ ఏతేనావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేద
 కా పర్యాప్తత్వాదివక్షణే న్వసమానాధికరణ ధర్మావచ్చిన్నాయాపృతి
 యోగితా తత్తదవ్యత్యస్య నివేశనీయతయా కూటసంకాచార్థమేవ తన్నివేశ
 తినిరస్తమ్ ॥ ఉక్తరీత్యా సాధ్యాభావసంగ్రహయైవ సాధక్యసంభవాత్ ॥
 *ప్రమేయత్వవిశిష్టాపర్యాప్తేతి * ప్రమేయత్వావచ్చిన్నేత్యర్థః॥ నను సా
 ధ్యాభావవదేన సాధ్యతావచ్ఛేదక సమనియత ప్రతియోగితాకాభావ వివక్షణే
 వహ్నిమాణా ధూమాదిత్యాదౌ తాన్తారాత్కర్తవహ్నుభయభావ మాదాయా
 వ్యాప్తిః వ్యాసజ్యవృత్తిధర్మానవచ్చిన్న త్వస్య పృతియోగితావిశేషణత్వే వ
 హ్నిధూమోభయ సాధ్యకే తదవ్యతరాభావమాదాయ లక్షణసమన్వయేపి తా
 దృకోభయసాధ్యకవ్యభిచారిణితమాదాయాతివ్యాప్తిః ॥ సాధ్యతావచ్ఛేదకా
 నవచ్చిన్నత్వ వాసజ్యవృత్తిధర్మావచ్చిన్నత్వోపభయాభావస్య పృతియోగితా వి
 శేషణత్వే గౌరవమతతహ * సాధ్యతావచ్ఛేదకాపర్యాప్తసాధ్యవృత్తిధర్మ
 నిష్ఠేత్యాది * సన్వేతత్కల్పేవాచ్యత్వ సాధ్యకే ఘటాభావస్యాపి లక్షణ ఘ
 టకత్వాత్ మూలకృతాంసాందళమతానుధావనం నిబీజమితిచెన్న ॥ తాదృ
 శమతానుధావనస్య ప్రమేయసాధ్యకస్థలాభిప్రాయకత్వాత్॥ వాచ్యత్వసాధ్య
 కే సమవాయితయా వాచ్యత్వాభావ పృథకానం సాధ్యతావచ్ఛేదక సమనియ
 త ప్రతియోగితాకాభావ నివేశాభిప్రాయేణైతిధ్యేయమ్ ॥ యదావసాధ్యవృత్తి
 ధర్మనిష్ఠేత్యనేన యత్పర్యాప్త్యధికరణధర్మవిశిష్టాధికరణం సాధ్యవదిత్యగ్ర
 వివక్షితం తెనైవ వాచ్యత్వసాధ్యకే ఘటాభావోపలక్షణఘటక ఇతిబోధ్యమ్ ॥
 * సాధ్యవృత్తిధర్మనిష్ఠేత్యనేనేతి * అత్యయత్పర్యాప్త్యధికరణధర్మవిశిష్టం

సాధ్యమితుక్తప్రమేయసాధ్యక గగనతేవ ప్రమేయసామాన్యాభావ సంగ్ర
హనుపపత్తిరతాధికరణమితి సాధ్యనదితిచ || నన్వేషం వివక్షణసమవాయి
తయా వాచ్యత్వాభావో లక్షణఘటకోసస్యాదతతదా * వస్తుస్త్వీతి * అ
త్రైదంబోధ్యమ్ || యత్పర్యాప్త్యధికరణ ధర్మవిశిష్టాధికరణ మిత్యత్రాధికర
ణం సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేన వక్తవ్యం తథాద సమవాయిత్వేన వాచ్యత్వా
భావస్య లక్షణఘటకత్వం సంభవతి || ఏవంసతి వాచ్యత్వసాధ్యకే ఘటాభావో
పెక్షణంసాధ్యతావచ్ఛేదకసమనియత ప్రతియోగికాకాభావనివేశకల్పాభిపా
యేణైతి || నన్వధేత్వాది గ్రంథస్య యదిఘటఘటిత లక్షణాభిప్రాయకత్వం
దీధితికృతామభిమతంతదాతద్దూషణే సందర్భవిరోధః సావనభిప్రేతస్తేవ
దూషణీయత్వాదతః సందర్భశుద్ధిమాహ * వ్యధికరణైతి * తథాచాభేతిగ్రం
థస్య కూటఘటితలక్షణాభిప్రాయకత్వ మగత్యాస్యసాభిమతం తత్తుదమా
షితం ప్రతియోగ్యవృత్తిశ్చైతి గ్రంథావతారకత్వమేవ, తస్యదుష్టత్వాన్న సావభి
మతం తత్తుదమాషితమితి నసందర్భవిరోధః తథావః * తత్తుదబోధ్యవ్యత్యైతి *
తత్తుద జన్యబోధవిషయలెత్త్యథః * యద్ధర్మ్యంశక్తిత్వాది*యద్ధర్మ్యంశేయ
ద్ధర్మివిశేషకత్వావచ్ఛేదేన యస్యప్రకారతాయన్నిష్ఠప్రకారతాకత్వం అ
థవామద్ధర్మ్యంశేయన్నిష్ఠవిశేషకత్వానిరూపిలెత్త్యథః || అన్వయశ్చాస్యప్ర
కారతాయాం * తద్ధర్మప్రకారకత్వ విశిష్టవత్త్వావగమాదితి * తన్నిష్ఠప్రకార
తానిరూపిత విశేష్యతాయా ఏవవిశేష్యతాసంబంధేన తత్ప్రకారకత్వవిశిష్టా
ధికరణతాయాం తంత్రీత్వాదితిభావః || అథ తత్తుదబోధ్యవ్యత్యప్రకారకత్వవిశి
ష్టేచ్ఛాధికరణత్వస్య తత్తుదవాచ్యత్వ వ్యవహారేవిషయత్వం స్వీకృత్యపటోఘ
టపదవాచ్యైతి వ్యవహారవారణాపి పటేఘటపదవాచ్యత్వమితి వ్యవహారాప
త్తిమూర్త్యారావిశిష్టస్య శుద్ధవిశేష్యానతిరేకితయాఘటపదబోధ్యవ్యత్య ప్రకా
రకత్వవిశిష్టేచ్ఛారూపే ఘటపదవాచ్యత్వ పదార్థేపటవృత్తితాయా అక్షత
త్వాదితిచెన్న || తాదృశప్రకృత్యాఘటపదవాచ్యత్వత్వావచ్ఛేదేనైవ పటవృత్తి
త్వస్య విషయాకరణోత్తన్నిష్టాధికరణతా నిరూపకతావచ్ఛేదకస్తేవ తదాధే
యతావచ్ఛేదకత్వావగమాఘటపదవాచ్యత్వత్వే పటవృత్తితావచ్ఛేదకత్వాభావే
నవిషయబాధాత్ || స్వపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న పర్యాప్తికత్వసావచ్ఛి
న్నత్వాభిమత సంబంధేనధర్మ విశిష్టాస్యత్వం వ్యధిక్షరణధర్మావచ్ఛిన్నత్వమి

త్యభిప్రాయేణ శంకతే * నచేతి * విశిష్టాధావీయప్రతియోగితాయా విశేష
 తాంతర్భావేణ పర్యాప్తామానాభావః ॥ సచ విశిష్టాధావోపలక్షితాభావయో
 మైలక్షణ్యానుపపత్తిరేవప్రమాణమితివాచ్యమ్ ॥ విశిష్టాధావీయ ప్రతియోగి
 తాయా విశేషసాధారణ్యోపగమేనైన నిర్వాహాదిత్యాశయేన సమాధత్తై ॥
 * యత ఇతి * విశేష్యాశమాప్రకృతి * విశేష్యాశమాప్రకృత్యుత్తిధర్మావచ్ఛి
 న్నైతిత్యర్థః సైన విశేషణ సాధారణ్యోపగమేనక్షతిః ॥ నను ఘటపటౌ సప్త ఇతి ప్ర
 తీతిః కేవలభూయత్వేనావచ్ఛేదకత్వమవగాహత్యై, తథాసతియిక్తంచదుభయ
 వతి తాదృశప్రతిత్వనుదయావత్తైరతౌఘటత్వ సమానాధికరణ పటత్వసమానా
 ధికరణ ద్విత్యేనవచ్ఛేదకత్వమవగాహత ఇతి వక్తవ్యం తత్రచ ద్విత్యసమానాధి
 కరణంఘటత్వంపటత్వంచేతి వినిగమనావిరహాత్ప్రతియోగ్యంశే భానమానత్వా
 ద్వామటత్వపటత్వయోరవ్యవచ్ఛేదకత్వావగాహనాచిత్యాత్త్రయాణామేవావ
 చ్ఛేదకత్వ ప్రసక్తౌ తేషాంచైకధర్మావచ్ఛిన్నాపర్యాప్తికత్వరూప విరోధా
 శ్చర్యకావద్విరుద్ధో భయధర్మావచ్ఛిన్నాభావ వద్ధుటపటౌభయత్వావచ్ఛిన్నా
 భావస్యాపి కేవలాన్వయిత్వంసాధితిశంకతే * యద్యపితి * సమాధత్తై * తథాపీతి *
 సావతంత్ర్యేణాపీతి * ప్రతియోగినిష్ఠవిశేష్యతానిరూపిత ప్రకారత్వాప్రయో
 జ్యత్వ మవచ్ఛేదకతాయాంసావతంత్ర్యం ॥ అయంభావః ॥ ఘటత్వేనఘటపటౌభ
 యం నాస్తీత్యత్ర ఘటత్వేద్వివిధ మవచ్ఛేదకత్వం, ఏకంద్విత్యధమిక్తావచ్ఛేద
 కత్వేనాపరంచ వ్యధికరణత్వేన తత్ర ప్రథమావచ్ఛేదకతాయా స్తదభావీయ
 ప్రతియోగివిశేషణతావన్నత్వావచ్ఛిన్నా వచ్ఛేదకతాత్వ రూపేణఘటత్వపట
 త్వ ద్విత్యైవతత్త్రితయపర్యాప్తతాతదవచ్ఛేదకంతత్త్రిత్వంద్వితీయావచ్ఛేదకత్వ
 స్య ఘటత్వమాత్రపర్యాప్తతయా తదవచ్ఛేదకం ఘటత్వనిష్ఠ తద్వ్యక్తిత్వం త
 థాచ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా పర్యాప్తవచ్ఛేదకతా వ్యాపకావచ్ఛేదకతా
 క పర్యాప్తికావచ్ఛేదకతా నిరూపకతాకాధికరణతయైవాభావస్య విరోధా
 ద్ధుటపటౌభయాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తవచ్ఛేదకతావ్యాపి
 కాయా ఘటత్వపటత్వ ద్విత్యైవతత్త్రిత్వ నిష్ఠాఘటపటౌభయమద్భుతలమితి
 ప్రతితిసిద్ధఘటపటౌభయత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతానిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యా
 ప్తవచ్ఛేదకతాతత్పర్యాప్తి కాయా తాదృశత్రితయనిష్ఠానిరూపకతావచ్ఛేదకతా
 తత్కాయాతాదృశాభయ నిష్ఠాధేయత్వరూపానిరూపకతాతన్నిరూపితాధికరణ

తాఘటపటాభయాధికరణవతరణతత్వతినతాదృశోభయాత్వావచ్ఛిన్నాభావస్యకవ
 లాన్వయిత్వమ్ ॥ ఘటత్వేనఘటపటాభయంనాస్తీతిప్రతితివిషయాభావప్రతియోగి
 తావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తవచ్ఛేదకతాయాస్తాదృశత్వత్వఘటత్వనిష్ఠ తద్వ్యక్తి
 త్వయోః సత్రైవనఘటత్వేనఘటపటాభయవదితి ప్రతితివిరహేణ తాదృశావ
 చ్ఛేదకతావ్యాపకావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తికావచ్ఛేదక తాకనిరూపకతాయా అ
 ప్త్యర్థత్వేన విరోధినోఽభావాత్తాదృశాభావస్యకేవలాన్వయిత్వమితి ॥ * ఏకదే
 శిమతానుయాయితయేతి * అథ విషయతాయా విషయస్వరూపత్వేపి ఘటాది
 రూపవిషయతాయా విషయతాత్వేనేవ స్వరూపసంబంధేన ఘటాదివృత్తిత్వం
 నఘటత్వాదినేతి ఘటత్వాదినావిషయత్వం నాస్తీతిప్రతితి విషయాభావశ్చ న
 మవాయిత్వేనస్వరూపసంబంధేనవాచ్యత్వాభావస్య ఘటాదావావశ్యకత్వాత్తా
 దృశాభావస్యలక్షణఘటకత్వసంభవే మూలస్యమతవిశేషవరతయా సజ్జమనమను
 చితమ్ ॥ నవతథాపి మూలాక్తం స్వధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక
 త్వం తస్యనసంభవతినమవాయిత్వస్యప్రతియోగితా సమానాధికరణత్వాదితి వా
 చ్యమ్ ॥ ప్రతియోగ్యంశే ప్రకారీభూతధర్మావచ్ఛిన్నాయా ప్రతియోగినిష్ఠా
 ధేయతా తదనవచ్ఛేదకత్వస్య తాదృశధర్మావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకాధేయత్వా
 భావస్య వా ప్రతియోగితావ్యధికరణత్వపదార్థత్వాత్సమవాయిత్వాదౌ తా
 దృశవిషయతాత్వావచ్ఛిన్నాధేయతానవచ్ఛేదకత్వస్య తాదృశవిషయతాత్వావ
 చ్ఛిన్న నిరూపకతాకాధేయత్వాభావస్యచ సత్త్వాత్తదవచ్ఛిన్నాభావస్య వ్యధి
 కరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వాక్షతేరితి చేన్న ॥ అథేత్యాదిగ్రంథస్యకూ
 టఘటిత లక్షణాభిప్రాయకతయా వ్యాఖ్యాతత్వాత్తత్ప్రచ సాధ్యాభావే
 సమానాధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నాభావ భిన్నత్వ విశేషణస్యావశ్యక తయా
 సమవాయితయా వాచ్యత్వాభావస్య విషయతాయావిషయ స్వరూపత్వేన
 మానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకతయా తదన్యత్వ విరహాత్ ॥ న
 చ తత్రాపి సమానాధికరణ ధర్మేసాధ్యతావచ్ఛేద వ్యాపకత్వ విశేషణ
 స్యావశ్యకతయా తస్యాపిలక్షణ ఘటకత్వం సంభవతీతి వాచ్యమ్ ॥ సమా
 నాధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నాభావీయ ప్రతియోగితాభేదస్య సాధ్యాభావీయప్ర
 తియోగితాయాం నివేశకల్పే తదనావశ్యకత్వాత్ * ఇత్యత్యతి * యద్యపిప్ర
 మేయసాధ్యక సంయోగాద్యవచ్ఛిన్నసమవాయిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియో

గితాకాభావః సులభస్తథాపి పన్నుగతిమనుదుధ్యేదమ్ || * వహ్నిఃత్వేనైతి * అ
 ధైత్యాదృశాభావ ప్రదశనం కింస్వరూపసంబంధేన ప్రమేయసాధ్యకే ఉత్తసమ
 వాయ సయోగాధ్యాంవా||నాద్యఃనిర్వహ్నవిత్ససంగలైఃస్వరూపేణ తాదృశా
 భావస్య కేవలాన్వయిత్వాత్ || నాంత్యః|| సయోగసమవాయాది సంబంధావ
 చ్ఛిన్నాభావస్య గుణసామాన్యాదౌ వరమానలయా వహ్నిత్వేనైత్వసంగతేరి
 తిచేన్న || సయోగాదినా ప్రమేయసాధ్యకే జలత్వాది హేతుకే సయోగా
 దినాప్రమేయ సామాన్యాభావస్య గుణాదౌనత్త్వేపి సాధనసమానాధికరణ్యా
 భావాద్యహ్నిత్వేనేతి సంగతమ్ || నచ జలత్వేన వక్తుముచితం సనిర్వహ్నవి
 తిశంక్యమ్ || జలత్వ గుణత్వసత్త్వాదిహేతుకస్థలసాధారణ్యేన తదుక్తే || వస్తుత
 స్తు || కూటఘటిత లక్షణభావానామపి దైశికవిశేషణతయా వృత్తిత్వస్య వ్యవ
 స్థాపితత్వాత్ స్వరూపసంబంధేన ప్రమేయసాధ్యకస్థలాభిప్రాయక మేవేదమి
 తి ధ్యేయమ్ || * వహ్నిభిన్నత్వేనైత్యాది * నను వహ్నిభిన్నత్వేన వహ్నిగ
 గనాన్యతరాభావీయప్రతియోగితాయా వహ్నిభిన్నత్వేన వహ్నిభావీయప్రతి
 యోగిత్యాభిన్నతయా వహ్నిమాత్రనిష్ఠత్వా సంభవాత్కథంతస్యాః సాధ్యతావ
 చ్ఛేదక సమనైయత్యమితి చెన్న || అవ్యాప్తివారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకస
 మ్బంధావచ్ఛిన్నాధ్యేయతా విశిష్టప్రతియోగితాత్వేన సమనైయత్వస్య వివ
 క్షణీయతయా తేన రూపేణ తాదృశప్రతియోగితాయా వహ్నిమాత్రనిష్ఠత్వాదే
 తదభిప్రాయేనైవ తన్మాత్రనిష్ఠత్వకథనమపి || వస్తుతస్తు || నాయమాభాసో
 ఽవతరతి విషయతయావహ్నిః సాధ్యకవీవతథోక్తేస్తత్యవహ్నిభిన్నత్వేన వ
 హ్నిగగనాన్యతరాభావీయ ప్రతియోగితవహ్నిభిన్నత్వేన వహ్నిభావీయ
 ప్రతియోగితవయోరైక్యాభావాత్ || ఏతేన పూర్వకల్పేతాదాత్మ్యసంబంధావ
 చ్ఛిన్న సాధ్యతాకస్థలానుబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసంబంధి
 తాయావివక్షణాఽవశ్యకత్వేన దశితప్రతియోగితాయా గగనసాధారణ్యేపిన
 క్షతిః * విషయితాసంబంధేనప్రమేయమాత్రసాధ్యకఇతి * ఇదమత్రచింత్యం
 సయోగేనప్రమేయసాధ్యకేవ్యవస్థిసంభవాత్తావత్ప్రయంతానుధావనం వ్యర్థం
 నచ తత్రసంయోగేనగగత్వేన ప్రమేయ సామాన్యాభావస్తథేతిశంక్యం తస్య
 హేతుసామానాధికరణ్యాభావాత్ || వృత్త్యనియామక సంబంధేన గగనస్య
 సమ్బంధితత్వాత్||నచవృత్త్యనియామకసంబంధస్యాభావప్రతియోగితా నవచ్ఛే

దకత్వ మతాభిప్రాయేణదమితివాచ్యమ్ || విషయితాయాలపి తథాత్వేన త
త్సంబంధావచ్ఛిన్నాభావ ప్రదర్శనాసంగలేరితి పరతఃవిషయితాయావృత్తిని
యామకత్వ మతాభిప్రాయేదమిత్వవధేయమ్ ||

— శ్రీశివస్వస్థకరణభర్తావచ్ఛిన్నాభావావలంకరణమ్ —

* ఘటత్వాదినా వహుస్త్విభావాది రేవేతి * హేతుసామానాధికర
ణ్య ఘటకవృత్తౌ సంబంధ నివేశనమభిప్రేత్యేదం జన్యానాం కాలత్వా
సంగీకరణేనవా లేన వహిసాధ్యకే సమానాధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్న వ
హుస్త్విభావస్య కాలికసంబద్ధేన హేతుసామానాధికరణ్యపినక్షతిః || * అ
యమాత్తేతి * అథాయమాత్తజ్ఞానాదిత్వాదా వాత్తత్వ సామాన్యాభావ
వారణాయ ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వ మేవాపా
దేయమ్ || నచైవమపి దృష్ట్యాత్వాభావ మాదాయదోషశివాచ్యమ్ || సాధ్య
నిష్ఠత్వస్యాపి నివేశాత్ || సచాత్తత్వ నిష్ఠతదవ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావ
మాదాయావ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ || సాధ్యతావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వమిత్వనైన
సాధ్యవృత్తిధర్మానవచ్ఛిన్నత్వస్య వివక్షణాత్ || యత్పుర్యాప్తస్థితికరణ భర్త
విశిష్టాధికరణం సాధ్యవత్తనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకాన్యత్వస్య తదభాత్వాన్న పరమే
యసాధ్యకే తాదృశాభావాప్రసిద్ధిః || ఘటత్వపటత్వాభ్యాంప్రచేయ సా
మాన్యాభావస్య తాదృశస్యప్రసిద్ధౌః ఏవం సాధ్యనిష్ఠత్వం సదేయమేన ఏ
లేన ప్రతియోగితాయాం సాధ్యనిష్ఠత్వ నివేశేవిశిష్టసత్తావాక్ జాలేరిత్యాదా
వతివ్యాప్తిరితినిరస్తం * తాదృశదృష్ట్యాభావ మాదాయతద్వాకణాదితీ
న్న || హేతుసామానాధికరణ్య విశేషణాపేక్షయాగౌరవాత్ || యత్తు సప్తస్య
ధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నత్వమేన ప్రతియోగితాయాందేయం తచ్ఛావచ్ఛిన్న
త్వ సామానాధికరణోభయసంబద్ధేన ధర్మవిశిష్టాన్యత్వరూపమేన న్యవిశిష్ట
తినదేయమితి నగౌరవావకాశశితితన్న || సమనియతాభావైక్యమతే ఘట
త్వేన ధూమాభావస్య ఘటత్వేనవహుస్త్విభావాభిన్నతయావహి రూపవక్రతి
యోగిసామానాధికరణ్య మాదాయాతివ్యాప్తిః || సచ యత్సామానాధికరణ్య
నివేశేపి సమనియతాభావైక్యమతేతివ్యాప్తైతల్లక్షణవక్ష్యమాణతయా తా
ల్యమితివాచ్యమ్ || తథాపి లక్షణవ్యయానరోధేన యత్సామానాధికరణ్యత్వే
* ఘటత్వపటత్వాభ్యాం దృష్ట్యాభి విమిశ్చయః *

లక్షణాంతరత్వాచ్చ నక్షతిః ॥ ఏతేన యత్సామానాధికరణ్య మహాహయప్రతి
యోగితాయాం గగనావచ్చిన్న త్వనివేశాపిసమాహితః * సతత్రావ్యాప్తైరావర
ణంతత్ఫలమితి * యద్యపి వహ్నిసాధ్యకేపిచరమక్రియాత్తకాభావస్య లక్షణ
ఘటకతయా తస్యస్వవిశిష్టపౌత్వధికరణాప్రసిద్ధైరవాప్తైరావరణంతత్ఫలం సం
భవతి తథాపి మహాకాలానుయోగిక భూమనయోగస్య భూమాంశేవృత్తిని
యామకతాయా అగ్రే గ్రంథకృద్భిషక్రిపాదనాన్తహకాల ఏవతాదృశాభావవిశి
ష్టం పౌత్వధికరణం సంభవతి న తత్రావ్యాప్తిరితిధ్యేయమ్ ॥ * పృథివ్యా
వ్యప్తద్రవ్యేతి * తాదృశావ్యప్తద్రవ్యతిరీక్రంద్రవ్యమాలైవ పరిభాషితస్తేన య
త్క్రిందిదప్తద్రవ్యతిరీక్రత్వస్య సకలద్రవ్యసాధారణ్యసి నక్షతిః ॥ ద్రవ్యంవిశిష్ట
సత్త్వాదిత్యాదౌ ద్రవ్యత్వసామానాధిభావస్య కాలే వైశిష్ట్యసంభవాత్సవ్యవైశి
ష్ట్యాంశే సంబంధానివేశాదేతావదనుభావనమ్ ॥ యదిత్యాదివిశేషణస్యనెదమ
సాధారణప్రయోజన మితిశంకతే * యద్యపితి * నన్వేకార్థసమవాయ సం
బంధేన కపిసంయోగాత్తకాభావస్యజాతౌ వైశిష్ట్యసంభవాన్నావ్యాప్తిః ॥ న
చపరంపరాసంబంధానాం సంబంధత్వ నిరాకరణాన్నేదం యత్తమితిశంక్యమ్
అనమవాయుకారణదైవవిధ్యానురోధేనసమవాయైకార్థసమవాయాన్యతర సం
బంధేన సత్త్వాత్త్వంభావత్వం తదభావోభావత్వమితి భావాభావయోల్
క్షణానురోధేన తస్య విశిష్టబుద్ధినియామకత్వ రూపసంబంధతాయా ఆవశ్య
క త్వాత్తదతి రిక్తైకజ్ఞాన విషయత్వాదిరూప పరంపరాణామేవసంబంధతాయా
నిరాకరణాదతతహ * సత్త్వావానితి * కేచిత్తు ॥ కపిసంయోగాత్తకాభావస్య
ప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యాఘటితవ్యాపకతానివేశకల్పే లక్షణఘటకత్వం నసం
భవతిత్వత్సత్త్వల్పేపి దోషదానాయాహ * సత్త్వావానితి * అథ ప్రతియోగి
వైయ్యధికరణ్యాఘటితవ్యాపకత్వ కల్పే సాధ్యవన్నిష్ఠత్వాంశే స్వరూపసం
బంధ నివేశావశ్యకతయా కపిసంయోగాత్తకాభావస్య సాధ్యవత్స్వరూప సం
బంధేనా సత్త్వాద్వాన్యపకతాఘటకత్వా సంభవేన లక్షణఘటకత్వం సంభవ
త్వేవాన్యథా సత్త్వాభావీయప్రతియోగిత్వావచ్చిన్నాభావస్యాపి కాలికసంబంధ
న సాధ్యవత్సత్త్వాత్తస్యాపి లక్షణఘటకత్వానుపపత్తిః ॥ నచ స్వప్రతియోగిమ
త్తాగ్రహవిరోధితానియామకసంబంధేన సాధ్యవదన్వృత్తిత్వం నివిష్టమిత్వభిప్రా
యేణాదమితివాచ్యమ్ ॥ ఏవంసతి ప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యాఘటితవ్యాపకత్వ

కల్పే పర్యంతాంత్రకాభావ మాదాయవోషవారణాయ యత్సామానాధికరణ్య
 ఘటకవృత్తౌ స్వరూప సంబంధనివేశావశ్యకత్వం ప్రదశ్యకానాస్థానేసంబంధ
 నివేశప్రయత్న గౌరవోద్భావనస్యా సాంగత్యాపత్రేరితిచేన్న || సాధ్యవత్తాగ్ర
 హ విరోధితానియామక సంబంధేనసాధ్యవదన్వృత్తిత్వనివేశాభిప్రాయాన్వయరస
 స్య గౌరవోద్భావనస్యచ సంగతేరిత్యాహః || తదసత్ || సత్తాభావవాణిజ్యా
 దిత్యాదౌ తాదృశసంబంధేన సాధ్యవదన్వృత్తిత్వాప్రసిద్ధే ప్రథావివక్షితమశక్య
 త్వా త్సాధ్యసమానాధికరణ్య { ఘటకవృత్తౌ స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ ని
 వేశే సత్తాభావ మాదాయావ్యాప్తివిరహేష్యాత్తవృత్తిత్వ విశిష్టసత్తాభావమా
 దాయావ్యాప్తిర్పూర్వధ్య * వ్యభిచారవిరోధీతి * వ్యభిచారాభావ వ్యాప్య
 ఇత్యర్థః || ఇహాపేతాపుపాధిర్నేహాపేతా పుపాధిరితి వ్యవహారదన్వయప్రద
 శనేనా వ్యాప్యత్వ సంబంధస్య విశిష్టబుద్ధినియామకత్వ మభావ ప్రతియోగి
 తావచ్ఛేదకత్వంచ దక్షిణతమ్ || * అవ్యాప్యత్వ సేవితీతి * అవ్యాప్యత్వంచసాధా
 వవత్సమ్బద్ధత్వమ్ || తేనాత్మత్వాభావాభావత్యాత్మనోఽన్యత్తిత్వేపినక్షితిః || యావ
 త్పదస్యా సాధారణప్రయోజనం నాస్తీత్యభిప్రాయాన్వయతపవేతి గ్రంథమవతార
 యతి * నన్వీతి * తేన “సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నే త్యాదివిశేషణస్య వ్యా
 వృత్తేః పశ్చాద్వక్ష్యమాణతయేత్యాది ” జగదీశానాముపరివక్ష్యమాణ దూ
 షణమేతన్తతే నిరవకాశమ్ * స్వవ్యాపకతత్కత్వమితి * అత్ర స్వవ్యాపక
 త్వం స్వసమానాధికరణ ప్రతియోగ్యవృత్తిభేద ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వంభే
 దప్రతియోగ్య వృత్తిత్వనివేశాదావ్యసజ్యవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యకే సా
 ధ్యాభావీయ ప్రతియోగితాయాః ప్రత్యేకవృత్తితయా తత్ప్రాధయత్వావచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగితాకభేదస్య సత్త్వేపి స సాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాప్యప్రతియోగితా
 యా అప్రసిద్ధిః స్వసమానాధికరణ ప్రతియోగ్యవృత్తిరిత్యనెన సాధికరణావ
 చ్ఛేదన ప్రతియోగితాశ్రయవృత్తిత్వాభావవత్త్వం ప్రతియోగితానధికరణస్వా
 ధికరణ వృత్తిత్వంవా వివక్షితమితి నపరకీయమపాద్యావకాశః || అతపవ భూ
 తత్వ మూర్తత్వోభయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాయాఅపి సాధ్యతావచ్ఛేదక
 వ్యాప్యత్వాత్తన్నిరూపకాభావస్య లక్షణఘటకత్వనిర్వాహః || యద్యప్యేత
 త్కల్పేస్వవిశిష్టత్వనివేశే ప్రయోజనాభావన యావద్ధేత్వధికరణజలపరమాణౌ
 కేనాపి సంబంధేన భూతత్వ మూర్తత్వోభయభావానత్రావన్న తాదృశాభావ

స్య వివక్షణీయప్రతియోగి సామానాధికరణ్యమితి నాతివ్యాప్తిప్రథాపీ నిత్యా
 నామపి మూర్తానాందిగుపాధిత్య మిత్యభిమానెనెడమితి ధ్యేయమ్ ॥ అథవా
 ఘాతత్వమూర్త్యోభయఘటకఘాతత్వం బహిరింద్రియగ్రాహ్యవిశేషగుణరూ
 పమేవేతినక్షతిః * వ్యాపకతాఘటకసంబంధేన ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యని
 వేశనాసంభవాదితి * ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపకత్వస్యస్వ
 రూపసంబంధేనైవసత్త్వావిత్రాదృశ ప్రతియోగితాకస్యవహ్నృద్యభావస్యస్వరూ
 పసంబంధైవప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావాత్సంయోగేనవహ్నృదిసాధ్యకేఘా
 మాదిహేతావవ్యాప్తైరితిభావః*వర్షతభిన్నభేదస్యేతి * అథ ప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకసంబంధేన ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యనివేశేనసంభవఃకతానా క్తః॥ న
 చప్రమేయసాధ్యకేవక్షభిన్నభేదస్యసాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపక ప్రతియోగితాక
 త్వ విరహేణఘటత్య పటత్వోభాధ్యాం ప్రమేయసామాన్యభావ మాదాయల
 క్షణ సమన్వయః సంభవతీతి వాచ్యమ్ ॥ తత్రాపి హేత్యధికరణ వృత్తితానవ
 చ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నావస్థ తేన సంబంధేన హేత్యధికరణ ప్రతియోగి
 సామానాధికరణ్యసంభవాత్ ॥ అత్రకేచిత్ ॥ ప్రతియోగితాయాం తాదా
 త్వ సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ దానైవప్రమేయసాధ్యకేలక్షణగమనాన్నాసంభవో
 ఒభిహితఇత్యాహః॥వస్తుతస్తు॥విషయితాసంబంధస్యవృత్తనియామకతయా
 భావ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వే ప్రమేయే సాధ్యేఘాతలత్వాది హేతాలక్ష
 ణ సమన్వయః సంభవతీ తత్రవిషయితావృత్తిక్రతసంబంధానాం హేత్యధికరణ
 వృత్తితావచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ * వక్ష్యమాణస్థలాంతరేతి * ఘటత్వాభావవాక్
 మేయత్వాదిత్యాదావిత్యభాః * ఆతివ్యాప్తిరితి * పూర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్ట
 పాస్విభావ రూపప్రతియోగిసామానాధికరణ్య మాదాయేత్వాదిః * నాస్త్యాకం
 వోషణితి * పూర్వమతేపిసత్త్వాదితిభావః॥ యద్వాయాదృశప్రతియోగితాకా
 భావ సావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్య వ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నా
 భావభిన్నత్వోభయభావస్తాదృశ ప్రతియోగితాకస్య సామానాధికరణ్యస్యేవ
 ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యమిత్యనెన స్వమతేవక్షణీయత్వాత్పూర్వక్షణవృ
 త్తిత్వవిశిష్ట సావిభావత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాయా అతాదృశత్వాన్నాస్త్వా
 కంమతేఆతివ్యాప్తిరిత్యభిప్రాయః ॥ * భావరూపప్రతియోగిసామానాధిక
 రణ్యమితి * సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేనైతి క్వచిత్పాఠఃసచప్రామాదికః॥ స్వ

భిచారిణి సర్వేషామేవాధావానాం పూర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్టస్వాభావ రూప
ప్రతియోగిసామానాధికరణ్య మాదాయాతివాప్తివాగణాయభావరూపప్రతి
యోగినివేశ సాధకశ్రేణి సాధ్యతావచ్చేదకసంబంధైస్సర్వవ్యభిచారాత్ ॥ న
చ తదనివేశే వ్యభిచారిణి మహాకాలభిన్నః కాలత్వాదిత్యాచా సర్వేషామ
భావానాం కాలికసంబంధైస్ ప్రతియోగిసామానాధికరణత్వాద్దగనాదీనాం కా
లవృత్తిత్వ స్వీకారాద్దగనాభావస్యాపి తథాత్వాద్దగనాదీనాం కాలావృత్తిత్వై
పీశ్వరజ్ఞానభిన్నం గుణత్వాదిత్యాచా సర్వేషామేవాధావానాంవిషయితా సం
బంధైస్ ప్రతియోగి సమానాధికరణత్వాత్తన్నివేశ ఆవశ్యకజిహ్వాచ్యమ్ ॥ భా
వాత్తకానాం మహాకాలభేదేశ్వరజ్ఞానభేదాభావానాం భావరూపప్రతియోగి
సామానాధికరణ్యాభావాత్ ॥ నచ తాదృశాభావానాం మహాకాలేశ్వరజ్ఞానభి
న్నాభావానాంచ లాఘవాత్ మహాకాలేశ్వరజ్ఞానత్వాది రూపతాస్వీకారా
త్ప్రసిద్ధ త్వేన తేషాంభావః ప్రతియోగీలివాచ్యమ్ ॥ తథాపి సర్వత్రవ్యభి
చారిణ్య తమూపధ్వంసాభావస్య యావదంతర్యంతస్యభావరూప ప్రతియోగ్య
ప్రసిద్ధైవతివాప్తిప్రవాగణస్య సుకరత్వాత్ * యత్క్రించిమూపావచ్ఛిన్న
సాధ్యవత్తా నివేశేతి * సర్వేషాం వహ్నిమాణ భూమదిత్యాచా మహా
నసీయ వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న వ్యాపకతావచ్చేదక ప్రతియోగితాక మహానసీ
యవహ్నిభావమాదాయావాప్తిసంభవ సత్తాసాధ్యకానుభావనం నిఖిజ
మితిచేత్ ॥ అత్ర కేచిత్ ॥ యత్క్రించిమూపసాధ్యతావచ్చేదక వ్యాపకత్వనివేశే
మహానసీయవహ్నిభావస్యోక్తస్థలైస్సంబంధః తస్య మితితత్ప్రకృతాను భా
వనమిత్యాహుః ॥ వస్తుత్వం ॥ సాధ్యతావచ్చేదకావచ్ఛిన్నత్వ నివేశస్య విశిష్ట
సత్తా సాధ్యక జాతిపాతౌ వ్యాప్యతైః పూర్వము కత్వాత్సత్తాయా జాలేశో
పస్థితత్వా త్రత్రావాప్తిరుక్తేతిధ్యేయమ్ ॥ * సత్య తథావిశేష్యతాత్వేనే
తి * విశేషరూపేణ సంసర్గతాస్వీకారే వ్యభిచారిణిసాధ్యవదనయోగికస్య
రూపసంబంధస్యాపి వ్యాపకతాఘటకతయా తేన సంబంధేన వాచ్యత్వాభావ
స్య వ్యభిచారిణిరూపకాధికరణై ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావా దధావె
యావత్త్వం ప్యథాం స్యాదితిభావః ॥ నను సంబంధసామాన్యేన భూమంప్రతి
భూమాన్యద్యత్సమవేతం తదస్య ప్రమేయస్యాపి స్వరూపసంబంధేన వ్యాపక
తయా తదభావస్య సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న భూమనిష్ఠవ్యాప్యతానిరూపిత

స్వప్రతియోగితా వచ్చిన్న వ్యాపకతా ఘటకసంబంధ సామాన్యంతరగతసం
యోగనా యోగోళకాచౌ ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావాన్నాతివ్యాప్తి
రితిచెన్ను ॥ స్వరూపసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకతాదృశ ప్రమేయా
భావస్య సర్వత్రవాచ్యత్వా భావాదిరూపతాదృశ ప్రమేయసత్త్వేనాప్రసిద్ధత
యా సంయోగాదిసంబంధావచ్చిన్నాభావస్యచ భూమత్వస్త్వేనావచ్ఛేదకత్వ
సంభవేనాప్రసిద్ధైః * యత్ప్రతిత్వాది * విశిష్టసత్తా సాధ్యకేవ్యభిచారిణి గుణా
న్యత్వ ద్రవ్యత్వాభావ ప్రతియోగినాం సాధ్యవర్ణనాదినిష్ఠభేదప్రతియోగితా వ
చ్ఛేదకతయా న తేషాంబక్షణఘటకతాసంభవతీతి సత్తాద్యభావ మాదాయాతి
వ్యాప్తిరతః సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నేతి*ఏత త్తతదనివేశనలాఘవాదితి*
నను భేదత్వస్య తాదాత్మ్యసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వ రూపస్యని
వేశాన్నలాఘవావకాశః ॥ నచ భేదత్వ మఖండాపాధిరితి మతేనేదమితి వా
చ్యమ్ ॥ ఏవంసత్వపి వహ్నిమాణ భూమాదిత్యాచౌ సాధ్యవ్యాపకత్వే నాభి
మతద్రవ్యత్వవాచ్యత్వాదెరిపిసాధ్యవన్నిష్ఠోయోద్రవ్యాత్వంతాభావాది స్తస్యా
పి స్వావచ్చిన్నభిన్నభేద స్వరూపత్వాద్భేదత్వేన తత్ప్రతియోగితా వచ్ఛేదక
త్వేన సాధ్యవ్యాపకత్వేనాప్రసిద్ధైః సాధ్యవన్నిష్ఠాభావీయాయా తాదాత్మ్య
సంబంధావచ్చిన్నప్రతియోగితాతదనవచ్ఛేదకత్వరూపస్త్వేనసాధ్యవ్యాపకత్వ
స్య నివేశనీయత్వాత్ ॥ అత్రోకీచిత్ ॥ భేదత్వమనుయోగితావిశేషః ఏవంచ సాధ్య
వద్యప్రతితావచ్ఛేదక తాదృశానుయోగితానిరూపకతానవచ్ఛేదకత్వరూపవ్యాప
కత్వస్త్వేననివేశ్యత్వాన్న సాధ్యవ్యాపకాప్రసిద్ధిః ॥ నచైవం లాఘవానవకాశః
వహ్నిద్యభావీయ ప్రతియోగితావచ్చిన్నాభావే విద్యమానోయోఘటత్వా
భావాదిభేద స్తస్యాధికరణ స్వరూపానతిరిక్తతయా సాధ్యవన్నిష్ఠాభావ ప్రతి
యోగితా నవచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నిద్యభావ ప్రతియోగితాయాం దుఘట
త్వాదావ్యాపకతాఘటక సంబంధావచ్చిన్నాయా సాధ్యవద్యప్రతితావచ్ఛేదకా
భావత్వ నిరూపకతాతదనవచ్ఛేదకత్వ వర్ణంతనివేశావశ్యకత్వాత్ ॥ అక్షైవమ
పి వ్యధికరణధర్మావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకభేద మాదాయవ్యాపకత్వా ప్రసిద్ధి
వారణాయ స్వవ్యధికరణ ధర్మానవచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాయాఏవ నివేశనీయత
యా న లాఘవావకాశః ఇతిచెన్ను ॥ తన్నివేశస్య సామానాధికరణ్యేనానవచ్ఛేద
కత్వ నివేశేన సమానత్వాత్ ॥ వ్యధికరణధర్మావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకాత్వం

తాదావాఘ్నవగమైర్వైతస్తతః పృవచ్ఛ్చదకతాయాం స్వస్వధికరణ భూమానవ
 చ్చిన్నత్వ నివేశావశ్యకత్వాచ్చేతివదంతి* ఘటత్వవిగిప్తపర్యావతయేతి* ఘటత్వ
 ఘటాభయత్వావచ్ఛేదేన పర్యావతయేత్వ్యభి* శుద్ధఘటస్వేతి* ఘటత్వా
 వచ్ఛేదేన తత్పర్యావస్వనధికరణత్వాదిత్యభి* లక్షణఘటకత్వాపాతాదితి*
 అథ పర్యతత్వాత్తకాభావస్వలక్షణ ఘటకత్వేపి సక్షతి స్తస్యవ్యాపకతాఘటక
 స్వరూపసంబంధేన పూర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్టస్వాభావ రూపప్రతియోగిసమా
 నాధికరణత్వాదితిచేత్ || అత్రోచ్యతే || ఘటత్వాభావవామైయత్వాదిత్యాచా
 ఘటత్వాత్తకాభావస్వ తాదృశప్రతియోగి సామానాధికరణ్యమాదాయాతివ్యా
 పైర్వాణాయ ప్రతియోగిసామానాధికరణ్య ఘటకప్రతియోగితాయాం వ్యా
 ప్యవృత్తితా నిరూపకత్వస్య యాదృశప్రతియోగితాకాభావే సావచ్ఛేదకావ
 చ్చిన్న సామానాధికరణ్య స్వధికరణ భూమావచ్ఛిన్నాభావభిన్నత్వోపాయ
 భావ సాదృశత్వరూపస్య సావ్యావత్వాననవచ్ఛిన్నత్వస్యవానివేశసియత్వాత్ ||
 నచ తత్ర ఘటత్వాభావపరకారకప్రమాభావమాదాయాతివ్యాపివారణం సంభ
 వతి || జన్యప్రమాయాః ప్రతియోగివైయధికరణ్యా ఘటితవ్యాపకత్వా సంభవా
 త్ప్రమానామాన్యాభావస్యచ స్వధికరణభూమావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకస్తే
 వ ప్రసిద్ధేస్తస్య ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యవశ్యకత్వాత్ || నచ తత్ర ఘటభి
 న్నస్య తాదాత్వసంబంధేన సాధ్యవ్యాపకతయా తద్భేదస్య వ్యాపకతాఘట
 కతాదాత్వసంబంధేనఘటే ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యవిరహేణ నాతివ్యా
 ప్తిరితివాచ్యమ్ || ప్రతియోగిః తాయాః ప్రతియోగిస్వరూపత్వే ఘటభిన్నభేదియ
 ప్రతియోగితాయావ్యాపకతానవచ్ఛేదకత్వా దిత్యాహుః || అత్రేదంబోధ్యమ్ ||
 ప్రతియోగితాయాః ప్రతియోగిస్వరూపత్వే గవాభావమాదాయలక్షణవ్యయ
 సాధారణయావధైత్వధికరణావచ్ఛేదేన ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యనివేశవ్యా
 వృత్తిదానా సంగతిస్తస్య లక్షణఘటకత్వా సంభవాద్ధూమాభావస్య లక్షణఘ
 టకత్వాభావేన జలాదివృత్తిత్వాదిగ్రంథానుత్థితశ్చేతి ప్రతియోగితాయాః ప్ర
 తియోగిస్వరూపత్వం నానుమతంగ్రంథకృతామితిఘటభిన్నభేదస్యావృత్తిత
 లక్షణఘటకత్వందుర్వారం || వస్తుతస్తు || వక్ష్యమాణిరీత్యా వ్యాపకతావచ్ఛేదక
 ప్రతియోగితాయాం భేదానవచ్ఛిన్నత్వ విశేషణావశ్యకతయా న ఘటభిన్నభే
 దస్య లక్షణఘటకత్వమిత్యవధేయమ్ || * హేతుసామానాధికరణ్యఘటకాభావే

యవృత్తావపీతి * అత్రైసమపి ఘటతేన పర్యతత్వాభావాభావ మాదాయా
 వ్యాప్తిరూర్వారైస ॥ నచ సమనియతాభావానామైక్యమతే తస్య ఘట
 తేన వహ్నుస్థికరణత్వాభావా భిన్నతయా వహ్నుస్థికరణత్వ రూపప్ర
 తియోగిసామానాధికరణ్యం సంభవత్యేవేతివాచ్యమ్ । తన్మతే ధూమవాక్
 వహ్నోరిత్యాదౌ వక్ష్యమాణాతివ్యాప్తి వారణాయ యద్యత్ప్రతియోగితా
 కాభావఇతి నివేశస్యావశ్యకత్వాత్ ॥ అత్రకచిత్ ॥ భావప్రతియోగికత్వ
 రూపస్యభావ భిన్నత్వేనైవ తాదృశవిశేషణన వివక్షితత్వాద్భటత్వాది
 నా పర్యతత్వాభావాభావస్యా తథాత్వాస్పదోషః ॥ నచైవంసతి పర్యతా
 వృత్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య లాఘవేన పర్యతత్వాత్తకస్య సాధ్యపతిదైక
 విశేషణతయా వృత్తిత్వవిరచేణ లక్షణఘటకత్వావృత్తి రితివాచ్యమ్ ॥ భావమా
 త్ర ప్రతియోగికత్వస్య తదభేదత్వాన్నిరుక్తాభావస్య పర్యతావృత్తిపర్యతత్వా
 భావాదిప్రతియోగికత్వాత్ ॥ నచతథాపి పర్యతావృత్తిహతిత్వావచ్ఛిన్నాభావ
 స్య లాఘవేన పర్యతత్వాత్తకస్య లక్షణఘటకత్వం దుర్వాచరిమితివాచ్యమ్ ॥
 భావభిన్నత్వమిహసేన సాధ్యనద్యవృత్తివ్యాభావస్తత్ప్రతియోగిప్రతియోగి కా
 న్యత్వస్య వివక్షణాన్నకౌపి దోషశ్చాన్యహః ॥ పరేషు పర్యతత్వాభావశ్వావ
 చ్ఛిన్న ప్రతియోగితాయాః సామాన్యాభావీయ ప్రతియోగితాయాః ప్రతియో
 గితావచ్ఛేదక భవంస్వరూపత్వమితి జగదీశోక్తరీత్యా పర్యతత్వాభావత్వస్య
 రూపశ్వాత్తదవచ్ఛిన్నాభావవీవ పర్యతత్వ స్వరూపః ఘటతేన పర్యతత్వాభా
 వాభావీయప్రతియోగితాయా అతిరిక్తతయా తదవచ్ఛిన్నాభావో న పర్యతత్వ
 స్వరూపఇతి తస్య దైకవిశేషణ తయా సాధ్యనద్యవృత్తిత్వా స్తతాదృశప్రతి
 యోగితాయా వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వమితి తాదృశాభావస్య లక్షణఘటకత్వమే
 వ నాస్తీతి పూర్వపక్షవీవాచనావతరణీతవదంతి * సామానాధికరణ్యప్రత్యా
 నత్త్వవచ్ఛిన్నత్వసేతి * ప్రతియోగితాసమానాధికరణ వృత్త్యవచ్ఛేదక తా
 త్వావచ్ఛిన్నపర్యాప్తిశూన్యత్వసేత్యర్థః సేన వహ్నుద్దినిష్ఠప్రతియోగిత్వ త
 దవృత్తిప్రతియోగితావ్యాభావం వహ్నుభావమాదాయ న వహ్నుద్దినిష్ఠప్రతి
 యోగితానాం వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వానుపపత్తిర్యహ్నినిష్ఠ ప్రతియోగిత్వేన వ
 హ్నితదన్యోభయాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వంతు తాదృశోభయత్వాం
 తథావపేక్షేన పర్యాప్తమ్ ॥ కేచిత్తు సమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావీయ

ప్రతియోగితాప్రతియోగితావచ్ఛేదకరూపాన్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియో-
గితాచాతిరిక్తావచ్ఛేదకరూపానాధికరణ్యమధేదస్తథాచతాద్యశప్రతియోగితాన్య
భేద తదవచ్ఛేదకత్వాద్యధర్మాభావః సామానాధికరణ్యనానవచ్ఛేదకత్వ మితి న
కోపి చావచ్ఛేదకత్వమితి * గౌరవాదితి * సను ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛి-
న్నానధికరణత్వ ఘటకావచ్ఛిన్నత్వాధికరణత్వాదౌ త తత్సంబంధావచ్ఛిన్న
త్వస్య యాదృశయాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నానధికరణత్వసాధ్యవ
తస్తాదృశతాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాదౌ వహుటస్య త న్తలై నివేశనీయ త
యా నైత న్తతే గౌరవమితిచెన్ను || త న్తలై సాధ్యవన్నిష్ఠ భేదప్రతియోగితావచ్ఛే-
దకత్వావచ్ఛేదకత్వాభివస్యానుగతస్యైవనివేశనీయత్వాత్ * * వహిసంయో-
గాదీతి * యద్యప్యత్ర త తత్సంయోగాభావః సర్వలైస్వలక్షణఘటకఇత్యసం-
భవవీచ వస్తుమచితస్తథాపి సాధ్యసమానాధికరణ నిష్ఠత్వేన వ్యాపకతా వచ్ఛేద-
క ప్రతియోగితావిశేషణత్వ ఏతద్రూపవానేతద్రూపాదిత్యాదౌ లక్షణసమన్వ-
యస్తాదృశ ప్రతియోగితాకాభావస్య జేతుమతిప్రయోగి సామానాధికరణ్య ని-
యమాదిత్యభిప్రాయః || సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధేన ప్రతియోగ్యధికరణ-
త్వనివేశిత్యాహ * కాలస్సర్వవానితి * సామాన్యదిమాత్రవృత్తితి * భా-
వానాం స్వరూపసంబంధః అభావానాందైశిక విశేషణతాసంబంధశ్చ విలక్ష-
ణః ఏవంచ వాచ్యత్వసాధ్యకే ఘటత్వాదినావాచ్యత్వాభివమాదాయ లక్షణ-
సమన్వయఇతిమాత్రపదం తథాచ జాత్యభావసాధ్యకే వ్యభిచారిణిదైశిక విశే-
షణతాయా వ్యాపకతాఘటకత్వాభివే ఘటత్వాదినావాచ్యత్వాభివ మాదా-
యాతివాప్తిసత్త్వేపి సాధ్యవత్ప్రకారక ప్రమాభావమాదాయాతివాప్తివా-
రణ సంభవతీతి ప్రఘటకాధికాః*ప్రతియోగ్యనధికరణసాధ్యవత్ప్రకారకప్రసిద్ధిరితి*
అథ ఘటాదిభిన్నత్వేన ఘటాద్యభేదీయ ప్రతియోగితాయ ఘటాదిమ త్రస్య
ప్రతియోగితాయా అన్యత్రక్రత్వాద్యాదృశవదేన తాదృశప్రతియోగితామాదాయతవా-
శ్చయానధికరణత్వం సాధ్యవత్ప్రకారకప్రకారకే కథవవస్థిద్ధిభిచ నం || ఘటభి-
న్నత్వేనఘటగగనాన్యతరాధాపీయప్రతియోగితాయ సాదృశ ప్రతియోగితాన్య
భిన్నత్వేవాధికాభావాత్, తాదృశప్రతియోగితాయాఘటమాత్ర వృత్తితానం
భవస్తునశంక్యస్తథాన్యవస్థిద్ధిరథ వాత్ || అత్రకేచిత్ || అవస్థిద్ధిరన్యస్య యాదృ-
శప్రతియోగితాశ్చయానధికరణం సాధ్యవత్తాదృశ సమాచాళికరణ ధర్మావచ్ఛి-

శ్చప్రతియోగితాయా అప్రసిద్ధిస్తథాచాసంభవః ఘటభిన్నత్వేన ఘటాభావ
 శ్యాపి లక్షణఘటకత్వాత్తస్యయావద్ధైత్యధికరణేషు ప్రతియోగిసామానాధికర
 ణ్యాభావాత్ || సచ సమనియతాభావైక్యమతే తస్య ఘటత్వాదినా వహ్నయ
 భావాభిన్నతయావహ్నిరూప ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యసంభవఇతివాచ్యం
 సమనియతాభావైక్యమతేతివ్యాప్తివారణాయ యద్యత్ప్రతియోగితాకాశ్యా
 ది వివక్షణావశ్యకత్వాదిత్యాహుః || అపరేతు యాద్యశయాద్యశప్రతియోగితా
 శ్రయాసాధికరణం సాధ్యవత్తాద్యశ తాద్యశప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావకూట
 నివేశే ఘటత్వాద్యవచ్ఛిన్న ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావనివేశే గౌరవా
 త్ప్రతియోగిత్య నిష్ఠాయా సమానాధికరణతయావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపక ప్ర
 తియోగితావచ్ఛిన్నప్రతియోగితైవ యాద్యశప్రతియోగితైత్యనైనాపాదయా
 తథాచ తాద్యశ ప్రతియోగితాయాఅప్రసిద్ధిఘటభిన్నత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియో
 గితాయా అప్రసిద్ధివాదాసాసంభవాదితి వదంతి || నను సమనియతాభావైక్యమ
 తే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టత్వస్య వ్యాప్తిరసంగతైవ తన్నతే గోత్వా
 భావాదీనాంగోత్వత్వేన ప్రమేయసామాన్యాభావాభిన్నతయా సర్వత్రప్రమే
 య రూప ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యసంభవా త్సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వాదివిశే
 షణస్తేవ వైయ్యధ్యాత్ || సచ తదనేక్యమతాభిప్రాయేణైవ తద్విశేషణ
 మితివాచ్యమ్ || తదనేక్యమతాభిప్రాయేణ ప్రవిష్టసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వాదిద
 శప్రవిష్టప్రతియోగితావచ్ఛేదక విశిష్టత్వవ్యాప్త్యైస్తదైక్యమతాభిప్రాయేణక
 థసాన్యాయక్రత్వాదితిచెన్న || సమనియతాభావైక్య మలేపిసాధ్యతావచ్ఛేదక
 త్యాదివిశేషణ వ్యాప్త్యైః సంభవాత్తథాహితన్నతే తుల్యయక్త్యాతివాన్య
 త్తివారణాయ యద్యత్ప్రతియోగితాకాయావంతోభావాః స్వావచ్ఛేదకసం
 బంధేన ప్రతియోగిసమానాధికరణాఇతి వివక్షాయా అవశ్యకత్వాత్ || సత్తా
 వాఙ్జాతేరిత్యాదౌ సంయోగాదినాఘటాభావస్య తాద్యశయావదంత్యాత
 న్యయావద్ధైత్యధికరణంతః పాతిగుణాదౌ సంయోగేనప్రతియోగిసామానా
 ధికరణ్యాభావాత్ సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వాది విశేషణాన్యవశ్యకత్వాదితిద్ ||
 * ఫలతఃసాధ్యవదితి * వహ్నిసాధ్యకే మహానసీయవహ్నిభావీయ ప్రతియో
 గితావచ్ఛిన్నస్య సాధ్యవత్సంబద్ధత్వ సామాన్యాభావవిరహేణ తాద్యశాభావీ
 య ప్రతియోగితాయా వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వాప్రతివారణాయ యతిగంచిది

తి || నన్వత్ర సామాన్యపదం వ్యథం || సచ తదనుపాదానై వహ్నిసాధ్యకమ
హ్నిసామాన్యాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛిన్న యత్కించి వహ్నిససీయవ
హ్నిః సాధ్యవద్యత్కించిత్పర్వతాసంబంధత్వేన వహ్నిసామాన్యాభావీయప్ర
తియోగితాయావ్యాపకతావచ్ఛిదకత్వానుపపత్తైస్తదావశ్యకమితివాచ్యం || తా
దృశప్రతియోగితాయా వ్యాపకతానవచ్ఛేదకత్వేపి దృవ్యత్వాభావమాదాయై
వ లక్షణసమన్వయ సంభవాత్ || అత్రకచిత్ || సామాన్యపదానుపాదానే వ
హ్నిభావ దృవ్యాద్యభావీయానైక ప్రతియోగితాభేదకూటనివేశావత్తై గౌర
వాత్కూటసంకొచాథం సామాన్యపదోపాదానమ్ || సచ తథాసతి తాదృ
శానైకాభావానాం లక్షణఘటకతావత్తై సేషాంప్రత్యేకం ప్రతియోగిసామానా
ధికరణ్యనివేశే గౌరవమితివాచ్యమ్ || అనుయోగిన్యైకమాత్రవృత్తిత్వస్యాపి నివే
శాదిత్యాహుః || తదసత్ || తథాసతిగవాభావస్యేతిగ్రంథాంగలక్షణలాదివృ
త్తిత్వ విశిష్టేత్యాదిగ్రంథా సంగతేశ్చదుర్వాసత్వాత్ || తాదృశగ్రంథానురో
ధేనైవ సామాన్యపదోపాదానమిత్యస్తేనవక్తుంశక్యత్వాచ్చ || వస్తుతస్తు వా
చ్యంజ్ఞేయత్వాదిత్యాదౌ సత్తాభావీయప్రతియోగితాయాఅపి సమవాయేన వ్యా
పకతావచ్ఛిదకత్వావ త్రిస్తత్రతాదృశ ప్రతియోగితాయాః స్వపదేనోపాదానే
తదవచ్ఛిన్నస్య సాధ్యనద్యవ్య గుణకమరూప వ్యక్తిసంబద్ధత్వనియమాత్సమ
వాయేన సామాన్యాది సంబద్ధత్వావప్రసిద్ధేశ్చ ఘటాద్యభావీయ ప్రతియోగితా
యావ సవపదేనోపాదేయత్వాత్తదన్యత్వస్య తాదృశప్రతియోగితాయా మక్ష
తత్వాత్సత్తాభావస్యాపి లక్షణఘటకతయా తస్యచ వ్యాపకతాఘటక సహవా
యేన యావద్ధైత్యధికరణ సామాన్యాద్యంతర్భావేనప్రతియోగి సామానాధిక
ణ్యాభావాదవాస్తవైర్వాసాయవ్యాపకతా ఘటకసంబంధావచ్ఛిన్న సావవచ్ఛి
న్నాధికరణతాసామాన్యే సాధ్యవద్యత్కించిత్పర్వక్రమసంబద్ధత్వమేవ నిశాశ్చ
యం తత్రచ సామాన్యపదానుపాదానేఅధికరణతాయా అధికరణస్వరూపత్వ
మతే వహ్నిది సాధ్యకవ్యాపకతావచ్ఛేదక ప్రతియోగితాయాఅప్రసిద్ధ్యావ
త్తైద్రవ్యత్వాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛిన్నాధికరణతాయా వహ్నిసాది
రూపాయాః సాధ్యవద్యత్కించిత్పర్వతాసంబద్ధత్వాదతః సామాన్యపదోపాదా
నమ్ || అథైవమపి దృవ్యత్వాభావీయ ప్రతియోగితాయాః సంయోగాదిరూప
వ్యధికరణ సంబంధఘటిత వ్యాపకతావచ్ఛిదకత్వావత్తిః || స్మయ్యోగ

సంబంధావచ్చిన్న తదవచ్చిన్నాధికరణత్వాప్రసిద్ధాతసాః సప్తపదేనాపాదా
నాసంభవాత్తథాసతి తాదృశప్రతియోగితాకాభావస్య యావద్ధైత్యధికరణ గు
ణాదౌ తాదృశసంయోగేన ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావాత్సత్రావాన్
జాణేరిత్యాదావవ్యాప్తిదుర్వారైవేతివాచ్యమ్ || యాదృశ సంబంధావచ్చి
న్నాధికరణతా సామాన్యేయాదృశ ప్రతియోగితావచ్చిన్న నిరూపకతాకత్వ
సాధ్యవద్యత్క్రిందివ్యక్తిస్థుత్తిత్వాభియాభావ సదస్యత్వమేవ తేన సంబంధే
న వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వ మిత్యస్యవివక్షణాదిదిద్ * అత్తమహాకాలాన్యతర
త్వాదితి * విషయితాసంబంధ ఘటితసాధ్య వ్యాపకతావచ్ఛేదక ప్రతియోగి
తాకసాన్యత్వప్రకారకయత్క్రిందిత్ప్రమాభావస్య ప్రతియోగ్యసమానకాలీ
నఖండకాలే ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావాన్నాతివ్యాప్తిరితి మేతుకో
టా మహేత్సుక్రమ్ * కానణత్వాదితి * ఆదిపదేనపరమార్థసత్త్వపరిగ్రహ
స్తస్యకాలసంబంధ రూపత్వాత్ || అవృత్తిత్వప్రవాదానురోధేనాహ * ని
త్యైతి * అత్రాపి కాలాన్యత్వ ప్రకారక యత్క్రిందిత్ప్రమాభావస్య జ్ఞానభే
దప్రకారక యత్క్రిందిత్ప్రమాభావస్యచ ప్రతియోగ్యసమానకాలీనేఖండకా
లేప్రతియోగ్య విషయకేజ్ఞానచ ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావాన్నాతి
వ్యాప్తిరతా మహేత్సత్వరేతి చాపాత్రమితిధ్యేయమ్ || * ఇదం నిత్యజ్ఞానం ని
త్యత్యైసతినవిషయకత్వాదితి * అథ నిత్యజ్ఞానత్వా భావీయప్రతియోగితాయా
విషయితాసంబంధ ఘటితవ్యాపకతా వచ్ఛేదకత్వం సంభవతి సాధ్యవతినిత్య
జ్ఞానే సర్వస్తేనవిషయితా సంబంధేన సత్త్వతేన సంబంధేనసప్రతియోగ్య
సధికరణ సాధ్యవతోఽప్రసిద్ధత్వాత్ || విషయితాసంబంధేన సాధ్యవన్నిత్యజ్ఞా
నాసంబద్ధస్వవిశిష్ట సామాన్యకప్రతియోగితాయా అప్రసిద్ధత్వాచ్చ || ఏతేనజ్ఞా
నేచ్ఛయోః సమానవిషయకత్వ నియమాద్గంగావదజన్యబోధవిషయత్వ విశిష్ట
తీరత్వావచ్చిన్నాధికరణతాజ్ఞానేసస్వీకృతుం శక్యతేతథాసతి తీరేగంగావదత
క్తిరేవసాన్యత్, ఏవనిత్యజ్ఞానాన్యత్వవిశిష్టఘటత్వావచ్చిన్నాధికరణతాపి, ఇతిసీవి
కారేపి సనిస్తాః సాధ్యవద్యత్క్రిందిత్యాది పరిష్కారస్యావశ్యకత్వాత్తత్రచ
ఘటత్వావద్యసంతభేదనివేశే గౌరవేణ లాఘవేనప్రతియోగితాయావస్వపదేనా
పాదేయతయా తాదృశతీరాభావీయ ప్రతియోగితాయానిత్యజ్ఞానాన్యత్వ విశిష్ట
ఘటాభావీయ ప్రతియోగితాయాన్య విశేషీభూతతీరఘటమాత్రనిష్ఠతయాతద

వచ్చిన్నస్య నిత్యజ్ఞానానంబంధత్వవిరహాత్ || అత్యంతచిత్ || ప్రతియోగివైయ్య
 ధికరణ్య ఘటిత వ్యావృత్త్యాభిప్రాయక మిదం తథాచ సాధ్యవన్నిష్ఠోయో
 వ్యధికరణ భవేణవిషయితయా ప్రతియోగితావచ్చిన్నాభావ స్తత్ప్రతియో
 గితాయాం సామానాధికరణ్యనానవచ్చేదకత్వరూపం విషయితయాసాధ్యవ్యా
 వృత్తావచ్చేదకత్వం నిత్యజ్ఞానత్వాభావీయ ప్రతియోగితాయామక్షతమ్ || ఇత
 తాదృశప్రతియోగితాయాం సామానాధికరణ్యనావచ్చేదకత్వాప్రసిద్ధిః శంక్యా
 సామానాధికరణ్యవచ్చేదకత్వాభయాభావస్య ప్రతియోగితాసమానాధికరణ
 వృత్తిత్వావచ్చిన్నావచ్చేదకత్వ నిష్ఠప్రతియోగితాకాభావస్యవా సామానాధిక
 రణ్యనానవచ్చేదకత్వమిత్యనేన వివక్షణాత్ || ప్రతియోగి వైయ్యధికరణ్యఘటిత
 వ్యావృత్తయ కల్పేతు నిత్యజ్ఞానాన్యత్వ సస్థినిష్ఠతద్వ్యక్తిత్వాభయవిషయకం ఇ
 న్యజ్ఞానం పక్షస్థినిష్ఠతద్వ్యక్తిత్వం సాధ్యంతద్వ్యక్తినిత్యజ్ఞానాన్యతరత్వం హే
 తుస్తత్ర తద్వ్యక్తిత్వ నిత్యజ్ఞానాన్యత్వాభావ ప్రతియోగినార్విషయితానంబం
 ధేన వ్యావృత్తయ తేనసంబంధేన తాదృశాభావయోః ప్రతియోగినమానాధిక
 రణత్వాదతి వ్యాప్తివారణాయయేన యేనేతిపిప్సాతవశ్యకీత్యాహుః || వస్తుతిస్తు
 నిత్యజ్ఞానమిత్యత్ర నిత్యత్వవిశిష్టంజ్ఞానత్వమేవ సాధ్యత్వేన వివక్షితంవైశిష్ట్యం
 చ స్వరూపసాన్నిధావ విశిష్టఘటావిషయకస్య విషయకజ్ఞానత్వ వత్త్వాన్యతర స
 యవాయోభయసంబంధఘటిత సామానాధికరణ్య సంబంధనతథాచ సాధ్యవ
 ఘటావిషయకస్య విషయకజ్ఞాన నిష్ఠోయోఘటాభావీయ ప్రతియోగితా
 వచ్చిన్నస్య విషయితానంబంధా వచ్చిన్నప్రతియోగితాకో భావస్తత్ప్రతి
 యోగితానవచ్చేదకత్వస్య నిత్యజ్ఞానత్వాభావీయ ప్రతియోగితాయా మక్షత
 త్వావచ్చిన్నకాచిదపిక్షతి రితిసుధియోవిభావయంతు || సమనియతాభావైక్య మ
 తే ఘటత్వాదినా ద్రవ్యత్వాభావస్య ఘటత్వాదినా వహ్నిభావాభిన్న తయా
 సాధ్యతావచ్చేదక సంయోగసంబంధేన వహ్నిరూపప్రతియోగి సామానా
 ధికరణ్య సంభవమాశంక్యాహ * ఘటవృత్తిత్వవిశిష్టద్రవ్యత్వత్వాదినేతి * హే
 తుసామానాధికరణ్య సంపత్తయే ఘటవృత్తిత్వ విశిష్టేతి * ఉభయాభావఘటి
 తేతి * స్వప్రతియోగితావచ్చేదక విశిష్టప్రతియోగికత్వ హేత్వధికరణ య
 త్కించిద్వ్యక్తిక్యనుయోగికత్వ సామాన్యభయభావవత్సాధ్యతా వచ్చేదకసం
 బంధ సామాన్యకత్వరూపేత్యధః * అవ్యాపైరితి * సన్వేషవభావపదస్యన్త్రా

రోష్ట్రకభావ భిన్నాధాకతాన్వన్నఘటతాన్వభావసాధ్యకైవ్యాపిరితిచేన్న ॥ త
 థాసతి కపిసంయోగాత్తకాభావ మాదాయస్వవిశిష్టత్వ విశేషణవ్యావృత్త్యసం
 గతేః ॥ నను సత్తావాఽ జాలైరిత్యాదౌ తద్వ్యవృత్తిః సంభవతీత్యతః
 * ఏవమితి * ఉక్తాతివ్యాపైరితి * ఘటతాన్వభావవాఽ మెయతాన్వదిత్యాదౌ
 విత్యధః ॥ అభావభావభిన్నత్వస్య ప్రతియోగినిభావత్వస్యచ నివేశేత్వాహ ॥
 * ఆత్మత్వసాధ్యకేతి * బాధబుద్ధిప్రతిబంధకతాయా ఇతి * తద్వత్తాజ్ఞాననిష్ఠ త
 త్సంబంధావచ్ఛిన్న తద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రకారతాశాల్యనాహార్యజ్ఞానతాన్వ వచ్ఛి
 న్న ప్రతిబధ్యతానిరూపిత తదభావవత్తాజ్ఞాన నిష్ఠప్రతిబంధకతాయా ఇత్యర్థః
 * సంబంధవిశేషనియంత్రితత్వాన్వరొధాదితి * తద్ధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియో
 గితాన్వశే తత్సంబంధావచ్ఛిన్నతాన్వగూహిత్య ఘటితధర్మావచ్ఛిన్నతాన్వనరొ
 ధాదిత్యధః*అన్యథా*తేనసంబంధేన తద్వత్తాజ్ఞానం ప్రతికవల తదభావావ
 గూహినిశ్చయస్య ప్రతిబంధకత్వే ॥*అవిరోధిత్య ప్రసంగాదితి*అత్రవస్తుగ
 త్యాఘటసంయోగవిరోధీయోఽభావస్తద్వృత్త్యనుయోగితాసంబంధా వచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగిప్రకారతానిరూపితాభావతాన్వవచ్ఛిన్న ప్రకారతాకజ్ఞానత్వేన ప్ర
 తిబంధకతాన్వ దోషఇతినాశంకనీయం తాదృశానుయోగితాత్వేనానానుయో
 గితావగూహిజ్ఞానస్యాప్రతిబంధకత్వ ప్రసంగాత్ ॥ * ఉపనీతకాంచన మయ
 తాన్వదినాపహ్నానుమితీతి* కాంచనమయత్వజ్ఞానరూపసన్నికషణసహకారేణ
 వహ్నేతాన్వవచ్ఛిన్నవ్యాప్య వత్తాపరామశ్శజన్య కాంచనమయత్వ ప్రకారేణ
 వహ్నానుమితీత్యధః * ప్రకారాంతరానుసరణైతి * హేత్వధికరణవృత్త్య
 తావచ్ఛేదక స్వప్రతియోగితా వచ్ఛేదకాయేయేసంబంధాః ప్రత్యేకం తేన
 సంబంధేన ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యసతి తేనసంబంధేన ప్రతియోగిసామా
 నాధికరణ్యమితి నివేశానుసరణైత్యధః * అథ యావత్త్వమనుపాదాయ సాధ్య
 తావచ్ఛేదక వ్యాప్యప్రతియోగితాకస్యేవ పాఠస్తదుత్తరం తదుపాదాయ
 వా సాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపక ప్రతియోగితాకాభావ నివేశఇతిపాఠః ప్రామా
 దికవీన ॥తథాహి॥ సాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాపక ప్రతియోగితాకయావదభావనివే
 శేత్వ ఘటతాన్వదినా రూపసామాన్యాభావాభావస్యాపి లక్షణఘటకతయా
 తస్యప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావాన్నాతివ్యాప్తిః ॥ నచ తస్యాపి పూ
 ర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్టస్వాభావ రూపప్రతియోగిసామానాధికరణ్య సంభవాద్భ్య

వత్సేవాతివ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ ఘటత్వాభివాచనా మేయత్వాదిత్యాదావతి
 వ్యాప్తివారణాయ ప్రతియోగిసామానాధికరణ్య ఘటకప్రతియోగితాయాం ని
 రుక్తవ్యాప్య వృత్తితానిరూపకత్వస్య నివేశనీయత్వాత్ ॥ గ్రంథకృద్భిః ధ్వంస
 ప్రాగభావరూప ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యస్తేవోక్తతాన్వచ్ఛ ॥ శవ సమ
 నియతాభావైక్యమతే ఘటత్వాదినా రూపాభావాభావస్య ఘటత్వాదినావా
 యత్వాభావాభావాభిన్నతయావాయుత్వాభావరూపప్రతియోగి సామానాధిక
 రణ్యమస్త్యేవేతివాచ్యమ్ ॥ తత్రాల్పేయద్యదిత్యాది వివక్షాయాబహుశ ఆవేది
 తత్వాదన్యథావ్యభిచారి సామాన్యవతివాప్యప్రేరితి ॥ సన్వేషమపి రూపసా
 మాన్యాభావే సాధ్యఇతిగ్రంథోఽతపివేతిగ్రంథోత్తరమేవ లభనీయఇతి నంద
 ర్భాశుద్ధిమార్వానైవేతిచేత్ ॥ అత్రికేచిత్ ॥ ఉక్తరీత్యాఅతపివతి గ్రంథేఽవ
 తారితేయావత్ప్రవిశేషణస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వాదివిశేషణ నిర్వాహ్యతయా
 తదావ్యవృత్తిప్రదశక గ్రంథఆవశ్యకః ఏవమప్యయమాత్మాజ్ఞానాదిత్యాదావ
 వ్యాప్తివారణాయయేనేత్యాది గ్రంథస్తతశ్చమనోన్యత్యాభావస్య పరంపరాసం
 బంధేన ప్రతియోగిసామానాధికరణ్య సంభవాన్పాక్షాతివ్యాప్యధ్వాదఇతిశంకా
 యామేవం దశాంతరేపీతి విఖిత్వాప్రకృతం సమాప్యరూపాదీత్యాదినోపేక్షా
 బీజదశానమితి నసందర్భాశుద్ధిరివదంతి ॥ *రూపాత్తకాభావస్యస్వధ్వంసప్రా
 గభావరూపప్రతియోగీతి * భావస్య ప్రాగభావధ్వంసయోరతిరిక్తత్వేపి భవం
 సస్య ప్రాగభావః ప్రతియోగిస్వరూపవపవ, ఏవం ప్రాగభావస్య ధ్వంసోఽపిప్ర
 తియోగిరూపవపవ, లాఘవాత్తథాచరూపధ్వంసప్రాగభావస్యరూపప్రాగభావ
 ధ్వంసస్యచ రూపస్వరూపత్వాత్ప్రాగభావధ్వంసయోశ్చ సప్రతియోగితత్వ ని
 యమాద్రూప ప్రతియోగిత్వం తద్ధ్వంసప్రాగభావయోరవ్యాహతమిత్యభిప్రా
 యః ॥ యత్తురూపవద్భిన్నభేదస్య రూపస్వరూపత్వసీవకారాత్తాదృశభేదప్రతి
 యోగిరూపవద్భిన్నాంతః పాతిరూపధ్వంస ప్రాగభావయోః రూపప్రతియో
 గిత్వమిత్యభిప్రాయవణానం ॥ తదనన్ ॥ ధూమవాక్ వహ్నిరిత్యాదౌశ
 ర్వస్తేవతివ్యాప్తివారకధూమాభావాదేర్విషయితయా సావచ్చిన్నభిన్నభే
 దస్వరూపత్వాత్తప్రతియోగి విషయితయాసావచ్చిన్న భిన్నహస్త్వదిరూ
 ప ప్రతియోగిసామానాధికరణ్య మూదాయాతివ్యాప్తి వారణాయ ప్రతియోగి
 తాయాం భేదానవచ్చిన్నత్వ విశేషణమవశ్యకమ్ ॥ సజ్జేషం సద్దేతా సాధ్య

శూన్యభిన్నస్యాపి తాదాత్మ్యసంబంధేన సాధ్యవ్యాపకతయా తద్భేదస్యాపిలక్షణఘటకతయా తస్యవ్యాపకతాఘటకతాదాత్మ్యసంబంధేన భేదానవచ్చిన్నప్రతియోగితాశ్రయ సామానాధికరణ్యవిరహాదవ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ || వ్యాపకతావచ్ఛేదక ప్రతియోగితాయామపిభేదానవచ్చిన్నత్వస్య వివక్షితత్వాదేవంచ రూపవచ్చిన్నభేదీయ రూపధ్వంసప్రాగభావనిష్ఠప్రతియోగితాయా అతాదృశత్వాల్ ధ్వంసాదిరూపప్రతియోగిసామానాధికరణ్యమాదాయాతివ్యాప్త్యప్రసక్తైః *మహాప్రళయేతి* ఖండప్రళయే పరమాణుషు రూపసామాన్యాభావోనసంభవతి తథాసతి భావినగౌ రూపానుత్పాద ప్రసంగః అసమవాయికారణాభావాల్ తదథం పరమాణుషుపాకకల్పనెవరం పూర్వసిద్ధరూప స్వీకారేణైత్యతః ప్రళయశత్యస్య మహాప్రళయశత్యధ్వంసరణం * మానాభావాదితి * రూపధ్వంసాదిర్నతదత్యంతాభావవిరోధీతత్వై సాధకాభావాదితి ప్రయోగోబోధ్యః || నను ఘటారూప సామాన్యాభావవాన్నిత్యరూప వదన్యత్వాదిత్యన్తమానమేవ ఘటేరూపాత్యంతా భావేప్రమాణ మిత్యతఃపా * అనుమానంచేతి * అప్రయోజకం * వ్యభిచారశంకా నివర్తకాయోదశిత సాధ్యమేతోఽపి కార్యకారణభావాద్యనువపత్రాప్రాదక పుర్కస్తచ్చూన్యమిత్యథః*ప్రమాత్తకేతి*తథాచరూప సామాన్యాభావో యదిరూపప్రాగభావధ్వంసావచ్చిన్నాన్వృత్తిః స్యాత్తదాతద్ధ్వంసప్రాగభావవచ్చాన్యమఘటధమికప్రమావిషయో నస్యాదితి. తతఃకేణ రక్తరూపధ్వంసో ప్రాగభావయోఃరక్తరూప సామాన్యాభావావిరోధిత్యానుమానైఃప్రయోజకత్వ శంకానిరాసః * యత్ర ఘటాదౌపాకాదితి * అత్రేదంబోధ్యమ్ || అంతరాశ్యామేపూర్వరక్తాపరరక్తే, చతురూపఘటేపి మధ్యరక్తతాదశాయాం రక్తంరూపం నాస్తీత్యావత్తిసంభవేవఞ్చ రూపఘటవర్తంతాను ధావనం నిబీజం || నచ తత్ర పూర్వరక్తాపరప్రథమరక్త ధ్వంసప్రాగభావయోః సామాన్యధర్మావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వస్య వ్యాసజ్యవృత్తిత్వ స్వీకారాద్రక్తం రూపంనాస్తీతి ప్రతితివిషయతాదృశవ్యాసజ్య వృత్తిధర్మావచ్చిన్నాధికరణతాయాశ్చ తత్రానత్వాన్నావత్తిసంభవశ్చితివాచ్యమ్ || పంచరూపస్థలేపి ప్రాథమికరక్తధ్వంస మధ్యరక్తప్రాగభావయోధ్వరక్తధ్వంసచరమరక్త ప్రాగభావయోః సామాన్యధర్మావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వస్య వ్యాసజ్యవృత్తిత్వావగమేన తత్రాప్యావత్తై రసం

భవాదితి || ప్రాచీనైర్విశేషాభావాదన్యస్య సామాన్యాభావస్యా స్వీకారాది
 ప్రాపత్తిరతాదూషణంతరమాహ * ఏవమితి * వినిగమనావిరహేణసర్వస్యైవా
 భావస్యాధికరణ విశేషకాల విశేషావచ్ఛేదేన ఘటత్వపటతావదిధర్మావచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగితాకత్వ స్వీకారాపత్త్యానాభావభేద విలోపఇత్యతాదూషణంతర
 మాహ * ఏవమితి * తత్సమానాధికరణతత్సమనియతేతి * అత్ర సమానా
 ధికరణత్వేనేన దేశతావ్యాప్యత్వం వివక్షితం సమనియతేత్వేనైవ కాలతః సమ
 నైయ్యత్వం వివక్షితం తేన సమనియతస్య సామానాధికరణ్యనియమాత్సమానాధిక
 రణేతి వ్యధామితి శంకానవకాశః || యత్ర సమయ క్రయోర క్రమపటయోరక
 స్థితిః ఘటేరక్తరూపనాశోఽప్యస్థి రక్తఘటే సంయోగనాశశ్చైక దోష
 న్నః కాలతారక్తధ్వంస సమనియత తాదృశసంయోగ ధ్వంసే రక్తత్వావచ్ఛి
 న్న ప్రతియోగితాకత్వ స్వీకారాపత్త్యా తాదృశసంయోగధ్వంసా వగాహిరక్త
 ఘటేరక్తం రూపం నాస్తీతి ప్రతీతేః ప్రమాత్వవారణాయ దేశతావ్యాప్యత్వని
 వేశః || ఏకాధికరణేభిన్నకాలోత్పన్నస్య శ్యామరూపనాశస్యాపి దేశతారక్త
 రూపధ్వంసవ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నమనాశస్యాపి రక్తకార రక్తత్వావచ్ఛిన్న ప్రతి
 యోగితాకత్వ స్వీకారాపత్త్యా శ్యామరూపధ్వంసావగాహిన్యారక్తకాలేరక్తం
 రూపం నాస్తీతి ప్రతీతేః ప్రమాత్వాపత్తివారణాయ కాలతః సమనైయ్యత్వనివ
 శః * హేత్వధికరణసామాన్యంతర్యాపేక్షాత్విధామితి * స్వవిశిష్టహేతుమద్వ్య
 త్తయోయావంతాధమాః స్వప్రతియోగ్యధికరణతత్త్వప్రకాశ్యాయ వృత్తి
 త్వ మిత్యధః || ఏతేనైకమాత్ర వృత్తిహేతుకే హేత్వధికరణసామాన్యవ్యస
 థిః స్వవిశిష్టహేత్వధికరణతా వ్యాపకస్వప్రతియోగ్యధికరణతాకత్వ నివేశే
 పి సంయోగాత్తకాభావస్య ప్రతియోగ్యధికరణతాయా హేత్వధికరణతావ్యాప
 కత్వేనావ్యాప్తివిరహాత్స్వవిశిష్టత్వ విశేషణవైయ్యధ్యాపత్తిరిత్యాది రూష
 ణానవకాశః * ధూమవత్సప్రకారకప్రమాదిషయత్వాభావస్యేతి * మహాకాల
 స్య సంయోగేన సధూమవత్సమిత్యభిప్రాయేణైవ మన్యథాతాదృశ ప్రమా
 దిషయత్వస్య మహాకాలే సత్త్వాత్తలైన తాదృశప్రమాదిషయత్వా భావస్యప్ర
 తియోగిసామానాధికరణ్యం సంభవతీతిబోధ్యమ్ || సన్వత్సధూమాభావ మాదా
 యావ్యాప్తివారణ సంభవాత్తావత్సర్వంతానుభావం నిరీక్షమితిచేత్ || అత్రైక
 విత్ || సంయోగేనద్రవ్యస్యా వ్యాప్యవృత్తితామై ధూమాభావస్యాపి ప్రతి

యోగిసామానాధికరణ్యం పర్యతాదావస్తీతి సతమాదాయాతివాప్తివారణమి
 తితానత్పర్యంతానుధావనం || సచవిశేష్యతాయాఅపిజ్ఞానసమానకాలీనత్వమతే
 ౨వ్యాప్యవృత్తిత్వా తాదృశాభావస్యాపిప్రతియోగిసామానాధికరణ్యమక్షతంత
 స్యాఅతథాత్వమతావలమ్మనేచ ద్రవ్యస్యవ్యాప్యవృత్తిత్వమతావలంబనసంభవా
 త్ప్రసిద్ధభూమాభావత్యాగోనిర్భీజవవేతివాచ్యం || ధూమనిష్ఠప్రకారతానిరూ
 పిత ప్రమీయవిశేష్యతాయాసర్వమతపవ వ్యాప్యవృత్తిత్వం తాదృశవిశేష్య
 తాత్వస్యేవరీయ ప్రమావిశేష్యతాసాధారణ్యాద్ధూమస్య వ్యాప్యవృత్తిత్వం
 తు సతతేతి విశేషాత్ || సన్నేవమపి తస్యాపి వ్యాపకతాఘటకస్వరూపసం
 బంధేన పూర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్టస్యాభావ రూపప్రతియోగి సామానాధికర
 ణ్యం దుర్వారమేవేతిచేన్న || భావరూపప్రతియోగి సామానాధికరణ్యనివేశే
 నాతివాప్తిప్రతిత్వభిప్రాయాచిత్యాహం || వస్తుతస్తు మహాకాలక్రియాఅయోగోళ
 శాన్యతమాసమవేతత్వావచ్చిన్నాభావ మాదాయాతివాప్తివారణం బోధ్యం
 తాదృశాభావస్యాప్యాదిపదగ్రాహ్యత్వాత్ * మహాకాలేచేత్సుక్రమితి * అ
 భదరమధ్వంసా త్తకస్యాప్యభావస్తేయతాత్కాలీన ఘటధ్వంసాదౌ ప్రళయకాలా
 వచ్చేతేన సత్త్వాదేతత్కాలావచ్చేదేన ప్రతియోగిసశ్చ సత్త్వాత్సంభవత్వేన
 ఖండకాలే ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యమ్ || సచ క్రియామాత్రస్తేయ కా
 లోపాధిత్వమిత్యభిప్రాయేణేదమితివాచ్యమ్ || తథాసతి ప్రళయస్యాపి కాల
 త్వానుపపత్త్యాప్రళయావృత్తిమాకాలత్వాదిత్యస్యన ద్ధేతుత్వప్రసంగసతత్రాతి
 వ్యాప్తిదానస్యాసంకత్యావత్తేరితిచేన్న || ప్రళయత్వంహిజన్యద్రవ్యానధికరణత్వే
 సతిద్రవ్యాధికరణత్వంప్రళయస్యాకాలత్వేదతాదృశప్రళయత్వమేవనస్యాదితిక్రి
 యాతిరిక్తస్య ప్రళయాత్తకధ్వంసస్తేయకాలత్వం స్వీక్రియలైనతదతిరిక్తధ్వంస
 స్తేయత్యభిప్రాయాన్నోపిదోషః * అన్యథాపునఃసత్తావానితి*యద్యపి ప్రతి
 యోగివైయ్యధికరణ్యా ఘటితవ్యాపకత్వకల్పే హేతుసామానాధికరణ్యాంశేన్వ
 తూప సంబంధావచ్చిన్నత్వస్య నివేశావశ్యకత్వం పూర్వముక్తంతదిదానీం క
 థం స్వవిశిష్టత్వానివేశే లేనసంబంధేన హేతుసామానాధికరణ్య నివేశం విస్తృ
 త్యసత్తాభావమాదాయావాప్తి ప్రదర్శనంసంగచ్ఛతఙ్గతిశంకా౨వతంతి || తథాపి
 గగనాదివృత్తిత్వ విశిష్టసత్తాభావ మాదాయోనస్వవిశిష్టత్వస్య వ్యాప్యవృత్తిత్వ
 తేతిబోధ్యమ్ || యత్స్థానిష్టాభావమాదాయ సర్వత్రైతలక్షణసమన్వయా

ప్రతియోగ్య వృత్తిశ్చేతి గ్రంథావతారకత్వానుపపత్తైర్విశిష్టభావస్యసంబంధాభావ రూపత్వమవశ్యం వక్తవ్యమితి తాదృశభావస్య లక్షణఘటకతానసంభవతీతి కేనచిదుక్తం॥ తన్ను ॥ ప్రతియోగ్యవృత్తిశ్చేతి గ్రంథావతారకత్వానుపపత్తైరైవైతల్లక్షణంపరిత్యజ్యద్వితీయలక్షణానుసరణే వీజత్వస్య వక్ష్యమాణత్వాత్ ॥ అలైదంబోధ్యమ్ ॥ ద్వితీయలక్షణే వ్యాపకతాయాః ప్రతియోగ్యవైయధికరణ్యా ఘటితాయావన నివేశన తత్ర హేతుసామానాధికరణ్యాశై స్వరూపసంబంధనివేశావశ్యకతయా సత్తాసాధ్యకే సత్తాభావస్య స్వరూపసంబంధేన హేతుసామానాధికరణ్యవिरహేణ విశిష్టసత్తాభావస్య తల్లక్షణఘటకత్వేనా వ్యాప్తి విరహాత్స్వవిశిష్టేతి వ్యర్థమితి శేషంపూర్వదిశావసేయమితి దీధితిరంగతా ॥ నచ తల్లక్షణభావభిన్నత్వమేవ నివిశిష్టం సహేతుసామానాధికరణ్యాంశై స్వరూపసంబంధ నివేశితవాచ్యమ్ ॥ కపిసంయోగాత్తకాభావస్య ద్వైశికవిశేషణతయా హేతుసామానాధికరణ్య విరహేణభావభిన్నత్వ విరహేణచేతి ద్వితీయలక్షణగ్రంథకృదుక్తా విశేషణద్వయనివేశే ప్రయోజనాభావేన భావభిన్నత్వ విరహేణైత్యస్య స్వరూపసంబంధేన హేతుసామానాధికరణ్య హేతువ్యర్థకతయా అవశ్యకత్వేన స్వరూపసంబంధస్త్వేన హేతుసామానాధికరణ్య నివేశనీయత్వాత్ ॥ నచ భావభిన్నత్వ విరహే స్వరూపసంబంధేన హేతుసామానాధికరణ్యంహేతుః సంభవతి తాదృశ ద్రవ్యత్వాభావాదేర్భావభిన్నత్వ విరహాభావాత్ ॥ నచ సముచ్చయార్థక తత్రైత్యచకారాసంగతిరితి వాచ్యమ్ ॥ ప్రతియోగ్యవైయధికరణ్యాఘటితవ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వ విరహేణైత్యనైవేన సముచ్చయస్యవివక్షితత్వాత్ ॥ నచ ప్రతియోగ్యవైయధికరణ్యా ఘటితవ్యాపకతాయాం సాధ్యవన్నిష్ఠత్వాంశై స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశావశ్యకతయా కపిసంయోగాత్తకాభావస్యస్వరూపసంబంధేన సాధ్యవన్నిష్ఠత్వ విరహేణలక్షణ ఘటకత్వంసంభవత్వేనైవ వాచ్యమ్ ॥ స్వప్రతియోగి మత్తాగ్రహవిరోధితానియామకసంబంధేనైవ సాధ్యతా ద్వృత్తిత్వస్య వివక్షణీయత్వాదితి * జలవృత్తిద్రవ్యమితి * ఇదంచ జలాదీతి దీధితి గ్రంథానురోధేన ॥ పహ్నిమద్వృత్తిత్వ విశిష్టగోత్వాభావద్రవ్యాన్యతరాభావస్య ధూమాభావాధికరణకస్య ధూమాభావస్వరూపస్య పహ్నిమద్వృత్తి ద్రవ్య రూపప్రతియోగి సామానాధికరణ్యమాదాయ ప్రసిద్ధహేతుకస్యభేదాది

ణ్యతివ్యాప్తిసంభవాత్ || ఇదంతఃబాధ్యమ్ || ఏవంఠిత్యాగదాధరగ్రంథ సంఘ
 మనెపి దీధితిత్యసంగతిదుర్వారైజతి || అత్రకేచిత్ || కాలికసంబంధేన జల
 వృత్తిత్వ విశిష్టస్యయః కాలికసంబంధేనాభావ స్తస్యధూమాభావాధి కర
 ణకస్య ధూమాభావస్వరూపతాసంభవాత్కాలికసంబంధేన జలవృత్తిద్రవ్య
 రూపప్రతియోగి సామానాధికరణ్య మాదాయధూమవాక్ వహ్నోరిత్యత్రైవా
 తివ్యాప్త్యభిప్రాయతా దీధితిగ్రంథస్య సంభవతి || నచ తాదృశాభావస్య
 నిత్యమాత్రవృత్తేర్జలత్యాభావమాపతాసంభవతీతి వాచ్యమ్ || సమవాయ సం
 బంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక జలత్యాభావాసమన్వేయ్యత్యేపి కాలికసంబం
 ధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకజలత్యాభావ సమన్వేయ్యత్యేన తద్రూపతాసంభ
 వాదిత్యాహుః || తన్న || జన్యస్యకాలాపాధితాసభ్యుపగంత్య మతసాధారణ్యేనై
 వ జలాదీతిగ్రంథస్య వ్యభిచారివిశేషపరత్వస్య గదాధరైకత్వాత్ || అక్రైవ
 మప్యయోగోళకభిన్నస్యాపి తాదాత్మ్యసంబంధేన ధూమంప్రతివ్యాపకతయా
 అయోగోళకభిన్నభేదస్య లక్షణఘటకతయా వ్యాపకతాఘటకతాదాత్మ్యసంబ
 ధైనాయోగోళకాదౌ తద్భిన్నరూపప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావాన్నా
 తివ్యాప్తిః || నచ తాదృశభేదాధికరణక జలవృత్తిత్వ విశిష్టగోత్యాభావ తా
 దాత్మ్యసంబంధేనాయోగోళక వృత్తిద్రవ్యాన్యతరాభావస్య తాదృశభేదస్య
 రూపతయా తాదాత్మ్యేనాయోగోళక వృత్తిద్రవ్యస్యాపి తత్ప్రతియోగితాత్వత
 త్సామానాధికరణ్య మాదాయాతివ్యాప్తిరస్త్యేవేతివాచ్యమ్ || తథానతి జలాదీ
 తిగ్రంథస్య వ్యభిచారివిశేషపరత్వేన సంఘమనస్యాయుక్తత్వాద్ధూమాభావాధి
 కరణకజలవృత్తిత్వవిశిష్ట గోత్యాభావవహ్నిమద్యవృత్తిద్రవ్యాన్యతరాభావస్యా
 పి ధూమాభావరూపతాసంభవేన ధూమవాక్వహ్నోరిత్యాదావేవాతివ్యాప్తి
 సంభవాదిత్యేన్న || పూర్వోక్తయక్త్యా ప్రతియోగిసామానాధికరణ్య ఘటక
 ప్రతియోగితాయాం భేదానవచ్ఛిన్నత్వ విశేషణావశ్యకతయై తద్రూపవానేత
 ద్రసాదిత్యాదౌ పటభిన్నభేదస్య వ్యాపకతాఘటకతాదాత్మ్య సంబంధేనభే
 దానవచ్ఛిన్నప్రతియోగితాశ్రయ సామానాధికరణ్యాభావాదవ్యాప్తివాఙ్మయ
 వ్యాపకతావచ్ఛేదకప్రతియోగితాయామపి తాదృశ విశేషణస్యావశ్యకతయా
 యోగోళకభిన్నభేదస్య లక్షణఘటకత్వాభావాత్ || * ఏవంనర్వత్రపేతుస
 మానాధికరణముభయత్వావచ్ఛిన్నాభావమితి * వాచ్యత్వగగనాభయత్వాద్వ్య

వచ్చిన్నాభావమిత్యథా స్తాదృకోభయత్వావచ్చిన్నాభావీయ ప్రతియోగితా
యా అవ్యాసజ్యవృత్తితయా సాధ్యవతితాదృశ ప్రతియోగితావచ్చిన్నాభావ
సత్త్వా ల్లక్షణఘటకత్వ మవ్యాహతమ్ || అథ ద్వితీయచక్రవర్తిలక్షణయథా
వ్యధికరణ ధర్మావచ్చిన్నాభావస్యా ప్రామాణికత్వే సామానాధికరణ్యేనాన
వచ్ఛేదకత్వ మిత్యత్రసామానాధికరణ్యేనేతి వ్యధాన్యాదితితదావశ్యకత్వం
తథాఽత్రాపివ్యధికరణధర్మావచ్చిన్నాభావస్యా ప్రామాణికత్వే సాధ్యసన్ని
ష్టాభావీయ ప్రతియోగితాయాం సామానాధికరణ్యేనానవచ్ఛేదకత్వరూపసా
ధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వ ఘటకసమానాధికరణ్యేనేత్యన్య వైయ్యధ్యాన్యాది
తి తదావశ్యకత్వం || యదిద ప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యాఘటితవ్యాపకతావచ్ఛే
దకత్వస్య శారవగ్రస్తత్వా త్తద్ధటిత వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వమేవగ్రంథ కృదభి
మతమితిమన్యతే || తదాపి తాదృశ వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వస్యయాదృశప్రతియోగి
తావచ్ఛేదక విశిష్టానధికరణం సాధ్యవత్తాదృశ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వ
రూపస్య శరీరయాదృశ ప్రతియోగితావచ్ఛేదక విశిష్టత్వవైయ్యధ్యాన్య దు
ర్వారత్వాదితిచెన్న || సాధ్యసన్నిష్టభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదక తానవచ్ఛేదక
త్వ రూపస్యేవప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యాఘటిత వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వ రూప
తాయాః ప్రాగ్దశితత్వాత్తత్రద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టత్వాదేర నివే
శాత్ || ననుతాదృశావచ్ఛేదకతానవచ్ఛేదకత్వంతాదృశావచ్ఛేదకత్వత్వావచ్చిన్న
తాదృశావచ్ఛేదకత్వ నిష్టప్రతియోగితాకత్వంతత్రవత్తాదృశావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక
టాభావస్యఘటాభావీయప్రతియోగితాసాధారణ్యసఘటాభావస్యాపిలక్షణఘట
కత్వాదసంభవవారణాయోపాదేయ ప్రతియోగితాయా మవచ్ఛేదకత్వనిష్టత్వం
వ్యధాన్యాదితివ్యధికరణధర్మావచ్చిన్నాభావస్యవశ్యకత్వమస్యేవేతి || మైవమ్ ||
ప్రతియోగితాసంబంధేన తాదృశావచ్ఛేదకత్వత్వవిశిష్టవిశిష్టాభావస్యేన నివే
శాత్సమానాధికరణ ధర్మావచ్చిన్నాభావస్యేన తథాత్వాత్తస్య ఘటాభావీ
య ప్రతియోగితాసాధారణ్యవిరహాత్ || ఏవంసతిస్సవిశిష్టసామాన్యేసాధ్యవద్య
త్క్రిందిదన్యక్త్యసంబద్ధత్వ ఘటితపరిష్కారేపి సవిశిష్టత్వా వచ్ఛేదకత్వ ప్ర
తియోగితయా సాధ్యవద్యత్క్రిందిదన్యక్త్యసంబద్ధత్వత్వ విశిష్ట విశిష్టాభావమేవ ని
వేశనియంతి నకోపి పూర్వపక్షావకాశిత్యలమ్ ||

౨౦ ॥ *ద్రవ్యత్వేనధూమోనాస్తీతి* అథ ద్రవ్యత్వేన ధూమాభావీయ ప్రతియోగితాయాం ద్రవ్యత్వస్యావచ్ఛేదకత్వేపి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకేత్యనేన ప్రతియోగితాయా అనతిరిక్తవృత్తినద్యదవచ్ఛేదక మిత్యాదివివక్షాయా అవశ్యకత్వేన తాదృశాభావీయప్రతియోగితాయాం ద్రవ్యత్వాదెరతిరిక్తవృత్తిత్వేనైవ నాతివ్యాప్తిః ॥ అథసామాన్యధర్మస్య విశేషాభావీయప్రతియోగితాయా మవచ్ఛేదకత్వ స్వీకారమిశ్రిలక్షణ ప్రమేయత్వేన గగనాభావస్య సాధ్యాభావవ్యాపకతయా తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య ప్రమేయత్వే సత్త్వాదావచ్ఛేదకత్వ సాధ్యకప్రమేయశాతుకేవ్యాప్తికథనందీధితికృతావిరుద్ధేత ॥ సచ ప్రమేయత్వస్య ప్రమావిషయత్వ రూపస్యవిషయత్వాపేక్షయాగురుత్వేనాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం ససంభవతీత్య వ్యాప్తిసంగతిరితివాచ్యమ్ ॥ ఏవం ఘటి ప్రమేయత్వస్య గురుత్వేనా నవచ్ఛేదకత్వాదిత్వపేక్ష్యప్రమేయత్వ స్పృశికరణ ప్రతియోగితాయా అప్రసిద్ధత్వాదితి విభనసాన్వరస్య భంగాదితీచేన్న ॥ ధూమవావహ్నోరిత్యాదౌ ధూమాభావవ్యాపకోయోవహ్నిత్వేనా యోగో శకవృత్తివహ్నితదస్య వృత్తివహ్నుభయాభావస్తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ మాదాయాతివ్యాప్తివారణాయస్వసమానాధికరణస్వనిరూపకాభావవదన్వృత్తితా నవచ్ఛేదక సావచ్ఛేదకస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకేత్యనేనవివక్షణీయ తయోక్తస్థలే ప్రమేయత్వస్యాతథాత్వేనావ్యాప్తికథనవిరోధాభావాత్ ॥ అత్రకేచిత్ ప్రతియోగితాయాన్యూనవృత్తిభిన్నంసద్యదవచ్ఛేదకమితిప్రథమపరిష్కారాతి వ్యాప్తివారణానురోధనవస్తుగతిమనుదుభ్యవాద్రవ్యత్వస్యతాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ నిరాకరణమిత్యాహుః ॥ సనుద్రవ్యత్వేనధూమాభావీయ ప్రతియోగితాయాం ద్రవ్యత్వస్యావచ్ఛేదకత్వాస్వీకారే శుద్ధధూమవత్తానిశ్చయోత్తరం ద్రవ్యత్వేన ధూమాభావవత్తాబుద్ధసాపత్తిస్తస్యాధూమవత్తానిశ్చయ ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకధూమత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతాశావిబుద్ధిత్యావక్రాంతత్వాదితిచేన్న ॥ శుద్ధధూమత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాసంబంధావచ్ఛిన్న శుద్ధధూమత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతాఘటిత ధర్మత్వేన ధూమవత్తానిశ్చయ ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వోపగమాత్ ॥ తాదృశప్రతితౌ ద్రవ్యత్వవైశిష్ట్యస్యాధికస్య ధూమాంశేభానాన్వితావత్తిః ॥ ద్రవ్యత్వేన ధూమాభావీయ ప్రతియోగితాయాం ద్రవ్యత్వస్యావచ్ఛేదకత్వవాదినోపి మహాన

సీయధూమో నాస్తీతిబుద్ధే ధూమవత్రానిశ్చయ ప్రతిబధ్యత్వ వారణాయనిరు
 క్త రూపస్యప్రతిబధ్యతా వచ్ఛేదకత్వావగమస్యావశ్యకత్వాచ్చ ॥ ధూమశూ
 న్యైరింగారణేషుధూమవదన్వత్తిత్వ విశిష్టవహ్నిభావానత్వాత్తాదృశాభావస్య
 న ధూమాభావ సమనైయత్వసంభవశ్చితి ధూమకాలావచ్ఛిన్నేతి ధూమవదన్వ
 త్తిత్వేవిశేషణం ॥ ఉక్తప్రతిత్యేహిత్వైవచ్ఛేదకతావగాహిత్యేపి తద్విష
 యస్య సామాన్యరూపేణవిశేషాభావత్వాప్రసక్తేరిత్యభిప్రాయేణాహ * అస్తు
 వేతి * ఘటభిన్నత్వేనైతి * అత్రధూమత్వస్యావచ్ఛేదకతాప్రయోజకత్వతీయా
 న్తొల్లెఖ్యత్వాభావాద్ఘటధూమభేదవదన్వయావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదవత్త్వరూ
 పాన్యతరత్వావచ్ఛిన్న రూపప్రతియోగిని సాక్షాద్విశేషణత్వాభావాచ్చ న తా
 దృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ శంకతిధ్యేయమ్ ॥ * భేదత్వేనేతి * అ
 త్రాప్యయోగోళకభేదశూన్యే ఘటాభావవతి తాదృశ ప్రతిత్వనుదయావత్తై
 ర్ముతాదృశాన్యతరత్వ మాత్రస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం ॥ భేదత్వేనా
 యోగోళకభేద ఘటాన్యతరాభావస్య సంయోగ సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతి
 యోగితాకస్య కేవలాన్వయిత్వేన నాయోగోళకభేదాభావసమన్వేయత్వం స్వ
 రూపసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకస్య తత్సమన్వేయత్వసంభవే ప్యయో
 గోళకభేదశూన్యస్య స్వరూపసంబంధేన తాదృశాన్యతరత్వావచ్ఛిన్నవతోఽ
 ప్రసిద్ధత్వేనాతిప్రసంగ విరహాత్తాదృశాన్యతరత్వస్యైవప్రతియోగితా వచ్ఛేదక
 త్వసంభవేనాతివాప్యప్రసక్తేస్తాదృశాభావోపేక్షైర్భేద్యం*న్యూనవృత్తిత్వం
 చేతి * యద్యపి వాచ్యత్వసాధ్యకే లక్షణఘటకజ్ఞేయత్వత్వేన వాచ్యత్వాభా
 పీయ ప్రతియోగితాయాన్యూనవృత్తైవజ్ఞేయత్వత్వం న్యూనవృత్తిత్వనిరుక్తా స్వ
 వదేన తదభాపీయప్రతియోగితాయా ఏవాపాదేయతయా సమనియతాభావైక్య
 మతే తాదృశాభావస్య వాచ్యత్వత్వేన జ్ఞేయత్వాభావాభిన్నతయా తదీయప్ర
 తియోగితాయా జ్ఞేయత్వేపి సత్త్వాత్తథాపి స్వనమానాధికరణ భేదప్రతియోగి
 తావచ్ఛేదకత్వ స్వావచ్ఛేదకత్వ సామానాధికరణైవత్త్రితయ సంబంధావ
 చ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకతదభాపీయప్రతియోగిత్వాభావవత్తదభాపీయ ప్రతియో
 గితావచ్ఛేదకం న్యూనవృత్తిభిన్నం సద్యదవచ్ఛేదకమిత్యనేన వివక్షణీయమితి
 నదోషః ॥ ఏతత్కల్పసాధ్యవ్యావకతావచ్ఛేదక రూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
 యామపి స్వ న్యూనవృత్తిధర్మానవచ్ఛిన్నత్వం దేయం తేన వహ్నిసాధ్యకేవ

హింసాత్వేన మహానసీయవహ్ని ఘటాన్యతరాభావస్య యావదంతఃతస్య ప్రతి
యోగితాయాన్యూనవృత్తిభిన్నావచ్ఛేదకాప్రసిద్ధావపి నక్షతిః || వహ్నిద్య
భావీయ ప్రతియోగితాయాఃప్రమేయసామాన్యవృత్తిత్వత్వాహ * అథవేతి *
* స్వవ్యాపకతత్కాన్యత్వేతి * స్వనిరూపకత్వ సావశ్యాయసమానాధికరణ భే
దప్రతియోగితా వచ్ఛేదకత్వ సావశ్యాయ సామానాధికరణైతత్త్రితయ సంబం
ధేనావచ్ఛేదకతా విశిష్టాన్యప్రతియోగితావచ్ఛేదకమేవ తాదృశభయాభావవ
త్ప్రతియోగితావచ్ఛేదక మిత్యనెన వివక్షణీయమితి నాననుగమాదిర్దోషః
ఏతత్కల్పే వ్యాపకతావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాయామపి నిరుక్త
త్రితయసంబంధేనావచ్ఛేదకతా విశిష్టాన్యత్వందేయం తేన వహ్నిత్వేన మహా
నసీయ వహ్నిఘటాన్యతరాభావీయతాదృశా వచ్ఛేదకత్వసాప్రసిద్ధావపి నా
వ్యాప్తిః || అత్ర స్వవ్యాపకత్వ శరీరేసావధికరణత్వస్యప్రతియోగితావచ్ఛేద
కతాఘటక సంబంధేనైవ వివక్షణీయతయాయాదృశాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛే
దకతాఘటకః కాలికసంబంధోవిషయితాసంబంధోవా తదభావీయ తాదృశప్ర
తియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య స్వవ్యాపకతత్కాన్యత్వాప్రసిద్ధాప్రసిద్ధిరతః
* స్వనూనవృత్తిభిన్నాయాఃప్రతియోగితాయాఇతి * అవచ్ఛిన్నత్వ సామా
నాధికరణ్య సమానాధికరణభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వే తత్త్రితయ సంబం
ధేన ధర్మవిశిష్టాన్యాయాఇత్యర్థస్తేన నాననుగమః || ఏతత్కల్పేవ్యాపకతా
వచ్ఛేదక రూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాయామపినిరుక్త త్రితయసంబంధేన ధర్మ
విశిష్టాన్యత్వం దేయం తేన న వహ్నిత్వేన మహానసీయవహ్ని ఘటాన్యతరా
భావీయ ప్రతియోగితాయాస్తాదృశత్వవిరహేవ్యాప్తిః || నిరుక్తకల్పత్రయేపి
భావరూపప్రతియోగిసామానాధికరణ్యనివేశావశ్యకతయా గౌరవాదాహ * త
త్ప్రతియోగితాసమానాధికరణైతి * ఏతత్కల్పే ప్రతియోగినిభావత్వనివేశః
ప్రయోజనాభావాద్దేయః * అసంభవఇతి * హేతుసామానాధికరణ్యాంశేస్వ
రూపసంబంధ నివేశవర్గవసితభావభిన్నత్వనివేశాభిప్రాయేణ * అవ్యాప్తిరేవ
తి * వ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపభావవృత్తిత్వనివేశకల్పాభిప్రాయేణ || తత్క
ల్పే భావభిన్నత్వానివేశాత్ * ప్రమేయసాధ్యకస్థలఇతి * నన్వేతత్కల్పేఘా
మసాధ్యక కాలికసంబంధేన ధూమాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదక విశిష్టవహ్ని
సామానాధికరణ్య మూదాయాతివ్యాప్తివారణాయప్రతియోగితా వచ్ఛేదకతా

ఘటక సంబంధనప్రతియోగితావచ్ఛేదక వైశిష్ట్యం నివేశనీయం తథాచ వహ్ని
సాధ్యక సద్ధౌతా విషయితయావహ్నిత్వ విశిష్టాభావస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేద
కతాఘటకవిషయితయా ప్రతియోగితావచ్ఛేదక విశిష్టజ్ఞానాదినా వర్వతాదౌ
సామానాధికరణ్యాభావా దవ్యాప్తివారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకనిష్టావచ్ఛేదక
తాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతా ఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశావశ్యకతయా
కథంసంయోగాది సంబంధావచ్ఛిన్నప్రమేయత్వ నిష్టావచ్ఛేదకతాకాభావ మా
దాయలక్షణసమన్వయఇతిచేన్న || అతివాన్యప్తివారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకతా
ఘటకసంబంధేనేవ ప్రతియోగితావచ్ఛేదక వైశిష్ట్యస్య నివేశ్యతావచ్ఛేదకసాధ్యతావ
చ్ఛేదకనిష్టావచ్ఛేదకతాయాం తత్సంబంధావచ్ఛిన్నత్వానివేశాత్ || * లఘు
రూపసమనియతైతి * ప్రమేయవహ్నిత్వాద్య వచ్ఛిన్నసాధ్యకఇత్యర్థః || య
ద్యపి గురుధర్మన్యావచ్ఛేదకత్వం సిద్ధాంతైరవశ్యకం || అన్యథాసాధ్యవన్నిష్ట
గోత్యాభాషియ ప్రతియోగితాయాం లాఘవేన గోసమవేతత్వస్తేనవావచ్ఛేద
కతయా తద్విన్నగవెతరాసమవేతత్వ సకలగావృత్తిత్వాభ్యాం గోత్వభిన్నా
భావస్య యావదంతఃకేతస్య గోత్వరూపప్రతియోగి సామానాధికరణ్యాభా
వా దసంభవావత్తైః || తథాపి తత్సమనియతాభావాంతరమాదాయతస్యాపి ప్రతి
యోగిసామానాధికరణ్యాన్నాసంభవఇతి తదనావశ్యకమ్ || నను ప్రమేయ వ
హ్నిసాధ్యకే విషయితయాప్రమేయవహ్నిత్వవిశిష్టాభావస్తేన వహ్నిద్ధైర్నా
వ్యాప్తిః || నహివహ్నిత్వస్తేన తాదృశాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వంసం
భవతి, ప్రమేయవహ్నివిషయక వహ్నివిషయక జ్ఞానవతితాదృశాభావాసత్త్వ
ప్రసంగాత్ || నచ సంయోగేన ప్రమేయవహ్నిసాధ్యకే విషయితయా ప్ర
మేయవహ్నిత్వ విశిష్టస్య సంయోగేనయోజనావస్తస్య కేవలాన్వయితయా వ
హ్నిత్వస్యా వచ్ఛేదకశ్లేపి సంయోగేన విషయితయావహ్నిత్వ విశిష్టస్యా స
త్త్వాదేవ నాతిప్రసంగఇతివాచ్యమ్ || ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేద
క సంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య ప్రయోజనాభావేనా నివేశాత్సమవాయేన తాదృ
శాభావప్రసిద్ధేః || నచ ప్రమేయశ్చ విశిష్టాత్తత్వ సాధ్యక ఈశ్వరత్వశేతు
కే విషయితయా సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టాభావస్య శేతుసామానాధికరణ్యాభా
వేన వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావస్యా వహ్నిద్ధైర్నాప్తిరితివాచ్యమ్ || అత్త
త్వమాత్రవిషయక జ్ఞానప్రమేయత్వ మాత్రవిషయకజ్ఞానాన్వితత్వ విశిష్టస్య

సాధ్యతావచ్ఛేదకరూపేణాభావస్తేనవప్రసిద్ధిరతిచెన్ను॥ ప్రమేయత్వవిశిష్టేశ్వ
రావృత్తిసాధ్యక ఈశ్వరత్వ హేతుకే విషయితయాసాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టాభా
వస్య హేతుసామానాధికరణ్య విరహేణవ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నాభావ మా
దాయాతివాప్తైః సాధ్యతావచ్ఛేదకనిష్టావచ్ఛేదకతాయాగ విషయితాసంబం
ధానవచ్ఛిన్నత్వ నివేశసావ్యవశ్యకతయోక్తగురుధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకే తాదృ
శావచ్ఛేదకతాకాభావావప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తైర్దుర్వారత్వాల్ * పూర్వోక్తది
శాతివాప్తైరితి * పూర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్టస్వాభావరూపప్రతియోగి సామా
నాధికరణ్యమాదాయాతివాప్తై రిత్యర్థః॥ నను పూర్వక్షణవృత్తిత్వవిశిష్టస్వా
భావత్వే తత్ప్రతియోగితా సమానాధికరణ తత్ప్రతియోగితానిరూపకాభావవ
చ్ఛిత్తితావచ్ఛేదకాన్యతత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావాన్నాకాతివాప్తి
రితిచెన్ను॥ తాదృశవివక్షాకల్పేవహ్నిసాధ్యకే యావదంతఃకేత వహ్నిత్వేన
మహానసీయవహ్నిఘటాన్యతరాభావస్య తాదృశప్రతియోగితా వచ్ఛేదకావప్రసి
ద్ధ్యాఽవ్యాప్తివారణాయ సాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
తాయా మహింససమానాధికరణ స్వనిరూపకాభావవచ్ఛిత్తితావచ్ఛేదక ధర్మా
వచ్ఛిన్నాయా ప్రతియోగితా తత్తదన్యత్వ నివేశావశ్యకతయా సంయోగే
నద్రవ్యస్యావ్యాప్యవృత్తిత్వ మతే ధూమాభావస్య లక్షణఘటకత్వానుపపత్త్యా
వ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నాభావ మాదాయాతివాప్తైర్దుర్వారణాయ ప్రతియో
గితాయా అనతిరిక్తవృత్తి నద్యదవచ్ఛేదక మిచ్ఛేతాదృశ వివక్షస్తేనవాదరణీయ
త్వేన పూర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్టస్వాభావత్వే తాదృశావచ్ఛేదకత్వాక్షరేణివా
ప్తైర్దుర్వారత్వాల్ ॥ నచ తాదృశప్రతియోగితా వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాభావ సా
మానాధికరణ్య నివేశాన్నాతివాప్తిః సిద్ధాంతేపి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకా వ
చ్ఛిన్నైభావత్వనివేశసావ్యవశ్యకతయా మన్తతే తన్నివేశే గౌరవ విరహాదితి వా
చ్యమ్ ॥ సిద్ధాంతే తత్ప్రతియోగితా సమానాధికరణత్యాచికల్పస్తేనవాదరణీ
యతయాపూర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్టస్వాభావత్వ రూప ప్రతియోగితావచ్ఛేదకా
వచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్య మాదాయాతివాప్త్యప్రసక్తే స్తదనావశ్యకత్వాల్
కించైతన్మతే సంయోగేన ద్రవ్యస్యా వ్యాప్యవృత్తిత్వమతే సంయోగేనవహ్ని
దిసాధ్యకే సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధఘటిత వ్యాపకతావప్రసిద్ధ్యర్థం సాధ్యవ
నిష్టాభావే ప్రతియోగివైయధికరణ్య నివేశావశ్యకతయా వాచ్యత్వసాధ్య

కేపి దశైత విశిష్టాభావ మాదాయలక్షణ సమన్వయసంభవే ప్రతియోగ్యవృత్తిశ్చైతి గ్రంథానుత్తితిగౌరవంచ ॥ అత్రయద్యపి న్యప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధ ఘటితవ్యాపకత్వమితి సిద్ధాంతైపి వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావ సంగ్రహాసంభవతి సంయోగేన వాచ్యత్వాభావస్యాపి పూర్వక్షణవృత్తిత్వ విశిష్టస్వాభావ నిష్ఠాయా న్యప్రతియోగితాతదవచ్ఛేదక స్వరూప సంబంధ ఘటితసాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక త్వేన లక్షణఘటకతయా తస్యచ తాదృశస్వరూపసంబంధేన వాచ్యత్వత్వరూప ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్య మాదాయసర్వత్రలక్షణ సమన్వయాత్ ॥ నచ సంయోగేన వాచ్యత్వాభావీయ ప్రతియోగితాయాః స్వసమానాధికరణ స్వనిరూపకాభావవద్వృత్తితావచ్ఛేదక వాచ్యత్వత్వావచ్ఛిన్నత్వేన తదన్యత్వ విరహాత్తాదృశాభావస్య న లక్షణఘటకతైవాచ్యమ్ ॥ స్వనిరూపకాభావవద్వృత్తిత్వాంతే సావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశావశ్యకత్వేన తాదృశసంయోగేనవాచ్యత్వాదేరవృత్తైర్వాచ్యత్వత్వస్య తాదృశవృత్తితావచ్ఛేదకత్వ విరహాత్ ॥ నచైవం తాదృశాభావస్య లక్షణఘటకత్వేపి తత్ప్రతియోగితాసమానాధికరణేత్వాద్య వచ్ఛేదకత్వస్య వాచ్యత్వత్వైశ్చ సంభవేన తదవచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్య మాదాయలక్షణయోగజ్ఞివాచ్యమ్ ॥ తత్రాపి స్వనిరూపకాభావ వద్వృత్తిత్వాంతే సావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ వివక్షాయా అవశ్యకత్వేన వాచ్యత్వత్వే తాదృశావచ్ఛేదకత్వా నపాయాత్ ॥ నచ స్వనిరూపకాభావవద్వృత్తిత్వాంతే సావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశే వహ్నిది సాధ్యకే సత్తాసామాన్యాభావస్యాపి లక్షణఘటకతయాయా వదంతగౌతతాదృశాభావీయ ప్రతియోగితానిరూపకాభావవతిసామాన్యాదౌ సావచ్ఛేదక సమవాయసంబంధేన వృత్తైరప్రసిద్ధ్యా తత్ప్రతియోగితాసమానాధికరణేత్వాద్యవచ్ఛేదకాప్రసిద్ధ్యావ్యాపిరితివాచ్యమ్ ॥ సత్తాభావస్య స్వరూపసంబంధేన హేతు సామానాధికరణ్యాభావేన లక్షణఘటకత్వ విరహాదితి పూర్వపక్షోవతరతి॥ తథాపి వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావా స్వీకారే తత్ప్రతియోగితా వచ్ఛేదకసంగ్రహాయోపాత్తతత్ప్రతియోగితా సమానాధికరణైతి విశేషణవైయ్యధ్యం స్యాదితి తదావశ్యకతా ద్వితీయచక్రవర్తిలక్షణమితి బోధ్యమ్ ॥ ఏవంవహ్నిత్వేన ధూమకాలావచ్ఛిన్న ధూమవద్వృత్తిత్వ వి

శిష్యాభావస్య ఖామాభావస మనియతతయా తదవచ్ఛేదకపహ్నితాన్ వచ్చిన్న సామానాధికరణ్య మాదాయాతివాప్తి వారణాయప్రతియోగితా వచ్ఛేదకతా పర్యాప్త్యధికరణమేవ తదవచ్ఛేదకేత్యనైవవివక్షణీయం తథాచ మహానసీయవ హ్నైభావస్యాతధాత్వాదవ్యాప్తిరతౌ వ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపపర్యాప్తా వచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకాభావస్యేవ వివక్షణీయతయా సనర్వత్ర విశిష్టా భావమాదాయ లక్షణసత్త్వస్వకృతిధ్యేయమ్ * పూర్వోక్తదిశేతి * సత్తావా న్నాతేరిత్యాదౌ కాలికసంబంధేనపేతు సమానాధికరణ సత్తాభావమాదాయే త్యర్థః || నను భావభిన్నాభావనివేశే వహ్నిసాధ్యకే ఘటవృత్తిరూపధ్వంస వదన్యత్వాభావస్య కాలికసంబంధేనపేతు సమానాధికరణస్య భావరూప ప్రతి యోగిసామానాధికరణ్యాభావాదవ్యాప్తిరతలహ * అస్తువేతి * సంయోగ ధ్వంసేనేతి * తత్ప్రతియోగితా సమానాధికరణత్వాది ప్రతియోగితావచ్ఛేదక నివేశాభిప్రాయేణైవం తత్కల్పే ప్రతియోగినిభావత్వత్వాగస్యోక్తత్వాత్ || అయోగోళక నాశజన్యసంయోగ నాశసంభవస్థలానురోధేనాహ || * అనుయో గి.తేతి * వహ్నిప్రకారకప్రమావిషయత్వాదేః కాలత్వసందేహాత్కాలికసంబంధ పరిత్యాగః * ప్రతియోగివృత్తయంతి * ప్రతియోగితావచ్ఛేదక సమానాధి కరణాంత్యర్థః సేనాయోగోళకాన్యత్వప్రకారక ప్రమావిషయత్వాభావస్య తా దృశవిషయత్వత్వాదినాప్రమేయాభావాభిన్నత్వేన ప్రమేయమాత్రస్యతత్ప్రతి యోగిత్వేన తాదృశాభావస్య ప్రమేయరూపప్రతియోగివృత్తిత్వేపి నాతివాప్తి ప్రితిబోధ్యమ్ ||

— శ్రీ ఇతి ద్వితీయస్వలక్షణమ్. శ్రీ—

శ్రిం || నిరవచ్ఛిన్నవృత్తికత్వ విశిష్టస్య కపిసంయోగాభావస్య శుద్ధవిశేష్యానతిక్రతయాన్వాప్తి తాదవస్థ్యమతలహ * పేత్వితి * ఆధేయతాయా ఆధేయస్వరూపత్వే ఆధేయతావచ్ఛేదకరూపత్వేవా కపిసంయోగాభావరూపాయాఃకపిసంయోగాభావత్వ రూపాయావానిరవచ్ఛిన్నాధేయతాయాపేత్వధిక రణనిరూపితత్వానపాయాదవాప్తి తాదవస్థ్యమతలహ * పేత్వధికరణనిష్ఠేతి * పేత్వధికరణీధూతేతి * సంయోగినత్వాదిత్వాదౌ సంయోగాభావనిష్ఠతదవ్యక్తి త్వస్య పేతుమన్నిష్ఠాభావ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వ విరహాదవ్యధికరణధ మావచ్ఛిన్నాభావ మాదాయాతివాప్తి ప్రిరతాయతిగ్చిదితి || తథాచ.సం.

యోగాభావనిష్ఠ తదవ్యక్తిత్వాదేత్యత్కించిద్ధేత్యధికరణ గుణనిష్ఠాభావ ప్రతి
యోగితానవచ్ఛేదకత్వాన్నాతివాప్తిః ॥ నన్వతివ్యాప్తిర్నామాసర్లింగకాను
మితి జనకపరామర్శస్య ప్రమాతావప్తిః తత్రచ గుణనిష్ఠాభావ ప్రతియో
గితా వచ్ఛేదకం యదభావనిష్ఠం తదవ్యక్తిత్వం తాదృశాభావ ప్రతియోగి
తా నవచ్ఛేదకత్వావగాహిజ్ఞానస్య ప్రమాత్వ విరహేపి దృవ్యస్యాపి హేత్వ
ధికరణత్వాత్తన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితాయాం సామానాధికరణ్యేనా నవచ్ఛేద
కం యదభావనిష్ఠం తదవ్యక్తిత్వం తాదృశాభావ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదక సా
ధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న సమానాధికరణ హేతుమానితి శబదామర్శస్య ప్ర
మాత్వానపాయాత్తతాగుణస్సంయోగవానిత్య భ్యాంతస్యానుమితి రూర్వా
రా॥ మేవమ్ ॥ నన్విష్ఠాభావీయ ప్రతియోగితావిశిష్టతదవ్యక్తిత్వవత్త్వసంబంధే
న హేత్వధికరణ విశిష్టాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ సామాన్యాభావాపగా
హిజ్ఞానస్యేవ కారణతయోక్తావత్తైరభావాత్ ॥ ప్రతియోగితావైశిష్ట్యంచ సా
మానాధికరణ్యా వచ్ఛేదకత్వోభయాభావవత్త్వ సంబంధేన బోధ్యమ్ ॥ వ్యధిక
రణధర్మావచ్ఛిన్నాభావనిష్ఠతదవ్యక్తిత్వస్యాపి హేత్వధికరణ నిష్ఠవ్యధికరణ
ధర్మావచ్ఛిన్నాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్తాదృశాభావాప్రసిద్ధిరతిః శా
మానాధికరణ్యనేతి ॥ అత్రచ హేత్వధికరణవృత్తిత్వాంశే సంబంధవిశేషానివ
శే సంయోగీజన్యసత్త్వాదిత్యాదౌ సంయోగాత్తకాభావస్యాపి కాళికసంబంధే
న హేత్వధికరణవృత్తిత్వాత్సంయోగాభావస్య లక్షణాఘటకత్వేన వ్యధికరణ ధ
ర్మావచ్ఛిన్నాభావమాదాయాతివాప్తిః స్యాదతిః స్వీయయాదృశ నిరూపక
తాశ్శ్రయవత్తాజ్ఞానం ప్రతియోనసంబంధేన స్వాశ్శ్రయవత్తాజ్ఞానం విరోధితేనసంబ
ంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేనవా తన్నివేశనీయం తథాచ దృవ్యత్వసాధ్యతే
దృవ్యధ్వంసాన్యతరత్వాదావతివాప్తి హేతుమతిధ్వంసేతాదృశ సమవాయ
సంబంధేన వృత్త్యప్రసిద్ధేః దృవ్యేచ దృవ్యత్వస్య తేనసంబంధేన వృత్త్యవ్య
ధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావస్యేవ లక్షణాఘటకత్వాదిత్యన్వనలహరిత్యనేన
సూచితః ॥ పరత్విత్యాదిమత్తేధికాధికరణతాస్వీకారోన్వరణః ॥ భావా
నాందేశికవిశేషణతాస్వీకారత్వాహ * ఏవమితి * బాధకవిరహాదితి * దృ
వ్యాన్వ్యత్వవిశిష్టసత్తాభావ సాధ్యకేసత్తాయాః సాధ్యాభావరూపత్వై గుణానా
తాదృశాభావానాస్తీతి వ్యవహారస్య తాదృశప్రతీతౌ విశిష్టాధికరణతాయాః

నియామకత్వ మంగీకృత్యవారణాపి వక్ష్యమాణప్రతియోగిమత్తాగ్రహవిరోధిణా
నియామక సమవాయసంబంధైవ తస్యాఃపాతుమద్యృత్తితయైవ్యాప్తిరితి విశి
ష్టాధికరణతాయా ఏవవిశిష్టాభావాభావత్వ మభ్యుపగతంతథేహ సబాధకమస్తీ
తిభావః ॥ * స్వీయయాదృశప్రతియోగితాశ్రయవత్తాజ్ఞానంప్రతీతి * అత్రప్ర
తియోగితాయాం స్వీయత్వవిశేషణంవ్యథమ్ ॥ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకరూప
ణాప్రతియోగిమత్తావగాహిజ్ఞానస్యాపి ప్రతిబధ్యత్వాత్ప్రతియోగిప్రకారత్వ
నివేకా వ్యథాభి తం పరిత్యజతి * ఏవంచేతి * ప్రయాజనాభావాదితి * అ
థ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రకారతాశాలిజ్ఞానసామాన్యం ప్రతీత్వ
శ్యం వక్తవ్యం అన్యథా ఆకాశాభావ ప్రతియోగితా వచ్ఛేదకాకాశాభావా
భావతావచ్ఛిన్న ప్రకారక ఆకాశతావచ్ఛిన్న ప్రకారక సమూహాల
మృనం ప్రతిదైశివిశేషణతాసంబంధేనాకాశాభావవత్తాజ్ఞానస్య ప్రతిబంధక
తయా దైశివిశేషణతాయానిరుక్తసాధ్యకే సంగ్రహోదుర్వారస్తథావ తా
దృశసామాన్యాంతగతఘటత్వాదినావహ్నిద్యభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదక
ఘటత్వాదినాఘటావగాహిజ్ఞానం ప్రతిఘటత్వాదినా వహ్నిభావాద్యవగా
హిజ్ఞానస్యాప్రతిబంధకతయా తాదృశాభావాసంగ్రహణియాదృశ ప్రతియోగి
తాశ్రయ ప్రకారకత్వమావశ్యకమితిచెన్న ॥ ప్రతియోగిప్రకారకత్వ నివేశే
పి వహ్నిత్వావిషయకస్య ఘటత్వేన వహ్నివత్తాజ్ఞానస్యాపి తాదృశజ్ఞాన సా
మాన్యాంతగతతయా తద్దోషవారణాసంభవాద్దోషసమూహాలంబన మాదా
య దశితదోషవారణంతు యాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకయాదృశప్రతియో
గితాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకే తదుభయాతిరిక్తధర్మావచ్ఛిన్న
ప్రకారతా సాన్యజ్ఞానం ప్రతీతి వివక్షయాకర్తవ్యమ్ * సాధ్యతావచ్ఛేదక
ప్రకృతప్రతియోగితావచ్ఛేదకాతిరిక్తేతి * అగ్రైవం వివక్షణ వహ్నిత్వేనఘ
టాభావ వత్తాజ్ఞానస్య వహ్నిత్వేనఘటవత్తాజ్ఞానం ప్రత్యేవప్రతిబంధకతయా
తాదృశజ్ఞానస్య సాధ్యతావచ్ఛేదక ప్రకృతప్రతియోగితావచ్ఛేదకాతిరిక్త ఘ
టణావచ్ఛిన్నప్రకారతాకత్వ విరహేణ వహ్నిత్వేన ఘటాభావస్య లక్షణా
ఘటకతయైవావాప్త్యప్రసక్తేస్తదావరణాయోపాత్తసాధ్యాభావపదవైయర్థ్య
మితిచేన్న ॥ విషయితయా వహ్నిత్వ వహ్నివహ్నిత్వేనాభావమాదాయ వహ్ని
సాధ్యకైవ్యాప్తివారణాయ తదావశ్యకతాన్విత ॥ సాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాప్తిప్ర

తి యోగితాకత్వస్య తదథాత్వాచ్చనజ్ఞానవానా త్తత్వాదిత్యాదౌకాలికేన జ్ఞాన త్వవతాజ్ఞానత్వేనాభావమాదాయావ్యాప్తిః॥ ఇదమత్రచింత్యం ॥ ఏవంరీత్యాసా ధ్యాభావాంశసార్థక్యేపిసర్వ త్రద్విత్వావచ్ఛిన్నాభావమాదాయలక్షణసమన్వ యప్రదశఃసమసంగతంస్యాత్తస్య సాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాప్యప్రతియోగితాక త్వ విరహాత్ ॥ నచ తద్వృత్తిత్వ విశిష్టసాధ్యతదన్యవృత్తిత్వవిశిష్టసాధ్యోభ యాభావమాదాయైవ లక్షణసమన్వయోవివక్షితఇతివాచ్యమ్ ॥ ఏకమాత్రవృత్తి సాధ్యకే తాదృశాభావాప్సిద్ధేః క్షణవిశేషవిశిష్టసాధ్యాభావస్య హేత్వధికరణేవ్యాప్యవృత్తిత్వవిరహాత్తత్ర వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావసాధ్యవశ్యకత్వాది తి ॥ యదీచ న్యన్యూనవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నత్వం ప్రతియోగితాయాం నివేశ్య సాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాప్యత్వవిశేషణ వారణీయావ్యాప్తివారణం సర్వత్రైతిగ్ర స్థసంగమసంచ భవతి న్యూనవృత్తిత్వస్య ప్రతియోగ్యవృత్తిత్వ విశేషితభేద ఘ టితత్వాదిత్యుచ్యతే॥ తదాన్యూనవృత్తిత్వస్య విరుద్ధవ్యాప్యత్వస్య నివేశేప్రయో జనాభావేన వహ్నిత్వేన ఘటాభావీయ ప్రతియోగితాయాస్తాదృశత్వ విరహా ద్వక్ష్యమాణ సమనియత నానాధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావ్యభేదమతాభిప్రా యేణాపి తత్పాథక్యాసంభవాదితి * సర్వత్రద్విత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితా కసాధ్యాభావమాదాయేతి * ఘన వహ్నిసాధ్యకే వహ్నిఘటాభయాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నా యా అప్రసిద్ధ్యా న తాదృశాభావ మాదాయలక్షణ సమన్వయః ఏవమేతద్వూ పవానెతద్రసాదిత్యాదావపి, తత్ర విశిష్టాభావస్య హేత్వధికరణేవ్యాప్యవృత్తి త్వవిరహాదుభయాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదక తాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ విరహాచ్చ ॥ ఏతేన వహ్నిసాధ్యకే మహానసీయ వహ్నిభావ మాదాయలక్షణ సమన్వయేపి నక్షతిః ॥ అత్రకేచిత్ ॥ మహాన సవృత్తివహ్నిభావీయ ప్రతియోగితానిరూపితసాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటక స మవాయసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతా పర్యాప్తైర్వహ్నిత్వవీవ సత్త్వాద్య హ్నిసాధ్యకైర్వాప్తివారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటక సంబంధావచ్ఛి న్నావచ్ఛేదకతాకాయాహేతుసమానాధికరణాభావీయప్రతియోగితాతదవచ్ఛే దక తాత్వావచ్ఛిన్న పర్యాప్తిశూన్యత్వనే నీవాశవచ్ఛేదకపదేన వివక్షణీయత యైతద్వూపతద్వూపాభయాభావీయ ప్రతియోగితాయా మవతరణగ్రంథోక్త రి

తైస్ తద్యూపత్వ తద్యూపత్వద్వితైస్ తత్త్రిలయస్యావచ్ఛేదకతావశ్యకత్వా
 త్తాదృశోభయాభావీయప్రతియోగితాయా ఆపి సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటక సం
 బంధావచ్ఛిన్నేతద్యూపత్వ తద్యూపత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకతావచ్ఛేదకతావశ్యకత్వాః
 పరేషు ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతా ఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ
 దానెపి కాలికేన మహానసీయత్వ విశిష్టస్య సమవాయేన వహ్నిత్యాదివిశిష్ట
 స్య సాధ్యతాయాంసద్ధేతా సమవాయేన మహానసీయత్వవిశిష్టస్య కాలికేన వ
 హ్నిత్వవిశిష్టస్యాభావమాదాయావ్యాప్తివారణాయ సాన్వనవచ్ఛేదక సంబంధా
 వచ్ఛిన్నత్వస్వసామానాధికరణ్యై తదుభయసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకతా
 విశిష్టాస్యత్వస్య హేతుసమానాధికరణాభావీయప్రతియోగితా వచ్ఛేదకతాయా
 మవశ్యంనివేశనీయతయా గుణవాక్ ద్రవ్యత్వాదిత్యాదౌ విషయితయాగుణత్వ
 విశిష్టాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం తాదృశోభయసంబంధేన సా
 ధ్యతావచ్ఛేదకతావిశిష్టాస్యత్వ విరహేణావ్యాప్త్యప్రసక్తైః ప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్యా నివేశనీ
 యతయా నొక్తపూర్వపక్షావసరఇతి వదుతి || నను ద్వితీయలక్షణవ్యధికరణధ
 మావచ్ఛిన్నాభావావస్థికారే వహ్నిత్యాదినా ఘటాభావమాదాయావ్యాప్తి
 వారణాయోపాత్తసామానాధికరణ్యేనేత్యస్య వైయ్యధ్యంసానిదితదావశ్యక
 త్వం దత్తేయిష్యతే తద్వదిహాపి వ్యధికరణధమావచ్ఛిన్నాభావావస్థికారే వ
 హ్నిత్యాదినా ఘటాద్యభావ మాదాయావ్యాప్తివారణాయోపాత్తస్య సాధ్యా
 భావపేక్ష్యస్య వైయ్యధ్యంసానిదితదావశ్యకతాసంభవతీతిచేన్న || అఖండా
 భావఘటకతాసంపాదకత్వేన సాధ్యాభావాంతస్యాత్మ సాధకకృత్యసంభవాత్ ||న
 హి ద్వితీయ లక్షణపేక్షవం సంభవతి,వ్యధికరణ ధమావచ్ఛిన్నాభావావస్థికా
 రే హేతు సమానాధికరణాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ తాదృశాభావీయ
 ప్రతియోగితాయాంసామానాధికరణ్యేనా వచ్ఛేదకత్వయోః సమనేయత్వేన
 సమనియత నానాధమావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితానామభేదస్యాన్యత్రాక్తత్వేనా
 భావభేద ప్రయోజకప్రతియోగితాభేదవిరహాత్ || హేతుసమానాధికరణాభా
 వ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ తాదృశ సాధ్యాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ
 యోః సమనేయత్వవిరహేణ తదవచ్ఛిన్నాభావయో భేదసాధ్యవశ్యం వక్తవ్య
 త్వాత్ || * యాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టేతి * యాదృశ ప్రతియోగి

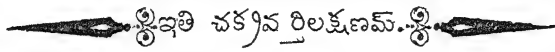
తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణత్వం యాదృశప్రతియోగితాశ్శయాధికరణత్వోభి
యాభావవత్త్వమేవోభయానధికరణత్వం తేన విశిష్టసత్తావాక్ జాలేరిత్యా
దౌ నాతివాప్తిః ॥ * వహ్నిభిన్నైః సంభావితతయేతి * వహ్నిభిన్నత్వేన
వహ్నిభావ వహ్నిభిన్నత్వేన వహ్నితదన్యోభయాభావయోః సమనేయ
త్వేనావచ్ఛేదకై క్తేనచ తదీయప్రతియోగితయోరపై న్యకస్యమితి॥తాదృశాభావీయ
ప్రతియోగితాయావహ్నిభిన్నైః సంభవస్తునాశంకయః ॥ వహ్నిభిన్నత్వేన వ
హ్నితదన్యోభయాభావీయ ప్రతియోగితాయాతస్మాంపత్వవతరణ గ్రంథోక్తరి
త్యా వ్యాసజ్యేష్ఠత్రిత్వేన వహ్నిభిన్నత్వేన వహ్నిభావీయ ప్రతియోగితాతా
విలక్షణత్వేన తత్ప్రత్యాస్తాశ్శయానధికరణత్వస్య హేతుమతివహ్నిశూన్యైః
క్షతత్యాత్ * అథవావక్ష్యమాణిత్వేతి * చైత్రాన్యత్వ విశిష్టైతద్దండసాధ్యక
వత్తద్దండసంయోగహేతుకేవ్యభిచారిణ్యై తద్దండసంయోగసామాన్యవిశిష్టాభా
వప్రతియోగ్యై తద్దండప్రతియోగికత్వచైత్రానుయోగికత్వాభివ్యక్త్యైవ విశి
ష్టాభావస్య లక్షణఘటకత్వానుపపత్తిరతాయాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదక విశిష్ట
ప్రతియోగికత్వనివేశః ॥ ధూమసంయోగే ధూమత్వవిశిష్టప్రతియోగికత్వ ధూ
మప్రతియోగికత్వయోద్వేదయోః సత్త్వేన ధూమసాధ్యకై వ్యభిచారిణధూమా
భావస్య లక్షణఘటకత్వాధికం హేత్వధికరణయత్కించిదవ్యక్త్యనుయోగిక
త్వ నివేశః ॥ తత్రైవ ధూమసంయోగేవహ్నిమదనయోగికత్వస్యాపి సత్త్వేన
ధూమాభావస్య లక్షణఘటకత్వానుపపత్తిరతాయత్కించిదితి ॥ వహ్నిత్వేన ఘ
టాభావ సంగ్రహయయాదృశప్రతియోగితాశ్శయప్రతియోగికత్వనివేశః ॥ లాఘ
వాదాహ ॥ * అథవేతి * సాధ్యనిష్ఠతాదృశప్రతియోగితావప్రసిద్ధ్యానపూర్వో
క్తలక్షణప్రతియోగివ్యధికరణత్వం నివేశితమితి * అథ ఘటత్వేనేతద్యూపం నా
స్తీతి ప్రతీతౌ ఘటత్వస్య సావవచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వ సంబంధేనాభావాం
శే సాక్షాతంత్వేన భావసావ్యవ్యవగతత్వేన ఘటత్వావచ్ఛిన్నైతద్యూపనిష్ఠప్ర
తియోగిత్వ సంబంధావచ్ఛిన్నాయాఘటత్వనిష్ఠప్రకారతాతదవచ్ఛేదక ఘట
త్వత్వావచ్ఛిన్నా నధికరణత్వస్య హేతుమతిసత్త్వాన్వఘటత్వావచ్ఛిన్నైతద్యూ
పనిష్ఠ ప్రతియోగితైవ తాదృశీప్రసిద్ధైతిచెన్న ॥ ఘటత్వేనేతద్యూపాభావ ప్ర
తీతౌ ఘటత్వాదేః సావవచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వ సంబంధేనాభావే తాదృశ
స్థాబంధస్య పరంపరాసంబంధత్వేన ఘటత్వనిష్ఠప్రకారతాయావిశేషీభూతవ్యతి

యోగిత్య సంబంధనిష్ఠసాంసగిక విషయతానిరూపితత్వ రూపస్య తాదృశప్ర
తియోగిత్య సంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య విరహాత్ || అస్తువావిశిష్టస్తేవ తాదృశ
ప్రతియోగితాకత్వస్య సంబంధతాతథాపి రూపత్వేనరూపం నాస్తీతిప్రతీతి సి
ద్ధాభావీయ ప్రతియోగిత్యసంబంధావచ్ఛిన్న రూపత్వ నిష్ఠప్రకారతావచ్ఛేద
కరూపత్వత్వావచ్ఛిన్నానధికరణత్వ మాదాయరూపవాత్ పృథివీత్వాదిత్యా
దావవాప్తివారణాయప్రకారతాయాం ప్రతియోగినిష్ఠత్వ నివేశస్యావశ్యకత్వా
న్నగోషః || సప్తైవమపి రూపఘటూభయాభావీయ ప్రతియోగితామేతద్రూప
తద్రూపాన్యతరతద్రసాభయాభావీయ ప్రతియోగితాంచాదాయ తాదృశప్రతి
యోగిత్య ప్రసిద్ధిస్సంభవతీతివాచ్యమ్ || వహ్నిత్వేన మహానసీయ వహ్నిఘటూ
న్యతరాభావీయ ప్రతియోగితామాదాయావాప్తివారణాయప్రకారతాయాంసా
ధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాప్యత్వస్తేవ నివేశ్యత్వాద్విజితప్రతియోగిత్యయోరతాదృశ
త్వాత్ * ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతయేతి * స్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకతయే
త్యథా స్తేనవహ్నిత్వాదేరభావాంతరప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేపి స నియమభం
గః || తెజస్తాది నిర్వికల్పకానంతరమంధకారాదెరిదమితిప్రతీతినిర్వాహయా
భావ ప్రతియోగివిశేషితేతి విశేషణందేయమ్ || * ప్రత్యయస్యాపీతి * శుద్ధ
ప్రతియోగితాసంబంధేన విశేష్యవిశేషణమితిరిత్యా వహ్నిర్నాస్తీతి ప్రత్యయ
స్యేత్యథః * సామానాధికరణ్యేనావచ్ఛేదకతయాఽవాప్తిప్రీతి * ఆత్మా
సంభవవీవసంభవతి || సచ గురుధమన్యానవచ్ఛేదకత్వే తదవచ్ఛిన్నసాధ్యక
లక్షణసమన్వయఇతివాచ్యమ్ || తన్నతేపారిభాషికావచ్ఛేదకత్వస్తేవ నివేశ్య
త్వాదితి ధ్యేయమ్ || సన్వేపం సామానాధికరణ్యేనేత్యస్య వైయధ్యమతలహ
* తదపీతి * సన్వేపం ప్రతియోగ్యవృత్తిశ్చేత్వాది గ్రంథావతారకత్వానుపప
త్తిరితిచెన్న || వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావానీకారే ప్రతియోగితావచ్ఛేద
కతావైలక్షణ్యస్య ప్రతియోగివైయధికరణ్యే సామానాధికరణ్యాంశస్య వ్యథా
తాయామేవ తద్గ్రంథతాత్పర్యాత్ || * అన్యయాభావేతి * యద్యవ్యవ్యయా
భావోత్తరం మత్వధీయ ఇనిప్రత్యయోనభవతినకమధారయా న్నత్వధీయ
ఇత్యనుశాసనవిరోధాత్ || తథాపి వ్యభిచారస్యాభావాయత్రైతి వ్యధికరణ బ
హువీహావనుశాసనాభావేన నాస్తి వ్యభిచారోయత్రైతి బహువీహా సర్వో
పకలక్షణికత్వావత్త్యా తాదృశానుశాసనే బహువీహిపదంయథాశుతమెవప్ర

కృతప్రయోగవశాచ్చ సర్వ సమాసాన్యసమాసపరంవేత్సభిప్రాయః ॥ అన్యభి
చారి సంబంధఇత్యత్రాన్యభిచారిణః సంబంధఇతివ్యుత్పత్తిమభిప్రేత్యశంకతే ॥
సచెతి అన్యభిచారితి * సచాన్యభిచారినిరూపకార్థకతత్పదాన్వయిష్టలమి
వాయంనియమోఽన్యత్రేతు హేతుసమానాధికరణైత్యాదిక్రమేనైవేతి నాయం
దోషఇతివాచ్యమ్ ॥ ప్రథమదోషవనిభారాత్ ॥ అన్యభిచారిణిసంబంధఇ
తి వ్యుత్పత్తిమభిప్రేత్యాభేతిపూర్వపక్షం సమాధత్తై ॥ * నేతి * సచయద్యూ
పావచ్చిన్నసేతి * యద్యూపంహేతువ్యాపకసాధ్యసామానాధిక రణ్యత్వం త
దన్యద్యూపమన్యభిచారిహేతునిష్ఠ సాధ్యసామానాధికరణ్యత్వం * అన్యభిచారి
సంబంధరూపతావపత్తైరితి * సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వ విశిష్టసాధ్యసామానాధి
కరణ్యత్వేన తత్పదప్రతిపాద్యతానంభవాదిత్యధః ॥ * ఉక్తలక్షణేపీతి *య
త్సమానాధికరణాఇత్యాది దీధితికారీయలక్షణేపీత్యధః *ప్రతియోగీతి*యా
వదభావకత్వస్య హేతునిష్ఠాధేయత్వరూపత్వాత్తస్యోక్తరీత్యాఅన్యభిచారసం
బంధరూపతా ॥ స్వవిశిష్టహేత్వధికరణావచ్చిన్నత్వ స్వప్రతియోగి నిరూపిత
త్వోభయసంబద్ధేనాభావ విశిష్టసామానాధికరణ్య వ్యాప్త్యం యత్సాధ్యవ్యాప
కతావచ్ఛేదక ప్రతియోగితాకత్వ విశిష్టసామానాధికరణ్యం నిరూపకతాసంబ
ద్ధేన తదవృత్తిస్య తాదృశలక్షణవాక్య పర్యవసితార్థ రూపస్యోక్తరీత్యాఽన్య
భిచారిసంబంధ రూపతాసంభవాచ్చ ॥ తథాచపారిభాషికమేవాన్యభిచరితత్వ
మిత్యనేనతస్య పారిభాషికత్వ ప్రతిపాదనానంగతిరితిభావః ॥ అవచ్ఛేదకత్వ
మిత్యస్యావచ్ఛేదకత్వ పదార్థాంతరీకాధః అవచ్ఛేదకత్వ పదార్థావాదతో
వ్యాచక్ష్యై ॥ * అనవచ్ఛేదకమిత్యత్రైతి * అవచ్ఛేదకపదస్య పర్యాప్తిసంబ
ద్ధేనావచ్ఛేదకతావిశిష్టతాత్పర్యకత్వాత్పర్యాప్తిసంబంధేనావచ్ఛేదకత్వం తాత్ప
ర్యవిషయతావచ్ఛేదకమితిభావః ॥ * స్వవిశిష్టసంబంధీతి * అత్ర హేతు స
మానాధికరణాభాషీయ ప్రతియోగి తాయాః స్వవిశిష్టసంబంధినిష్ఠాభాషీయప్రతి
యోగితాయాశ్చ సామానాధికరణ్యేనావచ్ఛేదకత్వం నివేశ్యం తేనస్వవిశిష్టసం
బంధినిష్ఠాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకవహిత్యాదేహేతుసమానాధికరణ వ
హిత్యాత్వేన ఘటాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేపి నావ్యాప్తిః ॥ సవాలవచ్ఛేద
కతయాఽభిమతస్యస్వవిశిష్టసంబంధినిష్ఠవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావ ప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకత్వేపి పారిభాషికావచ్ఛేదకాప్రసిద్ధిః ॥ ఏవంనతి వహిన్న

త్వేన ఘటాభావ మాదాయ ప్రథమలక్షణే సాధ్యాభావపడ సాధకాన్యసంభ
 ఘటేషు తేషు తదవస్థిఘటాన్యతరాభావ మాదాయావ్యాప్తి వాణాయ
 సాధ్యతావచ్చేదకవ్యాప్యప్రతియోగితాకాభావ పరతత్పదసాధకన్య మవసే
 యమితి దిక్ ॥

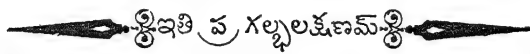
శ్రీమతి చక్రవర్తిలక్షణమ్. శ్రీ
 శ్రీ ॥ * విశిష్టాభావశత్యాది * ద్విత్వావచ్ఛిన్న సాధ్యకేవ్యభిచారిణి వ్య
 భిచార నిరూపకాధికరణావృత్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావ మాదాయాతివ్యాప్తిరైరా
 సః ॥ అదైవంవిశిష్టసత్తావాక్ జాతేరిత్యాదావిశిష్టసత్తాభావస్యసాధ్యప్రతియో
 గికత్వ విరహేణసత్తాభావస్య సాధ్యప్రతియోగికత్వేపి హేతుసామానాధికర
 ణ్యవిరహేణ వ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నాభావ మాదాయాతివ్యాప్తిః ॥ నచగు
 ణావృత్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య సాధ్యప్రతియోగికత్వేన తమాదాయాతివ్యా
 ప్తివారణం శంక్యమ్ ॥ విశేష్య సతాగుణావృత్తిత్వస్య విశిష్టాభావానుపగమా
 దన్యథాఘటవృత్తిత్వ విశిష్టవాచ్యత్వేవటావృత్తిత్వసత్త్వేన తదవచ్ఛిన్నాభావ
 స్యాపి సాధ్యప్రతియోగికత్వేన తమాదాయవాచ్యం జ్ఞేయత్వాదిత్యాదౌలక్షణ
 సమన్వయ సంభవేన వ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నాభావస్యా నావశ్యకత్వప్రసం
 గాత్ ॥ మైవమ్ ॥ ద్వివ్యత్వత్వేన ద్వివ్యత్వసత్తాన్యతరాభావమాదాయైవవిశి
 ష్టసత్తాసాధ్యకేవ్యత్వైరావరణాత్ ॥ నచ తాదృశాభావస్య ద్వివ్యత్వాభావ
 సమనియతత్వేన ద్వివ్యత్వప్రతియోగికత్వమేవ స్వీక్రియత ఇతివాచ్యమ్ ॥ సత్తా
 యాపి తాదృశప్రతితావుల్లభా తత్ప్రతియోగికత్వావశ్యకత్వ మిత్యభిప్రా
 యాత్ ॥ అదైవమపేతద్యూపాన్యత్వ విశిష్టసత్తావాక్ జాతేరిత్యాదావతివ్యా
 ప్తిః కథంవార్యతే విశిష్టాభావస్య లక్షణఘటకత్వాభావాత్ ॥ ద్వివ్యత్వత్వేన
 ద్వివ్యత్వసత్తాన్యతరాభావాదే సాధ్యసామానాధికరణ్యాత్ ॥ నచైతద్యూపభే
 దత్వేనైతద్యూపభేదసత్తాన్యతరాభావస్య సాధ్యప్రతియోగికస్య సాధ్యసామా
 నాధికరణ్య విరహేణైవతత్ప్రతివ్యాప్తివారణమితివాచ్యమ్ ॥ తాదృశాన్యత
 రాభావస్య సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకస్య హేతుసమానాధి
 కరణస్య సాధ్యసామానాధికరణ్యాత్ప్రయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితా
 కస్య తస్యసర్వత్ర వ్యధికరణసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక సాధ్యాభావ
 మాదాయలక్షణ సమన్వయాద్వ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నాభావస్యా నావశ్యక

త్వే వారణాయవివక్షణీయసాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక
త్వ విరహాత్ || సచ వ్యధికరణసంబంధావచ్ఛిన్నాభావ వారణాయ ప్రతియోగి
తాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వం విహాయావచ్ఛిన్నత్వ ప్రతి
యోగివృత్తిత్రావిభయసంబంధేన సంసర్గవిశిష్టత్వప్రేయనివేశేన వ్యధికరణసం
బంధావచ్ఛిన్నాభావ వారణస్య నిరుక్తాన్యత రాభావన్యచసంగ్రహః సంభవతీ
లివాచ్యమ్ || ఏవమపి వాచ్యత్వస్య కాలికసంబంధేనాభావమాదాయలక్షణ స
మన్వయాద్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావానావశ్యకత్వస్య దుర్వారత్వాదితి
చేన్న || విశిష్టసాధ్యకే వైశిష్ట్యప్రేయ పరంపరాసంబంధేనసాధ్యత్వమిత్యభిప్రా
యేణ ప్రథమకల్పకరణాత్ || నచైవం విశిష్టసత్తాసాధ్యకే సాధ్యతావచ్ఛేదకవి
శిష్టత్వ నివేశ్యావృత్త్య సంగతిరితివాచ్యమ్ || అథవేతిత్యాదిద్వితీయ కల్పాభి
ప్రాయేణ తత్సంగతేః * యథోక్తధర్మయోరితి * యత్సమానాధికరణ సా
ధ్యాభావత్వ సాధ్యసామానాధికరణ్యయోరిత్యర్థః * తాదృశేతి * స్వరూపసం
బంధరూపేత్యర్థః * మానాభావాదితి * భూతలేప్రమేయమిత్యాదౌ ప్ర
మేయత్వాదౌ భూతలాధేయతావచ్ఛేదకత్వావగాహిప్రత్యయోఽతిప్రసక్తప్ర
మేయత్వాదౌ స్వరూపసంబంధ రూపావచ్ఛేదకత్వంవిషయాకరోత్యతిప్రసక్త
సాధారణతాదృశావచ్ఛేదకత్వ నివేశేనతాభావాభావౌ ద్రవ్యత్వవతీతి ప్రతీతి
సిద్ధతాదృశావచ్ఛేదకత్వ మాదాయసత్తాభావద్రవ్యత్వావిభయవాక్ ద్రవ్యత్వా
దిత్యాదౌ వతివ్యాప్తిరతౌఽతిప్రసక్తవ్యావృత్తతాదృశావచ్ఛేదకత్వమేవ నివ
ేశ్యం తథాచ తాదృశావచ్ఛేదకత్వావగాహి యత్సమానాధికరణ సాధ్యాభావః
సాధ్యవతీత్యాది ప్రత్యయాభావాదసంభవఇతిభావః * వ్యభిచారిణీతి * సం
యోగీసత్తాదిత్యాదౌ గుణావృత్త్యభావమాదాయాతివ్యాప్తివారణంబోధ్యమ్ ||
* మహ్నోదిసామానాధికరణ్యవిరహేపీతి * సంయోగేనద్రవ్యస్యా వ్యాప్యపు
త్తిత్వమతే తదావశ్యకత్వేపి విషయతయా జ్ఞానాధికరణైవతేమానా తత్త్వసా
మాన్యాభావస్య సాధ్యసామానాధికరణ్య విరహాదాత్తాజ్ఞానాదిత్యాదావవ్యాప్తి
వారణం తత్ప్రయోజనంబోధ్యం * వృత్తిద్వయమ్ * సాధ్యసామానాధికరణ్య
ఘటకంపాతుసామానాధికరణ్యఘటకంచేత్యర్థః (* ఏకసంబంధేన * ద్రవ్యకవిశేణ
ణతారూపైకసంబంధావచ్ఛిన్నం ||) ప్రథమప్రయోజనమాహ || * లెనేతి * ద్వి
తీయేసత్తావాక్ ద్రవ్యత్వాదిత్యాదౌ కాలికసంబంధేన పాతుసమానాధికరణ

స్య సత్తాభావస్య దైశికవిశేషణతయా సాధ్యసామానాధికరణ్య విరహోదవ్యాప్తి
 వారణం ప్రయోజనంబోధ్యమ్ * తత్ప్రయోజనంస్ఫుటమేవేతి * ధూమన
 మవాయినిష్ఠవహ్నాభావ విషయకప్రమాయాం సాధ్యవత్తాజ్ఞానప్రతిబంధక
 త్వాభావా సత్త్వాదవ్యాప్తివారణరూపమిత్యర్థః * సాధికరణవృత్తిత్వంనిర
 వచ్ఛిన్నంగ్రాహ్యమితి * అదైవం వివక్షణే వహ్నిమాన్ ధూమాత్సత్తావాన్
 జాతేరిత్యాదౌ కాలికవిషయత్వాది సంబంధేనహేతుసమానాధికరణ సాధ్యాభా
 వ ప్రమాయాం సాధ్యవత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకత్వాభావాసత్త్వాదవ్యాప్తి వారణా
 య హేతుమద్వృత్తిత్వాంశేస్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్ట సాధ్యవత్తాగ్రహ
 విరోధితానియామక సంబంధస్తేన వివక్షణీయతయా కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగితాకే ఘటత్వాభావాభావే సాధ్యేఘటాసమానకాలీనక్రియాదౌ వ్య
 భిచారిణిప్రమేయత్వాదౌసాధ్యాభావస్య వ్యతిరేకిమాత్రస్య కాలికేనావ్యా
 వ్యవృత్తిత్వ ప్రవాహానురూపాదిహేదానీం ఘటత్వాభావ ఇతి ప్రత్యయా
 చ్చ ఘటాన్యదేశావచ్ఛేదేనైవ కాలవృత్తితయాహేత్వధికరణకాలనిరవచ్ఛిన్న
 వృత్తికత్వవిరహేణ వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావమాదాయాతివ్యాప్తిః || న
 చ హేత్వధికరణ వృత్తిత్వం దైశికవిశేషణతయైవ నివేశనీయంభావాభావ సా
 ధారణీదైశిక విశేషణతా సీక్రియతఇతి నాభావసాధ్యకే వ్యభిచారిణ్యతివ్యా
 ప్తిః||ప్రకృతస్థతైవసంబంధేనఘటత్వాభావాభావాదైశికవిశేషణతయానిర
 వచ్ఛిన్నవృత్తికతయా కాలికసంబంధేన తద్వత్తాజ్ఞానస్య తాదృశసాధ్యవత్తాజ్ఞా
 న విరోధితాన్నిత్యాతివ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ || ఏవంసతి తత్సాధ్యకే అత్తత్వ హే
 తావవ్యాప్తేఘటత్వాభావరూపస్య సాధ్యాభావస్య దైశికవిశేషణతయాతేన
 సంబంధేనాత్తనివృత్తైః||మైవమ్||స్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యవత్తాగ్రహ
 విరోధితానియామకసంబంధేనైవహేత్వధికరణవృత్తిత్వంవివక్షిత మభావవత్తాగ్ర
 హేఅభావాభావవత్తాజ్ఞానస్యదైశికవిశేషణతయాపి విరోధిత్వమితికూటఘటితే
 గ్రంథకృద్దేశనీయమతస్తేనావలంబనాదుక్తస్థలేదైశికవిశేషణతాసంబంధమా
 దాయాతివ్యాప్తివారణం||ఏవంచభావాభావసాధారణదైశికవిశేషణతాయాఅస్మి
 కాలేపి నక్షతిరభావ సాధ్యకేవ్యభిచారిణి సమవాయాదెరపితథాత్వాత్||దర్శి
 తసాధ్యకే అత్తత్వాదిహేతుకేఽవ్యాప్తివారణంతు తాదృశ సంబంధేనహేతుమ
 ద్వృత్తితావచ్ఛేదక సాధ్యాభావత్వ విశిష్టవిషయక ప్రమాసామాన్యఇతి వివక్ష

యాకర్తవ్యమ్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకఘట
 తావభావాభావరూపసాధ్యాభావస్య ఘటతావభావరూపస్య ఘటాసమానకాలీ
 న క్రియాదౌ వ్యాప్యవృత్తిత్వమేవ ॥ నచ తత్రసాధ్యాత్మకప్రతియోగ్యనధికర
 ణస్య దేశస్యావచ్ఛేదకత్వం యజ్యతే ప్రతియోగ్యభావయోరేకత్ర వృత్తావి
 రోధభజనాధమేవావచ్ఛేదకాపేక్షణాత్ వ్యతిరేకమాత్రస్యకాలికనావ్యా
 ప్య వృత్తిత్వ ప్రవాదస్య ఇహేదానీం ఘటతావభావఇతి ప్రత్యయస్యచ మ
 హాకాలే తస్యావ్యాప్యవృత్తిత్వేనేవాపవత్తైరితి ధ్యేయమితిదిక్ * తత్సామా
 న్యపరమితి * నను సాధ్యతావచ్ఛేదకపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక ప్రకారతానిరూపి
 తప్రకారితావచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతానివేశాదేవాపవత్తౌసామాన్యపదం వ్యధా
 మితిచెన్న ॥ విశిష్టసాధ్యతావచ్ఛేదకస్థల తాదృశప్రకారకతావచ్ఛిన్న ప్రతి
 బధ్యతాయా అప్రసిద్ధేః ॥ ప్రతిబధ్యతాయాభిమసాధారణ్యాయ నిరూప్యని
 రూపక భావావచ్ఛిన్న ప్రకారకత్వస్యేవతదవచ్ఛేదకత్వస్య వక్తవ్యతయా విశిష్ట
 సాధ్యతావచ్ఛేదక పర్యాప్తావచ్ఛేదక తాకప్రకారకత్వస్యాతథాత్వా తాదృశ
 ప్రకారకత్వవిశిష్టజ్ఞానత్వవ్యాపక ప్రతిబధ్యతాయా నివేశనావశ్యకత్వేనవ్యా
 పకత్వ తాత్పర్యకతత్పదావశ్యకత్వాత్ ॥ * జ్ఞానంచతి * నను సధమితా
 వచ్ఛేదకక యద్ధర్మావచ్ఛిన్న సమానాధికరణ సాధ్యాభావవిషయక ప్రమా
 సామాన్యస్వసమానధర్తితావచ్ఛేదకకసాధ్యవత్తాజ్ఞాన సామాన్యవిరోధతావభా
 వస్తత్త్వం వర్యవసన్నమ్ ॥ నిధమితావచ్ఛేదకకసాధ్యాభావప్రమాయాః స్వ
 సమానధమితావచ్ఛేదకకసాధ్యవత్తాజ్ఞానాప్రసిద్ధిరతః సధమితావచ్ఛేదకక
 త్వస్య తాదృశప్రమాయానివేశః ॥ తత్ర స్వపదం ప్రమాసామాన్యపరం
 తత్ప్రమాపరంవా ॥ ఆద్యే తాదృశప్రమాసమానధమితావచ్ఛేదకక సా
 ధ్యవత్తాజ్ఞానత్వ వ్యాపకప్రతిబధ్యతాయాః కామినీజ్ఞానానిరూపితాయావ
 ప్రసిద్ధైరివాప్తిః ॥ అంత్యేఘటప్వన వహ్నిభావవాహ్రాదశ్చవహ్ని
 భావవానితి ప్రమాయాః స్వసమానధమితావచ్ఛేదకకప్రాదతావచ్ఛిన్న
 విశేష్యకవహ్నిమత్తాజ్ఞాన సామాన్యవిరోధితావచ్ఛిన్నైరితిచేన్న ॥ హేతుస
 మానాధికరణసాధ్యాభావాంశే సధమితావచ్ఛేదకకాయాప్రమాప్రత్యే
 కం స్వీయహేతుసమానాధికరణసాధ్యాభావనిష్ఠప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతా
 వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపితాయా స్వవిషయీభూతాభావీయప్ర

తియోగితావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రకారతా
తచ్ఛాల్పనాహాద్యజ్ఞానత్వవ్యాపక ప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకత్వా భావ
స్తత్వ మిత్యన్యవివక్షితత్వాన్నదోషః * ఏవ యత్సమానాధికరణసాధ్యాభావ
ప్రమాత్వవ్యాపకః సాధ్యవత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకత్వాభావస్తత్వమిత్యేతాదృశార్థ
కత్వఇతి * అత్రే దంచిత్యమ్ ॥ పూర్వోక్తయక్త్యావలక్షణపరిమార్కరావశ్యకత
యా తాదృశప్రమాత్వవ్యాపకత్వఘటితపరిమార్కోఽసంభవదుక్తక ఇతి ॥ ❀❀

శ్రితి ప్ర గల్భలక్షణమ్ శ్రితి

శ్రితి ॥ * యన్నిష్ఠత్వానుపాదాన ఇతి * యల్లింగకత్వస్యానుమితి విశేషణ
త్వేవ్యాప్తిశాఙ్గతునిష్ఠత్వలాభః ॥ * అసంభవోఽవ్యాప్తి రేవేతి * సాధ్యతా
వచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితావచ్ఛేదక
బద్ధేనాభావాంశేసాధ్యప్రకారకవ్యభిచారజ్ఞానస్వేవ ప్రతిబంధకతయా సంస
గతావచ్ఛేదక కోటా భ్రమత్వాంగీకారకేవలాన్వయన్యపి తాదృశజ్ఞానప్రసి
ద్ధ్యాఽసంభవః ॥ తదస్వీకారేఽవ్యాప్తిః * వస్తుగత్యేతి * తత్సమానాధికరణవి
షయతా నిరూపితత్వమేవ వస్తుగత్యాతద్విశిష్టనిరూపితత్వమిత్యర్థః ॥ యన్ని
ష్ఠసాధ్యాభావవద్యత్తిత్వత్వ విశిష్టవిషయిత్యేత్ర తాదృశవృత్తిత్వత్వస్య తా
దృశవృత్తిత్వోపలక్షణత్వ వివక్షాయాం గుణకమాన్యత్వోపలక్షితసత్తాయాగు
ణాదెరివసమానాధికరణ భర్తావచ్ఛిన్న సాధ్యాభావవద్యత్తిత్వత్వేన పదా
ధాంతరేణవా తాదృశ వృత్తిత్వావగాహిజ్ఞానీయ విషయితాయా వ్యావృత్తి
ర్నాసంభవతి యతోగుణాద్యన్యత్వోపలక్షణత్వ వివక్షాయాం సత్తాయా గుణ
సమవాయేన విశేషణత్వం సత్తాయాంచ గుణాన్యత్వస్య సామానాధికరణ్యసంబ
ద్ధేనెతివత్ తాదృశవృత్తిత్వత్వోపలక్షణత్వవివక్షాయాం విషయిత్యాంశేతాదృ
శవృత్తిత్వస్య నిరూపితత్వసంబంధేన విశేషణత్వం తాదృశవృత్తిత్వత్వంచ తాదృ
శవృత్తిత్వే ఆశ్రయతాసంబంధేన విశేషణమిత్యస్వేవ వక్తవ్యత్వేన తాదృశజ్ఞా
నీయ విషయిత్యేనిరూపితత్వసంబంధేన తాదృశవృత్తిత్వస్య తాదృశవృత్తిత్వే ఆ
శ్రయతాసంబంధేన తాదృశవృత్తిత్వత్వస్యచాబాధాత్ ॥ గుణాద్యన్యత్వస్యవి
శేషణత్వ వివక్షాయాం తన్యసావచ్ఛిన్ననిరూపితత్వసంబంధేనధమి పారతం
త్యై గ్రణాన్వయాత్తేనసంబద్ధేనతన్యగుణాదాబాధాత్తద్విశిష్టసత్తాయా గుణాదె
రివ యన్నిష్ఠసాధ్యాభావవద్యత్తిత్వత్వస్య తాదృశవృత్తిత్వేవిశేషణత్వ వివక్ష

తాతస్య సావవచ్చిన్నసంబంధితాకత్వ సంబంధేనధర్మపారతంత్ర్యేణాశ్వయేన
 వృత్తిత్వస్యాపినిరూపితత్వ సంబంధేనాన్వయేనతాదృశవృత్తిత్వత్వావవచ్చిన్న స
 బంధితాక విషయితైవ యన్నిష్ఠసాధ్యాభావవద్యృత్తిత్వత్వవిశిష్టవిషయితైతి శ
 బ్దాదోఽధ్యతే || ఉక్తభ్రమవిషయితాయాంచ సావవచ్చిన్నసంబంధితాకత్వ సం
 బంధేన యన్నిష్ఠసాధ్యాభావవద్యృత్తిత్వత్వస్య బాధాత్రదాన్వయవృత్తిః || తా
 దృశవృత్తిత్వత్వావవచ్చిన్న సంబంధితాచ తాదృశవృత్తిత్వత్వావవచ్చిన్న తాదృశ
 వృత్తిత్వనిష్ఠనిరూపకతైవైత్యభిప్రాయేణాహ * విశేషణీభూతైతి * విశేష
 ణాంతరమిత్యనేన విశేషణవిశేషణమపి ధర్మపారతంత్ర్యేణాన్వేతీతి సూచితం
 * వ్యావర్తకమానస్య * విశేషీతస్య || * విశేష్యసంబంధితావచ్ఛేదకత్వభా
 నాత్ * విశేష్యాంశే సావవచ్చిన్న సంబంధితాకత్వ సంబంధేన విశేషణాంశే
 ప్రకారీభూత వ్యక్తిభాననియమాత్ || * నిరూపకీభూయవిషయితా వ్యావర్తక
 నై * నిరూపితత్వసంబంధేన తాదృశవృత్తిత్వత్వ విశిష్టస్య విషయితావిశేషణ
 త్వై * ఆశ్రయతయా * ఆశ్రయతాసంబంధేన * వ్యావర్తకం * విశేషణం ||
 * తస్యాపి * తాదృశవృత్తిత్వస్యాపి * నిరూపకతావచ్ఛేదకీభూయవిషయితావ్యావ
 త్కతావత్ * సావవచ్చిన్న స్వసమానాధికరణనిరూపకతాకత్వసంబంధేన వి
 షయితావిశేషణత్వాదిత్యథా * వృత్తివిశేషణై తన్నిరూపకాధికరణైతి * ప
 ర్యతాదావితీశేషః * వారణానంభవాదితి * తాదృశవిషయితాయా మధికరణని
 రూపితత్వ యన్నిష్ఠత్వాధ్యయతాత్రైవతత్త్రితయవిశిష్టనిరూపితత్వాక్షరైతిభావః
 * సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వ సంబంధేనసాధ్యవిశిష్టస్య వ్యధి
 కరణధర్మావచ్చిన్నాభావస్యా ప్రసిద్ధ్యైతి * సను వహితావచ్చిన్నవహి
 నిష్ఠప్రతియోగితాక త్వేన వహితేన వహితుభూతాభావావగాహి భ్రమవి
 షయస్య తాదృశసాధ్యాభావస్య ప్రసిద్ధ్యా తాదృశభ్రమీయవిషయితామాదా
 యావ్యాప్తిర్దుఃస్వరూపేతిచేన్న || తాదృశాభావవద్యృత్తిభూమిభిజ్ఞానస్యా
 నుమితి ప్రతిబంధకత్వాభావేన ప్రతిబంధకత్వస్య తదాన్వయవృత్తిత్వం తాదృ
 శాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యోభయత్వ సాధారణ్యమంగీకృత్య సాధ్య
 తావచ్ఛేదక మాత్రావచ్చిన్న సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితాకత్వ సంబంధేన సాధ్యతా
 వచ్ఛేదకావచ్చిన్న సాధ్యమాత్రనిష్ఠప్రతియోగితాకత్వసంబంధేనవాఽభావాంశే
 సాధ్యప్రకారకవ్యభిచారజ్ఞానప్రేయ ప్రతిబంధకత్వోపగమస్యావశ్యకతయాతే

నసంబద్ధేన సాధ్యవిశిష్టస్య తాదృశభృమవిషయసాధ్యాభావస్యాప్రసిద్ధత్వాద
 వ్యాప్త్యనవకాశాత్ || వహ్నితావదినోభయాభావస్తాదృశోభయత్వాభావవి
 తి తస్యసాధ్యప్రతియోగికత్వమేవ నాస్తీతికేచిత్ || * ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక
 కోట్యప్రవేశాదితి * సాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వనిష్ఠవిషయతాత్మేన ప్రతిబంధ
 కత్వ ఏవవిషయతావిశేషణతయా తాదృశవృత్తిత్వస్యావచ్ఛేదకత్వం సంభవతి ||
 తదేవన, ప్రతిబంధకత్వస్య తాదృశవృత్తిత్వత్వేన ఘటావగాహిజ్ఞానసాధారణ్యా
 య తాదృశవృత్తిత్వనిష్ఠత్వంవిహాయ సాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వత్వావచ్ఛిన్న విష
 యతాకత్వేన ప్రతిబంధకతాయా వక్తవ్యత్వాత్తదవచ్ఛేదకకాటా తాదృశవృత్తి
 త్వస్యా ప్రవేశాదితిభావః * విషయితాపర్యాప్త్యభావవివక్షణఇతి * అనుమి
 తిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదికాయాః సమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావవ
 ద్యుత్తిత్వత్వేన హేతునిష్ఠసాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వావగాహిజ్ఞానీయ విషయ
 తాయాహేతునిష్ఠసాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వత్వ విశిష్టే సత్త్వాదవ్యాప్తిరతః ప
 ర్యాప్తినివేశస్తథాచ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయితాయాః సమానాధికరణ
 ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వత్వ హేతునిష్ఠసాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వ
 త్వోభయస్థి౯పర్యాప్తతయానావ్యాప్తిః || సచ సమానాధికరణ ధర్మావ
 చ్ఛిన్న సాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వత్వే ప్రతిబంధకతా వచ్ఛేదికా యతాదృ
 శభృమీయవిషయతాతదవచ్ఛేదకత్వమేవేతి పర్యాప్తివివక్షణపి తద్దోషతాదన
 స్థ్యమితివాచ్యమ్ || విశిష్టవిషయకజ్ఞానవిశిష్టఘటకపదార్థేషు విశేషణవిశే
 ష్య భావాపన్నేషు సర్వేషుత జ్ఞానీయవిషయతాత్వేనవిషయతాపర్యాప్తిరస్తీ
 తిమతానుసరణాత్ || సచ తస్య నిర్వృత్తికత్వం శంక్యమ్ || ఉపలక్షితవత్తాజ్ఞా
 నవిశిష్టవత్తాజ్ఞానయోః వైలక్షణ్యయోపలక్షితవత్తాజ్ఞానీయ ప్రకారతాయాః
 కేవల విశేష్యపర్యాప్తత్వస్య విశిష్టవత్తాజ్ఞానీయ ప్రకారతాయా విశేషణ
 విశేష్యోభయ పర్యాప్తత్వస్యావశ్యం వక్తవ్యత్వాత్ || * ప్రకృతాను
 మితి సామాన్యపరమితి * నన్వనుమితౌ సాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వ విషయితా
 తున్యత్వ వివక్షయైవోక్త సమూహాలంబన వారణాత్సామాన్యపదం న్య
 థామ్ || సచ ఘటత్వేన హ్మభావవద్యుత్తిథూమకాలీన వర్షతోవహ్ని
 మానిత్యనుమితి నిరూపితాయా తాదృశవర్షతోవహ్నిభావవానితి బాధజ్ఞాన
 నిష్ఠప్రతిబంధకతాతదవచ్ఛేదకత్వస్య హేతునిష్ఠసాధ్యాభావవద్యుత్తిత్వవిషయ

తేనెనత్తా వదవ్యా ప్తిరతః సామాన్యపదోపాదానమావశ్యకమితివాచ్యమ్ || సా
 ధ్యాభావవదవ్యప్తిత్వ విషయత్వపూర్వోక్తవిషయత్వాన్యతరశూన్యత్వస్తేనైవ వి
 వక్షితత్వాత్ || యత్తు యాదృశస్థలే తాదృశాన్యతరవిషయతాక్రేవానుమితిర్నా
 న్యాతత్రతాదృశానుమిత్యప్రసిద్ధే ప్రథానివేశాసంభవఇతి || తన్ను || తాదృశస్థల
 స్వీకారసిద్ధాంతేప్యవ్యాపైరుపరావృత్యాదృశస్థలపలాపస్తేనైవ క తిశాన్య
 త్వాత్ || అత్రకేచిత్ || యత్రవహ్నిసామాన్యాభావవదవ్యప్తిత్వేన ధూమావ
 గాహ్యేవానుమితిః ప్రసిద్ధాతత్ర తాదృశాన్యతరవిషయితాశూన్యానుమిత్యప్ర
 సిద్ధ్యాత్వస్థితేనవ్యాప్తిః సిద్ధాంతే హేతునిష్ఠసాధ్యాభావవదవ్యప్తిత్వ విష
 యితాయాం తాదృశానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాభావేన లక్షణసమన్వ
 యఇతి విశేషఇతిసామాన్యపదమేవజ్యాయఇతివదంతి || వస్తుతస్తు || అనుమితి
 నిష్ఠప్రతిబధ్యతాయాం తాదృశాన్యతరవిషయితానవచ్ఛిన్నత్వదానేన సకలదో
 షవారణే సామాన్యపదం వ్యర్థమితిప్రతిభాతి || * స్వరూపాసిద్ధ్యాదీతి * ఆ
 ధ ధూమాభావవాపర్యత ఇత్యాదిస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞాననిషప్రతిబంధకతానిరూపి
 తప్రతిబధ్యతాయా స్తల్లింగకతత్వాన్యకతత్వంసగతానుమితిత్వవ్యాపకత్వంన
 సంభవతి తాదృశానుమితిత్వస్య ద్రవ్యంవహ్నిమత్ప్రమేయం వహ్నిమదిత్యా
 ద్యనుమితి సాధారణ్యత్రత్రచ నిరుక్తస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞాన ప్రతిబధ్యతాయా అ
 భావాత్ || నచ తల్లింగకత్వం ప్రకృతపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేషక ప
 రామర్శ విశిష్టత్వమితివాచ్యమ్ || సాధ్యవ్యాప్యహేతు విషయకపరామర్శ
 త్వస్య వ్యభిచారజ్ఞాన ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వేనైవోపపత్తౌ లక్షణతన్నివేశే
 ప్రయోజనాభావాత్ || ధూమాభావవాపర్యత ఇతిజ్ఞానానంతరమపి వహ్ని
 వ్యాప్య ధూమవద్రవ్యమిత్యాది పరామర్శాద్ద్రవ్యం వహ్నిమదిత్యాద్యనుమి
 త్యుత్పత్త్యా తాదృశ పరామర్శత్వస్య స్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానప్రతిబధ్యతావచ్ఛేద
 కత్వాభావాదితిచేత్ || అత్రకేచిత్ || స్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానస్యలాభువేన ధర్మితావ
 చ్ఛేదకప్రత్యాసత్తేన ప్రతిబంధకత్వ కల్పనా తత్ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదక కో
 హ తల్లింగకత్వమాత్రస్య నివేశేన ప్రతిబధ్యతాయా వ్యాపకత్వభంగవిరహ
 త్ || నచ వ్యభిచారజ్ఞాన ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకస్య హేత్యాభావప్రథమ లక్ష
 ణోక్తరీత్యా హేతుధర్మిక వ్యభిచారజ్ఞానవిశిష్టాన్యత్వరూపస్తేనైవ వక్తవ్య
 తేనెనస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకస్యతాన్యత్వేనచ వ్యాపకత్వ

భంగోదుర్వారజతివాచ్యమ్ || కేవలాన్వయనివృత్తిచారస్యాప్రసిద్ధ్యాప్రకృతల
క్షణతల్లింగవిషయక పరామర్శవిశిష్టత్వ రూపస్తేన్య తల్లింగకత్వస్య నివేశనీ
యత్వాత్ || తస్మాత్ప్రవిషయకత్వస్తేన్య తదర్థత్వాచ్చ నవృత్తిచారజ్ఞానానంత
ర లింగద్వయావగాహిపరామర్శజన్యానుమితౌ వ్యాపకత్వభంగః || ఇత్థంచ
భూమాభావవాన్ పర్యతజతిస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానానంతరం భూమమాత్మలింగ
కానుమిత్యనుత్పత్త్యాతల్లింగకానుమిత్యవ్యాపకత్వస్యస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానప్రతి
బంధకతాయాం సత్త్వాదసంభవశ్చతిగ్రంథకృదభిప్రాయఇత్యాహుః || *భగవ
స్యాప్రామాణికత్వాదితి * ద్విత్వేనసంసగతానభ్యుపగమాత్తాదృశజ్ఞానస్యా
ననుభూతత్వాద్వాప్రత్యేకరూపేణభావేప్రకారతాభేదాదితిభావః || తదభ్యు
పగమేత్వాహ*సంసగేయవిషయతాద్వయానిరూపకత్వేనేతి * స్వనిరూపక
త్వ, స్వనిరూపకతావచ్ఛేదక ప్రకారతాత్వావచ్ఛిన్న నిరూపకతాక స్వభి
న్న సంసగతానిరూపకత్వైతమధ్యసంబంధేన యతింబిత్వంసగతావిశి
ష్టాన్యత్వం తాదృశవిషయతాద్వయానిరూపకత్వం * ఉపలక్ష్యగోభూతైనకేనచి
దితి * అవచ్ఛేదకత్వప్రమేయత్వాదినైత్యధః || అత్రయద్యపినమానాధికరణ
ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వ వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక
త్వాన్యతర సంబంధేనసాధ్య వైశిష్ట్యనివేశ శంకాసంభవతి || తథాపి సమానా
ధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వస్య వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతి
యోగితాకత్వస్య ప్రేకస్యానుగతస్యాభావాద్యావంతః స్వసమానాసమానాధిక
రణ ధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావాస్తావదన్యతమత్వేనేవ సంబంధవి
వక్షణంకర్తవ్యమ్ || తత్రచ వక్ష్యమాణస్వ నిరూపకమేతు సమానాధికరణై
త్యాదివివక్షాపేక్షయా అథచ సాధ్యప్రతియోగికో మేతుసమానాధికరణాభా
వానుయోగిక ఇత్యాదివివక్షయాపేక్షయా గౌరవమితి తత్త్వాగతిధ్యయమ్ ||
* నివేశానసంభవతితి * మేతుసమానాధికరణ సాధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్టనిరూ
పిత విషయితాయానుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాభావస్తేన్యవ్యాప్తిత
యాతజ్ఞానస్యచ ప్రతియోగ్యవిషయకసాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టాభావ విషయకత
యాప్రతియోగ్యవిషయకప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయకాభావబుద్ధై రప్రసిద్ధై
స్తాదృశవ్యాప్తిజ్ఞానం నసంభవతితిభావః * స్వనిరూపకమేతుసమానాధికరణై
తి* స్వప్రతియోగిసాధ్యనిష్ఠసాన్వితచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపితత్వస్వానుయోగి

హేతుసమానాధికరణాభావనిష్ఠత్వై తదుభయసంబంధేన సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగి
 తాకత్వ విశిష్టవిషయతానిరూపితత్వేనానుగమోబోధ్యః ॥ అగ్నిమపరిష్కారే
 యత్కించిద్ధర్మఃవచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వత్వ విశిష్టసాధ్యప్రతియోగిక సం
 బంధవద్విషయతానిరూపితత్వేన ॥ తాదృశసంబంధవత్త్వంచ స్వప్రతియోగిని
 హేతుసమానాధికరణాభావ నిష్ఠత్వోభయ
 సంబంధేన॥ తేన వహ్నితావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వత్వస్య వహ్నితావచ్చి
 న్నుఘటవహ్నినిష్ఠప్రతియోగితాకత్వ సాధారణ్యాత్తద్విశిష్టే సాధ్యప్రతియోగిక
 త్వే హేతుసమానాధికరణాభావానుయోగికత్వయోః సత్త్వేన వహ్నితావచ్చి
 న్ను ప్రతియోగితాకత్వత్వ విశిష్టస్య తాదృశతయాతేన సంబంధేన హేతుసమా
 నాధికరణాభావాంశే సాధ్యస్య భ్రమమాదాయా వ్యాప్తిరితిశంకానిరాసః ॥
 సాధ్య ప్రతియోగికతాదృశ సంబంధవ్యక్త్యభేదాత్ నిరుక్తభ్రమవిషయితా
 యాం నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశసంబంధవద్విషయతానిరూపితత్వవిఠాత్
 * ఏతత్తేనిరుక్తవిషయత్వనిషానుమితిప్రతిబంధకతావచ్చేదకత్వాభావ ఘటిత
 స్తేనానుమితి జనకజ్ఞానవిషయత్వాదితి * అయంచాభ్యుపగమవాదః ॥ వస్తు
 తస్తు ॥ అనుమిత్యవిరోధిత్యజ్ఞానస్యానుమితి హేతుత్వమేవ ప్రసంభవతి ॥ త
 థాహి ॥ అనుమిత్యవిరోధిత్యం తల్లింగక తత్సాధ్యకతత్సంసగ్గేకాను మిత్యవి
 రోధిత్యం తాదృశానుమితిజనకజ్ఞానావిరోధిత్యంవా ॥ తత్ర తల్లింగకత్వం సతా
 వదావ్యప్తిపక్షధర్మతావిశిష్టతల్లింగవిషయకజ్ఞానజన్యత్వంవ్యాప్తైరనిరూపణా
 త్ ॥ నాపిపక్షధర్మతావిషయకజ్ఞానజన్యత్వం క్రమికాభ్యాం భిన్నలింగపరా
 మశాభ్యాం యత్రైకస్యసాధ్యస్యానుమితి స్తత్రతల్లింగకతత్సాధ్యకానుమితి
 సామాన్యవిరోధిత్యస్య తాదృశానుమితి జనకజ్ఞాన సామాన్యవిరోధిత్యస్యవా క
 త్తేన్నపి వ్యభిచారైఃసత్త్వేన వ్యభిచారిణ్యతివ్యాప్తైః ॥ అథ తల్లింగధర్మక
 పక్షధర్మతాజ్ఞానావ్యవహితోత్తరత్వ విశిష్టతత్సాధ్యకతత్సంసగ్గేకానుమితి
 తావచ్చిన్న జన్యతానిరూపిత జనకతాశ్రయజ్ఞాన సామాన్యవిరోధిత్యం వక్త
 వ్యం తాదృశజనకతాశ్రయత్వంచ న లింగాంతమాత్రపరామశాస్యేతిచేత్త
 హ్యేతాశ్రయప్రసంగః ॥ యతస్తాదృశజనకతావ్యాప్తినిశ్చయతావచ్చిన్నే
 వెతి తాదృశజనకతాజ్ఞానాథం జనకతావచ్చేదక ఘటకవ్యాప్తిజ్ఞానమపేక్షి
 తంవ్యాప్తిశ్చేన్నిరుక్తరూపాతదాతాదృశవ్యాప్తిజ్ఞానే తాదృశజ్ఞానమపేక్షితమి

❧ ఇతి విశారదలక్షణమ్. ❧

౯౭ ॥ దీధితాయావంతసాధ్యభావాఃప్రశ్నైకంతత్తత్తజ్జాతీయాఇతి * అ
 త్రప్రాంచవవంవ్యాచక్రుః ॥ ప్రశ్నైకమితి షష్ఠీబహువచనాంతం తథాచైతైకే
 షాం సాధ్యభావానామిత్యర్థః నిపాతాత్తరమేవభాదాథకవిభక్తైరకల్పనా
 తైన తత్తదభావానాం ప్రాతిస్వికరూపేణ సాజాత్యనిరూపకత్వలాభః ॥ తత్త
 జ్జాతీయాఇత్యత్ర తేచైవతేనజాతీయాఇతి కర్మధారయాశ్చయణాత్తదధిక
 రణవృత్తిత్వాభావానాం ప్రాతిస్వికరూపేణ సాజాత్యానుయోగికత్వ లాభఇ
 తి ॥ తన్ను ॥ తత్పదస్య పూర్వతనయత్పదోపస్థాపితార్థబోధకతాయాఃస్వరస
 సిద్ధాయాభంగప్రసంగఇతిపూర్వతనపదోపస్థాపితసాధ్యభావాధాకపీప్సిత త
 చ్చట్టేన నజాతీయపదస్య షష్ఠీతత్పురుషాశ్చయణేన సాధ్యభావానాం ప్రాతి
 స్వికరూపేణ సాజాత్యేప్రతియోగితయాఽనన్వయవచయక్తః ॥నచైవమపి సా
 ధ్యభానాం యద్చట్టోపస్థాపితత్వాభావేనాక్రస్వనరభంగస్థుల్యఇతివాచ్యమ్ ॥
 యావంతఇత్యత్రయేయేఇతిశబ్దకల్పనయా తద్భంగాభావాత్ ॥ పూర్వోపస్థిత
 బోధకత్వస్వాస్వరస్యభంగాభావాచ్ఛ ॥ ప్రశ్నైకమితి ప్రధమబహువచనాంతం
 తత్తదధికరణవృత్తిత్వాభావాఇత్యస్యవిశేషణ మతస్తేషాంప్రాతిస్వికరూపేణ
 సాజాత్యానుయోగితాలాభః ॥ నచ ప్రశ్నైకమిత్యన్వయాభావనమాసన్యాన్వ
 యతయా తదుత్తరం ప్రధమైకవచనమేవసాధుత్వాధికం ప్రయోగాహామితి
 కథం తదుత్తరంబహువచనమితివాచ్యమ్ ॥ నామార్థయోరభేదాన్వయే సమానవ
 చనత్వస్యతంత్రీత్వానుకృతేనైవబహువచన కల్పనాదిత్యభిప్రాయేణతత్రైవవ్యా
 చప్తైః*గాదాధర్మాన్యావత్సాధ్యభావత్వేనైత్యాదినావిశేషణమిత్యంతేన*కూ
 టాధికరణతాయాఃకన్వచిదప్యసత్వేనైతి* నన్వస్థితక్షణసాధ్యతావచ్ఛేదకశం
 బంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకన్వేన సాధ్యభావస్య నివేశనీయతయావహ్ని
 పాధ్యకే తాదృశసంయోగ సంబంధావచ్ఛిన్నతత్తద్ధృదావృత్తిత్వావచ్ఛిన్నప్ర
 తియోగితాకాభావకూటాధికరణతాయా గుణాదావేవ ప్రసిద్ధిః సంభవతి తత్ర
 హేతుతావచ్ఛేదకసంయోగసంబంధేన వృత్తైరప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తినత్వైపి కూ
 టాధికరణాప్రసిద్ధికథనం నిరభిప్రాయమేవేతిచేత్ ॥అత్రకేచిత్ ॥వహ్నిపదస్య వ
 హ్నిమత్ప్రకారక ప్రమావిషయత్వవరత్వేన స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతి

యోగితాకతాద్యశకూటాధికరణాప్రసిద్ధావేవతాత్పర్యమితివదంతిః తథాపీతిశ్చ
 ద్యపి నిరుక్తకూటరూపం వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వం నసం
 భవదుక్తికంసర్వస్తేన వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావస్యకేచిద్విశిష్టస్వాభావ
 త్వరూపసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వేన తదన్యత్వస్యక
 స్తిన్నపివ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావేనసంభవాత్ || తథాపి చక్రవర్తిల
 క్షణోక్తరీత్యావిశిష్టాభావో విశిష్టాధికరణత్వాభావరూపవవతి మతానురోధా
 నేయముక్తిరిచ్ఛేయమ్ || వస్తుతస్తు || సాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛి
 న్నాయావత్ప్రతియోగితాప్రత్యేకం తత్తత్సజాతీయానాం తత్తన్నిరూపకీ
 భూతాభావాధికరణవృత్తిత్వనివృత్తత్ప్రతియోగితానాం నిరూపకీభూతాయే
 భావాస్తద్యత్వం వ్యాప్తిస్తత్ర సాజాత్యఘటకసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్న
 త్వం సాప్తసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాయా ప్రతియోగితాతదన్యత్వం
 వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నత్వంతస్ససమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాయాప్ర
 తియోగితాతదన్యత్వరూపంవక్తవ్యమితితాత్పర్యమ్ || సమనియతాభావానామ
 నైక్యమతేనమవాయితయాప్రమేయత్వవద్ధేదస్యనిరుక్తవ్యధికరణధర్మావచ్ఛి
 న్నప్రతియోగితాకత్వ విరహేపివ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వ శరీర
 నివృత్తసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నేత్యన్యవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న స్ససమా
 నాధికరణధర్మనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకేచిద్ధర్మవివక్షయా తన్నిరూపహోజ్ఞేయః ||
 * నాపాదేయఇతి * ఏకైకమతసాధారణస్య తద్విశేషణఘటితలక్షణస్యసం
 భవేపి మతదన్వయసాధారణ్యేన తన్నివేశసంభవానందానాంసమ్యగేవేతికెచిత్
 భూమాభావీయప్రతియోగితాయాః ప్రమేయమాత్రవృత్తిత్వేనూనవృత్తిధర్మా
 నవచ్ఛిన్నావ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావీయప్రతియోగితైవేతి తాదృశాభా
 వమాదాయాతివాప్తైరాహ * అతిరిక్తవృత్తితి * విరుద్ధవాప్తవృత్తిమితి *
 సామానాధికరణ్యఘటితమిత్యర్థః * వ్యాపకతాచేతి * సాధ్యవన్నిష్ఠాభా
 వీయప్రతియోగితైవ్యర్థః * సమవాయేనద్రవ్యత్వసాధ్యకఇతి * వహ్నిసా
 ధ్యకేవిషయతయా తద్వాప్తవక్త్రస్యజ్ఞానస్యసాధ్యతావచ్ఛేదకసంయోగేనాభావ
 స్య కేవలాన్వయితయా సమనియతాభావైక్యమతే గగనాభావత్వేన తత్సజాతీ
 యం తదధికరణవృత్తిత్వస్య వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావమాదాయలక్షణ
 సమన్వయః సంభవతీతి తత్సాధ్యకస్థలత్యాగః * వహ్నిమానితి * అత్రాస్పృశ్య

యత్తై రేవగుణసాధ్యకస్థలాంతరానుసరణమ్ || * వ్యాపకతావచ్ఛేదకతాఘటక
సంబంధావచ్ఛిన్నైతి * యద్యపి సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్న
త్వస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం నివేశేపి దళితాభావ వ్యావత్తేనం
సంభవతి | తథాపి పార్థివత్వాదివిశేషితస్యేతిదీధిత్యనురూపాత్తత్యాగః || తన్ని
దేశైయోగోళకాన్యత్రితావచ్ఛిన్నాభావస్య లక్షణాఘటకత్వాత్సాధ్యాభా
వవద్యత్క్రివిశేషవృత్తిత్వాభావమాదాయైవాతివ్యాప్తేః ప్రతియోగితాయాం వృ
త్తిత్వత్వవ్యాపకత్వనివేశ ప్రయోజనసంపత్తౌపార్థివత్వాదివిశేషిత నిర్భూమ
వృత్తిత్వాభావానుసరణస్య నిర్బిజత్వావత్తైః * తాదృశాభావస్య ప్రామాణిక
త్వేపి లక్షణఘటకత్వాసంభవాదితి * అధేదమనుపపన్నం ప్రమేయత్వేనం
యోగసంబంధఘటిత వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వం సాధ్యాధికరణనిరూపితనిరవచ్ఛి
న్నాధేయతావచ్ఛిన్నైతి ప్రతియోగితాధికరణేనయోగేన విద్యమానంసద్యద
వచ్ఛేదకం తదన్యత్వరూపంసంయోగేన యద్ధర్మవిశిష్టాధికరణం సాధ్యవత్తద
న్యత్వ రూపంసాధ్యవద్యత్క్రించిద్యక్త్యనంబద్ధసంయోగేన స్వవిశిష్టసామా
న్యకాన్యత్వరూపంవావక్తవ్యమన్యన్యదుర్వచత్వాత్,తత్తుత్రివిధమపి ప్రమేయ
త్వైక్షతంప్రమేయత్వం స కస్యాపి ప్రతియోగితాయాఅధికరణేనంయోగేన
విద్యమానం సదవచ్ఛేదకం సవాసంయోగేన ప్రమేయత్వవిశిష్టంప్రసిద్ధ్యతీతిచే
న్న || దళితద్వితీయవిధాయాం వహ్నిమాధూమాదిత్యాదౌ వహ్నిద్రవ్య
తౌభయత్వావచ్ఛిన్నస్యసంయోగేనవ్యాపకతావత్తిస్తాదృశౌ భయత్వవిశిష్టస్య
సంయోగేనాధికరణప్రసిద్ధిరితి తత్సంబంధావచ్ఛిన్నాభావమాదాయావ్యాప్తి
వారణాయ నిరుక్తతద్భిన్నత్వేనతి తత్సంబంధావచ్ఛిన్నాధేయతావచ్ఛేదకత్వం
వక్తవ్యం || ఆధేయతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక వ్యాపకతావచ్ఛేదక తాఘటకసంబంధా
వచ్ఛిన్నాగ్రాహ్య ఆన్యథాదళితౌభయత్వస్య కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధే
యతావచ్ఛేదకత్వేన తద్దోషతాదవస్థాత్తథావసంయోగేన ప్రమేయత్వస్య
వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వం ససంభవతి తస్యసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నాధేయతా
వచ్ఛేదకత్వాభావాత్ || సచ పూర్వమతే సమవాయితయా ప్రమేయత్వవ
ద్భేదస్యేవైతన్తతద్భిన్నత్వత్వత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య సమనియతాభావైక్య మతేగ
గసాభావత్వేన సావ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ || తదనైక్యమతవలక్షణఘటకత్వాభి
ధానాత్ || అనైక్యమతే సమవాయితయాప్రమేయత్వ వద్భేదస్యవ్యధికరణ భ

మాం వచ్చిన్న త్వస్యోపపాదితత్వావృత్తిః || వస్తుతస్తు || దర్శితత్రివిధవిధానైః ప్రథ-
 మవిధాయాం సాధ్యవద్వ్యవృత్తిభావీయ ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదక-
 సంబంధానచ్చిన్నత్వనివేశావశ్యకతయా ద్వితీయవిధాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదక-
 సంబంధేనయద్ధర్మనిష్ఠాంధికరణత్వనివేశావశ్యకతయా తృతీయవిధాయాం సా-
 ధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధేనసాధ్యవద్వ్యవృత్తివిద్యవ్యక్త్య సంబంధత్వనివేశావశ్యకత-
 యా విషయితాసంబంధేన సర్వసాధ్యకనిత్యజ్ఞానత్వహేతుకే విషయితాసంబంధ-
 ఘటితత్రివిధసాధ్యే వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వస్యా ప్రసిద్ధ్యాసాధ్యవన్నిష్ఠాభావీ-
 యప్రతియోగితాసామాన్యోగద్ధర్మ సామానాధికరణ్యవిశిష్టయద్ధర్మావచ్చిన్న-
 త్వసాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధానచ్చిన్నత్వోపపాద్యాభావస్తత్త్వరూపమేవ సాధ్య-
 వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వంవక్రవ్యయద్ధర్మసామానాధికరణ్యఘటకయద్ధర్మాధికర-
 ణత్వంవ్యాపకతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధేన తథాచైతాద్యశసంయోగసంబంధే-
 న వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వం న ప్రమేయత్వస్యేత్యవధేయం || * లక్షణఘటక-
 తయేతి * కపిసంయోగాభావస్య కేవలాన్వయితేపి నతస్యనమనియతాభా-
 వైకమతే గగనాభావత్త్వ రూపవ్యధికరణధర్మావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వం-
 ప్రతియోగితైయ్యధికరణ్యఘటితనమనైయత్వ ఘటకవ్యాపకత్వాకాంతయో-
 రేవైక్యాదిత్యవధేయం || సత్రాసాధ్యకావ్యాప్తివారణాయోపాత్తై హేతుతావ-
 చ్ఛేదక సంబంధేనకన్యచిదధికరణైవర్తమానత్వమితి విశేషణే న్యరూపసంబంధే-
 న వర్తమానత్వవిషయైకత్వాహ || * కపిసంయోగాధికరణత్వాభావేతి * ఆ-
 త్తత్వహేతావవ్యాప్తిరితి * సాధ్యభావవత్తాయాం దైశికవిశేషణతాసంబం-
 ధావచ్చిన్నత్వ నివేశాభిప్రాయేత్యదం || యదిసాధ్యభావత్వ విశిష్టాధికరణ-
 త్వం నివేశ్యతే న్యప్రతియోగితా వచ్ఛేదకవిశిష్ట న్యప్రతియోగితత్త్వాగ్రహ వి-
 రోధితానియామక సంబంధేనవా తదధికరణత్వం నివేశ్యతే || తదానాయంధో-
 వః || రూపాన్వయే విశిష్టగుణత్వ సాన్యకేయావత్సాధ్యభావాంతః పాతిరూ-
 పానమతేతత్వావచ్చిన్నాభావస్య రూపప్రతియోగితైయ్యధికరణ్యసంభవాన్నా-
 తివ్యాప్తిరతపత్యూపాన్వయేతి || * ఆకాశత్వాభావాభావేనాధ్యక్షితి * ఆ-
 కాశాభావస్య కాలికసంబంధేన వ్యాపకవృత్తిత్వాత్తేన సంబంధేన తదభావస్య-
 కాలేమవచ్ఛేదేనాప్యసత్త్వాన్న ప్రతియోగితైయ్యధికరణ్య నిరూపకాప్రసిద్ధి-
 రితి కాలికసంబంధావచ్చిన్నాకాశాభావాభావసాధ్యకస్థలవరిత్యావః || * ఆకా-

శావచ్చాదేనైతి * ఆకాశస్యాపి స్వరూపసంబద్ధేన మహాకాలవృత్తిత్వాదవచ్చే
 ద్యాధికరణసంబంధిత్య మాకాశస్యాక్షతమితిధ్యేయమ్ * జన్యజ్ఞానవిషయత్వసా
 భ్యుక్తఇతి * యద్యపి విషయతయా జన్యజ్ఞానసాధ్యకేష్యవ్యాప్తిః సంభవతి త
 థాపి సాధ్యతావచ్చేదకసంబద్ధావచ్చిన్నాభావస్తేనైతన్తతే నివేశాద్విషయతా
 యా వృత్తనియామకతామతే తత్సంబద్ధావచ్చిన్నాభావాప్రసిద్ధేస్తేన సంబద్ధే
 న సాధ్యతానభ్యుపగమాభిప్రాప్తయేతత్త్వైకః || * ఏతద్యూహసన్యత్వివిధిష్టన
 త్తావానితి * అత్రాపిరూపాన్యత్వ ప్రయోజనంపూర్వవదేవ || * ప్రతియో
 గ్యప్రసిద్ధైతి * యద్యపి సమనియతాభావైక్యమతేతత్ప్రసిద్ధిః సంభవతి తథా
 పి తదనధికరణాప్రసిద్ధిర్దుర్వారా || అథవాయాద్యత ప్రతియోగి లైతివివక్షణా
 వశ్యకత్వాన్నాసంగతిః || * స్వప్రతియోగితావచ్చేదకావచ్చిన్నస్వప్రతియో
 గినమానాధికరణాఇతి * వ్యధికరణధర్తావచ్చిన్నాభావస్య స్వప్రతియోగితా
 వచ్చేదకావచ్చిన్న సమానాధికరణత్వాత్తత్సంగ్రహాయ స్వప్రతియోగీతి || తా
 ద్యతసామానాధికరణ్య మవ్యాప్యవృత్తిసంయోగాభావాదౌ ప్రసిద్ధమితి స్వీప
 దేన తం గృహీత్వాతదన్యత్వం లక్షణఘటకాభావే ఉపపాదనీయమ్ || భవానం
 దోక్త దూషణమాశంక్య నిరారుదుతే * నచ తథాప్యేతదభావభిన్నమితి *
 సాధ్యప్రతియోగినః సప్రమవదార్థత్వస్ఫూర్ణతయైతదితి కెచిత్ || * అసంభవ
 స్తేవప్రసంగాదితి * అత్రకేచిత్ || వహ్నిమాణగగనాదిత్యవృత్తిషేతోర్లక్ష్య
 త్వ మతాభిప్రాప్తయేదీధితికారీయావ్యాప్త్యభిధానసంగతిమాహుః || * త
 థాచైతి * అథాయంనిష్కర్షానసంభవతి తాదాత్మ్యసంబద్ధేన ప్రమేయసా
 భ్యుక్తే లక్షణఘటకత్వేనాభిమతస్య సమవాయిత్వవాచ్యత్వత్వాదినా ప్రమేయ
 త్వవద్భేదస్య ప్రతియోగితావచ్చేదకతావచ్చేదకే సమవాయిత్వవాచ్యత్వత్వా
 దౌ సాధ్యతావచ్చేదకతాదాత్మ్యసంబధ ఘటితవ్యాపకతావచ్చేదకత్వాభా
 వాత్ || అత్రబ్రూమః || సమవాయిత్వావచ్చిన్నాయాప్రమేయత్వనిష్ఠావచ్చేదక
 తా, తన్నిరూపితా, యాప్రమేయత్వనిష్ఠావచ్చేదకతా, తన్నిరూపిత ప్రతియోగి
 తాకభేదస్యావ్యభ్యుపగమాత్తాద్యత భేదప్రతియోగితా వచ్చేదకతావచ్చేదకప్ర
 మేయత్వాదౌ సాధ్యవ్యాపకతావచ్చేదకత్వ సత్త్వాత్తాద్యతభేద మాదాయైవ
 లక్షణ సమన్వయః || నచ తాద్యతభేదస్వీకారే కపిసంయోగాభావవాణ్ మేయ
 త్వాదిత్వాదౌ ఘటతావచ్చిన్నాయాకపిసంయోగాభావత్వ నిష్ఠావచ్చేదక

తా తన్నిరూపక కపిసంయోగాభావత్వస్థావచ్ఛేదక తాకప్రతియోగితాకభేద
మాదాయ ద్రవ్యస్వాపి కపిసంయోగాత్తకాభావ నిష్ఠప్రతియోగివైయధికర
ణ్యనిరూపకతాపర్యా తత్రపౌతౌవృత్తైరవ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ వ్యధికరణభ
మావచ్ఛేదస్థవ్యవస్థితేకినిష్ఠత్వోపభయాభావవతీయాస్వాశ్రయ నిష్ఠభేద ప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాతదాశ్రయస్తేనసాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వ
వివక్షణాత్ ॥ వహ్నిద్విసాధ్యకేవహ్నిత్వాదినాఘటవద్భేదీయతాదృశప్రతియోగి
తా వచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతామాదాయేన వహ్నిత్వాదినా ఘటాభావాదెల
క్షణ ఘటకత్వ ముపపాదనీయమ్ ॥ వ్యధికరణభమావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక
భేదానభ్యవగమేతు సాధ్యసాధనభేదేన వ్యాప్తిభేద మభ్యవగమ్యసాధ్యతా
వచ్ఛేదక వ్యాపకభమావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావ ప్రతియోగితావైయ
ధికరణ్యఘటితమెవలక్ష్యమ్ ॥ సాధ్యతావచ్ఛేద వ్యాపకత్వం వ్యాసజ్యవృత్తిధర్మ
వ్యావృత్తం యత్కించిత్సాధ్యవ్యక్తసంబద్ధ భిన్నత్వరూపం గ్రాహ్యం తేష
నద్విత్యాదినా సాధ్యభేదమాదాయావ్యాప్తిః ॥ ప్రతియోగితావైయధికరణ్యం
చ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాశ్రయవృత్తి ప్రతియోగితాక
భేదవద్వృత్తిత్వరూపం గ్రాహ్యమితి నానువవత్తితకౌపి ॥ * సాధ్యవత్సేతరూ
పతరూపాభయత్వావచ్ఛిన్నాభావసత్త్వేనేతి * ఇదంచ సమనియతాభావా
నేక్యాభిప్రాయేణ తేన తాదృశాభావస్య కేవలాన్వయితయా గగనాభావత్వై
న తత్సజాతీయం తద్వద్వృత్తిత్వస్య వ్యధికరణభమావచ్ఛిన్నాభావ మాదా
యలక్షణ సమన్వయేపి నక్షతిః * వ్యాసజ్యవృత్తితి * నను తథాప్యేతరూ
పభిన్నత్వే నైతరూపతరూపాన్వితరాభావ మాదాయావ్యాప్తిరిత్యతలహ
* స్వవ్యాపకేతి * అవ్యాప్తిరితిలెఖనం నయజ్యతలహ * అత్రేదంచిత్యంతా
దాత్త్యసంబద్ధేన సాధ్యతాయాం లక్షణసమన్వయాదవ్యాప్తిలేఖనంయజ్యతల
వ నహి తత్రక్షణ విశేషవృత్తిత్వ విశిష్టసాధ్యభేదస్యావ్యాప్యవృత్తిత్వం శక్యతే
వత్తు తథానతి సాధ్యవ్యాపకత్వాదా భేదఘటితప్రతియోగివైయధికరణ్యసా
కించిత్కరత్వావలైః భేదస్యవ్యాప్యవృత్తిత్వాభిప్రాయేణదీధితికారీయావ్యా
ప్తిలేఖనస్య సంగమయితం శక్యత్వాచ్చేతి * పౌతువృత్తితానవచ్ఛేదకేతి *
హృదవృత్తిత్వత్వాదిరిత్యధః ॥ * లాఘవాన్నివేశయతుముచితమితి * నను
వహ్నిమాక ధూమాదిత్యాదౌ వహ్నిత్వాదినా ఘటాభావ సజాతీయస్య తా

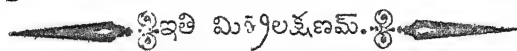

దృశాభావ వద్యత్త్వత్వత్వవ్యాపకధర్మావచ్చిన్నతాదృశవృత్తిత్వత్వవ్యాపకప్ర
తియోగితాకాభావస్వా ప్రసిద్ధ్యాఽసంభవవీచితుః || నచ తాదృశ వృ
త్తిత్వత్వన తాదృశవృత్తిత్వ ఘటాస్యతరాభావస్వేన ప్రసిద్ధిరితివాచ్యమ్ || త
స్య స్వసమానాధికరణ ధర్మావచ్చిన్నప్రతియోగితాకత్వేన తదన్యత్వరూప
వ్యధికరణ ధర్మావచ్చిన్నప్రతియోగితాకత్వ విరహాత్ || నచ సమనియతాభా
వైకృత్యమతే తస్య గగనాభావత్వేన సాధ్యాభావసాజాత్యంసంభవతీతివాచ్యమ్ || త
థాపి తదనేకృత్యమతేఽసంభవస్య దుర్వాసరత్వాదితిచెన్న || వృత్తిత్వత్వవ్యాప
కధర్మావచ్చిన్నైత్యనైన సాధ్యాభావవద్యత్త్వత్వత్వత్వ విశిష్టవ్యాపకతా వచ్చే
దక ధర్మావచ్చిన్నత్వస్య వినక్షణాద్యావ్యత్వత్వత్వేనసాధ్యాభావవద్యత్త్వత్వత్వ
భావ ప్రసిద్ధిద్విత్యావచ్చిన్నాభావవారణస్యచ సంభవాత్ || అతవీచగౌర
వాక్తిరపి యథాశ్రుతే స్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్చేదకత్వరూ
ప వ్యాసజ్యవృత్తిత్వాశ్రయధర్మానవచ్చిన్నత్వ తాదృశవృత్తిత్వత్వ వ్యాపక
త్వయోవృత్తిత్వత్వ వ్యాపకధర్మావచ్చిన్నత్వ తాదృశవృత్తిత్వత్వ వ్యాపక
యోః సామ్యేన తదసంగతేరితిభ్యేయమ్ || హేతుతావచ్చేదకసంబంధానుయో
గితానివేశే తత్సంబంధనివేశాద్ధారవమతా * అనుయోగి తేతి * దీధిత్వససాచే
తాహ * అథవేతి * విశేషణవిశేష్య సంబంధస్య * గుణకర్మాన్యత్వసామానా
ధికతణ్యస్య * పరంపరాసంబంధైన * సావ్యశ్రయాశ్రయత్వసంబంధేన * యదిచ
శత్రాదేరవేతి * తామతావచ్చేదకవృత్తితావచ్చేదకత్వాభావ నివేశే వి
శిష్టహేతుతావచ్చేదక కస్థలేఽన్యాపిరతాఽధికరణతా ఘటిత పరిష్కారా
నుభావనమ్ ||

౫౦ || * వ్యాపకతాసాధ్యతావచ్చేదకసంబంధ ఘటితాగ్రాహ్యేతి * అ
త్రయద్యపి ప్రతియోగితావచ్చేదకసంబంధఘటితవ్యాపకత్వ నివేశసంభవ స్త
థాపి సాధ్యాభావవ్యాపకత్వ విశేషణవైయధ్యాపవత్తైస్తదుపేక్షా || తదనివే
శే సాధ్యాభావసామానాధికరణ్య మాత్రనివేశే ధుమాభావ సమానాధికరణ వ
హ్యుభావ మాదాయధుమవాఁ వహ్నిరిత్యాదావశిప్రసంగోవాచ్యః స
చ ససంభవతి ప్రతియోగితావచ్చేదక సంబంధైన వ్యాపకత్వకల్పేఽయోగోళ
కాన్యత్వాభావస్యాపి లక్షణఘటకత్వాత్ || సాధ్యతావచ్చేదకసంబంధేన తన్ని
వేశేచ తస్యా తథాత్వాదయోగోళకావృత్తైరభావస్య లక్షణఘటకత్వేపి సం

యోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక తాదృశాభావస్య గుణాదావపిసత్త్వా
 త్తదంతభావేనైవసహస్య భావస్య భూమాభావసామానాధికరణ్యం సంభవతి
 తిథ్యేయమ్ * అనవచ్ఛిన్నదైశికవిశేషణతానుబద్ధనవ్యాపకత్వలాభాదైవేతి *
 ఇదమత్రచింత్యం॥ ఏవంసతిద్యవ్యత్యాదౌ సాధ్యేప్రమేయమిత్యాకారక జన్యజ్ఞా
 నస్య హేతుతాయాం తాదృశహేతుభావస్య వ్యాపకత్వావ తిస్తదీయ నిరవచ్ఛి
 న్న దైశికవిశేషణతాయాఅప్రసిద్ధ్యాయత్పదేన తస్యోపాదానాసంభవాన్నిర
 వచ్ఛిన్నదైశికవిశేషణతాసంబంధ సామాన్యేయత్ప్రతియోగికత్వ సాధ్యాభావ
 వద్యత్క్రిందన్యక్త్యనుయోగికతో వ్యభయాభావః తదన్యత్వమేవ నిరవచ్ఛిన్న
 దైశిక విశేషణతాసంబద్ధన సాధ్యాభావ వ్యాపకత్వమితి వివక్షణావశ్యక
 తయా అభావస్యేతి భావభిన్న స్వేత్యథాకమిత్యనైన వివక్షితం భావభిన్నత్వం
 వ్యథామ్ ॥ నచ యదీయదైశికవిశేషణతాసంబంధసామాన్యనిరవచ్ఛిన్నత్వసా
 ధ్యాభావవద్యత్క్రిందన్యక్త్యనుయోగికతో వ్యభయాభావస్తదన్యత్వరూపకేవ
 నిరవచ్ఛిన్నదైశికవిశేషణతా సంబద్ధనవ్యాపకత్వంవిషయితయా ప్రమేయమి
 త్యాకారక జన్యజ్ఞానాభావస్య వ్యాపకత్వవారణాయ వివక్షణీయం తథాచ త
 త్సాధాకర్యమితిశంక్యమ్ ॥ నిరవచ్ఛిన్నదైశిక విశేషణతానుబద్ధసామాన్యేక్షక్తో
 భయాద్యఘటితవ్యాపకత్వ వివక్షయైన స్వరసతఃభావాభావసాధారణానుయోగి
 తావిశేషరూపాభావత్వ నివేషపరస్య వ్యాపకీభూతాభావస్వేతిమూలస్య సంగ
 మనేదైశిక విశేషణతాసంబంధసామాన్యేక్షక్తోభయాభావ ఘటితవ్యాపకత్వ వి
 వక్షయాతాదృశమూలసాన్యస్వరసకభావభిన్నత్వనివేషపరత్వేనసంగమనస్య ప్ర
 త్నానాద్ధీత్యాన్యాయేనానుచితత్వాత్ ॥ యదిభావభిన్నత్వవిశేషణంమూలాక్షం
 పాపిద్భవేత్తదో కరీత్యాతదభిప్రాయవణాననతూక్తం అస్యలక్షణేష్యవభావా
 భావసాధారణాభావత్వనివేషవభావస్వేతిమూలాక్షేః సాన్వరస్యాదితి॥ క్రియా
 మాత్రస్తే న్యవకాలాపాధిత్వమతేధూమవాకవహ్నరిత్యాదావతివ్యాప్త్యభావా
 న్నహకాలభిన్నఃకాలత్యాదితి*స్వయమూహ్యమితి*జ్ఞానవాకద్రవ్యత్వాదిత్యా
 దౌ విషయితయాద్రవ్యత్వత్వవజ్ఞానాభావస్యసాధ్యాభావవ్యాపకతయాతమా
 దాయాతివ్యాప్తైరాన్వరణాయప్రయోగితావచ్ఛేదకతాయాం హేతుతావచ్ఛేదక
 ఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వమయమాత్మాజ్ఞానాదిత్యాదౌ విషయితయాహేతు
 సాధ్యాభావవ్యాపక తత్వాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదక తత్వత్వస్యవిషయత్వా

సంబంధేన హేతువ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వాదతివ్యాప్తైర్వాంశణాయ వ్యాపకతావచ్ఛేదకతాయాం హేతుతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వం నివేశనీయం ఏవం యద్యూపవత్త్వం హేతుతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధేన యద్యూపావచ్ఛిన్నత్వం హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన నివేశనీయం తత్ప్రయోజనం స్ఫుటమేవేత్యేవమిత్యర్థః * హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వాప్రసిద్ధ్యైతి * విషయితాసంబంధస్యాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభిప్రాయేణైదమ్ || అన్యథావిషయితాసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాయాం తదవచ్ఛిన్నత్వ సత్త్వాదప్రసిద్ధ్యైత్యసంగతం స్యాత్ || విషయితాసంబంధస్యాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేతు వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగితాయా ముభయసత్త్వేన గురుధర్మావచ్ఛిన్న హేతుకస్థలైవాప్తిర్దృష్టవ్యా * అప్రతికారాదితి * నను హేతుతావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వ మిత్యనెన హేతుతావచ్ఛేదకవ్యాపకధర్తానవచ్ఛిన్నత్వ నివేశన కంబుగ్రివాదివత్త్వావచ్ఛిన్న హేతుకావ్యాప్తిప్రతికారః సంభవతీతిచేన్న || తథానతి దృవ్యం సత్త్వాదిత్యాదావతివ్యాప్తే || దృవ్యత్వాభావవ్యాపక విశిష్టసత్తాభావ ప్రతియోగితాయాం సత్త్వాత్వవ్యాపకవిశిష్ట సత్తాత్వావచ్ఛిన్నత్వసత్త్వేన సోభయాభావసత్త్వాత్ || యదిచ హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న వ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపావచ్ఛిన్నత్వమేవ నివేశ్యం విశిష్టసత్తాత్వస్య సత్తాత్వావచ్ఛిన్నత్వ వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వాభావాన్మాతివ్యాప్తిరిత్యుచ్యతే తదాసిద్ధ్యాంతమేవ వ్యవసానమితి యేమ్ ||

౫౭ || వృత్తిమద్యవృత్తయత్తత్ప్రహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్తిత్వనివేశమాత్రస్య ప్రయోజనందీధితికృతాదశితం నతు వృత్తిమద్యవృత్తిత్వ విశేషణశ్చేత్యతః స్వయంతత్ప్రయోజనందర్శయతి * వృత్తిమద్యవృత్తిత్వానుపాదాన ఇతి * జగత్సంబద్ధసేతి * స్వయంవృత్తివదస్య సంబద్ధత్వమిత్యర్థః కణాత్తదమరోధేనైయముక్తిః || * నానావ్యక్తిసాధ్యక ఇతి * నన్వేకవ్యక్తిసాధ్యకే ఏతద్యూపవా నేతదృసాదిత్యాదావశ్యే తద్యూపభిన్నత్వేనైతద్యూప తద్యూపాన్యతరాభావమూదాయావ్యాప్తిసంభవేనానావ్యక్తిత్వసంగతమితిచేన్న || వహ్నిత్వేన మహానసీయవహ్నిఘటాన్యతరాభావమూదాయావ్యాప్తైర్వాంశణాయ శబ్దాన్యవృత్తిభర్మానవచ్ఛిన్నత్వస్య ప్రతియోగితావిశేషణత్వావశ్యకత్వేన

తాదృశాభావస్య లక్షణాఘటకత్వాత్ ॥ యద్వా సాధ్యమాత్రప్రతియోగితా
 కాభావనివేశేనేకవ్యక్తిసాధ్యకేఽవ్యాప్తిరితినానావ్యక్తిత్వక్తిః ॥ అతఏవరూ
 పఘటాభయాభావ మాదాయత్రాత్రివ్యాప్తినత్యేవసి నక్షతిః ॥ * తాణా
 తాణాదహనోభయాభావమాదాయేతి * యద్యపి సాధ్యసమానాధికరణసమా
 నాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావభిన్నత్వస్యసాధ్యాభావవిశేషణత్వేనావ్యయం
 దోషోవారయితుంశక్యతే ॥ ఏవంచైతల్లక్షణస్య కూటాఘటితలక్షణాత్కేవకత్వ
 మపి సాధుసంగచ్ఛతైస్యథాసర్వలక్షణానామప్యాత్మైకత్వావత్తై స్తస్మాత్కూ
 టాతిరిక్తనకల విశేషణ సత్త్వవివాత్కేవకతాయావాచ్యత్వాత్తథాపి తాదృశవి
 శేషణాపాదానే గౌరవంస్యాత్ ॥ కూటాఘటితలక్షణాత్కేవకత్వంత్వితరలక్షణా
 పెక్షయా ప్రచురసజాతీయ విశేషణఘటితత్వాదేవ నర్వాంశే సాజాత్యస్యకథ
 మపి వక్తవ్యత్యాత్ ॥ యదిచ సాధ్యతావచ్ఛేదక సమనియతప్రతియోగితా
 కాభావనివేశవత్సవలాఘవమ్ ॥ తథాహి సాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపావ
 చ్ఛిన్నాభావ నివేశే వహిసాధ్యకే వహితైవన తద్వహి ఘటాన్యతరాభావ
 మాదాయావ్యాప్తివారణాయ ప్రతియోగితాయాం స్వనూనవృత్తిధర్మానవ
 చ్ఛిన్నత్వం దేయమథచద్రవ్యత్వత్వేవాచ్యత్వత్వాదీనామపి సాధ్యవ్యాపకతా
 వచ్ఛేదకతయా తత్తదవచ్ఛిన్నాభావ వద్యృత్తిత్వత్వ సమనియతప్రతియోగితా
 కాభావ కూటమేవవ్యాప్తి శిరిరేనివేశనీయమిత్వవ్యతే ॥ తదాపిసాధ్యతావచ్ఛే
 దక సమనియతప్రతియోగితాకాభావ నివేశేప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛే
 దక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్తేన నివేశనీయతయా వృత్తనియామకసంబంధైవ సా
 ధ్యతాయాం తత్సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాయాఅప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్త్యావ
 త్తై లాఘవసమకించిత్కరమ్ ॥ నచలక్షణలాఘవానురోధేన వృత్తనియామకసం
 బంధస్యాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభ్యుపగమస్తేన సంబంధైవసాధ్యతాన
 భ్యుపగమోవాన్యాన్యః ॥ తథాసతివ్యాప్తేః పదాధానంతరత్వస్తేనయ క్తత్వా
 త్ ॥ * వ్యాప్యవృత్తిరితి * నన్వత్ర వ్యాప్యవృత్తిత్వ నివేశోవిఫలః ప్రతియో
 గివైయధికరణ్యాఘటితసాధ్యవ్యాపకతాయావ నివేశేనకపి సంయోగాభా
 వస్య లక్షణాఘటకత్వాదితిచెన్న ॥ స్వలక్షణోక్తరీత్యా లాఘవేనప్రతియో
 గివైయధికరణ్యాఘటితవ్యాపకతాయా నివేశనీయత్వాత్ * షోతువృత్తితావచ్ఛే
 దకేనాతయత్క్రిందిద్ధమేతి * తాదృశధర్మఃఅలాకావృత్తిత్వాది స్తత్రహే

తువృత్తితావచ్ఛేదకత్వకథనం తదవచ్ఛిన్నాభావస్య హేతువృత్తిత్వసూచ
నాయేతిధ్యేయమ్ * తత్తదభావవృత్తిత్వత్వఘటకేతి * అత్రఘటకత్వం సావి
షయక ప్రతితివృత్తిత తదభావవద్యవృత్తిత్వత్వరూపవిశిష్టనిరూపిత విషయితాక
త్వ రూపంజ్ఞేయమ్ * వహ్నిద్యభావవ్యక్తైరితి * నిష్ఠత్వం షష్ట్యర్థస్తస్య
తదభావత్వేన్వయః * తదవచ్ఛిన్నాభావసాధిపి * వహ్నిభావతావచ్ఛి
న్నాభావసాధిపీత్యర్థః * తాదృశతయా * తదభావవద్యవృత్తిత్వత్వఘటకధర్మా
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకతయా || యద్యపివృత్తిమద్యవృత్తిరిత్యత్రవృత్తిత్వస్యస్వ
రూపసంబంధేనైవగ్రాహ్యతావచ్ఛిన్నత్యాభావస్యవృత్తిమద్యవృత్తిత్వమేవస
సంభవతి || తథాపి భావానామపి స్వరూపసంబంధాస్తీత్యభిప్రాయేణైదం ||
యదావచ్ఛిన్నాధికరణత్వాత్తకాభావస్య స్వరూపసంబంధేన వృత్తిమత్త్వాద్య
హ్నాధికరణత్వాభావ వహ్నిభావయోః సమనైయత్వాద్యహ్నాధికరణ
త్వమపి వహ్నిభావాభావజత్యభిప్రాయః * ఘటవృత్తిత్వత్వావచ్ఛిన్న సా
ధ్యకేతాదాత్మైస్సఘటత్వవ్యావకాదిహేతావితి * ఘటత్వవ్యావకత్వం పరిచా
యకం తత్పరిచితప్రమేయత్వవాచ్యత్వాదికంతాదాత్మైస్సహేతుః, స్వరూపసం
బంధావచ్ఛిన్నఘటవృత్తిత్వంసాధ్యమ్ || సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్న ఘటావృ
త్తిత్వస్య సాధ్యత్వేఘటనిరూపితస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న వృత్తిత్యాభావరూ
ప ఘటావృత్తితావచ్ఛిన్నాభావస్య లక్షణఘటకత్వాసంభవాత్తాదృశ ఘటావృ
త్తిత్వస్యఘటానమవేతవృత్తిత్వత్వరూప సాధ్యాభావవద్యవృత్తిత్వత్వఘటకత్వా
సంభవాత్ || ఘటానమవేతవృత్తిత్వ తద్ఘటకత్వేపి స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న
ప్రతియోగితాకస్తేన వృత్తిత్యాభావస్య నివేసీయతయావాచ్యత్వాది సాధార
ణతదవచ్ఛిన్నస్య స్వరూపసంబంధేనాభావాప్రసిద్ధేః || అథ వృత్తిత్వవృత్తిత్వ
త్ర సాధ్యాభావవన్నిరూపిత హేతుతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్న యావదా
ధేయతావృత్తిత్వ వివక్షణాత్స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నఘటవృత్తిత్వ సాధ్యకేపి
నావ్యాప్తిస్తాదృశ సాధ్యాభావవద్ఘటనిరూపితతాదాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తి
త్వే ఘటతాదాత్మ్యరూపఘటావృత్తిత్వసాధ్యావాత్ || మైవమ్ || ఘటనిరూ
పిత తాదాత్మ్యస్వరూపాన్యతర సంబంధావచ్ఛిన్న వృత్తిత్వస్తేన సాధ్యత్వా
ద్ఘటస్యతాదృశసాధ్యాభావవత్త్వాభావాత్ || అథ సాధ్యాభావవద్యవృత్తిత్వ
మాత్రనిష్ఠత్వేన ధర్మవిశేషణత్వేనాయంగోషః ఘటావృత్తిత్వస్య తస్మాత్త్రనిష్ఠ

తావధావాత్ ॥ తాదృశవృత్తిత్వ మాత్రనిష్ఠత్వంచ తాదృశవృత్తిత్వత్వవ్యాప్య
త్వం నతు తదితరావృత్తిత్వంవిషయితాసంబంధేన హేతుకే తత్సంబంధావచ్ఛి
న్న వృత్తిత్వస్య విషయతారూపతయావిషయతాయాశ్చ విషయరూపత్వేన త
దితరావృత్తిత్వేతిచెన్న ॥ తత్రత్సాన్యాభావవద్యవృత్తిత్వ సమనియతత్వం ధ
ర్మేనివేశ్య తదవచ్ఛిన్నత్వస్య ప్రతియోగితాయాం నివేశాపేక్షయా ప్రతి
యోగితాయాం తత్రత్సాన్యాభావవద్యవృత్తిత్వత్వ సమన్వేయత్వనివేశసోచిత
త్వాత్ ॥ విషయితాసంబంధేన హేతుతాయాం సాధ్యాభావవద్యవృత్తిత్వత్వస్య
జగద్విషయతాత్వ రూపతయా విషయతాయావిషయస్వరూపత్వే తత్సమని
యత ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావావృత్తిత్వే ॥ ఏతేన హ్రదవృత్తి
త్వత్వేన నిర్భూవవృత్తిత్వ సామాన్యాభావీయ ప్రతియోగితాయానిర్భూవ
వృత్తిత్వ సామాన్యే స్వీకారధర్మే సమన్వేయత్వనివేశపవచితాన్యథాతా
దృశ్యాభావ మాదాయాతివాన్యైరుదృశ్యైరలైతినిరస్తమ్ ॥ అనేనైవదాషణ క
లంబితరసాన్యతరణీయత్వాచ్చ * సాధ్యాభావవ్యావృత్తి * స్వనిష్ఠముఖ్య వి
శేష్యతాశూన్యప్రతితి వృత్తిసాధ్యాభావవద్యవృత్తిత్వ రూపవిశిష్టనిరూప
త విషయితాకత్వరూపత్యధః * తత్రదితి * యద్యపి తత్రద్యక్తిత్వేనా
భావ నివేశసంయోగాది సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక ప్రమేయసామా
న్యాభావసాధ్యకే గగనాద్యాత్మకసాధ్యాభావాధికరణ మవృన్ధమ్ ॥ తథాపి
సాధ్యాభావత్వ రూపాయావత్యోఽనుయోగితాః ప్రసిద్ధాస్తత్తదవచ్ఛిన్నాధిక
రణ వృత్తిత్వాభావావాంతుత్యతి నివేశాన్నదోషః ॥ అనుయోగిత్య ప్రతియోగి
త్వయోరనుయోగిప్రతియోగిస్వరూపత్వమతేతు వ్యాపకతావచ్ఛేదకాంతస్య ప
రిచాయకతయా తత్పరిచిత తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్న తత్తన్నిష్ఠతత్తత్సంబంధావచ్ఛి
న్న ప్రతియోగితాకాభావత్వావచ్ఛిన్నాధికరణవృత్తిత్వాభావావ నివేశాః ॥
* నానావిపక్షకైః ప్రసిద్ధిరితి * న నేవకవిపక్షకేపి తద్బటభిన్నపటత్వాదిత్యా
దౌ తద్బటవృత్తిత్వాభావీయ ప్రతియోగితాయా స్తత్రత్సాన్యాభావవద్యవృత్తి
త్వత్వ వ్యాప్యేవేపి తత్రత్సాన్యాభావాంతః పాతివ్యాధికరణ ధర్మాకావచ్ఛిన్నా
భావవద్యవృత్తిత్వత్వ వ్యాపకత్వవిరహాత్సమన్వేయత్వాప్రసిద్ధిరస్తితి నానావిపక్ష
కేత్యవ్యావరణకమితిచెన్న ॥ వ్యాప్యత్వాప్రసిద్ధిప్రయోజ్యానాం సమన్వేయ
త్వాప్రసిద్ధిరేవ వివక్షితత్వాత్ ॥ అతవవవ్యాప్యైకప్రతియోగితాయాఅవృత్తి

రితిగ్రంథకృదు క్తిః ॥ నచైవమప్యేకవిపక్షకేవాపకత్యాప్రసిద్ధిప్రయోజ్యసమ్
 నేయ్యత్యాప్రసిద్ధ్యనభిధానన న్యూనతాదుర్వా రెతివాచ్యమ్ ॥ యత్క్రించిత్యా
 ధ్యాభావవదన్వత్తిత్వత్వవ్యాపకత్వనివేశే నాప్రసిద్ధిరిత్యభిప్రాయాత్ ॥ *య
 త్క్రించిత్యుతియోగిలెతి * వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగి తెత్యర్థః ॥
 *అతివ్యాపకతయేతి * వ్యభిచారిహేతుసాధారణతయేత్యర్థః స్తథాచాతివ్యా
 ప్తిరితిభావః * ఘటభేదాదీతి * నన్విత్రీఘటవృత్తిత్వత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య
 క్షణాఘటకత్వేపి నాతివ్యాప్తివ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావవదన్వత్తి
 త్యాభావస్యాపి లక్షణాఘటకత్వాత్ ॥ వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యాభావ
 వదన్వత్తిత్వనిష్ఠాన్యోన్యాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాపేక్షయా వృత్తిత్వ
 నిష్ఠాన్యోన్యాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్తేవ లఘుత్వేన తదవచ్ఛి
 న్నభేదరూపవ్యాపకత్వస్య తాదృశాభావీయప్రతియోగితాయా మసంభవాత్
 సచ ఘటభేదసాధ్యకే తాదృశాభావప్రసిద్ధ్యావ్యాప్తిరేవ వివక్షితేతివాచ్యమ్
 కేవలాన్వయినవహ్నిమాణ్ ధూమాదిత్యాదౌచ సర్వత్రా ప్రసిద్ధిసంభవతదు
 పెక్షాయా నిర్బిజత్వాత్ ॥ అత్రకచిత్ ॥ వృత్తిత్వాంశే వ్యధికరణధర్మావచ్ఛి
 న్నాభావవన్నిరూపితత్వసోపలక్షణతయా ఘటత్వేనజగదన్వత్తిత్వాభావ మా
 దాయ సద్ధేతౌ సర్వత్రోపక్షణ సమన్వయేన ఘటభేదసాధ్యకేతివ్యాప్తిరేవ వి
 వలక్షిత్యాహుః * తదవచ్ఛిన్నైకభేదనివేశాసంభవాదితి * అగ్రైవమపి వివ
 యితాసంబంధైశ హేతుతాయామవ్యాప్తిస్తత్రవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యా
 భావవదన్వత్తిత్వత్వస్య తాదృశాభావవదన్వత్తిత్వనిష్ఠవ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛి
 న్నప్రతియోగితావ్యాపకత్వాసంభవాత్ ॥ తథాపి తాదృశప్రతియోగిత్వవిష
 యితాత్వయోః సమనైయత్వేన విషయితానిష్ఠభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వా
 పేక్షయా ప్రతియోగితాసమానాధికరణభేదప్రతియోగితా వచ్ఛేదకత్వస్యగురు
 త్వేన ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకతయా తదవచ్ఛిన్నభేదరూపవ్యాపకత్యాప్రసి
 ద్ధైః ॥ సచత్రాపి ప్రతియోగితా సమానాధికరణభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదక
 భేదకూటమేవనివేశ్యమితివాచ్యమ్ ॥ తథాసతి వహ్నిమాణ్ ధూమాదీనాం
 జ్ఞేయత్వాదిత్యాదౌ ధూయజ్ఞేయత్వనిష్ఠవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యాభావ
 వదన్వత్తిత్వస్య తదన్వక్తిత్వేనయోభావస్తదీయ ప్రతియోగితాయా స్తాదృశ
 వృత్తిత్వనిష్ఠతదన్వక్తిత్వాపేక్షయా గురుత్వేన తాదృశసాధ్యాభావవదన్వత్తి

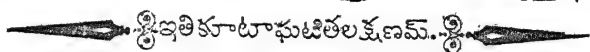
త్వనిష్ఠభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్య త్తద్భిన్న త్వేన. తాదృశసాధ్యాభావ.
 వద్యత్తిత్వత్వే తాదృశభేదకూటాత్తక. తద్వాప్యవకత్వసలైవసచతాదృశప్రతి
 యోగితాకాభావసాస్యసి లక్షణఘటకతయాఽసంభవావత్తైః ॥ సచభేదప్రతియో
 గితావచ్ఛేదకత్వమపి. ప్రతియోగితావిశేషణం దాతుంశక్యం॥ తథానతి విషయితా
 సంబంధేన హేతుతాయాం జగద్విషయతాత్వ రూపవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న
 న్ను సాధ్యాభావవద్యత్తిత్వత్వసమనియతప్రతియోగితాయాస్తాదృశ విషయత్వ
 నిష్ఠాయావిషయతాయావిషయస్వరూపత్వమ తేకేవలాన్వయితయాభదప్రతియో
 గితావచ్ఛేదకత్వాభావేన తాదృశప్రతియోగితాయాఅప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్యవత్తై
 రితిచేన్న॥ ప్రతియోగితాయాఅఖండత్వమత్యైతదభిధానాత్తన్మతేతస్యాఃస్వరూ
 పతవీవావచ్ఛేదకత్వాన్నోక్తదోషః॥ యదిచాభావధర్మోవిశేషణవిధయానని
 వేశ్యతే అపితుఅభావప్రభృతిరేవతి॥ అయమథః॥ ప్రకృతనిరుక్తాసాధ్యవ్యావక
 తావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వ నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకీ
 భూతాయాఅభావనిష్ఠావచ్ఛేదకతాతన్నిరూపకీభూతాయాఅధికరణనిష్ఠావచ్ఛేద
 కతా తన్నిరూపకీభూతాయా నిరూపితత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపకీభూ
 యావృత్తిత్వత్వ నిష్ఠనిరూపకతాతన్నిరూపితస్య నిరూప్యత్వస్యయోఽభావస్త
 లైవన తత్రశాసాధ్యాభావవద్యత్తిత్వత్వ నిరూపితత్వాభావస్య సప్రవేశః ॥ అపి
 తు సాధ్యవ్యావక తావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావ నిష్ఠావచ్ఛే
 దకతానిరూపకాధికరణ నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకేత్యాదిక్రమేజ్ఞావ ॥ ఏవంచ
 ఘటవృత్తిత్వ నిరూపితత్వం నాస్తీతి ధీసిద్ధాభావస్య నిరుక్తవిశేషణాక్రాంత
 స్య ఘటవృత్తిత్వత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాయామసత్వాన్న తాదృశాభావస్య
 లక్షణఘటకత్వానుపవత్తిః ॥ తత్రచాభావనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం కిందిన్నిష్ఠావ
 చ్ఛేదకత్వానిరూపితత్వ రూపమనవచ్ఛిన్నత్వం సనివేశ్యతే యేన నిర్భూమ
 వృత్తిత్వత్వ నిరూపితత్వం నాస్తీతిధీసిద్ధాభావస్యనిరుక్తవిశేషణాక్రాంతత్వం
 నసాన్యత్ * తత్రదధావవద్యత్తిత్వత్వ నిరూపితత్వత్వపర్యాప్తావచ్ఛేదకతా
 కాభావస్యేననివేశనీయత్వాదితి * అథాత్రతదభావత్వస్యావలక్షణత్వం విశే
 షణత్వంవాదివక్ష్యతే॥ ఆద్యేధూమాద్యభావనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకాధికరణని
 ష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకనిరూపితత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక వృత్తిత్వత్వనిష్ఠనిరూ
 పకతాకత్వత్వపర్యాప్తప్రతియోగితా వచ్ఛేదకతాకాభావత్వేనైవనివేశ్యతి ॥

భవసితం తథాచ ధూమాభావత్వావచ్ఛిన్నత్వ విశేషితావచ్ఛేదకతాఘటితం
యద్ధూమాభావత్వ విశిష్టాధికరణవృత్తిత్వత్వ నిరూపితత్వం తత్పర్యాప్తావ
చ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాకాభావస్య సంగ్రహోదుఘటః ॥ యదిచ తస్యా
సంగ్రహేషి నక్షతి ధూమాభావనిష్ఠావచ్ఛేదకతా ఘటితంయద్ధూమాభావ
త్వావలక్షితాధికరణ నిరూపితవృత్తిత్వత్వ నిరూపితత్వత్వం తత్పర్యాప్తప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకతాకాభావమాదాయైవ నిర్ధూమవృత్తిత్వాభావస్య లక్షణ
ఘటకత్వావపత్తిరిత్యుచ్యతే ॥ తదాతత్తదభావత్వేన నివిశోవ్యధఃః గౌరవగ్రా
స్తశ్చ ॥ సాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వేనా
నుగతేనోపలక్షణీభూతేన నిచేతసంభవాత్తథానివేశే ధూమాభావత్వేన ధూమా
భావఘటిత విశిష్టనిరూపితత్వత్వావచ్ఛిన్నాభావస్యా సంగ్రహేషి ధూమవ్యా
పకతావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్నాభావ నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకాధికరణ నిష్ఠా
వచ్ఛేదకతానిరూపకనిరూపితత్వ నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపిత వృత్తిత్వత్వనిష్ఠని
రూపకతాకత్వం నాస్తీతిధివిషయాభావమాదాయైవ నిర్ధూమవృత్తిత్వాభావ
ఘటవృత్తిత్వాభావాదెర్లక్షణఘటకత్వసంభవాత్ ॥ అన్యైఘటభిన్నంమేయ
త్వాదిత్యాదావతివ్యాప్తిరితిచేన్న ॥ సాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్నా
భావత్వేనోపలక్షణేన సాధ్యాభావనివేశనఏవ గ్రంథకృత్తత్పర్య కల్పనాత్ ॥
* తాదృశనియమేమానాభావాదితి * గోత్వాదిప్రకారితాప్రకారకజ్ఞానానున్య
వసాయేప్రకారితాంశే స్వరూపతవేన గోత్వాదేః ప్రకారతయా తాదృశనియ
మేన్యభిచారాత్సమవాయ నిరూపితత్వాభ్యామతిరిక్తసంఘభేనజాలైః స్వ
రూపతానభానమిత్వేనం రూపనియమస్తేన స్వకారాత్సమవాయేనైవేత్వాది
నియమే మానాభావాదితిభావః * జాతినాధారణైతి * ఘటత్వత్వపటత్వత్వ
హేతాఘటత్వపటత్వాదివృత్తిత్వాభావాభావాత్ ॥ సాధారణవదోపాదానైః
నెదంవాచ్యం జ్ఞేయత్వాదిత్యాదావపి ॥ జాతేనమవాయేనైవేత్వాదినియమా
గీకత్వమతే పూర్వోక్త సకలదోయోద్ధారాదభావప్రభృతివిశేషణత్వ వివక్షా
కల్పే దోషమాహ*వమితి * ధ్వంసాధికరణమోత్పత్తి * కహాలంఘటాదిత్యా
దావిత్వధఃః ॥ సంయోగేన వృత్తిమతి తాదృశధ్వంసవత్త్వనియమేన తాదృ
శాభావస్య వృత్తిమత్వృత్తిత్వాభావాదతః సంయోగేన ధూమస్య హేతుత్వప
త్తిత్వాగః * అవ్యాపకతయా * అవృత్తితయా ॥ తథాచ తాదృశాభావస్య సహ

వాచేన వృత్తిమతిరూపాదావనశ్వాదవ్యాప్తిరితి భావః * స్వస్థిన్నైవ *
జాత్యాదావేవ ॥ ఏతేన జాతేఘటాదౌ సమవాచేన సత్త్వాత్సమవా
యావచ్ఛిన్న విషయత్వాభావస్య ఘటవృత్తిత్వే కథంతానిరస్తా ॥ * కా
లతి * కాలపదంక్రియాపరంతథాచ వహ్నిమాక్రియాతః అత్తాజ్ఞానాది
త్యాదావిత్వధః ॥ గగనభేదసాధ్యకేఘటత్వపేతౌ లక్షణసమన్వయాన్నా
సంభవః * యేనసంబంధేనయద్వత్తే ఇతి * సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వత్వనిష్ఠ
స్వరూప సంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాభిన్నసమానాధికరణసంబంధావచ్ఛి
న్నావచ్ఛేదకత్వానిరూపకత్వం ప్రతియోగితాయాం పర్యవసితమ్ * తదథా
శ్చసావిషయకప్రతీతివృత్తితి * ఇదమత్రవిచార్యమ్ ॥ సావిషయకప్రతీతివృ
త్తిసాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వత్వరూపవిశిష్టనిరూపితవిషయతాకత్వ రూపాఘటక
త్వశరీరే సాధ్యాభావానాం కేనరూపేణ నివేశః ॥ నతావత్తత్తద్వ్యక్తిత్వేన
సాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకరూపా వచ్ఛిన్నప్రతియోగితా నిరూపితాయా అను
యోగితావ్యక్తయఃప్రత్యేకంతత్తద్వ్యక్తిపురసాగరేణవామూతత్వమూర్తత్వోభ
యాభావమాఘటతత్వవిశిష్టమూర్తత్వాభావమాఘటతత్వస్తావిషయకత్వాదౌ త
త్తద్వ్యక్తిత్వేన తాదృశోభయాభావాదినిష్ఠప్రతియోగితానిరూపితానుయోగితా
విశేషేణవా విశేషిత తత్తత్సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వత్వ రూపవిశిష్టనిరూపితవి
షయతాయాః స్వరూపతోమూర్తత్వరూపజాతిఘటిత మూర్తవృత్తిత్వత్వావిష
యక ప్రతీతివృత్తిత్వవిరహేణ స్వపదేన తాదృశమూర్తవృత్తిత్వత్వస్యోపాదా
నాసంభవేన తస్యాఘటకత్వాభావాద ఘటకధర్మాసవచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక
మూర్తవృత్తిత్వత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య గగనపరిమాణాదౌ వృత్తిమద్యంత్రైర్
నప్తరూపహేతావభావేనావ్యాపైః ॥ అథ తాదృశానుయోగితావ్యక్త్యవచ్ఛి
న్న నిరూపకతాకాధికరణ వృత్తిత్వత్వాఘటకత్వమేవనివేశనీయమతః స్వరూ
పతోమూర్తత్వఘటితమూర్తవృత్తిత్వత్వస్య తాదృశవృత్తిత్వత్వాఘటకత్వనిర్వా
హ తదవచ్ఛిన్నాభావస్య లక్షణాఘటకత్వేనోక్తావాప్త్యప్రసవకాశఇతిచేత్ ॥ త
హి ఘటతత్వమూర్తత్వోభయాభావసాధ్యకే ఘటభేదసాధ్యకేవ మేయత్వాదా
వతివ్యాప్త్యాపత్తిదుర్వాసరాసపర్యవృత్తిత్వత్వ ఘటవృత్తిత్వత్వాదేస్తాదృశా
నుయోగితావ్యక్త్యవచ్ఛిన్న నిరూపకతాకాధికరణవృత్తిత్వత్వాఘటకత్వేనతా
దృశవృత్తిత్వత్వస్య స్పృశ్యవద్వృత్తిత్వత్వాపేక్షయాగురుత్వేనాభావ ప్రతియోగి

తానవచ్చేదకతయావ్యధికరణ ధర్మావచ్చినాభావస్తేష్టవ లక్షణఘటకత్వాది
తి * కింతుతదన్యదోషాణామేవాత్రానవకాశఇతి * అత్రకేచిత్పూర్వపక్ష
యంతి || అస్తిలక్షణేపి సాధ్యాభావయావత్తస్య పూర్వము క్తత్వాత్సత్తా
వాన్ జాలెత్తాదాయావదంతగతసత్తాసామాన్యాభావవన్నిరూపిత సమ
వాయేన వృత్త్యప్రసిద్ధ్యావ్యాప్తైః కుటఘటితలక్షణవాత్రాపిసత్త్వేన తద
న్యదోషాణామత్రానవకాశఇత్యసంగతమ్ || అత్రైదంసమాధానంబోధ్యమ్ || త
త్తత్సాధ్యాభావపద్యత్తిత్వత్వసమనియతప్రతియోగితాకాభావ నివేశకల్పే సా
ధ్యాభావే యావత్త్యవిశేషణావశ్యక త్వేపి యదిచాభావధర్మోవిశేషణతయా న
నివేశ్యతఇతి ప్రతిపాదితపూర్వకల్పే తత్తత్సాధ్యాభావపద్యత్తిత్వత్వాతిరిక్తస
మానాధికరణధర్మానవచ్చిన్న ప్రతియోగితాకాభావ నివేశపక్షీయేన స
మన్వేనయద్వర్తతఇతినిష్పృష్టాధేనాధ్యాభావేయావత్త్వానివేశేపిక్షతివిరహాత్తా
దృశపక్షాభిప్రాయేణతదన్యదోషాణామత్రానవకాశఇత్యక్రిస్సంగమనీయేతి

శ్రీఇతికూటాఘటితలక్షణమ్. శ్రీ
౧౨ || * శేషదళఇతి * సాధ్యాభావసముదాయ పద్యత్తిత్వత్వవ్యాపక
త్వ దళఇత్యర్థః * తథాచేతి * పూర్వదళానుపాదానెచెత్యర్థః * అతివ్యా
ప్తిరిత్యాశయేనెతి*ననుపూర్వదళానుపాదానెపి సాతివ్యాప్తిసంభవంభూమభేద
జగత్సంయు క్తత్వాభయాభావస్యశేషదళాక్రాంతస్యభూమాదావృత్తిమద్యత్తై
ర్వహ్నివభావాత్ || నచ ఘటవృత్తిత్వఘటాస్యవృత్తిత్వాభయాభావమాదాయ
వాచ్యంజ్ఞేయతావదిత్యాదావవ్యాప్తైరావరణాయ ప్రతియోగితాయాం వ్యాస
జ్యవృత్తిఛర్తానవచ్చిన్నత్వ విశేషణస్యావశకతయా సతస్యలక్షణ ఘటకత్వమితి
వాచ్యం || ఏవమపి వహ్నివృత్తితాత్వేన జగద్యత్తిత్వాభావస్య తాదృశ
స్య హేతావసత్త్వాదతి వ్యాప్తైరసవకాశాత్ || నచ తుల్యయక్త్యాహే
తునిష్ఠవృత్తిత్వత్వేన జగద్యత్తిత్వాభావమాదాయసద్ధేతావపిలక్షణా యోగ
వారణాయ ప్రతియోగితాయాం స్వసూత్రవృత్తిధర్మానవచ్చిన్నత్వ విశేషణ
స్య విశేషరూపేణ సామాన్యాభావీయ ప్రతియోగిత్యస్య విశేషమాత్రనిష్ఠత్వా
భ్యుపగమస్యవా వశ్యక త్వేన తాదృశాభావనిరాసఇతివాచ్యమ్ || ఏవమపి వ
హ్నిజగద్యత్తిత్వాస్యతరశ్చేనవహ్నిజగత్సంయుక్తత్వాభయాభావమాదాయా
తివ్యాప్తైర్నిరాసఇతిచేన్న || దశైతాన్యతరత్వేనాభయాభావస్య వహ్నిత్వేన

తాణాతాణాదహనోభయాభావవదనంగీకారాత్ || అన్యథాతుల్యయ్యక్త్యాపే
తువృత్తిత్వజగద్వృత్తిత్వాన్యతరత్వేనతాదృశోభయాభావమాదాయసద్ధతౌల
క్షణాయోగస్యదుర్వారత్వాత్ || యద్వాతాదృశాభావస్వీకారేపితమాదాయా
వ్యాప్తివారణాయపూర్వదశందేయమ్ || సచతభాసతిపూర్వదశమేననాపాదేయ
మితిగ్రంథాసంగతిరితివాచ్యమ్ || అవ్యాప్తిసంపాదకదశితాభావవ్యావర్తనాయ
స్వవ్యాపకవృత్తిత్వత్వకత్వస్య పూర్వదశకుటకస్తేనవగ్రాహ్యత్వాత్ || నాపా
దేయమిత్యన్యవిశిష్టదశానుపాదానవీవతాత్పర్యకల్పనాత్ || తాదృశవిశిష్టద
శస్యాతివ్యాప్తివారణప్రయోజనకత్వ సంభవేపి తద్వాఽణాయశేషదశే సము
దాయ నివేశస్తేన లఘుత్వమితి తదనుపాదానతోక్తిరితిభావనీయమ్ || అ
త్రశేషదశేసముదాయపదోపాదానై పూర్వదశోపాదానమావశ్యకమిత్యసంగ
తం సముదాయరహితోత్తరదశసహితపూర్వ దశోపాదానే వహ్నిమాణా ధూ
మాదిత్యాదౌ ప్రసక్తావ్యాప్తివారణస్యశేషదశే సముదాయప్రవేశ ప్రయోజ
నస్య సత్త్వాత్తదవణానమేవనన్యగితి కేచిదిత్యనైనాస్వరసః సూచితః * అవి
రోధాదితి * ప్రతియోగితాసంసగ్ధాకాభావజ్ఞానవీవవప్రతియోగితావచ్ఛేదకాం
శే ఉపలక్షణతయాభాసస్యానుభవవిరుద్ధత్వాదితిభావః || ప్రతియోగితాసంసగ్ధ
కవ్యాప్తిజ్ఞానస్తేన లాఘవేనానుమితి పాతుత్వమిత్యభిప్రాయేణాహ * వ
స్తుతస్త్రితి * భేదకూటమేవనివేశ్యమితి * స్వవ్యాపకసాధ్యాభావ సముదా
యాధికరణవృత్తిత్వత్వనన్నిష్ఠభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ సమానాధికరణో
భయావృత్తిత్వ పరిచితధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకభేదకూటవత్త్వసంబంధే
న స్వవిశిష్టప్రతియోగితైవ నివేశ్యంతేనతాదృశకూటస్య దుష్కేయత్వేపి న
వ్యాప్తిజ్ఞానానుపవత్తిః సంబంధజ్ఞానస్య విశిష్టబుద్ధావపాతుత్వస్యాన్యత్రాక్త
త్వాత్ కూటస్యసంబంధత్వే తజ్ఞానానపెక్షణాత్ * వృత్తిపదస్యసంబంధితాన్వర్థ
కత్వమావశ్యకమితి * నస్తేవంసతి సమవాయేన వహ్నేః సాధ్యత్వేనయోగే
న ధూమస్యపాతుత్వేతివ్యాప్తిః ధూమాదృశావాధికరణగగనసంబంధిత్యన్య
వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావస్తేన వృత్తిమదవృత్తిత్వాదితిచేన్న || మహా
కాలాన్యోఘటాదిత్యాదావిత్యాదిపదసంగ్రాహ్యత్వాత్తాదృశాతివ్యాప్తైః || స
చైవం ప్రసిద్ధసాధ్యకస్థలత్యాగాపాచిత్యంశంక్యం || వృత్తిపదస్య యథాశ్చతా
ధాపరత్వాభిప్రాయేణతత్త్వేనాత్ || వస్తుత్వస్తు || సాధ్యపదనుయోగికత్వపే

తుప్రతియోగికత్వాభయాభావావృత్తివృత్తితైవ తదుభయాభావవ్యాప్యం య
 తస్యాధ్యాభావవన్నిరూపితపేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన సంబంధితత్వం తదభావవ
 వ నివేశ్యః నిరుక్తస్థలేగగనాన్యసాధ్యాభావవత్సంబంధితత్వమేవ తథేతి తాదృ
 శాభావస్య వృత్తిమద్యవృత్తిపేతావసత్వాన్నితివ్యాప్తిరిత్యవధేయం || ఏతే
 న వృత్తిపదస్య సంబంధార్థతానాలోచనం కథం వస్తుంశక్యం తాదాత్మ్యసం
 బంధేన పేతావవ్యాప్తైరగ్నిమదూషణాసంతగతత్వాత్తదాలోచనేకథంసా
 ధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధనివేశేపి తద్దోషానాలోచనమితి శంకానవకాశః ||ప్ర
 థమదోషస్య మతద్వయసాధారణ్యాభావేన తదనుద్భావనాత్సాధ్యతావచ్ఛేదక
 సంబంధవివక్షాయాంచా క్తవివక్షయాతివ్యాప్తైరపివాఙ్మణాల్ || * తేనావ్యతి
 వ్యాప్తిర్వా రయితుంశక్యత ఇతి * అత్రేదంవిచార్యం||సాధ్యసామానాధికరణ్యవి
 శేషణేన తద్వహ్నిమాతద్వహ్నివయవత్వాదిత్యాదావతివ్యాప్తి వారణసం
 భవేపి సామాన్యతః సంయోగేన వహ్నిమాత వహ్నివయవత్వాదిత్కత్రా తి
 వ్యాప్తిదుర్వారైవసాన్యవయవేస్యసంయోగానంభవేపిసాన్యతిరిక్తవహ్నిసంయో
 గోత్పత్తౌబాధకాభావాదన్యతైతద్ధూమావయవేధూమాంతరసంయోగసత్త్వస్య
 సార్వభౌమనిరుక్తాస్వయముక్తసాన్యపవత్రైరితి * నానావివక్షకేతి * వహ్ని
 మత్త్వప్రకారకప్రమావిషయోధూమాదిత్యాదావిత్యాదిః || తేన సంయోగేన వ
 హ్నిసాధ్యక సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగిశాకతత్తద్వివక్షావృత్తిత్వా
 వచ్ఛిన్నాభావకూటాధికరణస్య గుణాదః ప్రసిద్ధత్వేపివక్షతిః * సమవ్యాపక
 తావచ్ఛేదకేతి * సాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపకత్వేనతి తదాన్యవ్యతావచ్ఛేదక ధ
 మావచ్ఛిన్నేత్యధః || తదాన్యవ్యతావచ్ఛేదకత్వంచ సాన్యవచ్ఛిన్నవ్యాపక
 తావచ్ఛేదకసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వమ్ * అవ్యాప్త్యనవకాశాదితి * నను సాధ
 నసమానాధికరణత్వస్య సాధ్యాభావవిశేషణత్వవైవహ్నిభావఘటిత కూట
 'స్యలక్షణాఘటకత్వాత్తాణాతాణాదహనోభయాభావఘటిత కూటమదాయా
 వ్యాప్తిరస్త్యేవేతిచేన్న || సాధన సామానాధికరణ్య విశేషణవత్సే సాధ్యాభావే
 సాధ్యసమానాధికరణ సమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావభిన్నత్వ విశేషణ
 స్యో వక్ష్యమాణత్వాద్దశైతోభయాభావస్యతాదృశ విశేషణానాకాంతతయాత
 ద్ఘటితకూటస్యలక్షణాఘటకత్వ విరహాల్ * వాచ్యత్వభిన్నేతి * సాధ్యతావ
 ఛ్చేదకసంబంధేన వృత్తిమతీత్యాదిః|| తేన వాచ్యత్వభిన్నత్వేన వాచ్యత్వ గగ

సాన్యతరాభావస్య వాచ్యత్వభిన్నత్వేన వాచ్యత్వాభావ సమనియతత్వేన త
 దభిన్నతయా తదీయప్రతియోగితాయాం వాచ్యత్వాన్యగగనవృత్తిత్వసంభవేషి
 నక్షతిః ॥ సాన్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నాభేయతావిశిష్టప్రతియోగితా
 త్వేన సమనేయత్వవివక్షణాచ్చ న సమనైయత్వభంగభేదవధేయమ్ ॥ యద్య
 యేవంరీత్యాంలక్షణసంగమనేపి ధూమత్వేనప్రమేయాభావీయ ప్రతియోగితా
 యాఃప్రమేయసామాన్యవృత్తితయా ధూమాభావోనలక్షణ ఘటకఇతిధూమభి
 న్నత్వేన ధూమాభావమాదాయాతివ్యాప్తిః॥తథాపి వహ్ని త్వేన ప్రమేయ సా
 మాన్యభావ పరిత్యాగావసరే తాదృశప్రతియోగితాయా వహ్నిమాత్రినిష్ఠత్వ
 వ్యవస్థాపనాన్నదోషః ॥ సమవాయితయా వాచ్యత్వాభావస్య లక్షణాఘటక
 త్వేనభేత్వాదిగ్రంథస్తేతల్లక్షణాభిప్రాయకత్వమనుపపన్నమిత్యాశయేన త
 స్యలక్షణఘటక తావధామా * వస్తుతస్త్రివితి * యత్తు వాచ్యత్వభిన్నత్వ
 న వాచ్యత్వాభావస్యలక్షణఘటక త్వేపి కూటాప్రసిద్ధ్యానైవ్యాప్తిశంకయాతద
 వత్తరణం॥తన్న సమ్యక్ ॥ సమనియతాభావైక్యమతే సిద్ధాంతేపి కూటాప్రసి
 ద్ధైరవ్యాసజ్యవృత్త్యనైక వృత్తిధర్మభిన్న ధర్మావచ్ఛిన్నాధికరణస్తేవ సము
 దాయాధికరణమిత్యనైన వివక్షణీయతయాఽదోషాత్ * జ్ఞానానపేక్షాపత్తైః
 తి * యదిచజ్ఞానాపేక్షానాస్తేవేత్వచ్యతే॥ తదాచక్రవర్తిలక్షణోక్తరీత్యా
 తత్సిద్ధిరోపభావ * అదైవమితి * మిశ్రలక్షణే పర్యాపినివేశ ఆవశ్యకోన్య
 థాసాన్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకమహానసీయ వ
 హ్ని భావవద్వృత్తిత్వాభావస్యహేతావసత్త్వాదవ్యాప్తేః ॥ యద్యపివహ్ని
 త్వేన ఘటాభావస్య తల్లక్షణఘటక త్వేపి వహ్నిసామాన్యభావ మాదాయల
 క్షణసమన్వయః సంభవతి॥తథాపి తల్లక్షణపాతుతావచ్ఛేదక సంబంధనకస్య
 చిదధికరణేవ ర్తమానత్వవిశేషణావశ్యకతయా తదాక్రాంతయోవదభావాప్రసి
 ద్ధిద్రవ్యసామాన్యభావాదెరతథాత్వాదితి వహ్ని త్వేన ఘటాద్యభావస్యలక్ష
 ణఘటకత్వ మావశ్యకంతన్న సంభవతీతిశంకాతాత్పర్యమ్ * వ్యాపకతానవచ్ఛే
 దకాచ్యుతీతి * ఇదమత్రచింత్యం॥ సాన్యతావచ్ఛేదకసంబంధేనైవ వ్యాపకతా
 నవచ్ఛేదక త్వస్య వివక్షణీయతయా సంయోగేన ద్రివ్యప్రజ్ఞేయాదిసాన్యకే తా
 దృశావ్యాప్తిరపరిహార్యేవాస్తికల్పఇతి * ఏనుచేతి * ఘటత్వ సమవాయి
 త్వాదినావాచ్యత్వాభావస్యాపి లక్షణఘటకత్వేనైవత్యధాః ॥ పూర్వకత్వేనము

వాయితయా వాచ్యత్వాభావస్య లక్షణాఘటకత్వాదుపష్టంభనంగతిః * ద్రవ్య
త్వప్రకారకప్రమాదిషయత్వాదితి * ద్రవ్యత్వస్య సమవాయేన హేతుత్వేజాతి
త్వాసచ్చిన్నాభావ ఘటితకూటవతిసమవాయేనవృత్తప్రసిద్ధ్యానాతివాన్తిర
తస్తావత్పర్యంతానుభావనమ్ * స్వప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావ విశిష్టా
భావఘటితాయాఇతి * సావిధికరణావచ్ఛేదేన స్వప్రతియోగిసామానాధికర
ణ్యాభావపదభావఘటితాయా ఇత్యర్థః సేన కేవలభయత్వాభావాదేస్తాదృశ
విశిష్టాభావానతిరేకేపి నక్షతిః స్వప్రతియోగితా * జలత్వాదెస్తత్సామానా
ధికరణ్యాభావవిశిష్టతదభావవత్తై విన * తాదృశోభయత్వాభావేజలత్వావచ్ఛే
దేన ప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావవత్తై విన * నివేశసంభవాదితి * ననుప్ర
తియోగ్యసామానాధికరణ్య ఘటకప్రతియోగ్యధికరణత్వం సాధ్యతావచ్ఛేదక
తాఘటకసంబంధేనైవవక్తవ్యం తథాచ కాలికసంబంధేన సర్వవతస్తాదాత్మ్య
సంబంధేన సాధ్యతాయాం పర్వవద్భేదీయ ప్రతియోగితావిధికరణ మహాకాలావ
చ్ఛేదేనప్రతియోగిసామానాధికరణ్యాభావవిశిష్టాభావాప్రసిద్ధిరిత్యేచ్ఛే ॥ సావి
ధికరణావచ్ఛేదేన ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన ప్రతియోగిసామానాధికర
ణ్యాభావపదభావీయప్రతియోగితాసామాన్యేయన్నిష్ఠత్వ సాధ్యతావచ్ఛేదకతా
ఘటకసంబంధావచ్చిన్నత్వాభయాభావస్తత్త్వస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ సామానా
ధికరణ్యస్య వ్యాప్యవృత్తిత్వేత్వాహ * అథవాయన్నిరూపితేతి * సామాన్య
పదానుపాదానే సంయోగేన వహ్నిమతస్తాదాత్మ్యేనసాధ్యతాయాంసాధ్యతా
వచ్ఛేదకతాఘటక పర్వతానుయోగికవహ్ని సంయోగే ప్రతియోగితావిధికరణ
యత్కించి న్నహనసానుయోగికత్వాభావస్తత్త్వేన వహ్నిమద్భేదీయ ప్రతియోగి
తావ్యాపకత్వస్య వహ్నిరూపసాధ్యతావచ్ఛేదకై నుపపత్తిరతి స్తదుపాదానం
పృథివీత్వఘటత్వపర్యాప్తో జాతిసామాన్యాభావీయ ప్రతియోగితాధికరణాను
యోగికత్వసామాన్యాభావాస్తత్త్వేన తాదృశోభయత్వస్యాపి తాదృశప్రతియోగి
తావ్యాపకత్వాపత్తిరత్యాయత్కించిదితి ॥ నమవాయైకమతేతు యన్నిరూపిత
సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధానుయోగితాసామాన్యే ప్రతియోగితావిధికర
ణయత్కించిన్నిష్ఠత్వాభావస్తదస్యత్వమేవ వివక్షణీయమ్ ॥ నన్వత్ప్రతికాలిక
సంబంధేన సర్వవతస్తాదాత్మ్యసంబంధేన సాధ్యతాయాం తాదృశసాధ్యవద్భీయ
ప్రతియోగితావ్యాపకత్వం సాధ్యతావచ్ఛేదకేదురుపపాదంవృత్తిమనాత్యస్యయే

త్వదేనోపాదానె తన్నిరూపితసాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటక కాలికసంబంధే తా
 దృశపృతియోగితాన్వధికరణానుయోగికత్వస్వేవ సత్త్వాత్తదభావో నసంభవ
 త్యవృత్తైరుపాదానె తన్నిరూపిత తాదృశసంబంధస్వేవాపరిధిః || మైవం || గ
 గనాదీనామవృత్తిత్వమతే తాదృశసంబంధ సామాన్యైర్వృత్తియోగికత్వే ప్ర
 తియోగితాన్వధికరణ యత్కించ ద్వ్యక్తస్యనుయోగికత్వాభయాభావ స్తదన్యత్వ
 స్వేవ ప్రతియోగితాన్వపకత్వ రూపత్వాత్తత్ర గగనాదేరేవ యత్పదేనోపా
 దాన సంభవాత్ || నచ యత్పదేన గగనస్యోపాదానసంభవేపి తద్భిన్నత్వ
 స్య సర్వత్వావచ్ఛిన్నైశ్చ సత్త్వాత్సర్వత్వావచ్ఛిన్నస్య వ్యాపకత్వానుపపత్తైరితి
 వాచ్యమ్ || యత్ప్రతియోగికత్వ స్థానె యద్ధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగికత్వం
 నివేశ్య తదవచ్ఛిన్నాపర్యాప్తికవిషయతాపర్యాప్తాశ్రయత్వస్య వివక్షితత్వాత్
 గగనాదీనామవృత్తిత్వమతే సాన్వధికరణయత్కించన్నిష్ఠాభావ ప్రతియోగ్య
 నుయోగితాసామాన్యై యత్ప్రతియోగికసాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధ ని
 రూపితత్వాభావ స్తత్వమేవ ప్రతియోగితాన్వపకత్వం స్వప్రతియోగితా ||
 నను మహానసీయ వహ్నిసాధ్యకే వ్యభిచారిణివహ్నిసామాన్యభావీయ ప్రతి
 యోగితాయామపిసాధ్యతావచ్ఛేదకతాశ్రయీభూతవహ్నిత్వేవ్యాప్యత్వాద్వాన్య
 పకత్వావచ్ఛ తన్నిరూపకాభావ మదాయాతివాప్తిః || నచ సాధ్యతావచ్ఛే
 దకతాపర్యాప్త్యధికరణ వ్యాప్యత్వం వివక్షణీయమితివాచ్యమ్ || ఉభయత్వా
 వచ్ఛిన్నసాధ్యకే ఉభయాభావీయప్రతియోగితాయా స్తద్వాన్యప్యత్వానుపపత్తి
 స్తత్కార్యభయత్వధర్మితావచ్ఛేదకస్యాపి సాధ్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికర
 ణత్వాత్ || మైవమ్ || తత్ర ద్విత్వస్వేవసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వాత్తద్ధర్మితావ
 చ్ఛేదకస్యాపి తత్వేచ సాధ్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణధర్మపర్యాప్తా
 వచ్ఛేదకతాకప్రమీయప్రకారతావాన్యప్యత్వస్వేవ వివక్షణాన్నానుపపత్తిః ||
 * జన్యరూపత్వావచ్ఛిన్నాభావేతి * యద్యపి జన్యజలేపటాదాచ రూపధ్వం
 సోనాస్తీతి ప్రతిజ్ఞేజన్యరూపాభావేపి రూపధ్వంసత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
 కత్వ మసంభవదుక్తికం || తథాపి జన్యేత్వస్య పాకజన్యేత్యర్థాతిధ్యేయమ్ ||
 * తత్కూటాధికరణత్వేనైతి * స్వనిరూపకజన్యరూపాభావరూపసంబంధేన
 రూపధ్వంసత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాయాజలపరమాణౌ సత్త్వాదితిభావః ||
 * సాన్వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న తదభావీయప్రతియోగితాజ్వేన సమనైయత్యపివక్ష

కాదితి * యద్యపి వహ్నిదిసాధ్యకే సాధ్యాభావీయప్రతియోగితాయాః కించి
 ద్విశిష్టసావ్యభావేపి సత్త్వేన తదభావీయప్రతియోగితాత్వేన తస్యాః సాధ్యతావ
 ఛ్చేదక వ్యాప్యతావసంభవాద్వాప్యప్రదిశిసావ్యచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వ విశేషణ
 మథావదాప్యపకదిశి తద్వ్యర్థమేవ || తథాపిసావ్యవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాచ తద
 భావీయాచసావ్యవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నతదభావీయే, తేచ తెప్రతియోగితేచసావ్యవచ్ఛే
 దకావచ్ఛిన్నతదభావీయప్రతియోగితేతయోభావస్తాదృశప్రతియోగితాత్వం తె
 సతాదృశప్రతియోగితాత్వేనెతివ్యుత్పత్త్యాసావ్యవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వతదభావీయ
 ప్రతియోగితాత్వయోలాభోఽవచ్ఛిన్నత్వంతృతీయాధానమనైయత్యశబ్దార్థః
 వ్యాప్యత్వంవ్యాపకత్వంచ || సావ్యవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నతావ్యవచ్ఛిన్నత్వస్య
 వ్యాప్యత్వేఽస్వయస్తదభావీయప్రతియోగితాతావ్యవచ్ఛిన్నత్వస్యవ్యాపక
 త్వేఽస్వయః వ్యాప్యత్వ వ్యాపకత్వయోఃసంబంధికత్వేనవిశిష్టఘటకైకదేశా
 న్వయేపిసామాధ్యం లథాచ సావ్యవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వేన వ్యాప్యతాతదభా
 వీయప్రతియోగితాత్వేన వ్యాపకతానివేశనీయేతి లభ్యతేపివంసతి వ్యాపకతా
 యాః సామాన్యరూపావచ్ఛిన్నాయావ్యాప్యతాయాశ్చ విశేషరూపావచ్ఛి
 న్నాయావీన నివేశాదిత్యవతరణగ్రన్థోక్తిరపిసంగచ్ఛతే || సచవ్యాప్యదిశి తద
 భావీయప్రతియోగితాత్వస్యోక్తశబ్దాదలాభేఽతస్తదభావీయత్వంప్రతియోగితావి
 శేషణమితి తద్వాప్యవృత్తికథనపరగ్రంథవిరోధాశంక్యమ్ || తాదృశగ్రంథస్య
 దేయమితిపదపూరితేన శబ్దలభ్యవిశేషణాతిరిక్తవిశేషణదాన ప్రయోజనపక్ష
 త్వాత్ * తత్తదధికరణావృత్తిహాస్యత్వమితి * తత్తదధికరణావృత్తిత్వాభావ
 కూటసమానాధికరణోభయావృత్తిధర్తావచ్ఛిన్నాభావ కూటవత్త్వమిత్యర్థః
 ఉభయావృత్తిత్వపర్యంతం పరిచాయకం || ఏతేన తత్తదవృత్తినిష్ఠప్రతియోగితా
 కాభావవత్త్వ వివక్షణ వ్యభిచారిసామాన్యేఽతివ్యాప్తిస్తాదృశగగనాభావవత్త్వ
 స్య జగత్సేవనత్వాత్ || తత్తదవృత్తిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావశ్చ గు
 రుధమసావ్యభావ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వ మతేవివక్షితుమశక్యః కేవలాస్వ
 యస్యవృత్తిత్వమాత్రస్య తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసంభవేన తాదృశాభావా
 ప్రసిద్ధిరితి శంకానిరస్తా * జాతిమతామేవేతి * లథజాతిప్రతియోగితాభావ
 వా మెయత్వాదిత్యాదౌ సత్తావిశిష్టజాతిప్రతియోగితాకాభావాభావీయ ప్ర
 తియోగితాయాలపి సాధ్యతావచ్ఛేదక సమనియతత్వేన తాదృశప్రతియో

గితాకాభావ ఘటితకూటాధికరణం సామాన్యాదిచతుష్టయమితి జగతీవ తా
 దృశాన్యతమాధికరణత్వమితి నాన్వాప్తిః ॥ నచాతిప్రసంగానాపాదక లఘుధ
 మస్యావచ్ఛేదకత్వే తాదృశాభావీయ ప్రతియోగితాయాం సత్తావైశిష్ట్యస్తేన్
 వావచ్ఛేదకత్వ సంభవాత్తాదృశవిశిష్టాభావాప్రసిద్ధిః సత్తావైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నా
 భావీయ ప్రతియోగితాయాశ్చ సాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాప్యత్వ విరహాద్ధ టత్వ ప
 టత్వాది రూపాభావానామేవ లక్షణఘటకతయా జాతిమతామేవ తాదృశాధి
 కరణాన్యతమత్వమితివాచ్యమ్ ॥ తథాపి విశిష్టసత్తావాక్ జాతేరిత్యాదౌసా
 ధ్యాభావస్యాక్రయక్రాయలక్షణాఘటకత్వేన వైశిష్ట్యవచ్ఛిన్నాభావీయ ప్రతి
 యోగితాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాప్యప్రతియోగితాకత్వవిరహేణఘటత్యాది
 నా సత్తాభావమాదాయాతివాప్తిః ॥ పృథివ్యన్యత్వ విశిష్టద్రవ్యత్వవద్ద్రవ్య
 త్యాదిత్యాదౌ ద్రవ్యత్వత్వావచ్ఛిన్నాభావమాదాయాతివాప్తిదానాసంగతే
 శ్చ తత్రాపిద్రవ్యేతరానమవేతత్వ విశిష్టసకలద్రవ్యసమవేతత్వరూప ద్రవ్య
 త్వత్వాపేక్షయాద్రవ్యేతరానమవేతత్వస్తేవలఘూరితిప్రసంగానాపాదక స్యా
 వచ్ఛేదకత్వ సంభవేన తాదృశాభావాప్రసిద్ధేస్తాల్లఘుసమనియతగురౌరేవా
 నవచ్ఛేదకత్వమితి సిద్ధాంతానుసరణం ప్రకృతేయక్రం తథాసతి సత్తావిశిష్టజా
 తి ప్రతియోగితాకాభావాభావస్యాపి లక్షణఘటకత్వందుర్వాసరమితిచేన్న॥ తా
 దృశాభావస్య వివక్షణీయ సాధ్యసమానాధికరణసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగితాకాభావాన్యత్వ విరహేణలక్షణాఘటకత్వాత్ ॥ నచ తథాసతి ఘ
 టత్వపటత్వాదిరూపాణామప్యభావానాం సాధ్యసమానాధికరణత్వాత్సమానాధి
 కరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వాచ్చ లక్షణాఘటకత్వేనాన్వాప్త్యభా
 వేన సాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాప్యత్వవిశేషణవైయధ్యమితివాచ్యమ్ ॥ సమని
 యతాభావైక్యమతే సాధ్యసమానాధికరణ సమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్ర
 తియోగితాకాకాభావభిన్నత్వస్యకావ్యపివ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావేన
 త్వాత్వాచ్యత్వ సాధ్యకేతాదృశాభావాప్రసిద్ధ్యాన్వాప్తివారణాయసమానా
 ధికరణ ధర్మసాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాపకత్వస్య వివక్షణీయత్వాద్ధటత్వాభావ
 త్యాదౌ తద్విరహాద్ధటత్వాద్యాత్తకాభావానాం లక్షణఘటకత్వాక్షతేః ॥ సచే
 వమపి సత్తాభావసాధారణజాతిప్రతియోగితాకాభావవత్త్వ రూపసాధ్యతావచ్ఛే
 దక వ్యాపకత్వస్య సత్తావిశిష్టజాతిప్రతియోగితాకాభావత్వేనసత్త్వాత్తదవచ్ఛి

స్నాభావస్యలక్షణఘటకత్వం దుర్వాసరమితివాచ్యం॥సత్తాన్యజాతిప్రతియోగితా
 కాభావస్తేన సాధ్యత్వేనానుపపత్త్యభావాత్ ॥ వస్తుతస్తువిశిష్టస్యాతిరి కత్వ
 మితి సార్వభౌమమతానుసారేణైవ జాతిప్రతియోగికాభావవానిత్యత్రావ్యా
 ప్తికథనమ్॥ ఏతేనసత్తాన్యజాతిప్రతియోగికాభావస్యసాధ్యతేషిసామాన్యఘటా
 న్యతరవృత్తిత్వవిశిష్టజాతిప్రతియోగికాభావత్వాదే ఘటత్వాభావాది సాధా
 రణనిదుక్త సాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాపకత్వాభావాత్తదవచ్చిన్నాభావాదెరపి ల
 క్షణఘటకతయా తద్ధు టిత కూటాధికగణం సామాన్యవిశేషాదిక మపీతి జగతపి
 వతాదృశాన్యతమాధికరణత్వాన్నావ్యాప్తిరితిశంకానవకాశఇతిదిక్ ॥ * కించి
 ద్విశిష్టసాధ్యస్యేతి * యద్యపి సార్వభౌమమతే విశిష్టస్యాతిరి క్తత్వాన్నదోష
 స్తథాపి తస్యానతిరి క్తత్వాభిప్రాయేణేదమ్ * దైశికవిశేషణతావగాహిబోధ
 జనకత్వస్యేవ సజ్జవదవృత్తన్నత్వాదితి * సఖపస్థాప్యాభావవిశేష్యక దైశి
 కవిశేషణతాసంబంధావచ్చిన్నాధేయతాప్రకారక శాబ్దబోధంప్రతిప్రతియోగి
 వాచకపదసమభివ్యాన్యత్తసజ్జ పదజ్ఞానత్వేన కారణతాయాః సర్వసిద్ధత్వాది
 త్యధః ॥ * సర్వానుభవసిద్ధస్యోచ్ఛేదాపత్రైరితి * యద్యపి దైశికవిశేషణ
 తాసంబంధావచ్చిన్నప్రతియోగితా కాభావే దైశికవిశేషణతాసంబంధా వచ్చి
 న్నప్రతియోగితాకత్వ సంశయదశాయా మయమభావోనాస్తీతి వాక్యాదేత
 దభావాభావస్యదైశికవిశేషణతయా నిశ్చయతైన సంబంధేన తత్సంశయోచ్ఛే
 దః సిద్ధాంతేపితుల్య స్తథాపి కాలిక సంబంధావచ్చిన్నప్రతియోగితాకాత్వ
 త్వాభావే సమవాయసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వ భ్రమవతాయ
 మభావోనాస్తీతి వాక్యాత్కాలికసంబంధానవగాహనస్య సర్వానుభవసిద్ధత
 యోక్తనియమభంగఇత్యత్రైవతాత్పర్యమ్ ॥ అత్రకేచిత్ ॥ వదంతీత్యనెనాస్య
 రసః సచరూపాభావ సాధ్యకరూపాణామనంతత్వేపి దైశికవిశేషణతాసంబం
 ధావచ్చిన్న రూపాభావాభావత్వావచ్చిన్నాధికరణత్వస్య ప్రసిద్ధత్వాదగ్రిమ
 గ్రింథవిరోధః పూర్వమతే యదిచెత్యాదిరీతావనిభారాత్సాధ్యాభావత్వస్యాధి
 కరణతానిరూపకతావచ్ఛేదకతయా స ప్రవేశః ప్రయోజనాభావాత్ ॥ కించ
 ప్రతిబంధకత్వమేవ కాలిక త్రా వతేమానత్వం॥ ఈశ్వరీయవ్యధికరణ ధర్మా
 వచ్చిన్నాభావ జ్ఞానమాదాయైవ తన్నిర్వాహఇత్యాహుః ॥ తదసత్ ॥ అవ
 చ్చిన్నదైశిక విశేషణతాసంబంధావచ్చిన్నాధికరణతాసంబంధేన సాధ్యతాన్య

చేర్చదక సమనియతప్రతియోగితానిరూపితానుయోగితాకూటస్వేన నివేశేనా
 నుయోగితాయాశ్చానుయోగితేదేన భిన్నత్వాకూటాధికరణత్వ ప్రసిద్ధ్య
 భావేనాగ్నిమగ్నింధవిరోధ విరహాత్ ॥ అపిచ ప్రతిబంధకతాయాః పూర్వో
 క్తరూపత్వే యాదృశస్థలే వ్యధికరణధర్మవిశిష్టసాధ్యవత్తాజ్ఞానం నైవాసీత్త
 త్రసోయానవారముం శక్యః ॥ అపిచ వహ్నిసాధ్యకేకాలిక సంబంధస్యాపిల
 క్షణఘటకత్వాపత్తిః కాలికసంబంధావగాహియాదృశవహ్నిభావజ్ఞానకాలవ
 హ్నిమత్తాజ్ఞానంనాజనిష్టతాదృశకాలికసంబంధావగాహి వహ్నిభావజ్ఞానస్య
 ప్రతిబంధకత్వాపాత ఇతి నకించిదతత్ * వ్యాసజ్యవృత్తిత్వావ్యాసజ్యవృత్తి
 త్వేతి * ఆదైవమపి సత్రాద్యవ్యవస్థాపితైవితత్త్రితావచ్ఛిన్న సాధ్యకేద్రవ్య
 త్వాదా వ్యభిచారిణి సత్రాపుషివీతైవితదన్యతరద్రవ్యత్వాభయత్వావచ్ఛిన్నా
 భావీయప్రతియోగితాయాఅపి సాధ్యతావచ్ఛేదక సమనియతత్వేన వ్యాసజ్య
 వృత్తిత్వేన సాధ్యతావచ్ఛేదక సజాతీయధర్మావచ్ఛిన్నత్వేనచ తాదృశాభా
 వస్యాపి లక్షణఘటకతయా తద్ఘటితకూటాధికరణం గుణాదిరేవేత్యతివ్యాప్తి
 ర్దుర్వారేతిచెత్ ॥ అత్రకేచిత్ ॥ న్యధమితావచ్ఛేదకత్వేనభాసమానయావద్ధ
 మ్కూటితత్వేనతి పర్యాప్తినంబంధేన వృత్తిమత్వరూపస్వనిష్టవ్యాసజ్యవృత్తి
 త్వేన సాజాత్యంవివక్షణీయం ॥ నచైవమపి నిరుక్తత్రిత్వరూపసాధ్యతావచ్ఛేద
 కధర్మితా వచ్ఛేదకత్వేన భాసమానద్రవ్యస్థిత్య సత్రాత్వయోగపి నిరుక్తద్వ
 త్వశరీరే అన్యతరత్వఘటకభేదప్రతియోగినివిశేషణత్వాత్తద్ఘటితత్వస్య నిరుక్త
 ద్విత్యేక్షతత్వాన్నోక్తాతివ్యాప్తివారణసంభవఇతివాచ్యమ్ ॥ తద్ఘటితత్వస్య
 తదవచ్ఛిన్నముఖ్యవిశేష్యతానిరూపిత ప్రకారతాశ్చాయత్వ రూపస్వేనవివక్ష
 తత్వాత్తస్యచ తాదృశద్విత్యేధావాదిత్యాహుః ॥ పరేతు న్వపర్యాప్త్యవ
 చ్ఛేదక ధర్మావచ్ఛిన్నపర్యాప్తికత్వేనైవ సాజాత్యంవివక్షణీయం తథాచనిరు
 క్తత్రిత్వపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నపర్యాప్తికత్వస్య నిరుక్తద్విత్యే
 సత్తావన్న తదవచ్ఛిన్నాభావమాదాయాతివ్యాప్తిః ॥ నచైవంసతి పర్యాప్తి
 శ్చాయమేకఇమాద్యావిత్వాదా వయమేకఇతి లేఖనసావరస్యేనావ్యాసజ్యవృ
 త్తిధర్మాణామపి పర్యాప్తీస్వీకారేణ వాచ్యత్వత్వ పర్యాప్త్యవచ్ఛేదక వా
 చ్యత్వనిష్ఠతద్వ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నపర్యాప్తికత్వస్య వాచ్యత్వత్వేనసత్తావపి సమ
 వాయిత్వేక్షాభావాత్తాదృశ సజాతీయధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాబాహా

ప్రసిద్ధ్యావచ్చం జ్ఞేయత్వాదిత్యాదావవ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ వ్యధికరణధర్మా
వచ్చిన్నాభావీయ ప్రతియోగితాయాం సమానాధికరణ ధర్మాస్యాప్యవచ్ఛేదక
త్వే వ్యవస్థాపనేన తాదృశనిరుక్తరూపేణవాచ్యత్వత్వ సజాతీయవాచ్యత్వత్వా
వచ్చిన్నత్వస్య తాదృశాభావీయప్రతియోగితాయా మక్షతత్వాత్ ॥ సజాతీయ
ధర్మావచ్చిన్నేత్యత్రతన్మాత్రా వచ్చిన్నత్వానివేశాదితి పదంతి * సాధ్యతా
వచ్ఛేదకస్య ప్రతియోగితావ్యాపకత్వస్థానె ప్రతియోగితావచ్చిన్నస్యవ్యాపక
తావచ్ఛేదకత్వనివేశేతి * అగ్రైవం విశిష్టసాధ్యకే విశిష్టాభావస్య లక్షణఘటక
త్వానుపపత్తిస్తాదృశాభావీయప్రతియోగితావచ్చిన్న శుద్ధవ్యాపకతావచ్ఛేదక
త్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకేతాభావాత్ ॥ నచ విశిష్టాభావీయ ప్రతియోగితాయా
స్తాదృశాభావస్యాపలక్షితాభావ వైలక్షణ్యనిర్వాహాయ విశేషణాంతర్భావేప
ర్యాప్తత్వస్యవక్తవ్యత్వాత్తదవచ్చిన్న వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వం సాధ్యతావ
చ్ఛేదకేక్షతమితివాచ్యమ్ ॥ తథాపి సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధేనైవ స్వావ
చ్చిన్నాధికరణత్వస్య వక్తవ్యత్వాత్తాదృశసమవాయేన గుణాద్యన్యత్వ దృశ్య
తోవ్యభయత్వావచ్చిన్నాధికరణత్వస్యేవతాదృశప్రతియోగితావచ్చిన్నస్య సమ
వాయేనాధికరణత్వస్యాప్రసిద్ధతయా తాదృశప్రతియోగితాయాః స్వపదేనాపా
దానాసంభవాదితిచేత్ ॥ అత్యేచిత్ విశిష్టాభావస్యాపలక్షితాభావాదైవలక్షణ్య
య విశిష్టాభావీయ ప్రతియోగితాయాం విశిష్టప్రతియోగికసంబంధస్తేవావ
చ్ఛేదకత్వం ॥ ఏవంచ విశిష్టసత్తావానితి జ్ఞానస్య ప్రతియోగ్యభావాన్వయాతు
ల్యయోగత్వేమాదితి న్యాయేన విశిష్టప్రతియోగికసంబంధావగాహిత్యేసిద్ధే
నుమితి విధేయతావచ్ఛేదకత్వమపి తస్యేవేతి సాధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్టప్రతి
యోగికసంబంధేన విశిష్టాభావీయప్రతియోగితావచ్చిన్నవ్యాపకత్వస్య సాధ్య
తావచ్ఛేదకే ప్రతియోగితాయా విశేష్యమాత్రనిష్ఠత్వేవ్యక్షతత్వాత్ ॥ నచవి
శిష్ట ప్రతియోగికసంబంధస్య విశిష్టాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం విచారా
సహమితివాచ్యమ్ ॥ తాదృశాభావీయ ప్రతియోగితాయా విశేషణాంతర్భావే
న పర్యాప్తత్వస్యాపి ప్రతియోగితావచ్ఛేదక సంబంధేన ప్రతియోగితావచ్ఛేద
క విశిష్టప్రతియోగితాపర్యాప్త్యధికరణ తయాసాకమభావస్యవిరోధాంగీకర్తృ
వ్యధికరణధర్మావచ్చిన్నాభావవాదిమతే విచారాసహత్వాత్ ॥ యాదృశదం
డదన్యాయం పరస్పరాశ్రియస్తాదృశాన్యతర విశిష్టాన్యతరాభావస్య తాదృశాన్య

తపోపలక్షితాన్యతరాభావవైలక్షణ్యస్య విశిష్టాభావీయ ప్రతియోగితాయా వి
 శేషణాంతర్భావేణ పర్యాప్తత్వసీకారెవ్యనిర్వాహచ్చ దశితస్థలే విశేష
 ణ విశేష్యయోరైకాన్తస్థాత్ క్వచిద్విశిష్టాభావీయ ప్రతియోగి తాయాః
 విశేషణవిశేష్య పర్యాప్తత్వం క్వచిత్తస్యాం విశిష్టప్రతియోగిక సంబంధస్తే
 వావచ్ఛదకత్వమిత్వేనవిశిష్టాభావభేదనన్యవస్థా ॥ ప్రకృతే గుణాన్యత్వవిశి
 ష్టప్రతియోగికసంబంధస్య తాదృశవిశిష్టాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛదకత్వే బా
 థకవిరహాత్తదభిప్రాయకోఽయంగ్రంధః॥యద్వా సావవచ్ఛన్న వ్యాపకతావ
 చ్ఛదకత్వస్థానే సావవచ్ఛదకావచ్ఛన్న వ్యాపకతావచ్ఛదకత్వమేవనివేశ్యం
 తథాచ నకోపిదోషఇతివదంతి ॥ వస్తుతస్తు ॥ ఘటత్వపటత్వోభయస్య సమవా
 యేనైకత్రానలైపి ఘటపటోభయవదితి ప్రతీతిబలాద్ఘటత్వపటత్వద్విత్వైత
 త్రితయః పర్యాప్తవిలక్షణావచ్ఛదకతాకనిరూపకతాకాధికరణతాఘాతలాదా
 స్వీక్రియతే ॥ తథానమవాయేనవిశిష్టాభావప్రతియోగ్యధికరణమితి ప్రతీతిబలా
 ద్వాన్యసజ్యవృత్తితాదృశప్రతియోగితావవచ్ఛన్నసమవాయసంబంధావచ్ఛన్నా
 ధికరణతాపి విశిష్టాధికరణ స్వీక్రియతఇతి పరమతాత్పర్యాధః ॥ * నచ స్వస
 మానాధికరణైతి * నను సంయోగీసత్త్వాదిత్యాదావతివ్యాప్తిః సంయోగాభావ
 స్య స్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితేన న్యధికరణధర్మావచ్ఛన్నాభావ
 స్తేన లక్షణఘటకత్వాదితీచేన్న ॥ సాధికరణేయత్కించిత్వస్య వివక్షితత్వా
 త్ ॥ లాఘవాదాహః ॥ * అనవచ్ఛన్నవృత్తిత్వంవేతి * పృథివీవృత్తిగుణసూన్య
 మిత్యత్రగుణపదవాన్వృత్తిందశయతి * పృథివీసమవేతత్వావచ్ఛన్నాభావఇ
 త్యాదినా * అప్రసిద్ధైతి * వాయుత్వపేతార్వగ్యచారిత్వనిర్వాహాయ పృథి
 వీసమవేతత్వాపలక్షితాభావస్తేనసాధ్యతయా సమవేతత్వమాత్రస్య తాదృశా
 భావప్రతియోగితావచ్ఛదకత్వేపిక్షతివిరహాదితిభావః ॥ విశిష్టాభావస్యసాధ్యత్వ
 మిత్యభిప్రాయేణశంకతే ॥ * నచైతి * ఉపలక్షితాభావస్య సాధ్యత్వాభిప్ర
 యేణ సమాధత్తే ॥ * సమవేతత్వైతి * గుణపదాపాదానమితి * అత్రయద్య
 పి విశిష్టాభావస్యసాధ్యత్వేనవాయుత్వస్యసద్ధేతుత్వావత్త్వాపలక్షితాభావస్తే
 వసాధ్యత్వం వక్తవ్యమ తస్యచగుణసామాన్యాభావ సమనియతయ గుణత్వ
 స్తేనావచ్ఛదకత్వం సంభవతీతి పూర్వతౌల్యమితిశంకా సంభవతి ॥ తథాపి
 యాదృశజలేపృథివీవృత్తిగుణః కదాపినోత్పన్నస్తాదృశజలమస్తీత్యభిప్రాయః

అనాన్నదోషస్తథాసతి గుణసామాన్యాభావస్య తాదృశాభావసమనైయత్యా
 సంభవాత్ * అత్రపృథివీపదంపృథివీసామాన్యపరమేవతి * అత్రైదంబిత్వం
 పూర్వానుమానవీవతదతివ్యాప్తి వారణాసురోధేనైతద్యూపాత్మంతాభావవా
 మేయత్వాదిత్యాదావతివ్యాప్తివారణాసురోధేనచాత్యంతాభావఘటితస్యైవవ్యా
 ప్యవృత్తిత్వస్యవివక్షావశ్యకతాంప్రదర్శ్యఘటతద్వాప్యద్విత్వపటతద్వాప్యద్వి
 త్వాత్తకాభావానాంవ్యాప్యవృత్తిత్వముపపాద్యపృథివీపదస్యైతత్పృథివీపరత్వం
 యథాపపాదితంతథాద్వితియానుమానెసిసంభవతి॥తథాహ॥సాధ్యాభావేవ్యాప్య
 వృత్తిత్వం స్వసమానాధికరణాత్యంతాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదక సాధ్యాభావ
 త్వవత్త్వం నిరవచ్ఛిన్నాధేయతావచ్ఛేదక సాధ్యాభావత్వవత్త్వంవైతదతివ్యా
 ప్తివారణాసురోధేనైవ నివేశనీయమ్ ॥ నతు స్వసమానాధికరణాత్యంతాభావప్ర
 తియోగితాయాం సామానాధికరణ్యేనానవచ్ఛేదకం యదభావనిష్ఠం తద్వ్యక్తి
 త్వం తత్త్వంనిరవచ్ఛిన్నవృత్తిత్వం తత్త్వావచ్ఛేదకంయదభావనిష్ఠం తద్వ్యక్తి
 త్వం తత్త్వంవాదశితద్విత్వానాం తత్త్వవ్యక్తిత్వేనావ్యాప్యవృత్తిత్వాదే తదతి
 వ్యాప్తేః కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకవ్యతిరేకిత్వావచ్ఛిన్నాభా
 వే సాధ్యేమేయత్వాదావతివ్యాప్తేషు సాధ్యాభావానాం వ్యతిరేకిణాం సర్వ
 షామేవ తత్త్వవ్యక్తిత్వేన కాలికావ్యాప్యవృత్తిత్వాన్నిరుక్తవ్యాప్యవృత్తిత్వవి
 రహేణ వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావస్యైవ లక్షణఘటకత్వాత్ ॥ అపిచ
 సాధ్యాభావత్వఘటితవ్యాప్యవృత్తిత్వాప్రవేశే వృక్షత్వసంయోగో భయాభావ
 సాధ్యకేవృక్షత్వాదావవ్యాప్తిరపి వృక్షత్వస్య దశితోభయాభావాభావత్వే
 నావ్యాప్యవృత్తిత్వేపి తద్వ్యక్తిత్వేన వ్యాప్యవృత్తిత్వేన తద్ఘటిత కూటాధికర
 ణే హేతౌర్వృత్తైరేవంచ ఘటతద్వాప్యద్విత్వపటతద్వాప్యద్విత్వాత్తకాభా
 వానామప్యవశ్యం వివక్షణీయసాధ్యాభావత్వ ఘటితవ్యాప్యవృత్తిత్వేనలక్షణఘ
 టకతయా తద్ఘటితకూటాధికరణేవాయాహేతౌర్వృత్తైరతివ్యాప్తి విరహాద్విత్తి
 యానుమానెపి పృథివీపదస్యైతత్పృథివీపరత్వంయ్యుక్తమితి ॥ ననుసత్తాన్యపృథి
 వీసమవేత హుస్యసాధ్యకేవాయత్వాదావతివ్యాప్తివిరహేపి విభవనమవేతపు
 థివీసమవేతహుస్యత్వ సాధ్యకేతివ్యాప్తిరస్యైవేత్యాశంకాం నిరస్యతి * వి
 భిత్తి * మూతత్వస్య జాతిరూపత్వమిత్యభిప్రాయేణైవ మన్యథానవ్యమతే
 తాదృశాభావసోత్పత్త్యాది కాలావచ్ఛేదేన వాయాసత్త్వాదాప్యత్వస్యవ్యభి

చారిత్రానుపపత్తైః * సకలేతి * అత్రసాకల్యవిశేషణసత్త్వైస్సతివ్యాప్తిర్య
క్షమాణత్వాదుపాదానం తత్సశ్చేష్వతివ్యాప్తిర్నహీయత ఇత్యవం ప్రదక్షానా
ధమితిధ్యేయమ్ ॥ రూపసామాన్యభావమా వాయుత్వాదిత్యాదౌ స్వపదే
న తత్తద్భూదేరేవాపాదేయతయా తత్రయద్యదథాప్రసిద్ధిస్తత్సాధ్యకేపిపా
నుపాదానై తత్సాధ్యకే వ్యభిచారిణ్యతివ్యాప్తిరతలహ * అథవెతి * స్వవృ
త్తిసాధ్యాభావత్వవ్యావకాధేయతా నిరూపకాధికరణ వృత్తిసాధ్యాభావత్వ
వ్యాపకస్వవృత్తితాకమధికరణం యావతామిత్యాదేరథాఇత్యథవేతి కల్పాభి
ప్రాయః * శేషమితి * తాదృశహృదవృత్తిత్వాభావమాదాయాతివ్యాప్తివా
రణాయ తాదృశంయద్యత్స్వంతావదన్యతమవృత్తిత్వత్వ సమనియత ప్రతియోగి
తాకత్వవివక్షణమిత్యథః ॥ యద్యత్స్వమితినివేశేదుజ్జేయత్వం గౌరవంచత్వ
తలహ ॥ * అథవెతి * ధర్మోవిశేషణీయఇతి * తథాచాధేయతావచ్ఛేదకః సా
ధ్యాభావ మాత్రవృత్తివ్యాసజ్యవృత్తిర్యధర్మస్తన్యూనవృత్తితద్వాన్యప్యం
యి తదన్యాయః సాధ్యాభావమాత్రవృత్తివ్యాసజ్యవృత్తిధర్మస్తదవచ్ఛిన్నాధి
కరణతావద్వృత్తిత్వాభావవత్త్వవ్యాప్తిరితినిష్కర్షణః ॥ న్యూనవృత్తిత్వం
సామానాధికరణ్యఘటితమ్ ॥ వ్యాప్యత్వంచ సామానాధికరణ్యమాత్రమితి వివ
క్షితమ్ ॥ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకకోటా మాత్రపదానుపాదానై వ్యధికరణ ధ
ర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యాభావమాత్రవృత్తిసముదాయత్వై తాదృశాభావాదాసీన
సాధారణ సముదాయత్వ న్యూనవృత్తిత్వవ్యాప్యత్వయోః సత్త్వైన తద్భిన్నసా
ధ్యాభావ మాత్రవృత్తివ్యాసజ్యవృత్తిధర్మాప్రసిద్ధ్యావాచ్యత్వసాధ్యకైవ్యా
ప్తిరతస్తన్నివేశః ॥ వ్యాసజ్యవృత్తిత్వానివేశేయాపాభావ సాధ్యకే ఏకరూప
వ్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావ వృత్తిసముదాయత్వస్య సకలరూపవ్య
ధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యాభావ సాధారణోయః సాధ్యాభావత్వహాపోధ
మస్తన్యూనవృత్తితయా తద్వాన్యప్యతయాచ తద్భిన్న తాదృశధర్మాప్రసి
ద్ధిరతస్తన్నివేశః ॥ ఆధేయతావచ్ఛేదకత్వ విశేషణప్రయోజనం గ్రంథకృద్ధర్మ
తంజ్ఞేయమ్ ॥ ఘటత్వాదుదాసీన ధర్మాణాంభేదనివేశే గౌరవమత్యావ్యాప్య
త్వనివేశః స్వసాగపి స్వవ్యాప్యత్వాత్తద్భిన్న తాదృశధర్మాప్రసిద్ధితోన్యూ
నవృత్తిత్వనివేశః ॥ అనుయోగికోటా మాత్రపదానుపాదానై వాచ్యత్వసాధ్య
కై వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యాభావఘటాధికరణత్వై తద్విత్వరూప తా

దృశ్యధర్మావచ్ఛిన్నాధికరణతాత్పర్యైర్వాప్తిరతస్తన్నివేశః ॥ వ్యభి
చారిణి తాదృశసాధ్యభావత్వ రూపధర్మమాదాయ తదవచ్ఛిన్నాధికరణ
త్వం జగతపసస్యాదతావ్యాసభ్య వృత్తితి ॥ సమనియతాభావైక్యమతే తాదృశ
ధర్మన్మానవృత్తితాదృశధర్మవాప్యధర్మాప్రసిద్ధ్యా తద్భిన్నతాదృశధర్మా
ప్రసిద్ధిస్తన్మానవృత్తిత్వదావ్యాప్యత్వోపభయాభావం నివేశ్యవారణీయా ॥ న
తాత్పర్య సాధ్యతావచ్ఛేదకేప్యనివేశైత్వాహ * దృశ్యత్వవిశిష్టేతి * ఏతయా
పాన్యత్వవిశిష్టేతి * స్వరూపసమవామోభయసంబంధఘటిత. సామానాధికర
ణ్యరూపం వైశిష్ట్యం తస్యచైతయాపి సత్త్వాత్తాదృశవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతి
యోగితాయాః సమవేతమాత్రనిష్ఠత్వంబోధ్యమ్ ॥ ఉక్తపూర్వవత్కేకాపంచిత్య
మాధానమాహ * ఏవమితి * ప్రమేయసాధ్యకేతి * అథ సాధ్యానావే సాధ
న సామానాధికరణ్యఘటితా స్థితత్వై సద్ధైతమాత్రేవవ్యధికరణధర్మావచ్ఛి
న్నాభావస్తేన లక్షణఘటకతయా తస్యచ. సాధ్యసమానాధికరణకేత్యాదివిశేష
ణాక్రాంత గగనాభావభిన్నత్వాసంభవేనాసంభవస్తేనవప్రసక్తైః ప్రమేయసా
ధ్యకేత్యనుపపన్నమ్ ॥ నచ సమానాధికరణధర్మేనాధ్యవృత్తిత్వదానెవహిసా
ధ్యకే గగనాభావమాదాయనాప్రసిద్ధిః సంభవతీత్యభిప్రాయేణేదమితివాచ్యం,
వహిసాధ్యకేపి వ్యధికరణ స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నాభావ మాదాయాప్రసి
ద్ధైర్ధర్మైర్వాప్త్యాత్ ॥ నచ స్వరూపాదివ్యధికరణ సంబంధావచ్ఛిన్నాభావా
నాం నవివక్షణీయసమానాధికరణ సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వమితివా
చ్యమ్ ॥ స్వరూపసంబంధేన వహిస్తేన ప్రమేయసామాన్యాభావస్య తాదృశ
తయాతమాదాయైవాప్రసిద్ధైః సంభవాత్ ॥ నచ సమానాధికరణసంబంధావ
చ్ఛిన్నత్వమిత్వస్య సావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నాభేయతావచ్ఛేదక ధర్మా
వచ్ఛిన్నత్వమర్థోవహిస్తేన తాదృశాభేయతావచ్ఛేదకతయా నతాదృశా
భావ మాదాయాప్రసిద్ధిర్నివాచ్యం ॥ తథాసతి గగనతేనప్రమేయసామాన్యా
భావస్యాతాదృశతయా తమాదాయాప్రసిద్ధినారణాయ ధర్మే సాధ్యతావచ్ఛే
దక వ్యాపకత్వవిశేషణప్రయోజన కథనాసంగతేః ॥ నచ సాధ్యవద్యవృత్తిభావ
సమానాధికరణసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వం పరిత్యజ్యసాధ్యతావచ్ఛే
దకసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వనివేశకల్పే వహిస్తేదిసాధ్యకేప్రసి
ద్ధ్యభావశ్చితివాచ్యమ్ ॥ ఏకత్వప్రాగభావవిశిష్టవశ్చైః సంయోగేనయో

భావస్తమాదాయాప్రసిద్ధేస్తత్కల్పపి దుర్వారత్వాత్ ॥ అత్రేదంసమాధానం
 స్వరూపసంబంధేన వహ్నిభావైకత్వప్రాగభావవిశిష్టవహ్నిభావాదీనాదా
 యవహ్నిసాధ్యకేఽప్రసిద్ధిసంభవేతి సమానాధికరణధర్మేనాధ్యతావచ్ఛేదక
 వ్యాపకత్వవిశేషణాపి తాదృశాప్రసిద్ధేర్వారణాసంభవాత్తద్విశేషణప్రయోజన
 తయా నైమాఽప్రసిద్ధిరుద్భావముతుంశక్యత ఇతిప్రమేయ సాధ్యకస్థలానుధావ
 నమితి ॥ నచైకత్వ ప్రాగభావసాధ్య వ్యాప్యవృత్తితయా నప్రతియోగివైయధిక
 రణ్యా ఘటితసాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాపకత్వమితి తాదృశాభావస్య ససాధ్యవ
 ద్వృత్తిత్యాది విశేషణాకాగ్రతత్వమితివాచ్యమ్ ॥ సాధ్యవద్వృత్తితాదృశాభా
 వశ్చోభయత్వాదినా సాధ్యాభావవహ ప్రసిద్ధ్యత్వక్తేః ప్రతియోగివైయధికర
 ణ్యా ఘటితసాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాపకత్వస్థేన గ్రంథకృదభిప్రేతత్వాత్ ॥యా
 పురుషవ్యక్తిరేతద్దండవిశిష్టాఽస్తిన్నేవాధికరణఽపరదండవిశిష్టాస్యస్తిన్నేవాధి
 కరణవర్తతేతాదృశదండవిశిష్టవృత్తాసాధ్యతాయాంసాప్రయదండతద్వ్యక్తిత్వా
 భయావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకాధికరణత్వ సంబంధేనప్రమేయత్వస్యవేతుతాయా
 మేతద్దండవిశిష్టతద్వ్యక్త్యభావతద్దండవిశిష్టతద్వ్యక్త్యభావయోభిన్న భిన్న
 వ్యక్త్యంతర్భావేన సాధనసమానాధికరణయోరుక్తవిశేషణాకాగ్రతత్వేనచ త
 ద్ఘటితకూటాధికరణా వేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్త్యప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తి
 వారణాయ ప్రతియోగివైయధికరణ్యా ఘటితసాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాపకత్వస్య
 సమానాధికరణ ధర్మేఽవశ్యం నివేశనీయత్వాచ్చ ॥ ప్రతియోగితాయాం
 సమానాధికరణసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశేసాధ్యాభావీయప్రతియోగితాయాం
 సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వం వ్యధిమిత్యతస్తత్పరిత్యజ్య సాధ్యతా
 వచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వం నివేశయతి ॥ * సమానెతి * ఉభయత్వాదినా
 సాధ్యాభావవేతి*యద్యపి సాధ్యవద్వృత్తిత్యాది విశేషణాకాగ్రతాయః వ
 హ్నిగగనతోవభయత్వావచ్ఛిన్నాభావస్తద్భిన్నసాధ్యాభావాప్రసిద్ధ్యాఽసంభ
 వోదుర్వారవ ॥తథాపి సమానాధికరణధర్మేనాధ్యవద్వృత్తితానవచ్ఛేదక
 వ్యాసజ్యవృత్తి ధర్మభిన్నత్వ నివేశాన్నాసంభవః ॥ అత్రేదంబింత్యం స
 మానాధికరణధర్మేనాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాపకతోపాదానెపి జ్ఞేయత్వాన్య
 ప్రమేయవావాచ్యత్వాదిత్యాదౌ సాధ్యవద్వృత్తిస్తథావిభోయాజ్ఞేయత్వాన్య
 ప్రమేయత్వేన జ్ఞేయత్వ గగనాన్యతరాభావస్తస్యకవలాన్వయితయా తదన్య

సాధ్యాభావాపసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తివాఙ్మాయ సాధ్యవద్యత్వభావేనన్యాయ
 నన్వత్తిధర్మానవచ్చిన్న ప్రతియోగితాకత్వ విశేషణస్యా వశ్యకతయా తేనైవ
 గగనత్వేన ప్రమేయసామాన్యభావవారణ సమానాధికరణధర్మే సాధ్యతా
 వచ్చెదకవ్యాపకత్వవిశేషణంవ్యధం ॥ న్యూనన్వత్తిధర్మానవచ్చిన్న ప్రతి
 యోగితాకత్వమనివేశ్యవచ్చిన్నత్వ వ్యాపకత్వాభయసంబంధేన ధర్మవిశిష్ట
 ప్రతియోగితాకత్వవిశేషణేన తాదృశాన్యతరాభావవ్యావర్తనంతు న సమ్యక్
 తాదృశాభావప్రతియోగితాయాం జ్ఞేయత్వాన్యప్రమేయత్వస్యేవ ప్రతియోగివి
 శేషణాన్యతరత్వస్యాప్యవచ్చేదకతాయా గ్రంథక్కదభిప్రతలయా తస్య తథా
 త్వాక్షతేః ॥ సహక్రొభయసంబంధేన సాధ్యతావచ్చేదక వ్యాపకధర్మవిశిష్ట
 త్వమేవ వివక్షణీయమితిశంక్యం ॥ తథాపి జ్ఞేయత్వాన్యప్రమేయత్వేన జ్ఞేయత్వ
 జ్ఞేయత్వాన్యప్రమేయోభయాభావసోక్రొభయసంబంధేన తాదృశాభయత్వరూ
 పధర్మవిశిష్టతయా తదవ్యావర్తనైవ తదన్యసాధ్యాభావాపసిద్ధిర్దుర్వార
 త్వాత్తదావ్యవర్తనాయ యథోక్తవిశేషణస్యేవావశ్యకత్వాత్ ॥ యత్తు సా
 ధ్యవద్యత్వత్రిసమానాధికరణ ధర్మావచ్చిన్నప్రతియోగితాకత్వ ఘటన్వత్తిత్వ
 విశిష్టాకాశాభావాభావస్య ఘటన్వత్తిత్వ విశిష్టాకాశాభావాత్తనః శుద్ధాకా
 శాభావానతిరిక్తతయా తదన్యసాధ్యాభావాపసిద్ధిన్యూనన్వత్తిధర్మానవచ్చి
 న్న ప్రతియోగితాకత్వ వివక్షణేపి దుర్వారైవవాచ్యత్వాది సాధ్యకేత్రత్రిసమా
 నాధికరణ ధర్మే సాధ్యతావచ్చేదక వ్యాపకత్వవిశేషణమావశ్యకమితి॥తత్తుజా
 తిప్రతియోగికాభావవాక్ మేయత్వాదిత్యాదౌ గ్రంథకృదుక్తాయాః సాధ్యా
 భావప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్చేదక వ్యాపకత్వవిశేషణ వ్యావృత్తైర్విశి
 ష్టాతిరిక్తత్వాభిప్రాయేనైవాధస్తాదుపవర్ణనైవ సాధ్యవద్యత్వత్వాది పరి
 ష్కారోపసంహార పృథివ్యన్యద్రవ్యత్వవద్యత్వత్వాదిత్యాదా వతివ్యాప్తైర్వా
 రణన్యవిశిష్టాతిరిక్తతాపక్షసమలంబ్యైవగ్రంథ కృతాపదకైతత్వాచ్చానుపాదే
 యం ॥ యదపి సాధ్యతా వచ్చెదకసంబంధావచ్చిన్నప్రతియోగితాకత్వ నివేశ
 కలే సర్వరూపసంబంధేన ప్రమేయసాధ్యకే యథోక్తవిశేషణాక్రాంత సర్వరూ
 పసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకోయో గగనాభావస్తదన్యసాధ్యాభావాప్ర
 సిద్ధివారణాయ సమానాధికరణ ధర్మే సాధ్యతావచ్చేదక వ్యాపకత్వవిశేషణ
 మావశ్యకమితి॥తదపిమందమ్ ॥ తద్విశేషణ దానెపి వహ్నిసాధ్యకే ఏకత్వప్రా

గభావవిశిష్టవహ్నిః సంయోగేనయోఽభావస్తస్యాపియథోక్తవిశేషణాక్రాంతత
యాతదన్యసాధనసమానాధికరణసాధ్యాభావాప్రసిద్ధివారణాయసమానాధికరణ
ధర్మేనాధ్యతావచ్ఛేదకసమ్మధావచ్ఛిన్నాధేయతావచ్ఛేదకత్వ విశేషణావశ్య
కతయా తేనైవన్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక గగనాభావవారణ
సమానాధికరణధర్మేనాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపకత్వవిశేషణా నావశ్యకత్వాదే
కత్వప్రాగభావవిశిష్టవహ్నిత్వస్య అవశ్యం వివక్షణీయప్రతియోగివైయధికరణ్య
ఘటితసాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపకత్వమనుపదమేవాక్తమితిప్రతియోగితాయాంసా
ధ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపకత్వవిశేషణవైయధ్యం దుర్వా రమేవ|| నచన్వన్యూనవృత్తి
త్వంస్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వంతత్రభేదప్రతియోగ్యవృత్తి
త్వ మవశ్యం నివేశనీయమన్యథాసాధ్యవద్యవృత్తిభావప్రతియోగితావచ్ఛేదక ఘ
టత్వాదేః స్వసమానాధికరణవ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకంవ్యధి
కరణ ధర్మావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకంవాభేదమాదాయ తత్ప్ర
తియోగితా వచ్ఛేదకతాపత్త్యాస్వన్యూనవృత్తిధర్మానవచ్ఛిన్న ప్రతియోగితా
యా అప్రసిద్ధ్యావత్తైస్తథాచ సాధ్యగగనాభయాభావస్యాపి తాదృశతయా త
ద్భిన్న సాధ్యాభావాప్రసిద్ధిః సద్ధతావస్త్యేవేతివాచ్యమ్ || వ్యాసజ్యవృత్తిధర్మ
సాధారణస్య పర్యాప్రతిరిక్తసంబంధావచ్ఛిన్న తాదృశభేదప్రతియోగితా వ
చ్ఛేదకత్వ రూపన్యూనవృత్తిత్వస్య నివేశనోక్తదోషాభావాత్ || కేచ సత్తా
సాధ్యకే ద్రవ్యగుణాద్యన్యత్వ విశిష్టసత్తాభావానాం యత్కించితమనాధికర
ణ ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావభిన్నైవ లక్షణఘటకత్వం దుర్వా
రమేవ సమానాధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వస్యానుగతస్తేకస్యా
భావాత్తాదృశాభావభేదకూటమేవ నివేశనీయం తదపేక్షయా సాధ్యవద్యవృత్తి
భావే గగనాభావభిన్నత్వమేవ లాఘవాద్దేయం తేనైవప్రమేయత్వేన గగనా
భావవారణాద్యధికం ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాపకత్వమితి||
* ఘటవృత్తిత్వవిశిష్టైతి * యద్యపి ఘటవృత్తిత్వ విశిష్టాకాశాభావాభావసా
ధ్యే సాధ్యవద్యవృత్తిత్యాది విశేషణాక్రాంతగగనాభావభిన్నాభావాప్రసిద్ధ్యై
వనాతివ్యాప్తిస్తథాపి తుల్యయక్త్యాతత్సాధ్యకే సద్ధతా తాదృశాభావాప్రసి
ద్ధ్యాఽవ్యాప్తివారణాయ సమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావత్వేన సాధ్య
వద్యవృత్తిరివక్షణీయాతథాచేయ మితివ్యాప్తిరిత్యేయమ్ * సాధనాధికరణ

యేషాంపరస్పరమైకాధికరణ్యమితి * యద్యప్యేవంవివక్షాయాంవహ్నిమా౯వ
 ర్వత వహ్నివయవ సంయోగాదిత్యత్ర సంబంధద్వయావచ్ఛిన్న ప్రతియోగి
 తాక సాధ్యాభావసముదాయస్య సాధనాధికరణైఽసత్త్వాన్న తత్రాతివ్యాప్తి
 వారణప్రయోజనకత్వం ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛి
 న్నత్వ విశేషణస్య సంభవతి || తథాపి సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధాతిరిక్తసంబం
 ధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకతాదృశసాధ్యాభావ సముదాయమాదాయాసంభవ
 వారణప్రయోజనం తద్విశేషణస్య బౌద్ధ్యమ్ || *త్యాజ్యమేవేతి * పృథివీద్ర
 వ్యత్వ ప్రకారకప్రమావిషయత్వాదిత్యాదౌ జలాసమవేతత్వైజౌఽసమవేత
 త్యాద్యవచ్ఛిన్నాభావ ఘటితకూటస్య సాధనాధికరణైఽసత్త్వాదతివ్యాప్త్యభా
 వాదితిభావః ||

శ్రిఇతికూటఘటితలక్షణమ్. శ్రి

౫౭ || * ఉక్తవిశేషణనివేశితీతి * సాధ్యవద్యప్రతినమానాధికరణ ధర్మా౯
 వచ్ఛిన్నాభావావ్యత్వ నివేశిత్యధః || సాధ్యవ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపావ
 చ్ఛిన్నాభావ నివేశేపి పృథివీ ద్రవ్యత్వప్రకారక ప్రమావిషయత్వాదిత్యత్ర జ
 లాసమవేతత్వైజౌఽసమవేతత్వాద్యవచ్ఛిన్నాభావకూట మాదాయాతివ్యా
 ప్తివారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాప్యత్వస్య ప్రతియోగితాయామావశ్యకత
 యాగౌరవమితి శంకానిరస్యతి * విశిష్టస్యేతి * అనతిరిక్తతయేతి * ఇదంచప్రతియో
 గితాయాంసాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాప్యత్వనివేశకత్వేపి పృథివీద్రవ్యత్వప్రకారక
 వ్యత్వాదిత్యాదావతివ్యాప్తైరావశ్యకత్వ సూచనాయైవ || తథాచ తద్వారక
 దశైతవివక్షయామతద్వయావశ్యకత్వేన తద్వైవపృథివీద్రవ్యత్వ ప్రకారకప్రమా
 విషయత్వాదిత్యాదౌ జలాద్యసమవేతాభావమాదాయాతివ్యాప్తివారణై ప్రతి
 యోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యాప్యత్వం నదేయమితి న గౌరవం పుచ్చ
 లక్షణఇతిభావః * సలక్షణఘటకతా ప్రసక్తిరితి * తథాచ తద్వారకసాధ్య వ
 ద్యప్రతీత్యాది విశేషణానావశ్యకతయా నకూటఘటితలక్షణై గౌరవమిత్యాశ
 యః * వక్ష్యమాణత్వాదితి * తత్ప్రక్షిప్తవ్యాఖ్యానావసరఇత్యాదిః || వ్యా
 ఖ్యాంతరముపస్యస్యతి * సాధనవతీతి * హేతుతావచ్ఛేదక సంబంధేనకించి
 త్సదాఖా౯ధికరణవృత్తయితి * అత్రసాధ్యాభావకూటాధికరణ నిరూపితవృ
 త్తిత్వాంశే హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వానివేశేపి తాదృశవృత్తిత్వ

నిరూపకత్వస్య సమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకస్యయావదంత
 గతస్య హేత్వధికరణత్వావచ్ఛేదేనా సత్త్వాదతివ్యాప్తి విరహేణహేతుశావ
 చ్ఛేదక సంబంధేనయత్కించత్పదాధికరణ వృత్తిత్వమితివిశేషణ మఫలం
 సద్ధేతో తాదృశవృత్తిత్వనిరూపకత్వస్య వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావస్తేన
 ప్రసిద్ధైః || పరంతు హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన వృత్తిమదన్వితయోయావం
 తస్తాదృశ సాధ్యాభావకూటాధికరణవృత్తిత్వాభావాఇతి లక్షణఘటకవిశేషణ
 పరిత్యాగేనైవ సామానాధికరణస్య వ్యాప్యవృత్తిత్వకల్పే లక్షణపరిష్కారః
 సంభవతితిజ్ఞాపయితుం సాధ్యాభావకూటాధికరణ వృత్తిత్వాంశే హేతుతావచ్ఛే
 దకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ ఘటితమేవలక్షణమభిప్రేతం తథాచనతద్వైయర్థ్యమ్
 వృత్తిత్వాంశేహేతుతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ విశేషణస్యత్వఖండాభా
 వసంపాదకతయైవసాధకస్యమితిబోధ్యమ్ ||—|| ❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖ ❖❖

— శ్రీ ఇతి పుచ్చలక్షణమ్. శ్రీ —

విదుషాంకణ్డభూమయైగఘనాథేననిర్మితే !

సన్నానీయరత్నైసంపూర్తిమగమన్తనులక్షణీ ||

ఇతిమీమాంసాన్యాయపక్షాస్యత్రిమద్రాఘవాచార్యశిష్యస్య

పర్వతే ఇత్సవనామక రఘునాథస్యకృతౌ గదాధరీయ

పంచవాదటిష్ఠణ్యాంన్యాయరత్నాభిధాయాం

చతుర్దశలక్షణీ సమాప్తా.

— తథా సిద్ధాన్త లక్షణమ్. —

శ్రి || ❖ యథాశ్రుతమూలాదితి ❖ నను సర్వో పదసమభివ్యాహృతప్రభ
 మోచ్ఛరిత వచార్థైఃజుఘాభేరానుయోగిత్వ బోధస్య ఘటకః పటానేత్వా
 దౌ దృష్టత్వాత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నం యత్ప్రభవతితి మూలాన్న
 యస్పదార్థే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నభేదో సజ్జాబోధయితుం శక్య
 తెలిపితు పూర్వపదార్థేప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నపవయత్పదార్థభే
 ద ఇతియథాశ్రుతమూలాద్యత్పదార్థేసాధ్యేప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న
 భేదః ప్రతీయితౌత్సవసంభవి || నచ యత్పదస్య పూర్వాయోజనయాగ్రంథ సా
 ముజస్యమితివాచ్యమ్ || తథాసతి యథాశ్రుతమూలప్రతిపాద్యత్వోక్తేరసంభ

ప్రతియోగితావచ్ఛేదకపదం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ పరమవచ్ఛిన్నపదంచా
 వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకపరమవచ్ఛిన్నపదాక్షరణదేశైవవచ్ఛిన్నత్వే నిరూప
 కత్వ సంబంధేనావచ్ఛేదకపదార్థసాన్యన్వయోఽవచ్ఛిన్నపదార్థస్య చాభేదే
 న నశ్యకైఃసన్వయస్తథాచ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితా
 కభేదస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకే లాభాన్నావచ్ఛిన్నపదవైయథ్యం నవాసామా
 న్యభేదనివేశాత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకాదాసీన పదార్థతావచ్ఛేదకభేద మా
 దాయవ్యభిచారిణ్యతివ్యాప్తిరితివ్యాఖ్యానం॥ తత్, లక్షణాద్యయాపత్త్యా, నశ్యః
 స్వసమభివ్యాహృతప్రతియోగివాచక పదార్థతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియో
 గితాకభేదబోధేనిరూఢతయా తతపీవావచ్ఛేదకత్వావచ్ఛిన్న భేదబోధేపునరవ
 చ్ఛిన్నపదస్య లక్షణయాతాదృశ భేదబోధనవైయథ్యేనావచ్ఛేదకపదార్థ
 స్త్రేయికదేశైఃసన్వయేన నివాతార్థైసుబర్థసాన్యభేదేనాన్వయా దశఃసేనచ హే
 యః *మహానసీయసహితావద్యవచ్ఛిన్నాభావమాదాయదోషోమర్యురణతి*
 హేతుసమానాధికరణాభావాప్రతియోగీత్యాదిపూర్వపక్షలక్షణాత్తానంభవఃస్థిర
 ఇతిభావః ॥ సర్వసంభవోనసంభవతినానాధికరణసాధ్యకే విశిష్టాభావోభయా
 భావాద్యాదాయలక్షణగమనేప్యేకాధికరణసాధ్యకే ఏతద్రూపవానైతద్రసా
 దిత్యాదౌలక్షణగమనాత్ ॥ తత్త్రవిశిష్టాభావోభయాభావయోః ప్రతియోగివై
 యధికరణ్యా సంభవేన లక్షణాఘటకత్వాదితీచేన్న ॥ సర్వత్రప్రమేయ సాధ్యవ
 దవృత్తివదార్థోభయాభావస్య ప్రతియోగివైయధికరణ్య సంభవేన తమాదాయా
 సంభవసత్త్వాత్ ॥ నచోభయాభావస్య లక్షణాఘటకత్వేపి తత్ప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకోభయత్వావచ్ఛిన్నభేదః ప్రత్యేకమక్షతపవేతినాసంభవఇతివాచ్యం ॥ ౬
 భయత్వసాధ్యభయత్వత్వేన వ్యాసజ్యవృత్తిత్వాదుభయత్వావచ్ఛిన్నభేదస్య ప్ర
 త్యేకం సత్వేపిప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగి
 తాకభేదస్త్రేయిక లక్షణనివేశేన ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేనోభయత్వసాధ్యవ్యా
 సజ్యవృత్తిత్వాన్న తదుచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకభేదః సాధ్యేసంభవతీతి ॥ నను
 తత్తదన్యక్రితావచ్ఛిన్నాభావమాదాయ దోషసంభవే మహానసీయ పహ్న
 భావపర్యంతానుభావనం న్యర్థమితిచేన్న ॥ రూపవాక్ పృథివీత్వాదిత్యాదౌ వి
 షయితాసంబంధేన రూపత్వవిశిష్ట జ్ఞానాభావమాదాయావ్యాప్తివారణాయ
 హేతుసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేద

కతా ఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య నివేశ్యత్వేన తదవ్యక్తిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదక
తాయాః సమవాయానవచ్ఛిన్నత్వాత్తదవ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావ మాదాయ
దోషాసంభవేన మహానసీయ వహ్నిభావపర్యంతానుధావనాత్ || నచైవం మ
హానసీయ వహ్నిభావీయ ప్రతియోగితా నిరూపితసాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటక
సంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయావహ్నిత్వవీవర్యావృతయానజివ్యత్వాసేవ్య
వ్యాప్తివారణంనసంభవతీతివాచ్యం || నిరుక్తాభావీయప్రతియోగితాయామేవసాధ్య
తావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకత్వం నివేశ్యతాదృశప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్నవర్యావృతసాధికరణత్వస్యసాధ్యతావచ్ఛేదకేని
వేశీయితయాహోషాభావాత్ || యద్యపి కాలికేనమహానసీయత్వవిశిష్టవహ్నిసాధ్య
కేభూమిపాతుకే సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్న మహానసీయత్వనిష్ఠావచ్ఛేదక తా
క కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకాభావమాదాయావ్యాప్తి
ర్నజివ్యత్వాసేవ్యస్తి || నచతాదృవాభావస్యస్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాఘటక
కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న మహానసీయత్వ నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకతాకాదృశ
సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకతాకాధికరణ
తావతివతఃమాన తయా నప్రతియోగితైవేయధికరణ్యమితిశంక్యం || సమవాయే
నమహానసీయత్వ విశిష్టస్య కాలికేన వహ్నిత్వవిశిష్టస్య సాధ్యతాయాం వ్యభిచా
రిణీసమవాయావచ్ఛిన్న మహానసీయత్వ నిష్ఠావచ్ఛేదకతాక కాలికసంబంధావ
చ్ఛిన్న వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకాభావస్య పున్రక్రీత్యాప్రతియోగితైవేయధి
కరణ్యాభావేనాన్యభావ మాదాయాతివ్యాప్తివారణాయ యద్యత్సంబంధావ
చ్ఛిన్నాయద్యద్ధమన్విష్టాస్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా తత్తత్సంబంధేన తత్తద్ధ
మన్విష్టాసాధికరణవృత్తిత్వస్వేవ ప్రతియోగితైవేయధికరణ్యపదార్థత్వావశ్య
కతయా నిరుక్తాభావస్యాపి తథాత్వాత్తద్వారణాయ సావినవచ్ఛేదక సంబం
ధావచ్ఛిన్నత్వస్యసమాసాధికరణ్యాభయసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకతా విశి
ష్టాన్యాయాపాతుకే సమాసాధికరణ్యాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా తత్త్వ
ర్యావృతసాధికరణత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకే నివేశ్యతయా తేనైవరూపవాక్పృ
థవీత్వాదిత్వాదా దోషవారణైవచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘట
కసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య నైరర్థక్యేన తదవ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావమాదా
యాపిదోషా సంభవతి || తథాపి తాదృశపరిష్కారానుసంధానైవనుసంధా

నెవాభయథాపిదోషదానాథాః మహానసీయవహ్నిభావానుభావసమితిర్ధ్య
యమ్ || * భేదకూటేనేతి * తృతీయాద్ధౌసరూపకతాకల్పం తస్యసామానాధి
కరణ్యైఽన్వయః || నను తాదృశభేదకూటాః కణాప్రసిద్ధ్యావహ్నిమాకా ధూ
మాదిత్యాదావవ్యాప్తికరతః || * ప్రత్యేకమితి * ప్రత్యేకభేదమాత్రస్పృతి
భమావచ్ఛిన్నేతితదథః || తస్య నిరూపకత్వేఽన్వయస్తథాచ ప్రతియోగితావ
చ్ఛేదకావచ్ఛిన్న భేదసామానాధికరణ్య కూటవత్త్వంసాధ్యతావచ్ఛేదకే ప
ర్యససితం తస్యవహ్నిత్వాదావదాధాన్నావ్యాప్తిః * ఏకస్యక్రికస్తాదిసాధ్య
కఇతి * నన్వేతత్పరిష్కారే వహ్నిమాకా ధూమాదిత్యాదావపి వహ్నిఘటా
భయాభావమాదాయావ్యాప్తి సంభవాదేకస్యక్రికస్తాదిసాధ్యకపర్యంతానుభావ
సం నిరీజమేవ || నచ తాదృశాభావప్రతియోగితా వచ్ఛేదకోభయత్వావచ్ఛి
న్నభేద సామానాధికరణ్యం వహ్నిత్వాదావత్తతమేవవహ్నిఘటాభయవా
వచ్ఛేదిత్యాదావతివ్యాప్తి వాగణాయ పర్యాప్తిఘటితసామానాధికరణ్యస్య
హేతు సమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న భేదానుయో
గితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నపర్యాప్తికల్ప రూపస్యనివేశావశ్యకత్వేపివహ్నిఘటా
భయత్వావచ్ఛిన్నభేదానుయోగితావచ్ఛేదక వహ్నినిష్ఠతదన్వక్రిత్యావచ్ఛిన్న
పర్యాప్తికల్పస్యాపి వహ్నిత్వేఽత్తతత్వాన్కాన్వయాప్తిరితివాచ్యమ్ || ధూమ
సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదక మహానసీయవహ్నిత్వ తాణాతా
ణావహ్నిభయత్వాద్యవచ్ఛిన్న భేదానుయోగితావచ్ఛేదకతదన్వక్రిత్యావచ్ఛి
న్న పర్యాప్తికల్పస్య వహ్నిఘటాభయత్వాదావసత్త్వేన వహ్నిఘటాభ
యవాకా ధూమాదిత్యాదావవ్యాప్త్యావత్త్యా పర్యాప్తిఘటిత సామానాధికర
ణ్యనివేశానంభవాత్ || తస్మాదుభయసాధ్యకవ్యభిచారిణ్యతివ్యాప్తివారణాయసా
మానాధికరణ్య ఘటకీఘాతభేదాధికరణతాయా నిరవచ్ఛిన్నత్వం నివేశ్యం త
థావోభయసాధ్యక వ్యభిచారిణ్యభయాభావస్యాపిలక్షణ ఘటకతయాతత్ప్ర
తియోగితావచ్ఛేదకోభయత్వావచ్ఛిన్నభేదాధికరణతాయాః ప్రత్యేకంప్రతియో
గిని తత్తదన్వక్రిత్యావచ్ఛేదేనైవ సత్త్వేన నిరవచ్ఛిన్నత్వావసంభవాన్న తాదృ
శభేదసామానాధికరణ్యముభయత్వాదేరితి నాతివ్యాప్తిః || ఇత్థంచవహ్నిమాకా
ధూమాదిత్యాదా వహ్నిఘటాభయాభావస్యాపిలక్షణఘటకతయోభయత్వా వ
చ్ఛిన్నభేదవిరూపిత నిరవచ్ఛిన్నాధికరణతాయా వహ్నిదావసత్త్వేనావ్యా

పైదుర్వాంశాత్ ॥ మైవమ్ ॥ ఉభయత్వావచ్ఛిన్నసాధ్యక వ్యభిచారిణ్యతి
 వ్యాప్తివారణాయ నిరవచ్ఛిన్నాధికరణతాఘటితసామానాధికరణ్యం న నివేశ్య
 మపితు యావత్సాన్యతా వచ్ఛేదకేషు తాదృశభేదసామానాధికరణ్యం నివేశ్యం
 తథాచ వహ్నిధూమోభయవాక్ వహ్నోరిత్యాదౌ వహ్నిత్వధూమత్వాభయ
 తైవతత్త్రితయస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకతయా తదంతః పాతిధూమత్వాదౌ లక్ష
 ణఘటకధూమాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకధూమత్వావచ్ఛిన్నభేద సామానా
 ధికరణ్యాభావాన్నాతివ్యాప్తిః ॥ ఇత్థంచ వహ్నిసాధ్యకే వహ్నిఘటోభయా
 భావస్య లక్షణఘటక త్వేపి తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకోభయత్వావచ్ఛిన్నభేదసా
 మానాధికరణ్యస్య వహ్నిత్వాదావసత్త్వాన్నావ్యాప్తిః ॥ అథైవమపి పర్యవృ
 త్తవృత్తిత్వ విశిష్టవహ్నిభావస్యాపి లక్షణఘటకతయా తత్ప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకీధూమపర్యవృత్తవృత్తిత్వ విశిష్టవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నభేద సామానాధికర
 ణ్యం వహ్నిత్వస్యసంభవతి పర్యవృత్తవృత్తివహ్నిపర్యవృత్తావయవ గగనాది వృ
 త్తిత్వైవ పర్యవృత్తవృత్తిత్వాకాంతత్వాదిత్యవ్యాప్తిర్వహ్ని సాధ్యకేపి సంభ
 వతీ శ్చేకవ్యక్తినత్తాదిసాధ్యక పర్యంతానుధావనంవ్యథాం ॥ అత్రేవదంతి ॥
 స్ఫుటతరపరిపత్త్యథాం తావత్పర్యంతానుధావనమితి ॥ వస్తుతస్తు ॥ సత్తాద్ర
 వ్యవ్యాభయవాక్ ద్రవ్యత్వాదిత్వాదినానావ్యక్తిసాధ్యకేపి ఘటవృత్తిత్వ విశిష్ట
 త్వావచ్ఛిన్నాభావమూదాయ దోషసంభవాదేక వ్యక్తిసాధ్యకేష్యేతమూపవా
 నేతద్రసాదిత్వాదావవాప్త్యసంభవాదేక వ్యక్తినత్తాది సాధ్యకత్వసంగతమతపి
 కవ్యక్తినత్తాదీత్వాదినా నానాధికరణ వృత్తిసాధ్యకేతి వివక్షితమ్ ॥ ఏకవ్యక్తిప
 దమపిసాధ్యేధూమైకవ్యక్తానానాధికరణవృత్తిత్వ లాభాథానత్వభిన్నవ్యక్తి లా
 భాథాం సత్తాద్రవ్యత్వాదివ్యక్తిశ్చ నానాధికరణవృత్తిభావతీతి తత్రావ్యాప్తి
 రిష్టేవ ॥ ఏతమూపాదివ్యక్తిశ్చన నానాధికరణవృత్తిరితి తత్సాధ్యకే లక్షణ
 సమన్వయేవ్యక్తిరితమనాసంభవోఽభిహితః ॥ ఇత్థంచ వహ్నిదేరపి నా
 నాధికరణ వృత్తిత్వేనోక్తస్థలాకాంతత్వాదిష్యతవతత్రావ్యాప్తిః * య
 దూపావచ్ఛిన్నంప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయఇతి*
 యమూపంతాదృశ ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకమిత్యథాః ॥ ప్రతియోగితావచ్ఛే
 దకాశ్రయావిషయకత్వస్య ప్రతీతానివేశ్యవిష్టసత్తాత్వాశ్రయావిషయకత్వస్య
 సత్తాప్రతీతావసంభవేన సత్తావాక్ జాతేరిత్యాదౌ విశిష్టసత్తాభావమూదాయా

వ్యాప్తిరతిః ప్రతియోగితా వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నా విషయకేతి ॥ ప్రమేయత్వా
 దినా సాధ్యవిషయకప్రతీతిః ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నా విషయకత్వా
 దన్వభిచారిణ్యతీవ్యాప్తిరత్యాయమాపేతాద్యతః ప్రతీతివిషయతా వచ్ఛేదకత్వ
 నివేశః ॥ యమాపేతాద్యతః ప్రతీతివిషయవృత్తిత్వ నివేశే నవవదోషకత్వవ
 చ్ఛేదకత్వనివేశః ॥ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నా విషయకేత్యనెనప్రతియో
 గితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యత్వంవివక్షితమ్ ॥ తేన ఘటకా
 తీనవహ్నిమాకా ధూమాదిత్యాదౌ సాధ్యవిషయకప్రతీతౌ ప్రతియోగితావచ్ఛే
 దకఘటత్వావచ్ఛిన్నా విషయకత్వా సంభవేతి నావ్యాప్తిః ॥ వీచం ప్రతీతివిష
 యతావచ్ఛేదకేత్యనెన ప్రతీతి ముఖ్యవిశేష్యతా వచ్ఛేదకత్వం యద్యూపే వి
 వక్షితమ్ ॥ తేన వ్యభిచారిణీసాధ్యప్రకారకప్రతీతౌ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకీభూ
 త సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యత్వేపి నాతివ్యాప్తిరితి
 భేదీయమ్ ॥ అవచ్ఛేదకతాయా వ్యాసజ్యవృత్తిత్వాన్విప్రాప్యేణైదం ॥ తథాచ
 మహానసీయవహ్నిభావ మాదాయావ్యాప్తివారణాయ ప్రతియోగితావచ్ఛేద
 కతా పర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదక ధర్మావచ్ఛిన్న పర్యాప్తికావచ్ఛేద
 కతాక ముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యప్రతీతీయ ముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛేదకతాపర్యా
 ప్త్యవచ్ఛేదకసాధ్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యతా వచ్ఛేద
 కావచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్యం వివక్షణీయమ్ * యద్యూపంప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకభిన్నమితి * అవచ్ఛేదకతాయా వ్యాసజ్యవృత్తిత్వమితి సిద్ధాంతాను
 సారేణైదం ॥ అవ్యాసజ్యవృత్తిత్వేవక్షాంతరమాహ * ప్రతియోగితావచ్ఛేదకా
 విషయకప్రతీతివిషయోపేతి * నన్వేవమపి వహ్నిత్వస్య మహానసీయవహ్ని
 భావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వా ద్వహ్నిత్వావిషయక ప్రతీతివిషయత్వంన
 వహ్నిత్వస్యేత్యవ్యాప్తిదుర్వారైవ ॥ నచ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకా యేయేధ
 మాకస్తత్రద్విషయత్వ కూటాభావవత్త్వం ప్రతీతౌ నివేశ్యం తథాచ యావ
 ద్ధర్మాంతరగత మహానసీయత్వవిషయతా ఘటితకూటాభావస్య వహ్నిత్వవిష
 యక ప్రతీతౌ సత్తేన నావ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ తథాసతి వ్యభిచారిణీప్రతి
 యోగితావచ్ఛేదకోదాసీనపదార్థతావచ్ఛేదక విషయతాఘటిత కూటస్యసా
 ధ్యతావచ్ఛేదక విషయకప్రతీతావసత్తేన తదభావన్యాక్షతతయాలివ్యాప్త్యావ
 త్తైరతః ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయతాకూటాభావం పరిత్యజ్యతాద్యతః ధర్మకా

విషయత్వాభావ కుటమేవప్రతీతా నివేశ్యం తథాచ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకీ
 భూతసాధ్యతావచ్ఛేదక విషయత్వాభావస్యకుటాంతగతస్యసాధ్యతావచ్ఛేద
 కవిషయకప్రతీతావనత్వైవనాంతివ్యాప్తైర్నిరాసేపున్యక్తప్రకారణావ్యాప్తిదుః
 రావరైవతిచెన్ను ॥ హేతుసమానాధికరణాభావీయైక ధర్మావచ్ఛిన్నాయావ
 త్యః ప్రతియోగితాస్తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదక విషయకత్వాభావ కుటవత్వై
 నతి హేతుసమానాధికరణాభావీయానైక ధర్మావచ్ఛిన్నాయావత్యః ప్రతి
 యోగితాస్తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకైకధర్మవిషయకత్వ విశిష్టతాదృశాపర
 ధర్మవిషయకత్వాభావ కుటవత్వమిత్వైవరీత్యానివేశనీయం తథాచ వహ్ని
 మా ధూమాదిత్యాదౌ మహానసీయవహ్నిభావస్య లక్షణఘటకత్వైపితత్ప్ర
 తియోగితావచ్ఛేదకీభూత మహానసీయత్వ విషయకత్వ విశిష్టవహ్నిత్వ విషయక
 త్వాభావస్య వహ్నిత్వవిషయక ప్రతీతాసత్వైవన లక్షణసంగతిః ॥ అథవా ప్ర
 తియోగితావచ్ఛేదకావిషయకత్వనైవ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వావ్యాపకత్వంవి
 వక్షితమ్ ॥ అవ్యాపకత్వంచ న వ్యాపకభిన్నత్వం తథాసతి వ్యాపకత్వకుఠౌ
 వ్యాపకత్వనివేశనానవస్థాపతైః ॥ కింతవచ్ఛేదకత్వసమానాధికరణభేద ప్రతి
 యోగితానిరూపిత విషయతాసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వం ॥ ఏవంచ వ
 హ్నిమా ధూమాదిత్యాదౌ మహానసీయ వహ్నిభావీయప్రతియోగితావచ్ఛే
 దకత్వస్య మహానసీయత్వైపి సత్వైవన తత్రవహ్నిత్వ విషయకప్రతీతి మధ్యేద
 సత్త్వాల్లక్షణసంగతిః ॥ నచ ధూమవావహ్నిరిత్యాదావతివ్యాప్తిః ॥ ధూమ
 త్వవిషయకప్రతీతిరపిహేతుసమానాధికరణాగ్రావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకీభూత
 ఘటత్వనిష్ఠభేదప్రతియోగితా వచ్ఛేదకత్వాదితివాచ్యమ్ ॥ హేతుసమానాధి
 కరణాభావీయాయాప్రతియోగితా తత్తన్నిరూపితావచ్ఛేదకత్వ సమానాధికరణ
 భేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదక విషయకప్రతీతావివక్షిత
 త్వాల్ ॥ నచ తత్తద్వ్యక్తిత్వైవన ప్రతియోగితానివేశే దుర్జ్ఞేయతేతివాచ్యమ్ ॥
 సావచ్ఛేదకత్వ సమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ సంబంధేనహేతు
 సమానాధికరణాభావీయయావత్ప్రతియోగితావైశిష్ట్యస్తేవన ప్రతీతా వివక్ష
 ణాల్ ॥ యావత్త్వంచ నాపెక్షాబుద్ధివిశేషవిషయత్వం తత్రాపిపునః ప్రతి
 యోగితానాం తత్తద్వ్యక్తిత్వైవన నివేశాపత్త్యాదుర్జ్ఞేయత్వతాదవస్థ్యాల్ ॥కిం
 తు హేతుసమానాధికరణాభావీయ ప్రతియోగితాత్వవ్యాపకవ్యాసజ్యవృత్తిధ

మావచ్చిన్నత్వం || ఉక్తసంబంధేన తాదృశవ్యాసజ్య వృత్తిధర్మావచ్చిన్న
 వత్వం ప్రతీతా వివక్షితమితి నకశ్చిద్దోషః || నన్వేషముక్తావప్తి మహానసీయ వ
 హ్నిభిన్నవహ్నిమా భూమాదిత్యాదావతి వ్యాప్తిమహానసీయ వహ్నిభి
 న్నత్వస్య వహ్నిత్వస్యచప్రత్యేకం భూమసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితా
 నవచ్ఛేదకత్వేన ప్రత్యేకవిషయక తత్ప్రతీతితోఽస్యావచ్ఛేదకత్వసమానాధిక
 రణభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ సంబంధేనహేతు సమానాధికరణాభావీయ
 యావత్ప్రతియోగితా వైశిష్ట్యస్యాక్షశేరితిచేన్న | యమూపవిషయకప్రతీతా
 యత్కించిత్సాధ్యతావచ్ఛేదకావిషయకప్రతీతిభిన్నత్వస్యవివక్షణీయత్వాత్తథా
 చాక్తప్రతీతిార్థతాదృశభేదవత్వం మహానసీయవహ్నిభిన్నత్వ వహ్నిత్వా
 భయవిషయకైక ప్రతీతేస్తాదృశభేదవత్త్వేపి నాక్తసంబంధేనయావత్ప్రతియో
 గితావైశిష్ట్యం సంభవతియావత్ప్రతియోగితాంతఃకేత మహానసీయ వహ్నిభి
 న్నవహ్నిభావీయప్రతియోగితావైశిష్ట్యస్యాక్తసంబంధేనా సత్త్వాదతానాతి
 వ్యాప్త్యవసరః || నను ప్రతీతా యత్కించిత్సాధ్యతావచ్ఛేదకావిషయకభిన్న
 త్వ నివేశే ప్రమేయవత్త్వాన్వాచ్యత్యాదిత్యాదా వవ్యాప్తిస్తత్రసాధ్యతావచ్ఛే
 దకీభూత ప్రమేయసామాన్యవిషయక ప్రతీతే ర్నిరుక్తావచ్ఛేదకత్వా వ్యాపక
 త్వాసంభవాద్యాచ్యత్వ రూపయత్కించిత్సాధ్యతావచ్ఛేదక విషయకప్రతీతే
 తుక్తావచ్ఛేదకత్వావ్యాపకత్వేపి యత్కించిత్సాధ్యతావచ్ఛేదకావిషయకభిన్న
 త్వస్యాసంభవాత్ || నచ దండిసాధ్యకే పరంపరయాదండత్వస్యేవ ప్రమేయవ
 త్సాధ్యకేపి పరంపరయాప్రమేయత్వస్యేవసాధ్యతా వచ్ఛేదకత్వ మస్తితివా
 చ్యమ్ || యత్రైకాపిసాధ్యతావచ్ఛేదక వ్యక్తిర్నసకల హేతుమదవ్యృత్తితావ
 చ్ఛేదకేత్యగ్రిమగ్రంథసంసదండిసాధ్యక ఏవ పరంపరయాదండత్వస్యాఽవ
 చ్ఛేదకత్వమ్ || ప్రమేయత్వావచ్చిన్నసాధ్యకేతు వాచ్యత్వరూపకవలాన్వయ
 ప్రమేయస్య సకలహేతుమదవ్యృత్తితావచ్ఛేదకత్వేన యత్రైకాపీత్యాదిగ్రం
 థోక్తస్థలా నాకాంతత్వాదితిచేన్న || తాదృశగ్రంథస్య సిద్ధాంతానుదర్శితయై
 తత్పరిష్కారస్యచ పూర్వపక్షీయతయా నందర్శవిరోధాభావేన పరంపరయా
 ప్రమేయత్వస్యేవసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వాపగమాత్ | అదైవమపి మహానసీయత్వ
 విశిష్టవహ్నిత్వవత్త్వాన్ భూమాదిత్యాదావతివ్యాప్తి ర్వహ్నిత్వస్యేవసాధ్యతా
 వచ్ఛేదకత్వేన తద్విషయక ప్రతీతే గురుధర్మస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదక

త్వ పక్షే పేతుసమానాధికరణ మహానసీయత్వ విశిష్ట వహ్నిత్వనదభావీయ
ప్రతియోగితావచ్ఛేదక మహానసీయత్వ నిష్ఠావచ్ఛేదకత్వ సమానాధికరణభేద
ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ అవచ్ఛేదకత్వ క్షిప్రవిప్రేనామవచ్ఛేదకత్వ
పక్షే మహానసీయత్వస్యాపి పేతుసమానాధికరణ మహానసీయత్వవిశిష్ట వదభా
వీయప్రతియోగితా వచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ మహానసీయత్వస్య విధేయతానవచ్ఛేదక
త్వా ద్వహ్నిత్వస్వేన విధేయతావచ్ఛేదకత్వేన తద్విషయక ప్రతీతేర్హత్కించ
తాన్యతావచ్ఛేదకావిషయకభిన్నత్వస్యాత్తతత్వాచ్యుతి చెన్న ॥ మహానసీయ
త్వ విశిష్టవహ్నిత్వప్రతియోగిక సమవాయస్వేన తాదృశాభావప్రతియోగితా వ
చ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వాభ్యుపగమాదనతిప్రసంగేన మహానసీయత్వస్య తాదృశా
భావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వా నభ్యుపగమాదిదిక్ ॥ ఇదంపునరిహవధేయం ॥
వ్యభిచారిణి సాధ్యతావచ్ఛేదకస్య తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేపి తన్న
ష్ఠసాధ్యతా వచ్ఛేదకవిషయక ప్రతీతిఘటాభయవద్భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదక
త్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదక ప్రతితానంభవాదతివ్యాప్తిర్ముఖ్యా ॥ భేదప్రతి
యోగితాయాం వ్యాసజ్యవృత్తికర్మానవచ్ఛిన్నత్వ నివేశే తత్రాపి వ్యాసజ్య
వృత్తికర్మావచ్ఛిన్నత్వ ఘటాభయాభావమూదాయదోషతాదనస్థ్యమేవ ॥ ఘే
దప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాపర్యావృత్తికరణత్వస్య ప్రతీతా వివక్షణ్యవచ్ఛే
దకతాయా అవ్యాసజ్యవృత్తితావ భిప్రాయేణైవైతత్పరిష్కారస్య కృతత్వేన
ప్రతీతి ఘటాభయవద్భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ పర్యావృత్తికప్రతీతావక్షత
త్వాత్ ॥ సాధ్యతావచ్ఛేదక విషయక ప్రతీత్యనవచ్ఛిన్న ప్రతియోగితా సంబంధే
న తాదృశప్రతీతిమద్భేదకత్వకావప్రసంగయవద్భేదే తథాత్వాభావస్య శబ్దైక
గమ్యత్వేన తాదృశ శబ్దస్యాగ్రహమూలక త్వేనాశ్చిద్దేయత్వాదితి * ఏవంస్వ
రూపసంబంధావచ్ఛిన్నత్వవివక్షయేతి * ఆత్మకేచిత్ ॥ యద్రూపావచ్ఛిన్నం
ప్రకారత్వం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రకారతాన్యదితి ప్రకారతాధ
మికభేదఘటితపరిష్కారవీనమిశ్రితమంతే ప్రతియోగితాధమికభేదఘటితప
రిష్కారకరణే గురుధర్తస్య ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వ మతే గురుధర్మామ
చ్ఛిన్న సాధ్యకసద్భేదతా తద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావ ప్రసిద్ధ్యా అవ్యా
ప్త్యావత్తే ॥ పారిభాషికావచ్ఛేదకత్వ నివేశే గౌరవాత్ ॥ ఏవంప్రతియోగితా
యాః ప్రతియోగిన్సరూపత్వ మతే మహ్నోదిహనావ్యక్తిసాధ్యక సాధ్యతావ

శ్చాదకీభూత మహితావద్యవచ్చిన్న త త్తదవహ్ని త్తకప్రతియోగితాయాశా
 తు సమానాధికరణ త త్తదవహ్ని భావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకా వచ్చిన్న
 త్వేన తచ్చిన్నతావ సంభవనావ్యాప్తేశ్చ ॥ నచ ప్రతియోగితాయాః ప్రతియో
 గిన్వరూపత్వ మతేతుల్యయక్త్యావిషయతాయాలపి విషయస్వరూపత్వాదిత్యై
 న భవంత్యే పున్యక్రయక్త్యావిషయప్రప్త్యా తౌల్యమితివాచ్యమ్ ॥ ప్రతియో
 గితాయాః ప్రతియోగిన్వరూపత్వస్య కంతరవేణైవమిశ్రేయ క్తత్వాత్ ॥ విషయ
 తాయాలపి విషయస్వరూపత్వే మిశ్రపరిష్కారస్యా సంభవాపత్త్యా తదన్యథా
 మపపత్త్యామిశ్రమతే విషయతాతిరిక్తత్వస్తే నైవ కల్పనాదితవదంతి ॥ తన్నయ
 నౌరమమ్ ॥ గురుధర్మస్య ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వే విషయతాధర్మికభేద
 ఘటితపరిష్కారకరణైపి గురుధర్మావచ్చిన్న సాధ్యకవ్యభిచారిణితాదృశభర్తు
 స్య ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకతయా తద్ధర్మావచ్చిన్న విషయతాయాం మేతుస
 మానాధికరణాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్చిన్న విషయతాభేదసత్వే
 నాతివ్యాప్త్యాపత్త్యాభవతామపి పారిభాషికావచ్ఛేదకత్వ వివక్షణవత్ప్రతియో
 గితాధర్మికభేదనివేశే యద్ధర్మావచ్చిన్నం ప్రతియోగితత్వమిత్యత్ర పారిభా
 షికావచ్ఛేదకత్వస్య నివేశేన గురుధర్మావచ్చిన్న సాధ్యకావ్యాప్త్యాభావా
 త్ ॥ ఏవం ప్రతియోగితాయాః ప్రతియోగిన్వరూపత్వం విషయతాయాశ్చాదిది
 క్తత్వమిత్యస్య శవధైకగ్రాహ్యత్వేన విషయతాయాలతిరిక్తత్వే ప్రతియోగితా
 యా అపితత్వస్య య క్తత్వాన్న వహ్నిది నానావ్యక్తిసాధ్యకస్థతే పున్యక్తి
 త్యా వ్యాప్త్యాపత్తిరితి ప్రతియోగితాధర్మికభేద ఘటితపరిష్కారైపి నక శ్చి
 ద్దోషః ॥ ఇదమత్రచింత్యమ్ ॥ యమూపావచ్చిన్న ప్రతియోగితవ్యకారణ త్వ
 కార్యత్వాధికరణత్వాది సాధారణ యమూపనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వ రూ
 పయమూపావచ్చిన్న త్వవచ్చిన్న ఏవప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్చిన్న భేద ని
 వేశనేస్యసపపత్త్య భావాద్యమూపావచ్చిన్న ప్రతియోగితాత్వేన నివేశనవ్య
 థమ్ ॥ నచేష్టాపత్తిః పరంతుప్రతియోగితావది నిష్ఠయమూపావచ్చిన్న
 త్వవచ్చిన్న ఏవభేద నివేశాథమ్ తదుల్లేఖః అతఏవస్వరూపసంబంధరూపా
 వచ్ఛేదకత్వ వివక్షయేత్సు క్రిందివాచ్యమ్ ॥ ప్రతియోగితాత్వేన నివేశగ్రంథక
 తురభినివేశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్చిన్న పదస్య వ్యావృత్తిప్రదర్శన
 సమయే ధూమవాక్ వహ్నిరిత్యాదావపి ధూమత్వాద్యవచ్చిన్నాధికరణతా

యో ప్రితియోగితాభేదస త్వైనాతివ్యాప్తిసంభవాదప్రసిద్ధఘటాది సాధ్యకస్థ
 లవధ్యంతానుభావనేప్రయోజనాభావప్రసంగాత్ || తస్మాత్ప్రతియోగితాత్వేన
 నివేశోగ్రంథకతుః సంమతస్తత్ప్రయోజనంత్విదృష్టమేవ || ఇదమత్రాకూ
 తమ్ || ప్రతియోగితావచ్ఛేదకానవచ్చిన్నేత్యనెన ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావ
 ర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదక ధర్మావచ్చిన్నపర్యాప్తికావచ్ఛేదక తాకత్వా
 వచ్చిన్న సామాన్యభేదనివేశా వశ్యకతయా ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాతిరిక్తావ
 చ్ఛేదకతాయాః పర్యాప్త్యస్వీకారే వహ్నిత్వావచ్చిన్న ప్రకారత్వాదౌ ప
 ర్యాప్తిఘటితతాదృశ సామాన్యభేద సత్త్వాదవహ్ని సాధ్యైవ్యాప్తిరితి య
 ద్మూపావచ్చిన్న ప్రతియోగితాత్వేన నివేశః || నచ ప్రతియోగితావచ్ఛేద
 కతాపర్యాప్త్యధికరణ ధర్మానవచ్చిన్నత్వేమేవ నివేశ్యం కింపర్యాప్తిఘటిత
 సామాన్యభేద నివేశేనైతి వాచ్యమ్ || ఏకత్రానతఉభయత్రపర్యాప్త్యయో
 గేన వహ్నిత్వస్వాపి మహాససీయవహ్నిత్వావచ్చిన్నాభావప్రతియోగితావచ్ఛే
 దకతాపర్యాప్త్యధికరణతయాఽవ్యాప్తేః పర్యాప్తిఘటితదశితసామాన్యభేద
 నివేశావశ్యకత్వాత్ * సమవాయేన ఘటాదౌసాధ్యేనయోగేనఘటాదావతి
 వ్యాప్తిరితి * నను కాలికసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాక ధూమాభావస్య
 ప్రతియోగితైయధికరణ్యాభావేన కాలిక సంబంధావచ్చిన్నధూమతావచ్చిన్న
 ప్రతియోగితేప్రతియోగివ్యధికరణ హేతుసమానాధికరణాభావీయ ప్రతియోగి
 తా భేదసత్త్వాద్ధూమవాకవహ్నిరిత్యత్రైవాలివ్యాప్తినూభవే ఘటసాధ్యకవ
 ర్యంతానుభావనే కింబీజమితిచేత్ || జన్యమాత్రస్య కాలత్వాభావే కాలికసంబ
 ద్ధేన ధూమాభావస్య ప్రతియోగితైయధికరణ్య సంభవవేత్యవేహి || నచ త
 థాపి స్వరూపసంబంధావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకధూమాభావస్యతేనసంబంధేన
 ధూమాధికరణాప్రసిద్ధ్యాప్రతియోగితావచ్ఛేదకస్వరూప సంబంధేనప్రతియోగి
 తైయధికరణ్యాభావేన స్వరూపసంబంధావచ్చిన్న ధూమతావచ్చిన్నప్రతియో
 గితే తాదృశప్రతియోగితాభేద సత్త్వేనసంభవత్యేన ధూమసాధ్యకైతివ్యాప్తి
 రితి వాచ్యమ్ || స్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్ట ప్రతియోగికణ్య హేత్వధికర
 ణ యత్కించిదవ్యక్తస్వయోగికత్వాభియాభావవత్ప్రతియోగితావచ్ఛేద
 క సంబంధ సామాన్యకత్వ రూపవక్ష్యమాణ ప్రతియోగితైయధికరణ్యస్య స్వ
 రూపసంబంధేన ధూమాభావేఽక్షతత్వాత్ || అతేషవహ్నిసమానాధికరణ

భావీయప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశప్ర
యోజకంవాచ్యం జ్ఞేయత్వాదిత్యాదావగ్నిమావాప్తికథనం సంగచ్ఛత్యేవ్యధిక
రణ సంబంధావచ్ఛిన్నవాచ్యత్వాభావస్యాపి దశిణాభయాభావ ఘటితవక్ష్య
మాణ ప్రతియోగివైయధికరణ్యసంభవాత్ || ఏతేన వ్యధికరణసంబంధావచ్ఛి
న్న వాచ్యత్వాభావస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదక సంబంధఘటితప్రతియోగివై
యధికరణ్యాభావేనా వ్యాప్త్యభావమాశంక్యాదిపదగ్రాహ్య తాదాత్మ్యసం
బంధేన వాచ్యసాధ్యకస్థలేఽవ్యాప్తితాత్పర్యకల్పనంకేషాంచినాదెయమేవ ||
కాలికసంబంధేన వాచ్యత్వాభావస్యాత్తాదా ప్రతియోగివైయధికరణ్యసంభవా
చ్ఛ || అథ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్న మిత్యస్యప్రతియోగితా వచ్ఛేద
కతాపర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న పర్యాప్తికావచ్ఛేదకతాకత్వా
వచ్ఛిన్న భేదవదిత్యథాకత్వావశ్యకత్వేన తదపేక్షయా యద్యూపావచ్ఛిన్నప్ర
తియోగితాసామాన్యేహేతుసమానాధికరణాభావీయ ప్రతియోగితాత్వా వచ్ఛి
న్న భేదనివేశేపి వ్యభిచారిణిసాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్న యద్యూపావ
చ్ఛిన్నప్రతియోగితాయాం సామాన్యాంతరగతాయాం తాదృశప్రతియోగితాభే
దాసత్త్వేనాతివ్యాప్తివారణాత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న భేద నివేశో
వ్యధామితిచెన్న || సామాన్యపదేన తాదృశప్రతియోగితాత్వవ్యాపకత్వస్తేనైవ
బాధనాత్తదపేక్షయా తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వ వివక్షణం
వలాఘవాత్ || యత్తుయద్యూపావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాసామాన్యజత్యనేన తా
దృశ ప్రతియోగితాత్వావచ్ఛిన్నానుయోగితాకత్వమేవ వివక్షణీయమిత్థంఛనా
తివ్యాప్తిలాఘవంచాక్షతమితి || తదసత్ || అధికరణతాతిరిక్తానుయోగితా
యాం మానాభావేనాధికరణతాతిప్రసక్తధర్మస్యావ్యధికరణతావచ్ఛేదకత్వేన
యద్యూపావచ్ఛిన్న యత్కించత్ప్రతియోగితా వృత్తిహేతుసమానాధికరణా
భావీయ ప్రతియోగితాభేదస్య యద్యూపావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాత్వా వచ్ఛి
న్నానుయోగితాకత్వా నపాయాదతివ్యాప్త్యవారణాత్తాదృశ ప్రతియోగితా
త్వవ్యాపకత్వ వివక్షావశ్యకత్వేనతత్పక్షే శౌరవాదిత్యభిప్రాయాత్ || * ఇతి
మిశ్రరీత్యాపరిష్కారేపిశౌరవమితి* కాలికసంబంధేన గగనాదేర్వృత్తిత్వక
ల్పే కాలాఘటవాణ్ కాలపరిమాణాదిత్యాదావవ్యాప్తైర్జన్యత్యాసపక్షేపిన
త్వేన యచ్ఛోభయాః సమోదోషః సనైకతరేణోద్భావనీయ ఇతి న్యాయాదే

తత్సాచే తదనుద్భావనమ్ || అథవా గురుధర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యకేయద్యూ
 పావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాప్రసిద్ధ్యాపారిభాషికమేవాచ్ఛేదకత్వనివేశ్యం త
 థాచ యద్యపావచ్ఛిన్న పన్నిష్టాత్సంతాభావీయ యద్యత్సంబంధావచ్ఛిన్నా
 స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నావా యాప్రతియోగితాతదనవచ్ఛేదక రూపావచ్ఛి
 న్నం ప్రతియోగిత్యం హేతుమన్నిష్టాభావీయ తత్తత్సంబంధావచ్ఛిన్నా స్వ
 రూపసంబంధావచ్ఛిన్నావాయా ప్రతియోగితాతదవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న భిన్నమి
 తి వివక్షణీయం గురుధర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యకగురుసమనియత లఘుధర్మావచ్ఛి
 న్న ప్రకారకప్రమావిశేష్యతాత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగిత్యమేవ యద్యపని
 ష్ఠ పారిభాషికావచ్ఛేదకతానిరూపకం ప్రసిద్ధ్యతి || వ్యభిచారిణిసాధ్యప్రకా
 రక ప్రమావిశేష్యత్వాభావస్యాపి లక్షణ ఘటకతయాతత్ప్రతియోగితాభిన్నం
 సాధ్యతావచ్ఛేదక నిష్ఠపారిభాషికావచ్ఛేదకతానిరూపకం ప్రతియోగిత్యం నభ
 వతీతినాతివ్యాప్తిః || ఇత్థంచకాలోఘటవానిత్యాదౌకాలిక సమ్బద్ధావచ్ఛిన్నఘ
 టప్రకారక ప్రమావిషయతాత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతియోగిత్యం లక్షణఘటకసమ
 వాయావచ్ఛిన్న ఘటత్వపటతాన్వద్యసచ్ఛిన్న ప్రకారతాక ప్రమావిశేష్యతా
 త్వావచ్ఛిన్నాభావీయ ప్రతియోగితాభిన్నమితిలక్షణసమన్వయః || పారిభాషికా
 వచ్ఛేదకత్వ శరీరనివిష్ట ప్రతియోగిత్యయోరేకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ వివక్షా
 యాం ప్రతియోగితైయధికరణ్యత్వాగ్రస్యగ్రంథకృతావక్ష్యమాణత్వాన్నక్ష
 తిః || అథ యద్యపావచ్ఛిన్నై ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నైద నివేశే
 మహాసనీయ వహ్నిభావ మాదాయావ్యాప్తివారణాయ హేతుసమానాధికర
 ణాభావే సావచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్య సావశ్యయ ప్రతియోగితోభయసం
 బంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్టాన్వత్వం విశేషణందేయమ్ || సద్ధైతాహేతు
 సమానాధికరణ్యసర్వస్యాప్యభావస్య సాధ్యసమానాధికరణతయా తదన్యా
 భావాప్రసిద్ధిరతః సావశ్యయ ప్రతియోగికత్వస్యనివేశః || వ్యభిచారిణిసాధ్య
 భావనం గ్రహాయ సావచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్యనివేశః || విశిష్టసత్తావాఙ్మా
 తైత్యాదౌ విశిష్టసత్తావభావనం గ్రహాయ సామానాధికరణ్య ఘటకాధికరణ
 తాయాః సావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకత్వనివేశః || అధైవంకపిసంయోగ్యే తద్య
 త్తత్వాదిత్యాదౌ కపిసంయోగాభావస్య లక్షణఘటకత్వాత్ప్రతియోగితైయ
 ధికరణ్యస్య వైరథ్యావ్యవత్తిః || నచ సంయోగీసత్తాదిత్యాదౌ సాధ్యాభావ

స్య లక్షణాఘటకతయాఽతివ్యాప్తివారణాయ సామానాధికరణ్యస్యనిరవచ్ఛి
 త్నవృత్తిత్వే ఘటితప్రేయనివేశ్య తయాసద్ధేతౌ సంయోగాభావస్యలక్షణఘ
 టకతయాఽవ్యాప్తివారణాయ ప్రతియోగివైయధికరణ్యస్యావశ్యకతేతివాచ్యం
 సంయోగసాధ్యకవ్యభిచారిణిగుణాద్యవృత్తిత్వా వచ్ఛిన్నాభావస్య లక్షణఘ
 టకతయా సంయోగస్యాపి తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వాదతివ్యా
 ప్తివారణసంభవేన సామానాధికరణ్యఘటకవృత్తిత్వే నిరవచ్ఛిన్నత్వా నివేశా
 దితి చేన్న || సంయోగేనద్రవ్యస్యావ్యాప్యవృత్తిత్వే భూమవాన్వహేరిత్యా
 దౌభూమాభావస్యాయోగోలకాసంయుక్తపదాథాభావస్యభూమవతిస్వరూప
 సంబంధేన సత్త్వాల్లక్షణాఘటకత్వేనాతివ్యాప్తాపత్త్యా సామానాధికరణ్యఘటక
 వృత్తిత్వే నిరవచ్ఛిన్నత్వస్యావశ్యకత్వేన కపిసంయోగసాధ్యకే కపిసంయోగా
 భావస్యాపి లక్షణఘటకతయాఽవ్యాప్తిరావరణాయప్రతియోగి వైయధికరణ్య
 స్యావశ్యకత్వాన్నౌత్సాహ్యసపక్షావలంబన మసంగతమితిచెన్న || ఏవంసతిప్ర
 మేయవాన్వాచ్యత్వాదిత్యాదౌ సర్వేషామేవాభావానాముక్తౌభయసంబంధేన
 సాధ్యవిశిష్టతయా తదన్యభావావప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తాపత్తిః || నచ కాలపక్షక
 వ్యభిచారిణి సాధ్యాభావస్యవ్యభిచారనిరూపకాధికరణావృత్తిత్వా వచ్ఛిన్నా
 భావస్యచ కాలికసంబంధేన సాధ్యసమానాధికరణతయాలక్షణఘటకత్వేనాన్యా
 భావమాదాయాతివ్యాప్తివారణాయ సామానాధికరణ్యఘటకవృత్తిత్వే స్వరూ
 పసంబంధేనవిషక్షణీయా; తథాచ ప్రమేయసాధ్యకే ఘటాత్తకాభావప్రేయవప్రసి
 ద్ధ్యానావప్రసిద్ధినిబంధనావ్యాప్తిరితివాచ్యం || దేశేవృత్తౌ కాలస్యావచ్ఛేదకత్వే
 న కాలపక్షకవ్యభిచారిణిసాధ్యాభావస్య నిరవచ్ఛిన్నవృత్తిత్వే ఘటితసాధ్య సా
 మానాధికరణ్యా సంభవేనౌక్తౌభయసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్టాన్య
 త్వ సంభవేనాతివ్యాప్తిరభావాత్ సామానాధికరణ్యఘటకవృత్తౌ సంబంధవిశే
 షానివేశేన ప్రమేయసాధ్యకే ఘటాత్తకాభావస్యాపి సమవాయాదినా సాధ్య
 సమానాధికరణతయా తదన్యప్రసిద్ధేమర్యావరత్వాత్ || యద్యపివిషయితా
 సంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తినిష్ఠప్రతియోగితాకాభావసాధ్యసద్ధేతౌతత్తదవృత్త్యా
 త్తకస్య సాధ్యాభావస్యవృత్త్యనియామకవిషయిత్వాది సంబంధేన సాధ్యవత్సవృ
 త్తితయానిరుక్తౌభయసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టాన్యత్వాదవ్యాప్తిరావర
 ణాయ సామానాధికరణ్య కుత్తౌ వృత్తిత్వంపరిత్యజ్య సంబంధిత్వంనివేశ్య, త

థాచ సత్తావాన్దైయత్వాదిత్యాదౌ వ్యభిచారిణీనత్తాభావస్య వ్యభిచారినిరూ
పకాధికరణౌవృత్త్యభావస్యచ సాధ్యాధికరణజ్ఞానాదౌ విషయితాసంబద్ధేనసం
బద్ధతయా తదన్యత్వాసంభవాదుదాసీన పదార్థాభావ మాదాయాతివ్యాప్తి
వారణాయ సామానాధికరణ్య ఘటకసంబద్ధత్వం దైశికవిశేషణతయావాచ్యత
థాచ ప్రమేయసాధ్యకేభావాత్తత్తకాభావస్య లక్షణఘటకత్వంసులభం || తథా
పిరూపప్రతియోగికాభావవాన్దైయత్వాదిత్యాదౌ తత్తద్యూపాత్తకానాం సా
ధ్యాభావానాం స్వరూపసంబద్ధేన సాధ్యవత్స వృత్తితయాసాధ్యతా వచ్ఛేదక
విశిష్టాన్యత్వేన హేతుసమానాధికరణతయాచ లక్షణఘటకత్వేనావ్యాప్తి ప్రస
క్త్యాన్యప్రతియోగిమత్తాగ్రహవిరోధితానియామకసంబంధేనైవ సాధ్యసామా
నాధికరణ్యస్య వాచ్యతయా ప్రమేయసాధ్యకేచ తథావిధభావాత్తత్తకాభావస్య
సమవాయసంబద్ధేన సాధ్యసమానాధికరణతయా సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టాన్యా
భావా ప్రసిద్ధేభుర్వాపరత్వాత్ || నచ రూపప్రతియోగికాభావసాధ్యకేఽవ్యా
ప్తివారణాయ సాధ్యవత్తాగ్రహవిరోధితానియామకసంబంధేనైవ సాధ్యసామా
నాధికరణ్యం వివక్షణీయం తథాచ ప్రమేయసాధ్యకే స్వరూపసంబంధస్యైవ త
థాత్వేన ఘటా త్తత్తకాభావస్య ప్రసిద్ధిస్సులభైవేతివాచ్యమ్ || సత్తాభావవా
జాత్యభావాత్కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాకాశాభావాభావవా నా
త్తత్వాదిత్యాదౌ సాధ్యవత్తాగ్రహవిరోధితానియామకీభూత సమవాయకాలిక
విశేషణతాది సంబద్ధేన సాధ్యాధికరణ వృత్తిత్వస్యా ప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్త్యాప
త్త్యా ప్రతియోగిమత్తాగ్రహ విరోధితానియామకసంబంధేనైవ వృత్తిత్వస్య వివ
క్షణీయత్వాదిదిక్ * సంబంధాదీతి * సమవాయస్వరూపాది సంబంధాదీత్య
భావః | ఆదినాసావవచ్ఛిన్నత్వ నిరవచ్ఛిన్నత్వయోః సంగ్రహః * ఏవంసతీతి *
సన్వత్ప్రమహానసీయహ్నిమాఽధూమాదిత్యత్ర హ్నిత్యాదిరూపసాధ్యతావచ్ఛే
దకస్యోక్తాభావ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వే నాతివ్యాప్తిసంభవే మహానసీయ
హ్నిభిన్నహ్నిసాధ్యకానుభావసం వ్యధేమ్ || నచ సాధ్యతావచ్ఛేదక సా
మాన్యేఽనవచ్ఛేదకత్వ నివేశేనోక్తదోషః సాధ్యతావచ్ఛేదకసామాన్యంతగః
తస్య మహానసీయత్వస్యానవచ్ఛేదకత్వ విరహేణ మహానసీయ హ్నిసాధ్యకస్థ
లైతివ్యాప్త్యసంభవఇతివాచ్యమ్ || తథాసతి ప్రమేయసాధ్యతావచ్ఛేదకకే
ఽవ్యాప్తిః సాధ్యతావచ్ఛేదక సామాన్యంతగఃతస్య ఘటత్వాదెరసవచ్ఛేదక

త్వా సంభవాత్ || తత్రపరంపరాసంబద్ధేన ప్రమేయత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వ మిత్యపినసంభవతి యత్రైకాపీత్యగ్రిమగ్గంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదక సకలస్య క్షీణాం తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ ఏవపరంపరాసంబద్ధైనానుగత ధర్మస్యసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వస్యా క్తేన ప్రమేయసాధ్యతావచ్ఛేదకకస్థలే సాధ్యతావచ్ఛేదక సామాన్యంతగతస్య గగనాభావాదేస్తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ విరహేణతత్రపరంపరాసంబద్ధేన ప్రమేయత్వాదేః సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వస్యగ్గంధకారాననుమతత్వాత్ || ఏకైకసాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యక్తిరితి పాతకల్పనం ప్రామాదికంప్రమేయ సాధ్యతావచ్ఛేదకకస్థలే గగనాభావాదే స్తాదృశాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వేన పరంపరాసంబద్ధేనప్రమేయత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వాభ్యుపగమస్య నిరర్థకత్వాదిత్యేన్న || చక్రవర్తిలక్షణే వస్తుత స్త్రీత్యాదిప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యనిష్కర్షే ప్రమేయ సాధ్యతావచ్ఛేదకకస్థలే ప్రమేయత్వస్య పరంపరయా సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వస్య గ్గంధకృతో క్తేన త స్తతాభిప్రాయకత్వాత్ || వస్తుతస్తు || సాధ్యతావచ్ఛేదకస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వేన నప్రవేశోఽభిప్రేతః యోధర్మశత్యాదినా విశిష్టనివేశస్యాభిప్రేతత్వాన్తహనసీయవహ్నిసాధ్యక వ్యభిచారిణి యోధర్మశత్యాదినావిశిష్టోపాదేయ మహనసీయత్వ వహ్నిత్వయోర్మధ్యే మహనసీయత్వస్యావచ్ఛేదకత్వా న్నాతివ్యాప్తిః || ప్రమేయసాధ్యతా వచ్ఛేదకకస్థలే విశిష్టోపాదేయప్రమేయగగనాభావరూపసాధ్యతావచ్ఛేదకేనవచ్ఛేదకత్వ సత్వాన్నావ్యాప్తిః || యోధర్మశత్యాదినా వహ్నిత్వమాత్రోపాదానై వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న నిరూపితైవవ్యాప్తిః || నతు మహనసీయ వహ్నినిరూపితైత్యక్తదోషాసంభవేన మహనసీయవహ్నిభిన్నవహ్నిసాధ్యకానుసరణం * తేనరూపేణానవచ్ఛేదకత్వ గ్రహణితి * సాధ్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్యనుయోగితా వచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్న విశేష్యకానవచ్ఛేదకత్వ ప్రకారకవ్యాప్తిజ్ఞానస్యకారణత్వాభ్యుపగమేవహ్నిత్వత్వావచ్ఛిన్న విశేష్యకధూమసమానాధికరణత్వంతాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వ ప్రకారకస్య ధూమసమానాధికరణత్వంతాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదక వహ్నిత్వ వద్వహ్నిసమానాధికరణధూమవానితి జ్ఞానస్థేన వహ్నిత్వ వత్త్వానిత్యనుమితౌ స్వరూపతావహ్నిత్వావగోహిన్యా వహ్నిమానిత్యాద్యనుమితౌచ కారణత్వంకల్పనీయం తథాచ కదాచి

దవహిమాన్మదాచివహిత్వ వత్వానిత్యనుమితిర్నసాదిత్యనుపపత్తిః కౌఠ
 లాన్వయిగ్రంథే ఉచ్యత ఇతి పృథుటకాధః * తనవచ్ఛేదక త్వేనవహిత్వాద్వి
 భానెతి * సమానవిషయకత్వేన పృతిబంధకతామతే దృవ్యత్వాదౌహ్యవకతా
 నవచ్ఛేదకత్వభానస్య తత్రనిర్ణయమితావచ్ఛేదకకవ్యావకతావచ్ఛేదకత్వే గ్ర
 హప్రతిబంధకత్వం సంభవతీతిప్రాయశః ॥ శబ్దజన్యజ్ఞానే తాత్పర్యస్య నియా
 మకత్వాదనవచ్ఛేదకత్వేన వహిత్వత్వబోధతాత్పర్యేన దృవ్యత్వభానమితి ప్రా
 యశః ఇతి కెచిత్ ॥ నన్వనవచ్ఛేదక ధర్మితావచ్ఛేదకతయా యస్యభానంతస్యే
 వ విధేయతావచ్ఛేదకతయాభాన నియమితి నైషదోష ఇత్యతాదోషాంతర
 మాహ * ఏవమితి * వహిత్వవ్యభిచారితయేతి * ప్రకారత్వం తృతీయాధాన్వయ
 తుజ్ఞానైన్వయః ॥ నచహేత్వాభానలక్షణఘటక సమాహంబనానుమితౌ
 కించిద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితా నవచ్ఛేదకత్వే ప్రకారతాకత్వే మే
 వ వ్యభిచారస్య హేత్వాభానత్వాపవత్తయే నివేశ్యం నత్యనుమితి కరణతా
 వచ్ఛేదక కోటా వహిత్వత్వాద్యవచ్ఛిన్నేనవచ్ఛేదకత్వావగాహిత్వం నివే
 శ్యతే ప్రయోజనాభావాదితివాచ్యమ్ ॥ తథానతి వ్యాప్తిజ్ఞాన పృతిబంధకత
 యా వ్యభిచారస్య కథాయాముపన్యాసోనన్యత్ ॥ కేవలాన్వయిగ్రంథోక్తం క
 దాచిదవహిమాన్త్యనుమితిః కదాచిదవహిత్వ వత్వానిత్యనుమితి రిత్యనియ
 మరూపదోష ముద్ధతుంస్వయం తత్రనియామకమాహ * యత్రైతి * యా
 దృశన్యాయప్రయోగ ఇత్యధః ॥ తేనలేనరూపేణ ॥ వహిత్వత్వాదినా ॥ త
 త్తద్ధర్మాణాం ॥ వహిత్వాదీనాం ॥ వ్యాప్తిఘటకత్వం ॥ వ్యాప్తికుక్షిప్రవి
 హ్తానవచ్ఛేదకత్వే ధర్మితావచ్ఛేదక కుక్షిప్రవిష్టభేద పృతియోగితానిరూపిత త
 త్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వం ॥ ప్రవేశః ॥ నిరుక్తభేద పృతియోగితానిరూ
 పితా నవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వరూపం వ్యాప్తిఘటకత్వమ్ ॥ ఇత్యచ వహిత్వ
 త్వం ద్వివిధం వహిత్వవదితరావృత్తిత్వరూపం వహిత్వతరావృత్తిత్వరూపం య
 తి ॥ తత్రప్రథమవహిత్వత్వావచ్ఛిన్నేనవచ్ఛేదకత్వావగాహిధూమ సమా
 నాధికరణాభావపృతియోగితానవచ్ఛేదకం యదవహిత్వ వదితరావృత్తితదవ
 చ్ఛిన్న సమానాధికరణ ధూమవానితిజ్ఞానం వహిత్వవత్వానిత్యనుమితౌ కా
 రణాద్వితియవహిత్వత్వావచ్ఛిన్నేనవచ్ఛేదకత్వావగాహి ధూమసమానాధిక
 రణాభావ పృతియోగితానవచ్ఛేదకం యదవహిత్వతరావృత్తితదవచ్ఛిన్నసమానా

ధీకరణధూమవాసితిజ్ఞానం వహ్నిమానిత్యనుమితౌ కారణమితి నియామకభేదా
 న్నదశితద్వివిధానుమిత్య నియమఇతిభావః || ఇదంచగురుధర్మసామ్యవచ్చే
 దకత్వ మంగీకృత్యతేనవహ్ని త్వవదితరావృ త్తిత్వస్యవహ్ని తదవృ త్తిత్వస్యేవావ
 చ్ఛేదకత్వేనాప్రసిద్ధత్వేపి నక్షతిః || ననువహ్నితరావృ త్తిత్వస్య వహ్నిత్వేభిన్న
 వహ్నిగతరూపాదావపి సత్త్వాత్సకలవహ్నివృ త్తిత్వమపి ద్వివిధవహ్ని త్వతవి
 శరీరేనివేశనీయమిత్యతలహః * వహ్నితరావృ త్తిత్వస్యేతి * సకలవహ్నివృ త్తి
 త్వ విషయతానివేశఇతి * కారణతావచ్చేదకకోటావిత్వాదిః || ౧౫౬, తహింసక
 లవహ్నివృ త్తిత్వ రూపవహ్ని త్వత్వ విషయతైవ కారణతావచ్చేదకకోటా ని
 వేశ్యా నతువహ్నితరావృ త్తిత్వ విషయతావినిగమకాభావాదిత్యతానినిగమక
 మాహ * సకలవహ్నిదివృ త్తిత్వస్యేతి * వహ్నినిష్ఠభేదప్రతియోగితానవచ్చే
 దకత్వం సకలవహ్నివృ త్తిత్వం * అనుమితిప్రసంగాదితి * వహ్నిత్వావచ్ఛి
 న్నానుమితిజనకస్యేంధనసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితానవచ్చేదకం య
 త్సకలవహ్నివృ త్తితదవచ్ఛిన్న సమానాధికరణేంధనవానితి పరామర్శస్య ప్ర
 మాత్వప్రసంగఇత్యర్థః || యత్తు, ప్రకృతానుమితివిధేయతావచ్చేదకతాయావ
 హ్నిత్వత్వావచ్ఛిన్న ఏవపర్యాప్తతయా దశితపరామర్శస్య తదవచ్ఛిన్నే
 నవచ్చేదకత్వావగాహత్వాభావాన్నోక్త ప్రసంగఇతిపూర్వవక్ష్యంతోవిధయ
 త్వావచ్ఛిన్నసాధ్యతావచ్చేదకకర్తవే ఏవప్రకృతానుమితి విధేయతావచ్చేదక
 తా యాదృశధర్మావచ్ఛిన్నైవర్యాప్తాతదవచ్ఛిన్నైత్వాది వివక్షణం నతుసర్వ
 త్రేతి సమాధానమ్ || తదసత్, ప్రకృతానుమితి విధేయతావచ్చేదకతావచ్చేదకవ
 హ్నిత్వత్వ ఘటకవహ్నితరావృ త్తిత్వ విషయతాయా ఏవకారణతావచ్చేదక
 త్వం లాఘవాదుక్తం తత్త్రివిధి గమనావిరహేణతద్ధృ టకసకలవహ్నివృ త్తిత్వవిష
 యతాయా ఏవకారణత్వావచ్చేదకత్వం నతు వహ్నితరావృ త్తిత్వ విషయతాయా
 ఇతిశంకాయా మతిప్రసంగాదానాత్ * యేనరూపేణోపస్థితవహ్నిత్వాదాదితి *
 అత్ర తృతీయాయాః ప్రకారితారూపం వైశిష్ట్యమర్థః || ఉపస్థితేఇత్యత్ప్రవిణే
 ష్యతానత్ క్రప్రత్యయాథోపహ్నిత్వే విశేషణం వహ్నిత్వాదాదిత్యత్ప్రసం
 శయాన్వయివిశేష్యత్వం సప్రత్యక్షః || ఇతరసాధారణ్యసంశయః || ఇతరవృ
 త్తిత్వ ప్రకారకసంశయస్తథాచయద్యూపప్రకారకోపస్థితి విశేష్యధూతవహ్ని
 త్వాది విశేష్యకేతరవృ త్తిత్వప్రకారకసంశయ ఉత్పత్త్యాశ్చీయత్వాభావవాని

త్వథః ॥ అత్రయద్యపి ధర్మప్రసిద్ధ్య ప్రసిద్ధిభ్యాం నిషేధానువపత్తిః ॥ సచా
నాహార్యసన్నితిశేషేణానాహార్యత్వవిశిష్టోత్పత్తా నిషిద్ధాయాంవిశేష్యవతి
విశిష్టాభావస్య విశేషణాభావ పర్యవసన్నత్వాదాహార్యత్వ నియమలాభః ॥ త
థాహక్రసంశయస్యాహార్యత్వ నియమాన్నొక్రదోషఇతివాచ్యం ॥ ఏవమపి వ
హ్నితరావృత్తిత్వ ప్రకారక నిర్ణయితావచ్ఛేదకకజ్ఞానసలైషి జాతిత్వాది
నేతర సాధారణ్య సంశయస్యా నాహార్యస్య సంభవన వ్యభిచారస్య దుర్వార
త్వాత్ ॥ తథాపి స్వనిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూ
పితయదితరవృత్తిత్వత్వావచ్చిన్నప్రకారతాకలైషికక్షణావచ్చిన్నైకాత్మవృత్తి
త్వోభయనంబంధన యద్ధర్మావచ్చిన్నప్రకారతా విశిష్టసంశయస్యాహార్యత్వ
నియమస్తద్యూపావచ్చిన్నవిశేష్యతాకానవచ్ఛేదకత్వ ప్రకారకజ్ఞానస్యానుమి
తి జనకత్వమిత్యభిప్రాయాత్ ॥ యద్వాద్యద్ధర్మావచ్చిన్న విశేష్యకేతర
వృత్తిత్వ ప్రకారకజ్ఞానసామాన్యస్యాహార్యత్వమిత్యథావచ్ఛేదకః నచైవంసం
శయపదవైయ్యథా శంక్యం ॥ సంశయపదస్య ప్రతిబధ్యజ్ఞానపరతయాప్రతిబధ్య
జ్ఞానం నజాయతేఽపి త్వప్రతిబధ్యహార్యమేవ జాయత ఇత్యుక్తార్థలాభోప
యోగిత్వాత్ ॥ వస్తుతస్తూపస్థితేత్వస్య భావక్రాంతతయోపస్థితా సత్యామిత్య
థః ॥ వహ్నిత్వాదావితి శేషః । నజాయతఇతి ప్రతిబధ్యప్రతిబంధకభా
వలాభాథావం ॥ సంశయపదం ప్రతిబధ్యత్వ లాభాథావం తథాచయత్కించి
ద్ధర్మావచ్చిన్నవిశేష్యకయద్ధర్మప్రకారకజ్ఞానం స్వసమానధర్మితావచ్ఛేద
కకేతరవృత్తిత్వ ప్రకారకసంశయ ప్రతిబంధకం ప్రతిబధ్యంచ తేన రూపేణాన
వచ్ఛేదకత్వ ప్రకారకజ్ఞానం కారణమిత్యథః ॥ ప్రతిబధ్యంచేత్యుక్తైతరావృత్తి
త్వ వ్యాప్యవత్తస్య వ్యావృత్తిః ॥ అథసాధ్యేతరావృత్తిత్వావచ్చిన్నైవవచ్ఛే
దకత్వావగాహిజ్ఞానస్యానుమితి కారణత్వేనహ్నిధూమోభయవాణ్ ధూమాది
త్యాదౌ వహ్నిధూమోభయరూపసాధ్యభిన్న ప్రత్యేకవహ్నిద్యవృత్తిత్వస్య
తాదృశోభయత్వేనత్వాదనుమితి కారణత్వేనాభిమతజ్ఞానస్య ప్రమాత్వాను
వపత్తిః ॥ నచ సాధ్యభేదానుయోగితావచ్ఛేదకం యద్యూపం తదవచ్చిన్నావ
ర్యాప్తికత్వమేవ సాధ్యేతరావృత్తిత్వం వివక్షితనిరుక్తాభయభిన్నత్వస్యప్ర
త్యేకంసలైషి తాదృశభేదానుయోగితావచ్ఛేదకప్రత్యేకమాత్రవృత్తి ధర్మావ
చ్చిన్నావర్యాప్తికత్వస్య తాదృశోభయత్వే సత్త్వాన్నొక్రదోషఇతివాచ్యం ॥

తథాపిప్రమేయ సాధ్యకేసాధ్యభిన్నాప్రసిద్ధై రుక్తహోషన్య దుర్వావరత్యాదితి
 చెన్ను || యత్రసాధ్యతావచ్ఛేదకస్య స్వరూపతః కించిద్భూపేణవేతి ద్వైధాను
 మితోభానంప్రసక్తం తత్రైవతాదృశానుమిత్యాః కాదాచిత్కత్వనిర్వాహాయ
 సాధ్యేతరావృత్తిత్వసాధ్యతావచ్ఛేదకవదితరావృత్తిత్వరూపావచ్ఛిన్నైః సవచ్ఛే
 దకత్వావగాహిజ్ఞానస్య కారణత్వకల్పనాత్ * తత్తద్వ్యక్తిగమకతాప్రయోజక
 మితి * తత్తద్వ్యక్తివిధేయతాకానుమితి జనకజ్ఞానీయముఖ్యప్రకారతాప్రయో
 జకమిత్యర్థః * దండిసంయోగత్వరూపనానాధికరణవృత్తితావచ్ఛేదకేతి *
 నానాధికరణవృత్తితావచ్ఛేదక హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న హేతుకస్థలేషు స
 ర్వత్రపరంపరాసంబంధేన దండత్వాదీనాం సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వం సంసంభవ
 తి || యత్ర ఏకవచనంకౌ నానాపురుషేషువత్కాలే తత్రదండిమానద్దండినం
 యోగాదిత్యత్ర తద్దండవ్యక్తేరేవహేతుసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితానవ
 చ్ఛేదకత్వ సంభవేనపరంపరాసంబంధేనదండత్వాదీనాం సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వా
 సంభవాదతః సావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవద్వృత్తితావచ్ఛే
 దకత్వ సంబంధేన సకలసాధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్టహేతుతావచ్ఛేదక విశిష్ట
 హేతుకస్థలే సర్వత్ర పరంపరాసంబంధేన దండత్వాదికం సాధ్యతావచ్ఛేదకం త
 ద్దండిసంయోగహేతుకస్థలే సకలసాధ్యతావచ్ఛేదకాంతగతతద్దండవ్యక్తివైశి
 ష్ట్యం తత్రావిశిష్టదండిప్రతియోగితత్వవిశిష్టసంయోగత్వైః సత్త్వాత్తత్ర పరంప
 రాసంబంధేన దండత్వాదేః సాధ్యతానవచ్ఛేదకత్వేపి సత్తతిః * సావశ్యయః
 టితపరంపరాసంబంధేనయత్రధర్మేతి * అనవచ్ఛేదకత్వావశ్యయధర్మవత్తైవి
 సతి సామానాధికరణ్యనిరూపకతావచ్ఛేదకతయాభాసమానత్వం దండనిష్ఠవి
 విధేయతావచ్ఛేదకతాకానుమితౌ తంత్రమిత్యర్థః || అవచ్ఛేదకకుక్షిప్రవి
 ష్టానామవచ్ఛేదకత్వాభిప్రాయేణ శంకతే * అథేతి * తత్రాపలక్షితదండవ
 వేతి * ప్రతియోగితావచ్ఛేదకాంశే భాసమానత్వే సత్యనవచ్ఛేదకత్వముపలక్ష
 ణత్వ మత్రవివక్షితమ్ | నిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాం తదాశ్రయాధికరణతా
 యాః ప్రతియోగితానతిప్రసక్తత్వం నియామకమవ్యాసజ్యవృత్తిసావచ్ఛిన్నా
 వచ్ఛేదకతాయాం తదవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణతాయాఃప్రతియోగితానతిప్రస
 క్తత్వంనియామకం, వ్యాసజ్యవృత్త్యవచ్ఛేదకతాయాంపతదాశ్రయైకతరవిశిష్టా
 ధర్మాధికరణతాయాః ప్రతియోగితానతిప్రసక్తత్వం నియామకమితి నియమ

మభిప్రత్యసమాధత్తై * స్వరూపతాభాసమానస్యైవతి * ఉక్తానుశయేనే
 వేతి * ఉక్తానురసేనేవేత్యథః * అనవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమితి * ధర్మా-
 నవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమిత్యథః ॥ అథగుణవాక్యదృవ్యత్వాదిత్యాదౌ విష-
 యితయాశుణత్వవిశిష్టజ్ఞానాభావస్య హేతుసమానాధికరణస్య ప్రతియోగితా-
 యాం సాధ్యతావచ్ఛేదకస్యావచ్ఛేదకత్వాదవ్యాప్తిరతస్తాదృశ ప్రతియోగితావ-
 చ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య నివేశ్యత-
 యాదండిమానిత్యాదావనవచ్ఛిన్నతాదృశసంయోగావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయా-
 ఆప్రసిద్ధిః ॥ తథాహి సంయోగేన విద్యమానస్య సఖండత్వ నియమాత్తదవచ్ఛి-
 న్నాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటక సం-
 యోగసంబంధావచ్ఛిన్నత్వేవ్యనవచ్ఛిన్నత్వాభావాత్ ॥ సమవాయేన విద్యమా-
 నఘటత్వాద్యనవచ్ఛిన్నాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయా అనవచ్ఛిన్నత్వే-
 పి సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నత్వాభావాత్ ॥ నచపారిభాషికావచ్ఛేదకత్వఘ-
 టకానవచ్ఛేదకత్వఘటకసంబంధేన తాదృశావచ్ఛేదకత్వ మభిప్రేతమితివా-
 చ్యమ్ ॥ అగ్నిమాతివ్యాప్త్యసంగతేః ॥ వ్యభిచారనిరూపకాధికరణాన్యత్వ-
 త్వాదేః స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న ధర్మానవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వసంభవాత్
 నచాఖండోపాధామానాభావాదవ్యభిచార నిరూపకాధికరణాన్యత్వత్వాదేః
 స్వరూపతాభానా త్తస్మిన్సావచ్ఛేదకతాయా అనవచ్ఛిన్నత్వాభావాన్నాసం-
 గతిరితివాచ్యమ్ ॥ తథాప్రఖండోపాధిస్తీవకత్వమలైసంగతేర్మార్వరత్వా-
 త్ ॥ అత్యకచిత్ ॥ ఏతత్కల్పేనవచ్ఛేదక తాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘ-
 టకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వం నదేయం ప్రయోజనాభావాత్ ॥ నచగుణవాక్యదృ-
 వ్యత్వాదిత్యాదౌ ఛూర్నికరీత్యావ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ జాలేసమవాయే-
 నైవ స్వరూపతావచ్ఛేదకత్వాద్విషయితానంబంధావచ్ఛిన్నగుణత్వ నిష్ఠావచ్ఛే-
 దకతాయా అనవచ్ఛిన్నత్వాభావాదనవచ్ఛేదకత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకైశ్చత-
 త్వాత్ ॥ నచ నిరూపితత్వసంబంధేన జాలే స్వరూపతాభాసన్యాగ్రేవ్యవస్థాపి-
 తత్వాద్గుణసాధ్యకసద్ధేతావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబం-
 ధావచ్ఛిన్నత్వానివేశే నిరూపితత్వ సంబంధేనగుణత్వ విశిష్టప్రకారిత్యా భావ-
 స్యహేతుసమానాధికరణస్యయా ప్రతియోగితాతన్నిరూపితానవచ్ఛిన్నావచ్ఛే-
 దకతాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదకై సత్త్వాదవ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ గుణత్వవిశిష్టప్ర-

కారిత్యాభావస్య ప్రతియోగివైయధికరణ్యమేవసంభవతి || తథాహి తాదృశా
 భావోయదినమవామేన తదాప్రతియోగితావచ్ఛేదక సమవాయనంబధేన ప్ర
 శాంత్యస్యాధికరణాప్రసిద్ధిః | యదినస్వరూపసంబధేన తదాతదీయప్రతియోగితా
 వ సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నేతి నదోషకత్యాహుః || తదనంత || స
 మవాయేనైవ తదభావమాదాయావ్యాప్తిస్తస్మిన్ప్రకాశ్యతప్రతియోగి వైయధిక
 రణ్యాభావేపి ప్రతియోగితావచ్ఛేదక సంబంధాదిధర్మికోభయాభావఘటితస్య
 తస్యాక్షతత్వాత్ || అవతేతు, నిదుకావచ్ఛేదకభేదోససాధ్యతావచ్ఛేదక నివ
 శ్యతేఽపితుసాధ్యతావచ్ఛేదకతా ఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వీయ ప
 ర్యాప్తినంబంధావచ్ఛిన్న నిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వాభావవేత్త్యభిప్రాయేణ శ
 జ్ఞాపంగతిరితవదంతి || ప్రసిద్ధామమానావ్యాప్తింపరిహర్తుమాహ * ఏవంచుతి *
 తథాచ గుణవాక్ద్రవ్యత్వాదిత్యాదావవ్యాప్తివారణాయవివక్షణీయసాధ్యతా వ
 చ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతా మూల్యత్వస్య వహిత్యరూప
 సాధ్యతావచ్ఛేదకే నత్వావ్యాప్త్యాప్తితిభావః || విశిష్టవిశేషణకబుద్ధావేవ వి
 శేషణవిశిష్ట ప్రతియోగికసంబంధావగాహిత్యానుభవాత్తత్రైవ విశేషయాపణ
 వంసగతానాన్యత్రైవ వహిత్య ప్రతియోగికసమవాయాద్యత్ర సాధ్యతా
 వచ్ఛేదకతాఘటక సంబంధత్వం తత్రహేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితా
 నిరూపితసాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వాప్రసిద్ధ్యా
 ౨వ్యాప్తిరితి శజ్ఞానవతారః || యదావతత్ప్రతేసాధ్యతావచ్ఛేదకతా ఘటక
 సంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వీయ స్వరూపసంబధేనైవహేతు సమానాధికర
 ణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావస్య నివేశనీయత్వాన్నదోషః * సాధ్య
 తావచ్ఛేదకతాఘటకేతి * యద్యపి గుణవాక్ద్రవ్యత్వాదిత్యాదా విషయిత
 యాగుణత్వ విశిష్టాభావమాదాయావ్యాప్తివారణాయావచ్ఛేదకతాయాం సా
 ధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వం దేయం తిచ్చవ్యర్థమ్ || కాలి
 కసంబధేన ఘటత్వవిశిష్టస్య కాలికసంబధేన సాధ్యతాయాంకాల పరిమాణహే
 తాతాదృశసంబధేనావచ్ఛేదకత్వాప్రసిద్ధేః పారిభాషికావచ్ఛేదకతా ఘటకా
 వచ్ఛేదకత్వయో రేకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశనీయ స్వరూపసంబంధరూపా
 వచ్ఛేదకానివేశ పక్షప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాఘటకసంబధేన ప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదక విశిష్టావృత్తినాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబధేన నవవిశిష్టవృత్తివిషయ

తాకత్వస్థైర్యవ సాధ్యతావచ్ఛేదకే నివేశ్యతయోక్తావ్యాప్తిరపివాఽణం సంభవ
 తితథాపితథావిధనిరుక్తినిర్వాహాథామేవతదుల్లేఖ్యతి *యదుపలక్ష్యైతి *నన్వే
 వం తద్విశిష్టధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావ తదుపలక్షిత ధర్మావచ్ఛి
 న్న ప్రతియోగితాకాభావయోవైలక్షణ్యసంపాదనే తుల్యయఃక్త్యా యదుపల
 క్షిత నిరూపితసమవాయాదః ప్రతియోగితాఘటకసంబంధత్వం తస్యోపలక్షణ
 తయావచ్ఛేదకత్వం యద్విశిష్టనిరూపిత సమవాయాదః ప్రతియోగితాఘటక
 సంబంధత్వం తస్యవిశేషణ విధయావచ్ఛేదకత్వమితి తద్విశిష్టాభావ తదుపలక్షి
 తాభావయోరైవలక్షణ్యం సంభవతి తథాచ గుణకర్మాన్యత్వ విశిష్టాభావస్య
 సప్రతియోగితావచ్ఛేదక విశిష్టప్రతియోగికసమవాయేన గుణాదా ప్రతియో
 గ్యసామానాధికరణ్యసంభవాద్దీప్తికృతాం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్ట ప్రతియో
 గ్య సామానాధికరణ్యనిత్యత్వవృత్త్యసంగతిఽతతహ * ఏకత్వేతి * అన్యత్రై
 వేతి * ప్రతియోగితాయా విశేషణవిశేష్యభయ వర్యాప్తత్యం సీక్ష్మకృత్య
 థాస్తథాచ ఘటాధికరణై ఏకత్వప్రాగభావఘటాభయవర్యాప్తప్రతియోగి
 తావిశిష్టస్యా సత్త్వాత్తదధికరణైకత్వ ప్రాగభావ విశిష్టఘటానాస్తీతి ప్ర
 త్యయఇతిభావః ॥ విశేషరూపేణ సంసగత్యాస్తీకారేత్వాహ * మాధూద్వ
 తి * ఆద్యా ॥ ఉపలక్షణీభూతధర్మావచ్ఛిన్నా ॥ అంత్యా ॥ విశేషణీభూతధ
 ర్మావచ్ఛిన్నా * విశేషణవిశేష్యభావావన్నయోరితి * నన్వేవంసతి మహా
 నసీయత్వ విశిష్టవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న సాధ్యకేవహ్నిత్వస్థైర్యవ సాధ్యతావచ్ఛేద
 కతయా తత్రహేతుసమానాధికరణ మహానసీయత్వ విశిష్టవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నా
 భావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయా మహానసీయత్వాది రూపవిశేషణాంత
 భావేనైవ వర్యాప్తతయా తదనధికరణత్వస్య సత్త్వాదతివ్యాప్తిరితిచేన్న ॥ ఏ
 తన్మతే మహానసీయత్వపలక్షితవహ్నిత్వసత్త్వాత్ తద్విశిష్ట వహ్నిత్వసత్త్వాని
 తి ద్వివిధానుమితి విధేయతావచ్ఛేదకతాయా వైలక్షణ్యానురోధేనాద్యావి
 శేష్యమాత్రేవర్యాప్తా, అంత్యాచ విశేషణవిశేష్యయోద్వయోః వర్యాపై
 త్వస్థైర్యవ సీక్ష్మకరణీయత్వాత్ * వస్తుతస్త్వేతి * సప్రత్యసావతిరిక్త వృత్తిత్వ వి
 రహాదితి * అత్రైదంచిత్యమ్ ॥ యాదృశంసాధ్యతావచ్ఛేదకం విశిష్టమవిశిష్టం
 వాయత్రతత్రాదృశమేవావచ్ఛేదకత్వ నిరుక్తాస్సపదేన గ్రాహ్యమన్యథా మ
 హానసీయత్వ విశిష్టవహ్నిత్వసత్త్వాద్ధూమాదిత్యాదావతివ్యాప్తి హేతుమ

దన్వత్త్రభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకస్య మహానసీయత్వాదివిశిష్టవహ్నిత్వా
 దెర్వహ్నిత్వవిశిష్టసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వా ద్విశిష్టవ
 హ్నిత్వస్య స్వపదార్థత్వేన మహానసీయత్వాది విశిష్టవహ్నిత్వాదేస్తా దృశవ
 హ్నిత్వవిశిష్టసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావాన్నాతివ్యా
 ప్తిః || ఇత్థంచ, దండిమానిత్యాదా దండత్వాదివిశిష్టస్వేన స్వపదనాపాదే
 యతయా హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యత్తద్దండా
 దితస్యదండత్వాది విశిష్టసంబంధినిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాద్దండత్వా
 ది విశిష్టస్య తదతిరిక్తవృత్తిత్వం సంభవతీతి || యత్తు, విశిష్టోపలక్షితసాధ్యతా
 వచ్ఛేదకకయోరైకావ్యాప్తిస్తథాచ హేతుమదన్వత్త్రభావ ప్రతియోగితావ
 ఛేదకం యావత్ప్రవిశిష్టసంబంధినిష్ఠాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకమితి ప్రకృ
 తలక్షణ విశిష్టసాధ్యతావచ్ఛేదకకేనాపదన విశిష్టోపాదానే పుష్పలక్షితసాధ్య
 తావచ్ఛేదకకస్థలేన్వపదంతత్తద్వ్యక్తిపరమేవేతి హేతుమదన్వత్త్రభావ ప్రతి
 యోగితావచ్ఛేదకతద్వ్యక్తే తద్వ్యక్తితిరిక్తవృత్తిత్వం సంభవతీతి || తన్న ||
 “యత్రైకాపిసాధ్యతావచ్ఛేదకవ్యక్తిర్నసకలహేతుమదన్వత్తితావచ్ఛేదకేతి”
 గ్రంథేన తాదృశవిశిష్టసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వస్థలేపి పరంపరాసంబద్ధేన దండ
 త్వాదే సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వస్య స్వరసతోల్భస్యభాగావలైః * యద్యా
 పావచ్ఛిన్నమవచ్ఛేదకమితి * యదీచైకమాత్ర పర్యాప్తికమవచ్ఛేదకత్వం
 నావ్యాప్యవృత్తితదాతత్తావచ్ఛేదేన పర్యాప్తావచ్ఛేదకత్వస్య దండత్వావచ్ఛే
 దేనాభావోనఘటత ఇత్యుచ్యతే తదాప్యాహ * యద్యాసంచేతి * దండత్వ
 పృథివీత్వవ్యాప్యజాతిత్వవిశిష్టావచ్ఛేద్యత్వాదీనాన్యావ్యాహతత్వాదితి * అథా
 వచ్ఛేదకవిశేషణస్యావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వమాత్రమితి మతే యద్దమావచ్ఛి
 న్నత్వపదస్యయాదృశ విశేషణవిశిష్టస్య యస్యసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వం తన్నిష్ఠా
 వచ్ఛేదకత్వ నిరూపితత్వన్నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపితావచ్ఛేద్యత్వ మేవాలోకన
 త్వవచ్ఛేదకతాయాం విశేషణావచ్ఛేద్యత్వఘటితః ఏకోక్తిభంగావత్రైతవచ్ఛేద
 కకోటిప్రవిష్టానామవచ్ఛేదకత్వమతేపి యాదృశధర్మపరిత్యం యచ్ఛబ్దస్య త
 న్నిష్ఠావచ్ఛేదకత్వ నిరూపకత్వమేవతదథః ప్రత్యాద్య తత్తద్దండావచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగితాయాం దండనిష్ఠావచ్ఛేదక తాకత్వస్యావ్యాహతత్వాదవ్యాప్తిర్దు
 ర్వారైవ ద్వితీయేపి విశిష్టస్య శుద్ధవిశేషానతిరకితయోక్తరీత్యేవావ్యాప్తిరి

తి కథమేకోక్తాదోషాభావప్రదశః సమితిః సన్న ॥ ప్రథమేతాదృశయద్ధర్మాః ఘటకథర్మాః సవచ్చిన్నై యద్ధర్మః నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపితాః వచ్చేద్యత్వ మేవ యద్ధర్మాః వచ్చిన్నై తస్య పదార్థః ॥ ద్వితీయేయద్ధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాత్వం తాదృశయద్ధర్మాః ఘటకావృత్తిత్యే సతి తాదృశయద్ధర్మః ఘటక సామాన్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతాత్వంవా తదర్థః ॥ పృథివీత్వ వ్యాప్యజాతిమత్త్వానీత్యత్రా వ్యాప్తివారణాయ సామాన్యపదమ్ ॥ ప్రమేయసాధ్యతావచ్ఛేదకస్థలప్రమేయత్వస్థేవ సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వోపగమాన్నా ఘటకాపరిధిశంకా ॥ పరంతు ప్రథమేపృథివీత్వ వ్యాప్యజాతిమత్త్వానీత్యాదౌ వహ్యాన్ పితౄణాం చింత్యమేవ * సాదృశ్యపాతుకానుమితిరితి * గోభేదసామానాధికరణ్య విశిష్టోయోగోఽపృత్తిత్వోపలక్షితోధర్మః సాన్నాదిస్తద్వత్త్వాజ్ఞానజన్యాఽయంగవయ ఇత్యాకారకానుమితిరిత్యర్థః ॥ సాదృశ్యఘటకగోభేదసామానాధికరణ్యసోఽపలక్షణత్వే సాధనాపరిధివారణాయగోఽపృత్తిత్వసోఽపలక్షణతాయా ఆవశ్యకత్వేన గవివ్యభిచారఇతితస్యవిశేషణత్వమేవతథాచయత్కించద్దైతుకావచ్ఛేదకవిశిష్టయత్కించద్దైతుతావచ్ఛేదకోపలక్షితపాతుసామానాధికరణ్యగణక వ్యాప్త్యంతరమప్యవశ్యకమితిభావః ॥ విశిష్టపాతుకే విశిష్టపాతుమత్తావగాహిజ్ఞానస్థేవ కారణతయా తస్యచ విశేష్య విశేషణం తత్త్రచ విశేషణంతఃమితిరిత్యాజ్ఞానవైలక్షణ్యాయవిశిష్టప్రతియోగికసంబద్ధేన విశేషణావగాహిత్యమేవ స్వీక్రియత ఇత్యేకంమతంవిశేషణస్య కెవలసంబద్ధేనైవభావం విశేషణవిశేషణంతున్నావచ్ఛిన్ననిరూపిత సంబద్ధేనాధికరణాంశే భావత ఇతి స్వీక్రియత ఇత్యేవరంమతంతత్రా ద్యేపాతుతావచ్ఛేదకసంబంధోవిశిష్టప్రతియోగికసమవాయాది రేవానుమితి జనకపరామర్శేయముఖ్యప్రకారతావచ్ఛేదకసంబంధస్థేవ తత్త్వాన్త్రధాచవివక్షణీయపాతుకావచ్ఛేదకసంబంధేన పాతుసామానాధికరణ్యఘటకతాయా విశిష్టపాతుకానుమితి ప్రయోజకాయావ్యాప్తైర్నిరావృతపాతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టత్వనివేసనమఫలమిత్యాశంకతే * అథేతి * ద్వితీయమలెన సమాధానమాహ * నచేతి * విశిష్టపాతు సాధ్యవిరోధగ్రహణత్వేతి * సాధ్యావచ్ఛేదేన పాతుమద్భేదకత్వరూపవిరోధగ్రహణత్వే ఇత్యర్థః ॥ విశేష్యవృత్తైర్విశిష్టానుయోగికాభావానభ్యుపగమాద్విశిష్టపాతుకేసాధ్యాసామానాధికరణ్యస్యవిరోధరూపతాయా అసంభవేన నిరుత్తరూపస్థేవవిరోధస్వరూపత్వాత్ * విశి

ప్రాధికరణత్వమునాథిపాతసాధ్యసామానాధికరణ్యవిషయకస్తేన * సాతుమ
 క్షుద్ధైత్యవ్యాపకసాధ్యవత్తత్సాతుమాపక్షజతి పరామర్శస్తేన * అన్య
 థా * హేతువ్యాపకసాధ్యసామానాధికరణ్య విశిష్టహేతుమత్రావగాహిజ్ఞాన
 స్య విశిష్టహేతుకానుమితి కారణత్వే * విరోధస్య * దశైతవిరోధస్య * త
 ద్రపా * విశిష్టనిరూపితవ్యాపకతాగ్రహే || నను-విశేషీభూతసత్తాయాఃప్ర
 తియోగిప్రకారఘటకత్వేపి సతదంతభావేణ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాపర్యా
 ప్తిస్తస్యా ఉపలక్షణతయేన భావస్వీకారాల్ కింతువిశిష్టత్వవదారభ్యతి విశిష్ట
 వ్యాపకతాగ్రహస్య విశేషణవ్యాపకతాగ్రహత్వం సుఖమితిత్యాశంకాం నిర
 స్యతి * అభావప్రతియోగిప్రకారఘటకత్వేతి * శబ్దాధీనైతి * శబ్దబోధరూ
 పెత్యధః * అనియమాదితి * శబ్దబోధే తాత్పర్యస్య నియామకత్వాదితి
 భావః * దంతామ్యవలక్షితేతి * తస్యవిశేషణత్వేచ ధర్మపారతంత్ర్యేణభా
 సంసంభవతీత్యత ఉపలక్షితేతి || తాదృశధర్మహేతుకానుమితి విలూపేఽప్రా
 పతౌ దూషణంతరమాహ * స్వాతంత్ర్యేణైతి * యత్రవిశేషణస్య పరంప
 రాః స్వాశ్రయ్యాశ్రయత్వ స్వప్రతియోగిక సంయోగానుయోగాశ్రయత్వ భేద
 సభిన్నాస్తత్రయయాపరంపరయా స్వాతంత్ర్యేణాధికరణ్య విశేషణస్య పరా
 మర్శానకస్యాపిజాతాపితుధర్మపారతంత్ర్యేణైవ తత్రానుమితినిర్వాహ
 య విశిష్టవోపాదానమిత్వావేదనాయ ప్రథమసకలపదమ్ || యాదృశామత
 విశేషావ్యాప్తకవిశేషణస్య కేనాపిపరంపరాసంబంధేన పరామర్శః కస్యాపి న
 జాతస్తత్ర విశేషణహేతుకానుమితిసామగ్రిదుర్వచత్వేన తత్రవిశిష్టహేతుక
 పరామర్శస్తేనకారణత్వమిత్వావేదనాయ ద్వితీయసకలపదమ్ || అధికరణభే
 దేనభూమభేదేనచేత్కాదిరితికవిత్పాఠః || తత్రనానాధికరణైకభూమమభిప్ర
 త్యాధికరణభేదేనైతి || ఏకాధికరణక నానాభూమాభిప్రాయేణ భూమభేదే
 నైతి * భృమంవినాపీతి * రాసభావహ్నివ్యాప్యగతివ్యవహారాతిప్రసంగస్తు
 నాస్తి సమభివ్యాహృతపదార్థతావచ్ఛేదకతోవలక్షితధర్మావచ్ఛిన్న వ్యా
 పకసామానాధికరణ్యస్తేన వ్యాప్తిపదార్థత్వాత్ * హేతువిశేషణతయేతి *
 అభేద స్పృతియాథాసత్తాచ హేతునిష్ఠవిషయతానిరూపిత ప్రకారతారూపాను
 మితి జనకజ్ఞానవిషయత్వరూపేత్యధః * యదీత్యాది * విరోధస్య || విరోధ
 విశిష్టహేతుజ్ఞానస్య సాక్షాత్ || సాధ్యాసామానాధికరణ్య రూపవిరోధస్య సా

భ్యాభావత్వాత్ పిరూపత్వాత్ తద్విశిష్టపాతుజ్ఞానస్య తదభావవ్యాప్యవత్తాజ్ఞానవిధ
యా ॥ పాత్యాభావత్వమ్ ॥ యద్విషయకత్వం ప్రకృతానుమితప్రతిబంధకతాశూ
న్యసక్షధమః తాజ్ఞానకాలీనజ్ఞానావృత్తితత్వయాపందాషత్వం విరోధస్యేతి శేషః ॥
* ఖండనీయతయేతి * ద్రవ్యసంత్యాదిత్యావాపతివ్యాప్త్యేత్యాదిః ॥ అవచ్ఛేదక
త్వయోర్వస్తునాభేదాదిత్యాదిగ్రంథేనా సతిరిత్రవృత్తిత్వరూపా వచ్ఛేదకతావ
గాహిన్యామనుమితావేవతథావిధావచ్ఛేదకత్వావగాహిపాతువత్తాజ్ఞానస్యకా
రణత్వాక్తేర్యదీతి * సతుతదవచ్ఛేద్యత్వమితి * సామానాధికరణ్యేనైవసాధ్యం
సిద్ధ్యేతి నతు తదవచ్ఛేదేనాపీత్యపిపాఠః ॥ పక్షేయదిసాధ్యం నన్యాత్తదాసాధన
మపి నన్యాదితి విషయవరికాధకితరూపీవ వివర్ణయానుమానై పక్షేసాధ్యసాధ
కః పక్షతావచ్ఛేదకైవచ్ఛేదకత్వభాసకం న కేమస్యస్తీతిభావః * అతీంద్రయ
త్వమితి * సామాన్యాభావప్రత్యక్షే యావత్ప్రతియోగియోగ్యత్వం తంత్రమి
త్యభిప్రాయః * పరిత్యజితి * సర్వావయవావచ్ఛేదేనేత్యర్థః * విరోధిజ్ఞా
నముద్రయేతి * తదభావవత్తాజ్ఞానత్వేనేత్యర్థః * దోషవిధయేతి * మః
మంత్రాదిన్యామేనేత్యర్థః * సంయోగావిషయకమితి * సంయోగాభావప్ర
త్యక్షకారణసంయోగజ్ఞానకాలేధికరణాంతే లోకికసన్నికర్షణవత్త్వేన సంయోగో
పలబ్ధిరేవస్యాదత ఉపనీతైతి ॥ యత్తు సంయోగాభావలోకికప్రత్యక్షసామగ్రి
విరోధితయైవ సంయోగోపలబ్ధిరితి ॥ తన్న ॥ తథాసతి వృత్తేచతుః సంయోగావ
శ్యకతావత్తైః సిద్ధాం లెధమ్యంతరఘటితచక్షుః సన్నికర్షణదేవసంయోగాభా
వప్రత్యక్షాపాదనాన్న తత్రచక్షుః- సంయోగావశ్యకతా * కథంచిదాపత్తి
సంభవేపీతి * ద్రవ్యసమవేతవృత్త్యభావప్రత్యక్షకారణచక్షుః సంయుక్తమూ
లసమవేతవృత్తవిశేషణతారాపసన్నికర్షణమతితసామగ్రిబలాదిత్యభిప్రాయః
దృష్టిణుకవృత్తిత్వేనాభావ ప్రత్యక్షవారణాయయోగ్యం యచ్ఛక్షుః సంయుక్తం
తత్సమవేతవిశేషణలైవ తాదృశప్రత్యక్షేకారణమితి పక్షవ్యంతథాచ త్ర్యణుక
వృత్తిత్వేనాభావ ప్రత్యక్షం నన్యాదితి ద్రవ్యాన్యద్యద్ద్రవ్య సమవేతంతద్వృత్తి
త్వేనాభావప్రత్యక్షత్వస్యైవతాదృశవిశేషణతాకార్యతా వచ్ఛేదకత్వా వశ్యకత
యా వృక్షవృత్తిత్వేన సంయోగాభావప్రత్యక్షస్య తదనాకాంతత్వాన్నతద్బలా
త్తదవచ్ఛిన్నాపత్తిరిత్యభిప్రాయేణ కథంచదిత్యుక్తమ్ * తాదాత్మ్యసంబంధేన
ద్రవ్యత్వేనైవప్రతిబంధకశ్వాదిత్యాదితి * అత్రేదంచిత్యమ్ ॥ స్వప్రతియోగి

సృష్టిత్వ సప్తసామానాధికణ్యోభయసంబద్ధైరభేదవిశిష్టాన్య భర్మారూపస్య
తాదాత్మ్యస్య స్వవిషయసంయోగవత్త్వాపేక్షయానలఘుశరీరతేతి॥ యత్ప్రద్ర
వ్యతాదాత్మ్యం ద్రవ్యత్వమేవ తస్యస్వరూపతవీపసంసగత్వాపగమాల్లాఘ
వమక్షతమ్ ॥ నచైవంస్వవిషయ సంయోగవత్త్వాదెఱపిస్వరూపతః సంసగతా
భ్యుపగమః సంభవతీతితౌల్యమితిశంక్యమ్ ॥ తథాపిపరంపరాసంబంధఘటక న
కలపదాథాసాధారణసాంసగీకవిషయతాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వేనా
రవందుర్వాఱమితి ॥ తన్న ॥ ఏకమాత్రవృత్తిధర్మస్తేన నిరుక్తభేద విశిష్టా
న్యరూపస్య తాదాత్మ్యరూపతాయాః పున్యత్వతివాదే స్వయముక్తత్వాద్ద్రవ్య
త్వస్యద్రవ్యతాదాత్మ్యరూపత్వాభావాత్ * ప్రతియోగినాయత్వతత్వైవనివే
శఇతి * యదప్రతియధర్మవాప్యవ్యధర్మావచ్ఛిన్నాభావవాత్ యఃసతదప్ర
తితద్ధర్మావచ్ఛిన్నాభావవానితి వివక్షణఇత్యర్థః * అన్యసంబద్ధేతి * సమ
వాయాన్యసంబద్ధేత్యర్థః * తత్సంబంధేతి * సమవాయసంబంధేత్యర్థః॥సం
భావ్యేత ॥ హేతుఘటకవిశేషాభాషీయ ప్రతియోగితాయాం సంబంధవిశేషావ
చ్ఛిన్నత్వనివేశే సంయోగసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకఘట
యవిశేషాభావ కూటసాధారణ ఘటీయ విశేషాభావ కూటత్వస్య సమవా
య సంబంధావచ్ఛిన్న ఘటసామాన్యభావ వ్యభిచారితత్వతదభావ సమా
నాధికరణత్వాత్తత్సాధారణధర్మవత్తాజ్ఞానాత్తాదృశఘటీయవిశేషాభావకూటే త
త్సంశయః స్యాదిత్యర్థఃఇతి కేచిత్ ॥ తత్రేదంచించిత్తీయమ్ ॥ హేతుఘటకవిశే
షాభాషీయ ప్రతియోగితాయాం సంబంధవిశేషావచ్ఛిన్నత్వావివక్షణే తాదృశ
కూటత్వాశ్రయస్య హేతుత్వముతతాదృశకూటత్వపర్యాప్తివిశిష్టస్యవా ॥ నా
ద్యః ॥ తాదృశసమవాయ సంబంధావచ్ఛిన్న విశేషాభావకూటాంతఃపాతియ
తిగంచిత్తాదృశవిశేషాభావాధికరణై తాదృశసామాన్యభావాసత్త్వాద్వ్యభిచా
రః ॥ నద్వితీయః ॥ సంయోగ సమవాయాది సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియో
గితాక ఘటీయవిశేషాభావ సాధారణకూటత్వ పర్యాప్త్యధికరణస్య సస
మవాయసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక ఘటకసామాన్యభావవ్యభిచారసం
భావనాపర్యాప్తిసంబంధేన తాదృశకూటత్వస్య తాదృశఘటసామాన్యభావవ్య
భిచారితత్వసాధారణ్యాభావాదితి ॥ వస్తుతస్తు ॥ యత్కించిత్సంబంధావచ్ఛిన్న
విశేషాభావ కూటస్యహేతుత్వే యతిగంచిత్ప్రదేన సంయోగసంబంధగ్రహణ

తత్సంబంధావచ్ఛిన్న విశేషాభావకూటస్య యథాసమవాయావచ్ఛిన్న సామాన్యాభావ వ్యభిచారిత్వం తథాసమవాయగ్రహణేతి సమవాయనానాత్వ పక్షే సమవాయావచ్ఛిన్న విశేషాభావకూటే సమవాయావచ్ఛిన్న సామాన్యాభావ వ్యభిచారిత్వ సంభావనాస్యాత్సాధ్యచేతోష్ఠిన్న సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వా విశేషరూపతుల్యన్యాయాదితి సంబంధైక్యం వివక్షణీయమ్ || తథాచ తత్సంబంధావచ్ఛిన్న విశేషాభావకూటస్య తత్సంబంధావచ్ఛిన్న సామాన్యాభావ వ్యభిచారిత్వాభావేన నదోషఇతి తాత్పర్యమ్ | అతఏవ || సంబంధైక్యవివక్షణాదేవ | తదవివక్షణేకించితత్సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వేనన్వ సజాతీయసంయోగ సంబంధావచ్ఛిన్నఘటియవిశేషాభావకూటే స్వజాతీయ సమవాయావచ్ఛిన్న ఘటసామాన్యాభావ నిరూపిత వ్యాప్త్యగ్రహణ సమవాయావచ్ఛిన్న సంయోగసామాన్యాభావాసిద్ధిరితిభావః * ఆధేయతాసంబంధే నావచ్ఛేదక మధికరణమప్రసిద్ధిమితి * అనవచ్ఛేదక మధికరణ మప్రసిద్ధమితి పాఠః ప్రామాదికస్తథాసతి తదనవచ్ఛేదకత్వ రూపకేత్వప్రసిద్ధిరితి గ్రంథో ముసయుక్తపసన్యాత్ | ప్రథమపాశేతు ప్రతియోగ్యప్రసిద్ధిరిత్యాదిః || అత్రేదంచిత్యమ్ || సంయోగవిశేషాభావనిష్ఠోయ ఆధేయతాసంబంధేన వృక్షవిశిష్ట భవంస భేదస్తత్ప్రతియోగితా వచ్ఛేదకత్వస్య వృక్షేపి సత్త్వేననావచ్ఛేదకాధికరణాప్రసిద్ధిః | నచ తథాప్యనవచ్ఛేదకత్వ రూపకేత్వసిద్ధిః శుక్యా | ఆధేయతాసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక తాదృశభేదీయ ప్రతియోగితానిరూపితా వచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్న పర్యాప్తిహాన్యత్వస్తేన హేతుత్వాన్నిరుక్తభేదీయ తాదృశ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయా స్తాదృశావచ్ఛేదకతాత్వేన వృక్షభవంసాభ్యుత్పాద్యావచ్ఛేదేనైవ పర్యాప్తతయా వృక్షత్వావచ్ఛేదేన తత్పర్యాప్తిహాన్యత్వాక్షతేః || నచ సంయోగ విశేషాభావనిష్ఠకాలికాధేయత్వాభ్యుత్పాద్యసంబంధేనవృక్షాది మద్భేదీయాధేయత్వ సంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వస్యవృక్షేనత్వాత్వసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వా నిరూపకప్రతియోగితాకత్వేన హేతు ఘటకభేదవిశేషణత్వావశ్యకతయావృక్షవిశిష్టభవంస భేదస్యాతథా త్వేనతాదృశభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకాధికరణాప్రసిద్ధిరప్త్యేవేతివాచ్యమ్ || ఆధేయతయాతాదృశతత్సంయోగాభావనిష్ఠతత్సంయోగాభావాన్యత్వవిశిష్టవృక్షవచ్ఛేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యవృక్షేప్రసిద్ధత్వాత్ || నచైవ

త్యా తదభావరూపహేత్వసిద్ధివారణాయ కేవలాధేయతాసంబంధావచ్ఛిన్నా వ
 చ్చేదకత్వేన వివక్షణీయా దశితభేదియప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా ఘటకసంబం
 ధోవిశిష్టప్రతియోగికాభేయత్వేతి కేవలాధేయతాసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదక
 తాశ్రయాధికరణాప్రసిద్ధిరవ్యాహతైవేతివాచ్యమ్ || అధేయతయా తత్సంయో
 గాభావాన్యమాత్రవృత్తితత్సంయోగాభావాన్యత్వ విశిష్టవృత్తోభయవచ్ఛేద మా
 దాయ తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకాధికరణ ప్రసిద్ధేస్తాదృశావచ్ఛేదకత్వాభావ
 రూపహేత్వసిద్ధిరపిసంక్యా | ఉభయత్వావచ్ఛేదేన పర్యాప్తతాదృశావచ్ఛేద
 కత్వస్య వృక్షత్వావచ్ఛేదేనాభావస్య వృక్షేనత్వాల్ యత్తు || అవచ్ఛేదకతాయా
 అవ్యాసజ్య వృత్తిత్వమతావలంబనేనానవచ్ఛేదకమధికరణ మప్రసిద్ధమితి పాఠ
 కల్పనయా సమాధానం తత్తదనవచ్ఛేదకత్వ రూపహేత్వ ప్రసిద్ధిరితి గ్రంథాను
 పయుక్తత్వ రూపాక్రమాక్షణేనహేయమ్ * వ్యభిచారఇతి * నను సాధ్యస్యా
 ప్రసిద్ధత్వాత్కథం వ్యభిచారః | నచసాధ్యప్రసిద్ధేరేవ వ్యభిచారపదేన వివక్షి
 తేతి సాంప్రతం || హేతుపాదానవైయ్యధ్యాత్ || మైవం, అవచ్ఛిన్నప్రతి
 యోగితాకత్వ సంబంధైవయద్ధమేవత్వమేవసాధ్యం తథాచ హేతు మతివ్యధిక
 రణ తాదృశసంబంధైవ యద్ధమేవత్వాభావ సత్త్వేన వ్యభిచారఇతితాత్పర్యం ||
 * యద్ధర్మత్వేనేతి * అథగురుధర్మస్యాభావప్రతియోగితాసవచ్ఛేదకత్వే సం
 యోగత్వ సమానాధికరణోభయావృత్తిధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావ
 త్వ సమానాధికరణభేదప్రతియోగితాత్వమపినాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం త
 దపేక్షయా లఘూత్వత్సంయోగాభావనిష్ఠభేదప్రతియోగితాత్వస్వేన తత్సంభ
 వాత్తస్యతాదృశ ప్రతియోగితాత్వన్యూనవృత్తిత్వేపియావత్సంయోగాభావ విష
 యకబుద్ధిమాదాయ తద్బుద్ధివిషయనిష్ఠభేదప్రతియోగితాత్వస్వేన తత్సంభవా
 త్తాదృశప్రతియోగితాత్వావచ్ఛిన్నాభావరూపహేతురప్రసిద్ధఇతిచేత్ అత్రకచిత్
 సవృత్తుభయావృత్తిధర్మావచ్ఛిన్న తత్సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకా
 భావత్వ సమానాధికరణభేద ప్రతియోగితానిరూపితాధేయతా సంబంధావచ్ఛి
 న్నావచ్ఛేదకతా సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక తద్ధర్మావచ్ఛిన్నాభావ
 స్వేన హేతుత్వంస్వపదం యద్ధర్మావచ్ఛిన్నపరంతద్ధర్మావచ్ఛిన్న తత్సంబం
 ధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్వేన సాధ్యత్వమభిమతమిత్యాహః * వ్య
 భేదమేవేతి * సంయోగవిశేషాభావేనాపి సంయోగసామాన్యాభావస్య సాధ

యితుంశక్యత్వాదితిభావః * కథంచితి * య త్తదభిఃఘటిత సాధ్యసేతు నా
 మనుగమాభిమానేన * అవిరోధాదితి * తథావసిద్ధత్వాత్క్రింతత్సాధనేనేతి
 భావః । అవ్యాప్యవృత్తిజాతీయానాం వ్యాప్యవృత్తిత్వం సర్వావచ్ఛేదేనవృత్తి
 మత్తస్సంత్వవచ్ఛిన్నవృత్తికాన్యత్వమిత్యాశయేనాహ * వ్యాప్యవృత్తైరవచ్ఛేద
 కోపగమేత్సితి * తత్తన్నిష్ఠేతి * మూలాగ్యాదినిష్ఠైత్యధః * నియామకత్వైః
 నియమసత్వైః * ఖండవృక్షస్యాపరావయవనాశఇతి * అసమవాయికారణనా
 శాత్ఖండవృక్షనాశోనసంభవతి తథాసతి ఖండవృక్షోత్పత్తికాలేవిభాగ ఆవశ్యకః
 ససంభవతి కమవతికమాంతరానుదయాత్ । ఏకక్రియాయాగగన సంయో
 గప్రతిద్వంద్వవిభాగాసమవాయికారణసంయోగ ప్రతిద్వంద్వవిభాగయోరుత్ప
 త్తిర్నసంభవతి తథాసతి గగనసంయోగ నాశక్షణ ఏవావయవసంయోగ నా
 శాపత్త్యా ఖండవృక్షస్తేయకక్షణావస్థాయిత్య ప్రసంగాదితి సమవాయికారణనా
 శాధీనత్వం తస్యదర్శితం । అత్రేదంబోధ్యం ॥ ప్రథమక్షణే ఖండవృక్షస్తేయ
 కావయవే గగనసంయోగప్రతిద్వంద్వవిభాగ జనకక్రియాద్వితీయక్షణేపరా
 వయవేపరావయవాయికారణసంయోగ ప్రతిద్వంద్వవిభాగజనకక్రియావయవ ప్ర
 థమక్రియా జన్యవిభాగజ గగనసంయోగనాశకాలే ద్వితీయక్రియాజన్యా సమ
 వాయికారణ సంయోగనాశ జన్యఖండవృక్షోత్పత్తిరపిసంభవతీతి * వక్షధమ
 తాబలాదితి * పక్షధమతాజ్ఞానాదిత్యధః * ఉపస్థితైతి * ఫలీభూతానుమి
 త్యన్యసహితప్రాక్కాల ఇత్యాదిః * తత్తత్సాధనే * తత్కాలాపస్థిత ప్రకృత
 హేతుసజాతీయసాధనే । తత్తత్సాధ్యేత్యస్యాపేక్షవమేవాధః * గగనాద్యవృ
 త్తిత్యాది * నిరుక్తైతి * ఉభయావృత్తిత్యధః । అత్రగగనావృత్తిత్వవిశేషణా
 నుపాదానేపక్షేపాత్పసిద్ధిః సంయోగత్వస్యాపి స్వపదేనధతుంశక్యత్వాత్ ॥
 యత్క్రించిత్పదానుపాదానే పరిమాణత్వేన్యభిచారః పరిమాణత్వసమానాధిక
 రణోభయావృత్తిఘటపరిమాణనిష్ఠతద్వ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య గగనావృత్తి
 త్వ విరపాణస్వపదేన పరిమాణత్వస్య ధర్మమశక్యత్వాత్ । తదుపాదానేచ
 తాదృశగగనపరిమాణనిష్ఠతద్వ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నాభావస్యగగనావృత్తిత్వసత్వేన
 స్వపదేనతస్యగ్రహణసంభవాన్న తదన్యత్వరూప హేత్వాకాంతత్వం తస్యేతి
 నన్యభిచారః ॥ సంయోగత్వసమానాధికరణగగనవృత్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నా
 భావస్య గగనావృత్తిత్వం సందేహేన సందిగ్ధాసిద్ధిరిత్యుభయావృత్తిత్వం విశేష

ణం॥ అత్యగగనావృత్త్యభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకోభయావృత్తిభవసమానా
 ధికరణత్వభిన్నత్వస్యేవ హేతుత్వసంభవేన తాదృశభేదకూటస్య హేతుత్వాను
 సరణై బీజంచిత్యమేవ * గుణఇతి * గుణనిష్ఠమిత్యథః ॥ ఏతేన గుణావచ్ఛే
 దేనాపాధేః సాధ్యవ్యాపకత్వముక్తమ్ ॥ దృవ్యావచ్ఛేదేనతదాహ * కపిసం
 యోగవతీతి * యావత్తదీయవిశేషాభావాఅవచ్ఛిన్నత్వైకావచ్ఛేదకానవచ్ఛి
 న్నత్వాభిభూతానవిశిష్టోఽయః ప్రకృత్యేకంతన్నిరూపితాధికరణతాసముదాయస్త
 స్యాపాధిత్యం పర్యవసితం తత్తావ్యాప్యవృత్త్యధికరణతాసాధారణ సముదాయో
 త్వేన తాదృశసముదాయఘటక వ్యాప్యవృత్త్యధికరణతానామవచ్ఛిన్నత్వ మి
 త్యేకః పక్షః ॥ నాస్తీత్యపరః ॥ తత్రాపాధేః సాధనావ్యాపకత్వ రక్షాయైప్ర
 భమపక్షస్తేవావలంబనీతయా సాధ్యపాధ్యోసామాన్యవ్యాప్తిభంగోఽపరా
 రణిత్యభిప్రాయేణ శంకతే * అథేతి * నైకావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వసంభవతి*
 నోభయాభావవత్త్వం సంభవతి ॥ కుత ఇత్యత ఆహ * వృక్షావృక్షీత్యాది *
 వ్యాప్యవృత్తితయా * మూలమధ్యాన్యవచ్ఛిన్నాధికరణతా సాధారణరూపే
 ణావ్యాప్యవృత్తిత్వేపి వినిగమనావిరహేణ మూలమధ్యాన్యవచ్ఛిన్నత్వావశ్య
 కతయా * అనవచ్ఛిన్నత్వాత్ * ఏకావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వాత్ ॥ తథాచవృ
 త్తనిష్ఠకపిసంయోగవ్యక్తీనాం యేమూలమధ్యాన్యవచ్ఛేదేనవృక్షనిష్ఠాభావాస్త
 దధికరణతానాం మూలమధ్యాని రూపనానావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నానామేకా వ
 చ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వావచ్ఛిన్నత్వాభిభూతవత్త్వమివ వృక్షావృత్తి కపిసంయోగ
 వృత్త్యభిభూతాధికరణతానా మప్యుక్తరీత్యా తాదృశోభయవత్త్వేన తద్విశేషాభా
 వాధికరణతా సముదాయేన తాదృశోభయాభావవత్త్వమితిభావః ॥ అపరపక్ష
 భిప్రాయేణ శంకతే * నచేతి * ఉపాధేఃసాధనావ్యాపకత్వరక్షాయై ప్రభమప
 త్నావలంబనమేవ కతవ్యమిత్యథేతి శంకితురభిప్రాయం స్పష్టయతి ॥ ఏవంస
 తీతి * న్వసమానాధికరణైతి * న్వంయత్క్రిందిదధికరణతాతథాచావచ్ఛేదకా
 వచ్ఛిన్నత్వ సంబంధేన న్వసమానాధికరణ యావత్తదభావాధికరణత్వాభావా
 వచ్ఛిన్నత్వాభిభూతానవద్యావత్తదీయ విశేషాభావాధికరణతాకూట ముపా
 ధితి పర్యవసితాథస్తేన న్వసమానాధికరణయావత్తదభావాధికరణతావచ్ఛేద
 కాప్రసిద్ధావపినక్షతిః । దృవ్యనిష్ఠయావత్సంయోగాభావాధికరణతాకూట దృ
 వ్యనిష్ఠయత్క్రిందిదధికరణతాసమానాధి కరణయావత్సంయోగాభావాధి కరణతా

నామవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వరూపవ్యధికరణసంబంధేనాభావసత్త్వాత్తద్భుతకకతివ
 యోధికరణతాస్పవచ్ఛిన్నోపసత్త్వాచ్చ తాదృశాధికరణతా కూటేఉభయాభా
 వాసత్తేవోపాధేః సాధనావ్యాపకత్వం * స్పసమానాధికరణకించిదవచ్ఛిన్నై
 తి * అత్రాప్యవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వ సంబంధేన స్పసమానాధికరణ కించిదవ
 చ్ఛిన్నయావత్తదభావాధికరణతాన్యభావావచ్ఛిన్నత్వోపాధియాభావవదావ్యవత్త
 దీయివిశేషాభావవత్త్వ కూటమేవోపాధిరితి పర్యవసితాధోగ్రాహ్యస్తేన స్ప
 సమానాధికరణకించిదవచ్ఛిన్న యావత్తదభావాధికరణతావచ్ఛేదకాప్రజ్ఞాధావ
 పి నక్షతిః॥ యావద్విశేషాభావవత్త్వమిత్యన్య యావద్విశేషాభావవాక్యత్యాది
 రితి ప్రతితిసిద్ధతావన్నిష్ఠయావత్త్వా వచ్ఛిన్ననిరూపితమేకమధికరణత్వ మేవా
 ధోనతు తత్తద్విశేషాభావాధికరణతాకూటమిత్యభిప్రా యేణాహ * అథవే
 తి * సాఘోపాధ్యైః సామాన్యవ్యాప్య నిరావహపూర్వమక్షేణప్రాపత్త్యాప్రకా
 రాంతర మవలంబతి * వస్తుతస్త్వేతి * పర్యవసితేతి * పర్యవసానం ఫలిభూ
 తానుమితిః * సత్ప్రతిపత్తుత్థాపకత్వమితి * శబ్దోఽనిత్యత్వాతిరిక్తశబ్దధ
 ర్మాతిరిక్తధర్మవాక్ మేయత్వాదిత్యాదా పర్యవసితసాధ్యరూపానిత్యత్వ వ్యా
 పకకృతకత్వాధైరివేత్యధః * ప్రతిరోధత్తితి * ఉద్దేశ్యాయాః ప్రతివాదిసమ
 వేతాయాఅనుమితే రనుత్పాదిత్యధఃస్తేన సావధానమనానే దర్శితాపాధి ని
 శ్చయానియమేపి నక్షతిః ॥ ప్రతివాదిసస్తువాస్తవఅభిమానకోపాధినిశ్చయా
 స్త్యేవేతి నానుపపత్తిః * పక్షధర్మావచ్ఛిన్నేతి * సామానాధికరణ్యసంబంధేనవ
 త్త ధర్మవిశిష్టేత్యధః * పూర్వవదితి * అవ్యాప్యవృత్తిసాధారణరూపేణ తే
 షామవ్యాప్యవృత్తిత్వం సీవకృత్యేత్యధః * ఏకావచ్ఛేదకావచ్ఛేద్యేతి*అవచ్ఛి
 న్నతైవీకావచ్ఛేదకానవచ్ఛేద్యత్వోపాధియాభావవదిత్యధః * నతు ప్రతియో
 గ్యనవచ్ఛేదకమాత్రస్యేతి * తథాచ ప్రమేయత్వస్య ప్రతియోగమత్సంబంధదే
 శత్యాభావాత్తాదృశకాలత్యాభావాచ్చ సదాషణ్ణతిభావః * నిరాకృతత్వాదితి*
 ఇదముపలక్షణమ్ ॥ ధ్వంసప్రాగభావయోరత్యంతాభావవిరోధితామతేపి కాలవి
 శేషావచ్ఛిన్నప్రాగభావాదేరేవ స్పలక్షణోక్తరీత్యాసామాన్యాభావత్వావశ్య
 కత్వమిత్యవధేయమ్ * జన్యైకత్వహేతుభూతస్యేతి * ఇదమత్యచింత్యమ్॥రూ
 పవతిరూపోత్పత్తివారణాయరూపంప్రతిరూపాత్యంతాభావస్తేవహేతుత్వంయు
 క్తం రూపప్రాగభావస్య హేతుత్వేభావిపాకజరూపప్రాగభావమూదాయరూ

వవతిరూపాత్పాదస్యా శక్యవారణత్వాత్ ॥ జన్యైకత్వవతిభూతైకత్వాద
 వారణస్య జన్యైకత్వం ప్రతితత్పాదభావస్య హేతుతయాపి సుకరత్వం న
 హ్యేకత్వ వతిభావ్యైకత్వప్రాగభావో స్థితధావతదాతశ్చేతదత్వంతాభావస్యనా
 వశ్యకతైతి * అతిప్రసంగాదితి * ఖండకాలేగగనేన సంయోగఇతి వ్యవహారా
 పత్తైరిత్యర్థః * తదభావోపపత్తైరితి * నను, సంయోగస్యావ్యాప్త్య వృత్తిత్యే
 సంయోగిహి వ్యాప్త్యవృత్తిత్వస్యేవ సంయోగసమవాయస్య వ్యాప్త్యవృత్తివృ
 త్తిత్వాత్సంయోగాదేపి వ్యాప్త్యవృత్తిత్వంస్యాదిత్వాశంకానిరస్యతి * సంయో
 గాదేరితి * తదభావోపపత్తైరితి * వ్యాపకాభావస్తే వ్యవహారికాభావప్రయో
 జకత్వాద్వ్యవస్థాసంయోగాభావ సత్త్వేపి తత్సమవాయోపపత్తైరితిభావః * కేచి
 త్త్వైతి * ఉక్తరీత్యేవనిర్వాహేవి శేషరూపేణ సంసగతాస్యీకారఃసమవాయ
 నానాత్వమభ్యుపగమ్యసంయోగసమవాయస్యావ్యాప్త్యవృత్తిత్వస్యీకారోవాఽ
 న్యసః*ప్రతియోగిమత్యత్వాది*ఇదానీమత్రాఘటానా స్తీత్యాదిప్రత్యయదేశని
 ష్ఠాయఃకాలవిశేషావచ్చిన్నాయఃకాలనిష్ఠాయా దేశవిశేషావచ్చిన్నాయావా
 అధికరణతాయావిషయత్వ మిత్యత్రవినిగమకాభావతదైయత్వావచ్ఛేదకత్వయో
 రేవావిశేషేణ సత్తమ్యర్థత్వాదితిభావః*వ్యాప్త్యవృత్తిసాధ్యకత్వంచ స్వసమానా
 ధికరణాభావాప్రతియోగిసాధ్యకత్వమితి* అత్రన్వవదంహేతుపరమేవసాధ్యవద
 త్వేసంయోగాభావవాన్నిత్యగుణత్వాదిత్యవ్యాప్త్య వృత్తిసాధ్యకత్వాపత్యాతత్త్రి
 ప్రతియోగివైయధికరణ్య నివేశేప్రయోజనాభావాదవ్యాప్త్యవృత్తిసాధ్యకే వ్యా
 ప్తేః ప్రతియోగివైధికరణ్య ఘటితనియమస్య న్యయముక్తస్యా సంగత్యాపత్తేః॥
 వశాభదమనాలూచయతాంమతమాహ * కేచిత్త్వైతి * యథాశ్చేతమేవ ॥ అవ
 చ్ఛిన్నవృత్తికాన్యసాధ్యకత్వ రూపమేవేత్యర్థః * యాదృశేతి * యాదృశప్రతి
 యోగితానిరూపకాభావత్వం హేత్యధికరణ నిరూపితదేశిక విశేషణతాసంబం
 ధావచ్చిన్నాదేయతావచ్ఛేదకం తాదృశప్రతియోగిలైత్యర్థః ॥ ఏతన్తత్రేసుయో
 గాభావసాధ్యకనిత్యగుణత్వ హేతోరాన్యప్రవృత్తిసాధ్యకత్వవిరహేణతత్త్రివ్యా
 ప్తేద్వైవిధ్యలూభస్య వ్యాప్త్యవృత్తిసాధ్యకస్థలమాత్రేనావృత్తికొపాహాన ప్రతి
 త్వేవపరత్వేఽసంభవాత్తల్లాభాయ నర్వత్తైవతి గ్రంథస్యాభిప్రాయాంతరమాహ
 * అవ్యాప్త్యైతి * ఏవంచ వ్యాప్త్యవృత్తిసాధ్యకైతి * ఏతన్తత్రేస్వసమానాధికర
 ణాభావాప్రతియోగిసాధ్యకత్వమేవ వ్యాప్త్యవృత్తిసాధ్యకత్వమ్ ॥ సతుయథా

శ్రుతమ్ । స్వపదంసాధ్యపరంస్వమతేపాతుపరమితిభేదః ॥ తథాచాత్మాజ్ఞానా
 దిత్యాదావిత్యర్థః * సాధ్యసామానాధికరణ్యాప్రసిద్ధ్యతి * సాధ్యతావచ్ఛేదకసం
 బంధేన యత్సాధ్యాధికరణం తద్వృత్తితాప్రసిద్ధ్యత్యర్థస్యేన కాలికసంబంధేనా
 త్తత్సాధికరణ కాలవృత్తిత్వే ప్యాత్తత్సాధ్యావస్య నక్షతి ॥ నచ సాధ్యసామా
 ధికరణ్యఘటకాధికరణాంశే సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధనివేశనంకిమర్థమితి వా
 చ్యమ్ । తదనివేశేనయోగీనిత్యావృత్త్య విశిష్టసత్త్వాదిత్యాదౌ వ్యభిచారిరూ
 పకాధికరణేపి సంయోగాభావస్య సంయోగసామానాధికరణ్యవత్త్వేన తదభావ
 విశిష్టపాతుమద్వృత్త్యభావోన్యవీవక్ష్యేవాప్యప్రాప్తైః ॥ అథైత న్నైవ్యాన్య
 వృత్తిసాధ్యకత్వం యథాశ్రుతమేవమతీనగృహ్యత ఇతిచేన్న ॥ తథాసతి సత్తా
 వాక్ దృవ్యత్వాదాత్తత్సాధ్యత్వాదే సాధ్యాభావేకాలికసంబంధావచ్ఛిన్న
 సాధ్యవద్వృత్తిత్వ ప్రసిద్ధ్యాసాధ్యాభావనిష్ఠసాధ్యసామానాధికరణ్యాప్రసిద్ధ్య
 భిధానాసంగతే ॥ నచ సామానాధికరణ్యఘటకవృత్తిత్వాంశే సంబంధవిశేషా
 వచ్ఛిన్నత్వ నివేశేప్రయోజనమస్తి యేనసాధ్యాభావేతాదృశసామానాధికరణ్యా
 ప్రసిద్ధిసాన్నిధ్యవ్యభిచారిణి సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేనయత్సాధ్యాధికరణం త
 న్నిరూపితవృత్తిత్వసామాన్యనిరూపకవ్యభిచారిరూపకాధికరణావచ్ఛేదేనైవ
 సాధ్యాభావేసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావవత్త్వస్యసువచత్వాత్ * సాధ్యతావ
 ఛ్చేదకసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వనివేశేప్రయోజనాభావాదితి * అత్ర
 కేచిత్ ॥ తాన్యవీశేషస్యప్రయోజనాభావేతితాదృశవిశేషణవిశిష్టసాధ్యాభావ
 నిష్ఠసాధ్యసామానాధికరణ్యాభావరూపాఖండాభావఘటకతయా సార్థక్యసంభవే
 నొక్తాశయవణానంసమ్యగేవేతివదంతి * పూర్వము క్తత్వాదితి * షికత్వప్రాగభా
 వవిశిష్టఘటాభావీయప్రతియోగితాయా మప్రసిద్ధతయా విశిష్టసంయోగాదేరవ
 ఛ్చేదకత్వం నసంభవతీత్యాదినేత్యర్థః * విశేషణాంతర్భావణ పర్యాపైతి *
 నన్వేషంసతి ప్రతియోగితాపర్యాప్త్యధికరణాసాధికరణత్వమేవ నివేశనీయం కిం
 ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవైశిష్ట్యనివేశనేనేతిచేన్న ॥ నమవాయేన గుణాద్యవృత్త్య
 సత్త్వాభయపర్యాప్తప్రతియోగితావచ్ఛిన్నాధికరణాప్రసిద్ధిరిశిష్టసత్తాసాధ్య
 కవ్యభిచారిణివిశిష్టసత్తాభావస్యలక్షణఘటకత్వాసంభవేనాతివ్యాప్తైస్తథావివక్షి
 తుమశక్యత్వాదిత్యభిప్రాయేణప్రతియోగితావచ్ఛేదకవైశిష్ట్యవర్ణంతనివేశాత్
 * ఉక్తసాధ్యవ్య * గుణకర్తావృత్త్య విశిష్టసాధ్యవ్య * వ్యాప్యవృత్తిత్వేసి *

ఆత్మత్వపాశుకవ్యాప్యవృత్తికాలాన్యత్వవిశిష్టసత్తారూప సాధ్యసజాతీయత్వేపీ
 త్యథః ॥ ఏతేన స్వసమానాధికరణత్యాది వ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకత్వనిరుక్తాపూ
 ర్వాక్త యక్త్యా స్వపదస్య హేతు పరత్వావశ్యకత్వేన సాధ్యపరత్వేపి సావధి
 కరణేకాత కాళికసంబంధైసగుణకమాన్యత్వవిశిష్ట సత్తాభావనత్వేన గుణక
 ర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తాసాధ్యకజాతిహేతోర్నిరుక్తవ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకత్వాప్రసక్తా
 వపి నక్షతిః ॥ సజాతీయవ్యాప్యవృత్తికాలాన్యత్వవిశిష్ట సత్తాసాధ్యకస్థలీయకృష్టా
 నుమితి కారణప్రతియోగివైయ్యధికరణ్య ఘటితవ్యాప్తిజ్ఞాన సజాతీయజ్ఞాన ప్ర
 మాత్వాపాదానస్తేవాత్రాతిప్రసంగ పదార్థత్వాత్ * అత్యహేతురైవిశిష్టస్య
 విరహేపిఘటత్వపటత్వయోరుభయత్వస్య ప్రత్యక్షసిద్ధత్వాదితి * ఉభయపదార్థ
 తావచ్ఛేదక ముభయమితి పదసమభివ్యాహృతైక పదార్థవైశిష్ట్యభిన్నం విరు
 ధ్ధస్వసమభివ్యాహృత పదార్థద్వయవృత్తిత్వాదిత్వనుమానం తత్రాప్రయోజ
 కత్వ శంకానిరాసార్థం తస్యప్రత్యక్షసిద్ధత్వముక్తం ప్రత్యక్షేవిషయస్య కార
 ణతయావిషయబాధే ప్రత్యక్షానువపత్తిసూచనాయ ప్రత్యక్షానుభావనం ॥ న
 ను విరుద్ధద్వయవృత్తిత్వస్యాభయపదార్థతావచ్ఛేదకసామానాధికరణ్యేనైవ స
 త్త్వా త్సాధ్యమపి తథైవసిద్ధేదతతహా * తథాచేతి * లాఘవజ్ఞాన సహకృత
 తాదృశహేతుమత్తాజ్ఞానాదవ్యవచ్ఛేదకావచ్ఛేదేనైవ సాధ్యసిద్ధిరితిభావః * ప్ర
 తియోగిసమానాధికరణత్వనియమాదితి * సచభావాత్తకాభావస్తేవ ప్రతియో
 గ్యసామానాధికరణ్యంసంభవతీతివాద్యం ॥ తస్యాపిస్వసమానాధికరణాభావాం
 తర భేదభేదస్యాధికరణేభూత స్వస్వరూపతయా స్వసమానాధికరణాభావాంత
 ర భేదరూపప్రతియోగిసమానాధికరణత్వాత్ * ప్రకృతప్రతియోగితావదసామా
 నాధికరణ్యస్తేవనివేశనీయతయేతి * యాదృశప్రతియోగితాశ్రయసామానాధి
 కరణ్యాభావవాత్ హేతుసమానాధికరణాభావస్తదీయ తాదృశప్రతియోగితాన
 వచ్ఛేదకత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదక నివేశనీయతయేత్యథః * అస్వరసవీజమే
 వేతి * యత్తు ॥ వ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకేప్రతియోగ్యసామానాధికరణ్యస్యానివేశాత్
 త్రైవాన్యోన్యాభావం వ్యావర్తయదత్యంతపదంసార్థకమితి ॥ తన్న, తత్రా
 పి సంబంధాంతరావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకార్యంభావ మాదాయదోషవారణా
 య హేతుసమానాధికరణత్వంతాభావీయప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేద
 క సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ నివేశావశ్యకతయా తత్రాత్వంతాభావత్వాంశనివేశ

స్వాప్రయోజనకత్వాత్ * తేన సంబంధేన ప్రలయవత్తామనమత్వంతాభావమా
 దాయేతి * తస్య గోధ్వంసరూపప్రతియోగి సామానాధికరణ్యైవ్యత్వంతాభావ
 త్వ నియోజక ప్రతియోగితాశ్రయా సామానాధికరణ్యంబోధ్యం * సత్తావాక్
 ద్భవతావదిత్యాదావీతి * అత్రేదంచంత్యమ్ ॥ పూర్వోక్తస్వసమానాధికరణ
 త్యాదివ్యాప్య వృత్తిసాధ్యకత్వాభావాదస్యావ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకశ్చేన తత్ర
 వ్యాప్తైః ప్రతియోగివైయధికరణ్య ఘటితత్వ నియమస్య స్వయముక్తత్వాదిద
 మసంగతమితి * ద్భవ్యవృత్తిత్వప్రసంగాదితి * తథాచ దైశికవిశేషణతయా
 వృత్తిత్వవివక్షణైవ్యవ్యాప్యనిరారకరణాదితిభావః|నను కేవల స్వయినసాధ్యాభా
 వాపసిద్ధ్యా సాధ్యనిరూపిత ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన హేతుమద్వృత్తి
 త్వ నివేశోనసంభవతీత్యతలహ * ప్రకృతప్రతియోగి లేతి * హేతుసమానాధి
 కరణ్యైవనాభిమతాభావీయప్రతియోగి లేత్యధః * ఇష్టమేవైతదితి * వ్యభిచా
 రగ్రహప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతావత్త్వేన కారణత్వాభ్యుపగమాన్నగౌర
 వాచకాశః * ఉక్తశంకేతి * సంసర్గాభావనివేశపక్షైతివ్యాప్తివారణశంక
 త్యధః * ధ్వంసస్వేత్వాది * ప్రతియోగివైయధికరణ్యమక్షతమేవేతి * అ
 భప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన ప్రతియోగివైయధికరణ్య నివేశకల్పే ప్రతి
 యోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ విశేషణస్యావశ్యకత
 యా ధ్వంసప్రతియోగితాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదక కాలికసంబంధానవచ్ఛిన్నత
 యా తస్యలక్షణాఘటకతయానతమాదాయాతివాన్ప్తివారణసంభవ ఇతిచేన్న ॥
 సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్థానై సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధాతిరి
 క్త సంబంధానవచ్ఛిన్నత్వ నివేశే తత్ప్రయోజనాసంభవ వారణస్యధ్వంస ప్ర
 తియోగితాయాః సంబంధానవచ్ఛిన్నతయా తమాదాయాతివాన్ప్తివారణస్య
 చ సంభవాత్ ॥ నచైవంసంసర్గాభావత్వ విశేషణవైయధ్యధ్యక్షంశంకం॥భేద
 త్వస్యాఖండోపాధిరూపతామతే భేదీయ ప్రతియోగితాయాః సంబంధానవచ్ఛి
 న్నత్వాత్తమాదాయాన్యాప్తివారణాయ తదావశ్యకత్వాత్ * ద్వ్యణుకనా
 శానుగుణైతి * అత్రాయంకరీమః ॥ ద్వ్యణుకనాశాధం పరమాణౌక్రియా,త
 తః పరమాణుద్వయవిభాగః, తతఃపూర్వసంయోగనాశః, తత్తత్త్వణుకరూపా
 త్తర దేశేపరమాణుసంయోగః, ద్వ్యణుకనాశశ్చ,తతః నమవాయికారణనాశా
 త్త్వణుకనాశః,క్రియానాశశ్చ,తతఃతత్రయనాశాద్ధరమసంయోగనాశరూపామ

హాప్రశయ్యతి || నచ తాదృశ చరమసంయోగస్యనాశకాభావాన్నిత్యత్వావత్తి
 శ్చంక్యా || పరమాణుసంయుతాశ్రయవయవిద్రవ్యనాశపకాభ్య సహభావన త
 వ్య నాశక ఇతికల్పనాత్ * అవిచ్ఛిన్నధీవ్యావృత్తైః * విచ్ఛిన్నధీనియామకత్వస్య
 విశేషణవిశేష్యయోరపిసత్త్వాద్విచ్ఛిన్నధీనియామకత్వస్య వ్యావృత్తాంతం విశేష
 ణమ్ || * దీధితావేకాధానమవాయేనేతి * స్వసమవాయిసమవాయేనేత్య
 థాః || ఏకాథానమవాయస్యభావపదప్రవృత్తినిమిత్తసత్తానిష్ఠాయాం జాత్యాది
 భావపదార్థనిరూపితాధేయతాయామవచ్ఛేదకత్వం ప్రామాణికమితి బౌద్ధాధి
 కా రేదీధితి కారైఃకంతరవైవాక్తమితిసంసంధభావిరోధః*సత్త్వాదివ్యావృత్త
 వ్యసంగఇతి * సాధ్యసామానాధికరణ్యావచ్ఛేదకహేతుతావచ్ఛేదక రూప
 వ్యావృత్తవ్యసంగః,తదేవోపపాదయతి * సత్త్వాదీతి *పారిభాషికస్త్యేవేతి*
 స్వవిశిష్టాధికరణవృత్తియావత్సాధ్య సమానాధికరణకత్వ రూపస్యేత్యథాః *అ
 న్యథేతి * తాదృశవ్యాప్తౌపారిభాషికావచ్ఛేదకత్వానివేశిత్యథాః * ప్రా
 గితి * పంచలక్షణ్యాంసార్వభౌమపరిష్కారఇత్యథాః *సావిభావేతి*అత్రకే
 చిత్ || స్వనిరూపకానుయోగిత్వ విచ్ఛిన్ననిరూపితత్వస్వావచ్ఛేదక విశిష్టాధికర
 ణానుయోగితోవ్యభయసంబంధేన ప్రతియోగితావిశిష్టాన్యహేతుమన్నిష్టాధికర
 ణతానిరూపక తావచ్ఛేదకానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితానవచ్ఛేదక సాధ్య
 తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న సామానాధికరణ్యం స్వత్వానిఘటితాప్రతియోగివైయ్యధిక
 రణ్యఘటితావ్యాప్తిస్తథాచ దృవ్యత్వాభావవాక్సత్త్వాదిత్వాదౌ నాతివ్యాప్తిరి
 తివదంతి * తథావిధనంబంధేనేతి * స్వావచ్ఛిన్నత్వసంబంధేనేత్యథాః * ఉద
 త్తరతాయాదుర్వారత్వాదితి * యద్యపిస్వమతేపి సకలగోవృత్తిత్వ విషయతా
 యాః కారణతావచ్ఛేదక ప్రవేశాభావన గొత్వత్వపదేనగతేతరాసమవతత్వ
 గృహణేపి నాయందోషస్తథాపిగోత్వత్వశబ్దార్థతాయాః సకలగోవృత్తిత్వా
 వచ్ఛేద్యతయా సాన్నాది సాధారణగోత్వత్వస్యాదక్షరత్వంబోధ్యమ్ || యద్య
 పితి పూర్వపక్షే కస్యచిత్సమాధానంనిరస్యతి * గోత్వత్వపదమితి * తద్యుత్తి
 తి * గోత్వత్వవృత్తిత్యథాః ! తథాచ గొత్వత్వస్యవిధేయతావచ్ఛేదకతయాత
 ద్యుత్తిధర్మంధర్మితావచ్ఛేదకీకృత్యైవానవచ్ఛేదకత్వజ్ఞానస్య హేతుతయా
 తాదృశధర్మాగృహకాలేనానుమితినిర్వాహాస్తాదాత్వసంబంధేనవ్యాప్తిస్వీ
 కారేచ తాదృశధర్మాగృహకాలేవ్యనుమితి నిర్వాహాఇత్యుక్తానుమితే స్తాదా

త్వసంబంధేన వ్యాప్తిసాధకత్వమితిభావః || సత్తాధికరణత్యాదినాతిప్రసంగ
 ఇత్యంతగ్రంథోనయత్కించితృదవ్యాప్తిప్రదర్శనపరః కింతుసంబంధవ్యాప్తి
 త్రిప్రదర్శనపరఇతిమతమాహ * కేచిత్త్వతి * నను పరసపరస్థలయోః పరస్ప
 రోపలక్షణత్వాన్న సందర్భవిరోధఇత్యతః * అదిపదేనేతి * అల్పక్షర
 స్వేతి * యుద్ధిష్టిరాజానావిత్యాదౌత్వభ్యహితత్వా మ్యుద్ధిష్టిరశబ్దస్యపూర్వ
 నిపాతాభ్యహితం పూర్వమితిన్యాయాదితిబోధ్యమ్ * జాతౌనకించితృమతై
 తీతినిశ్చయదశాయామితి * జాతినరూపితత్వాభావవత్సమవాయసంబంధావచ్ఛి
 న్న వృత్తిత్వనదితినిశ్చయదశాయా మిత్యథః * తస్యైవవిషయత్వాదిత్యాది
 తి * అధైవంసతిభూతలేన ఘటఇత్యాదౌ తాత్పర్యవశాత్కృచ్ఛిద్వటాభావబో
 ధః క్వచిద్భూతలవృత్తిత్వాభావబాధఇతి నక్షోదీధీతిలేఖనాసంగతిః కించోభ
 యాభావోవిశిష్టాభావోవాసమనోగుణవృత్తిరితి భ్రమకాలేభూతత్వ మూర్త
 త్వాభయంనమనసివిశిష్టసత్తానగుణఇత్యాదిప్రత్యయస్య సత్తమ్యథావృత్తిత్వా
 భావ విషయకత్వమావశ్యకమితి విశిష్టసత్తాదౌ గుణాదివృత్తిత్వాభావసిద్ధిరూ
 ర్వా రెవెతిచేత్ || అత్య కేచిత్ గుణాద్యధికరణకవిశిష్టాభావోభయాభావాద్యో
 యద్ధమావచ్ఛిన్నాధికరణత్వాభావవాక్ సతద్ధమావచ్ఛిన్నాభావవానితినా
 మాన్యవ్యాప్త్యుపపత్త్యానుమాన రూపప్రమాణాంతర సిద్ధత్వాత్రిద్ధవిషయబాధ
 గ్రహేసిద్ధవిషయాంశే భ్రమత్వమితి నియమేన విశిష్టాభావోభయాభావా
 దిర్నుగుణమనోవృత్తిరితిసిద్ధవిషయబాధగ్రహే విశిష్టసత్తానగుణే భూతత్వమూ
 తత్త్వాభయంనమనసితి ప్రత్యయస్య విశిష్టసత్తాద్యధికరణకగుణాదివృత్తిత్వా
 భావవిషయకత్వావశ్యకత్వేపి తాదృశవృత్తిత్వాభావరూపసిద్ధవిషయాంశే భ్ర
 మత్వమేవోపగంతవ్యమితిసతతావిశిష్టసత్తాదౌ గుణాదివృత్తిత్వాభావసిద్ధిరి
 త్యాహుః * ఘటవాక్ మహాకాలత్వాదిత్యాదౌపునరవృత్తిగగనాదెరభావాల
 క్షణఘటకఇతి * అధైవమపి సంయోగేనదండవిశిష్టస్య కాలికసంబంధేనసాధ్య
 తాయాండండిమాక్ మహాకాలత్వాదిత్యాదౌ ప్రతియోగివ్యధికరణాభావాప్రసి
 ద్ధిరూర్వారైవహిమాక్ ధూమాదిత్యాదౌ సంయోగరూప సాధ్యతావచ్ఛేదక
 పంబంధేకాలికసంబంధావచ్ఛిన్న ఘటత్వాదినిష్టావచ్ఛేదకతాకనిరూపక తాక
 త్వ హేత్వధికరణవర్వతాద్యనుయోగితత్త్వాభయస్త్యేవనత్వేన తాదృశోభయా
 భావవత్సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధసామాన్యకాభావాప్రసిద్ధివారణాయ యాదృ

శప్రతియోగితావచ్ఛేదక విశిష్టప్రతియోగితాకత్వ శరీరప్రతియోగితావచ్ఛేదక
తాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నాయా నివేశావశ్యకత్వే
నXXనమాత్రసంయుక్తపదార్థాఃప్రసిద్ధైఃXXనాభావస్యాపి తాదృశోభయాభా
వవత్సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధసామాన్యకత్వరూపప్రతియోగి వైయ్యధికరణ్యా
సంభవాల్లక్షణఘటకత్వాసంభవః॥నచోభయాభావప్రతియోగికోటినివిష్టయోఃస్వీ
యయాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకనిష్టప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వపాతుసమానాధి
కరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వయోరేక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వమేవ వ
హ్నివిదినాధ్యకే తాదృశాభావాప్రసిద్ధివారణాయ వివక్షణీయంతథావనిరుక్తసా
ధ్యకేXXనాభావః ప్రతియోగివ్యధికరణః ప్రసిద్ధప్రతీతివాచ్యమ్ ॥ తథాపితాదృశా
భావీయప్రతియోగితానిరూపితసాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నావ
చ్ఛేదకత్వాప్రసిద్ధ్యాత్ర త్రావ్యాప్తిదుఃర్వారైవేతిచేన్న॥గుణవాదద్రవ్యత్వా
విశ్వాదోవిషయితయాగుణత్వాదిమతః సమవాయేనాభావమాదాయావ్యాప్తి
వారణాప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావ
చ్ఛిన్నత్వమనివేశ్య సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదక
త్వీయ స్వరూపసంబంధేన పాతుసమానాధికరణాగ్రావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదక
త్వాభావస్తేవనివేశ్యత్వేనపూర్వోక్తయుక్త్యాసావనవచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్న
త్వ స్వసమానాధికరణత్వాభయసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకతావిశిష్టాన్యత్వే
న పాతుసమానాధికరణాభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయా విశేషణావశ్య
కత్వేనవాఽనుపపత్త్యభావాత్ ॥ ప్రతియోగిత్వస్య సంబంధాంతరత్వేవ్యనుయో
గిత్వస్య సంబంధాధికరణత్వ రూపత్వమేవత్యాశయేన శంకతే * అథేతి * అ
న్యవిశిష్టధీరితి * ఘటాజలవానితిధీరిత్యర్థః * ఘటవిశిష్టబుద్ధీతి * ఘటజల
మితి బుద్ధీత్యర్థః ॥ సంయోగావచ్ఛిన్నాదేయతాయా అపిసంయోగరూపత్వ
మేవత్యభిప్రాయః సన్న్యేవం సమవాయైకేపి తదనుయోగితాయాభిన్నత్వా
త్తస్యాంచద్రవ్యత్వ ప్రతియోగిక సంబంధనిరూపితత్వ విరపాణ తద్ధమికని
రుక్తోభయాభావోఽక్షతజతిద్రవ్యత్వాభావస్యాపి ప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యాక్ష
తద్ద్రవ్యంజాతేరిత్యాదావగ్రిమాతివ్యాప్త్యలగ్నకతాపత్తిరథలహ*ఏవంచతి
* క్వచిదపీతి * ఏకధర్మావచ్ఛిన్నోద్దేశ్యతాక ద్విత్వబుద్ధావిత్యర్థః స్తేనధవ
ఖదిరొద్భిశ్చత్తిత్వాది వాక్యజన్యధవత్వఖదిరత్వాదిరూప నానాధర్మావచ్ఛి

నోద్ధృత్యతాకద్విత్పబుద్ధా కవలవర్యాప్తైః సంసగతావవశ్యకత్వేపి నక్షతిః॥
 * అనభ్యుపగమేనేతి * గగనం ద్వేషిత్యాకారత వాక్యస్థాప్రాయావారణా
 యేత్యాదిః*ఉ క్తస్థలేతి*ఇమేబహవస్త్రిత్యాదిత్యా దావిత్పథః॥స్వమలెకా
 శమాకాశఘటాభయస్తాదిత్యాదావతివ్యాప్త్యభావపిబహుత్వసాధ్యకేవ్యా
 ప్తిదుర్వాంశైరవేత్యాల్పాచ్యస్వయంసమాధ్యంతరమాహ*తస్తాదితి*ఇదంతంబో
 ధ్యమితి *సాధ్యతైతి* కపిసంయోగ్యేతత్త్వాదిత్యాదిసంగ్రహయభిన్నాంతమ్ ॥
 ప్రమేయవాక్ వాచ్యత్యాదిత్యాదాసాధ్యాభావనిరూపితే సాధ్యమన్నిష్ఠాధికరణ
 తాన్యహేతుమన్నిష్ఠాధికరణతాయాఅప్రసిద్ధిరతఃసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నా
 భావ నివేశః * ఉదయాభావఘటితప్రతియోగి వైయ్యధికరణ్యానుధావనందీధితి
 కృతామఘటమేవేతి * ఇదముపలక్షణమ్ ॥ స్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన
 స్వప్రతియోగ్య నధికరణహేతుమన్నిష్ఠాభావీయ ప్రతియోగితాయా సాధ్యతా
 వచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ మనివేశ్య సావవచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ
 స్వసామానాధికరణోభ్యయసంబంధేన సాధ్యతావిశిష్టాన్యత్వ దానెనాప్యసంభ
 వ వారణసంభవాదుభయాభావ ఘటితప్రతియోగివైయధికరణ్య నిర్వచనాయా
 సోవ్యధకవవ కాలాఘటవాక్ మహాకాలపరీక్షాణాదిత్యాదాసమవాయేన మ
 టాభావీయ తాదృశప్రతియోగితా నవచ్ఛేదకత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకే నత్వాన్తి
 క్షణ సమన్వయః ॥ నచైవమపి ప్రమేయసాధ్యకే తాదృశప్రతియోగితాన్విప్రసిద్ధి
 రితి వాచ్యమ్ ॥ సంబంధఘటకసామానాధికరణ్యస్థానై స్వవ్యాపకతావచ్ఛేదకం
 యత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదక సంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణ హేతుసమానాధి
 కరణాభావీయ ప్రతియోగితాత్వం తవ్యత్త్వసంబంధస్తేవ నివేశ్యత్వాత్ ॥స్వ
 వ్యాపకత్వం విహాయవ్యాపకతావచ్ఛేదకతాదృశ ప్రతియోగితాత్వవత్త్వనివేశా
 న్న ప్రతియోగితాయాః ప్రతియోగిస్వరూపతామతే వహ్నిమాన్ భూమాది
 త్యాదా తాదృశసమవాయేన వహ్నిభావీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేపి సా
 ధ్యతావచ్ఛేదకస్య వ్యాప్తిర్నిరుక్తోభయసంబంధేన సాధ్యతావిశిష్టాన్యప్రతి
 యోగితాయాం ప్రతియోగివ్యధికరణ హేతుమన్నిష్ఠాభావీయత్వవిశేషణమపితా
 దృశవిశేషాన్య సంబంధకోటా నివేశాథకమ్ ॥ యద్యపివమపివహ్ని భూ
 మోభయసాధ్యకే వహ్నిత్వ భూమత్వాభయత్వానాం త్రయాణాం సాధ్యతావ
 ఛేదకత్వైవ్యాప్తిర్నిరుక్తోభయసంబంధేన సాధ్యతావిశిష్టాన్యసమవాయేన వ

హ్యుభాషీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదక వహ్నిత్వభిన్నత్వస్య తాదృశత్రిత్వా వ
 చ్ఛేదేనా సత్త్వాదితిశంకాసంభవతి, తథాపితాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావ
 ర్యాప్త్యవచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నావర్యాప్తికవిషయతాశ్రయస్య తాదృశప్ర
 తియోగితావచ్ఛేదకత్వనైన వివక్షణాన్నావ్యాప్తిరితిబోధ్యమ్ * కూటనివేశ
 నమజ్ఞేయతేతి * హేతుమన్నిష్ఠభేద ప్రతియోగితాయాంస్వావచ్ఛేదకావచ్ఛి
 న్నవత్వ సంబంధేనావచ్ఛేదికాయాప్రతియోగితా తదనవచ్ఛేదకత్వ నివాళక
 లేపి కూటనివేశాభావే వ్యక్తపరంపరాయా సంబంధత్వాభావే తథానివేశో న
 సంభవత్యిభిప్రాయః * ద్విత్వావచ్ఛిన్నాభావసత్త్వాల్లక్షణసమన్వయఇతి * త
 మ సమవాయినః సంయోగేనసాధ్యతాయాం సంయోగినః సమవాయేనా భాషి
 య ప్రతియోగితాయాం తాదృశప్రతియోగితాసామాన్యాంతరగతాయాం సమ
 వాయావచ్ఛిన్నత్వ సంయోగావచ్ఛిన్నత్వ యోధ్వయోరేవసత్త్వాదవ్యాప్తి
 రితిచేన్న || సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నత్వమిత్యనైవ సాధ్యతావచ్ఛే
 దక సంబంధనిష్ఠ సంబంధవిధయావచ్ఛేదకతాకత్వస్తే ఏవవివక్షితత్వాదెవంయద్ధ
 మ్మావచ్ఛిన్నత్వమిత్యనేనాపి యద్ధర్మనిష్ఠప్రకారవిధయావచ్ఛేదకతానిరూప
 కత్వమేవ వివక్షణీయమేతల్లాభాయోనధర్మసంబంధయోరపాదానమిత్యవధేయం
 * ఉభయాభావానుసరణమితి * అథోభయాభావనివేశేపి హేతుమతినైవైత
 వ సంబంధైః సర్వాణిసమ్త్రానిసంబంధంతీతి భ్రమదశాయాం న్యప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదక సంబంధేనస్వప్రతియోగ్య నధికరణహేతుమన్నిష్ఠాభాషీయత్వేన ప్రతి
 యోగితాజ్ఞానాసంభవాత్తద్ధర్మమేక నిరుక్తోభయాభావ జ్ఞానాసంభవాదనుమిత్య
 సత్త్వాదోదుర్వారస్తప్రేష్టావత్తానిరుక్తభ్రమకాలేపీష్టావత్రిసంభవాన్నాత్మ
 త్యోభయాభావానుసరణబీజం సంభవతీతిచేన్న || త్వదుపదశితభ్రమ కాశన
 ర్వధానుమితి కారణజ్ఞానాసంభవేన తదానుమిత్యనుపాదఇష్టః గ్రంథకృద్ధర్మ
 త భ్రమకాలే ఉభయాభావఘటిత వ్యాప్తిజ్ఞానస్య కారణత్వేనుమిత్యుపప
 త్తిరితివిశేషాదుక్తరీత్యోభయాభావాను సరణబీజకథనం నమ్యకవ * అతి
 వ్యాప్తిభయేనేతి * విషయతానిష్ఠసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వస్య ప్రతియో
 గితాయానుభావాదితిభావః || దీధిత్వక్తద్వితీయ కల్పనతరణబీజం దూషయ
 తి * ఇదంత్యితి * దుర్వచమితి * ననుతత్ప్రకారక ప్రమీయ సాంసగిక వి
 షయతాశ్రయత్వమేవ సాక్షాత్పరంపరాసాధారణం తత్ప్రతియోగికత్వం సువ

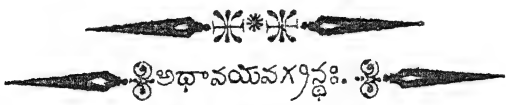

చమిత్యతలహా * తాదృశస్వేతి * నిరుక్తవిషయతాశ్రయత్వరూపస్వేత్వర్థః |
 * కించిద్యూపేణాపీతి * స్వసమవాయిసంయోగత్వేనాపీత్వర్థః * భృమ
 త్వానుపపత్తిరితి * ఇదమాపాతతః || యేనరూపేణ యస్యయత్ప్రతియోగిక
 త్వం యదనుయోగికత్వంచ తద్యూపవిశిష్టసంసగ్ధక తత్ప్రకారక తద్విశేష్య
 కజ్ఞానస్వేవ ప్రమాత్వమ్ || కించిత్సమవాయినిరూపితత్వ విశిష్టసంయోగత్వేన
 చ నలోహిత్య ప్రతియోగికత్వ మపితు స్వసమవాయిఘటిత రూపేణైతినోక్త
 భృమత్వానుపపత్తిరితి || *స్వయమూహ్యమితి * సంయోగేన రూపసాధ్యకేఘ
 టాచా విరుద్ధైరంయోగేనరూపవతోఽపరినిర్ధ్యానంయోగేన రూపాభావస్య
 ప్రతియోగితావచ్ఛేదక సంబంధేఽప్రతియోగివైయధికరణ్యాభావేన రూపస్య
 సంయోగేన పోతువ్యాపకత్వేపి సామానాధికరణ్య శరీరేసాధ్యతా వచ్ఛేదక
 సంబంధ నివేశాదేవ పరామశాస్య భృమత్వంతిత్రి సంబంధానివేశపక్షే తనసం
 బంధేన వృత్తిమత్త్వమపి తత్సంబంధఘటిత వ్యాపకత్వ శరీరనివేశనీయమిత్యా
 దిచమిత్యర్థః ||

విదుషాం కణ్ఠభూషాయై రఘునాథేన నిమిత్తే |

సన్న్యాసయతత్పైసిద్ధాంత లక్షణమూర్ధతామగాత్ ||

ఇతి మిమాంసాన్యాయపఞ్చాన్య త్రిమద్రాఘవాచార్యశిష్యస్యవర్ణ
 త్రై ఇత్యుపనామక రఘునాథస్య కృతాగదాధరీయపఞ్చవాద
 టిప్పణ్యాంన్యాయరత్నాభిధాయాంసిద్ధాంతలక్షణంసమూర్ధమ్

* అనుమానంనిరూపేతి * ద్వితీయాధోఽవిశేష్యత్వమాధేయతయా
 ప్రకృత్యర్థలింగవరామశాన్వితస్యతస్య లక్షణస్వరూపప్రామాణ్య విభాగ
 ప్రకారకజ్ఞానానుకూల వ్యాపారరూపనిపూర్వక రూపధాత్వత్వైకదేశే జ్ఞా
 నెనిరూపకతా సంబంధేన తాదృశ ధాత్వర్థప్యచ ధ్వంసాధికరణకాలవృత్తి
 త్వ రూపల్యబధైక దేశధ్వంసే ప్రతియోగితయా తాదృశోత్తరకాలీనత్వస్య ల
 క్షణాదినా న్యాయతదవయవ ప్రతిపత్త్యనుకూలవ్యాపారరూప న్యాయతదవ
 యవ నిరూపణవదాధేఽస్వరూపసంబంధేన తస్యచ తదుత్తరద్వితీయాధోఽవిశే
 ష్యత్వే ఆధేయతయా తాదృశవిశేష్యత్వస్య ప్రతిజానీతే ఇత్యుప్రతిపూర్వక

జ్ఞానాత్మభావః ప్రవహంతో త్రరకాల కతవ్యత్వ ప్రకారజ్ఞానానుకూల వ్యాపార రూపప్రతిజ్ఞానుకూలజ్ఞానే నిరూపకతయా తాదృశప్రతిజ్ఞాయా ఆఖ్యాతార్థ కృతావనుకూలతయా తాదృశకృతైశ్చాఖ్యాతాక్షిప్తకతారిమణికారే సమవాయోనాన్వయః, తథాచానుమానవిశేష్యకలక్షణాదిప్రకారక జ్ఞానానుకూలాయో వ్యాపారస్తదు త్రర కాతీనాయో లక్షణాదిప్రకారకన్యాయాది విశేష్యకజ్ఞానానుకూల వ్యాపారస్తద్విశేష్యకావ్యవహితో త్రరకాల కతవ్యత్వప్రకారక జ్ఞానానుకూల వ్యాపారరూప ప్రతిజ్ఞానుకూల కృతిమాన్ మణికారణివిశిష్టబోధః ఆద్యోవ్యాపారస్తత్కరణ మనుమానం తచ్చలింగ పరామర్శః అథానుమానం సప్రమాణం మిత్యాదిశబ్దాత్కః ॥ ద్వితీయోవ్యాపారః అనుమితి చ రమకారణైత్యాది శబ్దాత్కః ॥ విభిన్నకారణ జన్యతావచ్చేదకత్వా త్సాన్వయత్వ పరాధన్యైవనుమితిత్వ వ్యాప్యజాతీతథాచ సాన్వధానుమితౌ సాన్వధానుమానం పరాధానుమితౌ పరాధానుమానంజనకమితికేచిత్ ॥ తన్న ॥ సామాన్యతోనుమితిత్వపరామర్శత్వాభ్యామేవ కార్యకారణభావా త్తాదృశజాత్యసిద్ధేః ॥ నచ సాన్వధానుమితావప్రామాణ్యజ్ఞానానాస్కరితే పరామర్శోపాధుః పరాధానుమితౌత్వప్రామాణ్యజ్ఞాన విశిష్టాతీతతయోర్వై జాత్య మావశ్యకమితిశంక్యమ్ ॥ తథాసతి న్యాయజన్యజ్ఞానస్యేనోపనయాధాన్వ్యాప్తిపక్షధర్మతావిషయకత్వేనపరామర్శ రూపత్వసంభవాత్పరామర్శాంతరానుసరణస్య మూలకృతౌవ్యధర్మాత్వాదిత్యభిప్రేత్య పరాధాన్వయం వ్యాచక్షే * విచారదశాయామితి * విపరీతాద్భావకపరజగీషయా న్యాయప్రయోగోవిచారః ॥ పరసాన్వధః ప్రయోజనంయస్తాదితి విగ్రహః ॥ న్యాయసాధ్యమిత్వ త్ర సాధ్యత్వంసజన్యత్వరూపమిత్యాహ * వాదీతి * సవిశేషణైహీతిన్యాయేన విశేషణస్య పరామర్శస్యన్యాయ ప్రయోజ్యత్వమాదాయ విశిష్టేతద్వ్యవహారసమర్థానైపి జ్ఞాయమానసాతో రనుమానత్వేతస్యవాస్తవం న్యాయప్రయోజ్యత్వం మణికారోక్తమనుపపన్న మతఆహ * అథవేతి * కేవలాన్వయింగ్రంథాదావనుమానస్యేవానుమితే రపిత్రైవిధ్యోక్తే ప్రచ్ఛేత్యసాన్వయమిత్వధర్మకత్వమాహ అథవేతికేచిత్ ॥ అనుమియత ఇత్యనుమానమితి త్వత్వత్తాభావే ల్యుటితదధర్మకత్వ మనుమానపదస్యేతిబోధ్యమ్ * ఏతేన * పరాధానుమానస్య న్యాయప్రయోజ్యత్వ కథనేన ॥ నన్వనుమాన నిరూపణాంతరం న్యాయ

ది నిరూపణైకాసంగతిరతలహా * కారణత్వమితి * ప్రయోజకత్వమిత్యర్థః॥
 సంగత్యంతరమవిదేశయతి * స్థరణేతి * తత్ర సమస్తరూపేత్యాదిమూలస్య
 వక్షసత్వాది తత్త్రూపవిశిష్ట లింగవిషయకప్రతిపత్తినిరూపితాయాయాజనక
 తా తత్తదవచ్ఛేదకీర్మాత యత్కించిజ్ఞానీయ విషయతానిరూపకవర్ణాత్ప్రవ్యా
 పకసముదాయత్వ మథాస్తేనాసంభవః నాప్రతివ్యాప్తిర్విపేచయిష్యతే చేద
 ముపరిపూర్ణ * ఉపనయేనపక్షసత్వస్యేతి * వక్షసత్వంపక్షసంబంధః ॥ ఏ
 తచ్ఛ ధూమవాసయమిత్యేవోపనయాకారణ్యి ప్రాచీనమతాభిప్రాయేణతేనా
 పనయస్య వ్యాప్తిబోధకత్వాత్తేనైవ సపక్షసత్వవక్ష్యమాణవిపక్షానత్వయో
 ర్బోధనాదుదాహరణానుధావన మగ్రచోదాహరణాదిత్రికైతివ్యాప్తికథనం
 నాసంగతమితిజ్ఞేయమ్ ॥ * ఉదాహరణేనైతి * ననూదాహరణే నవ్యాప్తిరే
 వ ప్రతిపాదనాత్కథం సపక్షసత్వవిపక్షానత్వయోః ప్రతిపాదనమితిచేదత్రా
 హుః ॥ ఉదాహరణజన్యబోధే హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితానవ
 ఛేదకత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకే భానే తదవచ్ఛిన్నాభావవదసంబద్ధత్వస్యాపి
 హేతూతుల్యవృత్తివెద్యతయాభానాత్సాధ్యసామానాధికరణ్యభానే సపక్షసత్వ
 భాన సంభవాచ్చ ॥ యదాప్సస్సమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితానవచ్ఛేద
 క సాధ్యతావచ్ఛేదకకత్వమేవ విపక్షానత్వమితి నామపపత్తిః ॥ ఏతేనకెవలా
 న్వయి సాధ్యకేన్యామే లక్షణావ్యాప్తిస్తత్ర విపక్షాప్రసిద్ధరితినిరస్తమ్ ॥నన్వే
 వమపి తత్రబాధ సత్ప్రతిపక్షయోఃప్రసిద్ధ్యా లక్షణావ్యాప్తిరస్త్యేవేతిచెన్న॥
 పక్షతావచ్ఛేదక సామానాధికరణ్యేన తేనసంబంధేన తద్ధర్మావచ్ఛిన్నస్య సా
 ధ్యతాయాం తత్స్థలీయ న్యాయలక్షణే పక్షతావచ్ఛేదక వ్యాపకాభావప్రతియో
 గితా సామాన్యేయత్సంబంధావచ్ఛిన్నత్వ యద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వోభయాభావ
 స్తద్ధర్మావచ్ఛిన్న సాధ్యకత్వ మబాధితత్వమ్ ॥ అవచ్ఛేదకావచ్ఛేదేన సాధ్య
 కస్థలీయ న్యాయలక్షణేప పక్షతావచ్ఛేదక సమానాధికరణాభావ ఘటితనిరుక్త
 రూప మేవాబాధితత్వం వివక్షణీయమ్ ॥ ఏనంపక్షవృత్తిస్ససాధ్యవిరుద్ధ సామా
 న్యకత్వ మసత్ప్రతిపక్షితత్వమ్ ॥ పక్షావృత్తిత్వంద యేనసంబంధేనసాధ్యవిరో
 ధస్తేన సంబంధేన॥ నిరుక్తాబాధితత్వాసత్ప్రతిపక్షితత్వయోఃకేవలాన్వయిసాధ్యక
 హేతుసాధారణ్యేన సతత్సాధ్యకన్యాయోవ్యాప్తిః ॥ యత్తు॥ప్రాచాంమతే సాధ్య
 వదన్యావృత్తిత్వే సతి సాధ్యసామానాధికరణ్యస్తేన వ్యాప్తిత్వాత్తదోబ్ధకా

దుదాహరణా త్రల్లాభఇతి ॥ తదసత్ ॥ కెవలాన్వయసాధ్యకన్యాయోఽవ్యాప్త్య
 నిరాసాత్ ॥ ఉదాహరణఘటకయత్పదోత్తరహేతుబోధకవదేవ్యాప్తివిశిష్టే
 క్షణాప్రసంగాచ్చ ॥ నచ భవన్తతే పునదాహరణఘటక సాధ్యవదే వ్యాపక
 త్వవిశిష్ట సాధ్యలక్షణాయా ఆవశ్యకత్వాత్తౌల్యమితివాచ్యమ్ ॥ ఉద్దేశ్యవిధేయ
 భావస్థలే విధేయఉద్దేశ్యతావచ్ఛేదకవ్యాపకత్వభావస్యాత్సగికత్వాత్ ॥ న
 చైవం యత్తత్పదానభేదక్యంతంశంక్యమ్ ॥ ఔత్సగిక నియమతాత్పర్య గ్రహ
 ఏవోపయోగాదశ్రేయ హేతుబుద్ధేశ్యతావచ్ఛేదకతయాలక్షణా దరాదిసంక్షే
 పః ॥ యదపునదాహరణాదీనాం సవక్షసత్త్వాది బోధకత్వాభావేపున త్రరకాలీన
 మానసమీవ తేషాం బోధఉపేయతే తావతైవ తత్ప్రతిపత్తివరత్వ సంభవాత్త
 తశ్చాత్మ ప్రతిపాదకత్వమిత్యనైన ప్రతిపత్తివరత్వమేవ వివక్షితమితి నకోపివా
 షఇతి ॥ తదవ్యసత్ ॥ ఉక్తరీత్యానిరావహేమానసబోధ కల్ప సాన్వయక్త
 త్వాత్ * నిగమనైతి * ప్రతిజ్ఞాహేతుభ్యాం హేతుజ్ఞానజ్ఞాప్య సాధ్యవత్త్వ
 స్యుపక్షేఽవగతత్వాన్నిగమనఘటకతత్పదస్య హేతుమాత్రపరత్వే హేనరుక్త్యా
 పత్యైస్తస్యాబాధితత్వా సత్ప్రతిపక్షితత్వ విశిష్టేలాక్షణికత్వాదిదిభావః ॥ కేదిత్తు
 అయం హేతురబాధితత్వాదిమా సాధ్యానివృత్త సప్రజ్ఞాప్యత్వ బోధకవాక్యోత్తర
 తథావిధజ్ఞాప్యత్వబోధక వాక్యోపస్థితహేతుత్వాదిత్వనుమానాత్థావకతయై ని
 గమస్యోపయోగా త్రజ్ఞన్యబోధోత్తర మనుమానేనైవ తయోర్నిర్ణయ ఇత్యా
 హుః ॥ తదసత్ ॥ ఉక్తరీత్యైవ నిర్వాహదుక్తహేతుర్బాధిత సాధారణ్యాచ్చ ॥
 నచ వ్యాప్తిపక్షధర్మకావిశిష్టత్వేన హేతుర్విశేషణీయఇతివాచ్యమ్ ॥ అసంకీ
 ర్ణాదాధితేతావతాపి వ్యభిచారాత్ ॥ అశ్రేయథాశ్రుతే శబ్దజ్ఞానర్య జనక
 తా మతేఽసంభవః సమస్తరూపోపపన్నలింగవిషయకజ్ఞానాజనకత్వాన్నాయ
 స్య ఏవం జనకత్వమాత్రాక్రాజ్ఞాయమానశబ్దస్య జనకతామతే ఏకదేశైతివ్యా
 ప్తిజనకసముదాయత్వావసంభవః అతః పూర్వోక్తఏవతదర్థఆదరణీయః ॥
 తత్రన్యాయ జన్యజ్ఞానర్య సమస్తరూపావచ్ఛిన్న హేతువిషయకత్వాభావాద
 సంభవ వాదణాయ తత్తద్యూపనివేశః ॥ ఏకేకన్యాయవృత్తి సముదాయత్వ
 స్య లక్షణఘటకత్వావసత్తయేజ్ఞానే యత్కించిత్యనివేశః ॥ ఉదాసీనవిషయక
 న్యాయవిషయకజ్ఞానమాదాయ తద్వతీత సముదాయైతివ్యాప్తివారణాయావ
 చ్ఛేదక విషయకానివేశః ॥ అన్యవహితోత్తరత్వాది సాధారణసముదాయత్వ

స్త్రీవ తాదృశ విషయతానిరూపకత్వ వ్యాపకత్వాదసంభవజతివణః త్వనివేశః ॥
 ఏకదేశవృత్తిసముదాయత్వ వ్యావృత్తయేయాయాజనకతేతి వ్యాపకత్వనివేశో
 పి తదథఃమేవ ॥ నను మూలే అత్రైత్యాదినాఽతివ్యాప్తిప్రదర్శనమసంగత మ
 త్రైత్యనేన లక్షణవాక్యస్య సన్నిహితస్య పరామర్శాత్తస్యచ లక్షణపరత్వేన
 సమస్తరూపావపన్నలింగ పరత్వాభావాత్ ॥ అతత్పరశుకాద్యుచ్ఛరిత న్యా
 యసమానాకారవాక్యవచకవారణాయ తత్పరత్వస్య లక్షణైఃవశ్యం వివక్షణీ
 యత్వాదిత్యతలహా * సమస్తేతి * నను లక్షణవాక్య ఘటక సమస్తరూపావప
 న్నలింగేత్యంతే తాదృశలింగప్రతిపత్తితాత్పర్యకత్వ మావశ్యకమన్యథావిశిష్ట ల
 క్షణవాక్యా ద్విశిష్టార్థబోధానుపపత్తిః ॥ అవాంతరవాక్యార్థబోధమజనయి
 త్వావిశిష్టార్థబోధానుపపత్తైః ॥ నచ తాదృశలింగ పరత్వంతాదృశలింగముఖ్య
 విశేష్యకబోధతాత్పర్యకత్వం లక్షణవాక్యఘటక సమస్తరూపావపన్న లింగ
 త్వంతస్యచ నలింగముఖ్యవిశేష్యకబోధతాత్పర్యకత్వం వాక్య ముఖ్యవిశేష్య
 కబోధే ఏవతత్తాత్పర్యాదితివాచ్యమ్ ॥ ఏవంనత్యసంభవాపత్తిర్నాన్యాయస్యాపి
 లింగ ముఖ్యవిశేష్యక బోధతాత్పర్యకత్వాభావాత్ ॥ నచ శేత్వవచ్చిన్నవి
 శేష్యకశేతువ్యాపకసాధ్య ప్రకారకః సన్నత్యైశేతుప్రకారకః అవాధితాన
 త్ప్రతిపక్షితశేతుజ్ఞానజ్ఞాప్యప్రకారకశ్చయోబోధస్తజ్జనకతావచ్ఛాదకయత్కిం
 చిజ్ఞానీయవిషయతేత్యాదిరిత్యా నిర్వచనాన్న లక్షణవాక్యైఃతివ్యాప్తిరితిశం
 క్యమ్ ॥ సమస్తేతి వ్యాఖ్యానాసంగతేః ॥ నచలింగవిశేష్యకసపక్షసత్త్వాది
 బోధవీవాదాహరణాది తాత్పర్యాత్తాదృశబోధతాత్పర్యకత్వ ముదాహరణాదీ
 నామక్షతం తాదృశతాత్పర్యనిర్వాహశోధీచ్యమానసబోధేనేతిలింగముఖ్యవిశే
 ష్యకత్వ మేవలక్షణఘటకమితిసక్షతిరితివాచ్యమ్ ॥ ఉపనయేన పక్షసత్త్వస్య
 ప్రతిపాదనాదిత్యాద్య సంగతేరితిచేన్న ॥ విభక్త్యంతవృత్తిత్వేన సముదాయ
 త్వ విశేషణేలక్షణవాక్యైకదేశైఃతివ్యాప్త్యప్రసక్తై రుక్తవ్యాఖ్యానసంగతేః ॥
 నచ విశిష్టలక్షణ వాక్యపీవాతివ్యాప్తిస్తస్యతాదృశబోధపరత్వా ద్విభక్త్యం త
 త్వాచ్చేతివాచ్యమ్ ॥ విషయత్వనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపిత ప్రకారతాభిన్న లింగ
 విషయతాక బోధతాత్పర్యకత్వాక్తానాయమతిప్రసంగ ఇతితాత్పర్యాత్ ॥ నన్వ
 యమవ్యతి ప్రసంగోవిభక్త్యంతవృత్తిత్వమిజ్యనేన సాధ్యానివృతశేతుత్వ ప్రతి
 పాదకవిభక్త్యంతవృత్తిత్వవిషయాం పూర్వోక్తశేత్వవచ్చిన్నవిశేష్యకేత్వా

దిరిత్యాపలక్షణ నిష్కామోద్దానసంభవత్యతలహాః ఇదముపలక్షణమితి * ఇదమ
పుష్పలక్షణమ్ || ఘటమానయోత్పాద్యుదాసీనవాక్యఘటిత సముదాయేన్యా
య ద్వయసముదాయేచాతివ్యాప్తిద్రోష్టవాన్ || సచ తాదృశ సముదాయత్వని
ష్టన్యూనవృత్తిత్వా నిరూపకత్వ నివేశేన తద్వారణంశంక్యమ్ || తథావివక్షణ
ప్రతిజ్ఞాదివాక్య పంచకసముదాయత్వస్య తాదృశోదాహరణాదిత్రిక సముదా
యత్వనిష్టన్యూనవృత్తితానిరూపకత్వేనానం వాపత్తైః || సను సమస్తరూపో
పపన్నులింగ విషయకశాబ్దబోధ ప్రయోజకవాక్య పంచకమాత్రవృత్తిసము
దాయత్వం న్యాయత్వమిత్యక్తానకౌపిదోషః మాత్రపదనివేశాత్కావహిమా
నిత్యాది వాక్యమాదాయ నదోషఇతిచేన్న || లింగంపక్షవృత్తిసపక్షవృత్తిత్యా
ది వాక్యపంచకేతివ్యాప్తైదుర్వారత్యాత్ || ప్రతిజ్ఞాత్వాదినావాక్యపంచక
నివేశేప్రయోజకాంతవైయథ్యాత్సిద్ధాంతలక్షణ ఏవపర్యవసానాచ్చ || ఉపా
ధ్యాయ మతమాశ్రిత్య లఘున్యాయలక్షణ పరతయామూలం వ్యాఖ్యాతుమార
భతే * అనుమితిచరమకారణైతి * అనుమితిజననేస్వాత్తరభావిజ్ఞానానపెక్ష
త్వంచరమత్వమ్ || ప్రయోజకాంతవిశేషణపరిచితవైకల్పికైకబోధఘటితలక్షణ
స్తే నైవ మూలస్వరససిద్ధత్వందశయతి * ఆత్మచేతి * మహావాక్యాధ్యక్షా
భస్యేతి * ఉపనయాధేనాత్వధాన్విత ప్రతిజ్ఞాధోదాహరణాథ్యాయో రు
దైశ్యతావచ్ఛేదక తయానిగమనాథాన్యచ విధేయతయాన్వయాదుదాహర
ణ ఘటకయత్తత్పదయోద్యుష్టాంతబోధకస్యచ తాత్పర్యగ్రాహకతయోపయోగ
స్వీకారాద్ధామజ్ఞానజ్ఞాప్యవహిమ తత్పర్యతాభిన్నధామవద్ధామవ్యాపకవహి
మదభిన్నవహివ్యాప్యధామవదభిన్నః పర్యతః అబాధితానత్ప్రతిపక్షితధామ
జ్ఞానజ్ఞాప్యవహిమ తత్పర్యతాభిన్న ఇత్యాకారక విశిష్టాధ్యక్షాభ్యేత్యధః || వ
క్ష్యమాణిత్వై తాదృశబోధాసంభవమభిప్రేత్యాహ * తావదధేతి * పరి
చాయకమాత్రమితి * లక్షణఘటకబోధం ప్రదేశ్యస్వయంనివతతలక్షణియా
వత్ || సను తావదధ్యక్షవిషయకబోధజనకత్వాన్తానసంభవః || వాక్యజ్ఞానస్తే
వ జనకత్వాత్ || సచ తాదృశబోధజనకజ్ఞానవిషయత్వం వివక్షితమితిశంక్యమ్ |
ఏక దేశాతివ్యాప్తై స్తాదృశవిషయత్వ వ్యాపకతోన్వితత్వసంభవ ఇత్యతలహా |
* తాదృశేతి * ప్రతిజ్ఞాదిరూపైక దేశాతివ్యాప్తివారణాయ యాదృశయాదృశే
తి || పర్యాప్త్యనివేశస్ఫారణాయజ్ఞానత్వేనైతి || మనోయోగతాత్పర్యజ్ఞానయో

గన్యతాజ్ఞానానాం వ్యాప్తత్రయేశబ్దజ్ఞానస్యేతి వక్ష్యమాణాథాకమ్ || తత్తద్ధర్మా
 వచ్చిన్నేకవాక్యా ప్రసిద్ధైః ప్రత్యేకమితి || తథాచయాదృశ యాదృశధర్మప్ర
 కారకత్వావచ్చిన్నా యత్క్రిందిచ్చాబ్ధిబోధనిష్టజన్యతానిరూపితశబ్దజ్ఞాననిష్ఠా
 జనకతా తత్తద్ధర్మనమానాధికరణ సముదాయత్వం న్యాయత్వపర్యవసితం ||
 పర్యతోపహ్నిమానిత్యాది ప్రతిజ్ఞాదిజ్ఞానస్యావ్యవహితో త్తరత్వ సంబంధేన త
 త్తద్ధర్మణ విశిష్టచరమవణత్వ ప్రకారకజ్ఞానత్వేన హేతుత్వాదవ్యణానపూ
 ర్వేన తాదృశోధర్మ ప్రదవచ్చిన్నత్వంచరమవణత్వేవేతి చరమవణాంతర
 కెతివాప్యపిరతతహ తాదృశేతి కేచిత్ || నను తాదృశశాబ్దబోధం ప్ర
 తిపూర్వపూర్వవణో త్తరత్వ విశిష్టోత్తరోత్తర వణత్వప్రకారక జ్ఞానస్యేవ
 హేతుతయానుంభవ త్తదవచ్చిన్నమాతృప్రతిత్వస్య న్యాయాత్మకసముదా
 యత్వేనత్వాత్ || ఉదాసీనవాక్యతరసాధారణసముదాయత్వమాదాయో
 దాసీనవాక్య ఘటితసముదాయేతివాప్యపివారణాయ నూత్రపదాథాంత
 భావసాన్య వశ్యతత్వాదతస్తాదృశ యత్క్రిందిచ్చాబ్ధిబోధం ప్రతిశబ్దజ్ఞానస్య
 యాదృశయాదృశ ధర్మప్రకారకజ్ఞానత్వేన హేతుత్వంతాదృశ తాదృశధర్మ
 ప్రకారక జ్ఞానీయవిషయతాశ్రయ వణత్వవ్యాపక సముదాయత్వమేవవిష
 షణీయం తథాచ శౌరవమతో లఘుపర్యవసితలక్షణమాహ తాదృశేతిత్వవరే||వ
 స్తుతస్తు || పత్యాదిసావణాంతరావగాహిజ్ఞానస్యాపి హేతుత్వానురోధేనపకా
 రోత్తరాకారోత్తరేతిరిత్యా విశిష్టానుపూర్విప్రకారకజ్ఞానత్వేన కారణత్వకల్ప
 నానుంభవాదవ్యవహితో త్తరత్వ సంబంధావచ్చిన్నపత్యావచ్చిన్న ప్రకారతా
 నిరూపితావ్యవహితో త్తరత్వ సంబంధావచ్చిన్నావ్, వచ్చిన్న ప్రకారతాని
 రూపితైతి క్రమేణనిరూప్య నిరూపకభావాపన్నత్వావచ్చిన్న విషయతాకజ్ఞా
 నత్వాదినైవ ప్రతిజ్ఞాదిజ్ఞానస్య కారణతాకల్పన మావశ్యికం తత్రచ వినిగమనా
 విరహేణావ్యవహితపూర్వత్వ సంబంధావచ్చిన్న పత్యావచ్చిన్నవిషయతానిరూ
 పితైతి క్రమేణ పత్యావచ్చిన్నప్రకారతాకత్వస్యాపి కారణతావచ్ఛేదకతయా
 పత్యాదిరపి తాదృశోధర్మణి తత్తద్ధర్మావచ్చిన్న సముదాయత్వం సచరమ
 వణాపంచకస్యేతి సతత్రాతివాప్యపి పరంతుయాదృశవణాస్యానేకధాప్రతిజ్ఞా
 దిఘటకత్వం తాదృశైకైకవణఘటిత ప్రతిజ్ఞాదిసముదాయేతివాప్యప్తి ము
 ద్రావైవైత్యతస్తాదృశేతి పర్యవసిత పరిష్కారాదరక్షితీయమ్ || తత్రఘటమా

నేయత్యాదివాక్య నిరాసాయ తాదృశత్వం శాబ్దబోధవిశేషణమ్ ॥ తాదృశయః
 త్రించిజ్ఞాన నివేశయత్రవర్వతవదవ్రతిపాద్యత్వాది రూపశబ్దఘటితమేతఃభికి
 వ్రతిజ్ఞాద్యధావిషయకానుమితి స్తత్రతాదృశానుమితి నిష్ఠజన్యతా నిరూపితజను
 కతానచ్చేదక విషయతానిరూపక వణత్వవ్యాపకత్వస్య వరామగ్నవిషయ
 వర్జితధూయ నహి పదసముదాయత్వే సత్త్వాత్తాదృశ సముదాయేతివ్యాప్తి
 రితి శాబ్దబోధనివేశః ॥ శాబ్దత్వావచ్చిన్న త్వస్యానుమిత్య వృత్తిత్వస్యవాజస్య
 త్వేనివేశ లాభాధాన్ ॥ ఇద తాదృశయావజ్జనకతాంతగతవిశేషణ జ్ఞానజనక
 తావచ్చేదకవిషయతాశ్రియ వణాప్రసిద్ధేన నాతివ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ తు
 ల్యయాక్యానసంభవవారణాయతదావ్యవృత్తశబ్దజ్ఞాననిష్ఠజనకతాయా ఏవనివా
 శ్యత్వాత్ ॥ తాత్పర్యజ్ఞాననిష్ఠజనకతామాదాయాసంభవవారణాయ శబ్దజ్ఞానని
 ష్ఠైతి ॥ యదిచ తాత్పర్యజ్ఞానస్తేతదావ్యవృత్తమిదృశవిషయేతాత్పర్యక మిత్యా
 కారకత్వా తత్రచ వాక్యస్యవిషయత్వాన్నిసంభవశ్చితి విభావ్యతే తదాయో
 గ్యతాజ్ఞానస్యవణావిషయకత్వా తన్నిష్ఠజనకతామాదాయాసంభవవారణాయ
 తన్నివేశస్తేనచేచ్ఛాఘటిత ధర్మానవచ్చిన్న త్వవిశిష్టనిణాయత్వావచ్చిన్నత్వం
 వివక్షణీయమతోయోగ్యతాజ్ఞాననిష్ఠజనకత్వస్య శబ్దయోగ్యతాభయవిషయక స
 మూహంబన వృత్తితయా యథాశ్రితవిశేషణనావ్యావరణేననీకతీర్ణవాస
 ర్వేవణాః పరిమేయావణత్వాదిత్యాదౌ యోగ్యతాజ్ఞానస్య వణావిషయక
 త్వేవ్యవ్యాప్తిస్తన్నిష్ఠజనకతాయా నిణాయత్వావచ్చిన్నత్వాత్ ॥ తాత్పర్య
 జ్ఞానస్యవాక్యావిషయకత్వే తన్నిష్ఠజనకతావారణాయేచ్ఛాఘటితధర్మానవచ్చి
 న్నత్వం విశేషణమ్ ॥ నచైవవణావ్యవహితో తరావరవర్ణ త్వరూపమపూర్వీ
 ప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్న జనకతాయా మపీచ్ఛాఘటిత ధర్మానవచ్చిన్న
 త్వాసంభవం స్వవృత్తియావధ్వంసవిశిష్టత్వ రూపక్షణత్వ ఘటితా వ్యవహితో
 త్రతత్వ శరీరే స్వవృత్తియావధ్వంసవిశిష్టత్వే వెచ్ఛాయా అపిఘటితత్వాదితివా
 చ్యమ్ ॥ ఇచ్ఛాత్వావచ్చిన్న ఘటితధర్మానవచ్చిన్నత్వస్తేన తదధాత్వాత్
 వ్రతిజ్ఞాద్యేకై కావయవవారణాయ యాయాకారణతేతి తాదృశయత్రించిజ్ఞా
 నీయవిషయతాయాః పతానవాసవి సత్త్వాన్నియత్వే తదావ్యవకతానిభావా
 దసంభవ ఇతి వర్ణ త్వనివేశః ॥ తాదృశవర్ణవృత్తిసముదాయత్వాప్రతిజ్ఞాద్య
 క దేశఘటిత సముదాయాతివ్యాప్తిరిత్యావకత్వనివేశః ॥ శాబ్దబోధజ్ఞాన

యోగ్యత్రింశిత్వ విశేషణ ప్రయోజనంగ్రంథకృదు క్రమేవాపదేయమ్ || సను
తాదృశయత్క్రించిచ్ఛాబ్ధబోధజనకజ్ఞానవిషయతా వచ్చేదకసముదాయత్వ మి
త్యైవాస్తు కిం వ్యాపకత్వనివేశేన || స చానుపూర్వీవిశేషస్తే నై న తాదృశజ్ఞానవి
షయతా వచ్చేదకత్వాన్నియత్వరూప సముదాయత్వస్య సతథాత్వమితివా
చ్యమ్ || సముదాయత్వాతిరిక్తాను పూర్వా న్యదుర్వచత్వాత్ || యదైవైవం య
థాకథంచితవ్యస్తప్రతిజ్ఞాదిఘటక వర్ణ సముదాయజ్ఞానాదపి తాదృశ శాబ్ద
బోధప్రసంగఇతి విభాష్యతే తదాస్తుక్రమిక వర్ణ సముదాయ జ్ఞానత్వేనపే
తుత్వం తావతాపి సముదాయత్వస్య తాదృశజ్ఞానవిషయతా వచ్చేదకత్వాక్షతే
రిత్యతలహ * తాదృశధర్మశ్చైతి * అయమభిప్రాయః || సతావత్క్రమికవ
ర్ణ సముదాయజ్ఞానత్వేన కారణత్వసంభవః క్రమస్యదుర్నిరూపత్వాత్ || సుని
రూపత్వే త జ్ఞానమేవాస్తుపేతుః కిమంతగఁడునాసముదాయత్వేనేతిసతాదృ
శజ్ఞాన విషయతావచ్చేదక సముదాయత్వఘటిత లక్షణసంభవఇతి || సనుపర్య
తావహ్నిమాకపర్యతాదహనవానిత్యాద్యా కారక సకలప్రతిజ్ఞాసాధారణైకా
నుపూర్వస్యసంభవాత్కథమానుపూర్వీప్రకారకజ్ఞానస్యపేతుతాపరస్పరం వ్యభి
చారాదిత్యతలహ * ఆనుపూర్వీవిశేషఇతి * తథాచ త త్తదానుపూర్వీప్రకారక
జ్ఞానా వ్యవహితోత్తర త త్తదథా విషయకశాబ్దబోధం ప్రతిత త్తదానుపూర్వీ
జ్ఞానస్య పేతుత్వాన్నవ్యభిచార ఇతిభావః || ఏతేన తత్తదానుపూర్వీప్రకార
కత్వాన్యత మవజ్ఞానత్వేన పేతుత్వాన్న వ్యభిచారఇతికేమాంచిదుక్తిగౌర
వాత్పురాస్తా || తృణారణిమణీనామవ్యన్యత మత్వేనకారణత్వప్రసంగశ్చతన్న
తే * తాదృశేతి * ఉక్తయత్క్రించిజ్ఞానీయ విషయతాశ్చయవర్ణ త్వవ్యాపకత్వ
ర్థః || ప్రతిజ్ఞాత్వాది నిష్ఠన్యూనవృత్తితా నిరూపకత్వాదసంభవవారణాయ యా
వత్కారణతానివేశః || ప్రతిజ్ఞాద్వైక దేశనిష్ఠసముదాయత్వనిష్ఠన్యూనవృత్తితా
నిరూపకత్వాదసంభవ వారణాయవ్యాపకత్వనివేశః * వ్యుత్క్రమప్రయ క్తప్ర
తిజ్ఞాదీతి * తాదృశసాధ్యవత్ప్రత్యాదిబోధక వాక్యేత్యర్థఃస్తేన తత్రప్రతిజ్ఞావ్యవ
హారాభావేపి నాసంగతిః * వ్యుత్క్రమేతి * ప్రతిజ్ఞాద్యవ్యవహితోత్తరత్వ
శూన్యతాత్వాదివృత్తిసముదాయత్వాన్యత్వే నైత్యర్థః * ఏకైకన్యాయఘట
కేతి * అక్షైకైక న్యాయఘటకప్రతిజ్ఞాద్వైకైకవాక్య సముదాయత్వస్య తా
దృశన్యాయత్వరూపసముదాయత్వనిష్ఠన్యూనవృత్తితానిరూపకతయైవ వారణ

మితిచేన్న || తాదృశసముదాయత్వనిష్ఠన్యూనవృత్తిత్వానిరూపకత్వ మిత్త్యనేన
 సావభావపదవృత్తిన్వసమానాధికరణభేద ప్రతియోగితాపచ్ఛాదక తాదృశసము
 దాయత్వకం యద్యత్తత్తద్భేదకూటస్థేనవివక్షితత్వాత్తస్యచ తాదృశసముదా
 యత్వేక్షితత్వాదన్యథా నానాన్యాయఘటకప్రతిజ్ఞాది వృత్తినన్యాయాంతరవృ
 త్తిసముదాయత్వ నిష్ఠన్యూనవృత్తితా నిరూపకత్వస్యతస్మాద్యత్వేన సత్త్వాద
 సంభవప్రసంగాత్ * సావశ్రయీభూతయత్కించిదిత్యాది * అత్యతాదృశప్రతి
 జ్ఞావ్యవహితోత్తరత్వస్య తదధికరణక్షణధ్వంసాధికరణ క్షణఘటితస్య క్రమిక
 వణాసముదాయ రూపప్రతిజ్ఞాధికరణప్రసిద్ధ్యానసంభవ ఇతి తాదృశప్రతిజ్ఞా
 తావశ్యాయ చరమవణావసవ ప్రతిజ్ఞాశబ్దేన గ్రాహ్యఇతి సూచనాయ యత్కిం
 చిదితీతి కేచిత్ || పరేతువీకైకన్యాయ ఘటకప్రతిజ్ఞాద్యేకైకవృత్తిసముదాయ
 త్వ నిష్ఠన్యూనవృత్తిత్వ నిరూపకత్వమాదాయా సంభవవారణాయ యజ్ఞానీయ
 విషయతాశ్రయవణాత్వవ్యాపకత్వం తజ్ఞానీయవిషయతాశ్రయవణాత్వవ్యాప
 క సముదాయత్వనిష్ఠన్యూనవృత్తిత్వా నిరూపకత్వం వివక్షణీయమేవంచ సతి న
 మానాకారక ప్రతిజ్ఞాద్యయపేత్వాది చతుష్టయైతత్వట్కసముదాయేఽతివ్యా
 ప్తిరతౌ యత్కించిదితీతి వదంతి || అత్రైవం వివక్షణేనైవ వ్యవక్రమ ప్రయ
 క్తప్రతిజ్ఞాదిసముదాయ వారణాదువ్యవక్రమ ప్రయ క్తప్రతిజ్ఞాది వృత్తిత్వాది
 విశేషణంవ్యర్థమితిచేత్ || మైవం,తస్థేనసావశ్రయేత్యధికం నివేశ్యపరిష్కృత
 త్వేన తద్వైయథ్యాభావాత్ || యత్తు,యద్యత్సముదాయత్వంతత్తద్భేదకూట
 పర్యవసితతాదృశ విశేషణశరీరే ప్రతియోగిని వ్యవక్రమప్రయ క్తప్రతిజ్ఞాదివృ
 త్తిసముదాయత్వ భేదస్యాపి నివిష్టత్వాన్న తద్వేయియథ్యమితి||తదసత్ || ఆ
 శ్రయప్రతిజ్ఞావ్యవహితోత్తరత్వ ఆశ్రయప్రతిజ్ఞానుకూల కృత్తిసమానాధికరణకృ
 తిజన్యతోపభయశూన్యవృత్తిత్వతాదాత్మ్యాభయసంబంధేన సముదాయత్వ విశి
 ష్టావ్యవస్థేనతి ఆశ్రయపేత్వ వ్యవహితోత్తరత్వ ఆశ్రయపేత్వనుకూలకృత్తి స
 మానాధికరణ కృత్తిజన్యతోపభయశూన్యవృత్తిత్వ తాదాత్మ్యాభయసంబంధేన
 సముదాయత్వవిశిష్టావ్యవస్థ మితిరిత్యాసవృత్తిత్వ సావ్యవహితోత్తరత్వ సావి
 నుకూలకృత్తి సమానాధికరణ కృత్తిజన్యతోపభయశూన్యపేతువృత్తితోపభయ
 సంబంధేన ప్రతిజ్ఞాదివిశిష్టావ్యవస్థమితిరిత్యావాఽనుగతభేదచతుష్టయస్థేనన్వివే
 శనీయతయాఽనర్వజ్ఞదుజ్ఞేయతాపాదకకూటనివేశానావశ్యకత్వాత్ || ఉభయ

శూన్యత్వనివేశాచ్చ క్రమేణపంచభిః పురుషైః ప్రయుక్తప్రతిజ్ఞాది పంచకస
ముదాయేఽతివ్యాప్తివారణాయ సామ్యేష్యప్రయుక్తత్వ సామనాశ్యేష్యప్రయుక్త
త్యోవ్యభయసంబద్ధేనైకత్వ వదన్యత్వరూపైక పురుషప్రయుక్తత్వ విశేషణం జగ
దీశానామనుపాదేయమ్ || తాదృశకూటప్రతియోగిని తాదృశసముదాయత్వ భ
దనివేశే ప్రతియోగివ్యక్తిపరిచాయకౌక్తివైయథ్యాచ్చ || సన్దేహమప్యసంభ
వః పాశుత్వోదాహరణత్వాదినా ప్రతిజ్ఞామాత్రా వగాహిభిమాత్తక యత్కిం
చిజ్ఞానీయత త్తజ్జనకతా వచ్ఛేదకవిషయతాశ్చయవర్ణత్వవ్యాపకప్రతిజ్ఞాత్వనిష్ఠ
న్యూనవృత్తిత్వనిరూపకత్వాన్నానీయత్వస్యేత్యతలహా * దిగితి * తదధఃశ్చ
యత్కించిజ్ఞానేభిమాన్యత్వవివక్షణాన్నాసంభవః || ఏవంవిశేష్యదశేపి భృ
మాన్యత్వం జ్ఞానేవిశేషణందేయం తేనప్రతిజ్ఞాద్యేకదేశే ఘటమనయేత్వాదివా
క్యేచనాతిప్రసంగః || తథాచాయమత్యనిష్కషణః || తాదృశయత్కించిచ్ఛా
బ్జిబోధనిరూపితేచ్ఛాత్వావచ్ఛిన్నఘటిత ధర్మానవచ్ఛిన్నత్వ విశిష్టనిర్ణయత్వా
వచ్ఛిన్నాయాయాకారణతాతత్తదవచ్ఛేదకకొటిప్రవిష్టభిమాన్యయత్కించిజ్ఞా
నీయవిషయతానిరూపకవర్ణత్వ వ్యాపకసముదాయత్వనిష్ఠన్యూనవృత్తిత్వా ని
రూపకప్రతిజ్ఞాది విశిష్టాన్యతాదృశసముదాయత్వం నానీయత్వమ్ || అథాత్య
వ్యాపకత్వనివేశోవ్యర్థః వినిగమనావిరహేణతత్తదవర్ణవిషయితానాం కారణ
తావచ్ఛేదకత్వేనయాయాకారణతేతి వీప్సయాతత్తదవర్ణవిషయకత్వా వచ్ఛి
న్న సకలకారణతానామేవ లక్షణఘటకతయా తత్తదవచ్ఛేదకవిషయతాశ్చయ
వర్ణవృత్తిత్వస్య ప్రతిజ్ఞాద్యేకదేశ సముదాయత్వేఽసత్వేన తత్రాతిప్రసంగా
భావాత్ || సచ యావత్కారణతాంతర్గతాయాఅప్యవహితౌత్తరత్వాదిసాంస
గికవిషయితావచ్ఛిన్న కారణతాతదవచ్ఛేదక విషయితానిరూపకవర్ణాప్రసి
ద్ధిర్వాప్యపకత్వానివేశే ఏకదేశాతివ్యాప్తిభయేన సాక్షాత్తదవచ్ఛేదకత్వస్యేవ
నివేశనీయతయా తాదృశకారణతాయాం పరంపరయాఽవచ్ఛేదకవిషయితానిరూ
పకవర్ణప్రసిద్ధిరితివక్తుమశక్యమితివాచ్యమ్ || వర్ణవిషయకత్వావచ్ఛిన్న యావ
త్కారణతావివక్షణాత్ || ఏవంసతివర్ణత్వ నివేశోవ్యర్థకతినశంక్యమ్ || తస్య
తాదృశ కారణతానివేశతాత్పర్యకత్వాత్ | సచైవమసంభవస్తాదృశానుపూర్వీ వి
షయకజ్ఞానేనైవ పాశుతయా విషయితాయాః సాక్షాదనవచ్ఛేదకత్వాదితి
వాద్యమ్ || తథానతి జ్ఞానవృత్త్యప్రవేశేగౌరవాజ్ఞానీయవిషయితాయావీచకార

ణతానచ్చేదకత్వాత్ ॥ భర్తృభర్తౌతావచ్చేదకభావాదన్న జ్ఞానత్వవిషయత్వ
యోరెవ తదనచ్చేదకత్వాభ్యుపగమాచ్చ నొక్తదోషః ॥ యత్తు॥తత్తద్వర్ణవిష
యితానాం వినిగమనావిరహేణ ససాక్షాదవచ్చేదకత్వం సంభవతిపాగభావాన
భ్యుపగమవక్షేసోత్పత్త్యధికరణక్షణోత్పత్తికభ్యంస పృతియోగిత్వరూపావ్యవ
హితపూర్వత్వస్యాత్పత్తిద్యయఘటితత్వేన గురుతయా తద్వర్ణావ్యవహితపూర్వ
తద్వర్ణజ్ఞానస్య హేతుత్వేనారవాత్తదఘటితతత్తద్వర్ణాకావ్యవహితో త్తరతత్త
ద్వర్ణత్వరూపానుపూర్వీకారకజ్ఞానస్వేవహేతుత్వాదితి ॥ తదనత్ ॥ స్వ
పృతిపృతిమత్వ సవపృతిస్వంస పృతియోగిత్వ న్యవిషయక కృతినమానాధిక
రణ కృతివిషయత్వేత్రితయంబుదైన తత్తద్వర్ణవిశిష్టత్వరూపావ్యవహిత పూ
ర్వత్వస్యాతి లఘుతయా తత్సంబంధేన తత్తద్వర్ణ విశిష్టతత్తద్వర్ణజ్ఞానత్వేన కార
ణతాయా మాషయితుమశక్యత్వాత్ ॥ విషయతానానిరూప్య నిరూపకభావ
వినిగమనావిరహేణ సకలవర్ణ విషయితానాం కారణతావచ్చేదకత్వస్య నిష్ప్ర
త్యూహత్వాచ్చ ॥ అత్రవచంతి ॥ యాయాకారణత్వేనసకలకారణతాడపా
దాయతత్తదవచ్చేదక విషయితానిరూపక వర్ణపృతిసముదాయత్వస్యస్యాయ
త్వేనారవాత్పృతిజ్ఞాజ్ఞానీయైకాహేతుజ్ఞానీయైకేతిరీత్యా పంచకారణతాస్తత్తద్వ
టకచరమవర్ణ విషయకత్వావద్భిన్నావీచాపాదేయాస్తథాచైకదేశవారకతయా
వ్యాపకత్వనివేశస్సార్థకః॥నచవినిగమనావిరహాశ్శంక్యః సమనియతానాంకారణ
తానామైకోపగమసంభవాత్పంచకారణతానామేన లక్షణఘటకత్వాత్ ॥ నచై
నంకారణతావచ్చేదకకోటి పృతిపైతివ్యర్థమిశంక్యమ్ ! విషయితామాలై తద
వచ్చేదకతాపర్యాపైః పూర్వోక్తరీత్యాసంభవేనతన్నివేశేసంభవస్వేనప్ర
సంగేన పర్యాప్త్యనివేశ సూచనాయైవ చదుపాదానాత్ ॥ నచ సమనియత
కారణతానామైకోపగమేరయవలక్షణే ఆనుపూర్వీవిశేషప్రకారనిష్ఠయ
త్వ సమనియతకారణతావచ్చేదక విషయితానిరూపకత్వ మిత్యత్రసమనియత
త్వ నివేశవైయర్థ్యప్రసంగస్తాదృశ నిష్ఠయత్వావద్భిన్నకారణతానివేశ సంభ
వాదితివాచ్యమ్ ॥ సమనియతానాం కారణతానామైక్యానేక్యవక్ష్యద్యయ సా
ధారణ్యేన తన్నివేశాత్ ॥ తాసామైక్యవక్షాభిప్రాయేణవ్యాపకత్వోపాదానా
త్ ॥ నను పంచానామేవ కారణతానాం నివేశేయత్క్రిందిచచ్ఛబ్దబోధ నిరూ
పితత్వస్య పరిచాయకతయానివేశాపతిః ॥ నచైష్టాసత్తిః ॥ ఆనుపూర్వీభేద

భిన్నానాం కారణతానాం తత్తద్వ్యక్తిత్వేననివేశాత్ ॥ పర్వతావహ్నిమాణ్
 పర్వతోదహనవానిత్యాది ప్రతిజ్ఞాదిఘటిత తత్సాధ్యకన్యాయా ననుగమప్రసం
 గాత్ ॥ అవచ్ఛేదకవిషయితానిరూపకవర్ణవృత్తిత్వ సంబంధేనతాదృశ సకలకా
 రణతావిశిష్ట సముదాయత్వమితి వ్యాపకతాఘటిత సకలకారణతాఘటిత లఘు
 తరలక్షణసంభవాచ్ఛేతిచెన్న ॥ స్వవృత్తిసాధ్యవత్పక్షవిషయకత్వావచ్ఛిన్న జ
 న్యతానిరూపితజనకతావచ్ఛేదక విషయితానిరూపక వర్ణ త్వవ్యాపకత్వస్య వృ
 త్తిపేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టపేతువిశిష్టపేతుత్వవిషయకత్వావచ్ఛిన్నజన్యతా ని
 రూపితజనకతావచ్ఛేదకవిషయితానిరూపకవర్ణ త్వవ్యాపక త్వేత్వాదివ్యాపకతా
 పంచక సంబంధేనతాదృశ శాబ్దవిశిష్టసముదాయత్వం వివక్షణీయమేతదర్థతాత్ప
 ర్యగ్రాహక మెవశాబ్దేయత్కించిత్త్వం సతులక్షణప్రవిష్టమననుగమపత్రైతా
 నోక్తాననుగమాలక్షణానన్యంవెతి ॥ చతుతస్తు ॥ తాదృశయత్కించిచ్ఛాబ్ద
 బోధనిరూపితానిర్ణయత్వావచ్ఛిన్నాయాయా కారణతాసావచ్ఛేదకకోటిప్ర
 విష్టయత్కించిజ్ఞానీయవిషయితానిరూపకవర్ణ త్వవ్యాపకతాసంబంధేన తాదృ
 శసకలకారణతావిశిష్టసముదాయత్వం విశేష్యదళపర్యవసితాధోమతద్వయ
 సాధారణ స్తత్రసమనియత కారణతా నామైక్యవత్కేవికదేశసముదాయేతివ్యా
 ప్తివారణాయ వ్యాపకతానివేశః అనైక్యవత్తే సకలకారణతాంతరగతావ్యవ
 హితో త్తరత్వవిషయకత్వావచ్ఛిన్న కారణతావచ్ఛేదక విషయితానిరూపక వ
 త్కాప్రసిద్ధ్యాసంభవవారణాయా వచ్ఛేదకకోటిప్రవిష్టానా మవచ్ఛేదకత్వ
 సూచనాయ కోటిప్రవిష్టేతి తథాచ వర్ణవిషయితానాం తదవచ్ఛేదకకోటిప్రవి
 ష్టత్వాన్నాప్రసిద్ధిః ॥ ఏతేన పూర్వకల్పేశాబ్దేయత్కించిత్త్వశబ్దజ్ఞాననిష్ఠత్వకో
 టిప్రవిష్టత్వానాం లక్షణైనివేశాత్సర్వసతాసతత్సంగతిరితినిరస్తమ్ ॥ అత్యతే
 షానివేశసావశ్యకత్వాత్ ॥ అథవిషయితాయాం తాదృశజనకతాశ్రయజ్ఞా
 నీయత్వమేవనివేశనీయముదాసీనసాధారణ సముదాయత్వస్య తాదృశసము
 దాయత్వనిష్ఠ న్యూనవృత్తితానిరూపకతయైవ వారణాత్తదవచ్ఛేదకతానివేశా
 వ్యర్థగతిచేత్ ॥ ఆత్యకేచిత్ ॥ కాలికసంబంధేనతాదృశ జనకతావిశిష్టఘటమానయేతి
 వాక్యజ్ఞానమాదాయ తాదృశవాక్యేతిప్రసంగవారణాయస్వరూపసంబంధేనై
 వ జనకతావైశిష్ట్యంవాద్యం తథాచ గౌరవమతోవచ్ఛేదకత్వనివేశః ॥ సచకా
 లికసంబంధేన తత్తత్తజనకతావిశిష్టఘటపదజ్ఞానమాదాయ తద్విషయితావ్యాపక

ఘటపదత్వ నిష్ఠనూనవృత్తితాన్వినిరూపకత్వవిరహోజ్జైవ తద్వావిరగమితివాచ్యం
తథానతి తాదృశవృత్తిజ్ఞాత్వ మాదాయాసంభవవారణాయాపరదశేస్వరూపసం
బంధేనజనకతావైశిష్ట్యానవచ్ఛేదకత్వస్యవాఽవశ్యంనివేశనీయ తయోక్తాతివాన్
ప్రైమృరావరతాత్ ॥ నచోక్తవాక్యవిషయితానామపి కాలికసంబంధేనావ
చ్ఛేదకతా విశిష్టత్వాదతివ్యసంగ వాగణాయ స్వరూపసంబంధేనావచ్ఛేదకతా
వైశిష్ట్యస్య నివేశనీయతయాఽవచ్ఛేదకతా ప్యవేశోఽధికఇతివాచ్యమ్ ॥ అవ
చ్ఛేదకతానంబంధేనజనకతావైశిష్ట్యేన నివేశనీయతయా అధికనివేశాభావాది
తివదంతి ॥ వస్తుత్వస్తు స్వరూపయోగ్యజ్ఞానకన్యాయనంగ్రహాయస్వరూప యో
గ్యతా రూపమేవ జనకత్వంనివేశనీయం తచ్చ జనకతావచ్ఛేదక ధర్మవత్త్వమే
వ తథాచ జనకతావచ్ఛేదక ధర్మవత్త్వేనజ్ఞానం నివేశ్య తదీయత్వేన విషయ
తాప్రవేశా పెక్షయా తదవచ్ఛేదకత్వేన విషయితానివేశ ఏవయక్తోలాఘవాదితి
తదేవనివప్తమితిధ్యేయమ్ * విశిష్టవైశిష్ట్యానగాహిబోధాత్తకపరామర్శేతి *
మీయతే అనేనేతి మానమితిపున్వత్ప్రతి లబ్ధజ్ఞానకరణఘటకజ్ఞానరూపక్రియా
యాం విశిష్టవైశిష్ట్యానగాహిత్యభేదేన విశేషణమితి విశిష్టవైశిష్ట్యానగాహ్యభి
న్నజ్ఞానకరణం లభ్యతే తచ్చ కరణమేకంన్యాయ జన్యబోధాత్తకం మానంత
రం మనోరూపమిత్యవయవాధోఽక్షేయః ॥ ఉక్తాప్యతఇత్యసౌత్పద్యతఇతి నా
థః మనసానిత్యత్వాదతతహ * సావత్తకేతి * న్యాయజన్యవిశిష్టజ్ఞానాత్తక
త్యథః ॥ కేవలమనః పరామర్శజనకత్వాభావాదాహ *తథావిధేనేతి*తా
దృశవిశిష్టజ్ఞానసహితేనేత్యథః * తదసత్త్వేనేతి * ఉపనయజన్యవ్యాప్తివిశిష్ట
వైశిష్ట్యానగాహిబోధస్యాసత్త్వేనేత్యథః ॥ ఉపనయజన్య శాబ్దబోధోత్తరం
నిగమనశ్రవణైవ తద్ఘటకపదార్థోఽపస్థిత్యా తన్నాశాదితిభావః * బాధకాభా
వాదితి * మహావాక్యార్థబోధస్య సంపన్నసామగ్రికావాంతర నానావా
క్యార్థబోధాధీనత్వాత్పునర్భావే వాదితాత్పర్యాపేక్షాభావాదితిభావః ॥
* వాదితి * సాధారణ ధర్మోఽక్తిరియం ॥ అస్మామాణ్య శంకానేయత్యా
భావాత్కృద్విత్పురామశాంతర వైయర్థ్యమన్వరసః ॥ వ్యాప్యపదస్య వ్యా
ప్త్యర్థకత్వేదూషణమాహ * నామాభేతి * స్వయంలక్షణమాపేతిజగదీశే
యావతరణమసంగతం మూలాథతాయా ఏవతస్యసంభవాదిత్యాహ *అత్రేతి*
* అనుపపత్తైర్వక్ష్యమాణతయేతి * ఉదాహరణోపనయయో రెవతత్పున్యనస్య

తీత్యనేనేత్యాదిః * యత్క్రిందితి * విషయితావిశేషణమ్ * తాదృశేతి *
 వృత్క్రిమ ప్రియకైత్యధాః || వక్ష్యమాణదోషా నిరసనీయకల్పంతరమా
 హ * అభవతి * సావశ్యాయనిగమన వృత్తిత్వసంబంధేనోపనయోద్ధరత్వ విశి
 ష్టనిగమనత్వరూపానుపూర్వ్యవద్భిన్నభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకకోటా సం
 సగః ఘటకతయా నిగమనప్రవేశాన్నిగమనసంగ్రహోబోధ్యః * సావశ్యాయా
 భూతేతి * అత్రేవంబోధ్యమ్ * తాదృశయత్క్రిందిచ్చాబ్జబోధేత్యాదిలక్షణసాన్వి
 శ్యాయీభూతేత్యాది విశేషణై వాక్యాంతర సాధారణసాన్వియవృత్తిసముదాయ
 త్వవ్యావతాకన్యూనవృత్తిత్వానిరూపకత్వ విశేషణస్య దర్శితదిశాజ్ఞానైక్యఘ
 టితస్య నివేశనమానాకారక ప్రతిజ్ఞాద్యయశాత్వాదీచతుష్టయై తత్త్వస్థానము
 దాయత్వ వారకతయా నిషేధవ్యయోపాదానసాధకత్వేపి జ్ఞానాఘటితైస్త్రి
 లక్షణతథాన్యూన వృత్తిత్వా నిరూపకత్వ వినక్షణాసంభవాత్సాన్విశ్యాయీభూత
 ప్రతిజ్ఞాద్యవ్యవహితో త్రరశాత్వాది వృత్తిత్వస్యసముదాయత్వ విశేషణనేవా
 వపత్రానిషేధవ్యయనివేశోప్యధావీన || అథ తదనివేశే ప్రతిజ్ఞాదిపంచక సము
 దాయత్వ రూపవిశేష్యదళవైయధాంసాదితి తత్సాధకత్వాయైవోచితాను
 పూర్వీకత్వ రూపవిశేషణ దళస్యనిషేధవ్యయగర్భితాదర ఇతిచేన్న || కృమిక
 వణాసముదాయ రూపప్రతిజ్ఞాద్యధికరణ క్షణాప్రసిద్ధాసావశ్యయప్రతిజ్ఞాం
 త్వ వణావ్యవహితో త్రరశాత్వాద్యక్షణవృత్తిత్వేనసతి సావశ్యయశాత్వంశ్చన
 ణావ్యవహితో త్రరూపారణాద్యక్షణవృత్తిత్వేనతీత్యేవంరీత్యా వృత్తిత్వ చ
 తుష్టయివిశేషిత సముదాయత్వస్తేన వివక్షణీయతీయా తాదృశైకదేశ సము
 దాయత్వ వ్యావరకరియేన గ్రంథకృదుపవణితాధాక విశేష్యదళసాధకస్య
 సంభవాదితి * ఏవంచేతి * ఉచితానుపూర్వీకేత్యస్య సావశ్యయీభూతేత్యాదివి
 శేషణ తాత్పర్యకల్పేచేత్యధాః || నను తాదృశానుపూర్వీకవద్భిన్నభేద ప్రతి
 యోగితావచ్ఛేదకత్వ నివేశేపిన్యాయ ఘటకకలిపయవణా వృత్తిసముదాయత్వ
 వారణాయ ప్రతిజ్ఞాత్వాదీపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకయత్క్రిందిద్ధన్యవకత్వరూపప్ర
 తిజ్ఞాది పంచవృత్తిత్వాధాక విశేష్యదళసాధకస్య మసంభవభయేనతాదృశభేద
 ప్రతియోగితావచ్ఛేదక వణాత్వవ్యావకత్వ నివేశాసంభవాదేవం షెత్యసంగత
 మితిచేత్ || అత్రకేచిత్ || తాదృశభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసాన్విపచ్ఛేదకతా
 వచ్ఛేదకసాధారణసాన్విప్రామాణికత్వే తాదృశానుపూర్వీకవిశేష ప్రకారకనిశ్చ

మున్నె నమనియతకారణతావచ్చెదక యత్కించిజ్ఞానీయవిషయతానిరూపకవల్ల
 త్వ హ్యపకత్వస్తేనవివక్షణీయతయానవిశేష్యదశసాధకన్యమిత్యాహః॥౬౯॥
 తస్మాత్సావ్యయప్రతిజ్ఞాఘటితయత్కించిత్రాద్యశానుభూగ్యవేద్యున్న భేదవ్యతి
 యోగితావచ్చెదకత్వవిశిష్టవణత్వ హ్యపకత్వనిరేతసంభవాదసంభవాభావేన
 తత్సాధకకార్యసంభవత్యతిబాధ్యమ్ ॥ నానాప్రతిజ్ఞాది సాధారణప్రతిజ్ఞాత్వాది
 హ్యపకత్వస్య కస్తిన్నపిన్యాయత్వైఽసంభవాదసంభవత్యతి ప్రతిజ్ఞాత్వాదిపరాన్య
 ప్రస్థవచ్చెదక యత్కించిదితి ॥ తాదృశోధమః ప్రతిజ్ఞాదినప్తతత్వన్యకైవే
 మేవ * ససంఘాయైకార్థప్రతిపాదకత్వమితి * వాదితాత్వప్రసేషయాభాతా
 దైశ్యవిధేయభావాపన్నార్థబోధకత్వమిత్యర్థః*గుణానాంశేతి* శ్రేమిససూర్య
 మిదంతదధశ్చ॥గుణానాంవిధేయానాంపరాధకతావత్॥ఉద్దేశ్యసాకాంక్షత్వా
 త్ ॥ ఉద్దేశ్యనిష్ఠవిషయతానిరూపిత విషయతాశ్రయత్వాదితియావత్ ॥ అసం
 బంధః ॥ అవచ్చేద్యావచ్చేదకభావాపన్నవిషయతానిరూపకత్వాభావః సనేన్వి
 సం పర్యతోవహ్నిమానతి బోధీయవహ్నివహ్నిత్వవిషయంబయోరవచ్చేద్యా వ
 చ్చేదకభావో నస్యాదవహ్నిత్వస్యాపి ధర్మపారతంత్యైవావ్యతివేశేషతాన్వి
 దతతహ ॥ నమత్వాత్॥తుల్యతయాభానాదిత్యర్థస్తథాచ జహ్నుత్వేన్వపహ్న
 వపి భానాన్న తయోస్తుల్యతయాభానమితిసరోవః * సుచరదంతీతి * అ
 థాదాన్వయబోధేకన్వచిత్వశేషణ వాచకపదాన్వయసాతా త్రుత్వకేవలప్రవేశేష్యవా
 చకపదజ్ఞానం కారణం యథానీలఘటత్యాహౌకిన్వచిత్వశేషణం శేష్యవాచకపద
 యోః సమానవిధకైత్వజ్ఞానంయథానీలాఘటత్యాహౌ సుచరదంతీత్యా
 హౌ ద్వివిధస్యావ్యభావాచ్ఛబ్దబోధోవారణీయః ప్రకృతేషిస్తేపరురవస్థాభవ
 న్నత్యతిభావః * అసమస్తనామాథేతి*సమాసాఘటకపరాధైశ్యః * అ
 థాదాన్వయప్రతియోగిసాపేక్షతయేతి * నమధఃః పదవిధిరితినూత్రమ్ ॥ ల
 స్యాధః ॥ పదవిధిః ॥ పదకార్యమ్ ॥ కార్యాణిచ తద్ధితసమాసాదీని ॥ నమ
 ధః ॥ సమథాశ్రిత ఏదనర్హంనాన్యం సావధారణమితిన్యాయాత్ ॥ ఏవకా
 రవ్యవచ్చేద్యంచాసమథానాశ్రితత్వమ్ ॥ అసామర్థ్యంచస్వనిజిష్టవిశేషకకా
 బ్దబోధానుకూలవృత్త్యనుటక పదాధాన్వితస్యాద్యచరత్వమ్ ॥ తథాచప్రకృతే స
 హ్నిపదస్య వృత్త్యనుటకద్విరుక్తయత్పదాధాన్విత స్వాద్యచరత్వైఽసామర్థ్యా
 న్మ తమ తరం తద్ధితసంభవత్యతిభావః ॥ పృథ్వీవృత్త్యతద్ధితసమానేకశేష స

నాద్యంత ధాతవఇతి * యాద్యశయాద్యశవాక్యైర్నితి * అథయాద్యశయాద్య
 శవాక్యానాం పరామర్శవిషయ పదార్థోపస్థాపకత్వమితి నిర్వచనె సకలన్యా
 యఘటక ప్రతిజ్ఞాదిఘటక పదానామపి పరామర్శప్రయోజకతయా తావద్వృ
 త్తిసముదాయశ్చిన్య క స్తిన్నపి న్యాయత్వేనసత్త్వాదసంభవః॥ ఉదాహరణో
 వసయయోరతివ్యాప్త్యసంగతిశ్చైతిచత్॥ ఆత్మబూమిః"యాద్యశయాద్యైత్యన్య
 యాద్యశసముదాయత్వాశ్రయప్రయోజ్య స్మృతివిషయత్వం పరామర్శ విషయ
 తావ్యాపకం తాదృశసముదాయత్వాశ్రయత్వమిత్యర్థః ॥ ఏతేన వాక్యానాం
 పదార్థోపస్థాపకత్వాభావాత్కథమితివాప్తిదానమితి నిరసం * యథాకథం
 చిత్సరామర్శానుకూలత్వమితి * తథాచప్రతిజ్ఞాదిపంచవాక్యానామపితాదృశమ
 రామర్శప్రయోజకత్వాత్తావద్వృత్తిసముదాయత్వస్యాదాహరణోవసయయోర
 సత్త్వాన్నతాదృశవాక్యద్యయేతివాప్తిరితిభావః॥ అథయాద్యశ యాద్యశవాక్యా
 నామిత్యుక్త్యా న్యాయాంతర వాక్యానామపి తాదృశత్వా త్తావద్వృత్తిత్వస్య
 న్యాయత్వేనసత్త్వాదసంభవః వక్ష్యమాణాతివ్యాప్త్యసంగతిశ్చ ॥ సచయాద్యశ
 సముదాయత్వాశ్రయప్రయోజ్య స్మృతివిషయత్వం పరామర్శవిషయతా వ్యాప
 కం తాదృశసముదాయత్వాశ్రయత్వమితి స్మారన్విరుక్తార్థ తాత్పర్యం వక్తుం శా
 క్యమవిశేష ప్రసంగాదుక్తాతివ్యాప్తేదురాస్వరత్వాచ్చేతిచేన్న ॥ యత్కించి
 త్సరామర్శప్రయోజకతా యాద్యశయాద్యశవాక్యానామితి వివక్షణీయం న్యాయ
 యాంతరగతవాక్యానామ తాదృశత్వాన్నాసంభవః ॥ సచకోషహిమ్నా కుతు
 ఇత్యాదివాక్యానామపి తాదృశ తయాసంభవోదురాస్వరత్వమివాచ్యమ్ ॥ ఏక
 ప్రయుక్తత్వేన తాదృశవాక్యవిశేషణత్వాత్ ॥ సచాగ్నిమదీధిత్యసంగతిశ్చం
 క్యా॥ తాదృశవాక్యవంచక స్త్రేణికప్రయుక్తత్వేనతలైర్వాతివ్యాప్తేరభిప్రేతత్వా
 న్నవాక్య దశకేత్యన్య వక్తుంశక్యత్వాత్ ॥ సచ తథాసతిపర్వతావహిమ్నా
 కుతోధూమాదిత్యాదే రిత్యేత్యసర్వతా వహిమ్నానిత్యన్య వైఫల్యసంకర్షమ్ ॥
 అక్షణసమన్వయాద్ధం తదుక్తేః ॥ సచనివృత్తిపత్తిఘటక పర్వతావహిమ్నానితి
 వాక్యస్యన్యాయప్రయోక్తప్రయుక్తత్వేన తాదృశతద్భటితసముదాయవృత్తిత్వ
 స్యన్యాయత్వేనసంభవాదసంభవఇతివాచ్యమ్ ॥ ఆవృత్తాస్తేవప్రతిజ్ఞేతిమతే వి
 ప్రతిపత్తిఘటకవాక్యస్య పునరనుసంధాన మాత్రమేవ సపునః ప్రతిజ్ఞావా
 క్యోచ్ఛారణమితి తస్య వాక్యాంతరత్వాభావాదితి విభావనీయమ్ ॥ — ॥

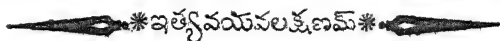
—ఇతి న్యాయలక్షణమ్— * భ్రమావృత్తితి * భ్రమావృత్తిత్వర్థ
 ప్రేన నిదుక్తానుపూర్వీప్రకారకజ్ఞానస్యాన్యం శేభ్రమత్వేపి నక్షతిః * హేతువి
 శిష్టహేతుత్వవిషయితాబహిర్భూతైతి * తాదృశహేతుత్వవిషయత్వావ్యాపకత్వ
 థః ॥ తాదృశహేతుత్వత్వావచ్చిన్న విశేష్యకనిశ్చయత్వవ్యాపక ప్రతిబంధ
 క తానవచ్ఛేదకత్వం బహిర్భూతత్వమితిభట్టాః * తాదృశధర్మవిశేషణత్వే
 గౌరవమితి * అథప్రతిజ్ఞాదిభేదపంచకాన్యతమప్రతియోగితావచ్ఛేదకధర్మవ
 త్వయాపం లఘులక్షణంసంభవతి తెనైవహేత్వంతసముదాయ వారణాత్తద్వా
 రకప్రతిజ్ఞాత్వాద్యవచ్చిన్నానుయోగితాకెత్వాది విశేషణంగౌరవాపాదకం కేమ
 థః ॥ నచ ప్రతిజ్ఞాభేదస్య తదేక దేశభేదస్యచ కేవలాన్వయితయానమనియత
 త్వేనైక్యాదేక దేశాతివ్యాప్తిరేవం ప్రతిజ్ఞాభేదస్య హేత్వంతసముదాయభేద
 స్య చైక్యాత్తాదృశసముదాయవారక ప్రతిజ్ఞాత్వాద్యవచ్చిన్నానుయోగితాకే
 త్యాది విశేషణమప్యావశ్యకమితివాచ్యమ్ ॥ తాదృశభేదానాం కేవలాన్వయిత్వే
 వ్యవ్యాప్త్యవృత్తిత్వేన ప్రతియోగివైయధికరణ్యాఘటిత పరస్పరవ్యాపకత్వవి
 రహితైక్యాయోగాత్ ॥ యథాచైతత్తథామిశ్రలక్షణవ్యాఖ్యానం సప్తమి
 తిచెన్న ॥ ప్రతిజ్ఞాద్యన్యతమత్వశబ్దస్య ప్రతిజ్ఞాదిభిన్నభిన్నత్వాధికతవ్యస్య
 రససిద్ధత్వావచ్చిన్నాథానుల్లంఘనేనైవ గురులక్షణకరణోద్దేశితరూపస్య లక్షణ
 త్వసంభవేపి తస్యలక్షణంతరత్వాత్ ॥ నచైవంహేత్వంత సముదాయవారకవి
 శేషణస్య స్వాతంత్ర్యేణ నివేశాత్కథం శబ్దాథానుల్లంఘనమితిశంక్యమ్ ॥ ప్ర
 తిజ్ఞాదిభిన్నోన్మయస్తాత్ప్రతిజ్ఞాదిభిన్న సద్భిన్నత్వస్యాపి తచ్ఛబ్దాధికత్వాత్ ॥
 ఏతేనప్రతిజ్ఞాదిభేదపంచకానుయోగితావచ్ఛేదకంయద్యద్వాసజ్యవృత్తిరూపం
 తత్తదస్య త్వేనతిప్రతిజ్ఞాత్వాద్యవచ్చిన్నానుయోగితాకభేద ప్రతియోగితావచ్ఛే
 దకం యద్యత్తత్తద్భేదకూటమేవనివేశనీయంసత్యంతద శే వ్యాసజ్యవృత్తిత్వనివ
 శాత్ప్రతిజ్ఞాఘటకయావద్యథాన్యతమత్వమాదాయ నేకదేశాతివ్యాప్తిరితిని
 రస్తంతస్య లక్షణత్వ సంభవేపి ప్రతిజ్ఞాదిభిన్నభిన్నత్వ వాచకప్రతిజ్ఞాద్యస్య
 తమత్వ శబ్దాధికత్వాభావాత్ * స్వానాశ్రయాంతరతభాగద్యయవృత్త్యస్య త్వే
 నేతి * స్వాశ్రయీభూతైకభాగధ్వంసాధికరణక్షణోత్పత్తికః స్వాశ్రయీభాగా
 న్తరపాగభావాధికరణక్షణోత్పత్తికశ్చయః స్వానాశ్రయస్తత్కాన్యత్వేన స్వా
 శ్రయధ్వంసాధికరణంయః స్వాశ్రయపాగభావాధికరణ క్షణస్తదుత్పత్తికస్తా

నాశ్రయకభిన్నత్వేనవైత్యసః * తాదృశశాబ్దబుద్ధిత్యపర్యాప్తైతి* అభసర్యా
 సినివేశేనసంభవస్తాదృశశాబ్దబోధంప్రతిపర్వతానహ్నిమాగ్నిరిదకహసవాని
 త్యాది నానానుపూర్వీక జ్ఞానానాం హేతుతయా తేషాంపరస్పరం వ్యభిచారే
 త తాదృశశాబ్దనావ్యవహితోత్తరత్వస్యాపి కార్యతావచ్ఛేదకప్రవేశావశ్యకత్వా
 త్ ॥ నచ తాదృశయత్కించదానుపూర్వీ పరికారకజ్ఞానావ్యవహితోత్తరత్వస
 హితతాదృశ శాబ్దత్వ పర్యాప్తత్వం వివక్షణీయమితివాచ్యమ్ ॥ ఏదమపికార్య
 తా వచ్ఛేదకకోశా విషయనివేశే ప్రయోజనాధావేనాసంభవావారణాదితి శు
 న్న ॥ తత్తదానుపూర్వీప్రకారకజ్ఞానావ్యవహితోత్తరత్వ పర్యాప్తత్వనివేశవస
 తాత్పర్యాత్ ॥ అథవానుమితిగ్రంథోక్తలభువానురోధాద్విషయస్యాపికా
 ర్యతావచ్ఛేదక నివేశకభిప్రాయకల్పనానోక్తదోషః ॥ అథైవమప్యనచ్ఛేదక
 తా పర్యాప్తినివేశోన్వయః ॥ యత్కించిజ్ఞానైవక్ష్యమాణతాదృశజనకతాద్య
 యశూన్యత్వ విశేషణైః విశిష్టవైశిష్ట్యవగాహశాబ్దబోధజనకజ్ఞానా సంగ్ర
 హేణాతిప్రసంగాధావాదితిచైత్యత్యైతి ॥ అత్యైతి ॥ స్వాసనవచ్ఛేదక విషయితావిశిష్టజ
 నకతాశూన్యయత్కించిజ్ఞానీయస్వాసనచ్ఛేదకవిషయితా నిరూపకవణాసము
 దాయత్వ మిత్వైతత్వాత్పర్యవసంపత్తస్యైతి కల్పభిప్రాయేణయథాశ్చితాభిప్రాయే
 యోగేదమితివదంతి ॥ నస్తుతస్తుప్రతిజ్ఞానుటకవహ్నిమానిలిధాగహేతుసముదా
 యైతివాన్తిః, క్షేత్రప్రహేధామజ్ఞానజ్ఞాప్యా వహ్నిరితిబోధనిష్ఠజన్యతానిరూపి
 తజనకతాశ్రయవక్ష్యమాణజనక తాద్యయశూన్యయత్కించిజ్ఞానీయవిషయితాని
 రూపక వణాసముదాయత్వసత్త్వాత్ ॥ నచైకదేశవారణాయ తాదృశవణా
 త్వ వ్యాపకత్వంనివేశనీయ మేవమపిప్రతిజ్ఞా హేతుసముదాయైతివాన్తిరత
 స్తాదృశసముదాయత్వ నిష్ఠనూననృత్తిత్వానిరూపకత్వం నివేశనీయం లెనైన
 తాదృశ సముదాయవాన్త్యత్తిరితివాచ్యమ్ ॥ న్యూననృత్తిత్వా నిరూపకత్వస్య
 సముదాయత్వవిశేషణయై ధూమాపాలాకవాన్పర్యతావహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞా
 నిష్ఠసముదాయత్వస్య తన్వటకధూమాదితి ధాగనిష్ఠసముదాయత్వ నిష్ఠనూన
 నృత్తితానిరూపకత్వేన తాదృశప్రతిజ్ఞాయా మవ్యాప్తిప్రసంగాజ్జనకతాద్యయ
 శూన్యత్వవిశేషణయైథ్యాపాతాచ్చేదకప్రతిజ్ఞా హేతుసముదాయాదివార
 ణాయతాదృశవణాత్వసమన్వేయత్వంజ్ఞానైకగుటితనూననృత్తిత్వానిరూపకత్వ
 మేవవానివేశనీయమితి నిరుక్తసముదాయైతివాన్తి తాదనన్వయమితిభేద్యమ్ ॥

తథావిధజనకతాద్యయశూన్యత్వేనేతి * యద్యపి పర్యతోవహ్నిమానితి పృ
తిజ్ఞాదిజ్ఞానేపి వినిగమనావిరహవ్యయక్తజనకతాద్యయ సత్త్వాదసంభవస్తథాపి
సమనియతానాం తాసామైకోప్యగమేన నతత్రభేదవ్యాప్తం ద్విత్వం || యదాప్సి
స్వనిరూపితజనకతావత్త్వస్వానవచ్ఛేదక విషయితావచ్ఛిన్న తాదృశాన్యతమ
జన్యతానిరూపిత జనకతావత్త్వాభయసంబంధేన తథావిధజన్యతాశూన్యత్వసే
స్వప్రతియోగితా వచ్ఛేదకతాదృశ జనకతావత్త్వస్వసమానాధికరణ తాదృశజన
కతావత్త్వాభయసంబంధేన భేదవిశిష్టాన్యత్వస్యవా తాదృశజనకతాద్యయశూన్య
త్వ మిత్యనేనవివక్షణాన్నాసంభవః * వ్యవస్థావ్యాపకభావానావన్నైతి * పర
స్పరన్యభిచారీత్యర్థః స్తథాచసావభావవద్వృత్తిత్వ స్వసమానాధికరణాభావవ్య
తియోగిత్య స్వసామానాధికరణైతత్త్రితయసంబంధేన తాదృశజనకతా విశిష్ట
జనకతాశూన్యత్వం పర్యవసితార్థః * సాన్వనవచ్ఛేదకేతి * స్వసమనియతజన
కతానవచ్ఛేదకైత్యర్థః సేనావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక సాధారణావచ్ఛేదకత్వాభావ
ప్రతిజ్ఞాదిజ్ఞానతాద్య వచ్ఛిన్నజనకతానవచ్ఛేదక పృష్ఠలగ్నవిషయతావిశిష్టతా
దృశ జనకతాయాః ప్రతిజ్ఞాదిజ్ఞానేనత్రైవిసాసంభవః || అథమామాదాలాక
వాక్ పర్యతోవహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞాయామవ్యాప్తిస్తజ్ఞానేహేత్యర్థః విషయక
బాధజనకతానవచ్ఛేదకపర్యత పదవిషయతావిశిష్ట తథావిధజనకతాసత్త్వాదితి
చెత్ అత్రకెచిత్ || సామానాధికరణ్యసాన్వనవచ్ఛిన్నజనకతావ్యాపకత్వో భయ
సంబంధేన సాన్వనవచ్ఛేదకవిషయతావైశిష్ట్యన్య జనకతాయాంవివక్షణీయత్వాత్ ||
అనంభవవారణాయ ప్రథమసంబంధనివేశః | ధూమాదాలాకవాక్పర్యతోవ
హ్నిమానితిప్రతిజ్ఞాయా మవ్యాప్తివారణాయ ద్వితీయసంబంధనివేశః || యదిహై
వమపిన్వత్త్వజనకతానివేశాదసమగమఇతి విభావ్యతే తథాసాన్వనవచ్ఛిన్నత్వ
సాన్వనవచ్ఛిన్న తాదృశజనకత్వా వ్యాపకత్వ సామానాధికరణైతత్త్రితయసంబం
ధేన విషయతావిశిష్ట తాదృశజనకతాశూన్యత్వ మేవవివక్షణీయమ్ | ధూమాదా
లాకవాక్ పర్యతోవహ్నిమానితిప్రతిజ్ఞాఘటకధూమాదితిభాగవిషయతా మా
దాయతన్యమవ్యాప్తివారణాయ ప్రథమసంబంధనివేశః || తత్రైవపత్వత పదా
దివిషయతా మాదాయావ్యాప్తివారణాయ ద్వితీయసంబంధనివేశః || తత్రైవ ప
ర్యతపదవిషయతామాదాయావ్యాప్తివారణాయ ద్వితీయసంబంధ ఘటకజనకతా
యాం తాదృశత్వనివేశః | వస్తుతస్తు || సాన్వనవచ్ఛేదక విషయతావిశిష్ట తాదృశజ

నకతాశూన్యత్వ సంబంధనెన తాదృశజనకతా వైశిష్ట్యం యత్క్రిందిజ్ఞానే విషక్షణీ
 యం ధూమాదాలాకవాన్పర్వతోవహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞాజ్ఞానేతదధాపిషయక
 బోధీయజనకతావైశిష్ట్యసత్త్వాల్లక్షణసమన్వయః । న న్యేవమప్యదాహరణ ఘ
 టకభాగద్యయ జ్ఞానీయజనకతయోః ప్రత్యేకంసాన్వనవచ్ఛేదక విషయితావిశిష్ట
 త్వేన తజ్ఞానేనిరుక్త సంబంధేనతాదృశ జనకతావైశిష్ట్యాభావాత్తత్ప్రత్యాప్తిరితి
 చేన్న ॥ సంబంధఘటకజనకతాయా ముదాహరణజ్ఞానీయజనకతాభేదనివేశాల్
 అథేవమపి సాన్వనవచ్ఛేదక విషయితాశూన్యత్వమేవనివేశ్యతాం కింతద్విశిష్టజన
 కతానివేశనెనేతి చేన్న ॥ ఏవంసతి యత్క్రిందిజ్ఞానీయ విషయితాయాం తాదృ
 శజనకతావచ్ఛేదకత్వస్య విశేష్యదళలభ్యస్య వైయథ్యావపత్తేః ॥ జనకతానివే
 శే ప్రకదేశజ్ఞానస్యాపి తాదృశజనకతా శూన్యత్వేనేక దేశవారకతద్వయ తత్ప్రా
 థాకాల్ ॥ వస్తుతస్తు, జనకతానివేశే నిరుక్తరీత్యోదాహరణా వ్యాప్తివార
 ణాయ సాన్వనవచ్ఛేదక విషయితాయాముదాహరణజ్ఞానీయ జనకతావచ్ఛేదకవి
 షయితాభేదస్య విషక్షణీయతయా హేతూదాహరణ సముదాయజ్ఞానై నిరుక్త
 సంబంధేన హేత్యుథాబోధీయజనకతావైశిష్ట్యసత్త్వాత్తదాదాయతత్ప్రముదాయే
 ౭తివ్యాప్తిరితి జనకతానివేశ స్తథాచ తాదృశజ్ఞానే ఉదాహరణజ్ఞానీయజనక
 తాభిన్న తాదృశహేత్యుథాబోధీయజనకతాసత్త్వాన్నతత్ప్రాప్తివ్యాప్తిరితత్త్వం
 యత్ప్రసవస్యస్య ధర్మితావచ్ఛేదకత్వ వారణాయప్రతిజ్ఞాదిజ్ఞానెనత్యాదిప్రకా
 రతానిరూపిత నిరవచ్ఛిన్న విశేష్యతాయాః స్వీకారాత్సాన్వనవచ్ఛేదక తాదృశ
 విషయితాశూన్యత్వస్య ప్రతిజ్ఞాదిజ్ఞానేనసత్త్వాదసంభవ ఇతి జనకతానివేశ స్త
 థాచావచ్ఛిన్నత్వసంబంధనెన తాదృశవిషయితావిశిష్టత్వస్య జనకతాయామసత్త్వా
 న్న దోషఇతి॥తన్న । ఏవంసతి యచిచెత్యగ్రిమగ్రంథానంగతి రుదాసీనవిషయ
 తాయాః సాన్వనవచ్ఛేదక త్వేపి జనకతాయాం తదవచ్ఛిన్నత్వాభావాదేవావ్యా
 ప్త్యనవకాశాల్ * అగతిరితి * అవ్యాప్తిరత్యధః ॥ సాన్వనవచ్ఛేదక విషయ
 తాయాం స్వశూన్యవృత్తిత్వ విశేషణంగతిరితికెచిల్ * చింతనీయఇతి * సాన్వ
 యవృత్తిత్వ సాన్వనాశీయవృత్తిత్వోభయసంభవ యత్క్రిందిజ్ఞాత్యాది విశి
 ష్టాన్యత్వం దేయమితిభావః॥యత్తు,తాదృశసముదాయత్వనిష్ఠనూనవృత్తిత్వా న
 రూపకత్వం దేయమితిభావవణానం ॥ తదసల్ ॥ ధూమాదాలాకవాన్పర్వ
 తావహ్నిమానీతిజ్ఞానీయజనకతావైశిష్ట్యసత్త్వాత్తదాదాయతత్ప్రము

దాయత్వ నిష్ఠనూనవృత్తితా నిరూపకతయా తదసంగ్రహవారణాయ జ్ఞానైక్య
 ఘటితస్య తస్యవివక్షణీయతయా తస్యతదవారకత్వాత్ * తద్వ టకప్రత్యేకవా
 క్షేపిత్యాప్తిరితి * ననూదాహరణజన్య బోధే ఏకజన్యతాయా అసత్త్వేనో
 దాహరణ విషయకజ్ఞానె సాప్తనవచ్ఛేదక విషయతావిశిష్టతథావిధజనకతా శూ
 న్యతావసత్త్వాదుదాహరణావ్యాప్తిః కిమథఃముపేక్షితేతిచెన్న॥ సాప్తనవచ్ఛేదక
 తస్య సప్తనిరూపితజన్యతానిష్ఠం యదన్యతమత్వ ఘటకభేద ప్రతియోగితావచ్ఛే
 దకం తద్విశిష్టనిరూపిత జనకతానవచ్ఛేదకేత్యథః ॥ ఉదాహరణ జన్యబోధని
 స్థజన్యతాద్వయసాన్యతమత్వే నైవాన్యతమత్వ శరీరనివేశజన్యతానిష్ఠాన్యతమ
 త్వమేవ తాదృశభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్విశిష్ట నిరూపితస్వమివాదా
 హరణ విషయకజ్ఞాన నిష్ఠజనకతాంతరమపి ॥ ఏవంచోదాహరణవిషయకజ్ఞానే
 పైకజనకతానత్వేపి తజ్ఞానం నన్య నిరూపితజన్యతా నిష్ఠం యదన్యతమత్వ
 ఘటకభేదప్రతియోగితా వచ్ఛేదకంతద్విశిష్ట నిరూపితజనకతానవచ్ఛేదక విషయ
 తాశ్రయః కింతు సమూహాలంబన మవయవాంతర విషయక మెవత్యుదాహరణ
 మాత్ర విషయకజ్ఞానె తాదృశవిషయతానాశ్రయత్వ సత్త్వాదుదాహరణలక్షణ
 సంగతి రిత్యాశయేనాతివాప్తిమాత్రాభిధానాత్ ॥ * * *

* యత్క్రిందిద్ధమవిశిష్టేషుద్ధసాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టత్యాది * అథశుద్ధసా
 ధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్టవైష్ట్యానగాహిత్యావచ్ఛేదక జన్యతానివేశేనైవాపన
 యవారణసంభవాద్యత్క్రిందిద్ధమవిశిష్టత్వవ్యథః ॥ సచ సాధ్యతావచ్ఛేదక ని
 స్థనిరవచ్ఛేదకతాకత్వ మేవావగాహిత్యాంతై నవివక్షిత ముపనయజన్య
 బోధేవ్యాపకతా వచ్ఛేదకత్వేనైవసాధ్యతా వచ్ఛేదకాభానాన్నతస్య తథాత్వ
 మితివాచ్యమ్ ॥ ఏవంసతి నిగమనాతివాప్తిస్తజన్యబోధేజ్ఞాన్యత్వధర్మితా వ
 చ్ఛేదకతయా స్వరూపత ఏవసాధ్యతావచ్ఛేదక భానాత్ । యత్తు, సాధ్యతావ
 చ్ఛేదకేతరథమాననవచ్ఛేదక ప్రకారకతాకత్వం స్వనిరూపిత ప్రకారతానిరూప
 తత్వ స్వభిన్నతావయవసంబంధేనావచ్ఛేదకతా విశిష్టసాధ్యతా వచ్ఛేదకనిష్ఠా
 వచ్ఛేదకతాకత్వమేవావగాహిత్యాంతాథః ఉపనయజన్యబోధేవ్యాపకతావచ్ఛే
 దకత్వేనైవ సాధ్యతావచ్ఛేదక భానాన్నావగాహిత్యాంత విశేషణేన తద్వాన్వి
 త్పుత్తిరితి యత్క్రిందిద్ధమవిశిష్టేతిసార్థకమితి॥తన్న । తథాసత్త్వదాహరణజన్య

బోధేయాద్యశ వ్యాప్తిభానం తాదృశవ్యాప్తివిశిష్టవక్షధమత్యాన్వి కాంక్షయేవో
 పనయప్రయోగఇతి నియమానురోధే నాదాహరణజన్యబోధేషి వ్యాపకతావ
 చ్చేదకత్వే నైవసాధ్యతావచ్ఛేదకభానస్యపగంతవ్యతయా తస్య నిరుక్తశుద్ధ
 సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్ట వైశిష్ట్యేవగాహిత్యాత్మతే రుత్తరత్రాదాహరణాతి వ్యా
 ప్తిః ప్రాప్తీనమతాభిప్రాయకత్వ కథనాసంగతేః । ఏతేనోపనయజన్యబోధేసా
 ధ్యవదన్యావృత్తిత్వరూప వ్యాప్తిరేవ భానతత్వభిప్రాయేణ యత్క్రించద్ధమ
 విశిష్టాతి విశేషణమితి సమాధానమవ్యక్తశ్చైత్యం ॥ యదపి సాధ్యతావచ్ఛేదకేత
 రథమానవచ్చిన్న ప్రకారతాకత్వ మేవావగాహిత్యాంతాథాడపనయజన్యబో
 ధేపాతుమన్నిష్టభేదప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వ రూపవ్యాపకత్వం సాధ్యాంశే
 భానతేననంచ కన్యవిదుపనయజన్య బోధస్యావగాహిత్యాంతవిశేషణన వారణ
 వ్యభావమాత్రస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకతాస్థలీయోపనయజన్యబోధీయ సాధ్యనిష్ట
 ప్రకారతాయా అభావరూప సాధ్యతావచ్ఛేదకేతరానవచ్చిన్నత్యాత్మతే స్తదాన్వి
 రణాయయత్క్రించద్ధ ర్థవిశిష్టాతివిశేషణమితి, తదపి ॥ జ్ఞాన విషయవాఢా
 మాదిత్యాది స్థలీయనిగమన జన్యబోధీయసాధ్య ప్రకారతాయాజ్ఞాన విషయ
 త్వరూప సాధ్యతావచ్ఛేదకేతరథమానవచ్చిన్నత్యా త్తదాన్విరణానురోధేనాన
 వచ్చిన్నాంతేన సాధ్యతావచ్ఛేదక తాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదక ధర్మావచ్చిన్నా
 పర్యాప్తికావచ్ఛేదక తాకత్వస్తేన వివక్షణీయతయాభావసాధ్యతావచ్ఛేదక
 కస్థలీయోపనయజన్యబోధీయప్రకారతాయా సాదృశత్వాభావాదేవ తదాన్వీకృ
 తైర్యత్క్రించద్ధ ర్థవిశిష్టత్యస్య వైయక్యతాదవస్థ్యాత్ ॥ అత్రేదంసమాధానం॥
 వ్యాపకసామానాధికరణ్య సాధ్యసామానాధికరణ్యావచ్ఛేదకపాతుతా వచ్ఛేద
 కరూప నానావిధవ్యాప్తీనామనుమిత్యుపయోగిత్యమితి మతాభిప్రాయకోయం
 గ్రంథస్తథావాపనయజన్యబోధే ప్రథమవ్యాప్తివిశిష్టపాతుభానైతస్యశుద్ధ సా
 ధ్యతా వచ్ఛేదకవైశిష్ట్యే వగాహిత్యాభావేన వారణాపి ద్వితీయవ్యాప్తిభానెన
 తదాన్విరణమితి యత్క్రించద్ధమవిశిష్టాతివిశేషణంసార్థకం॥ సవతహ్యత్తరత్ర
 ప్రాప్తీనమతాభిప్రాయకత్వ కథనాసంగతిశ్చంక్యా ॥ నవీనమతే సవమ్నిమాని
 తిభాగెన ధూమవ్యాపక వహ్నిలాక్షణిక వహ్నిపదఘటితేన వ్యాపకతాబోధ
 పి సాధ్యసామానాధికరణ్యావచ్ఛేదక పాతుతా వచ్ఛేదకరూప వ్యాప్తిబోధా
 సంభవాత్ప్రాప్తీన మతేతూదాహరణేన వ్యాపైరప్రతిపాదనేపి వ్యాపకసామా

నాధికరణ్య సేవసాధ్యసామానాధికరణ్యవచ్చేదక సేతుతావచ్చేదక రూపవ్యా
 ప్రేమన సేవసాధ్యహత్యాత్ || కేచిత్తు || యత్కించ ద్ధర్మం వచ్చిన్న విశేష్యకత్వావ
 చ్చిన్న త్వంప్రకారితాయాం శుద్ధత్వంవాసాధ్యతావచ్చేదకే నివేశ్యమితి పరిష్కృత
 ద్వయోగ్యతాత్పర్యం || ఏవంచాననుషంగవత్కేయత్కించ ద్ధర్మం విశిష్టత్వ నేనావ
 సయ నిగమనయోర్వారణం సుఖమితి దాహరణానుభావనం స్పష్టమేవ || అ
 నుషంగవత్కేతు సతేన నిగమన వారణసంభవశ్చితి శుద్ధత్వం సాధ్యతావచ్చేదకే ని
 వేశ్యకల్పంతర ముక్తమ్ || ఉక్తరీత్యోపనయనిగమనయోర్వారణ్యదాహరణ
 స్యాపి వ్యాపకత్వబోధకతయా శుద్ధసాధ్యతావచ్చేదకవిశిష్టాబోధక త్వేన సత
 త్ర్యవ్యాప్త త్రికధనసంగతిరిత్యాలోచ్యప్రాచీన మతమనుస్మృతమితివదంతి * జనక
 త్వసేతి * తాదృశవణవృత్తిసముదాయత్వమథః సతు తాదృశవణత్వసమ
 నియత సముదాయత్వంప్రతిజ్ఞాపేతు సముదాయస్యప్రతిజ్ఞక దేశస్యచావయ
 వత్వవిశేషణనైన వారణాల్ యత్కించదితి ప్రత్యేకంప్రతిజ్ఞావ్యవహారిక
 యే || అథప్రతిజ్ఞాపేతూభయవిషయక సమాహంబనస్యాపి తాదృశశాబ్దబోధ
 జనకతయాపాత్వ వయవవృత్తిసముదాయత్వస్యాపి తాదృశజ్ఞానవిషయవణవృ
 త్తిత్వాద్విషయతాయా తాదృశశాబ్దబోధ జనకతావచ్చేదకత్వ విశేషణ మాన
 శ్యకమితి జనకతావచ్చేదక విషయితానిరూపకవణత్వేన సముదాయత్వమి
 తి వివక్షయేనాదాహరణ వారణాద్వ్యధః పక్షతావచ్చేదకనివేశశ్చితి ఛెల్
 తత్సాధక్యావృత్తవయవవారణాయవిషయితాయా మనతిరిక్త వృత్తిత్వరూ
 పావచ్చేదకత్వస్తేనవివక్షణీయత్వాద్యథాసన్నివేశేన వైయధ్యాభావాత్ ||
 ఏక దేశవారణాయ తాదృశవణత్వ సమవ్యాప్తసముదాయత్వమేవ నివేశ్యంతే
 నైవ సమాహంబనజ్ఞానవిషయపాత్వ వయవవారణమితి ప్రతిజ్ఞాచ్యుతుకత్వం
 నదేయమేవేత్యాశయేనాహ * ఏవమితి * అశోభయతుకభాగద్వయాభుతిత
 త్వ మపినివేశసీయం సమానానుపూర్వీక ప్రతిజ్ఞాద్వయేతిప్రసంగవారణా
 య తాదృశశాబ్దత్వావచ్చిన్న జన్యతానిరూపిత జనకతావచ్చేదక యత్కించజ్ఞా
 నీయవిషయతాశ్చయవణత్వ వ్యాపకసముదాయత్వనిష్ఠన్యూనవృత్తిత్వానిరూ
 పకత్వ విశేషణస్యా వ్యకతయా తెనైవప్రతిజ్ఞాపేతు సముదాయవారణాల్ || ఏ
 తెన పూర్వకలోపి నసాధురక్తరీత్యోదాహరణేతిప్రసంగాభావాత్ || మై
 వం, ఉభయతుకభాగద్వయాభుతిత త్వేనైవ సమానానుపూర్వీకప్రతిజ్ఞాద్వయ

వారణాస్థి కవిశేషణావశ్యకతా ॥ ఏలైనవహ్నిమద్భస్వ సమానకా లీనఃపర్వతా
 వహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞాసంగ్రహాయ న్యాయావయవత్వ రూపతాదృశసముదాయ
 త్వ నిషన్యానవృత్తిత్వా నిరూపకత్వస్త్వేన వివక్షణీయతయా పూర్వకల్పః సా
 భురితకేషాంచిదుక్తిరనాదరణీయైవ ॥ నచతాదృశప్రతిజ్ఞాదవ్యయప్రతిజ్ఞాపాతూభ
 యఘటకభాగదవ్యయఘటితత్వ సత్త్వాత్కథంలైన తద్వా రణమితివాచ్యమ్ ॥ సా
 త్వావిషదన్య ప్రతిజ్ఞాత్వానాశ్రయపరత్వాత్ ॥ నచ ప్రతిజ్ఞాయాం ప్రతిజ్ఞాత్వా
 నాశ్రయత్వాభావేన సతథాపి తద్వారణమితిసాంప్రత ॥ న్వసమానాధికరణ్య
 స్యాభావసామానాధికరణ్యోభయసంబంధేన తాదృశయత్క్రించిజ్ఞానీయ విష
 యతాశ్రయవణత్వవ్యాపకసముదాయత్వ విశిష్టాన్యత్వస్త్వేన తాదృశ విశేష
 జ్ఞేన వివక్షితత్వాత్ ॥ భట్టాచార్యైరక్రీత్యా ప్రతిజ్ఞాదవ్యయసముదాయన్య ల
 క్ష్యతాయా అపివక్తుంశక్యత్వాద్ధ * సతుప్రతిజ్ఞాదవ్యయఘటితత్వమితి * అత్రీకవి
 త్ ॥ తదనివేశేరమాధవః పూజ్యః సహానివాంద్యఇత్యాది ప్రతిజ్ఞాసమానార్థ
 బోధకేతదేకదేశేమాధవః పూజ్యః శివాంద్యఇత్యాదిభాగైతివ్యాప్తిరతస్త
 నివేశేతవశ్యక ఇతి పూర్వపక్షయన్తి ॥ తదనన్ ॥ నిరస్తాత్పర్యకశుకాదువచ్చరిత
 వాక్యవారణాయ తాత్పర్యస్యనివేశ్యత్వాదుక్తస్థలే విశిష్టవినతాత్పర్యాదేకదేశ
 వారణాత్ ॥ తాత్పర్యనివేశప్రకారశ్చక్రవివేచయిష్యతే * తథాపినకలప్ర
 తిజ్ఞైకదేశస్య సతథాత్వమితి * నన్విదమయ్యుక్తం వ్యతిరెక్కుదాహరణేన సా
 ధ్యస్యాప్రతిపాదనాత్సకలోదాహరణైష్షపివ్యావృత్తిసంభవాదితిచెన్న ॥ యద్య
 త్పక్షకయద్యత్సాధ్యకయావంతాన్యాయాఃసంభవంతితావదుదాహరణైష్షవతిప్ర
 సంగాభావపి తాదృశప్రసిద్ధోదాహరణైషు సర్వత్ర వ్యావృత్తిసంభవాత్ ॥
 యాదృశపక్షసాధ్యకేష్వయ్యుదాహరణ ఘటితాన్యాయానాస్తేనవతత్రప్రమా
 ణోపలంభశాలాభిరిద మనాదరణీయమేవ ॥ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀

❦ శ్రీకృతి సూత్రకారియపరిజ్ఞానక్షణమ్ ❦

* అన్యసాధ్యకేతి * వహ్నివ్యాప్యధూమసాధ్యకేత్యధః * ఉద్ధేశ్యతయే
 తి. * ఉద్ధేశ్యత్వమిచ్ఛావిషయత్వం * ప్రతిజ్ఞావ్యవహారవిషయతైతి * పక్షసా
 ధ్యవిశేషానియంత్రితప్రతిజ్ఞావ్యవహారవిషయతైత్యధః ॥ నవ్యంప్రతిజ్ఞాసా
 మాన్యలక్షణాభిప్రాయేణ దీనితిగ్లాపితాయేతు ప్రతిజ్ఞావిశేషలక్షణాభిప్రాయక
 త్వమాలాపయన్తి తన్నతమనూద్యదూషయతి ॥ యత్ప్రతిజ్ఞానా ॥ ఏకధర్మావచ్చి

న్ను పక్షకత్వస్య వ్యాప్తుత్తివత్తుంభూమికామారచయతి * ఏతదితి * మణిక్య
 తోష్యం పదానుషంగపక్షైస్సరసోస్తీత్యభిప్రాయకమిత్థంచేతిదీధితిగ్రంథమ
 వతారయతి * నిగమనంచేతి * లక్షణాదరశతి * లక్షణాఖ్యవృత్తైరాదర ఇ
 త్యథః * ఏకేనైవదేనేవేతి * సమానానుపూర్వికపదేనేవేత్యథఃస్తేనేతర
 భ్యోభిద్యతఇత్యాదౌ పదద్వయేన సాధ్యస్యప్రతిపాదనాపి సక్షతిః * సర్వస్థా
 దితి * హేతుజన్యబోధస్యానతిరిక్తవిషయకత్వ సంపాదనాయ పక్షకోటా స
 ర్వస్థాదితి || ఏవమగ్రేపి పక్షకోటాపందమ్యం తపదప్రయోజనంబోధ్యం * ప
 మేయవృత్తిహేతుత్వమితి * ప్రమేయాదిత్యత్ర జ్ఞాపకత్వం పంచమ్యర్థస్తస్య
 విశేష్యత్వేనేవధానాత్ ప్రమేయనిష్ఠం హేతుత్వంతదథఃఇత్యతివ్యాప్తిహే
 త్వసయవఇతిజ్ఞేయం * తాత్పర్యభ్రమేణైతి * సర్వోపదం యత్పదార్థజలాదివి
 శేషితస్వాధికం బోధయత్వేతి తాత్పర్యభ్రమేణైత్యథః * యదితి * యత్,
 జలాదికం * ఇతరేతి * పృథివీతరత్యథః * ఇతరవిశేషణవిశేషణయేతి *
 ధాత్వభేతరవిశేషణకా వచ్చేదకతయేత్యర్థస్తేన వశ్యమ్యగోధావతీత్యాదౌ వా
 క్యార్థస్య ప్రథమాంతాధివిశేషకత్వాయ ధావనకత్వత్వ విశిష్ట మ్యగాదాః
 కర్మాంతాసంబంధేన దశానాన్వయస్యాన్వయక్రావపినక్షతిః * అత్రకేదితి *
 అన్యూనవిషయకత్వమితి * సన్వేతాదృశాన్యూన విషయకత్వాక్రా ప్రమేయని
 ష్ఠం హేతుత్వం ప్రమేయంప్రమేయాదిత్యత్ర హేత్వవయవేతివ్యాప్తిః పూర్వ
 మభిహితైవేతి కథంపునస్తాదృశాన్యూనవిషయకత్వాక్రైః సంగచ్ఛతఇతిచేన్న
 సవినమతే జ్ఞాప్యత్వస్తేన పంచమ్యథాత్వాత్తన్నతే ప్రమేయాదితి హేతువా
 క్యాత్ప్రమేయనిష్ఠహేతుత్వబోధాభావాన్న తత్రాతివ్యాప్తిరితి తన్నతావలంబ
 నేన తదుక్తిసంగతేః || సచ తన్నతైపి ప్రమేయజ్ఞాప్యత్వం ప్రమేయంప్రమేయా
 దిత్యత్ర హేత్వవయవేతివ్యాప్తిః శంక్యా || నామాధాధాత్వర్థయారభేదాతిరిక్త
 సంబంధసాక్షాదన్వయాభావాత్ప్రమేయపదస్య ప్రమేయవిషయక లాక్షణికత
 యాత్రిదథఃస్య ధాత్వర్థజ్ఞానేభేదాన్వయావశ్యకత్వేన యాదృశకర్మావచ్చి
 న్నుప్రతిజ్ఞాబోధ్యస్తాదృశకర్మావచ్చిన్నవిషయకబోధజనకత్వస్య తాదృశహే
 తువాక్యేనసంభవాత్ || విషయత్వంప్రమేయం ప్రమేయాదితిహేతువాక్యస్యా
 తిరిక్తవిషయకబోధజనకతయేవ వారణమితిధ్యేయం * అథవేతి * అతపివత్వా
 ది * ఘటశబ్దాద్యత్యారభ్య వారణార్థత్వాదిత్యంతామిశ్రగ్రంథః * ఘటశబ్దో

గుణఇతి * అత్రోఘటాగుణఇన్ద్రేవ ప్రతిజ్ఞాఘటఇత్యస్య ఘప్రకారోత్తరాకా
 రోత్తరఘటస్యరూపాను పూర్వస్యవచ్చిన్న శబ్దస్వరూపే నిరూఢలక్షణతత్తాత్పర
 గ్రాహకంశబ్దవదం * ప్రతిజ్ఞారూపశబ్దవేతి * ప్రతిజ్ఞాసమానానుపూర్వీకఃఘ
 టాగుణ ఇతి శబ్దవేదేత్యర్థఃస్తేనప్రతిజ్ఞా శబ్దసోదాహరణ ఘటకత్వాభావే
 పినక్షతిః * తత్రేతి * తాదృశోదాహరణస్థఘటశబ్దఇత్యర్థః * విషయవిధ
 యేతి * ఘోతరటాగుణఇతి ప్రత్యక్షసాన్యప్రనుమితి సమానవిషయకత్వ సం
 భవేన ఘటశబ్దస్య విషయవిధయా తజ్జనకత్వాదిత్యర్థః ॥ అథప్రతిజ్ఞాఘటకఘ
 టశబ్దేఽతివాప్యప్తిః కుతానాభిహితాతస్యాపి గుణత్వేనస్వవిషయకప్రత్యక్షజన
 కత్వాదితి చెల్ ॥ అత్రకేచిత్ ॥ ప్రతిజ్ఞాశ్రవణాత్పూర్వంగుణత్వ రూపవిశేషణోపస్థి
 త్యభావా ద్గుణత్వేన ప్రతిజ్ఞాఘటక శబ్దప్రత్యక్షా సంభావాత్ప్రతిజ్ఞోపస్థిత గుణ
 త్వేనోదాహరణ ఘటకత్వాదృశశబ్దప్రత్యక్షసంభవాత్ ॥ ప్రతిజ్ఞాపూర్వంకోగు
 ణఇతి జిజ్ఞాసాయాః సార్వత్రికత్వాభావాచ్ఛేత్యాహుః * పక్షతావచ్ఛేదకావ
 చ్చిన్న విశేష్యకత్వావచ్ఛేదేనేతి * అన్యూనవిషయకస్సన్ననతిరిక్తవిషయక
 ఇత్యుద్దేశ్యవిధేయభావమహిమ్నాఽవచ్ఛేద్యావచ్ఛేదకభావ లాభఇతికేచిత్ ॥న
 న్నైవం దశైతసాధ్యతా వచ్ఛేదకసంబంధనివేశఫలం నసంభవతీత్యతఃహ * సా
 ధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేతి * జల్పేతి * విజగీమకథారూపేత్యర్థః * వాదేతి *
 తత్పఘటాఘటాః కథారూపేత్యర్థః * అవయవత్యప్రర్యాప్త్యవచ్ఛేదకేతి * అ
 ధైవం సత్యన్యూనవిషయకత్వదశవైయ్యధ్యం ధూమాదాలాకవాపర్యతా
 వహ్నిమాణ ధూమాదిత్యాదౌ హేతువాక్యజ్ఞానీయ జనకతాయా అవయవత్వ
 పర్యాప్త్యవచ్ఛేదక యత్క్రిందిద్ధర్మవాప్యవక విషయతాకాన్యతాదృశ ప్రతిజ్ఞా
 ఘటకధూమాదితి భాగజ్ఞాన వృత్తిత్వేన తద్భిన్నత్వాభావా త్తాదృశహేతువా
 క్యేఽతివాప్యప్త్యభావాదిత్యేన్న ॥ వహ్నిర్వహ్నిసామగ్రీమాణ పర్యతాఽభి
 ధేయత్వవాణ్ దహనాదిత్యాదిన్యాయాంతగత హేతువాక్యేఽతివాప్తైస్తద్ధల
 సాధక్యాత్ ॥ తత్ర ప్రతిజ్ఞాఘటకవహ్ని రితిభాగజ్ఞానస్య తాదృశవిషయతా
 కాన్యత్వేపి తన్నిష్ఠవహ్ని రిత్యానుపూర్వీజ్ఞానత్వా వచ్చిన్న జనకతాతో ద
 హనాదిత్యానుపూర్వీ జ్ఞానత్వా వచ్చిన్న జనకతాయా దహనాదితి హేతు
 వాక్య జ్ఞాననిష్ఠాయా భిన్నత్వా త్కారణతా వచ్ఛేదక భావేన కారణ
 తాయాభేదసాన్యకత్వాత్ ॥ నచన్యాయానంతగతదహనాది తివాక్యే శ

తాన్విత సాధ్యాన్వయ బోధనక్షమార్థోపస్థితి జనకపాతు విభక్తిమచ్చబుత్వ
 రూప పాతుత్వాధిభావన తాదృశ వాక్యజ్ఞానస్య తాదృశ విషయతాకాన్యత
 యా తద్వృత్తిజనకతాభిన్నత్వస్య నాన్వయంతగత దహనాదితి వాక్య
 జ్ఞాన నిష్టజనకతాయా మసత్త్వేన స తత్రాప్యతివ్యాప్తిరితి వాచ్యమ్ || పా
 తుతావచ్ఛేదక విశిష్టపాతు విశిష్టపాతుత్వ విషయతాబహిర్భూత విషయతా
 మూన్య బోధజనకతావచ్ఛేదక విషయతానిరూపక వణానముదాయత్వ రూప
 పాతుత్వ ఘటితావయవత్వ పర్యాప్త్యవచ్ఛేదకేత్యాది వివక్షయా తత్రాతివ్యా
 ప్తేః సుకరత్వాత్ || నన్వేషంసతి వహ్నార్పహ్నిసామగ్రిమాన్వర్యతోఽభిధేయ
 త్వవ్యా దహనాదిత్యాదావన్యూన విషయకత్వదానెవ్యన్యూనానతిక్రవిషయ
 క ప్రతిజ్ఞాథాపేత్వథావిషయక సమూహాలంబనజ్ఞానీయతాదృశ జనకతావచ్ఛే
 దక విషయతాశ్రయవణా సముదాయత్వమాదాయ పాతువాక్యేఽతిప్రసంగో
 దుర్వారః || సచముఖ్యవిశేష్యతాద్వయశూన్యత్వేనబోధోవిశేషణీయః సాధ్యతా
 వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత వక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యతా
 భిన్న ముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యత్వరూప మన్యూనవిషయకత్వేనావివక్షణీయమి
 తి ససమూహాలంబన మాదాయతివ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ || తథానత్యసంభవావత్తైః
 నర్వత్ప్రప్రతిజ్ఞాజన్య బోధేనాధ్యప్రకారతానిరూపితవక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న
 విశేష్యతాయా స్తదన్యవక్షతావచ్ఛేదక నిష్టప్రకారతానిరూపితనిరవచ్ఛిన్నవి
 శేష్యతాయాశ్చ సత్త్వాత్ || యదిచ తాదృశవిశేష్యతయోరభేదస్వీకారాన్నా
 సంభవఇత్యుచ్యతే, తదాపి పతాన్వితసాధ్యాన్వయబోధనక్షమేత్యాదిపాతుత్వ
 ఘటితావయవత్వ పర్యాప్త్యవచ్ఛేదకేతివివక్షయైవదథితపాతువారణానన్యూ
 నవిషయకత్వ సాధాన్యాయపాతుతావచ్ఛేదక విశిష్టపాతువిశిష్టత్వాది పాతు
 త్వఘటితావయవత్వ పర్యాప్త్యవచ్ఛేదకేతి వివక్షణం పృత్యుశనాద్ధీతి నాన్వ
 యగ్రస్తం, దీధితికారీయధూమాదాలోకవాపర్యతోఽపహ్నిమాధూమాది
 త్యాదౌ పాతువాక్యేఽన్యూనవిషయకత్వ వ్యావృత్తిదానాసంగత్యైత్యతత
 హ * వస్తుతస్త్వీతి * కేచిత్త్వీతి * య త్నైతి * రమాధవః పూజ్యః సదాశివో
 వంద్యః ఇత్యాదావిత్వర్థః || * ఏకదేశేతి * మాధవః పూజ్యః శివోవంద్య ఇ
 త్యాదిభాగేత్వర్థః * కథంచిదితి * అనవధానతయేత్వర్థః * అప్రకృతార్థేతి *
 నానార్థకపార్థ్యాది పదఘటితేత్వర్థః * నా సవతథావిధతాత్పర్యసత్త్వాయాఇతి *

తత్తదర్థ బోధకత్వప్రకారకస్యానుకూలకృతి సమానాధికరణచాచ్ఛా విశేష్యతా
 యాఇత్యర్థః ॥ ఇదంవాక్యమముమథాంబోధయత్సితి వక్తురిచ్చయైవ వాక్య
 ప్రయోగాద్వాక్యేతాదృశ తాత్పర్యసత్తానిర్వాహః ॥ అత్రేదంబింత్యం ॥ సరుక్త
 తాత్పర్య సమానాధికరణ సముదాయత్వవివక్షయైవా ప్యకృతాథాపరవాక్యవా
 రణే తాదృశ సముదాయత్వై తాత్పర్యవ్యాపకత్వ నివేశేప్రయోజనాభావేన పృ
 తిజ్ఞేకదేశసముదాయత్వస్యతాత్పర్యసమానాధికరణత్వా త్తద్వారణ మశ్య
 మేవ ॥ యత్తు, యత్రవర్షతోవహ్నిమానిత్యాదౌవహ్నిమత్పదే వహ్నివిశిష్ట ప
 ర్వతంబోధయత్సితి తాత్పర్యం తాత్పర్యభ్రమేణ పర్వతోవహ్నిమానితీవాక్యా
 త్తాదృశబోధస్తత్రతాదృశవాక్యేఽతివ్యాప్తిరతస్తాదృశ సముదాయత్వై తాత్ప
 ర్యవ్యాప్యత్వ వివక్షణావశ్యకతయా పృతిజ్ఞేకదేశ సముదాయత్వస్య తాదృశ
 తావధావాత్తద్వారణమితి ॥ తన్న ॥ అనుపూర్వ్యవచ్చిన్నతాదృశేచ్ఛా విశేష్య
 త్వదాప తాత్పర్యస్యానుపూర్వావ్యక్తయైకవర్ణానాం పరివర్తనాం ప్రతిజ్ఞానముదా
 యత్వస్య తద్వాన్యవ్యత్యాభావాదనంభవావత్తైః ॥ యదిచవినిగమనావిరహాత్ప
 ర్యవర్ణాపైవతాత్పర్య మవిశిష్టమితి నాసంభవఇత్యుచ్యతే, తదాపియత్ర పర్వ
 తవదోత్తరం స్వంతవహ్నిమత్పదం వహ్నివిశిష్టపర్వతరూపాథాంబోధయత్సితి
 తాత్పర్యేనైవతాదృశప్రయోగస్తత్రతాదృశ ప్రతిజ్ఞాయాఽసంగ్రహాదుర్వారణ
 వ ॥ అథతాదృశేచ్ఛావిశేష్యత్వ తదవచ్ఛేదకత్వాన్యతరత్వావచ్చిన్న వ్యాప్యత్వ
 స్యసముదాయత్వై వివక్షణాన్మొక్తదోషః ॥ యదిచ, విశేష్యతావచ్ఛేదకతా
 నవ్యాసజ్యవృత్తిః కింతు విశేష్య యద్విశేషణం తత్రవిశేష్యతా వచ్ఛేదకతా
 త్ర యద్విశేషణంతత్రతదవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక తేతిమ తేనొక్తవివక్షణప్రతిజ్ఞా
 సంగ్రహాఇతిమన్యతే, తదాతాదృశేచ్ఛావిశేష్యతాయాదృశధర్మావచ్చిన్నతా
 దృశధర్మప్రకారకనిశ్చయత్వసమనియతకారణతావచ్ఛేదకయత్క్రిందిజ్ఞానీయ
 విషయతావ్యాప్యత్వమేవసముదాయత్వై వివక్షణీయమితి నకోపిదోషఇతిచెన్న ॥
 ఏవంసతిమూలాపాతానుమిత్యన్యూనానతిరిక్తవిషయకత్వవిశేషణవైయభ్యాస
 పత్తిః ॥ ప్రతిజ్ఞాపేతుసముదాయత్వస్య కేవలపేతుసముదాయత్వస్యచాన్యూనా
 నతిరిక్తవిషయకబోధపరత్వావ్యాప్యత్వాదేవతత్ప్రాతిప్రసంగాభావాత్ ॥ సచతా
 త్పర్యశరీరేశాబ్జబోధమాత్రంనివేశనీయమితితద్వైయథ్యమితిశంక్యం ॥ వహ్ని
 మత్పర్వత పరత్వాభావపరివహ్నియత్పర్వత లక్షణయాపాపాణాది బోధతాత్ప

భవంతి పర్వతో వహ్నిమానితివాక్యేతివాప్రేమకర్తారత్వాత్ ॥ అన్యూనా
 నతిరిక్తవిషయకబోధఘటితతాత్పర్య నివేశేనేవోపపత్తౌ బోధతాదృశవిశేషణ
 స్య పృథక్ తాత్పర్యనివేశస్య చానుపయుక్తత్వాచ్ఛేతి ॥ ఇదమత్యంతత్వమ్ ॥ ని
 రుక్తేచ్ఛార్థావతాత్పర్యవిశేష్యతాతదవచ్ఛేదక తాన్వితరవదవ్యణత్వ సమస్తై
 యత్యస్య తాదృశవిశేష్యతాయాదృశధర్మావచ్ఛిన్నతాదృశధర్మకప్రకారకని
 శ్చయత్వసమనియత కారణతావచ్ఛేదక యత్కించి జ్ఞానీయవిషయతాశ్రయవ
 ణత్వసమస్తైయత్యస్యవా శబ్దబోధజనకతావచ్ఛేదకయత్కించి జ్ఞానీయ విష
 యతాశ్రయ వణత్వేనీవేశ ఆవశ్యకైస్యభాగుటవమృతలం పర్వతో వహ్ని
 మానితి విశిష్టవాక్యం పర్వతేవహ్నిబోధం జనయత్వీతి తాత్పర్యవతా ప్రయు
 క్తపర్వతో వహ్నిమానిత్యంశ ఏవతాత్పర్యం విపర్యయతోనిరుక్తశబ్దబోధజనక
 పర్వతో వహ్నిమానివాక్యే, ఏవంవహ్నిమత్పదం వహ్నిమత్పర్యవతంబోధ
 యత్వీతితాత్పర్యవతాప్రయుక్తే పర్వతో వహ్నిమానితివాక్యేతాత్పర్యంవిపర్యయ
 తోనిరుక్తశబ్దబోధజనకపర్వతో వహ్నిమానితి వాక్యేచాతిప్రసంగోదుర్వార
 ఇత్థందతత్ప్రశబ్దబోధైనుమిత్యన్యూనానతిరిక్తవిషయకత్వమావశ్యకమన్యథా
 హేతువాక్యం ప్రతిజ్ఞాధర్మబోధయతుప్రతిజ్ఞాహేతుసముదాయస్తాదృశాధర్మం
 బోధయత్వీతిచ పురుషదోషాధీనతాత్పర్యమాదాయ కేవలహేతువాక్యే ప్రతి
 జ్ఞాహేతుసముదాయేచాతిప్రసంగస్తదవస్థపవేతి ॥ యత్తు,చిత్రగుః సుందరఇ
 త్యాదౌచిత్రాదివదస్య తాత్పర్యగ్రాహకత్వేన విశిష్టతాత్పర్య సత్తాయాఅభా
 వా దవ్యాప్తిరితి ॥ తన్న, ద్వివిధంతాత్పర్యం వదాధకతాత్పర్యం వాశ్యాధక
 తాత్పర్యంచేతి ॥ తత్రాద్యస్యచిత్రాదివదేనైవపిద్వితీయం తద్ఘటితసముదా
 యైక్షతంచిత్రగుపదమముమథం బోధయత్వీతీచ్ఛయైవతాదృశప్రయోగాత్
 ఇచ్ఛాచవినంవాదిభిన్నత్వేన విశేషణీయాతేనెదానీమేవశబ్దబోధజనకమిదం
 వాక్యంభవత్వీతీచ్ఛయా ప్రయుక్తతత్కాలీనశబ్దబోధాజనకపర్వతో వహ్నిమా
 నితి వాక్యనాతిప్రసంగః ॥ యదిపునస్తాదృశేచ్ఛాయాఅంశంతరేవినంవాదితా
 క్వచిత్సంభావితైతి క్వచిత్ప్రతిజ్ఞాదావవ్యాప్తిరితిమన్యత్రైతదావద్విశేషణం ప
 రిత్యజ్య తాదృశేచ్ఛావిశేష్యతేష్వరేచ్ఛావృత్తిత్వేనవిశేషణీయాసమానాకారక
 చ్ఛానువిషయతాభదస్యా ప్రామాణికత్వాత్సంవాద్యంశ నిరూపితవిషయతామా
 త్రస్యేష్వరేచ్ఛావృత్తిత్వమక్షతమిత్యలం బహునేతిసుధియోవిదాంకురన్మంతు ॥

* సర్వభృత్యతి * పూర్వోపస్థిత పుత్రపౌత్రస్వగృహపశుయాపఫలాద్దేశేనేత్య
భవః || కర్తవ్యావితిశేషః || వాక్యభేదపరిహారార్థం తావతాంఫలానాం సర్వ
త్వేనోపస్థితిమాత్రం ఫలతాతుపాగ్తిస్వికరూపేణైతిబోధ్యం* తద్దమవ్యాప
కేతి * తద్దమవ్యాపకంవిధేయవ్యాప్యంచ యత్సర్వత్వమితియోజనా || ఘట
త్వవ్యాపక సర్వఘటపృత్తిసర్వతాన్వదిన్నతాత్పర్యకస్య సర్వోఘటః సుందర
ఇతిప్రయోగస్య వారణాయవిధేయవ్యాప్యేతి | తథాచతాదృశసర్వత్వస్య పౌ
దర్యవ్యాప్యతాన్వభావాన్నతాదృశప్రయోగః| సుందరఘటపృత్తిసర్వతాన్వదిన్న
తాత్పర్యకతాదృశ ప్రయోగవారణాయతద్దమవ్యాపకేతి * యద్యపిసమూహ
లంబనైతి * పర్యతోవహ్నిమాణ సర్వమభిధేయం ప్రమేయమితిసమూహం
బనైత్యధః* వాక్యాంతరసహితైతి * సర్వమభిధేయం ప్రమేయమితివాక్య
సహితైత్యర్థః * సతన్తాత్యతి* తథాచసప్రతిజ్ఞాసంగ్రహఇతి భావః || అథే
దమసంగతం వాక్యాంతరసహితప్రతిజ్ఞాజన్య సమూహంబంబనబోధనిష్ఠసాధ్యవి
శిష్టపక్ష విషయకతాన్వదిన్న జన్యతానిరూపిత జనకతావచ్ఛేదక ప్రతిజ్ఞామా
త్రవిషయకయత్కించిదేకజ్ఞానీయ విషయతాశ్రయవణాసముదాయత్వస్యప్ర
తిజ్ఞామాత్రే సత్త్వాత్ || మైవన్యతాదృశబోధనిష్టవహ్నిసంబంధి విషయకతాన్వ
చ్ఛిన్నజన్య తామాదాయైకదేశైవ్యాప్తివారణాయతాదృశబోధనిష్ఠా యా
యాజన్యతైతి వివక్షణావశ్యకతయా ప్రతిజ్ఞాసంగ్రహోదుశ్శక ఏవ|| సచైక దేశస్య
న్యాయావయత్వ దత్తేనైవవారణంశంక్యమ్ || ప్రతిజ్ఞాద్యఘటితత్వాఘటిత స్తేష
తస్య నివేశిత్యభిప్రాయాత్ * తథాపిప్రకృతపక్షేతి * అథమామాలోకాది
పరామర్శానాం పరస్పరంవ్యభిచారేణ కారణత్వానుపపత్త్యాఽవ్యవహితోత్త
రత్వ సంబంధేన తత్తత్పరామర్శవిశిష్టానుమితిత్వస్సేషవ, జన్యతావచ్ఛేదకత
యా వ్యాప్తివిషయతా సాధారణతాదృశ జన్యతావచ్ఛేదక విషయతాత్వేషన
యద్విషయతా సమనైయత్వసంభవఃవ్యాప్త్యాదివిషయక ప్రతిజ్ఞాధానమూహ
లంబనబోధీయవిషయతాయాః సమనైయత్వ సంభవేష్యకదేశవారణాయ వివ
క్షితతన్నిష్టయావజ్జన్యతాఘటితసముదాయత్వస్యప్రతిజ్ఞామాత్రేఽసత్త్వాత్తదసం
గ్రహపవతిచేత్||అత్రకేచిత్|అవ్యహితోత్తరత్వసంబంధావచ్ఛిన్నాయతాదృశ
పరామర్శేయజన్యతావచ్ఛేదక తాతదవచ్ఛేదకతాన్యతాదృశ పరామర్శజన్యతావ
చ్ఛేదకవిషయతాత్వేనయద్విషయతాసమనైయత్వతత్త్వమితివివక్షణాన్నదోష

ఇత్యాహుః॥ అన్యేతు, జన్యేయద్విశేషణంతదేవజన్యతావచ్ఛేదకంతద్విశేషణంతుత
 దవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకమేవేత్యనుమితి విషయతానామేన వినిగమనావిరహేణ
 సర్వాసాంజన్యతావచ్ఛేదకత్వం నన్యప్రివిషయతాయా ఇత్యాహుః ॥ తదుభ
 యమవ్యయక్రమ్॥ తత్తత్పరామర్శావ్యవహితౌ త్తరత్వస్య జన్యతావచ్ఛేదకేన
 వేశేఽనుమితి విషయతానాంజన్యతావచ్ఛేదకకొటావనివేశప్రసంగేనా సంభవ
 స్య తావతానుద్ధారాత్ ॥ వస్తుత్వస్తు॥ ధూమాత్వాలోకత్వాదిపేతతావచ్ఛేద
 కమనివేశ్య వ్యాప్యవత్తాపరామర్శస్యసాప్తవిచ్ఛిన్నవ్యాపకతావచ్ఛేదక వత్త్వావ
 చ్ఛిన్న నిరూపితసామానాధికరణ్యా వచ్ఛిన్నాయాసాప్తవిచ్ఛిన్నప్రకారతా
 న్నిరూపితవత్తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకత్వ సంబంధైసకేందిద్ధమౌనన్న
 ర్ణయత్యేనైవ పేతుతా సాప్తవిచ్ఛిన్నవ్యాపకతావచ్ఛేదకవత్త్వావచ్ఛిన్న నిరూ
 పితసామానాధికరణ్యావచ్ఛిన్నేత్యన్యస్సనిష్టావచ్ఛేదకతానిరూపకంయద్దేతుని
 స్థమవచ్ఛేదకత్వంతన్నిరూపకంయదధికరణ నిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వంతన్నిరూపకం
 యదాధేయత్వనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వంతన్నిరూపకంయదధావనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వంత
 న్నిరూపకంయత్త్వైతియోగిత్వ నిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వంతన్నిరూపకంయదవచ్ఛేదక
 తానిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం యదధావనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వంతన్నిరూప
 కం యదవహిత్య నిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం యదవహిత్యనిష్ఠమవచ్ఛేద
 కత్వం తన్నిరూపకం యదధికరణనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వంతన్నిరూపకం యదాధే
 యత్వనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకేత్యర్థస్తేనవాస్తవ తాదృశసామానాధికర
 ణ్య నివేశే సమానాధికరణ ధూమవానయమితి జ్ఞానాదనుమిత్యావత్తితి దూ
 షణానవకాశః ॥ న్యనిష్టావచ్ఛేదక తాయాం నిరవచ్ఛిన్నత్వనివేశనీయమిత్యా
 దికం ఇదంపురహింవధేయమిత్యాదినానవ్యమతవాదేక క్తంతదభిప్రాయేజ్ఞాదమ
 తపివ న్యాప్యవత్తాపరామర్శత్వావచ్ఛిన్నజనకతేత్యక్తిః సంగచ్ఛతే ॥ ధూమ
 త్వాలోకత్వాదిపేతుతావచ్ఛేదకాఫుటితనిశ్చయత్వాదికం తత్రైవనిరుక్తం దృ
 వ్యవ్యం విస్తరభయాన్నేహోచ్యతఇతిడిక్ ॥ ఉక్తోపనయేఽతివ్యాప్తిం నిరపితుంశే
 త్కులే * నచతి * అభేదేనేతి * తథాచానుమితివిషయతోవనయజన్యబోధ
 విషయత్వయోర్నిరూప్యనిరూపకభావభేదేన భేదాన్నోవనయజన్య బోధస్య
 తాదృశవిషయతాసమనియతవిషయతాకత్వ మితిభావః * యక్కుంచద్ధమాకవ
 చ్ఛిన్నాంతఇతి * తథాచ సాతుజన్య బోధస్య ప్రమేయత్వాం శేనిదకమితా

వచ్చెదకత్వేన సాతివ్యాప్తిరితిభావః * ఘటాన్యత్వవదితి * అత్రపాతుకాతా
 యావతానివేశో స్తేషాం. పక్షకొటానివేశోపాతువాక్యజన్యబోధస్యానతిరిక్త
 విషయకత్వసంపాదనార్థమ్ || పక్షకొటానధమేత్యనుపాదానై. పక్షనిశ్చయ
 కాలపవవత్తేసాధ్యనిశ్చయసంపత్తేసందేహాభావాన్నాన్యప్రయోగానుపపత్తి
 రతస్తన్నివేశః || బాధవారణాయస్వరూపనమవాయోభయసంబంధఘటిత సా
 మానాధికరణ్యనుబద్ధేన ఘటాన్యత్వస్య సాధ్యత్వంబోధ్యం || ఘటాన్యత్వ వ
 ద్రూపఘటోభయత్వావచ్ఛిన్నస్య పాతుత్వేఘటాన్యత్వస్య వైయథ్యాకవత్తిరు
 భయత్వావచ్ఛిన్నస్య సామానాధికరణ్య సంబద్ధేనఘటత్వాదావభావా ద్వ్యభి
 చారాభావాత్తథాచ తాదృశపాతువాక్యజన్య బోధన్యవత్తే సాధ్యవైశిష్ట్యవ
 గాహిత్యాభావేన సపాతువాక్యైతివ్యాప్తిరతా ఘటాన్యత్వ వత్తాదృశాన్యత
 రత్వావచ్ఛిన్నస్యపాతుత్వం || తత్రఘటాన్యత్వ పరిత్యాగే సామానాధికరణ్య
 సతాదృశాన్యతరవతిఘటత్వాదౌ వ్యభిచారఇతితన్నివేశస్తదిదమాహ* ఘటత్వా
 దావతితి * ఘటాన్యత్వ ప్రవేశేసామానాధికరణ్య సంబద్ధేన ఘటాన్యత్వ విశి
 ష్టంకపాలరూపాదికమేవ. తస్యసామానాధికరణ్య సంబద్ధేనఘటత్వాదావభావా
 వ్నవ్యభిచారః || నను సామానాధికరణ్య సంబద్ధేనఘటాన్యత్వ విశిష్టరూపస్యే
 వ పాతుతాస్త్విత్వతలహ * ధమిభేదనేతి * రూపభిన్నస్య ఘటాన్యపిప్ర
 వేశేనేత్యధికః * విశేష్యస్య * రూపఘటాన్యతరస్య || ఘటమాత్రస్య విశే
 ష్యత్వే ఘటాన్యత్వం వ్యథంరూపమాత్రస్య తథాత్వేపక్ష విశేష్యకత్వనివేశే
 నాపివారణం సంభవతీత్యతాన్యతరదుపాత్తం. తథాచవ్యభిచారావారకత్వేపి.
 వహ్నిమావహ్నిమదన్యావృత్తైరితి. వద్ధమిభేదాన్నవైయథ్యమితిభావః ||
 నను సామానాధికరణ్య సంబద్ధేనఘటాన్యత్వ విశిష్టస్యేన పాతుతాస్త్విత్వస్య
 తరత్వ నివేశేనేత్యతలహ * ఘటాన్యత్వసమానాధికరణ్యతితి * విశేష్యతావచ్ఛి
 దకస్య * అన్యతరత్వస్య || అత్రఘటాన్యత్వోపలక్షితస్యాన్యతరత్వావచ్ఛిన్న
 స్యేన పాతుత్వంబోధ్యం * నిలక్షణేతి * వైలక్షణ్యం || నిరవచ్ఛిన్నత్వం ||
 తథాచ తాదృశ విషయతానిరూపితనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛిదకతాశూన్యధర్మకాన్యనిర
 వచ్ఛిన్నావచ్ఛిదకతాక విషయతాశూన్యత్వమధికః || ప్రమేయావచ్ఛిన్న విష
 యకావారణాయద్వితీయనిరవచ్ఛిన్నత్వ నివేశః * నాన్యూనపదవ్యావృత్త్యసంగ
 తితితి * అత్రతాదృశనిశ్చయత్వ నిష్ఠస్వరూపసంబంధ రూపావచ్ఛిదకత్వ నివేశే

శే ధూమాదాలోకవాన్పర్వతావహ్నిమాకావర్వతావహ్నిమానిత్యాది ప్రతిజ్ఞా
జన్య బోధానాం తాదృశ విశిష్టనిశ్చయత్వనిషస్వరూపసంబంధ రూపావచ్ఛేద
కతాకాన్యాయఃజ్ఞానజ్ఞాప్యత్వం భూమీయం నవాసంబంధో వహ్నిమాన్మవేతి
సంశయ స్తన్నివర్తకతావచ్ఛేద విషయితాశూన్యత్వాభావపతాదృశప్రతిజ్ఞానా
మసంగ్రహణిమాషణసంభవేనూనపదవ్యావృత్త్యసంగతి రూపమాషణాసా
చిత్వమితి కేచిత్ * యాదృశరూపావచ్ఛిన్నవిశేషి లెతి * అత్రతాదృశనిశ్చ
యత్వై స్వరూపసంబంధరూపానుమితి జనకతావచ్ఛేదకత్వనివేశే వహ్నిసమా
నాధికరణధూమకాలీనపర్వతావహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞాయామవ్యాప్తిః || సాధ్య
సామానాధికరణ్యత్వావచ్ఛిన్న విశేషితపాతువిశేషితవక్షనిశ్చయత్వస్యాపి తా
దృశత్వాదతానతిరిక్తవృత్తిత్వరూపమేవ తన్నివిష్టం * అభావద్వయమితి *
అన్వయవ్యాప్తివిషయకత్వాభావవృత్తిరకత్వాప్తివిషయకత్వాభావద్వయ మిత్వ
థః * అన్వయివృత్తిరెక్కుదాహరణాకాంతాఘటిలెతి * తాదృశోదాహరణా
కాంతాజనకశాబ్దజ్ఞాన జనకన్యాయావయవత్వ రూపమిత్వథః * అపరమితి *
వక్షనతావివక్షానతాపాతార్వచనమిత్వేన రూపమిత్వథః || ప్రతిజ్ఞాయాః
సాధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్టసాధ్యబాధకత్వనియమస్య వ్యభిచారమాశంక లై * య
ద్యపీతి * రక్తదండవానితి వాక్యాద్రక్తత్వవిశిష్టాభిన్నదండసంబంధీతిబోధో
ఽనుమితిస్తు సమవాయేన రక్తత్వవిశిష్ట దండసాధ్యతావచ్ఛేదక కేతిభావః * హృ
దయమితి * మతుష్పక్వతినామాథస్య నామాథేభేదాన్వయస్య ప్రామా
ణికత్వమన్వరసః || ప్రతిజ్ఞాజన్యబోధజనకత్వస్య ప్రతిజ్ఞాత్వై ఆత్మాశ్రయాదా
హ * అత్రచేతి * ఏవంచెతి * భిద్యలైభిన్నమిత్యాదౌ ప్రతిజ్ఞార్థబోధా
నాం విశిష్టాపాదానైచేత్యథః || అన్యతమత్వేనానుగమః సఫలభవతీతి శేషః
అన్యథాప్రతిజ్ఞార్థత్వేనానుగతతాదృశార్థ విషయక శాబ్దబోధానివర్త్యసంశ
యానివర్తక ప్రతిజ్ఞార్థబోధజనకత్వమిత్వస్యైవ సమ్యక్త్వేనన్యతమత్వనివే
శోవ్యథావవస్యాదితిభావః * తెనరూపేణైతి * అన్యతమత్వేనైత్యథః * కూ
టఘటితథమన్యేతి * తాదృశకూటవత్సంశయ ప్రతిబంధకత్వసామాన్యాభావవి
శిష్ట బోధనిష్టాన్యతమత్వస్యేత్యథః * లాఘవేనైతి * యద్యపి తాదృశతాదృశ
బోధాన్యతమ బోధానివర్త్యత్వస్య తాదృశాన్యతమత్వ సమానాధికరణప్రతి
బంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యత్వ సామాన్యాభావరూపత్వై సర్వేషామేవసంశ

యానాం స్వవిరోధీనమూహంబనాత్తక తద్వోధాన్యతమ మదాయతన్ని
 వత్సత్వేన తదభావ విశిష్ట సంశయాప్రసిద్ధిః ॥ తాదృశతాదృశబోధాన్యతమ
 త్వ వ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబద్ధత్వ సామాన్యాభావరూపత్వేవతా
 దృశ ప్రతిబంధకతాయా అప్రసిద్ధత్వేనావాప్తైజాగరూకత్వేననివత్సత్వాం
 శైన్యతమత్వేన బొధానాం నివేశే గౌరవకథనమనుచితమ్ ॥ తథాపి, తాదృశ
 తాదృశ విశిష్టార్థవిషయక నిశ్చయత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాన్యతమ ప్రతిబం
 ధకతానిరూపిత ప్రతిబద్ధత్వసామాన్యాభావస్తేన తేనవివక్షణాన్నావాప్తప్రప్
 దికం ॥ పరంత్వేనంవివక్షాతాత్పర్యేతాదృశతాదృశబోధభేదకూటవద్విన్నత్యరూ
 పాన్యతమత్వేత్వాద్యక్తి ర్విచారణీయైవెతిధ్యేయమ్ * అన్యతమేనాపీతి * అ
 న్యతమమధ్యేకే నాపీత్యథాస్తేన తాదృశకూటలాభః ॥ నను తాదృశాన్యతమబొ
 ధజనకత్వమేన ప్రతిజ్ఞాత్వమ్ స్వీత్యతలహా*అధికంత్వీతి * యాదృశవిశిష్టార్థ
 బోధజనికాశ్చక్త్యక్త్యావస్తవ విశిష్టవిషయితాశాలిబోధ ప్రదక్షణేజనకతాన్వ
 యిబోధేపివాస్తవ తాదృశ విశిష్ట విషయితాశాలిత్యలాభాద సంభవం వక్తుం
 ఘోమికామారచయతి * తథాపీత్వాదినా * న్యాయావయవత్వ ముభయఘటకే
 త్యాదివిశేషణాఘటితమిత్యాశయేన హేత్వంతర్గతి ॥ తాదృశవిశేషణ ఘటితమి
 త్యాశయేన హేతావేతి * ఉక్తదిశేతి* అనివర్తకత్వస్య ప్రతిబంధకతావచ్ఛేద
 క విషయితాశాన్యత్వరూపస్యనివేశావశ్యకత్వ ప్రదక్షణనదిశేత్యథః * నిశ్చ
 యత్వాననచ్చిన్నైతి * తాదృశనిశ్చయత్వావ్యాపకేత్యథాస్తేనసంబంధోపహ్నా
 మాన్నవేత్వాది సంశయమాదాయ నావాప్తిర్నవాఽన్యూనవిషయకత్వ దళ
 వైయధ్యమ్ * ఉక్తైతి * ధూమాదాలోకవానిత్యాదిస్థలీయేత్యథః ॥ జన్య
 తాయాం తాదృశవిషయితావచ్చిన్నత్వం నివేశ్యమితి ప్రాగభిధానేనైవజ
 న్యతాన్వన్యతమత్వం లబ్ధమిత్యేతద్దక్షణయతి * ఉక్తప్రాయమితి * ఇతరే
 భ్యోభిద్యతేఇత్యాదౌతద్వోధాదితి * భిదధాతౌరకమకత్వాత్తదుత్తరా
 ఖ్యాతస్య నాశ్చయత్వాథకత్వంభావేచాకమకేభ్యఇత్యనుశాసనే నాకమక
 థాతుత్తరాఖ్యాతస్య సాధ్యథావీవ విధానాదితితునాశంక్యం భేత్వీతి అభేది
 వాఘటఇతిప్రయోగానురోధాద్భిదధాతాః సకమకత్వాద్వాప్తప్రప్రది విశిష్ట
 హేతుమత్త్వరూపవ్యాపారావివక్షాయామితరేభ్యోభిద్యత ఇతికమకతర
 ప్రయోగానిరాబాధవీవేతి ధ్యేయమ్ * పూర్వపదవేతి * తావద్వోధా నివ

త్వయా వత్సంశయానివర్తకత్వ రూపవివేకార్థః * దర్శితపాత్వీతి * ధూమా
దాలాకవానిత్యాదినైత్యాదిః * అత్రచన్వయతాపేక్షయాగౌరవమేవా స్వరస
బీజమితి * అథధూమాదాలాకవాన్పర్వతో వహ్నిమాఽథూమాదిత్యాదౌ పృ
తిజ్ఞా హేతుభయజన్య సమూహంబసబోధస్యాపి తావద్బాధానివత్సయావ
త్సంశయానివర్తకత్వేనతితత్త్వశిష్టార్థవిషయకబోధాగ్యతమయత్కించిద్బోధ
నివత్సత్యావధావరూపా న్యూనానతిరిక్తవిషయకత్వే విశిష్టత్వేన తన్నిష్టహే
త్వభేదవిషయకత్వావచ్ఛిన్న జన్యతానిరూపిత జనకతాశ్రయే సౌతావతివ్యా
ప్తిసంభవేగౌరవోద్భావనం నిబీజమితిచెన్ను || నిరుక్తాన్యూనానతిరిక్త విష
యకత్వే వ్యాపకముఖ్యవిశేష్యత్యావచ్ఛిన్నత్వస్య జన్యతాయాం వివక్షణ తా
దృశ హేతుసాత్వివ్యాప్తిస్తజ్జన్యబోధీయముఖ్య విశేష్యతాయాస్తాదృశ కవల
ప్రతిజ్ఞాజన్య బోధసాధారణతాదృశబోధత్వ వ్యాపకత్వాభావాత్ || విశేష్యతా
యాం ముఖ్యత్వనివేశాన్నప్రతిజ్ఞాజన్యబోధీయాలోకవిశేషణతాపన్నధూమ వి
శిష్టజ్ఞాప్యత్వ విషయతామాదాయహేతావతివ్యాప్తిర్థమితా నచ్చేదకతా
యాః ప్రకారతాన్యత్వ మతేప్రతిజ్ఞాజన్య బోధీయాయాధూమవిశిష్టజ్ఞాప్యత్వ
నిష్టధమితావచ్ఛేదక ప్రకారతానిరూపిత విషయతాయాంతరవిశేషణతానా
పన్నత్వ రూపముఖ్యత్వాక్రాంతాయా స్తాదృశబోధత్వ వ్యాపకత్వేపి తస్యాజ
న్యతానవచ్ఛేదకతయా తదవచ్ఛిన్నజన్యతాయా అప్రసిద్ధేర్నతామాదాయహే
తు వాక్యేతివాన్విషిరితి గౌరవోద్భావనంసమీపం || నచైరం సన్యన్యూనవిషయ
కత్వ దశచైయస్యంశకన్యం || తదదానెఘూమాదాలాకవాన్పర్వతో వహ్నిమా
ఽథూమాదిత్యాదౌ ప్రతిజ్ఞాజన్యబోధీయ ముఖ్యవిశేష్యతాయాహేతు జన్యబో
ధ సాధారణతాదృశానతిరిక్త విషయకబోధత్వ వ్యాపకత్వాభావేన ప్రతిజ్ఞాయా
అసంగ్రహపత్యా తద్దశావశ్యకత్వాత్ || ననుచైత్ర్యః పచతీత్యాదౌ పుషనయ
స్య దుర్వచత్వేన న్యాయాభావాచైత్ర్యః పచతీత్యన్యపతిజ్ఞాత్వమేవసంభవతీ
తి తత్కలక్షణ సంగమరండినీతి కృతామఫలమేవేభ్యాశలేన శకతే * నన్నితి *
* త్వత్త్వత్త్వవిరుద్ధతయేతి * నభోనిపాతత్వాదితి భావః * హృదయమితి *
అనుయోగితాయాః సంసర్గతావాదినాఅనుయోగితానెతిరీయా ఇదంభేదాను
యోగిత్యావధావదితి ద్వివిధప్రశ్నక్షేనేతరాణీతివాక్యజన్యశాబ్దబోధ సామ
గ్ర్యోప్రతిబంధకత్వం వాద్యమనుయోగితాయాః సంసర్గత్వవాదినాత్వనుయో

గితా సంబంధనేతరభేదాభావ పదిత్యేకవిధప్రత్యక్షం ప్రత్యేకేతి షష్ట్యర్థస్య
 త్వస్య ప్రకారత్వ వ్యవస్థాపనదిశానుయోగితాయాః ప్రకారత్వేనానుమనస్య
 రసః * వితక్యేతి * యదితథాశబ్దస్య ప్రకాంతం యద్విశేష్యం సవీచాధాప్త
 దోపనయజన్యబుద్ధాహేతు మతివవిశేష్యత్వేన ప్రకాంతత్వాత్తస్మాద్దేతుమా
 నిత్యధాస్వాద్ధైమతిహేతువాహేతుజ్ఞాన జ్ఞాప్యత్వాప్వయో ననభవన్య న
 నుభావాత్ || యదిప్రకారాంతప్రకారోధాప్తదోపనయజన్యబోధవిశేష్య
 స్య సామాన్యతాన్వయవ్యాపౌప్రవేశేనప్రకారతయోక్తవదోషః || యదిప్ర
 కాంత సాదృశ్యం తదాభిధేయంప్రమేయంజ్ఞేయత్వాదిత్యాదౌ ప్రకాంతం య
 దుపనయజన్యబోధవిశేష్యమభిధేయం తద్దేదధుతిత తత్సాదృశ్యా ప్రసిద్ధిరితి
 తీత్యావిత ర్క్యేత్యధః * తత్ప్రదేశానమితి * విప్రతిపత్తాకోటివ్రదశాన మి
 త్యధః || తదావ సాధారణ ధర్మాద్యసత్త్వేపి నక్షతిః * తస్యేత్యాదితస్య
 విప్రతిప త్తికోటిత్వస్య * స్వతంతి * తద్విశిష్టబుద్ధాతన్మభ్య విశేష్యకజ్ఞాన
 త్వేన హేతుత్వాదితిభావః * నిరాకాంతవాక్యప్రదానశ్చితి * నను నిరాకాం
 త్వావాక్యస్య వ్యాయాంతగతత్వ మేవనసంభవతీతికథమేతదితిచేత్ || అత్యంత ||
 ఉపనయఘటకవహ్నిపదసంబంధి పదాయంపదానామేవ న్యాయాంతగతత
 యా లెప్తేవానుపూర్వీభ్యమన్యభిప్రేతత్వాదిత్యాహుః * అవశ్యంవివక్షణీయ
 తయేతి * ధూమాదాలోకవాపర్యతోవహ్నిమాధూమాదిత్యాదౌ ప్రజ్ఞా
 ధావిషయక బోధసప్తహేతు విశిష్ట హేతుత్వ విషయకత్వావచ్చిన్న జన్యతాప్ర
 తియోగిక జనకతాశ్రయహేతువాక్యేతివ్యాప్తివారణాయేత్యాదిః * నివేశనా
 సంభవేపీతి * పర్యతోవహ్నిమానితి వాక్యస్య నహ్నిదిహుస్యపర్యతాదౌ వ
 హ్నిమత్తావగాహి బోధత్వావచ్చిన్న జనకత్వానురోధాదితిభావః || వాక్యప
 దేనాకాంతాదిమత్తలభాభావపదాపేక్షాదీధితి కృదుక్తాంతాంస్తుతీకరోతి*శా
 బ్దేతి * జ్ఞానాదేః || యోగ్యతాజ్ఞానాదేః || స్వమతే శాబ్దవాక్యపదయోరుభ
 యోరెవాకాంతాదిమత్త వ లాభాధాకత్వం యత్త్వితమితేవ వాక్యపదా
 దాకాంతా దిలాభః శాబ్దపదాద్విజాతీయ శాబ్దలాభఇత్యేవం మతయోర్భే
 దః * ఏతదధామేవేతి * నిగమనాతివ్యాప్తివారణోధామవేత్యధః * పక్షే
 తి * తత్ప్రాఖ్యాతాధాశ్రయత్వస్తేవవిశేష్యత్వాదితరభేదాశ్రయత్వ మిత్యే
 వబోధాదితిభావః || పక్షావిశేష్యకేత్యన్యథాంతరపరత్వా వశ్యకతాంతర్ము

యన్నేన నిగమనేతివ్యాప్తిర్నాస్తీత్యాహ * వస్తుతస్త్వతి * అథైవ మపి
 గోత్వంసమవాయ సంబంధావచ్ఛిన్న పృతియోగితాకగోత్వాభావవత్కాలి క
 సంబంధావచ్ఛిన్న పృతియోగితాకగోత్వాభావాదిత్యాదౌ యత్రగోత్వం తత్ర
 గోత్వమితి వ్యతిరేక్యదాహరణ జన్యబోధస్య పక్షతావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నవిశే
 ష్యత్వానిరూపకత్వేన తజ్జనకే తాదృశవ్యతిరేక్యదాహరణైతివ్యాప్తి ర్దుః
 రావృతైవ ॥ నచ కాలికేన గోత్వాభావస్య గోత్వానధికరణ దేశావచ్ఛేదేన గ
 వినత్వా తత్రసమవాయేన గోత్వాభావస్యా సత్త్వాన్నిరుక్తహేతుర్వ్యభిచారి
 కాలికేన గోత్వాభావస్య సాధ్యత్వేనమవాయేన గోత్వాభావస్య హేతుత్వేన
 శ్చతత్ర వ్యతిరేక వ్యాప్తిబోధకోదాహరణ సంభవః కాలికేనగోత్వస్య ఘట
 పినత్వా తత్రసమవాయేన గోత్వాభావాదితివాచ్యం ॥ తథాపి గోత్వం గోభి
 న్నంసమవాయావచ్ఛిన్నాధారతా సంబంధేన గోత్వాభావవద్వాసమవాయేన
 గోత్వాభావాదిత్యాదౌ యత్రగోత్వం తత్రగోత్వమితి వ్యతిరేక్యదాహరణైవ
 రమమహత్త్వం పరమమహత్త్వవచ్ఛిన్నం సమవాయేన పరమమహత్త్వాభావాది
 త్యాదౌ యత్రపరమమహత్త్వం తత్రపరమమహత్త్వమితి వ్యతిరేక్యదాహరణై
 చైతివ్యాప్తిర్దుఃరావృతైవైతిచత్ ॥ అత్రకేచిత్సమాదధతి ॥ ఉక్తోదాహరణ వా
 రణాయ స్వనిరూపకత్వే స్వభిన్నపక్షతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణధర్మా
 వచ్ఛిన్న ముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకత్వోభయసంబంధేన పక్షతావచ్ఛేదక తా
 పర్యాప్త్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నముఖ్య విశేష్యతావదన్యత్వమపి బోధవశేష
 ణం దేయం యత్రగోత్వం తత్రగోత్వమితి వ్యతిరేక్యదాహరణజన్యబోధస్య
 తాదృశోభయ సంబంధేనగోత్వత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతావత్త్వేన సత్ప్రాతివ్యా
 ప్తిః ॥ ధూమాదాలాకేవాకపర్యో వహ్నిమానితిప్రతిజ్ఞాజన్య బోధస్యనిరు
 క్తోభయసంబంధేనాలాక ప్రకారతానిరూపితపర్యతత్వావచ్ఛిన్న విశేష్యతావ
 త్త్వేన తదసంగ్రహాంతి పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యతావదన్యత్వ మవహ
 ణం పక్షతావచ్ఛేదకతా పర్యాప్త్యధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యతావదన్యత్వ
 వివేకః ॥ ధూమాదాలాకేత్యాది ప్రతిజ్ఞాజన్యబోధస్య తాదృశవిశిష్టపర్యతత్వా
 వచ్ఛిన్న విశేష్యతాభిన్నాలాకప్రకారతానిరూపిత కేవలపర్యతత్వావచ్ఛిన్న
 విశేష్యతావత్త్వేన తదసంగ్రహవారణాయద్వితీయ సంబంధేపక్షతావచ్ఛేదక
 తా పర్యాప్తినివేశః ॥ ద్వితీయసంబంధే స్వభిన్నత్వానుపాదానై ప్రతిజ్ఞామా

త్రైసంభవగతితన్నివేశః ॥ ప్రవైవమపి ప్రమేయగోత్రం గోభిన్నం సమవా
యేన గోత్వాభావాదిత్యాదౌ యత్రగోత్రం తత్ర గోత్వమితివ్యతిరేక్యదా
హరణ జన్యబోధస్య పక్షతావచ్ఛేదకతావర్యాప్త్యధికరణభూతపచ్చిన్న వి
శేష్యతాకత్వాభావేన నిరుక్తవిశేషణవత్త్వా తద్వారణమశక్యమితితత్కృం ॥
సాస్మాభావసాధ్యకౌ కన్యతిరేక్యదాహరణ వారకపక్షతా వచ్ఛేదకానవచ్చి
న్న విశేష్యతానిరూపకత్వ దత్తేనపక్షతావచ్ఛేదకతా వర్యాప్త్యధికరణభర్తా
వచ్చిన్న విశేష్యతానవచ్చిన్న తాదృశభూతానవచ్చిన్న విశేష్యతానిరూపక
త్వస్య వివక్షణాత్ ॥ ధూమాదాలోకవాన్పర్వతా వహ్నిమానిత్యాదౌకేవతి
వర్జితత్వానవచ్చిన్న విశేష్యతామదాయప్రతిజ్ఞాయామవ్యాప్తిరతిః ప్రభవమన
వచ్చిన్నాంతం ॥ ప్రకృతపక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న విశేష్యతామదాయా
సంభవవారణాయద్వితియ మనవచ్చిన్నాంతం ॥ ప్రమేయగోత్వపక్షకదశిత
వ్యతిరేక్యదాహరణ వారణాయ తత్రపర్యాప్తినివేశః ॥ యస్తు, ఏవమపిసంబం
ధిహ్నిమానిత్యాదౌ నిగమన వారణంమిగావిషయకత్వ విశేషణం వినాఽశ
క్యమేవతి నిగమనోపేక్షానిబీజైతి॥తన్న ॥ విధేయాం శైశ్చికానూహోబోధా
నుపగమపక్షేతాదృశన్యానూనుపగమఇచ్ఛేచ్ఛిప్రాప్యేతా ననుపగపక్షేనిగమ
నోపేక్షానిజసంభవాత్ * తాదాత్మ్యేనపృథివీకాతుకతి * భేదాభావస్య
ప్రతియోగితావచ్ఛేదకస్వరూపత్వనత్ప్రతియోగిస్వరూపత్వమన్యస్తీత్యభిప్రా
యేజ్ఞాదం తేనపృథివీభేదాభావస్య పృథివీత్వరూపత్వాత్పృథివీభేదాభావత్వై
న కథంపృథివ్యాభావ మితిశంకానవకాశః * బోధాసంభవాదితి * నచ నేయం
పృథివీత్వత్ర నరపృథివీనేయమితియోజనాతత్ర నచపృథివీత్వస్య నపృథివీభేదో
ధః ప్రభూతానుయోగివాచక వదాభావాత్ ॥ నేయమిన్యత్రనమోనా
త్యంతాభావోఽథః సప్తమ్యంతానుయోగి వాచకవదాభావాదితిభావః * ద
శితత్వత్వత్వీతి * ఉద్దేశ్యతావచ్ఛేదకవిధేయయోరైక్యైన్నయానువపత్తిరితి
త్వత్వత్వీతిధః ॥ మతువోనిరధఃకత్వైత్వాహ * గుఢసమానకాలీనః * స్వ
స్వస్వధర్మితానవచ్ఛేదకత్వేనైతి * స్వనిష్ఠప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతా వ
చ్ఛేదకత్వస్య స్వనిష్ఠత్వవిరహేణైవ్యధః ॥ అత్రకేచిత్ ॥ ధర్మితావచ్ఛేద
కతాప్రకారతయోరైక్యమేవ స్వీక్రియైవ నరంతు తన్నేవ తద్ధర్మితావచ్ఛేదక
త్వ వారణాయ తన్నిష్ఠావచ్ఛేదకతాత్వేనేవ తదవచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత

తస్యై నతుతస్మిన్ ప్రకారతాత్వేన ఏవంచ తస్మిన్ ప్రకారతాత్వావచ్ఛిన్న ని
 రూపకతాక విశేష్యతానిరూపితత్వావచ్ఛేదక తస్మిన్ ప్రకారతాత్వావచ్ఛి
 న్న తస్మిన్ ప్రకారతాయాపస్య తస్మిన్ ప్రకారతావచ్ఛేదకత్వస్య నావత్తిరితి
 వదంతి * ఏతేనేతి * నిరవచ్ఛిన్న విశేష్యతాం వ్యవస్థాప్యవత్తావిశేషణత్వస్య
 నిరుత్పాదకత్వ కరణత్వేన * వక్షతావచ్ఛేదకేతి * విధేయాత్మకేత్వాది || త
 థాచ పక్షతావచ్ఛేదకనిష్ఠ ప్రకారతేత్యనేన ధూమనిష్ఠ విధేయతాగ్రహణసంభ
 వాత్తాద్యకౌపనయ జన్యబాధస్య నిరుక్తవత్తావిశేషణత్వేన లింగావిషయకత్వ
 మక్షతమితి భావః || ఉపసయాథుః ఘటక వ్యావకతా ఘటకసామానాధికరణ్యము
 తు ధూమ ప్రకారతాయాః పక్షతావచ్ఛేదక నిష్ఠ ప్రకారతా శబ్దేనోపాదాన
 మానా * ఏవమితి * ఇదంచ ప్రకారతావిధేయతయోర్నాదృశః కింతు సామా
 చర్యమాత్మమితి పక్షతాగ్రంథోక్త వత్తాభిప్రాయేణ తేన నిరుక్తవత్తా విశేష
 ణత్వ ఘటకపక్షతావచ్ఛేదకనిష్ఠ ప్రకారతాయాం విధేయతాస్యత్వ విశేషణ
 నిరుక్తాపసయాతి వ్యాప్తివాచకేతి నక్షతిః || తస్మాత్తేవిధేయ నిష్ఠప్రకారతాయా
 లపివిధేయతాస్యత్వాత్ || వచైవమపి తాదృశప్రకారతాస్యత్వస్య విధేయతా
 యా మక్షతత్వాన్నితి వ్యాప్తిరితి వాచ్యం || అగ్నిమప్రకారతాయాః పక్షతావ
 చ్ఛేదకనిష్ఠప్రకారతానిరూపక విశేష్యతానిరూపక విషయతాత్వానినేవభేదస్య
 నివేశేన విధేయతాప్రకారతయోరేక విశేష్యతానిరూపితత్వేన విధేయతాయాం
 తాదృశవిషయతాస్యత్వవిరుహాత్ * పక్షతావచ్ఛేదకపాతుకేతి * గంధవతీతరభ్యో
 భిద్యతే గంధాదిత్యాదిష్టలీయేత్యథాః * ఏతేనేతి * ఏవమిత్యాది నాన్వయ్యవస
 యాతివ్యాప్తిసంగమనైవేత్యథాః * పరంపరయాసాధ్యవిశేషణతయేతి * సా
 త్తాన్వయ్యనిరూపితవిశేషణతాభిన్న త్వాక్తా నహి కాలీనద్రవ్య సామగ్రిమాణ
 వహ్నోరిత్యాదావవ్యాప్తైః సాత్తాత్పురంపరాసాధారణనిరూపితత్వమేవనివేశ్య
 మితి భావః * దధద్వ్యణుకేతి * ద్రవ్యత్వవ్యాప్యవ్యాప్యజాలైః పరమాణౌ
 వస్వీకారాద్దధత్వస్య పరమాణ్వవృత్తిత్వే నదధిద్వ్యణుకవిషయకబోధస్య ద
 ధిసమవేత దధ్యవిషయకత్వమితి భావః || యద్యపి నిరుక్తవత్తావిశేషణత్వేన నిరు
 క్తసాధ్యావిశేషణత్వేన వయల్లింగప్రకారత్వంతచ్ఛాన్యత్వ వివక్షయాపిదధిద్ర
 వ్యమిత్యాదిపాతువక్షకవత్తిజ్ఞాత్రీయేపినావ్యాప్తిస్తథాపి సిసాధయవయాన్యా
 యప్రయోగోపగమేదధిమద్దన్న ఇత్యాదౌ సమవాచనసాధ్యసాధనభావే తదన

భ్యుపగమేపికాలికనంబుదైన దధిసాధ్యకెకాలికసమవాయోభయసంబుదైన దధి
 పాతుకెప్రతిజ్ఞాజన్యబోధేతాదృశప్రకారతానత్వానదవ్యాప్తిదుకర్వారా||సప్త
 సంతఃపాతిత్వమవ్యాపకత్వంతథాచప్రమేయత్వనిష్ఠపాతుత్వంప్రమేయంప్రమే
 యత్వానిత్యాచా పాతావతివ్యాప్తిరతస్తదావ్యవచయై * పక్షతావచ్ఛేదకెతి*
 అథేదమనుపపన్నందధిద్రవ్యమిత్యాదిస్థలత్యయేపిదధిత్యాదిప్రకారతా నిరూపి
 తనంసగతానిరూపకత్వస్యదధిత్యాద్యవచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయా మసత్త్వానదవ్యా
 ప్తిరవారణాదితి చెల్ ||అత్రకెచిల్||దధిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకత్వప్రకారతయోభేదేపి
 తద్దేదేనదధినిష్ఠావచ్ఛిన్నానవచ్ఛిన్నవిశేష్యతయోభేదేపి వప్రకారతావచ్ఛే
 దకతయోర్నిరూపకీభూత సంసగతా స్వక్తిభేదానాంగీకరియతే తథాచ తాదృ
 శసంసగతానిరూపక విషయతాభిన్న లింగవిషయతాహుస్యత్వం తాదృశప్రతి
 జ్ఞాజన్యబోధేక్షతమితి నావ్యాప్తిః || నప్రవంసతినస్య స్వధర్మితావచ్ఛేద
 కత్వాపత్తిస్సంక్యా || అవచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయా ధర్మితావచ్ఛేదకనిష్ఠప్రకా
 రతా నిరూపకసంసగతానిరూపితత్వేపి ధర్మితావచ్ఛేదక నిష్ఠప్రకారతా ని
 రూపితత్వాభావాల్ || యదావసంసగతావ్యక్త్యభేదప్రవచ్ఛిన్న విశేష్య
 తానిరూపితత్వేనేనధర్మితావచ్ఛేదక ప్రకారతానిరూపకత్వ మవచ్ఛిన్నవిశే
 ష్యతా నిరూపితత్వేనచ ధర్మితావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వం స్వీక్రియతేతథా
 చావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపితత్వా వచ్ఛిన్ననిరూపకతాత్వస్య ధర్మితా
 వచ్ఛేదక ప్రకారతాయా మసత్త్వాన్నస్వస్య స్వధర్మితావచ్ఛేదకత్వాపత్తిరి
 త్యాచుః * తదనిరూపకత్వాదితి * పక్షతావచ్ఛేదక ప్రకారతాయాధర్మితా
 వచ్ఛేదకతాభిన్నత్వాదితిభావః * కథంచదితి * విషయతాయావిషయరూప
 త్వేపక్షరూపస్వనిరూపక విషయతాద్వారా ధర్మితావచ్ఛేదక త్వ ప్రకారత
 యోభేదానుపగమాద్యత్వధాః || నను లింగవిషయత్యోనైన లింగతావచ్ఛే
 దకావచ్ఛిన్న విషయత్వేనప్రవేశ్యాసంయోగేన వహ్ని సాధ్యకప్రతిజ్ఞాజన్యబో
 థే సంయోగస్య స్వరూపతమివ సంసగతావగమాన్నతస్యామవ్యాప్తిరతో
 దూషణంతరమాహ * ఏవమితి * సంయోగేనవహ్నిసాధ్యక వహ్నిసంయోగ
 పాతుకప్రతిజ్ఞాయా మవ్యాప్తిముద్ధరతామతంనిరస్యతి * ఏతేనేతి* తద్ధర్మితా
 వచ్ఛేదకత్వస్యేతి * భూతలత్వ ధర్మితావచ్ఛేదకత్వస్యేత ధాః || భూత
 లత్వస్య భూతలత్వధర్మితావచ్ఛేదకత్వే భూతలేభూతలత్వ ప్రకారకజ్ఞానాను

వ్యవసాయోపత్తిరితి కేదిత్ * ప్రకారాంతరేణవారణసంభవాదితి * స్వనిష్ఠ
 ప్రకారతానిరూపితత్వావచ్చిన్న నిరూపకతాకత్వమేన స్వధర్మితావచ్చేదక
 త్వం ధూతలంఘటవదితిజ్ఞానైవ ధూతలత్వావచ్చిన్న విశేష్యతాయాధూతలత్వ
 నిష్ఠప్రకారతానిరూపితత్వైవ ధూతలత్వనిష్ఠ ప్రకారతానిరూపకత్వానగీకారా
 న్నత స్వతదర్మితావచ్చేదక త్వ ప్రసక్తిరితిభావః || వస్తుతస్విత్వాది కలాపం
 తర మవతారయతి * ఉక్తేతి * విద్యేషాదితి * వస్తుస్త్వీతికల్పే బహిర్భూ
 తత్వాంతాపూరణైవ తన్నిర్వచనానావశ్యకత్వాదితిభావః || పక్షతావచ్ఛేదకావ
 చ్చిన్న ముఖ్యవిశేష్యతైత్వాది || అత్రపంచమవిషయతాయామవచ్ఛేదక త్వం
 ద్వివిధం || కొటిప్రవిష్టస్యా వచ్ఛేదకత్వమతసిద్ధం || సావితంత్రైవిణ వినిగమనా
 విరహప్రయత్నకలచ || తత్రప్రథమేవిషయతానిష్ఠావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకో ధర్మః
 వ్యాపకత్వవిషయతా నిరూపితత్వం సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్చిన్న సాధ్య
 తావచ్ఛేదకావచ్చిన్న విషయతాత్వంచెత్యభయమ్ || ద్వివీతీయేచతుర్థవిషయతా
 నిరూపితత్వ సహితమితిభావః || మధ్యవర్తివిషయతాయోఽభేదేయథాశ్చర్యవ
 నిరూప్య నిరూపకభావోఽన్యథాముఖ్యవిశేష్యతానిరూపిత విషయత్వావచ్చి
 న్న విషయతానిరూపిత విషయత్వావచ్చిన్న విషయతానిరూపిత విషయత్వావ
 చ్చిన్న విషయతానిరూపిత విషయత్వా శే ఇతిరీత్యా వక్తవ్యమ్ || సచతాదృ
 శావచ్ఛేద్యావచ్ఛేదకాభావ నివేశే వ్యతిరేకి పరామర్శీయ సాధ్యభావ
 వ్యాపకత్వ విశిష్ట హేత్వ భావవిషయతాయా అసంగ్రహః సంసర్గతా
 ఖ్య ద్వివీతీయవిషయత్వావచ్చిన్న విషయతాయా అప్రసిద్ధైః || ఏవం ప్ర
 తియోగిత్య నిష్ఠసాంసర్గిక విషయత్వావచ్చిన్న విషయతాయా అకీతివా
 చ్యమ్ || పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న ముఖ్యవిశేష్యతానిరూపితవిషయతావిశిష్ట విష
 యతావిశిష్ట విషయతావిశిష్టవిషయతావిశిష్టవిషయత్వాంశైశ్చాన్యవిశిష్టాన్యవిశేషీ
 యత్వాత్ || జైశిష్ట్యంచ సానిరూపితత్వ స్వనిరూపితవిశేష్యతానిరూపితవి
 షయత్వావచ్చిన్న విషయత్వానిరూపితత్వాభయసంబంధావచ్చిన్న స్వోష్ఠావ
 చ్ఛేదకతాకభేదవత్త్వసంబంధేన || అత్రచ సంసర్గతాయాఽప్రవదేనోపాదా
 నై తన్నిరూపిత ప్రకారతాయాం సానిరూపితత్వానైవన నిరూపితభయసంబం
 ధావచ్చిన్న స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకభేదవత్త్వసంబంధేన ప్రకారతాయాం సంస
 ర్గతాసత్త్వాత్ ప్రకారతాపాదానైవతదవచ్చిన్న విశేష్యతానిరూపితప్రకా

తతాయాం స్వనిరూపితత్వ సత్త్వేపి స్వనిరూపితత్వాదిద్వితీయ సంబంధ విర
హదేవ తదుభయసంబంధావచ్ఛిన్న స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక భేదవత్త్వసంబంధే స్వ
విశిష్టత్వ సత్త్వాద్భేత్వభావసాధ్య విషయతయోఽనుగమః ॥ అథవాసావవచ్ఛిన్న
విషయతానిరూపితత్వస్వనిరూపితత్వ తదన్యతరసంబంధైవ విశిష్టత్వంబోధ్యమ్ ॥
అత్రతాదృశవిషయతాం శే విశేషణవిధయా అవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక కేత్యనేనచతు
ర్థవిషయతానిరూపితత్వావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపితప్రకారతాప్రయోజ్యావ
చ్ఛేదకతావర్యాప్తస్థితికరణధర్మావచ్ఛిన్న త్వంప్రతిభిన్నతావచ్ఛేదకతాయాం
భ్య తెతత్రవిశేషణవిధయేత్వనుపాదానెతాదృశవిషయతానిష్ఠావచ్ఛేదకతావచ్ఛే
దకతావర్యాప్తస్థితికరణంచతుర్థవిషయతానిరూపితత్వసహితమేవేతితదవచ్ఛి
న్నావచ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధకతానసాధ్యం హేతువ్యాపకత్వాభావవదితిజ్ఞానీయా
కేంతు పక్షానిసాధ్యవ్యాప్యహేత్వభావానిజ్ఞానీయైవేతితదవచ్ఛేదకవిషయతాశూ
న్యత్యస్య ఉదాహరణాదిజన్యబోధేనత్వాదతివ్యాప్తిః ॥ తదుపాదానపక్షేతుని
రుక్తవిషయతానిరూపితత్వావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపిత ప్రకారతాప్రయో
జ్యావచ్ఛేదకతావర్యాప్తైః కేవలవ్యాపకత్వవిషయతానిరూపితత్వ విశిష్టవిషయ
తాత్వేపివసలైవ తదవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతా
యా ఉదాహరణాదిజన్యబోధేనత్వాత్తివ్యాప్తిః ॥ పర్యతత్వవ్యాపకవాచ్య
త్వ వజ్ఞేయత్వవనైయత్వ వద్రుప్యత్వవాపర్యతావహ్నిమానిత్యాదౌ పరామ
ర్శేయవిశిష్టపక్షతావచ్ఛేదక నిష్ఠప్రకారతా నిరూపిత ముఖ్యవిశేష్యతా మార
భ్య పంచమిపక్షతా వచ్ఛేదకకోటిప్రవిశిష్ట పర్యతత్వవ్యాపకవాచ్యత్వ విష
యతామాదాయ తాదృశప్రతిజ్ఞాయా మవ్యాప్తివారణాయముఖ్యవిశేష్యతా
యాం పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వం విశేషణం పక్షతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త
స్థితికరణ ధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకత్వం తదధః ॥ నచ తథాపిపక్షతావచ్ఛే
దక నిష్ఠప్రకారతానిరూపిత విశేష్యత్వ తదవచ్ఛిన్న విశేష్యతయోరైకే పున
ర్దోషో దుర్వావృత్తివాద్యమ్ ॥ స్వస్వస్వధర్మితావచ్ఛేదకత్వ వారణాయధ
ర్మితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతావైన ధూమాదిప్రకారతానిరూపితత్వస్య
స్వీకర్తవ్యతయా లక్షణపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ముఖ్యవిశేష్యతాత్వావచ్ఛి
న్న నిరూపకతాకవిషయతానిరూపితేత్యాదిరీత్యా నివేశిషపక్షతావచ్ఛేదకకోటి
ప్రవిష్టవిషయతాయా అతథాత్వాన్నితివ్యాప్తిః ॥ నిరుక్తధర్మవిశిష్టవిషయ

తావచ్చిన్నత్వమనివేశ్యజనకతావచ్చదకవంచమవిషయతావచ్చిన్నత్వ నివేశే ప్రమేయత్వవద్యహిసాధ్యకస్థల పరామశీయ వహ్నినిష్ఠవంచమవిషయ తాయావహ్నిః ప్రమేయత్వాభావవానితి జ్ఞానీయ ప్రతిబంధకతాయాం ప్రమేయత్వనిష్ఠ ప్రకారతానిరూపిత వహ్నితావచ్చిన్న విశేష్యతాత్వేనావచ్చేదకతయా తాదృశప్రతిబంధకతావచ్చేదక విషయతాశూన్యత్వస్య ప్రతిజ్ఞాజన్యబోధేనసత్త్వాదవ్యాప్తిరత స్తథానివేశః ॥ ఇదంచ హేతువ్యాపకత్వనిష్ఠప్రకారతా నిరూపితప్రమేయత్వ వహ్నితావచ్చిన్న విశేష్యత్వ ప్రమేయత్వ నిష్ఠప్రకారతానిరూపితశుద్ధవహ్నితావచ్చిన్న విశేష్యతయారెక్యాభిప్రాయేణతయోధేదేతువ్యాపకత్వనిష్ఠప్రకారతానిరూపితప్రమేయ వహ్నితావచ్చిన్న ప్రకారతాయా వీచవంచమీత్యాత్మసాన్యశ్చ ప్రమేయత్వాభావవిషయకజ్ఞానప్రతిబంధకతానవచ్చేదకత్వేనా వ్యాప్తివిరహాదితితునశంక్యమ్ ॥ వ్యాపకత్వస్యసాధ్యతావచ్చేదకరూపత్వేన వ్యాపకత్వనిష్ఠప్రకారతానిరూపిత సాధ్యతావచ్చేదకావచ్చిన్న విశేష్యతాయామపి వ్యాపకత్వ ఘటక ప్రమేయత్వ నిష్ఠప్రకారతానిరూపితత్వ వహ్నితావచ్చిన్నత్వయోసత్త్వైవచతస్యాతిపినిదుక్రప్రతిబంధకతావచ్చేదకత్వేనతాదృశప్రతిబంధకతావచ్చేదకవిషయతామాదాయావ్యాప్తిః॥అథచతుర్థవిషయతాం శేజనకతావచ్చేదకతావచ్చేదకతాపర్యాప్త్యధికరణధర్మావచ్చిన్నత్వ ఘటితపరిష్కారవచితఃతావతాప్యన్వయపరామశీయాధికరణ నిష్ఠచతుర్థవిషయతాం వ్యతిరేకి పరామశీయసంసర్గే విషయతాఘటిత హేత్వభావనిష్ఠవిషయతాచాదాయ తత్తన్నిష్ఠావచ్చేదకతాపర్యాప్త్యధికరణీశూత సాధ్యతావచ్చేదకావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపిత విషయతాత్వ సాధ్యాభావవ్యాపకత్వ విషయతానిరూపితత్వ విశిష్టహేత్వభావవిషయతాత్వ విశిష్టావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్చేదక విషయతాయా అన్వయ వ్యతిరేక్యదాహరణజన్యబోధాదా సత్త్వాన్నితివ్యాప్తిరితిచెన్న ॥ వీచంసతి వహ్నిమాధూమాదిత్యాదా యత్రీధూమస్తత్రీ వహ్నిరిత్యదాహరణ జన్యబోధేపరామర్శీయాయాఅధికరణ నిష్ఠచతుర్థవిషయతాత్వన్నిష్ఠావచ్చేదకతావచ్చేదకతాపర్యాప్త్యధికరణం యత్సాధ్యతావచ్చేదకావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితత్వ విశిష్టవిషయతాశ్చ తద్విశిష్టావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావచ్చేదకవిషయతాశూన్యత్వసత్త్వైవ తాదృశాదాహరణేతివ్యాప్తిః॥తాదృశాదాహరణజన్యబోధేసహ్నంశే అథ

కరణ వృత్తిత్వస్య ప్రకారతయాఽభానేన సాధ్యవిషయతానిరూపితత్వ విశిష్టాధికరణ విషయతాశూన్యత్వస్య నిరుక్తబోధేఽక్షత్వాత్ || సచతాదృశవిశిష్టవిషయత్వావచ్ఛిన్నాయా మహానసం ధూమవ్యాపక వహ్నీభావవదితి జ్ఞానీయప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదికా మహానసవృత్తి వహ్నివిషయితాపి మహానసవిశేష్యక విశిష్టవహ్నీభావబుద్ధౌ మహానసవిశేష్యక విశిష్టవహ్నిప్రకారజ్ఞానసేవ వహానసవృత్తిత్వ ప్రకారజ్ఞానస్యాపి ప్రతిబంధకత్వాదితి వాత్సయం || ఏకరూపేణ ప్రతిబంధకత్వాభావేన సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రకారతానిరూపిత విషయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకస్య మహానసవృత్తిత్వ విశిష్టవహ్ని విషయితాయామభావేనాతివ్యాప్తితాదసన్ధ్యాత్ * తథాపీ త్యాది సంగ్రహోబోధ్యఇతి * అత్రేదముచ్యతే || నిరూప్యనిరూపక భావావచ్ఛిన్న వ్యాపకత్వత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా నిరూపితత్వస్య సతద్వ్యక్తిత్వేననివేశోఽననుగమాదపితుతాదృశ విషయతానిరూపితత్వత్వేనైవ ఏవంచోదాహరణ జన్యబోధీయ సాధ్యవిషయతానిరూపితవ్యాపకత్వవిషయతాత్వ వ్యక్తైరపిసామాన్యరూపేణావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వాత్తద్వద్విషయతాశూన్యత్వస్యాదాహరణ జన్యబోధేఽనత్రైనాతివ్యాప్త్యభావాత్తాదృశ ధర్మవిశిష్ట విషయతాశూన్యత్వ మపహాయతాదృశ ధర్మవద్విషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయతాశూన్యత్వనివేశో వ్యర్థఇతి ప్రతిభాతి తథాపి తాదృశ సామాన్యరూపేణాపి తద్వ్యక్తైరేవావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వ మిత్యభిప్రాయేణైదమితి నచైవంగోత్వాభావః ప్రమేయత్వవ్యాపక వాద్యత్వవత్సాన్నాభావవాగ్ గోత్వాభావాదిత్యాదౌ ముఖ్యవిశేష్యతా నివేశేపిపాతువిశేష్యకపరామర్శీయముఖ్యవిశేష్యతామారభ్యవంచమీయా ప్రమేయత్వవ్యాపక వాచ్యత్వ విషయతాతామాదాయోక్తరీత్యాఽవ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ || పక్షముఖ్యవిశేష్యకపరామర్శేఽప్రేవజనకత్వ మితిమతావగమాత్ || అథవాపాతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నాధేయత్వ సంబంధావచ్ఛిన్న పక్షతావచ్ఛేదక పర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక ప్రకారత్వానిరూపకత్వస్య పక్షముఖ్యవిశేష్యతాయాం నివేశితాత్వత్వాత్ || పర్యాప్తినివేశాన్నసమవాయ సంబంధావచ్ఛిన్నాధేయతయా దధిభిష్ట దధిపక్షక ప్రతిజ్ఞాయామవ్యాప్తిః || నన్వత్ర వహ్నీభావవ్యాపకాభావవాగ్ ప్రర్వతోఽహ్నిమానిత్యాదౌ వృత్తిరైవరామర్శీయః పంచమీసాధ్యా

భావవ్యాపక శాస్త్రభావవిషయతామాదాయనిరుక్తప్రతిజ్ఞాయా మవ్యాప్తిరితి
 చెన్ను ॥ శాస్త్రభావస్య సాధ్యాభావవ్యాపకత్వేన ప్రమేయత్వాదినాఽతిప్ర
 సంగాత్ ॥ కింతుశాస్త్రభావత్వేన తథాచ సాధ్యాభావవ్యాపకతా వచ్ఛేదకశా
 త్రభావత్వరూప వ్యాపకత్వవిషయతా నిరూపితత్వ విశిష్టవిషయతాత్వ విశిష్టా
 వచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వస్య కేవలసాధ్యాభావ వ్యాపకత్వవిశిష్టా
 భావతావచ్ఛిన్న విషయతాయా మనత్వైవనిరుక్తప్రతిజ్ఞాయాంలక్షణ మనన్వి
 యాత్ ॥ అథ పర్యత ఆలోకవ్యాపకవహ్నిమాఽ ధూమాదిత్వాదావవ్యాప్తిః॥
 ధూమవ్యాపకాలోక వ్యాపకవహ్నిసమానాధికరణ ధూమవాఽ పర్యతఇతిప
 రామశేయ పర్యతత్వావచ్ఛిన్న ముఖ్యవిశేష్యతానిరూపితేత్యాదిక్రమేణయా
 పంచమివిషయతా ఆలోకవ్యాపకత్వ విశిష్టవహ్ని విషయతాతదంతే విశేషణవి
 విధయా అనుమితిజనకతా వచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణం యదా
 లోక వ్యాపక వహ్నివిషయతాత్వం తద్వద్విషయతాశూన్యత్వస్య తజ్జన్యశాబ్ది
 బోధేనసత్త్వాదితి చెన్ను ॥ వహ్నివ్యాప్యధూమవాఽపర్యతఇతి పరామర్శీయధూ
 మవ్యాపక వహ్నితావచ్ఛిన్న విషయతాయాం పంచమ్యాంవహ్నితావచ్ఛిన్న
 విషయతాత్వంజనకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాశ్రీయాభూతోధర్మస్తద్వద్విషయ
 తాశూన్యత్వస్య ప్రతిజ్ఞాజన్యబోధేనసత్త్వాత్పర్యతో వహ్నిమానిప్రతిజ్ఞాయా
 మవ్యాప్తిరతా జనకతావచ్ఛేదకతా వచ్ఛేదకతాపర్యాప్తిరుపాత్తానాచపాతు
 వ్యాపకత్వ విశిష్టప్రకృత సాధ్యవిషయతాత్వమివ నతు తదేకదేశే మానాభావా
 దితి పర్యతఆలోకవ్యాపక వహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞాయాంనావ్యాప్తిః ॥ ఏతేన ప
 ర్యత ఆలోకవ్యాపకవహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞాయామవ్యాప్తివారణాయ సాధ్య
 తా వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితాధికరణ విషయతానిరూపితాధేయ
 త్వ విషయతానిరూపిత శాతువిషయతానిరూపితపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న వి
 శేష్యతా శాలినిశ్చయత్వా వ్యాపికాయానిరుక్తపంచమవిషయతా తదంతే విశే
 షణవిధయా వచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతా పర్యాప్త్యధికరణం యత్తద్వద్విషయతా
 శూన్యత్వస్య నివేశనీయత్వేన నా క్తప్రతిజ్ఞాయామవ్యాప్తిః ॥ ఆలోకవ్యాపక
 త్వ విశిష్టవహ్ని విషయతాయా స్తాదృశనిశ్చయత్వ వ్యాపకత్వాద్ధేతువ్యాపకత్వ
 విశిష్టసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతాయాః సాధ్యాభావవ్యాపకత్వవిశిష్ట
 శాస్త్రభావ విషయతాయాశ్చ తాదృశనిశ్చయత్వావ్యాపకత్వాత్తత్త్రైలక్షణ స

మన్వయః ॥ కేవలసాధ్య నమానాధికరణ హేతుమాకృతతావచ్ఛేదక విశిష్టః
 పక్షతిజ్ఞానేపి తాదృశనిశ్చయత్వసత్త్వేన తత్ర తాదృశవిశిష్ట విషయతాయాఅ
 సత్త్వాదితిపరా సమ్ ॥ తథానతి ముఖ్యపదోపాదానస్య పక్షతావచ్ఛేదకా
 వచ్చిన్నైత్యన్య సాధ్యతావచ్ఛేదక హేతుతావచ్ఛేదకోపాదానస్య దీధితికృదుక్త
 స్య కించిదావ్యవకత్వ విశిష్టనిరూపితత్వస్యచ వైయధ్యాపకత్వైః ॥ తథాహిగో
 త్వభావః ప్ర మేయత్వవ్యాపక వాచ్యత్వవత్సాన్నాభావవాగ్గోత్యాభావాది
 త్యాదౌ ప్ర మేయత్వ వ్యాపకత్వవిశిష్ట వాచ్యత్వవిషయతాయాఃప్ర మేయత్వ
 వ్యాపకత్వ వాచ్యత్వ సమానాధికరణ ధర్మవానిత్యాదౌ తాదృశవాచ్యత్వవిష
 యతాయావహ్నుభావవ్యాపక ప్ర మేయత్వవాకృత పర్యంతో వహ్నుమానిత్యా
 దౌ వహ్నుభావవ్యాపకత్వ విశిష్ట ప్ర మేయత్వ విషయతాయాద్యవ్యవత్వ వ్యా
 ప్యనంయోగ పద్వృత్తిధర్మవానయమిత్యాదౌ నంయోగవ్యాపకత్వ విశిష్టద్య
 వ్యత్వవిషయతాయా గుణవ్యాప్యరూపవానయం స్పృశవానిత్యాదౌ రూప
 వ్యాపకత్వ విశిష్ట గుణవిషయతాయాశ్చ తాదృశ నిశ్చయత్వ వ్యాపకత్వా
 తాదృశ నిశ్చయత్వావ్యాపికా హేతుతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవ్యా
 పకత్వ విశిష్టసాధ్య విషయతైవేతి తచ్ఛాన్యత్వస్య తాదృశ శ్రుతిజ్ఞానస్య
 బోధేషు సత్త్వాల్లక్షణసంగమనాత్ ॥ ఏవమపి గోత్యాభావః గోత్యాభావ
 వ్యాపకవాచ్యత్వ వత్సాన్నాభావవాగ్గోత్యాభావాదిత్యాది స్థలీయప్రతిజ్ఞాయా
 మవ్యాప్తిస్తాదృశ నిశ్చయత్వ వ్యాపికాయాగోత్యాభావవ్యాపకత్వవిశిష్టసాధ్య
 తావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిషయతా తదంతే తాదృశవిషయతాత్వం యథావచ్ఛేద
 కతాయాః పర్యాప్త్యధికరణం తథాగోత్యాభావ వ్యాపకత్వవిశిష్ట విషయతా
 త్వరూప సామాన్యధర్మోపపితథావిధావచ్ఛేదకతాయాః పర్యాప్త్యధికరణం
 భవతీతి తద్వద్విషయతాశూన్యత్వస్య తత్ప్రతిజ్ఞానస్య శాబ్దబోధేనసత్త్వాత్ ॥
 నద తదంతేవచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణం యోధర్తస్తస్మిన్ తాదృశనిశ్చయ
 తావ్యాపకతా వచ్ఛేదకత్వంవాచ్యం ॥ గోత్యాభావవ్యాపకత్వవిశిష్టసాధ్యతా
 వచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిషయతాంతే తాదృశసామాన్యధర్మసాన్యవచ్ఛేదకతా పర్యా
 ప్త్యధికరణత్వేపి తన్యతాదృశ నిశ్చయత్వావ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వ విరహేణ
 తాదృశవిషయతాత్వస్యేవ తాదృశత్వేన తద్వద్విషయతాశూన్యత్వస్య తత్ర
 సత్త్వాన్నివాప్తిరితివాచ్యమ్ ॥ తథాపిగోత్యాభావ వ్యాపకవాచ్యత్వ వత్సా

స్నానభావమానితి ప్రతిజ్ఞాయామవ్యాపైదుఃషష్ఠిహరతావీత్ || యత్రగోతావ
భావ వ్యాపకవాచ్యత్వస్య ప్రమేయత్వేనభావంతత్రప్రమేయవత్సానాభావస
మానాధికరణ గోతావభావవాన్గోతావభావశతినిశ్చయేసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛి
న్నేత్యాదిక్రమేణ తాదృశనిశ్చయత్వస్య సత్త్వేన తత్రగోతావభావ వ్యాపకత్వ
విశిష్టవాచ్యత్వత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వాసత్త్వేనగోతావభావ వ్యాపకత్వత్వావచ్ఛి
న్నప్రకారతానిరూపితవాచ్యత్వత్వావచ్ఛిన్న విషయతాత్వస్య తాదృశనిశ్చయ
త్వా వ్యాపకతావచ్ఛేదకతయా పంచమవిషయతాంశేనచ్ఛేదకతా పర్యావృ
ధికరణతయాలానుగత ధమత్వేన తద్విషయతాసూచ్యత్వస్య తత్రాభావా
త్ || ఏవంగోతావభావ వ్యాపకవాచ్యత్వ సమానాధికరణ ధూమవాత్ పర్య
తా మహిమానితి ప్రతిజ్ఞాయామవ్యాప్తిః || యత్రగోతావభావ వ్యాపకవాచ్య
త్వస్య ప్రమేయత్వేనభావ తత్రవహిసమానాధికరణ ధూమవాత్ ప్రమేయ
సమానాధికరణధూమవానినిశ్చయే తాదృశ నిశ్చయత్వస్య సత్త్వేన గోతావ
భావ వ్యాపకత్వత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతానిరూపిత వాచ్యత్వత్వావచ్ఛిన్న విశే
ష్యతాయా అసత్త్వేనతాదృశవిశేష్యతాత్వసౌక్త రూపాకాంతత్వాత్ || అ
థసాధ్యతావచ్ఛేదక ఘటతతావచ్ఛేదకాతిరక్తానవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదక తాకసాధ్య
విషయతానిరూపితాధికరణ విషయతానిరూపితైత్యాదిక్రమేణ పక్షతావచ్ఛేదకా
వచ్ఛిన్న విశేష్యతా శాలినిశ్చయత్వం నిరుచ్య తాదృశ నిశ్చయత్వావ్యాపకతా
వచ్ఛేదకత్వంవాచ్యం ఉక్తస్థలే ప్రమేయత్వస్య తద్ఘటతానవచ్ఛేదకతయా న
దోషః || ఏవం పక్షతావచ్ఛేదక ఘటతతావచ్ఛేదకాతిరక్తానవచ్ఛిన్నావచ్ఛేద
కతాక పక్షవిశేష్యతాశాలినిశ్చయత్వం నిరూప్య మలంబాక్షద్వితీయదోష
ఇతిచెన్న || తథాపి గోతావభావో గోతావభావవ్యాపకప్రమేయవత్సానా
భావవాత్ ప్రమేయత్వ వ్యాపక వాచ్యత్వ సమానాధికరణ ధూమవాత్ పర్య
తా మహిమానితి ప్రతిజ్ఞాయామవ్యాపైర్దృశ్యలేపత్వాత్ || ప్రమేయత్వస్యాపి
సాధ్యతావచ్ఛేదక ఘటతతావచ్ఛేదకత్వాత్పక్షతావచ్ఛేదక ఘటత్వాద్భు || అ
థయద్యమూపావచ్ఛిన్నస్య యస్యయస్య సాధ్యతావచ్ఛేదక ఘటతతాతత్త్రూ
పాతిరిక్త రూపానవచ్ఛిన్న తత్తన్నిష్ఠావచ్ఛేదకతాక సాధ్యనిషవిషయతాని
రూపితైత్యాదిక్రమేణ తాదృశనిశ్చయత్వంవాచ్యం తథాదోక్షస్థలే ప్రమేయత్వ
వ్యాపకవాచ్యత్వేనరూపేణ తాదృశవాచ్యత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదక మటక

తయానదోషః ॥ ఏవం యద్యద్యూపావచ్ఛిన్నస్య యస్య పక్షతావచ్ఛేదక ము
 టకత్వం తత్తద్యూపాతిరిక్త రూపానవచ్ఛిన్న తత్తస్మిన్మోవచ్ఛేదకతాకపక్షనిష్ఠ
 విశేష్యతాశాలినిశ్చయత్వం నిరుచ్యతాదృశ నిశ్చయతా వ్యాపకతానవచ్ఛేదక
 త్వం నిర్వాచ్యమితిసకోపి దోషఇతిచైత్రహేపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ము
 ఖ్యవిశేష్యతాత్వ నివేశనాపెక్షయా కిం లాఘవమితిసర్వప్రయాసోఅనాదెయపి
 వ * కించిద్వాచ్యపకత్వేతి * కించిద్వాచ్యపకత్వవిషయితా నిరూపితేత్యర్థః
 *వస్తుత్త్వేతి * అభావనిష్ఠవిషయతాభిన్నత్వమితి * అభావతా వనవచ్ఛిన్న
 త్వ మిత్యర్థః ॥ తెనాభావపక్షకాభావత్వ సాధ్యకస్థలేఽన్వయపరామర్శి
 యాధికరణ నిష్ఠచతుర్థ విషయతాయా అభావమాత్రనిష్ఠత్వేపి సక్షతిః ॥ స
 చైవం ముఖ్యత్వంన్వర్థం సాన్నాభావనిష్ఠచతుర్థవిషయతాయా అభావతా వ
 వచ్ఛిన్నతా వదితివాచ్యం ॥ ఏవమపి ప్రమేయత్వ వ్యాపకవాచ్యత్వవజ్జ్ఞేయ
 త్వసాధ్యకస్థలే నిరుక్తరీత్యా అవ్యాప్తైస్తతా సర్థకాత్ ॥ సాన్నాభావ సా
 ధ్యకస్థలే ప్రయోజనదర్శనంచ ప్రథమకల్పాభిప్రాయేణ ॥ సను ద్వితీయకల్పే
 ధూమవ్యాపకప్రమేయత్వవాహ్యోనోధూమాభావవాన్వన్నభావా దిత్యా
 దౌ వ్యకిరేకి మరామర్శీయపాతుసంసగ్గవిషయతా వ్యుత్పత్తచతుర్థ విష
 యతాయావహ్నినిష్ఠాయాఅభావతా వనవచ్ఛిన్నత్వేన తద్వతిత పంచమ విషయ
 తాధూమవ్యాపకత్వ నిషేధ్యవ్యాప్తిరితిచేన్న ॥ పాతుధూతాభావప్రతియోగి
 తావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వస్యేవచతుర్థవిషయతాయాం నివేశనీయతా వత్ ॥ స
 చ తతాగ్నిపాతౌ ప్రతియోగిత్వస్య సంసగ్గతయాభానేన పక్షవిషయతాని
 రూపితపాతువిషయతానిరూపితాభావ విషయతానిరూపితాభావత్వ విషయతా
 యానిరుక్తవిశేషణాక్రాంతాయాశ్చశుభార్థాసత్త్వేన తద్వతితానవచ్ఛేదకత్వ
 విషయతామాదాయావ్యాప్తిః ॥ ఏవం పృథివీత్వవ్యాపకవాచ్యత్వవద్దగనంపృథి
 వీత్వాభావపదవృత్తితావదిత్యాదావపి నిరుక్తరీత్యాఽవ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥ పా
 తుధూతాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావృత్తిత్వస్యాపి చతుర్థవిషయతాయాం
 నివేశనీయతా వత్ ॥ ఏవందిశైవవాచ్యత్వంఘటవృత్తిఅప్రతియోగితావదిత్యాదాయ
 త్రిఘటవృత్తితా వ భావస్తత్ర ప్రతియోగిత్వమిత్యదాహరణే నాతివ్యాప్తిః ॥
 తత్రవృత్తిరేకి పరామర్శీయాయాలపి చతుర్థా విశేషణద్వయాకాంతాయాః
 పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపిత పాతుసంసగ్గవిషయతానిరూ

ఖితపాతువిషయతానిరూపితప్రతియోగిత్వ నిష్ఠసాంసగికవిషయతాయాః పృ
 సిద్ధత్వేన తన్నిరూపితపాత్వభావవిషయతానిష్ఠావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక ధర్మా
 వచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయాః సత్త్వాత్ || య
 ద్యపి తాదృశ సంసగతాయా అపిపాతుభూతాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదక
 ప్రతియోగితాత్వాచ్చిన్నత్వం || తథాపి తాదృశావచ్ఛేదకతా పర్యాప్త్యధికరణ
 ధర్మానవచ్చిన్నత్వస్థేన నివేశనీయత్వేనా క్తసంసగవిషయతాయాఃప్రతియో
 గితాత్వావచ్చిన్నప్రతియోగితాత్వస్థేనావచ్ఛేదకతయా తత్పర్యాప్త్యధికరణ
 ధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకత్వాభావాత్ || నచేవమపి పరస్మాత్పాపహిమన్ జా
 తిమద్విహస్యసమాధికరణ ధర్మాదిత్యాదౌ పరామర్శేయపాతుతావచ్ఛే
 దక కోటిప్రవిష్ట వహ్నివిషయతామాదాయా వ్యాప్తిరితివాచ్యమ్ || ధర్మితా
 వచ్ఛేదకతానాత్మకత్వస్య నివేశనీయత్వాత్ || ఏవమభావతావనవచ్చిన్నత్వ
 మపి చతుర్థవిషయతాయాం నివేశనీయం తేన ధూమవ్యాపకమేయత్వనా
 నాకాశః నిర్భూమః ఆధేయత్వాభావాదిత్యాదౌ ధూమవ్యాపకాధేయత్వా
 భావనానితి పరామర్శేయముఖ్య విశేష్యతామారభ్య పంచమీవ్యాపకత్వకొ
 టిప్రవిష్ట ప్రతియోగిత్వవిషయతామాదాయ దశితప్రతిజ్ఞాయా నావ్యాప్తిరి
 తి సుధియోవిధాంతుర్వంత్వనాగ్రహేణైతి డిక్ || నను విషయతాయా యేన
 రూపేణ జనకతా వచ్ఛేదకత్వం తేనరూపేణ తస్యాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక
 త్వ ఏవసర్వమిదం సంభవతి తదేవ న, పరామర్శేస్యానుమితిజనకత్వ కల్పనీ
 యేవ్యాప్తిఘటకపదార్థాణశ్చే నిశ్చయత్వాద్య నివేశప్రయుక్తలాఘవానురో
 ధాద్యాన్యప్తివిశిష్టపాతువైశిష్ట్యావగాహినిశ్చయ త్వేనేవ కారణత్వంవాచ్యం ||
 తచ్చవిశేష్య విశేషణమితిరిత్యాజ్ఞాన వ్యావృత్తంధూమత్వావచ్చిన్నావచ్ఛేద
 కతానిరూపితవ్యాపకత్వత్వావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్చిన్నా
 వచ్ఛేదకతానిరూపితాధికరణ నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపితాధేయత్వా వచ్చిన్నా
 వచ్ఛేదకతా నిరూపితసౌతుతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారతా నిరూపిత వక్షతా
 వచ్ఛేదకావచ్చిన్న విశేష్యతానిరూపిత విశేష్యతాశాలినిశ్చయత్వం || తథాచవి
 శిష్ట వైశిష్ట్యావగాహినిశ్చయ త్వావచ్చిన్నం ప్రతివిశేషణతావచ్ఛేదకప్రకారక
 నిణయత్వేన కారణతయాపూర్వం వ్యాప్తిఘటకతత్త్వద్విశేషణతావచ్ఛేదకప్ర
 కారక నిశ్చయసత్త్వే ప్రతిబంధకవశాదేవ తత్తదంతే సంశయాత్మకజ్ఞానాసం

భవేత్ తదంతే నిశ్చయత్వస్య కాగణతావచ్ఛేదక కోటావనివేశాత్ || అవచ్ఛేద
కత్వంత పృకారత్వాది విలక్షణంప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకంచ విశేష్యవిశేషణమి
తిరీత్యా జ్ఞానసాధారణం పృకారతాత్వాది విశిష్టమేవ||నత్వవచ్ఛేదకతాత్వాదివి
శిష్టమిత్థంచ పంచమవిషయతాంశే విశేషణవిధయా అనుమితిజనకతా వచ్ఛేదక
తాపర్యాప్త్యధికరణవ్యాపకత్వత్వావచ్ఛిన్నా వచ్ఛేదకతానిరూపితవహ్నిత్వా
వచ్ఛిన్నా వచ్ఛేదకత్వత్వ విశిష్టావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయా అప్రసిద్ధత్వేనా
నంభవః || నచ, తదుపలక్షితవిషయత్వావచ్ఛిన్నత్వేనివేశాన్నబోషణతివాచ్యమ్||
తథాసతి జాతివిశిష్ట వహ్నిసాధ్యకస్థల పూర్వోక్తరీత్యాఽవ్యాప్తైః || నచ సా
ధ్యతావచ్ఛేదక విశిష్టవిషయత్వ వ్యాపకత్వం తాదృశ ప్రతిబంధకతాయాం విశే
షణందేయమితివాచ్యమ్ || తథాసతి ముఖ్యత్వస్య వైయథ్యాఽదితీయేన || పం
చమవిషయతాంశే జనకతావచ్ఛేదకతా వచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్నా నధికరణ
సాన్వనవచ్ఛేదకప్రకారతాకాయద్యత్తదవచ్ఛేదక విషయితాశూన్యత్వం బాధేవి
శేషణందేయం స్వంప్రతిబంధకతా జాతివిశిష్టవహ్నిసాధ్యకస్థలే వహ్నిజాతి
మాన్నవేతి సంశయప్రతిబంధకతాచ న స్వపదార్థః తదనవచ్ఛేదక వ్యాపక
త్వవిషయితాయాఅవచ్ఛేదకత్వత్వావచ్ఛిన్నాధికరణత్వాత్ || కింతువ్యాపకత్వ
సంశయప్రతిబంధకత్వేన స్వపదార్థః తదనవచ్ఛేదక ప్రకారతాయా అవచ్ఛే
దకతాత్వా వచ్ఛిన్నానధికరణత్వాదితి నప్రతిజ్ఞాదాహరణయోరసంగ్రహావీతి
హృదయమ్|| అతైతాదృశాఽనుగమస్యదీధితికారాభిప్రేతత్వేద్రవ్యత్వ వ్యాప్య
సంయోగవద్యృత్తిధమవానయం ద్రవ్యత్వవాగుణాద్గుణవ్యాప్యరూపవాన
యంస్పర్శవాకూరూపాదిత్యాదౌ ప్రతిజ్ఞాసంగ్రహాయావచ్ఛేదకద్యయోపాదా
న మిత్యాదినాపకృతశేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నస్య ప్రకృతసాధ్యతావచ్ఛే
దకావచ్ఛిన్న గమకతాపయికేతృతృశేతుతావచ్ఛేదక సాధ్యతావచ్ఛేదకయో
ర్నివేశవ్యాప్యత్తికధనా సంగతిస్తథాహి ప్రథమస్థలే ప్రకృతానుమితిత్వావ
చ్ఛిన్నజన్యతా నిరూపితపరామర్శ నిష్టజనకతాయా మవచ్ఛేదకీధూతాయా
పంచమిపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపిత శేతునిష్టవిషయతా
నిరూపితాధేయత్వ నిష్టవిషయతా నిరూపితాధికరణ నిష్టవిషయతానిరూపితా
యా గుణత్వావచ్ఛిన్న నిరూపిత వ్యాపకత్వ విశిష్టద్రవ్యత్వ విషయతా త
న్నిష్టవిషయతాత్వస్యేవావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణతయా తా

దృశనిషయతాత్వావచ్ఛిన్న విషయతాహూస్యశాబ్దబోధజనకత్వస్య తత్ప్రతిజ్ఞా
 యాం సత్తైవినావ్యాప్త్యభావేన హేతుతావచ్ఛేదకపదంవ్యథమ్ || ద్వితియస్థ
 తపి ప్రకృతానుమితితాత్వావచ్ఛిన్న జన్యతానిరూపిత పరామర్శనిష్ఠజనకతా
 యామవచ్ఛేదకీధూతాయా వక్షముఖ్య విశేష్యతానిరూపిత విషయతామరభ్య
 రూపతావచ్ఛిన్న నిరూపితవ్యాపకత్వ విశిష్టస్పృశతావచ్ఛిన్న నిష్ఠాపంచ
 మీ విషయతా తన్నిష్ఠవిషయతాత్వస్యైవవావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధి
 కరణతయూతద్యద్విషయి తాహూస్యత్వస్య తత్ప్రతిజ్ఞాజన్యశాబ్దబోధే సత్తైవినత
 త్రావ్యాప్తివిరహేణసాధ్యతావచ్ఛేదకపదమపివ్యథమ్ || నచతాదృశపరామర్శ
 నిష్ఠజనకతాయామవచ్ఛేదకీధూతాపకృతపక్షతావచ్ఛేదకీధూతద్రవ్యత్వవ్యాప్య
 సంయోగసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నముఖ్యవిశేష్యతానిరూపిత తత్తద్ధర్మని
 ష్ఠవిషయతానిరూపితాధేయత్వనిష్ఠవిషయతానిరూపితాధికరణనిష్ఠవిషయతాతన్ని
 రూపితాయా పంచమీద్రవ్యత్వ వ్యాప్యసంయోగతావచ్ఛిన్న విషయతావీచంద్వి
 తీయేరూపవ్యాపకత్వ విశిష్టగుణవిషయతా తన్నిష్ఠవిషయతాత్వస్యానుమిత జన
 కతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణత్వేన తద్యద్విషయతా హూస్యత్వ
 స్య తాదృశప్రతిజ్ఞాజన్యశాబ్దబోధే సత్తైవినావ్యాప్త్యా తదుపాదాన సాధా
 త్య మితివాచ్యమ్ || స్వస్యసన్విధమితా వచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణత్వ వ్యాప్య
 సంయోగ సమానాధికరణ ధర్మావచ్ఛిన్న విశేష్యతా నిరూపితప్రకారతా
 యాః సంయోగ సమానాధికరణధర్మేనంగీకారాత్ || అన్యథాతదుభయో
 పాదానెపి ప్రమేయత్వ వ్యాపకవాచ్యత్వ సమానాధికరణధూమవాపర్య
 తో వహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞాయా మవ్యాప్త్యాపత్తైః || తాదృశపక్షతావచ్ఛేదకా
 వచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత ధూమనిష్ఠవిషయతా నిరూపితాధికరణ నిష్ఠవిషయ
 తా నిరూపితవ్యాపకత్వ విశిష్టవాచ్యత్వ నిష్ఠవిషయతాత్వస్యాపి ప్రకృతానుమి
 తి జనకతావచ్ఛేదకతా వచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణత్వేన తద్యద్విషయతా
 హూస్యత్వస్యతత్ప్రతిజ్ఞాజన్య శాబ్దబోధే సత్తావత్ || సచానుమితౌ తజ్జనకీ
 ధూత పరామర్శేవాప్రకృత పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశేష్యకత్వ నివే
 శేప్రయోజన విరహేణదంతావచ్ఛిన్న విశేష్యకద్రవ్యత్వ విధేయతానుమి
 తి జనకేదం తావచ్ఛిన్న విశేష్యకద్రవ్య త్వవ్యాప్య సంయోగతావచ్ఛి
 న్నే ప్రకారకపరామర్శనిష్ఠజనకతాయా మవచ్ఛేదకీధూతాయా పంచమీ సౌ

యోగతావచ్ఛిన్నవ్యాపకత్వ విశిష్టదగ్రవ్యత్యవిషయతాతన్నిష్ఠవిషయతాత్వస్యా
 పీదంతావచ్ఛిన్నోద్ధేశ్యక దగ్రవ్యత్వ విధేయకానుమితి జనకతావచ్ఛేదకతా
 వచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణత్వైన తద్వద్విషయతాశూన్యత్వస్య తత్రాభావా
 దితి తత్రావ్యాప్తివారణాయానుమితౌ హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నహేతుక
 త్వనివేశలాభాయ ప్రకృతహేతుతావచ్ఛేదకనివేశనమ్ || తథాచ తాదృశానుమి
 తి జనకప్రకృతహేతుతావచ్ఛేదకీధూతగుణత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారకపరామర్శాని
 స్థజనకతాయా మవచ్ఛేదకీధూతాపక్షవిశేష్యతానిరూపిత గుణత్వావచ్ఛిన్నవి
 షయతాతన్నిరూపితాధేయత్వ విషయతా నిరూపితాధికరణ విషయతానిరూపి
 తాయావంచమి గుణత్వావచ్ఛిన్న వ్యాపకత్వవిశిష్ట దగ్రవ్యత్వవిషయతాతచ్ఛా
 న్యత్వస్య తత్రసత్త్వాన్నివాప్తిరేవ మిదంతావచ్ఛిన్నోద్ధేశ్యకోయః గుణ
 త్వావచ్ఛిన్నవిధేయతాకానుమితి జనకోగుణవ్యాప్య రూపవానయమితి పరా
 మర్శాస్తదియోక్తక్రమేణ పంచమ్యాం విషయతాయాంరూప వ్యాపకత్వ విశి
 శిష్టగుణత్వ విషయతాత్వం గుణత్వైన స్పృశావిధేయకానుమితి జనకతావచ్ఛే
 దకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణం తద్వద్విషయతా శూన్యబోధజనకత్వస్య
 ద్వితీయప్రతిజ్ఞాయా మసత్త్వాదవ్యాప్తిరతః సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసాధ్యక
 త్వస్యానుమితౌ నివేశలాభాయ సాధ్యతావచ్ఛేదక నివేశనమితివాచ్యమ్ || తథా
 సతి ప్రమేయత్వవ్యాపక వాచ్యత్వ సమానాధికరణ ధూమవాక్పర్యతో వ
 హ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞాయా మవ్యాప్తిసాదృశ పరామర్శీయ పర్యతత్వావచ్ఛి
 న్న విశేష్యతానిరూపిత ప్రకృతహేతుతా వచ్ఛేదకీధూతధూమత్వావచ్ఛిన్న
 విషయతానిరూపితాధేయత్వ విషయతానిరూపితాధికరణవిషయతా నిరూపిత
 ప్రమేయత్వ వ్యాపకత్వవిశిష్ట వాచ్యత్వవిషయతాత్వస్య తథాత్వైన తద్వద్వి
 షయతాశూన్యత్వస్య తత్రాభావాత్ || ఏవంధూమవ్యాపకాలోకసమానాధిక
 రణ ధూమవాక్పర్యతోవహ్నిమాక్ ధూమాదిత్యాదిస్థలీయప్రతిజ్ఞాయా మ
 వ్యాప్తిబోధ్యా || అనుమితౌ పరామర్శేచ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విష
 యకత్వ నివేశేచ తాదృశపరామర్శీయ ప్రకృతపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న వి
 శేష్యతామారభ్యపంచమి న ప్రమేయత్వ వ్యాపకత్వవిశిష్ట వాచ్యత్వ విషయ
 తా కింతుధూమవ్యాపకత్వ విశిష్ట వహ్నివిషయతాతచ్ఛాన్యత్వస్య తత్ర స
 త్త్వాన్నివాప్తిః || నచైవమపి సంయోగతావచ్ఛిన్న హేతుకాయాగుణత్వా

వచ్చిన్న హేతుకాయాశ్చ ద్రవ్యత్వ వ్యాప్యసంయోగవద్యత్తిథమణవానయం
 ద్రవ్యత్వవానిత్యాద్యనుమితై రెకాకారతయా తాదృశానుమితి జనకసంయోగ
 తావనవచ్చిన్న ప్రకారకపరామర్శీయ పంచమవిషయతా మాదాయావాప్తి
 వారణాయావచ్ఛేదక పరాపాదానం || తథాచ గుణత్వావచ్చిన్న ప్రకారక
 పరామర్శీయ పంచమవిషయతామాదాయనావాప్తిరితివాచ్యమ్ || సంయో
 గత్వావచ్చిన్న హేతుకతాదృశానుమిత్యప్రసిద్ధైః || ద్రవ్యత్వవ్యాప్యసంయోగ
 వద్యత్తిథమణవానయం ద్రవ్యత్వవాన్సంయోగాదిత్యాది న్యాయప్రయోగా
 భావాదతపన దీధితీకృతాపి పహ్నివ్యాప్య ధూమవాపర్యతోపహ్నిమానిత్యా
 దికస్తు నన్యాయప్రయోగ ఇత్యుక్తమేవంచ కథం భట్టాచార్యాణా మనుగమ
 ప్రకారస్సంభవతీతిచేత్, అత్రాచ్యతే||తాదృశన్యాయప్రయోగాభావేనసంయో
 గత్వావచ్చిన్న హేతుకపరాధాన్యనుమితేరప్రసిద్ధత్వేపిఅనుమితపదేనస్వాధాన్
 నుమితపరార్థానుమితిసాధారణానుమితిత్వావచ్చిన్న త్వస్తేనవిషయతీయతయా
 సంయోగత్వావచ్చిన్న హేతుకతాదృశస్వాధాన్యనుమితేః ప్రసిద్ధతయాతామాదా
 యావాప్తివారణాయ హేతుతావచ్ఛేదకనివేశః||తథాచద్రవ్యత్వవ్యాప్యసంయో
 గవద్యత్తిథమణవానయం ద్రవ్యత్వవ్యాప్య సంయోగవానితి పరామర్శస్య
 గుణత్వావచ్చిన్నా ప్రకారకత్వేపి తాదృశధమణవానయంద్రవ్యత్వ వ్యాప్య
 గుణవానితి పరామర్శస్తేన తథాత్వేన తాదృశపరామర్శీయనిరుక్తపంచమ
 విషయతాశాన్య శాబ్దబాధజనకత్వస్య తత్ప్రతిజ్ఞాయాం సత్వాన్నావాప్తిః
 ఏవం గుణవ్యాప్య రూపవానయంస్పృశవాక్రూపాదిత్యాదౌ గుణవ్యాప్య
 రూపవానయం గుణవానిత్యనుమితి జనకపరామర్శ మాదాయావాప్తిరీతి
 సాధ్యతావచ్ఛేదకనివేశః || వస్తుతస్తు, పక్షతావచ్ఛేదక ధర్మనిష్ఠప్రకారతా
 యాః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న ముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపితత్వమిన్యేతత్సాచ
 నాయ తదనుసరణమ్ || తథాహి హేతువ్యాపకత్వ విశిష్టసాధ్యవిషయతా సా
 ధ్యాభావ వ్యాపకత్వవిశిష్ట హేత్వభావవిషయత్వయోర్నతాద్యూపసృణునో
 కింతు నిరుక్తపంచమవిషయతాత్వేన రూపేణసాతుహేతువ్యాపకత్వ విశిష్టసా
 ధ్యవిషయతా సాధ్యాభావవ్యాపకత్వవిశిష్ట హేత్వభావవిషయతా ఏతదన్య
 వాభవతు పరంతుపక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న ముఖ్యవిశేష్యత్యాదిక్రమేణపంచ
 మవిషయతాగ్రహ్యనతుయథాకించత్వంచమవిషయతేత్యేత త్నుచ

య తదుపాదానమ్ ॥ ఉపాత్తైః త స్థిక్ యథాపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న వి
 శేష్యతానిరూపితాపంచమి గుణత్వావచ్ఛిన్న సాధ్యవిషయతాభవతితథాగ్ని
 హ్యనతు పక్షతావచ్ఛేదకనిష్ఠ ప్రకారతాతస్యాః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విశే
 ష్యత్వానిరూపితత్వాదితి నిశ్చేతుంశక్యత ఇతి తద్వ్యవస్థాపదకొలయంగ్రం
 భవతి నకొపిదోషః ॥ వస్తుతస్తు తచ్చుత్వాదిన్మా విశేష్యానన్వయ వ్యతిరేకవ్యా
 ప్త్య నవగాహిత్య నివేశకల్పాపిభట్టాచార్యసంమతఃదీధితౌవాకారాభావేపిన్వ
 యంవిశేష్యాపి తదవగాహిత్యస్వేత్యభిధానాదేవంచ తత్కల్పవచః వ్యావృత్తి
 ప్రదశనపరోయంగ్రంభః నత్వనుగమ పక్షవతితత్త్వమ్ * నత్యంతోత్తరతి*
 మూలూక్తప్రతిజ్ఞాలక్షణఘటకీభూతనత్యంతాదు త్తరత్యధః ॥ తేన జనకత్వే
 సతీత్యస్య న త్యాగః * తిజర్థస్యేతి * స్వగతకామాయ జైత్రాదౌమి
 ద్యధఃకలిజ్జప్రత్యయః తిజ్జరూపస్తదర్థఇష్టసాధనత్వం తస్యధాత్వభేదా
 నాదితిభావః * ద్వితీయాంతనామాధేతి * స్త్రోకం పవతీత్యాదావిత్వాదిః ॥
 * ఆధేయత్వకమతాద్విదితి * భూతలేఘట స్తండులంపచతీత్యాదావాధారతా
 వచ్ఛాతలవాక్ ఘటఃకమతావత్తండులవాక్ పాకఃశ్చత్యేవబొధసాన్వితత్ర
 చదశితవ్యత్పత్తి విరోధఇత్యాశయః ॥ భూతలేఘటఇత్యాదా సప్తమ్యధః
 అధికరణత్వం తత్రఘటాన్వయః ఘటాన్వితాధికరణత్వస్య భూతలేస్వయత్వ
 ప్రత్యయాధఃస్య విశేషణత్వ స్వీకారేపి నదశితవ్యత్పత్తివిరోధఇత్యాశయే
 నశంకతే * నచైతి * నోక్తాతివ్రసంగః ॥ భూతలంఘటఇత్యాదిహ నభూతల
 వాక్ ఘటఇతిబోధప్రసంగః ॥ శేషప్రతిజ్ఞాగ్రంథే హేతుగ్రంథేఽపి కృష్ణంభట్ట
 విఖతాదధిక లేఖనీయాభావాస్తద్విచారస్తత్రైవ దృష్టవ్యవిస్తరభయాన్నాత్రి
 విఖ్యతే ॥

విదుషాం కట్టభూషాయై రఘునాథేననిర్మితే ॥

సన్న్యాసయరత్నైవయవగ్రస్థస్సమూర్ణతామగాత్ ॥

ఇతిమీమాంసాన్యాసవజ్ఞాప్యక్రిమద్రాఘవాచార్యశిష్యస్యవర్వలైః

ఇత్యుపనామక రఘునాథసకృతాన్యాసయరత్నాభిధానాం

గదాధరీయపఞ్చవాదటిప్పణ్యామవయవగ్రస్థః

— శ్రీలక్ష్మీలక్ష్మణవక్షతాగ్రస్తాంతగతసంశయవక్షతావిచారః శ్రీ —

వ్యాప్త్యనంతరం వక్షధర్మతానిరూప్యత ఇతి మూలమ్ ॥ తత్త్రివ్యాప్తిపద
స్యవ్యాప్తిస్సర్వరూపనిరూపణార్థకతయా వ్యాప్త్యనంతరమిత్త్యన్త్య వ్యాప్తిస్స
రూపనిరూపణధ్వంసాధికరణకాలవృత్తిత్యథాస్తస్య నిరూప్యత ఇత్యత్త్ర లక్ష
ణౌచి. ప్రకారక ప్రతిపత్త్యనుకూలవ్యాపారరూప నిర్మాణరూపధాత్వభేద ని
రూపణేన భేదానాన్వయః కర్మాభ్యాసతవశాద్భవయేత్సద్ధ్యాహార్యం తదర్థ
మత్సమవేతకృతే జన్యతానంబధేన ధాత్వభేదనిరూపణైన్వయస్తాదృశ ని
రూపణాస్యాభ్యాసార్థవిషయత్వే తస్యచపక్షధర్మతాపదార్థేన్వయస్తథా
చ మత్సమవేతకృతిజన్యం యదాప్యప్తిస్సర్వరూప నిరూపణధ్వంసాధికరణ కాలీ
నాభిన్నం నిరూపణం తద్విషయతాశ్చయః పక్షధర్మతేత్త్యన్వయబోధః గా
దాధర్మాన్తములై ఇతి * మూలనిష్ఠోయోవ్యాప్త్యాప్తిదివృత్తి నిరూపకతాకసంగ
త్య ప్రదశనప్రయుక్తాసంగతత్వజ్ఞానాధీనోన్తప్రలపితత్వ శంకాధీనోఽప
క్షారూపన్యూనతాపరిహరస్తదిచ్ఛావానాన్విత్యాప్తిదివృత్త సంగతిప్రదశనకర్తా
వీధితికారస్తాదృశప్రదశన సమానకాలీనమూలావతరణానుకాలకృతిమానితద
భోజనోధ్యః ॥ నన్వనుమితి లక్షణోపాధ్వాత సంగత్యావ్యాప్తి పక్షధర్మత
యోర్నిరూపణీయత్వే పక్షధర్మతానిరూపణ ప్రతిబంధకప్రథమోపస్థిత వ్యా
ప్తిస్సర్వరూపనిరూపణాచ్ఛాయాస్తన్నిరూపణేన నివృత్తావసర్యవక్తవ్యత్వ రూ
పావసరసంగతేః పక్షధర్మతాయాం జ్ఞాతుంశక్యత్వాన్వతయోః సంగత్యప్రద
శనమితి చెల్ ॥ అత్ర క్షేపిత్ ॥ వ్యాప్తిస్సర్వరూపం నిరూప్యేత్యక్తావేన తన్ని
రూపణేచ్ఛాయాం తన్నిరూపణప్రతిబంధకత్వం జ్ఞాయతేనాన్యథేత్యనుభవా
న్నావసరసంగతిలాభఇత్యాహుః ॥ సంగత్యప్రదశనేనేత్యన్య సంభవద్యాను
త్సంగత్య ప్రదశనేనేత్యర్థఇతిపరే ॥ తన్తలైసంభవద్యానుత్సంగతిప్రద
శనసంప్రదాయ విరోధవిన న్యూనతాశబ్దాఞ్ఞోనతఃపూర్వోక్తః ॥ అనుమితి
లక్షణైతి దీధితావనుమితే లక్షణమితి షష్ఠీతత్పురుష భ్రమనిరాసాయాహ ॥
* అనుమితిలక్షణమనుమితిస్సర్వరూపమితి * తదనుకూలసంగత్యేత్త్యత్తృతీయా
భోజనజన్య జ్ఞానాధీనత్వం తస్యవ్యాప్తిపక్షధర్మతామితి ద్వితియాంతోప
స్థాప్త్యాప్తి పక్షధర్మతావిషయకత్వాన్వితే నిరూపయతుమిత్త్యత్త్రధాత్వభే
దనిరూపణేన్వయః సనుభివ్యాహృత క్రియాన్విత సమానకర్మకత్వ సహిత స్వే

చాధీనేచ్ఛావిషయత్వంతు మున్నుత్వయాథః || అవ్యయకృతాభావేఇత్యను
 శాసనాదరచ తాదృశసంబంధేనైవ ప్రకృత్యర్థసాన్వయః || ఆపేతివృత్తిజానీ
 తె ఇర్హ్యథః || అవ్యవహితోత్తర కాలకర్తవ్యత్వ ప్రకారకబోధాను కూల
 వ్యాపారరూపప్రతిజ్ఞారూప తదర్థేనిరుక్తమున్నుత్వయాథాన్వయస్తా ద్భ
 శప్రతిజ్ఞానివృత్త్యాతాద్యకృతైరాక్షిప్తప్రథమాంతాథకర్తవ్యత్వన్వయ స్తథాచ
 తాదృశసంగతిజ్ఞాన జన్యజ్ఞాసాధీనం యద్వాన్తీప్తిపక్షగమతావిషయక నిరూ
 పణం తదిచ్ఛావిషయతత్సమానకర్తృకనిరుక్తప్రతిజ్ఞానుకూలకృతిమౌ మణికా
 రణితి విశిష్టదీధితివాక్యాథః * యద్యపీతి * యద్యపిపక్షో వహ్నిమానిత్యా
 దౌ పక్షతాయాః కారణతావచ్ఛేదక ఘటకత్వ సంభవంతథాపి సర్వత్రసతధేతి
 భావః || యద్వాఅవచ్ఛేదకావచ్ఛేదేనసంగతిప్రదశాన సంప్రదాయమనురు
 ధేదమ్ * తత్రేకారాధావాదితి * శూన్యమాణాచ్ సంవతితస్యైవ ప్రతీక
 ధారణ నియమాదితిభావః || నను కుతాయం నియమఇత్యతలహ * వ్రత్యై
 త్యాదీతి * అథ సాధ్యపదన్యావృత్తిత్వమిత్యస్య సాధ్యవదితి ప్రతీకధారణాత్
 మూలాచ్ సహితస్యైవ ప్రతీకధారణమితి ననియమః || నచ య త్రాచ్ సహి
 తస్యైవ ప్రతీకధారణం తత్రైవాయంనియమః సాధ్యవదిత్యాదౌ హలంతస్యై
 వ ధారణాన్నదోష ఇతివాచ్యమ్ || ఏనమపి నన్వనుమితి హేతుభూతైత్యాదే
 ర్నున్విత్యాది ప్రతీకధారణసాన్వ సంకతేరవారణాదితిచెన్న || యత్రసమానఘట
 కసాన్వచ్ సహితస్యప్రతీకధారణం తత్రైవదశిత నియమఇతినోపిదోషః || నచా
 గ్నిమ ప్రశస్య పదస్యప్రతీకధారణమితి భ్రమనిరాసాథంప్రశస్య విశీతిప్రతీ
 కధారణం నన్యగవేతివాచ్యమ్ || ప్రథమోపాత్తస్యైవ ప్రతీకధారణ నియమే
 న తాదృశభ్రమాసంభవాద్దశిత నియమస్యైవ దీప్తికృత్సంవతత్వమవిరుద్ధమ్ ||
 * సందిగ్ధః సాధ్యరూపాథమోయలైతిపున్వత్యైతి * తాదృశపున్వత్యైత్య
 త్రైతి సప్తమ్యంతాథాయద్విశేష న్నతాకత్వస్య సంశయవిషయరూప సందిగ్ధప
 దాన్వైకదేశ సంశయోన్వయస్తాదృశసంశయ విషయస్య సాధ్యరూపథమే
 న్వయ స్తథాచ యద్విశేషక సందేహవిషయాభూతోపాధ్యాభిన్నో ధర్మఇ
 తివిగ్రహవాక్యావోధః సమాసేతు సాధ్యాభిన్నప్రకారక సంశయవిశేష్యుల
 క్షణయాడ త్తరపదాథః పూర్వపదం తాదృశలక్షణ తాత్పర్యగోహకం సంది
 గ్ధ సాధ్యధర్మఫల త్తరభావప్రత్యయేన తాదృశసంశయ విశేష్యత్వం బో

ధ్యతే తచ్చవిశేషస్తా సంబంధేన తాదృశసంశయపర్యవసితంపక్షత్వమిత్యర్థః!
 * ధర్మపదసాధాక్యాయేతి * సాధ్యంధర్మాయత్ర ససాధ్యధర్మాఽతిపున్య
 త్పత్తిస్తత్రయిత్రైతి సప్తమ్యంతాథాయన్నిరూపితత్వస్యాధేయతావిశిష్టరూపధ
 మపదాధైకదేశాధేయతాయామన్వయస్తాదృశధర్మపదాథాస్యాధేదేన
 సాధ్యేనన్వయస్తథాచ యన్నిరూపితాధేయతావిశిష్టం సాధ్యమితి విగ్రహవా
 క్యాధాః సమాసేతు సాధ్యనిష్ఠధర్మతానిరూపిత ధర్మితావాల్లక్షణయోత్త
 రపదాథాః పూర్వపదంతాదృశ లక్షణాతాత్పర్యగ్రాహకం సాధ్యధర్మపదా
 త్తర భావప్రత్యయేన తాదృశధర్మిత్వంబోధ్యతే || సందిగ్ధం తత్సాధ్యధ
 ర్మత్వమితి కర్తృధారయేద్రాదావహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌద్రాదాదానందిగ్ధ
 సాధ్యధర్మిత్వరూప పక్షత్వమప్రసిద్ధం స్యాదిత్యతః * న్వస్థిన్నితి * తథాచ
 సందిగ్ధం సాధ్యధర్మిత్వం యత్రైతిపున్యత్పత్తౌ యద్విశేష్యక సుదేహవిషయా
 ధూతం సాధ్యధర్మిత్వమితివిగ్రహవాక్యాధాః సమాసేతుసాధ్య ధర్మిత్వ
 ప్రకారక సంశయవిశేష్యో లక్షణయోత్తరపదాథాః పూర్వపదంతాత్పర్యగ్రా
 హకం భావప్రధానత్వేన తాదృశసంశయవిశేష్యత్వం విశేష్యతాసంబంధేనసా
 ధ్యధర్మిత్వ ప్రకారక సంశయవత్త్వం పక్షత్వమితి పర్యవసితమ్ *సాధ్యేతి*
 సాధ్యేసందిగ్ధం ధర్మత్వంయస్యేతి పున్యత్పత్తౌనప్తమ్యంతాథాసాధ్యవిశేష్యతా
 కత్వస్య సంశయ విషయరూపసందిగ్ధపదాధైకదేశే సంశయేనన్వయః యస్యే
 తిషష్ట్యంతాథాయన్నిరూపితత్వస్యాధేయత్వరూపేధర్మత్వేనన్వయస్తథాచ
 సాధ్యవిశేష్యకసుదేహవిషయాధూతం యన్నిరూపితం ధర్మత్వమితి విగ్ర
 హవాక్యావృద్ధిః సమాసేతు యన్నిరూపిత ధర్మత్వప్రకారక సంశయవి
 శేష్యం లక్షణయోత్తరపదాథాః పూర్వపదంతాత్పర్య గ్రాహకంభావప్ర
 త్యయేన తాదృశ సంశయవిశేష్యత్వం విశేష్యతాసంబంధేన యన్నిరూపితకర్త
 త్వ ప్రకారకసంశయవత్త్వరూపం పర్యవసితం పక్షత్వమితిలభ్యత ఇతిజ్ఞేయమ్ ||
 పర్యవసితకార్య కారణభావమాహ *ఏవంచేతి* పర్యతత్వసామానాధికరణ్యనవ
 హ్ని సాధ్యకస్థలీయ కార్యతావచ్ఛేదకస్య నీలపర్వతావహ్నిమానిత్యనమితిసా
 ధారణతయా తాదృశానుమితేశ్చ తాదృశపర్వతావహ్నిమాన్నవేతి సంశయా
 భావేన నీలపర్వతావహ్నిమాన్నవేతి సంశయాదుత్పత్తైర్వ్యతిరేక వ్యభిచార
 ఇతి కార్యతావచ్ఛేదక కోటాపర్యతత్వావచ్ఛిన్నత్వ మనివేశ్య * శుద్ధపర్వత

త్వావచ్చిన్నైతి * పర్వతత్వనిష్ఠనిరవచ్చిన్నావచ్చేదకతాభిన్నావచ్చేదకతాని
 రూపికైతి తదధః ॥ జాతిత్వేన పర్వతత్వావగాహివహ్న స్సమితిమాదాయత
 ద్దోషతాదవస్థమతః ప్రతియోగిభూతావచ్చేదకతాయాంనిరవచ్చిన్నత్వనివేశః
 యద్యపి జాతిమాణ వహ్నిమానితనిశ్చయ సాధారణతాదృశనిశ్చయత్వ వ్యాప
 కత్వస్య పర్వతోపహ్నిమాన్నవేతి సంశయప్రతిబంధకతాయా మసత్త్వాదసం
 భవ ఇతికారణతావచ్చేదకకోటావపి శుద్ధత్వ నివేశితవశ్యక ఇతితన్నివేశాకథ
 నేన న్యూనతాసంభావ్యతే తథాపి తత్ర విశేష్యతాయాం పర్వతత్వనిష్ఠనిర
 వచ్చిన్నావచ్చేదకతాకత్వ నివేశే నాప్యసంభవ హరణ సంభవాత్పర్వ
 తత్వ నిష్ఠనిరవచ్చిన్నావచ్చేదకతా భిన్నావచ్చేదకత్వానిరూపకత్వ రూప శుద్ధ
 పర్వతత్వావచ్చిన్నత్వ నివేశే ప్రయోజనాభావ ఇతి తన్నివేశా కథనమితిధ్యే
 యం ॥ కార్యతావచ్చేదకకోటా శుద్ధసంయోగసంబంధావచ్చిన్నత్వా నివేశే ప
 ర్వతత్వ సామానాధికరణ్యేన వహ్నిసాధ్యకైవచ్చేదకావచ్చేదేనానుమిలైరపి
 కార్యతావచ్చేదకాక్రాంతతయా తస్యాశ్చ తాదృశపర్వతత్వావచ్చేదేన వహ్న్య
 భావావగాహిసంశయం వినాపి పర్వతత్వ సామానాధికరణ్యేన వహ్న్యభావసం
 శయాదుత్పత్త్యా వ్యతిరేకవ్యభిచార ఇతితన్నివేశః సంయోగత్వనిష్ఠావచ్చేదక
 తాభిన్నావచ్చేదకత్వానిరూపక సాయోగనిష్ఠసాంసగికవిషయతావచ్చేదకతా
 కత్వం తదధః ॥ యత్తు, సంయోగేన వహ్నిసాధ్యకై సంయుక్తసంయోగేన వ
 హ్నస్సమితి రపికార్యతావచ్చేదకాక్రాంతతయా తస్యాశ్చ తాదృశ సంయోగే
 న వహ్నిమాన్నవేతి సంశయాభావే పుష్పత్వైర్వ్యతిరేక వ్యభిచారఇతి కార్య
 తావచ్చేదకై శుద్ధసంయోగావచ్చిన్నత్వనివేశః కించిన్నిష్ఠ సాంసగిక విషయ
 త్వా నిరూపితసంయోగ నిష్ఠసాంసగిక విషయతానిరూపకత్వం తదధఃఇతి॥త
 దసత్ ॥ పరంపరాసంబంధేన విశిష్టబుద్ధావరంపరాఘటక విశేషీభూత సం
 సగవిషయతాయాం విశేష్యతానిరూపితత్వస్య తద్భటకప్రకారీభూతసంసగ
 విషయతాయాం ప్రకారతానిరూపితత్వస్యేవ స్వీకృతత్వా చ్చుద్ధపర్వతత్వావ
 చ్చిన్నోద్దేశ్యతా నిరూపితాయా సంయోగనిష్ఠసంసగతాతన్నిరూపితాయా
 శుద్ధవహ్ని త్వావచ్చిన్న విధేయతాతచ్ఛాల్పసమితిత్వస్య కార్యతావచ్చేదకత్వా
 వగమేనైవ దర్శితవ్యభిచార వారణాత్ ॥ ఏవంశుద్ధవహ్ని త్వావచ్చిన్న త్వానివ
 శే పర్వతః సుందరవహ్నిమానిత్యనుమిలైః పర్వతవక్షకవహ్నిసాధ్యకస్థలీయకా

ద్యతావచ్చేదకాక్రాంతతయా తస్మాత్తాదృశపర్వతో వహ్నిమాన్నవేతి సం
 శయాభావేపి పర్వతః సుందరహ్నిమాన్నవేతి సంశయాదుత్పత్త్యాప్యతి లేకన్య
 భిచారణి తన్నివేళః || వహ్నిత్వనిష్ఠ నిరవచ్ఛిన్నావచ్చేదకతాభిన్నావచ్ఛేద
 కత్వానిరూపకత్వం తదథః || జాతిత్వేన వహ్నిత్వావగాహ్యనుమితి మూదా
 య తద్దోష్యతి ప్రతియోగిధాతావచ్ఛేదకతాయాం నిరవచ్ఛిన్నత్వం విశేషణం
 * నతు స్వరూపసంబంధవిశేష్యతి * అవచ్ఛిన్నత్వముటకమవచ్చేదకత్వం ప్రకా
 రతాధికరణతావిషయతావచ్చేదకత్వాదిరూపం మూలాగ్రాహ్య ప్రతియమానదై
 శికావచ్ఛేదకత్వాదిరూపంచ నేత్యథః * సకలసాధారణవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న వ
 త్రానిశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకత్వ కల్పనాదితి * అథ పర్వతో వహ్నిమాన్ మ
 హానసీయహ్నిమాన్ శ్చత్వరీయ వహ్నిమానిత్యాది నిశ్చయసాధారణ వహ్నిత్వా
 వచ్ఛిన్న ప్రకారతాశాలినిశ్చయత్వస్య దుర్వచత్వాత్కథం తాదృశనిశ్చయత్వే
 నైకప్రతిబంధకత్వంతాదృశనిశ్చయానాం || తద్ధిన్వహ్నిసామాన్యభావాప్రకార
 కత్వేనతి వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతాకత్వం మహానసీయ వహ్నిమాన్నవాప
 ర్యత ఇతి సంశయస్యాపి వహ్నినిశ్చయత్వావత్తైః || నచ వహ్నిత్వవ్యాప్య ధర్మా
 వచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాధావత్వేన వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్చేదకతాకప్రతియోగితా
 కాధావత్వేన వహ్నిసామాన్యభావ తద్విశేషభావా ననుగమయ్య తాదృశా
 భావత్వ విశిష్టాప్రకారకత్వేనతి వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతాకత్వమేవ వహ్ని
 త్వావచ్ఛిన్న వత్రానిశ్చయత్వ మనుగతమితి నాక్తదోష్యతివాద్యమ్ || చత్వరీ
 యవహ్నిభావమాన్ మహానసీయవహ్నిమాని నిశ్చయస్యానంగ్రహవత్తై రితి
 చేన్న || స్వనిశిష్టాధికరణతాస్యత్వ సావవచ్ఛేదకథమావచ్ఛిన్న ప్రకారతా ని
 రూపిత పర్వతత్వావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపిత విశేష్యత్వీయత్వాభయసంబ
 ద్ధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతావిశిష్టాధికరణతావజ్ఞానత్వమేవ వహ్నిత్వమ
 హానసీయ వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న వత్రానిశ్చయ సాధారణమనుగతం పర్వతే వ
 హ్నిత్వావచ్ఛిన్న వత్రానిశ్చయత్వంనువచం ప్రథమసంబంధముటక మధికరణ
 తామాం స్వవైశిష్ట్యం సావవచ్చేదకథమపరాప్రాప్తావచ్చేదకతాక ప్రతియోగి
 తాకాధావత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతానిరూపిత పర్వతత్వావచ్ఛిన్న విశేష్యతాని
 రూపిత విశేష్యత్వీయత్వ స్వనిరూపిత పర్వతత్వావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపి
 త విశేష్యత్వీయత్వాభయసంబంధేన || సావవచ్ఛేదకత్వేనైవ స్వరూపసంబంధ

ధేన సావనచ్చేదకతాశ్రయస్తేన వివక్షణాత్ మహానసీయ వహ్నిమాం వహ్ని
సామాన్యాభావవాన్వేతి సంశయస్య సావనచ్చేదక వహ్నిత్వపర్యాప్తావచ్చేద
కతాక ప్రతియోగితాకాభావ ప్రకారత్వేన తన్నిష్ఠాధికరణతాయాం నోక్తోభ
యసంబంధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతావిశిష్టాస్యత్వమితి నతస్య వహ్నిత్వా
వచ్ఛిన్న వత్తానిశ్చయత్వమ్ || మహానసీయవహ్నిమాన్న వేతి సంశయస్య మహా
నసీయవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతాయాం న్యపదార్థవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్ర
కారతాయా ముభయమవ్యవచ్ఛేదకం తత్పర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితా
క మహానసీయవహ్నిభావ ప్రకారకత్వాత్తన్నిష్ఠాధికరణతాయానోక్తోభయ
సంబంధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతావిశిష్టాధికరణతాస్యత్వమితి తద్వ్యధా
నః మహానసీయవహ్నిమాన్నవా చత్వరీయ వహ్నిమాన్నిత్యాంగిక నిశ్చయచ
త్వరీయవహ్నిత్వా వచ్ఛిన్న ప్రకారతానిరూపిత విశేష్యత్వీయాధికరణత్వ
తాదృశీతి తత్ప్రనిశ్చయత్వావపత్తిః జన్యతాసంబంధేనేచ్ఛావదన్యత్వమేవానా
హార్యత్వ మనుగతం సుచవమూహార్యజ్ఞానై ఇచ్ఛాయాపేతుత్వాపగమాత్ ||న
చ సర్వస్తేన జ్ఞానస్యేవరేచ్ఛాజన్యత్వేన తదన్యజ్ఞానా ప్రసిద్ధిరితివాచ్యం ||
జన్యతావచ్చేదక జ్ఞానత్వవత్తద్విసంబంధేనేచ్ఛాభావవత్తస్య వివక్షితత్వాదీప్య
రేచ్ఛాయాఃకార్యత్వావచ్ఛిన్నం ప్రత్యేన పేతుతయా జ్ఞానత్వస్య తజ్జన్యతా
నవచ్ఛేదకత్వేనానువత్త్యభావాత్ || వస్తుతస్త్వసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నై
చ్ఛానిష్టజనకతానిరూపిత జన్యతావదన్యత్వమేవతత్ || ఈశ్వరేచ్ఛాయా విష
యతాసంబంధేనైవ పేతుత్వాన్న తాదృశ జ్ఞానాప్రసిద్ధిః || అదైవమప్యప్రామా
ణ్య జ్ఞానానామననుగతానామేవ ఉత్తైజకతయా నవహ్నిమాం మహానసీయ వ
హ్నిమానిత్యాది సకలనిశ్చయసాధారణమేకం ప్రతిబంధకత్వం సంభవతీతిచేన్న
విశేష్యత్వైకక్షణావచ్ఛిన్నై కా తవృత్తిత్వయా సామానాధికరణ్యాభయ సం
బంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక తత్తదప్రామాణ్య గ్రహభావవిశిష్టవహ్నిమ
త్తానిశ్చయత్వేన లేమామేకప్రతిబంధకత్వమిత్యభిప్రాయః || అదైవమపి మ
హానసీయవహ్నిమత్తానిశ్చయస్య మహానసీయవహ్నిసామాన్యాభావవత్తా బుద్ధి
ప్రతిబంధకత్వే ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం యదిమహానసీయ వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్చే
దకతాక ప్రతియోగితాకాభావ వత్తాజ్ఞానత్వం తదానుండరమహానసీయవహ్ని
భావవత్తాజ్ఞానస్యాపి తత్ప్రతిబంధకత్వావపత్తిః || యదిచ మహానసీయ వహ్నిత్వ

పర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాకాభావవత్తాజ్ఞానత్వం తదాప్యేకత్రా
 పర్యాప్తసాధ్యత్రాపర్యాప్తత్వమితి న్యాయేన సుందరమహానసీయవ
 హ్నుభావస్యాపి మహానసీయవహ్నిత్వ పర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితా
 కాభావత్వేన తద్దోషతాదవస్థమేవాతామహానసీయత్వ నిష్టావచ్ఛేదకతాభి
 న్ను వహ్నిత్వనిష్టావచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకత్వా నిరూపకప్రతియోగితాకా
 భావ వత్తాజ్ఞానత్వేనైవ తథాత్వం వక్తవ్యం తథాద వహ్నిసామాన్యాభావ వ
 త్తాజ్ఞానస్యాపి తేనరూపేణ మహానసీయవహ్నివత్తాజ్ఞాన ప్రతిబధ్యత్వా త్ర
 త్ప్రతిబంధకతా వచ్ఛేదకకొటా మహానసీయత్వ విషయతాయా వివేకావశ్యకత
 తయో వహ్నిసామాన్యాభావబుద్ధిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకకొటా మహానసీయత్వ
 విషయతానంతరభావోక్తి కథం సంగచ్ఛత ఇతిచేత్ || అత్యక్తి || మహాన
 సీయత్వ నిష్టావచ్ఛేదకతాభిన్న వహ్నిత్వనిష్టావచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకత్వాని
 రూపకత్వ ఘటితరూపస్య మహానసీయ వహ్నిసామాన్యాభావ బుద్ధిప్రతిబంధ
 కతావచ్ఛేదకత్వే గౌరవాన్తహానసీయత్వ వహ్నిత్వై తద్దత ద్విత్వావచ్ఛిన్న ప
 ర్యాప్తికావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాకాభావవత్తాజ్ఞానత్వేనైవ తత్ప్రతిబధ్య
 తా వచ్ఛేదకతయో వహ్నిసామాన్యాభావ వత్తాజ్ఞానత్వస్య తదనాక్రాంత త
 యో తాదృశోక్తి సంగచ్ఛత ఇతిహం || ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వ సాధ్య
 తావచ్ఛేదకత్వయోః పర్యాప్త నివేశితావహానవేతితి అథ సాధ్యతావచ్ఛేదకప
 ర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక ప్రకారకత్వ నిష్టస్వరూపసంబంధ రూపావచ్ఛేదక తాక
 త్వస్య ప్రతిబంధకతా విశేషణత్వేనైవోక్తరూపణద్వయస్యాపి వారణసంభవా
 దనాహర్యత్వాది గురుతరవిశేషణ విశిష్టసాధ్య వత్తాజ్ఞానత్వ వ్యావకప్రతిబంధక
 తానివేకానయ్యక్తి || సాధ్యతావచ్ఛేదక పర్యాప్తత్వంచావచ్ఛేదకతాయా
 ముసలక్షణం తేన వహ్నిసాధ్యకన్తలే వహ్నిత్వనిష్ట ప్రకారతావచ్ఛేదకతాయా
 షాహానసీయవహ్నిత్వనిష్టావచ్ఛేదకతా సాధారణవహ్నిత్వ నిష్టావచ్ఛేదకతాత్వ
 న వహ్నిసామాన్యాభావ బుద్ధిప్రతిబంధకతా వచ్ఛేదకకొటా ప్రవేశేతి నవ
 హ్నిమాన్నవాపక్షానినశయాసంగ్రహః || మహానసీయ వహ్నిత్వపర్యాప్త
 త్వో పక్షితావచ్ఛేదక తాకప్రకారతాయా వహ్నిత్వనిష్టావచ్ఛేదకతాక ప్రకా
 రతాత్వేన వహ్నిసామాన్యాభావబుద్ధిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక కొటా ప్రవిష్టత
 యో నమహానసీయ వహ్నిసాధ్యకే వహ్నిసామాన్యాభావ కొటిక సంశయాసం

శామూన్యాభావవానేతిసంశయాసంగ్రహప్రసంగాదితి॥ తస్మి॥ ప్రకారతాత్వా
 వచ్చిన్ననిరూపకతాయాఃప్రకారసంస్కరూపత్వపక్షేఉక్తాతిప్రసంగస్యదురావరతాన్వి
 త్ ॥ యథాపిశుద్ధవహ్నితావచ్చిన్నసాధ్యకే వహ్నిఘటాభయతావచ్చిన్నత
 డభావకోటిక సంశయస్య పక్షతాత్వాపత్తివాఙ్మాయా న్యూనవృత్తిత్వ రూ
 పావచ్చిన్నత్వ నివేశం ఉభయతావచ్చిన్నాభావవత్తాజ్ఞానంప్రతుక్త్యయత ఏప్ర
 కారకోభయవత్తాజ్ఞానస్యాపి ప్రతిబంధకతాయాగ్రంథకారానుమతత్వాదితి॥ తద
 పిన్ ॥ సాధ్యతావచ్చేదకావచ్చిన్నప్రకారతాభిన్న ప్రకారతావచ్చిన్నత్వస్య
 ప్రతిబంధకతాయాం నివేశనీయత్వాత్ ॥ ఏవమప్యనాహర్యత్వాది విశేషణ విశి
 ష్టజ్ఞానత్వన్యాపకత్వనివేశాపేక్షయా లాఘవం నిష్పర్మాభూతమేవనచసాధ్య
 తావచ్చేదకపర్యాప్తావచ్చేదకతాక ప్రకారతాభిన్నత్వం నివేశ్యతే ఉతిసాధ్యతా
 వచ్చేదకావచ్చిన్నప్రకారతాభిన్నత్వంవా॥ నాద్యః॥ తాదృశ మహానసీయవహ్ని
 తావచ్చిన్నప్రకారతాయాతిపి వహ్నితావచ్చిన్నప్రకారతాన్వేనవహ్నిసామా
 న్యాభావబుద్ధిప్రతిబంధకతావచ్చేదకతయా వహ్నిసాధ్యకేవహ్నిమాన్వవేతిసం
 శయాసంగ్రహప్రసంగాత్ ॥ సద్విత్తియః॥ మహానసీయవహ్నితావచ్చిన్నప్రకార
 తాయావహ్నితావచ్చిన్నప్రకారతాభిన్నత్వాభావేన వహ్నిసాధ్యక మహాన
 సీయవహ్నిమాన్వవేతిసంశయస్య పక్షతాత్వాపత్తిరితివాచ్యం॥ సాధ్యతావచ్చేద
 కాతిరిక్తధర్మావచ్ఛేద్యత్వే ప్రకారతాత్వాభయవచ్చిన్నప్రకారతానిష్ఠావచ్ఛే
 దకతాకాన్యత్వేనప్రతిబంధకతాయాః సాధ్యతావచ్చేదకపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక
 ప్రకారతాన్యాసాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్చిన్నాయా పక్షతావచ్ఛేదకా
 వచ్చిన్న విశేష్యతానిరూపితప్రకారతాతదనిరూపకత్వేనజ్ఞానస్యవావిశేషణీయ
 త్వాత్ ॥ ద్విత్తియకత్వసాధ్యతావచ్చేదక సంబంధావచ్చిన్నత్వనివేశాచనమహాన
 సీయవహ్నిసాధ్యకేపరంపరానుబంధావచ్చిన్నమహానసీయత్వస్యప్రకారతామా
 త్తాయమహానసీయవహ్నిమాన్వవేతిసంశయాసంగ్రహప్రసంగంనవాత్రార్వకత్వే
 ప్రకారతాత్వావచ్చిన్నత్వనివేశాద్దైతోవహ్నిమత్పర్యవతానితిజ్ఞానీయప్రకారతా
 మ్మాదాయ వహ్నిమాన్వవేతి సంశయాసంగ్రహః॥ యద్యపి ద్విత్తియక లేపి వ
 హ్నివాన్య సాధ్యకేవహ్నివాన్యధూమవాన్వవేతి సంశయస్య పక్షతాత్వప్ర
 సంగం వహ్నివాన్యధూమాభావ వత్తాప్రతిక్షం ప్రతివహ్నివాన్యస్యవత్తాజ్ఞా
 నం సిద్ధ్యభావాది విశిష్టం భిన్నవిషయకానమితిసామగ్రిత్వేన ప్రతిబంధకం త

త్ప్రతిబంధకతాయాంచ వహ్నివ్యాప్యతావవచ్చిన్న ప్రకారతాయా అవచ్ఛేదక
 తావదేషం పర్యటేవహ్నిసాధనదేహోనహ్నిమత్పర్యత వాన్నవేతి సంశయస్య ప
 క్షతాత్వ పరిసంగస్తాదృశ సంశయాయదేహోవహ్నిమత్పర్యతవానితి నిశ్చయనిష్ఠ
 ప్రతిబంధకతాయాం పర్యతాంశే వహ్నితావవచ్చిన్న ప్రకారతాయా అవచ్ఛేద
 కతాత్వత్ ॥ వ్యాపకత్వ రూపావచ్చిన్నత్వ నివేశేచేతరకారణాసమవధానకాలీ
 న వహ్నివ్యాప్య వత్తాజ్ఞాన సాధారణసాధ్య వత్తానిశ్చయత్వ వ్యాపకత్వస్య వ
 హ్నివ్యాప్య భూమవాన్నవేతి సంశయప్రతిబంధకతాయా మసత్తావత్వ ప్రథమ
 దోషః పర్యతావహ్నిమానితి నిశ్చయసాధారణ సాధ్యవత్తానిశ్చయత్వ వ్యాప
 కత్వస్య దేహోవహ్నిమత్పర్యతవాన్నవేతి సంశయప్రతిబంధకతాయా మసత్తావ
 త్నద్వితియదోషః సంభవతి॥ తథాపి పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న ఘట్టవిశేష్య
 తా నిరూపితసాధ్యతా వచ్ఛేదకావచ్చిన్న ప్రకారతావవచ్చిన్నాయాసాధ్యతా
 వచ్ఛేదకావచ్చిన్న ప్రకారతాభిన్న ప్రకారతానిరూపకజ్ఞాననిష్ఠ ప్రతిబంధక
 తా తిన్నిరూపితజ్ఞానతావవచ్చిన్నప్రతిబంధకతా ఇలిసంశయః పక్షతేతి స్వ
 రూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వ నివేశకల్పియ సముదితలక్షణార్థస్త త్ప్రతిబ
 ధ్యతాయాం జ్ఞానతావవచ్చిన్నత్వ నివేశాన్నప్రథమదోషః సామగ్రిప్రతిబంధ
 తాయా ప్రత్యక్షత్వేనావచ్ఛేదాత్ ॥ నచ భిన్నవిషయకానుమితినామగ్రాంత
 ప్రత్యక్ష ఇబ్ధాత్తక ద్వివిధానుభవప్రతిబంధకతయోభయసాధారణ భిన్నవిష
 యకాను భవత్వమేవ తత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక మనుభవత్వంచ స్త్రోతస్యజ్ఞాన
 త్వమితి వహ్నివ్యాప్యవానితి జ్ఞాననిష్ఠసామగ్రివిధయాయా ప్రతిబంధకతాతిన్ని
 రూపిత ప్రతిబంధకతాయాఅపి జ్ఞానతావవచ్చిన్నత్వమక్షతమితివాచ్యం ॥ అను
 మితి సామగ్రికాలే ఇబ్ధాదీచ్ఛాయాం సత్త్వాం ఇబ్ధాద్యుత్పత్తయే ఇబ్ధాదీ
 చ్ఛాయా ఉత్తైజకతావస్యకతయా ఇబ్ధాదీచ్ఛా విరహవిశిష్ట ఇబ్ధతావది రూ
 పాననుగత ధర్మస్తేన తత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావస్యకతయానుభవత్వ
 స్య తత్ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకతాత్వత్ ॥ అత్రేదంసమాధానమ్ ॥ వహ్నిసాధ్య
 కే మహానసీయవహ్నిమాన్నవేతిసంశయస్య పక్షతాత్వాపత్తి మహానసీయ వ
 హ్నిసాధ్యవవిషయకజ్ఞానం ప్రతివహ్నిమాన్తహానసీయ వహ్నిమానిశ్చయవిశి
 ష్ట వహ్నిమత్తానిశ్చయస్య ప్రతిబంధకతయా తత్ప్రతిబంధకతాయాం వహ్ని
 త్వపర్యాప్తా వచ్ఛేదకతాక ప్రకారతాయా అవచ్ఛేదక తావదతావ్యాపకత్వరూ

పౌవచ్చిన్నత్వనివేశః ॥ యత్ప్రజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నత్వస్యాపి సృతిబంధక
తాయాం నివేశాన్నాత్మబాహుళ్యః ॥ సచానుయోగితావిశేషసంబద్ధేనా ప్రామా
ణ్యజ్ఞానాది విశిష్టాభావస్యప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకకోటా నివేశజ్ఞానవైశిష్ట్యా
నవచ్చిన్న ప్రతిబంధకత్వా ప్రసిద్ధిరితిశక్యమ్ ॥ స్వరూపసంబంధావచ్చిన్నజ్ఞాన
వైశిష్ట్యనిష్ఠావచ్ఛేదకత్వా నిరూపకత్వస్య తదభావత్వాదితి తన్న ॥ అప్రామా
ణ్యజ్ఞానాభావాదేర్వినిగమనా విరహాంతేక విశిష్టాపరస్థేన ప్రతిబంధకతావ
చ్ఛేదకత్వేనావచ్ఛేద్యాశ్రయేనాత్మాద్యద్విశేషణంతదవచ్ఛేదకంతత్రవిశేషణంత్య
వచ్ఛేదకతా వచ్ఛేదకం సమసియతే నానాధర్మావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతానాం
చనాభేద ఇతిమతేఽకతస్థలే ప్రకారితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా విశేషజ్ఞానవైశి
ష్ట్యానవచ్చిన్నత్వస్య నిరపవాదతయోక్తదోషస్యాన్యూనవృత్తిత్వ రూపా వచ్చి
న్నత్వనివేశ మంతరేణాశక్య నమాధిత్వేన మతద్యయసాధారణ్యేన తన్నివేశో
భటాచార్యాభిప్రేతఇతి ॥ నచ జ్ఞానవైశిష్ట్యా వచ్చిన్నప్రతిబంధకతాశూన్యవృ
త్తిత్వమేవ జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నత్వ మిత్యనేన వివక్షణీయమితి నైషదోష
ఇతివాచ్యమ్ ॥ తథాసతి పర్వతే వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్యృత్తిజలవద్ధృతకాలీ
వవహ్నిత్వావచ్చిన్న సాధనజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాశూన్యవృత్తిత్వ
స్య సాధ్యవత్తానిష్ఠయవృత్తిప్రతిబంధకతాయా మసత్త్వేన పక్షేతాదృశ సాధ్య
సంశయా సంగ్రహప్రసంగః ॥ నచప్రకృతజ్ఞానవైశిష్ట్యా వచ్చిన్నప్రతిబంధక
తా శూన్యవృత్తిత్వ వివక్షణాన్నేషదోషఇతివాచ్యమ్ ॥ ప్రకృతత్వస్యతస్మా
మాత్రగమ్యత్వేనేతరబాధానహాత్వాల్ ॥ నచప్రకృతపక్షతావచ్ఛేదకావ
చ్చిన్న విశేష్యతానిరూపిత ప్రకృతసాధ్యాభావత్వావచ్చిన్న ప్రకారతాళాళిజ్ఞా
నత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతానిరూపిత జ్ఞానవైశిష్ట్యనిష్ఠస్వరూపసంబంధావచ్చి
న్నావచ్ఛేదకతానిరూపకప్రతిబంధకతాశూన్యవృత్తిత్వవివక్షణాన్నాక్తదోషఇ
తివాచ్యమ్ ॥ తథాపి పర్వతోమహాససీయ వహ్నిమద్యృత్తిసహితమత్పర్వతకా
లీనవహ్నిమానిత్యాదౌ పర్వతస్తాదృశవహ్నిమాన్నవతి సంశయాసంగ్రహ ప్ర
సంగస్తత్ప్రతిబంధకతాయస్తాదృశప్రతిబంధకతా శూన్యవృత్తిత్వాభివాల్ ॥
యథాన్యమితి గ్రంథే విషయితయా సాధ్యవ్యాప్యపాతు మత్పక్షవజ్జ్ఞానస్య
స్థలవిశేషేననుమితి కారణాత్కైస్తద్వద్యాదృశస్థలే విషయితయా సాధ్యవిశి
ష్టపక్షవజ్జ్ఞానత్వేనైవ ప్రతిబంధకత్వం తత్ర సాధ్యవత్తాజ్ఞాననిష్ఠ ప్రతిబంధకతా

యాం సాధ్యవిశేష పక్షస్తేనవావచ్ఛేదక త్వేన సాధ్యతావచ్ఛేదకౌవచ్ఛిన్న ప్ర
 కారకత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతానివేశే సంగ్రహ్యాసంశయాసంగ్రహణివ్యా
 పకత్వరూపావచ్ఛిన్నత్వనివేశః || నచ సాధ్యవిశేష పక్షస్యావచ్ఛేదకత్వాత్థలపి
 విషయ నిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం విషయితాత్వేన ప్రకారితాయా అపిసంబంధవి
 ధయావచ్ఛేదకత్వాన్న తత్ర సంగ్రహ్యా సంశయాసంగ్రహణ ఇతివాచ్యమ్ ||
 పూర్వోక్తసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రకారతానిష్ఠ ప్రకారతాత్వావచ్ఛిన్నా
 వచ్ఛేదక తాకత్వస్య ప్రతిబంధకతావిశేషణత్వావశ్యక త్వేన తత్ర సంగ్రహ్యాసం
 శయాసంగ్రహణతాదవస్థానై * ఉపనీతభానాత్తకేతి * లౌకికసన్నికర్షణజ
 న్యస్యేత్యర్థఃస్తేనానుమానిక శాబ్దాదిబాధనిశ్చయసాధ్యపి సాధ్యవత్తానిశ్చయసా
 మాన్య నివర్త్యతేష్టిపి నక్షతిః || లౌకికసన్నికర్షణజన్యబాధనిశ్చయస్యచ ససా
 ధ్యవత్తా నిశ్చయసామాన్య నివర్త్యత్వమితి బాధనిశ్చయ సామాన్యాపేక్షా ||
 * భ్రమత్వజ్ఞానాన్కందితస్యేతి * ఏతచ్చ బాధనిశ్చయరూపప్రతిబంధకసత్త్వా
 దెవనవక్ష్యమాణానుమిత్యావత్తిరితిశంకాప్రదానాయతథావిధేతి*భ్రమత్వజ్ఞా
 నాన్కందితేత్యర్థః * అనుమిత్యావత్తిరితి * అనుమిత్యంతరమపీత్యాదిః ||
 సంశయస్య పక్షతాత్వమతే సిద్ధైరప్రతిబంధకత్వాదితిభావః *అనుగమస్యాపీతి*
 పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ముఖ్యవిశేష్యతానిరూపితసాధ్యతావచ్ఛేదక సంబం
 థావచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్రకారతానిష్ఠ ప్రకారతాత్వావచ్ఛి
 న్నావచ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయత్వ మ
 నుగతంచాధత్వమ్ || ఏశేష్యతాయాం ముఖ్యత్వస్యావచ్ఛేదకతాయాంప్రకారతా
 త్వా వచ్ఛిన్నత్వస్య నివేశాచ్చ నవర్వతే వహ్నిసాధనైదేహి వహ్నిమత్పర్యత
 వాన్నవా వహ్నిమాణ పర్వతో ఘటవాన్నవేత్సనయోః సంశయయోః పక్ష
 తాత్వప్రసంగః || యథాశ్శులై తాదృశపక్షతా ఘటకతాదృశ బాధత్వేచ తా
 దృశప్రకారతా నిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేద
 కత్వమపివిశేషణందేయం తేన నవహ్నిసాధ్యకే సాధ్యవత్తాజ్ఞాన ప్రతిబంధక
 తా వచ్ఛేదకవహ్నిభావవ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్న విషయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధ
 కతానిరూపిత ప్రతిబంధకతాశాశనః వహ్నిభావవ్యాప్యభావవాణ్ పర్యతః ప
 ర్యతోవహ్నిభావవాంశ్చేతి సమూహాలంబనస్య పక్షతాత్వావత్తిః సాధ్యవత్తా
 జ్ఞాన ప్రతిబంధకతా వచ్ఛేదకత్వనివేశాచ్చనవహ్నివ్యాప్యసాధ్యకేవహ్నిమాన్న

తేతి సంశయస్య పక్షతాత్పర్యవత్తిరిపి || అథ నిరుక్తబాధత్వే ఘటకసాధ్యతా వ
 చెప్పదకావచ్చును ప్రకారతానిష్ఠ ప్రతిబధ్యతావచ్చెదకట్యం యదీస్వరూపసం
 బంధరూపం తదాసంయోగేన వహ్నిసాధ్యకే సాధ్యతావచ్చెదక సంయోగసం
 బంధావచ్చును వహ్నితావచ్చును ప్రకారతావచ్చును ప్రతిబధ్యతానిరూపిత
 ప్రతిబంధకతా వచ్చెదక దైశిక విశేషణతాసంబంధావచ్చును వహ్నిభావత్వా
 వచ్చును విషయిత్వావచ్చును ప్రతిబంధకతాకత్వస్య సామానాధికరణ్యనవహ్ని
 కోటికసంశయేన సత్త్వాతదసంగ్రహ ఇత్యనరిక్త వృత్తిత్వరూపమేవ తద్వా
 చ్యం తథాచ నీలవర్చతః సుందరవహ్నిమానిత్యాదౌపర్యతానీహోనవావహ్నిః
 సుందరోనవేతి సంశయానామపి పక్షతాత్పర్యవత్తిరితిచెల్ || నైవమ్ || సామా
 నాధికరణ్యేనావచ్చెదకావచ్చెదేనచ సాధ్యవత్త్వలీయపక్షతాశరీరే శుద్ధసంయో
 గసంబంధావచ్చును త్వస్తేన కృకారతాయాం నివేశేన తాదృశప్రకారతాఘటి
 త ధమావచ్చును ప్రతిబధ్యతా నిరూపితప్రతిబంధకతావచ్చెదక వ్యాపకత్వ
 విశిష్టదైశిక విశేషణతాసంబంధావచ్చును వహ్నిభావత్వావచ్చును విషయ
 త్వావచ్చును ప్రతిబంధకతాకత్వస్య సామానాధికరణ్యనావచ్చెదకావచ్చేదేన
 చ వహ్నికోటిక సంశయాదౌ సత్త్వేనానుపపత్త్యభావాదిత్థంచ నీలవర్చతః
 సుందరవహ్నిమానిత్యత్ర నైల్యాభావసౌందర్యాభావ విషయితయోర్విశిష్టపక్షే
 విశిష్టసాధ్యవత్త్వాజ్ఞానీయప్రకారతావచ్చును ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధక
 తావచ్చెదకత్వాభావేన ననిరుక్తసంశయయోఃపక్షతాత్వవ్యసక్తిః || నిరుక్తబా
 ధత్వే నిరూపిత మవచ్చును త్వ మపిస్వరూపసంబంధ రూపమేవగ్రాహ్యంనా
 న్యూనవృత్తిత్వ రూపంప్రయోజనాభావాత్తన్నివేశేనాహాద్యత్వాది నివేశా
 వశ్యకతయా గౌరవప్రసంగాచ్చ || నచైవంనతి సామానాధికరణ్యన వహ్నిసా
 ధ్యకే పక్షతావచ్చెదకవ్యాపకత్వ విశిష్టదైశిక విశేషణతాసంబంధావచ్చును వ
 హ్నిభావత్వావచ్చును విషయిత్వరూపబాధత్వావచ్చును ప్రతిబంధకతాకత్వ
 స్యా వచ్చెదకావచ్చేదేన వహ్నివహ్నిభావ రూపకోటిద్వయావగాహిసంశ
 యేన సత్త్వాత్తస్య పక్షతాత్పర్యసంపత్తిరితిశంక్యమ్ || అవచ్చెదకావచ్చెదేన
 హ్నిమత్తాజ్ఞానీయ ప్రకారతాయా అపివహ్నితావచ్చును సంయోగసంబంధా
 వచ్చును ప్రకారతాత్వేనావచ్చెదకావచ్చెదేన వహ్నిభావవత్త్వాజ్ఞాన ప్రతిబం
 ధ్యతావచ్చెదకత్వేనతదవచ్చును ప్రతిబధ్యతాకత్వస్య తాదృశసంశయేక్షత్వాల్

నిరుక్తబాధత్వం ఘటకప్రతిబంధకతాద్యయం బాధత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతిబంధకత్వం
చ జ్ఞానవైశిష్ట్యసవచ్ఛిన్నం గ్రాహ్యం తేననావచ్ఛేదకధర్మదశానమాదాయ
దోషః ॥ అథవాఽన్యూనస్య త్రిత్వరూపమేవబాధత్వం నిరూపితమవచ్ఛిన్నత్వం
గ్రాహ్యమ్ ॥ సచపక్షః సాధ్యాభావవాత్సాధ్యం పక్షనిష్ఠాభావప్రతియోగీత్యా
ది సకలబాధనిశ్చయ సాధారణనిరుక్త బాధత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకత్వావప్రసిద్ధిరి
తివాచ్యమ్ ॥ స్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధక తావ్యాప్యనిరుక్తవిషయత్వాత్తక్బాధత్వ
కసాధ్య వత్తానిశ్చయ నివర్త్యతావచ్ఛేదక విషయితాకల్పస్య పర్యవసితార్థత
యా వివక్షణాన్నకోపి దోషఇతిదక్ * యత్త్వితీ * పక్షసాధ్యవైశిష్ట్యసగ్రాహీ
త్వం ॥ పక్షసాధ్యవిషయతానిరూపిత వైశిష్ట్యవిషయితా శాలిత్వమిత్యర్థః ॥
తేన సపర్యతోవహ్నాభావవాత్ సంయోగశ్చేతి బాధసంగ్రహః * తథాత్వా
దితి * సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నాధారతాతత్సంబంధావచ్ఛిన్నాదే
యతాన్యతరస్సేవ వైశిష్ట్యపదేన గ్రాహ్యత్వాదవహ్నిమాన్నవేత్వాదావపి తా
దృశాధారత్వస్సేవ సాధ్యసంసంగతేత్యభిప్రాయః * తద్విరోధాదితి * దీధితి
కృతా మణికృత్ప్రకార ఏవాదృతఇతిభావః ॥ నన్నిదమయక్తం దీధితికృతామ
ణికృత్ప్రకార సదృశప్రకారాంతరమేవ సంగృహీతమితి మణికారసంగృహీత
సంశయాసంగ్రహేపి పక్షతిరిత్యతతహా * పస్తుతస్త్వితీ * ఉభయత్వావచ్ఛి
న్నభేద ప్రతియోగీత్యస్య కేవలాన్వయితయా తదభావరూపకోట్యప్రసిద్ధాః ॥ సా
ధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నే తాదృశభేదప్రతియోగీత్య కొటికసంశయస్యా ప్రసి
ద్ధ్యా నతస్య పక్షతాత్వం సంభవతీత్యతః సంశయాంతరస్య పక్షతాత్వందశాయ
తి * తత్రైతి * కేవలాన్వయిసాధ్యకాను మానవిశేషే తాదృశవిశేషణాసత్వం
ప్రదశ్యవ్యతిరేకీ సాధ్యకానుమానవిశేషే తదప్రసిద్ధిమాహా * ఏవమితి * సి
ద్ధసాధనస్థలేతి * శిద్ధిదశాయామిత్యర్థః * వహ్నివ్యాప్యభావాభావవానితి *
వహ్నివ్యాప్యవత్తానిశ్చయస్య వహ్నివ్యాప్యపాకపర్యతఃపర్యతోవహ్నిమాన్న
వేతి సంశయంప్రతికార్యసహభావేన విరోధిత్వాదేతావదనుభావనమ్ ॥ తద్వ
త్తాబుద్ధౌ తదభావవ్యాప్యతావచ్ఛిన్నప్రకారతాకజ్ఞానస్సేవ విశేషధర్మ ద
శానవిధయా విరోధిత్వంనతు తదభావవ్యాప్యభావా భావవత్తావచ్ఛిన్న ప్ర
కారతాక జ్ఞానస్య మానాభావాదితిభావః * యత్త్వితీ * వహ్నివ్యాప్యసాధ్యకేవ
హ్నిత్వేన వహ్నివ్యాప్యసగ్రాహీయఃవహ్నిమాన్నవేతి సంశయస్తన్నిష్ఠప్రతిబం

ధ్యతాయాం వహ్నివ్యావ్యరూప సాధ్యనిష్ఠవిషయతాఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్న
 త్వాన్వస్తోషతాదన స్థ్యమతస్సాధ్యవిషయతాఘటితధర్మావచ్ఛిన్నత ఏమనివేశ్య
 సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతాఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్నత్వనివేశనమ్ || ప
 క్షసాధ్యభేదేన పక్షతాయాభేదాదభావసాధ్యకస్థలే పక్షతాశరీరసాధ్యతావచ్ఛే
 దకావచ్ఛిన్న విషయతాఘటితైత్యాది విశేషణం. ప్రతిబధ్యతాయాంనదేయం వ
 హ్నిభావసాధ్యకే వహ్నిమాన్న వెత్యాదిసంశయస్యాసంగ్రహే ఇమేష త్తిర్వా
 వహ్నిభావానానానా వేత్యాది సంశయానామేన తత్ప్రపక్షతాత్వపగమా ది
 త్యాశయేనదూషణాంతరమాహః * యత్రచేతి * అత్రైదంబింత్యంయథాశ్రుతై
 త స్తతపరిపాకైరే మహానసీయ వహ్నిసాధ్యకేమహానసీయవహ్నిమాన్నసా
 మాన్యాభావవాన్వేతి సంశయాసంగ్రహ స్తన్నిష్ఠవహ్నిసామాన్యాభావ విషయ
 కతావచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతాయాసాధ్యతావచ్ఛేదక మహానసీయవహ్నిత్వావచ్ఛి
 న్న విషయతాఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్నత్వాత్ || సచ సాధ్యతావచ్ఛేదకతాశ్ర
 య ధర్మావచ్ఛిన్న విషయతాఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్నత్వ వివక్షణాన్నదోషఇ
 తివాచ్యం || తథాసతి మహానసీయవహ్నిసాధ్యకే వహ్నిమాన్న వేతిసంశయసం
 గ్రహస్య పూర్వోక్తస్యావారణాదతస్సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతాఘ
 టితైత్యాది విశేషణస్థానె సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతాయాం న్యవృత్తి
 త్వ విశిష్ట ప్రతిబధ్యతా వ్యావ్యత్వమేన నిరుక్తసకలదోషవారణాయ వివక్షణీ
 యమ్ సం, సంశయః ఇత్యేచ వహ్నిభావసాధ్యకేవహ్నిమాన్నవేతి సం
 శయస్యాభి సంగ్రహః ప్రతిబధ్యతాయాం న్యవృత్తిత్వవిశిష్టత్వనివేశాదహ్ని
 భావసాధ్యకే ప్రతిబధ్యతాయా వహ్నిమాన్వేతి దాధనిశ్చయసాధారణ్యవి నక్షతిః
 ఏనంచ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విషయతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబం
 ధావచ్ఛిన్నాభేయతాసంబంధానవచ్ఛిన్నత్వ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ముఖ్య
 విశేష్యతాభిన్నత్వయాః ప్రతియోగితాసంబంధానవచ్ఛిన్నత్వస్యచ నివేశేనా
 పి వహ్నివ్యావ్యవక్షక వహ్నివ్యావ్యసాధ్యకస్థలే వహ్నివ్యావ్యం వహ్నిమా
 న్నవేతి సంశయవారణాంతరభవతి || సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం
 సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్నాభేయతాసంబంధానవచ్ఛిన్నత్వనివేశాచ్చ
 తత్రైవవహ్నిర్వహ్నివ్యావ్యోనవాఇతిసంశయవారణంప్రతియోగిత్వసంబంధా
 నవచ్ఛిన్నత్వస్య నివేశాచ్చ సతత్రైవవహ్నివ్యావ్యభావాభావవాన్వేత్యతః

పర్వతావహిమాన్న వేతి సంశయసంగ్రహాదియత్త్వేతి మతః సమ్యగేవేతి * అ
 త్రాచ్యత ఇతి * అత్ర స్వనిష్ఠ విషయతాయాం బాధప్రతిబధ్యతా వచ్చేదకత్వస్య
 సంశయత్వఘటక ప్రతిబధ్యతాయాం సాధ్యవత్త్వానిష్ఠయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధక
 తానిరూపిత ప్రతిబధ్యతా వచ్చేదకావచ్చిన్న త్వస్యచాగ్రేనివేశనీయతయా భూ
 ధప్రతిబధ్యతా వచ్చేదకత్వనిష్ఠవిషయతా ఘటితధర్మావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా
 నిరూపితాయా సాధ్యవత్త్వానిష్ఠయత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతా నిరూపిత ప్రతిబధ్య
 తా వచ్చేదకావచ్చిన్నా ప్రతిబధ్యతా తచ్చాభిసంశయః పక్షేతి సముదితాధికః
 తత్ర స్వనిష్ఠవిషయతాయాం బాధప్రతిబధ్యతా వచ్చేదకత్వవిశేషణ ప్రయోజ
 నం వహివ్యాప్య సాధ్యకేహిమాన్న వాపక్ష ఇతి సంశయస్య పక్షతాత్వావత్తి
 వారణరూప మేనవేదితవ్యమ్॥ బాధప్రతిబధ్యతా వచ్చేదకవిషయతాయాం స్వ
 నిష్ఠత్వానుపాదానే వహిసాధ్యకే పర్వతావహిమాన్నావహానితిజ్ఞానేతివ్యా
 ప్తిరతస్తన్నివేశః॥ బాధనిష్ఠయనివత్త్వేత్వేనతిసాధ్యవత్త్వానిష్ఠయ నివత్త్వేనాప
 దభిద్వయోపాదానే వహివ్యాప్యసాధ్యకే వహివ్యాప్యభావాభావవాక్ ప
 ర్వతః పర్వతావహిమాన్న వేతి సంశయాతివ్యాప్తిః॥ బాధప్రతిబధ్యతా వచ్చేద
 కత్వనిష్ఠ విషయిత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతా శాఖివ్యస్య
 తి సాధ్యవత్త్వానిష్ఠయ నివత్త్వేత్వమిన్యేతావదుక్తౌ పర్వతేహిమా సాధనహి
 భావవాక్ పర్వతః పర్వతావహానీయ వహిమాన్న వేతి సంశయస్య పక్షతా
 త్వావత్తి॥ బాధప్రతిబధ్యతా వచ్చేదకత్వనిష్ఠవిషయతా ఘటితధర్మావచ్చిన్న
 ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతాయాం సాధ్యవత్త్వానిష్ఠయత్వవ్యాపక ప్రతి
 బంధకతానిరూపితత్వనివేశన నిరుక్త సంశయస్య పక్షతాత్వ వారణేపి పర్వతా
 వహిసాధనే వహిః పర్వతవృత్తిర్న వెతినంతయా సంగ్రహస్తన్నిష్ఠబాధప్రతి
 బధ్యతా వచ్చేదకపర్వతవృత్తిత్వ విశిష్టవహిత్యావచ్చిన్న విషయతాఘటితం
 త్పర్వతవృత్తిత్వ విశిష్టవహినిష్ఠయత్వం తదవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతానిరూపితా
 యాపర్వతవృత్తిత్వాభావ విషయకత్వా వచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతా తస్మాం సాధ్యవ
 త్త్వానిష్ఠయత్వ వ్యాపకసాధ్యవత్త్వానిష్ఠయత్వావచ్చిన్న బ్రతిబంధకతానిరూపిత
 త్వస్య ప్రతిబంధకతా వచ్చేదకభేదేన నిరూపకప్రతిబంధకతా భేదాత్తద్భేద
 నచ నిరూప్యప్రతిబధ్యతా భేదావశ్యకతయా అసత్త్వాదత స్తాదృశప్రతిబధ్యతా
 వచ్చేదకావచ్చిన్నత్వ నివేశ స్తథాచ పర్వతావహిమాన్నాపర్వతవృత్తిర్నహి

తితిద్వవిధనిశ్చయ పృథిబధ్యతావచ్ఛేదక, పర్వతస్య త్రితావధావవిషయక బుద్ధి తస్య సేవకత్వేన తస్యంగ్రహః ॥ అథాత్రికచే మహానసీయవహ్నిభావ సాధ్య కెపర్వతో మహానసీయవహ్ని సామాన్యభావవానేతి సంశయానంగ్రహః ॥ మహానసీం వహ్నిమత్తానిశ్చయ రూపబాధనిశ్చయ ప్రతిబధ్యతా వచ్ఛేదకస్యని ప్రవహ్ని సామాన్యభావతావ వచ్చిన్న విషయితావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతానిరూ పితప్రతిబధ్యతాయా సాధ్యవత్తానిశ్చయ ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదక మహానసీయవ హ్ని తావచ్చిన్న విషయితా ఘటిత ధర్మానవచ్చిన్న తావచ్చితి చేన్న ॥ సాధ్య వత్తానిశ్చయ ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యై కరణధర్మావచ్ఛిన్న విషయితా శ్మిసాధ్యవత్తానిశ్చయ పృథిబధ్యతావచ్ఛేదకస్యనిష్ఠవిషయితావచ్చిన్న తస్యసం శయత్వ ఘటక ప్రతిబధ్యతాయాం నివేశనీయతయా నిధుక్తసంశయ నిష్ఠమహాన సీయ వహ్ని తావచ్చిన్న విషయితాయావ వహ్ని తావచ్చిన్న విషయితాత్వ మహానసీయ వహ్ని తావచ్చిన్న విషయితాత్వాభ్యాం ద్వివిధప్రతిబధ్యతావచ్ఛే దకతయాతామాదాయ నిధుక్తసంశయస్య గ్రహత్ ॥ స్వనిష్ఠత్వనివేశాచ్చ త త్రైవహ్నిమాన్సు వెతి సంశయే మహానసీయవహ్ని మత్తానిశ్చయరూప బాధ నిశ్చయ పృథిబధ్యతావచ్ఛేదక వహ్ని సామాన్యభావతావ వచ్చిన్న విషయితావ్చి వచ్చిన్న పృథిబంధకతానిరూపిత పృథిబధ్యతాయావహ్నిమాన్ మహానసీయ వ హ్నిమానిత్యాది సకలనిశ్చయసాధారణ వహ్ని తావచ్చిన్న విషయితావచ్చి న్నానానాం సాధ్యవత్తానిశ్చయ పృథిబధ్యతావచ్ఛేదక మహానసీయ వహ్ని తావచ్చిన్న విషయితావచ్చిన్నానాం సత్త్వేషినతస్యసక్షతాత్వా పత్తిష్ఠాహానసీ య వహ్ని తావచ్చిన్న విషయితాయా స్వనిష్ఠత్వవిరహత్ ॥ యదావసాధ్యవ త్తానిశ్చయ ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదక విషయితాయాం సాధ్యవత్తానిశ్చయ పృథిబం ధకతావచ్ఛేదకత్వ విషయితాన్న తస్యతత్త్వలేపక్షతాత్వప్రసంగః ॥ వహ్నివ్యా ప్యాభావాభావత్వేన వ్యాప్యస్యస్పృశక భానేతి ॥ వహ్నివ్యాప్యతావచ్చిన్న ప్రకారతాకట్టాన స్వేన విశేషదశనవిధయా వహ్నిభావవత్తాబుద్ధి ప్రతిబం ధకత్వమితి సతాదృశసంశయస్య పక్షతాత్వప్రస క్తిరితి జ్ఞేయమ్ ॥ వహ్నివ్యాప్యా భావ నిశ్చయప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వ విరహాదితి ॥ అదైవమపి వహ్నివ్యాప్య సాధ్యక వహ్నివ్యాప్య భావాభావనతవిరవితావ్చియయా ఘటవహ్నికొటిక స్వ వహ్నివ్యాప్యాభావాభావాత్తవహ్నిమాన్ హ్ని సామాన్యభావవానేతి

తి. సంశయస్య. వక్షతాత్పరసంగః. స్వనిష్ఠవహీ విషయతాయావహీ వ్యాఖ్యానావాధావత్వావచ్చిన్న విషయితాత్వేన బాధప్రతిబధ్యతావచ్చేదకత్వాద్య ప్నితావచ్చిన్న ప్రకారతాత్వేనవహీసామాన్యాభావవత్తాజ్ఞానప్రతిబంధక తావచ్చేదకత్వాదితిచెల్ || మైవమ్ || స్వనిష్ఠవిషయతావ్యతిర్యోబాధప్రతిబధ్యతా వచ్చేదకతావచ్చేదకా ధర్మస్తద్విశిష్ట విషయత్వపర్యాప్తావచ్చేదకతాకత్వేన సంశయత్వ ఘటకప్రతిబంధకతా వివక్షణీయానిరుక్తస్థలీయ బాధప్రతిబధ్యతావచ్చేదకతా వచ్చేదకవహీ వ్యాఖ్యానావాధావత్వావచ్చిన్న విషయితాత్వ విశిష్టపర్యాప్తావచ్చేదకతాకత్వస్య నిరుక్తసంశయాయ వహీతావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాయా మసత్వావన్న తస్యపక్షతాత్వాప్యత్తిః పర్యాప్తనివేశాచ్చ నతాదృశ విషయితాత్వ రూపధర్మమాదాయ తద్దోషతాదవస్థ్యమ్ || యద్యప్యేవం సతిమహానసీయ వహీసాధ్యకే మహానసీయ వహీమాన్వహీ సామాన్యాభావవానేతి సంశయా సంగ్రహః || వహీసామాన్యాభావ బుద్ధి ప్రతిబంధకతాయా స్తాదృశమహానసీయ వహీతావచ్చిన్న విషయితాత్వవిశిష్టావచ్చిన్నతావత్తథాపి బాధప్రతిబధ్యతావచ్చేదకతా వచ్చేదకా ధర్మ ఇత్యనేన బాధప్రతిబధ్యతా వచ్చేదకతావచ్చేదకతాశ్రీయధర్మవివక్షణాన్తః హానసీయ వహీతావచ్చిన్న విషయితావృత్తితాదృశవహీతావచ్చిన్న విషయితాత్వవిశిష్టావహీతస్య వహీభావబుద్ధి ప్రతిబంధకతాయా వక్షతత్వేన తాదృశసంశయసంగ్రహాహాల్ || అనైవంసతి సాధ్యవత్తానిణయనివర్త్యత్వేదః శలభ్య శంశయత్వఘటక ప్రతిబధ్యతాయాం శాధ్యవత్తానిశ్చయప్రతిబధ్యతానచ్చేదకావచ్చిన్న త్వ విశేషణస్య వైయథ్యాపాతః || మహానసీయ వహీమాన్వవేతి సంశయస్య మహానసీయవహీభావబుద్ధిప్రతిబంధకతాయా స్తాదృశవహీతావచ్చిన్న విషయితాత్వరూప ధర్మవిశిష్టపర్యాప్తావచ్చేదక తాకత్వాభావేన వహీసాధ్యకే పక్షతాత్వాప్రసక్తేరితిచెన్న || వహీవ్యాఖ్యానావ సాధ్యకే వహీభావబుద్ధిప్రతిబంధకతాయా వహీవ్యాఖ్యానత్తానిశ్చయ రూపబాధప్రతిబధ్యతావచ్చేదకతావచ్చేదక వహీతావచ్చిన్న విషయితాత్వవిశిష్టావచ్చిన్న త్వేన వహీమాన్వవేతి సంశయస్యపక్షతాత్వాపత్తివారణాయతద్విశేషాన్యావశ్యకత్వాల్ || నచ బాధనిశ్చయత్వ వ్యాపకతావచ్చేదక సావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతాత్వకత్వరూపబాధ ప్రతిబధ్యతావచ్చేదకత్వ

వివక్షణాన్నవహ్నిప్యాప్యాభావసాధ్యకేవహ్నిమాన్నవెతిసంశయస్యపక్షతాత్వా
 పత్తిరవహ్నిప్యాభావవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబద్ధతా
 త్వస్యవహ్నిప్యాప్యత్వావచ్చిన్నప్రకారతాకవిశేషదశానానాత్మకవహ్ని
 వ్యాప్యాభావాభావత్వావచ్చిన్నప్రకారతాకనిశ్చయసాధారణబాధనిశ్చయ
 త్వవ్యాపకతానవచ్ఛేదకత్వాదితివాచ్యమ్ ॥ తథాసతి మహానసీయవహ్నిసా
 ధ్యకమహానసీయవహ్నిప్యాభావవాన్నవెతి సంశయస్యపక్షతాత్వానుపపత్తిమ
 హానసీయవహ్నిత్వావచ్చిన్నప్రకారతాకమహానసీయవహ్నిప్యాభావాభావ
 త్వావచ్చిన్నప్రకారకబుద్ధిప్రతివహ్నిసామాన్యాభావవత్తాబుద్ధైరప్రతిబద్ధక
 తయా తన్నిష్ఠమహానసీయవహ్నిప్యాభావత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వరూప
 సావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబద్ధతాత్వస్యవహ్నిసామాన్యాభావ
 వత్తానిశ్చయసాధారణబాధనిశ్చయత్వవ్యాపకతానవచ్ఛేదకత్వాదనుగతరూప
 బాధనివేశకత్వస్వరూపసంబద్ధరూపబాధత్వావచ్చిన్నత్వవిశిష్టప్రతిబద్ధతా
 ఘటితబాధప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వస్యవ్యాపకతాసంబద్ధేనబాధనిశ్చయత్వ
 విశిష్టత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబద్ధతాత్వరూపస్యహాబాధ
 ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వస్యస్వనిష్ఠవిషయితాయాం వివక్షణీయతయావహ్నిప్యా
 ప్యాభావసాధ్యకేవహ్నిప్యాభావవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్ర
 తిబద్ధతాయాంబాధనిశ్చయత్వావచ్చిన్నత్వస్యవ్యాపకతాసంబద్ధేనబాధనిశ్చ
 యత్వవైశిష్ట్యస్యచ సత్త్వాదవహ్నిసామాన్యాభావవాన్వేతి సంశయస్య పక్ష
 తాత్వవారణాయ తద్విశేషణావశ్యకత్వాత్ ॥ బాధప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వ
 స్వనిష్ఠవిషయితాఘటితధర్మావచ్చిన్నప్రతిబద్ధతానిరూపితప్రతిబధ్యతా
 యాంసాధ్యవత్తానిరూపితప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వావచ్చిన్నత్వస్థానే సాధ్యవ
 త్తానిరూపితప్రతిబద్ధతావచ్ఛేదకత్వావచ్చిన్నత్వవివక్షణాన్నవహ్నిప్యాప్యసా
 ధకేవహ్నిప్యాప్యసాధకేవహ్నిప్యాప్యాభావాభావాత్మకవహ్నిమాన్యహ్నిసా
 మాన్యాభావవాన్వేతి సంశయస్య పక్షతాత్వాపత్తిర్నవా తత్తైవవహ్నిప్యా
 ప్యభూమవాన్నవెతి సంశయస్య పక్షతాత్వాపత్తిరిత్యపి కెచిత్ ॥ అగ్రైపమపి
 మహానసీయవహ్ని మత్పర్యంతకాలీనపర్యంతవహ్నిమానిత్యనుమితౌ తాదృశప
 ర్యంతమహానసీయవహ్నిమాన్నవేతి సంశయస్య పక్షతాత్వాపత్తిః ॥ నచప
 క్షతావచ్ఛేదకకోపా పర్యంతత్వావచ్ఛేదేన మహానసీయవహ్ని మత్పర్యంతకే తా

దృశ్యపద్యతత్వవిశిష్టే మహానసీయవహ్నిమత్తానశయస్యహార్యతావృత్తస్యచౌతి
 ప్రసంజకత్వాత్ ॥ పద్యతత్వసామానాధికరణ్యైన తన్నిచేశచ తస్యవిశిష్టవత్తే
 సాధ్యవత్తానిశ్చయనివర్త్యత్యాభావాదితివాచ్యం ॥ తథాపి తత్తైవ పద్యత
 త్యావచ్ఛేదేన మహానసీయవహ్నిః పక్షతావచ్ఛేదకఘటకత్వే పర్యతామహాన
 సీయవహ్నిమాన్నవేతి సంశయస్య పక్షతాత్వావృత్తస్య పద్యతత్వావచ్ఛేదేన
 చహ్నిభావవత్తానిశ్చయోత్తరదాధనిశ్చయప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకమహానసీయవ
 హ్నిత్యావచ్ఛిన్నవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతానియాపిత ప్రతిబధ్యతాశాలి
 త్యావత్తాదృశప్రతిబధ్యతాయాశ్చవిశిష్టవత్తే సాధ్యవత్తానిశ్చయత్వవ్యాపికాయా
 పద్యతత్వావచ్ఛిన్నై మహానసీయవహ్నిమత్తానిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతా
 తన్నిరూపితత్వావచ్ఛి ॥ నచ సాధ్యవత్తానిశ్చయత్వవ్యాపకప్రతిబద్ధకతాయాం ప
 క్షే పక్షతావచ్ఛేదకప్రకారకగ్రహత్వావ్యాపకత్వవిశేషణాన్నాయంధోషణతి
 ణాచ్యమ్ ॥ తథానతి వహ్నిమత్పద్యతకాలీనపర్యతోవహ్నిమానిత్యాదౌ పద్య
 తోవహ్నిమాన్నవేతి సంశయాసంగ్రహప్రసంగః ॥ నచ తాదృశసంశయస్యై
 క్యతత్వంశంక్యం ॥ తథానతి నీలపర్యతోవహ్నిమానిత్యాదౌవపి తస్యైకైక్యతా
 వత్తౌ తత్రాతిప్రసంగాత్ ॥ నిరుక్తస్థలే పర్యతత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిః పక్ష
 తావచ్ఛేదకఘటకత్వే విశిష్టవత్తే సాధ్యవత్తానశయస్యాసాహార్యస్యానంభవేన
 పర్యతోవహ్నిమాన్నవేతి సంశయస్తేన పక్షతావ్యాపకమన్యావశ్యతావచ్ఛి ॥
 నచ పక్షసాధ్యభేదేన పక్షతాభేదాద్యహ్నిమత్పద్యతకాలీనపర్యతపక్షస్థలేవిశి
 ష్టపక్షగ్రహత్వావ్యాపకత్వం నదేయమితివాచ్యం ॥ ఎవమపి ఘటవహ్నిమత్ప
 ద్యతకాలీనపర్యతోవహ్నిమానిత్యాదౌ తాదృశవిశేషణాపాదానే పర్యతో వ
 హ్నిమాన్నవేతి సంశయసంగ్రహః ॥ తదుపాదానేపర్యతోఘటవిశిష్టవహ్నిమా
 న్నవా వహ్నిఘటాభయవాన్నవేతి సంశయయోఃసంగ్రహావత్తిర్యహ్నిఘటవా
 నితి నిశ్చయస్యాపి ఘటవిశిష్టవహ్నిభావవత్తాబుద్ధౌ వహ్నిఘటాభయత్వావ
 చ్ఛిన్నాభావవత్తాబుద్ధౌచ ప్రతిబద్ధకతయా తాదృశప్రతిబద్ధకతాయాశ్చవిశిష్ట
 సాధ్యవత్తానిశ్చయత్వవ్యాపకత్వాదితిచెన్న ॥ అగత్యాతత్య సాధ్యవత్తానిశ్చయ
 త్వవ్యాపకప్రతిబద్ధకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతాభిన్నప్ర
 కారతానవచ్ఛిన్నత్వస్య నివేశనీయత్వాత్ ॥ అగ్రైవమపి పర్యతోభావవత్ప
 ద్యతకాలీనవహ్నిమానిత్యాదౌ పర్యతస్తాదృశవహ్నిభావాభావవాసభావసా

మాన్యాభావమాన్వా పర్వతఇతి సంశయస్య పక్షతాత్వాపత్తిః ॥ సచ సాధ్యవ
త్తానిశ్చయత్వవ్యాపకప్రతిబంధకతాయాంసాధ్యతావచ్ఛేదక ప్రకారకగ్రహత్వా
వ్యాపకత్వవిశేషణాన్నోక్తదోషఇతివాచ్యం । తథాసతి వహ్నిమత్పర్వతకాలీ
నవహ్నిసాధ్యకే పక్షస్తాదృశవహ్నిమాన్వహ్నిసామాన్యాభావమాన్వేతి సంశ
యాసంగ్రహప్రసంగాదితిచెన్న । సాధ్యవత్తానిశ్చయత్వ వ్యాపకప్రతిబంధక
తాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకప్రకారకగ్రహత్వ వ్యాపకత్వసాధ్యతావచ్ఛేదకావ
చ్ఛిన్న ప్రకారతానవచ్ఛిన్నత్వోభయాభావనివేశేన సర్వసామంజస్యాదితిదిక్ ॥
బాధప్రతిబధ్యత్వమా త్రనివేశత్వాగ పీజమాహ * తత్రైతి * ననుసంశయ
త్వఘటకస్వనిష్ఠవిషయితాయాం బాధప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వనివేశే సంశయ
త్వఘటక ప్రతిబధ్యతాయాం సాధ్యవత్తానిశ్చయనివర్తతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న
త్వ నివేశోన్యథాః పర్వతేవహ్నిసాధనే ఘటవిశిష్టపర్వతవిషయితాయాం బాధ
ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వవిరహేనైవ వహ్నిభావమాన్వపర్వతోఘటవాన్నవేతి
సంశయస్య పక్షతాత్వాప్రసక్తేరతఃహ * ఏవంచేతి * అథనెతిన్వఘటితేతి *
స్వంప్రకారతా ॥ అత్రస్వపదార్థప్రకారతాయాంబాధప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదక
త్వం దేయం తేనవహ్నివ్యాప్య సాధ్యకేవహ్నిమాన్నవేతి సంశయపుదానః
స్వఘటితధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతాయాం సాధ్యవ
త్తానిశ్చయత్వ వ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబధ్యతా వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న
త్వ మపిదేయం తేనవహ్నిసాధ్యకే మహానీయవహ్నిమాన్నవేతిసంశయ పు
దానః ॥ స్వఘటితధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధక తానిరూపితాయా సాధ్యవత్తాని
శ్చయత్వ వ్యాపకప్రతిబంధకతా నిరూపితప్రతిబధ్యతా వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న ప్ర
తిబధ్యతాతదవచ్ఛేదకత్వ సావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్న నిరూపితవిరోధ విష
యతానిరూపితత్వ సామానాధికరణ్యైతత్త్రితయసంబంధేన బాధప్రతిబధ్యతావ
చ్ఛేదకప్రకారతావిశిష్టప్రకారత్వం తాదృశ విషయతావిశిష్టవిషయత్వంవాసం
శయత్వం పక్షతాత్వమితి ఫలితం సామానాధికరణ్యసంబంధనివేశాచ్చ సవర్వ
తోవహ్నిభావమానితిజ్ఞానేతివ్యాప్తిః ॥ శేషపక్షతాగ్రంథే కృష్ణఘట్టలిఖితా
ధికలఘినీయవిశేషాంశాభావాద్విస్తరభయాదత్ర తద్విచారోనలిఖితస్తదనుమోద
యంతుడయాలవోవిద్వాంసః ॥ .....

నిశ్శాన్యాద్విక్రియాతకోన్వ జీవేభ్యోభిన్నఈశ్వరః । జ్ఞానాద్యష్టగుణిన్

యా వసాయా త్రక్కుబాద్ధినః || ౧ || న్యాయాంభోధినీవజ్జనైక్షణముఖాయో
సాధ్యతాచృస్సుర త్రక్కుత్వేసి తరమ్యరత్న జలసంతార్యితావిష్ణవే | శ్రిశాయా
పినిపాతితామతిమతాంతర్కాంధకూపస్థలద్భీవాచామధికంతమల్ప మతిభుర్యో
ద్ధారణీయానహి || ౨ || కాష్టభల్యదికక్రొడగ్రంథక్రొడీకృతికృతా || రఘు
నాథేనాలసానాం తద్భి ఘ్రావస్థితివస్య || ౩ || విశేషయంతమత్ప్రకృన్విశే
షాంస్తర్కకర్కశాః | ఆర్యామాత్సర్యముత్సాద్యద్వైత్తజ్ఞాతవిస్తయాః || ౪ ||
న్యాయాకూపారహారంగ తమతితరణీన్తత్సరోద్రేకమూన్యాస్తాన్యాన్విజ్ఞావయా
మః సవినయమిహయన్నాన్యాయరత్నైఽవబద్ధమ్ | తత్సంశోధ్యంపరేషా ముప
కృతి విధయే సంపద్యతావయంయ త్తస్మాదేవాత్రాధాప్త్యాన్మననిజనిషణాపౌగ
ళీసందర్శనాయ || ౫ || శకేపాణపడద్రీంచుసంమితేమాసిభాద్రకే | రఘునాథో
న్యాయరత్నంశోభకృద్వత్సరైకరోత్ || ౬ ||

ఇతి మీమాంసాన్యాయపంచాన్య శ్రిమదామృతాచార్య శిష్యస్య

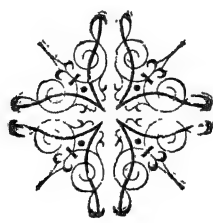
పర్యతై ఇత్యుపనామక రఘునాథస్యకృతో గదాధరీయపంచపాద

టిప్పణ్యాం న్యాయరత్నాభిధాయాం పక్షతాగ్రం

థాంతగత సంశయపక్షతా సమాప్తా

య్యమ త్రురూపిహాభిధమిరుదసుధీరత్న కస్తూరిరంగాచార్యచ్చాత్రేమతర్కా
గమబుధమిరుదఃకృష్టమాచార్యనామ | గదావలాస్థానభాజాస్సుతతరమమునా
శోధితం న్యాయరత్నం శ్రిలక్ష్మీవేంకటేశాహ్వయ విబుధవరైముద్రితం స్త్రీ
యయన్త్రే || ౧ || శ్రిమజ్జయార్దాశ్వినమాసశుక్లదశమ్యుపేత క్షితిజాతవారే ||
విద్యాతరగ్గణ్యభిధానయన్త్రే సన్న్యాయరత్నంకృతముద్రమాసీత్ || ౨ ||

గదాధరీయసహితస్యాయరత్నై శుద్ధాశుద్ధపత్రికా

పుట-పక్షి-అశుద్ధం	శుద్ధం	పుట-పక్షి-అశుద్ధం	శుద్ధం
౧ ౨౪ వ్రతిపతి	వ్రతిపతి ౪౨	౧౯ సాధ్యవ	సాధ్యవ
౩ ౧౬ నమతి	నమతి ౪౩	౧౫ పుష్పద్యేశ్య	పుష్పద్యేశ్య
౪ ౧౨ ధర	రభ ౪౭	౨౨ వ్రతీతె	వ్రతీతె
౫ ౧౫ చరిత్వ	చరితత్వ ౪౮	౨౩ వాళణా	వాళణా
౬ ౧౫ తత	తత ౪౯	౭ నిషా	నిషా
౭ ౬ యోధా	యోధా ౫౦	౨౫ నిషా	నిషా
౮ ౨౭ యాధాం	యాధాం ౫౧	౨౫ స్వర	స్వర
౧౦ ౧౭ ద్యవ్యత్వ	ద్యవ్యత్వ ౫౨	౯ వస్తుత	వస్తుత
౧౪ ౬ రస్యేవేతి	రస్యేవేతి ౫౯	౧౫ వత్తని	వత్తని
౧౬ ౯ స్మస్మాసా	స్మశ్చసా ౬౨	౬ వహ్నిద్య	వహ్నిద్య
౧౮ ౧౦ సాధ్య	సాధ్య ౬౬	౯ సాధ్యవ	సాధ్యవ
౨౧ ౨౨ తాధ	తావ ౬౭	౨౫ రస్యేవేతి	రస్యేవేతి
౨౩ ౮ యామకసంసం	యామకసం ౭౦	౧ ప్రసిద్ధ్యా	ప్రసిద్ధ్యా
౨౪ ౨౬ మ్మారక	మ్మారక ౭౧	౨౫ సన్యేషవ	సన్యేషవ
౩౦ ౪ దశాస	దశాస ౭౨	౨౨ ధికణ్య	ధికరణ్య
౩౩ ౧౩ వృత్త్య	వృత్త్య ౭౩	౨౨ సరణా	సరణానె
౩౪ ౧౬ నివీయాయ	నీయ ౭౩	౧౪ వ్యాప్త్య	వ్యాప్త్య
౨౦ సంతుంధ	సంబంధే ౭౪	౧౭ తద్దవంస	తద్దవంస
౩౬ ౨౫ పజ్ఞ	పజ్ఞ ౭౫	౨౭ ధానం	ధావనం
౩౭ ౬ పష్యా	పష్ట్యా ౭౬	౨౫ తైత్రిత	తైత్రివ
౩౮ ౭ వృత్త్యభ	వృత్త్యభ ౭౭	౧౦ నివిజ్ఞం	నివిజ్ఞం
౨౨ ౧౬ రాధే	రాధే ౭౯	౨ సమానా	సామానా
౩౯ ౫ కర	కరణ ౮౧	౧౦ మ్యున	మ్యున
౪౦ ౨౩ ఛేద	ఛేదక ౮౬	౩ వర్యా	వర్యా
౪౧ ౮ స్వనిరూ	స్వనిరూ ౯౧	౮ భాదీయ	భాదీయ
౨౨ ౧౫ కళణ	కరణ ౯౭	౯ వవ	వవ
౨౨ ౨౨ పరస్తాకి	పరాస్తాకి ౯౯	౧ స్వయేన	స్వయేన్య
౨౪ ౩ పజ్ఞాన	సజ్ఞాన ౧౦౩	౨౨ తల్లింగద	తల్లింగద

పుట-పక్షి-అశుద్ధం	శుద్ధం	పుట-పక్షి-అశుద్ధం	శుద్ధం
౧౪౦ ౧౩ భానాం	భావానాం	౧౭౩ ౧౪ అధే	అధే
” ” సస్సర	స్వరస	” ౧౯ వైధి	వైయధి
” ౨౧ ధర్యా	ధర్యా	౧౭౪ ౪ సామాధి	సామానాధి
౧౦౫ ౯ నిష	నిష్ట	” ౧౯ నిషా	నిష్టా
౧౦౮ ౨౪ నిషా	నిష్టా	౧౭౬ ౪ దృవ	దృవ్య
౧౦౯ ౨ నిష	నిష్ట	౧౯౦ ౨౫ ఆత్య	ఆత్య
౧౧౧ ౮ యత్కిం	యత్కించి	౧౯౫ ౭ ప్రశిష్ట	ప్రశిష్ట
౧౧౨ ౩ యదూసా	యదూపా	౨౦౧ ౯ వప	వప్ర
౧౧౩ ౭ క్షేక	క్షేపక	౨౦౪ ౧౬ ఘట	ఘట
౧౧౬ ౧౭ వత్తే	వత్తే	౨౦౫ ౨ నిష	నిష్ట
౧౧౭ ౬ స్మసాధ్యా	సాధ్యా	౨౧౦ ౨౩ ఉద్ధై	ఉద్ధై
౧౧౮ ౭ నివిహో	నివేహో	౨౧౧ ౧ వృశా	వృశా
౧౨౦ ౭ తద్ధోషా	తద్ధోషా	” ౩ వృశా	వృశా
౧౨౪ ౨౭ వద్భీయ	వద్భీదీయ	” ౧౧ పక్ష	పక్ష
౧౨౫ ౧౭ వర్యా	వర్యా	” ౧౯ వన	వన
౧౨౯ ౭ నిష్ట	నిష్ట	” ౨౦ ధృతి	ధృతి
౧౩౬ ౨౩ సమలం	మమలం	౨౧౨ ౧ దైన	దైన
౧౪౨ ౧౭ నిషా	నిష్టా	౨౨౩ ౧౬ తాపశే	తాపశే
౧౪౨ ౨ వాచ్యే	వాచ్యే	” ౧౯ సిద్ధి	సిద్ధి
౧౪౮ ౧౪ బద్ధ్య	బద్ధ్యా	౨౩౦ ౧౭ నిష	నిష్ట
౧౬౨ ౭ బంధ	బంధ	౨౩౩ ౨౨ విశిష్ట	విశిష్ట
౧౬౪ ౧౭ సంబంధ	సంబంధ	౨౩౬ ౧౧ విద్యధ	విద్యధ
౧౬౭ ౧ కణ్ఠో	కరణ్ఠో	౨౪౨ ౧౦ మాన్ని	మాని
౧౭౧ ౧౦ నీతయా	నీయతయా	౨౪౪ ౧౦ విశేణ	విశేషణ
౧౭౨ ౫ వదాన్య	వదాన్య	౨౪౭ ౧ వేనిశః	వేనిశః
” ౧౨ లంబతి	లంబతే	౨౪౮ ౨౧ బంక	బంధక
” ౨౨ బంధ	బంధ		

